

Antti Juvonen

... Johnnyllakin on univormu, heimovaatteet ja -kampaus...

Musiikillisen erityisorientaation polku musiikkiminän,
maailmankuvan ja musiikkimaun heijastamina

Antti Juvonen

...Johnnyllakin on univormu,
heimovaatteet ja -kampaus...

Musiikillisen erityisorientaation polku
musiikkiminän, maailmankuvan ja
musiikkimaun heijastamina

Esitetään Jyväskylän yliopiston humanistisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi yliopiston vanhassa juhlasalissa (S212)
syyskuun 8. päivänä 2000 kello 12.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄ 2000

JYVÄSKYLÄ STUDIES IN THE ARTS 70

Antti Juvonen

...Johnnyllakin on univormu,
heimovaatteet ja -kampaus...

Musiikillisen erityisorientaation polku
musiikkiminän, maailmankuvan ja
musiikkimaun heijastamina

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄ 2000

Editors
Matti Vainio
Department of Musicology, University of Jyväskylä
Pekka Olsbo and Marja-Leena Tynkkynen
Publishing Unit, University Library of Jyväskylä

Kansi: Layout ja piirros Maj Britt Kentz. Copyright
Kansikuvan sitaatti kappaleesta: Neljä Baritonia: Popmusiikkia (PSCD89)

ISBN 951-39-0790-2 (nid.), 978-951-39-4099-7 (PDF)
ISSN 0075-4633

Copyright © 2000, by University of Jyväskylä

Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä
and ER-Paino Ky, Lievestuore 2000

Kiitokset

Matti Vainio

Mikko A. Salo

Kimmo Behtonen

Erkki Pekkilä

Beena Aho

Marja-Liisa ja Kyösti Julkunen

Juhani Rautopuro

Kollegat toonikalla

Isä ja Äiti

Pojat Aleksanteri, Henriikki ja Artturi

Anne

Muusikkoystävät kautta maan

SISÄLTÖ

ABSTRACT ALKUSANAT

I	OSA VIITEKEHYS	11
1	JOHDANTO	11
1.1	Orientaatiotutkimus ja musiikkikasvatuksen kenttä	11
1.2	Musiikki kouluaineena filosofisten lähestymistapojen ristitulessa	12
1.3	Kognitiotiede uusien musiikintutkimusparadigmojen lähtökohtana	18
1.4	Kognitiivinen kysymyksenasettelu ja etnomusikologinen tutkimusote	20
1.5	Musiikkikasvatuksen uusia näköaloja	23
1.6	Tutkimuksen tarkoitus	25
2	MUSIIKKI NYKYIHMISEN ELÄMÄSSÄ	34
2.1	Luovan toiminnan harrastaminen	37
2.2	Harrastuneisuus ja harrastus	40
2.3	Harrastuksen synty	41
2.4	Musiikkiharrastuksen motiivitekijöitä	44
2.5	Suomalaisten aktiivinen musiikin harrastaminen	46
3	TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN KEHYS	48
3.1	Poikkitieteellinen näkökulma	48
3.2	Musiikkimaku	52
3.3	Musiikillinen maailmankuva	60
3.4	Musiikillinen minäkäsitys	66
3.5	Käsitteiden määrittelyä	76
3.5.1	Yleinen musiikillinen orientaatio eli yleinen musiikkiorientaatio	77
3.5.2	Musiikillinen erityisorientaatio	81
3.5.3	Musiikillinen orientaatio ja maailmankuva	84
3.5.4	Orientaatioita määrittävien musiikkityylien luokittelu	86
3.5.4.1	Musiikinlajien välillä käytävä kamppailu	88
3.5.4.2	Taidemusiikki	89
3.5.4.3	Kansanmusiikki	92
3.5.4.4	Iskelmä- ja perinteinen tanssimusiikki	95
3.5.4.5	Rockmusiikki	98
3.5.4.6	Heavy	99
3.5.4.7	Jazzmusiikki	102
3.5.4.8	Sotilasmusiikki	104
3.5.4.9	Punk	105
3.5.4.10	Gospel	106

II	EMPIIRINEN OSA	107
4	TUTKIMUSMENETELMÄ	107
	4.1 Tutkimusasetelma	109
	4.2 Aineiston keruun menetelmät	117
	4.3 Kyselylomake	117
	4.3.1 Taustamuuttujat	117
	4.3.2 Harrastuksen alku	118
	4.3.3 Kouluaikainen musiikkiminä	119
	4.3.4 Musiikkitausta	120
	4.3.5 Musiikkimaku ja musiikkiasenteet	121
	4.3.6 Elämäntapa/elämänkatsomus	122
	4.3.7 Musiikkimakutesti	126
5	TUTKIMUKSEN ONGELMAT	129
III	TULOSOSA	131
6	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	131
	6.1 Käytetyt tilastolliset menetelmät	132
	6.2 Tutkimuskohteena olevan joukon kuvailua	135
	6.2.1 Sukupuolijakauma	136
	6.2.2 Ikäjakauma	137
	6.2.3 Siviilisääty	140
	6.2.4 Koulutus	140
	6.3 Musiikillisen yleisorientaation aika	141
	6.3.1 Musiikillisen yleisorientaation synty	141
	6.3.2 Koti	142
	6.3.3 Varhaislapsuus	146
	6.3.4 Musiikilliset muistot	148
	6.3.5 Peruskoulun/kansakoulun kokemukset ja harrastuksen alku	149
	6.3.6 Kokemukset koulun musiikkitunneilla	152
	6.3.7 Koulun ulkopuolinen musiikkitoiminta	158
	6.3.8 Elämän tärkeimmät musiikilliset tapahtumat	159
	6.3.9 Toverien vaikutuksia musiikkiharrastuksiin	160
	6.3.10 Suhtautuminen kouluaineisiin	161
	6.3.11 Musiikkiopinnot	162
	6.3.12 Muut soittimet ja yhtyetoiminta	164
	6.4 Musiikillisen erityisorientaation aika	165
	6.4.1 Motivaatiotekijät	165
	6.4.1.1 Harrastuksen tavoitteet	165
	6.4.1.2 Tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat tekijät ..	167
	6.4.2 Harrastukseen asennoituminen	167
	6.4.2.1 Mukavinta soittamisessa/laulamisessa	167
	6.4.2.2 Mikä soittamisessa on tärkeintä	168
	6.4.2.3 Soitetun musiikin laji ja sen muutokset	169

6.4.2.4	Harrastukseen sitoutuminen	171
6.4.2.5	Harrastukselle merkityksellisimmät seikat	172
6.4.2.6	Vastaajiin vaikuttaneet musiikilliset ilmiöt	174
6.4.3	Erityisorientaatioryhmien persoonallisuuden piirteitä	175
6.4.3.1	Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvostaminen	175
6.4.3.2	Musiikkiminä kouluaikana	176
6.4.4	Musiikillinen toiminta	178
6.4.4.1	Soittamisen jakautuminen	178
6.4.4.2	Musiikkitapahtumiin osallistuminen	178
6.4.4.3	Omien kappaleiden tekeminen	179
6.4.5	Musiikillinen suuntautuneisuus eri ikäkausina	180
6.4.5.1	Mielimusiikki eri ikäkausina	180
6.4.5.2	Kuunneltu ja soitettu mielimusiikki	183
6.4.6	Arvot ja asenteet	184
6.4.6.1	Elämäntapaan liittyvät arvot ja -asenteet	184
6.4.6.2	Suhtautuminen muihin ihmisiin	192
6.4.6.3	Suomalaisuus, yhteiskuntaan ja politiikkaan suhtautuminen	194
6.4.6.4	Uskonto, hengelliset ja henkiset asiat	199
6.4.6.5	Musiikkiin suhtautuminen	200
6.4.6.6	Tyyli, pukeutuminen ja perinteeseen suhtautuminen	203
6.4.6.7	Musiikkiväittämien faktorianalyysi ja erot orientaatioryhmittäin	204
6.4.7	Musiikkimakutestin tulokset	209
6.4.7.1	Testin sisältämien kappaleiden erittelyä	210
6.4.7.2	Musiikkimakujen tarkastelu musiikkiluokituksittain	211
6.4.7.3	Musiikinlajeista pitäminen orientaatioittain	219
6.4.7.4	Musiikkimaku luokiteltuna kolmeen perussuun- taukseen suhtautumisena	225
6.4.8	Musiikillinen maailmankuva	228
6.4.9	Erityisorientaatioryhmien kuvailu	228
6.4.9.1	Taidemusiikkiorientaatio	229
6.4.9.2	Gospelorientaatio	234
6.4.9.3	Rockorientaatio	239
6.4.9.4	Heviorientaatio	246
6.4.9.5	Jazzorientaatio	254
6.4.9.6	Punkorientaatio	260
6.4.9.7	Kansanmusiikkiorientaatio	269
6.4.9.8	Sotilasmusiikkiorientaatio	277

IV	YHTEENVETO JA POHDINTA	286
7	TUTKIMUKSESSA KÄYTETTYJEN MENETELMIEN JA TULOKSIEN ARVIOINTIA	286
8	ERITYISORIENTAATIORYHMIEN TARKASTELUA	288
	8.1 Musiikillisen orientaation syntyperusteet	291
	8.2 Erityisorientaatioperusteet	291
	8.2.1 Erityisorientaation säilymiseen vaikuttavat tekijät	293
	8.2.2 Orientaatiokriisi ja orientaation muokkautuminen	293
	8.2.3 Erityisorientaatio ja kompetenssi, maailmankuva sekä minäkuva	295
	8.2.4 Pällekkäiset erityisorientaatiot	296
	8.3 Sovelluksia ja uusia tutkimuksen kohteita	297
9	LOPUKSI	301
	ENGLISH SUMMARY	302
	LÄHTEET	308
	LIITTEET	330

ABSTRACT

Juvonen, Antti

"...Also Johnny has a uniform, tribal clothes and hairdo..."

The Development of Specific Musical Orientations in Terms of Musical Self-concept, Worldview, and Musical Taste

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2000, 391 p.

(Jyväskylä Studies in the Arts,

ISSN 0075-4633; 70)

ISBN 951-39-0790-2

Diss.

The study focuses on active post-adolescent music lovers who are orientated to specific styles or genres of music (n=171). The informants (subjects) of the study represent music lovers with very different musical orientations. The specific musical orientations of the study include classical music orientation, gospel orientation, folk music orientation, rock orientation, punk orientation, heavy orientation, military music orientation, and jazz orientation. The study investigates how home, parents, siblings, peers, and teachers have influenced the interest in music and musical taste of persons with different musical orientations. The subjects' musical self, musical worldview, musical taste, musical values and attitudes, and musical experiences are considered to form the basis of orientation. Using these concepts the study constructs a model that explains the emergence of musical orientations.

The study draws on the theories of ethnomusicology, semiotics, modern sociology, and anthropology, which are then used in describing how musical orientation emerges and how the specific orientations are formed. The study is based on a statistical analysis of the data collected by means of an extensive questionnaire and a test of musical taste. The statistical analysis is complemented by essays and interviews.

The recent debate about the esthetic and practical approaches in music education has contributed to the points of departure of the present study: Strongly negative experiences of school music education can be detected in the background of many of the subjects of the study. Consequently, the study is related to the current state of music education. Activity based music education, which relies on the musical experiences of people and which is closely related to the surrounding cultural context, resembles D. J. Elliott's practical music education approach and it provides an essential viewpoint for this study.

The results indicate that the general and specific music orientations develop gradually with age. The general orientation develops first. Then positive impulses and encouragement gradually result in a specific orientation, whose intensity and degree of commitment vary. The developmental paths of the studied orientation groups differ from each other in many ways both in terms of the hierarchy of relationship to music and the content and meaning of orientation. The study attempts to describe the developmental paths of specific orientations and to identify orientation crises that have contributed to the formation of the current specific orientations in the subjects.

The results provide new knowledge of musical interests and the formation of musical orientations, and, consequently, give directions for further research and applications in the fields of music education and musicology.

Keywords: music education, musical self-concept, musical taste, worldview, genres of music, interest in music, musical orientation, specific musical orientation

Author's Address

Antti Juvonen
Tiaisenkatu 43
80200 Joensuu
e-mail: antti.juvonen@joensuu.fi

Supervisors

Professor Matti Vainio
Department of Musicology
University of Jyväskylä, Jyväskylä, Finland

Reviewers

Professor Kimmo Lehtonen
Department of Education
University of Turku, Turku, Finland

Professor Erkki Pekkilä
Department of Musicology
University of Helsinki, Helsinki, Finland

Opponent

Professor Kimmo Lehtonen
Department of Education
University of Turku, Turku, Finland

ALKUSANAT

Oma musiikillinen polkuni on käsittänyt tekemisen tasolla moninaisen määrän erilaisia musiikinlajeja ja tyylejä, jotka ovat olleet omiaan jättämään jälkensä musiikilliseen minäkuvaani. Harmonikkakvartetin kanssa konsertoiminen, toimiminen yhtä hyvin rock-yhtyeissä, kuin ravintola-, teatteri-, sekä lukuisien artistien taustamuusikkona ovat avanneet eturivin paikan musiikkitoiminnan moninaisten ulottuvuuksien tarkasteluun ja siten ne kaikki ovat vaikuttaneet musiikkiarvoihini sekä asenteisiini. Konservatorio- ja yliopisto-opinnot sekä työni luokanopettajan koulutusohjelman musiikin lehtorina ja sen ohessa harmonikansoiton opettajana musiikkiopistossa puolestaan ovat rikastaneet musiikin harrastamisen ja opiskelun sekä opettamisen näkökulmiani vuosien varrella. Omalta osaltaan myös musiikkikriitikona toimiminen on avannut uusia katsantoja musiikilliseen maailmankuvaani. Pyrkimys syvällisempään ymmärrykseen on kaikkia mainittuja musiikin parissa toimimisen lajeja ja tyyppejä yhdistävänä tekijänä eräs tämän tutkimuksen liikkeellepanevista voimista.

Tutkimuksen teko työn ohessa on ollut raskasta ja se on vaatinut veronsa, olosuhteet eivät monastikaan ole olleet suotuisat jatko-opiskelulle vaikka kannustustakin on osakseni koitunut. Työni valmistumisesta haluankin kiittää ja muistaa seuraavia henkilöitä ja tahoja.

Professori Matti Vainio on työni pääohjaajana ollut motivoiva ja kannustava asiantuntija, jonka ehtymätön positiivisuus on antanut uskoa työn valmistumiseen hankalinakin hetkinä. Koko tieteellisen tutkijanpolkuni alkutaipaleelle saattoi puolestaan professori Mikko A. Salo, joka on myös tämän tutkimuksen eräs taustalla ollut vaikuttaja. Myös kasvatustieteen professorit Leena Aho sekä Marja-Liisa ja Kyösti Julkunen ovat omalla myötäelämisellään ja kannustuksellaan edesauttaneet työn valmistumista, siitä lämmin kiitos.

Työni esitarkastajia professoreja Kimmo Lehtosta ja Erkki Pekkilää kiitän sattuvista ja rakentavista huomioista työn tarkastusvaiheessa. Niiden ansiosta työ sai lisää syvyyttä ja myös tiivistyi ja tarkentui. Projektiini vuosien varrella osallistuneet opiskelijat toimivat paitsi tutkimushenkilöiden etsijöinä ja haastattelijoina, myös tieteellisen ajatteluni kehittymisen apuna, siitä heille nöyrät kiitokseni. Myös työtoverini yliopistolla, erityisesti läheisimmät kollegani Mus Op., MuM., musiikinlehtori Helena Hulmi, KT, soitonlehtori Mikko Anttila sekä ARCM, LTCL, soitonlehtori Georgina Korhonen Toonika-talolla ansaitsevat lämpimät kiitokset ymmärtävästä suhtautumisesta aika ajoin hajamieliseen ja poissaolevaan työtoveriini, jonka ajatukset ovat pyörineet tilastollisten analyysien syövereissä. Juuri tilastollisten analyysien moninaisilla poluilla perille löytämisestä saan kiittää KL Juhani Rautopuroa joka ei ole vaivojaan säästellyt kiireidenkään keskellä. Siitä syvä kiitokseni.

Vaikka tilanteet omassa perheessäni ovat vuosien varrella vaihdelleet, on omalta äidiltäni Anneli Juvoselta ja isältäni Sulo Juvoselta saamani tuki ollut aina varauksetonta. Luottamus sekä henkinen ja aineellinen apu ovat monasti olleet tarpeen ja ne omilta vanhemmiltani saatuna ovat muodostaneet yhden kaikkein ratkaisevimmista tämän työn valmistumisen mahdollistaneista tekijöistä. Omat poikani Aleksanteri, Henriikki ja Artturi ovat joutuneet lujille myös tieteen tekemisen tuskan aiheuttamien paineiden alla koskaan lakkaamatta uskomasta tutkimuk-

sen valmistumiseen. Työn lopullisen valmistumisen yhtenä tärkeänä lenkinä on ollut myös elämänkumppanini Anne Mattila, jolle esitän syvimmät kiitokseni.

On tässä mainittujen lisäksi olemassa lukuisa määrä ihmisiä joille olen kiitolisuuden velassa heidän elämänpolkunsa sivuttua omaani tätä tutkimusta tehdessä. Heistä ei lainkaan vähäisimpinä ovat lukuisat aikaisemmat ja nykyiset muusikkoverini, joiden kanssa käyty keskustelut pitkien keikkamatkojen aikana ovat olennaisella tavalla rikastaneet ajatteluaani. Heille kaikille lämpimät kiitokset myötäelämisestä ja tuesta.

Joensuussa 29.7.2000

Antti Juonen

I OSA VIITEKEHYS

1 JOHDANTO

1.1 Orientaatiotutkimus ja musiikkikasvatuksen kenttä

Orientaatiotutkimukselle on olemassa nykypäivän muuttuvassa musiikkikasvatuksessa selkeä tilaus: musiikkikasvatuksen uudet näkemykset korostavat kaikkien musiikillisen toiminnan muotojen merkityksellisyttä ja arvoa riippumatta musiikin lajista tai tyylistä. Informaatioyhteiskunnan nopea kehittyminen erilaisine medioineen ja tietoverkkoineen on laajentanut nykynuoren musiikillisen maailmankuvan nopeasti globaaliseksi musiikintyylien ja lajien levitessä nopeasti koko maailman kuuluville. Tästä kehityksestä mainiona osoituksena on ns. worldmusic -nimikkeellä markkinoitavan musiikinlajin suosion nopea kasvu. Oppilaiden musiikillinen maailmankuva ja sitä kautta musiikillinen minäkäsitys musiikin kuluttajana, kuuntelijana ja tekijänä ovat kokeneet todella voimakkaan murroksen kuluneiden kahden vuosikymmenen aikana. Samalla koulun tarjoamaan musiikkikasvatukseen on kohdistunut yhä voimakkaampaa kritiikkiä "koulun musiikin" ja muun musiikin ajautuessa yhä etämmälle toisistaan: oppilaiden musiikillinen orientaatio on valitettavan usein suuntautunut aivan eri suuntaan kuin opettajien orientaatio.

Vaikka maamme koulujen opetussuunnitelmissa on perinteisesti painotettu harrastustoiminnan virittämisen osuutta ja merkitystä, on käytännön kokemus osoittanut tavoitteen toteutumisen melko epämääräiseksi ja toisinaan suorastaan päinvastaiseen suuntaan vaikuttavaksi. Opettajien oma musiikillinen suuntautuneisuus on useassa tapauksessa määrännyt toimintaa ja koulun suosiman musiikin suuntaa oppilaiden näkökulmasta kielteiseen ja vastenmieliseen suuntaan. Sivuuuttamalla tai väheksymällä kevyen musiikin osuutta on samalla tehty karhunpalvelus oppilaille ja palvelus monikansallisten levy-yhtiöiden markkinoijille jättämällä oppilaiden kannalta tärkeimmän musiikinlajin kehityksen ja viitekehyyksen sekä arviointikriteerien opetus puutteelliseksi.

Orientaatiotutkimuksella pyritään saamaan selville musiikkiorientaation syntyyn vaikuttavia tekijöitä tai säännönmukaisuuksia, jolloin niitä voitaisiin jatkossa ottaa huomioon myös opetussuunnitelmissa, siksi orientaatiotutkimuksen merkitys tulevaisuuden opetussuunnittelussa on suuri.

Musiikilliseen orientaation syntyyn yhteydessä olevista seikoista olennaisimpia ovat tärkeimmät lapsen kehitykseen vaikuttavat tekijät, koti, koulu, toverit sekä

yleisellä tasolla vaikuttavat tekijät (TV, radio, musiikkiin liittyvät kokemukset). Nämä vaikuttavat eri voimakkuuksilla kasvavan ja kehittyvän lapsen musiikilliseen minäkuvaan ja maailmankuvaan. Kodin vaikutus on voimakkainta musiikkiminän alueella, joskin vaikutusta musiikkikokemuksien muodossa on myös musiikilliseen maailmankuvaan ja sen muovautumiseen. Koulun vaikutus on vahva musiikkiminän vahvistajana (tai heikentäjänä) sekä musiikillisen maailmankuvan avartajana opetuksen myötä. Toverien vaikutus on vahvin musiikkiminän (toverimusiikkiminä) kautta, mutta myös tovereiden musiikkiharrastuksilla on oma yhteytensä harrastamiseen. (Katso liite 1.)

Musiikillinen minäkuva puolestaan ilmenee musiikillisen toiminnan saamina muotoina ja intressien suuntautumisena erilaisiin toimintatapoihin. Musiikillinen maailmankuva puolestaan ilmenee ulospäin musiikkimakuna. Musiikillisen toiminnan muodot sekä musiikkimaku ovat osa musiikillista kompetenssia (kaikki musiikillisen tiedon ja toiminnan kautta kertynyt musiikkitietämys ja taito erilaisten musiikki-toimintojen toteuttamisessa).

Tämän tutkimuksen lähtökohta-asetelman perusteella on perusteltua katsoa mainittujen seikkojen vaikuttavan musiikillisen yleisorientaation syntymiseen. Yleisorientaation syntymisen ja saatujen kokemusten myötä musiikillisen toiminnan suunta ja laatu vähitellen alkavat tarkentua kohden jotakin tiettyä musiikkitoiminnan muotoa samalla koko ajan lisääntyvän ekspertiisin ja kompetenssin tukiessa musiikkiminää sekä laajentaessa musiikillista maailmankuvaa.

Näin vähitellen kehittyä ja muovautuu musiikillinen erityisorientaatio, jolle ominaisia piirteitä ovat aikaisempaa voimakkaampi positiivinen musiikkiminä sekä entistä laajempi tai johonkin erityisluontaan tarkentunut musiikillinen maailmankuva. Nämä ilmenevät musiikillisen toiminnan muotojen moninaistumisena ja musiikkimaailman laajenemisena sekä voimakkaasti lisääntyneenä kompetenssina.

1.2 Musiikki kouluaineena filosofisten lähestymistapojen ristitulella

Viimeaikaisessa keskustelussa musiikkikasvatuksen kentällä on tullut esiin mielenkiintoisella tavalla ajatuksia siitä, että koulujen musiikkikasvatuksen tulisi aikaisempaa tehokkaammin laajeta kattamaan *kaikki musiikin ilmenemismuodot*. Tämä on asettanut perinteisen musiikkikasvatuksen lähestymistavan kyseenalaiseksi uuden lähestymistavan irtautuessa esteettisestä konseptiosta ja korvatessa sitä pragmaattisen filosofian ajatusmalleilla. Nämä näkemykset toimivat Deweyn kasvatustieteellisistä ammennetuissa hengessä kytkeytyen konstruktivistis-kognitiiviseen oppimiskäsitykseen. Pääpaino uusissa musiikkikasvatuksen ajatusmalleissa sijoittuu tiedon, osaamisen ja oppimisen ymmärtämiseen pyrittäessä kohti teoreettisia malleja ja musiikillisten prosessien ymmärtämistä.

Perinteisen musiikkikasvatuksen sijoittuminen esteettisen kasvatuksen kentälle on paljolti aikaansaanut harhakuvan siitä, että taiteissa ja taideaineiden opetuksessa koulussa on kysymys vain estetiivisestä opetuksesta ja estetiikan kentällä harhailemisesta. Tämä esteettisen näkökulman korostuminen on perustunut ajatukselle, että musiikin olemus ja arvo on ajateltu ensisijaisesti esteettiseksi jo yli 200 vuoden ajan

musiikkikasvatuksen historiassa. Olennaisesti musiikilliseen sivistykseen on näin ollen liitetty itsestäänselvyytenä "hyvän" musiikin viljely, joskaan käytännön muusikoiden piirissä ei tämän suunnan ajatusmallien suosio koskaan ole yltänyt kovin korkealle. (Regelski 1996, 23-36)

Perusta kansainväliselle musiikkikasvatuskeskustelulle rakentuu luonnollisesti itse musiikin olemuksen selvittämisen varaan. Artikkelissaan (Musiikkikasvatus 1996:1, 8-20) professori David J. Elliott esittää näitä uuteen musiikkikasvatuksen filosofiaan ja ajatusmalleihin pohjaavia näkemyksiään. Hän suhteuttaa paitsi musiikkikasvatustensa myös itse musiikin osaksi yleisempää kontekstia: koulutuksen, harjoittelun esittämisen ja kuuntelemisen sosiaaliseen ja historialliseen kontekstiin. Elliott kutsuu lähtökohtaansa praksiaaliseksi, jossa praksis on valistunutta, kriittistä ja tilannesidonnaista toimintaa vastakohtana pelkälle tehtävän oikein suorittamiselle.

Tästä näkökulmasta musiikki on esittämisen ja kuuntelemisen vuorovaikutusta, toimintaa, jonka tavoitteet ovat suoraan sidoksissa itse toimintaan poiketen tässä suhteessa aikaisemmasta käsityksestä, jossa erillinen musiikkikappale ikään kuin kätilöitiin konserttitilanteessa musiikkiyleisön esteettisen arvioinnin kohteeksi. Tämä musiikin praktinen luonne kuvastaa Elliottin näkemystä musisoinnin arvoista: henkinen kasvu, itsetunnon kehittäminen ja eläytyminen soittaminen, laulaminen ja kuunteleminen ovat osa elämää ja liittyvät elämän yleisiin arvoihin.

Elliottin näkemyksessä musiikki ei ole itsetarkoituksellista. Itse asiassa praksiaalisuudessa on nähtävissä yhtä hyvin pragmatistinen näkökulma musiikkikasvatuksen kysymyksiin Deweyn ajatuksien tai Peircen¹ pragmatismien hengessä.

Elliottin lähtökohtana on siis näkemys siitä, että musiikki on perustaltaan jotain mitä ihmiset tekevät, toimintaa. Hän johtaa siitä eräitä seuraamuksia: lähtökohtaolettamus (musiikki on tarkoituksellisen inhimillisen toiminnan muoto) edellyttää, että on olemassa tekijä, tuote sekä toiminta, praxis, jonka kautta aktiviteetti saa ilmiänsä. Lisäksi kaikki toiminta edellyttää erityistä viitekehystä, kontekstia.

Edellisten lisäksi musiikillinen toiminta edellyttää aina toisentyypistä tekemistä: kuuntelua. Musiikintekijät kuuntelevat omia ja toistensa tuotoksia. Myös on huomattava, että jokaiselle erilaiselle musiikinlajille tai musiikin tekemisen tavalle on olemassa joukko ihmisiä, jotka toimivat erityisesti kuuntelijoina (kuulijoina tai yleisönä) juuri sen tyyppiselle musiikille.

Itse asiassa tässä kohdin Elliott tulee määritelleeksi musiikillisten erityisorientaatioiden perustan: on olemassa erityisjoukko muusikoita, jotka soittavat tiettyä musiikinlajia tietylle joukolle siihen musiikinlajiin suuntautuneita kuulijoita. Tämän tutkimuksen kohderyhmä muodostuu nimenomaan näistä musiikin tekemiseen tietyllä tavalla orientoituneista henkilöistä.

Musiikinkuuntelu on näin ollen se tärkeä tekijä, joka yhdistää musiikintekijät, musisoinnin ja musiikilliset tuotokset yhteen. Tällä tavoin miellettyä musiikki onkin monidimensioinen inhimillinen ilmiö, johon sisältyy kaksi toisiinsa kytköksissä olevaa toimintaa: musiikin tekeminen ja musiikin kuunteleminen. Toiminnot eivät

1 Peircen mukaan uskomukset (mielentilat) ovat vakiintuneita toiminnan tapoja. Toiminnan tavat ja taidot ovat siis paitsi tiedon ilmenemisen, myös tiedon olemassaolon muotoja. Peircen mukaan tietoisuus on yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen ominaisuus. (Määttänen 1996, 50)

ole ainoastaan kytköksissä toisiinsa, vaan myös jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa molempiin suuntiin, ja siksi tätä tapahtumaa voitaisiin nimittää *musiikilliseksi toiminnaksi*. (Elliot 1996, 8) Soittotunneilla käyvä oppilas liittyy yhteen kuuntelemisen ja esittämisen. Havaitseminen ja toiminta yhdessä muodostavat kognitiivisen kokonaisuuden, jonka kehittyminen edellyttää kummankin puolen harjaannuttamista. Elliottin mukaan musiikillinen tieto on ennen muuta olemassa itse toiminnassa: musiikillinen ajattelu on kontekstuaalista, ei-verbaalista ja ruumiillista ajattelua, jossa kehitetään havaitsemisen eli musiikillisen erittelyn kykyä harjoittelemisen, esittämisen ja kuuntelemisen kontekstissa. (Elliott, 1996, 35-50). Tässä suhteessa (ajattelun ja toiminnan suhdetta korostava) näkemys onkin samansuuntainen kognitiivisen psykologian ja kognitiotieteen ajatussuuntien kanssa.

Tähänastisessa musiikin- ja musiikkikasvatuksen tutkimuksessa on selvitetty lähinnä musiikillisen toiminnan ilmenemistä sinänsä eikä juuri lainkaan toiminnan suuntautumista erilaisten musiikillisten tyylien, musiikinlajien tai musiikillisen toiminnan erilaisten ilmenemismuotojen tutkimukseen puhumattakaan niistä ajatusmalleista ja rakenteista, jotka erilaisten musiikkitoimintojen taustalla ovat vaikuttamassa. Tällä hetkellä tosin on vireillä joitakin tutkimushankkeita, joissa selvitetään suomalaisten sukupolvien musiikkimakua ja sen sitoutumista niille tyypillisiin musiikinlajeihin.

Mielenkiintoisen näkökulman musiikkikulttuurin tutkimiseen tarjoaa englantilaisen Ruth Finneganin 1980-luvulla toteuttama tutkimus², jossa kuvataan Lontoon Milton Keynesin musiikkielämää. Finnegan löytää näennäisesti kulttuuriselta tyhjiöltä vaikuttavasta nukkumalähiöstä kuhisevan musiikkielämän. Tästä tutkija erottelee erilaisia musiikillisia maailmoja: taidemusiikin, torvisoiton, kansanmusiikin, musiikkiteatterin, jazzin, kantrimusiikin sekä rockin ja popin maailmat. Lähtökohdiltaan Finneganin tutkimus on mielenkiintoinen, hän tarkastelee oppimista, luovuutta, esityskäytäntöjä sekä yhteiskunnan taholta ja muualta saatua tukea. Nämä musiikilliset maailmat ovat olleet eräänlaisina vertailukohtina ja tukina tämän tutkimuksen orientaatiojoukkoja hahmotettaessa: vaikka torvisoittokunta³ ja kantrimusiikki, samoin kuin teatterimusiikki tutkittujen henkilöiden orientaatiojoukosta puuttuvat, on tietyn asteinen analogia Finneganin kuvaamiin musiikinlajeihin selvä.

Elliott (1996, 8) katsoo musiikillisen toiminnan inhimillisen toiminnan muotona sisältävän lukuisia ala-lajeja, tyyliä tai erityisiä musiikkitaiteen muotoja kuten jazz, barokkimusiikki, rockmusiikki, suomalainen perinteinen tanssi- ja iskelmämusiikki sekä monia muita. Luonnollisesti jokainen mainituista on itse asiassa monien pienempien tyylien muodostamia klustereita, joita voidaan eritellä tarkemminkin. Päätelmä, jonka Elliott haluaa edellisen perusteella tehdä on, että musiikki on hyvin monimuotoinen inhimillisen toiminnan laji. Samaan tulokseen päätyy myös Finnegan sekä omasta näkökulmastaan Järviluoma (1997), tosin kukin omia termejään käyttäen.

Maailmanlaajuisesti on olemassa tuhansia erilaisia musiikillisen toiminnan ilmenemismuotoja tai musiikinlajeja, joille jokaiselle on ominaista jaettu yhteisymmärrys kyseistä musiikillista toiminnanlajia harjoittavien tai tuottavien musiikin tekijöiden kesken (olivatpa he amatöörejä tai ammattilaisia). Musiikillisen toiminnan

2 "The hidden Musicians: Music-making in an English town", 1989

3 Tässä tutkimuksessa torvisoittokuntaa erittäin lähellä voisi ajatella olevan sotilasmusiikkiin orientoituneiden ryhmän.

käytännöllisenä seurauksena syntyy juuri kyseiselle musiikkitoiminnan harjoittamistavalle tyypillisiä ja ominaisia musiikillisia tuotoksia niiden ilmentäessä (tai julistaessa, kuvatessa) juuri kyseisen musiikkitradition musiikintekijöille ominaisia periaatteita ja tyylipiirteitä. Tämän pohjalta erotamme sekä tunnistamme barokkiajan koraalilaulannan tai bebopille tyypillisen improvisoinnin kuullessamme. Musiikilliset tyylipiirteet ovat sisäistyneinä kyseisen musiikin äänimaailmaan. Näin erityiset musiikilliset käytännöt ilmenevät erityisissä ja erilaisissa musiikillisissa tyyleissä. (Elliot 1996, 8)

Elliotin (1996, 9) mukaan musiikillisen tiedon (tietämyksen tai tieto-aidon) ("knowledge") käsite heijastuu musiikintekijöiden, esittäjien, improvisojien, säveltäjien, sovittajien sekä orkesterinjohtajien käytännön työssä ja sen tuloksissa edellyttäen näin ymmärrettynä proseduaarista tekijäntietoa, muusikkoutta, jota tukee neljä musiikillisen tiedon aluetta:

- 1) formaalinen musiikillinen tieto,
- 2) ei-formaalinen tieto
- 3) impressionistinen, intuitiivinen tieto, sekä
- 4) ohjaava, metatason musiikillinen tieto.

Elliot (1996, 8-20) katsoo, että mikään musiikillinen käytäntö, musiikillisen toiminnan saama ilmenemismuoto ei ole toista arvokkaampi tai parempi, mutta kuitenkin voidaan katsoa toisten olevan kasvatuksellisesti muita paremmin soveltuvia eri tilanteisiin. Tärkeätä on se, että varhainen musiikkikasvatus perustuisi lapsen omaan kulttuuriseen kontekstiin pyrittäessä syventämään oppilaan omaa muusikkoutta aina haasteellisempien tehtävien myötä edeten tutusta musiikkikäytännöstä tai toiminnan muodoista kohti tuntemattomampia. Muusikkoutta kehittäen on mahdollista saavuttaa persoonalliseen kasvuun, itsetuntemukseen, musiikilliseen nautintoon sekä itseluottamukseen yhteydessä olevia elämänarvoja moniulotteisten kognitiivis-affektiivisten haasteiden kautta. Tämä seikka toimii perusteluna myös sille, että tähän tutkimukseen on hankittu tutkimushenkilöiksi määrittelyn mukaisesti "aktiivisesti" musiikkia harrastavia tietyin tavoin suuntautuneita henkilöitä. Näin ajateltuna esimerkiksi musiikkia ainoastaan levyiltä kuuntelemalla harrastava henkilö ei ole voinut täyttää niitä kriteerejä, jotka tämän tutkimuksen kohteena oleville henkilöille on asetettu.

Tavallaan tässä näkökulmassa asetetaan vastakkain musiikkikasvatuksen esteettiseen ajatteluun pohjaava lähtökohta sekä uudenlainen, tekemiseen ja omakohtaiseen kokemukseen pohjaava suhtautuminen musiikkiin ja sen pohjalta lähtevä musiikkikasvatusajattelu. Tämä näkökanta on saanut osakseen myös voimakasta kritiikkiä⁴. Lähinnä jyrkimmin Elliottin edustamaa ajatusmallia vastaan ovat olleet Reimer (1989, 153) asettaessaan musiikkikasvatuksen päämääräksi kehittää oppilaan esteettistä herkkyyttä musiikkia kohtaan sekä Swanwick (1979, 65; myös 1982, 1988, 1994), joka puolestaan asettaa päämääräksi esteettisen vastaanottokyvyn kehittämisen. Esteettisestä musiikkikasvatusnäkemyksestä poikkeavien näkemysten taustalla voi nähdä etnomusikologeillekin ominaisia piirteitä ja lähtökohtia⁵.

4 Esimerkiksi osittain Regelski (1996,23-36) sekä Swanwick (1996, 41-45).

5 Esimerkiksi kaikkien musiikinlajien tasa-arvoisuus, musiikin kontekstisidonnaisuus sekä irtisanoutuminen esteettisistä lähtökohdista musiikkikasvatuksen perustana.

Jos musiikkikasvatusta ajatellaan Elliotin näkökulmasta, toisin sanoen sitoen musiikki kontekstiinsa ja sosiaaliseen ympäristöönsä painottaen musiikkikasvatuksen olemusta nimenomaan tekemistä ja muusikkoutta vaalivana ja kehittävänä toimimisen muotona, havaitaan, että oikeastaan taidemusiikin yhteys nykyaikaisen nuoren ihmisen elämään on melko heikko ja satunnainen. Varsinainen yhteys musiikin esitystilanteen ja siihen liittyvien seikkojen sekä nykynuoren elämän välillä on käynyt erittäin harvinaiseksi tai katkennut kokonaan. Konserttimusiikin (tarkoittaen kaikkea taidemusiikin konserteissa soitettua musiikkia, tässä yhteydessä: taidemusiikki) on jopa katsottu edustavan mennyttä historiaa nykypäivässä (Cantell 1992, 110) niin, että on määritetty jopa sen alkuvaihe, kukoistus sekä loppu. Yhteys taidemusiikkiin on nykyajan nuorilla lähinnä olemassa vain niiden kohdalla, jotka harrastavat soittamista institutionaalisen musiikinopetuksen piirissä. Itse asiassa mainittu seikka heijastaa koko ns. taidemusiikin kentän nykyistä tilaa: ennen yhteiskunnan turvaamana ja suojaamana yleisöstään riippumaton orkesteri-instituutio onkin yllättäen joutunut vastakkain kysynnän ja tarjonnan lakien kanssa tulosvastuulliseen toimintaan siirryttyessä. Kehitys on havaittavissa yhtä hyvin suomalaisten kaupunginorkesterien kohdalla kuin monikansallisille levy-yhtiöille levyttävien orkesterien ja kapellimestarien kohdalla. Tämä seikka puolestaan on suoraan vaikuttanut orkesterien solisti- ja ohjelmavalikoimaan ja ollut omiaan suuntaamaan sitä kohti populaarimpia musiikinlajeja tai ainakin etsimään kosketuspintaa laajempaan yleisöön.

Kannanotot kaikkien musiikinlajien puolesta on suoraan yhteydessä ja sidoksissa populaarimusiikin alueella tehtävään tutkimustyöhön. Populaarimusiikin näkökulman esiin tuleminen viimeaikojen musiikintutkimuksessa on avannut uusia musiikkikasvatuksellisia näköaloja ja mahdollisuuksia koko koulussa tapahtuvan musiikkikasvatuksen saattamiseksi niin sanotusti ajan tasalle. Koulujen musiikkikasvatuksessa on ainakin omassa maassamme viime vuosiin saakka pyritty noudattamaan periaatetta, jonka mukaan opettaja johdattaa oppilaat kohti arvokasta ja esteettistä herkkyyttä edistävää sekä kehittävää taidemusiikkia⁶. Seurauksena on ollut oppilaiden mielessä selkeä jakautuminen "koulun musiikkiin" ja muuhun musiikkiin⁷.

Käsillä oleva ongelma on ollut maailmanlaajuinen, Swanwickin (1996, 41-42) mukaan "koulumusiikilla" on kautta aikojen ollut taipumusta jättäytyä elävän ympäröivän ja laajemman musiikkikulttuurin ulkopuolelle muodostaen omia erikoisiakin alakulttuurinlajejaan. Esimerkkinä mainittakoon 1950-luvun Orff-soittimien ja Orffin ajatuksien pohjalta laadittu musiikkikasvatusideologia, johon liittyen kouluissa soitettiin omaa lapsille sävellettyä "koulumusiikkia" koristeellisine glissandoineen ja kiertävine ostinatoineen pentatoniselle asteikolle rakentuen. Kuvatuilla Orff-soittimille erityisesti laadituilla sävellyksillä ei ollut lainkaan (tai parhaassa tapauksessa hyvin vähän) yhteyttä mihinkään elävään, muualla soitettavaan musiikinlajiin lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa mainittu orkesteri alkoi jäljitellä ja muistuttaa Indonesianlaista gamelan-orkesteria. (Swanwick 1996, 41)

Samantapainen ilmiö oli havaittavissa modernismin vaikutuksen saavuttaessa

6 Suomen peruskoulun opetussuunnitelmissa 1970-luvulta alkaen musiikki on sijoitettu esteettisen kasvatuksen osa-alueeseen.

7 Samaan seikkaan viittaa Swanwick (1996, 41-45) artikkelissaan "Music education: Is There Life Beyond school?"

Euroopan: koululapsia rohkaistiin luomaan esityksiä ja sävellyksiä hyödyntäen erilaisia aleatorisia, satunnaislukusarjoihin jne. perustuvia "teoksia". Pulssi, tonali-teetti tai määritellyt säveltenväliset suhteet eivät olleet suosiossa, ja lapset laativat äänikollaaseja, äänimaisemia jne. konstruoiden graafisia esityksiä teoksistaan. Pahimmillaan ristiriita "koulun musiikin" ja muun musiikin välillä on johtanut oppilaiden joutumisen ikään kuin oppositioasemaan suhteessa koulun tarjoamaan musiikkimaailmaan, erityisesti tämä on keskittynyt kevyen musiikin, rockin, hevin, punkin jne. alueelle.

Yhtenä voimakkaimmin asiaan vaikuttaneista syistä voidaan pitää opettajakun-
nan musiikki-käsitysten aikaisemmin yleisesti vallinnutta kapea-alaisuutta: pääosin taidemusiikkiin suuntautuvaa musiikillista mielenkiintoa, joka on luonut pohjan tiukan hierarkkiselle musiikkikäsitteelle⁸. Hierarkkinen musiikkikäsite puolestaan on musiikkikasvatustajan näkökulmasta huonoin mahdollinen rajatessaan tiukasti koko musiikillisen toiminnan arvostuksen siihen sisältyvine asenteineen tietyille oppilaiden näkökulmasta täysin vieraille urille, jotka eivät saavuta minkäänlaista kosketuspintaa nykyajassa elävän nuoren musiikillisen maailmankuvan kanssa.

Ideaalitilanteessa koulu kykenisi tarjoamaan monipuolista musiikkikasvatusta, joka palvelisi yhtä hyvin tiedollisia, taidollisia kuin kuluttajakasvatuksellisia tai muita yleisemmällä elämän tasolla liikkuvia tavoitteita. Ennen kuin voi kuvitella ideaaliti-lanteen toteutuvan koulussa, vaaditaan huomattavan paljon tutkimusta ja opetus-suunnitelmien kehitystyötä, jotta käytännön tasolla kehitys johtaisi olennaisesti tasapainoisempaan tilanteeseen. Itse asiassa opetussuunnitelma on jo kymmenien vuosien ajan tarjonnut tilaisuuden sen moderniin soveltamiseen - kaipaamaan on käytännössä useinkin jääty opettajien laaja-alaisuutta.

Populaarimusiikin vaikutus nuorten kehitykseen ja elämään kokonaisuudes-
saan on nykypäivänä erittäin voimakas, ja siksi sen ottaminen huomioon myös opetussuunnitelman tasolla on olennaisen tärkeää. Lisäksi nuorten oma mielimusiikki useimmiten on tämän musiikin alueelle sijoitettavaa, joten väheksyvä suhtautumi-nen voi saada aikaan vaikeita ristiriitatilanteita oppilaiden ja opettajien välillä. Musiikin harrastaminen on perinteisesti koulumaailmassa saanut opettajakunnan hyväksynnän lähinnä silloin, kun se on suuntautunut taidemusiikin alueelle; hevareita, punkkareita tai rockkareita ei juuri 1960-1980-lukujen koulumaailmassa kannus-tettu.

Kannustuksen puutteesta huolimatta hyvin monet tulevaisuuden muusikot aloittavat harrastuksensa jo kouluaikana suunnaten huomattavan paljon energiaa, aikaa, vaivaa ja taloudellisia uhrauksia harrastukseensa. Ilmeisesti olemassa on erittäin voimakkaita vanhempien ja koulun tai muiden instituutioiden ulkopuolelta tai oppilaiden sisäisestä mielenkiinnosta kumpuavia kannustimia⁹, jotka kohdistuvat nuorten soittoharrastukseen saaden harrastuksen usein jopa kukoistamaan koulun opettajien ja vanhempien kannustuksen puutteesta tai joskus jopa suoranaisesta vastustuksesta huolimatta. Yksi tärkeimmistä kodin ja koulun ulkopuolisista vaikut-tajista on luonnollisesti vertaisryhmä, johon nuori samaistuu: tovereiden taholta saatava ihailu ja sosiaalisella arvoasteikolla tapahtuva soittoharrastuksen tuoma

8 Musiikkikäsitteet määritellään tämän tutkimuksen luvussa 3.5.

9 Näitä ovat television musiikkikanavat, konsertit, musiikkifestivaalit, nuorten musiikkilehdet, radiokanavat, elokuvat, jne.

kohoaminen saattavat olla mainittuina kannustimina hyvinkin voimakkaita. Kysyä sopii, onko mielekästä yhteiskunnan näkökulmasta jättää merkittäviä osa-alueita musiikkikulttuurista toissijaiseen asemaan unohtamalla koulun mahdollisuudet harrastuksen edistämiseksi, kuten vieläkin valitettavan usein tapahtuu. Eräs mielenkiintoinen tarkastelun ja tutkimuksen aihe olisikin se, kuinka moni tulevaisuuden muusikko todellisuudessa saa virikkeen muusikkouteensa juuri koulun musiikkitunneilta.

Kuten useassa eri yhteydessä on todettu, on eri sukupolvien musiikillisen mielenkiinnon kohde melko paljon sidoksissa nimenomaan kullekin sukupolvelle ja sen elämälle ominaisiin historiallisen kehityksen myötä muovautuneisiin tapahtumiin ja trendien muutoksiin kuten myös kasvatusteorioiden muokkautumiseen koulumaailman kautta. Viime kymmentä lukuunottamatta kouluissa annettu musiikkikasvatus on jättänyt tämän seikan huomiotta: kevyen musiikin tiedon ja taitojen puuttuminen heijastuu alttiutena ajautua erilaisten trendien mukaan ilman minkäänlaista valmiutta musiikin arvioimiseen kriittisin perustein. Eri musiikinlajien markkinoinnissa hyödynnetään tehokkaasti musiikin sitomista erilaisiin nuorten mieltä lähellä oleviin elämäntapoihin tai kulutustottumuksiin.

1.3 Kognitiotiede uusien musiikintutkimusparadigmojen lähtökohtana

Musiikkikasvatuksen tutkimus on viime vuosina saanut puhtia uusien tutkimusparadigmojen ja näkökulmien myötä. Kuten muussakin musiikintutkimuksessa on myös musiikkikasvatuksen saralla otettu käyttöön kognitiiviseen teoriaan tukeutuvia menetelmiä. Kognitiotiede on viime vuosina herättänyt laajaltikin kiinnostusta eri tieteenaloilla tutkittaessa ihmisen mieltä, kognitiivisia prosesseja. Filosofit, matemaatikot, psykologit sekä kielitieteilijät ja neurofysiologit ovat omien intressiensä pohjalta pyrkinet löytämään sovelluksia kognitiotieteen lähtökohdista tapahtuvaan oman tieteenalansa tutkimiseen.

Kognitiotieteen juuret ovat kaukana antiikin filosofien pohdiskelujen lähtökohdissa, mutta vasta 1950-luvulta alkaen on peräisin se kehitys, joka on johtanut kognitiotieteen nykyiseen asemaansa. Eräs merkittävimmistä asiaan vaikuttaneista tekijöistä on ollut tietotekniikan nopea kehitys. (Louhivuori 1992, 25) Vastakkainen asetelma tiukan behavioristisen tutkimustradition ja kognitiotieteellisen lähtökohdan välillä on ilmeinen: behavioristit pyrkivät toistettavissa olevilla psykologisilla kokeilla osoittamaan käyttäytymisessä mitattavissa olevia muutoksia toistettavissa olevin koejärjestelyin. Positiivistisen tutkimustradition heijastumana behaviorismissa painottui ympäristön merkityksen korostuminen ihmisen sisäisten toimintojen jäädessä taka-alalle ja vähemmälle huomiolle. Kuitenkin esimerkiksi kielitieteilijöiden törmättyä ongelmiin behavioristisia oppimiskäsityksiä soveltaessaan kielen oppimisen tutkimuksessa sekä uusien teorioiden ilmaannuttua myös kehityspsykologian alueella päädyttiin etsimään uudenlaista lähestymistapaa¹⁰ oppimisen tutkimukseen

10 Näitä teorioita kehittivät mm. N. Chomsky ja J. Piaget.

tuloksena kognitiivinen lähtökohta.

Yksi uusimmista kognitiivisen tutkimuksen osa-alueista on kognitiivinen musiikkitiede, johon liittyvät ensimmäiset tutkimukset on julkaistu vasta 1970-luvulla. Toki jo aikaisemmin on yhteyksiä kognitiotieteen ja musiikintutkimuksen alueilla ollut nähtävissä ainakin musiikkipsykologian ja miksei musiikkiterapiainkin alueella. Kognitiivista musiikkitiedettä käsitteleviä julkaisuja on viime vuosina ilmestynyt melko runsaasti kansainvälisellä¹¹ sekä suomalaisella¹² tutkijakentällä, ja sama suuntaus näyttää jatkuvan edelleen voimakkaana. Kognitiivisen musiikin tutkimuksen päämääränä on musiikillisen ajattelun eri muotojen mallintaminen, ja koska musiikillinen ajattelu on hyvinkin tiukasti havaintoihin sidottua, on seurauksena luonnollisesti tietty kiistanalaisuus (Laske 1992, 3). Kognitiivinen musiikkitiede pitää sisällään teoriaa sekä musiikillisesta toiminnasta että musiikillisista tuotoksista. Kognitiotieteelle luonteenomaista on monitieteisyys, joka perustuu käsitykseen, että eri tieteenalat eivät yksinään kykene ratkaisemaan inhimillisen ajattelun ongelmia ja siksi tarvitaan eri tieteenalojen tarjoamaa tietoa ja yhteistyötä asetettujen kysymyksiin ratkaisemiseksi.

Kognitiivisen musiikkitieteen puhdasoppisimpia lähestymistapoja edustavat tutkimukset, joissa on onnistuttu tuottamaan tai simuloimaan tietokoneita hyödyntäen erilaisia musiikillisia kieliopeja Palestrinan, Bachin tai jonkin muun tyylin mukaisesti¹³. Kognitiotieteen sovelluksista musiikkianalyysi lienee yksi parhaimmista kentistä musiikillisten rakenteiden, muotojen, motiivien ja toistuvien seikkojen takana piilevien ajatteluprosessien selvittämiseksi¹⁴. Kognitiotieteilijää eivät innosta musiikkianalyysissä vain sointujen funktiot erilaisessa kontekstissa vaan myös tulkinnan

-
- 11 Esimerkiksi seuraavat tutkimukset ja artikkelit: Howell & Cross & West (eds. 1985) "Musical Structure and Cognition", Sloboda (1987) "The musical mind: The Cognitive Psychology of Music", Serafine (1988) "Music as Cognition. The Development of Thought in Sound", Dowling ja Harwood (1986) "Music Cognition", Bamberger (1991) "The Mind Behind the Musical Ear", Jones (1992) "Attending to Musical Events", Krumhansl (1990) "Cognitive Foundations of Musical Pitch", Lamont & Cross (1994) "Children's Cognitive Representations of Musical Pitch",
 - 12 Esimerkiksi seuraavat tutkimukset ja artikkelit: Louhivuori (1988) "Veisuun vaihtoehdot. Musiikillinen distribuutio ja kognitiiviset toiminnot", Moisala Pirkko (1991) "Cultural Cognition in Music, Continuity and Change in the Gurung Music of Nepal", Louhivuori ja Sormunen (toim. 1992) "Kognitiivinen musiikkitiede", Hyvönen (1995) "Ala-asteen oppilas musiikin kuuntelijana", Tulamo (1993) "Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä", Ahonen (1996) Ala-asteen oppilaat musiikin rakenteellisen tiedon käsittelijöinä", Fredrikson (1994) "Spontaanit laulutoisinnot ja enkultuuratioprosessi", Lehtonen (1988) "Musicality as a Cognitive Process", Rautio: "Kognitiiviset skeemat musiikin aikakäsitteen määrittäjänä".
 - 13 Mainittakoon esim. Johan Sundbergin ja Lindblomin (1976) artikkeli "Generative Theories in Language and Music Descriptions" (ilmestynyt suomeksi 1990) sekä Toivianen (1992) artikkelit "Jazz-improvisaatiota oppiva ja tuottava hermoverkko" sekä "Keinotekoiset hermoverkot ja niiden käyttö musiikin tutkimuksessa". Merkittävin musiikin generatiivista kieliopea käsittelevä julkaisu on Lerdahlin ja Jackenhoffin (1985) "A Generative Theory of Tonal Music" (Louhivuori 1992, 34).
 - 14 Ennen kuin varsinaisesti alettiin puhua kognitiivisesta otteesta musiikkianalyysissä, ajatusmallia hyödynnettiin imp lisiittisesti eräissä artikkeleissa, esimerkiksi Juvonen (1984) "Säkkijärven polkka uudessa valossa - essee sävellyksestä ja sen sisällöstä". Kyseisessä artikkelissa pyritään selvittämään nimenomaan niitä rakenteita ja ajatusmalleja, jotka ovat olennaisia kognitiiviselle tutkimusotteelle: soivan sävelmän motiivien taustalla olevaa logiikka ja erilaisten seikkojen (sointuasteiden ja motiivien) funktioiden muuttumista eri osien välillä musiikillisen tapahtumisen edetessä oman logiikkansa mukaan.

muuttuminen kuunteluprosessin etenemisen myötä. (Louhivuori 1992, 35)

Luonnollinen yhteys kognitiotutkimuksen ja säveltämisprosessin välillä muodostuu sääntöpohjaiseen päättelyyn pohjaavista musiikillisen ajattelun muodoista, joita säveltämisessä kuten improvisoinnissakin ilmenee. Tällaisten improvisaatioon tai muiden ei-kielellisten prosessien kuvaamiseen on kognitiotiedettä hyödyntäen pyritty keinotekoisien hermoverkkojen avulla¹⁵.

Yleisesti ottaen kognitiivinen musiikkitiede on tuonut uusia lähestymistapoja musiikin tutkimukseen yhtä hyvin psykoakustiikan, musiikkifilosofian, esittävän säveltaiteen ja estetiikan kuin jo mainittujen tutkimuksen lähtökohtien näkökulmista. Louhivuoren (1992, 38) mukaan yhtenä merkittävimpanä antina kognitiotieteellä musiikkitieteen näkökulmasta on ollut se, että kognitiotiede on pakottanut musiikin tutkijat suuntaamaan mielenkiintoaan uudella tavalla teorioiden ja mallien testaamiseen, mikä ei perinteiselle musiikkitieteelle ollut lainkaan tyypillistä.

1.4 Kognitiivinen kysymyksenasettelu ja etnomusikologinen tutkimusote

Musiikkikulttuurin tai musiikin tekemisen kognitiivisiin aspekteihin kohdistuva tutkimus on saanut erittäin voimakkaan jalansijan nimenomaan etnomusikologisen tutkimuksen alueella. Kuitenkaan ei vielä voida puhua varsinaisesta kognitiivisesta etnomusikologiasta analogisena esimerkiksi kognitiivisen musiikkitieteen (eli kognitiivisen musikologian) kanssa: itsenäistä ja erillistä koulukuntaa ei ole ainakaan vielä muodostunut. (Moisala 1988, 139)

Blackingin (1976, 112) tekemä etnomusikologian määrittely sijoittaa tieteenalan eräiltä osin osaksi kognitiivista antropologiaa, mikä kytkentä onkin luonteva johtuen kognitiivisen etnomusikologian tutkimusotteen voimakkaasta antropologisesta tutkimuskohteiden valinnallisista, menetelmällisistä ja kysymyksenasetteluun sisältyvästä antropologisesta otteesta. Kognitiivisesti värittyneiden etnomusikologisten tutkimusten yhdistävänä tekijänä on yhteinen näkökulma, jossa sovelletaan kognitiotutkimuksen menetelmiä pyrittäessä pääsemään selville niistä prosesseista, joita tapahtuu ihmisten ajatusten tasolla.

Moisalan (1988, 140) mukaan kognitiivisuus liitetään ihmisen ajatusmaailmaan, muistiin ja tiedon vastaanottamiseen sekä käsittelyyn liittyviin prosesseihin. Kognitiolla viitataan myös tietoon, ajatusrakenteisiin sekä ajattelua ohjaaviin sääntöihin ja ajatusreitteihin. Musiikintutkimuksen kannalta mielenkiintoinen lähtökohta kognitiivisen antropologian tapaan on pyrkimys ihmisten ajatusmallien ymmärtämiseen erilaisissa kulttuurisissa konteksteissa. Musiikintutkimuksessa luonnollisesti sovelletuna siten, että kulttuurisen kontekstin sijaan asetetaan musiikkikulttuurin viitekehys. Kognitiivisen antropologian pyrkimyksenä on selvittää käyttäytymistä edeltäviä ja ohjaavia periaatteita, sisäistettyjä kognitiivisia karttoja, jotka kulttuurin jäsenet sisäistävät varttuessaan yhteisön jäseninä.

Kognitiivisen antropologian kehitys oli alunperin sidoksissa strukturaaliseen

15 Hermoverkkoja on käytetty tonaliteetin, säveltason ja harmonian, musiikin kuuntelun, korvan toiminnan sekä improvisoinnin tutkimisessa. (Louhivuori 1992, 36)

lingvistiikan käyttämiin menetelmiin ja vaikutteisiin, joista sittemmin kehittyivät eräät muutkin kognitiivista antropologiaa lähellä olevat antropologiset tutkimushaarat¹⁶. Pohjimmiltaan antropologien kognitionon kohdistunut kiinnostus perustuu ajatusmalliin siitä, että ihmiset varmaankin kommunikoivat jollain tavalla asioista, jotka ovat heille tärkeimpiä. Näin ajateltuna ihmisten puhe, diskurssi ja siitä nimettyjen ilmiöiden kartoittaminen kuvaa ja ilmentää heidän kulttuurista tietouttaan, eli näkemys perustuu olettamukseen kielen, ajattelun ja kulttuuri-ilmiöiden keskinäisestä suhteesta ja mahdollisesta riippuvuudesta. (Moisala 1988, 141)

Kognitiivinen psykologia puolestaan korostaa kognitiivisten tapahtumien ja ilmiöiden prosessinomaista luonnetta tutkiessaan individuaalien ajatteluprosesseja tiedon rakentamisen, käsittelyn ja siirron sekä vastaanottamisen suhteen. Tutkimuksen tavoitteena on luoda yleistyksiä ajatteluprosesseista, ja tutkimus on viime aikoina suuntautunut voimakkaasti laboratorioista säädellyissä ja kontrolloitavissa olosuhteissa tapahtuvasta kentällä tapahtuvaan tutkimukseen.

Tämä suuntaus on heijastunut myös musiikintutkimuksessa viime vuosina. Kognitiivisen antropologian pyrkimyksenä on alunperin ollut tehdä tutkimusta aina autenttisisessa ympäristössä, jolloin luonnollisestikaan kaikkia tilanteisiin vaikuttavia ärsykeitä (joihin lukeutuu tutkijan läsnäolo) ei kyetä rajoittamaan eikä kontrolloimaan, vaan jotka yhä useammin pyritään erittelemään ja ottamaan huomioon tuloksia tarkasteltaessa.

Kognitiivinen psykologia pyrkii selittämään yksilöiden ajatteluprosesseja kognitiivisen antropologian operoidessa yhteisöjen ja kokonaiskulttuurin tasolla tutkimuksen kohdistuessa kognitiivisiin struktuureihin, kognition laatuun ja sisältöön yksilöiden ajatteluprosessien sijasta. (Moisala 1988, 142)

Musiikintutkimuksen painopiste on viime aikoina ollut voimakkaasti etnomusiikologisen otteen värittämiä tutkimuskohteiden valinnan, tutkimusotteen ja menetelmien vaikutuksesta. Tämä kehitys on ollut tervetullutta ja se on samalla tarjonnut uusia näköaloja perinteisen musiikkitieteen ohelle. Vaikka etnomusiikologien tutkimuskohteena ovat jo pitkään olleet musiikin kognitiiviset dimensiot, kognitiot ja kognitiiviset prosessit, on vasta viime vuosina päästy sellaisiin sovelluksiin, joita modernissa musiikkikasvatustyössä voidaan pyrkiä hyödyntämään.

Etnomusiikologien pyrkimys ymmärtää ihmisten ajatteluprosesseja musiikkikulttuurin yhteydessä on laajentunut käsittämään yhtä hyvin populaarimusiikin ja taidemusiikin alueita kuin pelkästään etnisten kulttuurien musiikkikäytäntöjä. Erialaisten alakulttuurien tutkimus on hyödyntänyt antropologien menetelmiä, ja musiikkikulttuurien leimaamia alakulttuuriyhteisöjä on tutkittu vastaavia menetelmiä käyttämällä kuin alkukantaisia yhteisöjä tutkittaessa. Musiikkitieteen kannalta lähtökohta on rikastuttava ja innostava: kokonaan uudenlaisia näkökulmia on tullut esiin aiemman tiukan hierarkkisen musiikkikäsitteiden leimaamalle musiikin tutkimuskentälle.

Kognitiivisen teorian soveltaminen etnomusiikologiseen tutkimukseen on luonteeltaan muilta tieteenaloilta lainaavaa, ja osin juuri siitä johtuen luonteeltaan hieman hapuilevaa. Myöskin musiikin tekemisen kognitiivisten prosessien etnomusiikologiset selitykset ovat toistaiseksi jääneet melko vähäisiksi, sen sijaan reseptitutki-

16 Näitä edustavat esimerkiksi etnografisen semantiikka, etnotiede ja uusi etnografia. (Moisala, 1992, 141)

musta on harrastettu huomattavasti enemmän erityisesti ala-asteikäisten¹⁷ koululais-ten osalta.

Kognitiivisen antropologian strukturalistista lingvistiikkaa lähellä olevat tutkimustavat on musiikin tutkimuksessa valjastettu käyttöön formalistisissa musiikkikäsitteistöjen luokitusjärjestelmien tutkimuksissa¹⁸. Musiikkia käsittelevän puheen sekä sanaston sisällön tutkimuksen¹⁹ lähtökohtina on puolestaan oletettavasti ollut kognitiivisen antropologian kulttuurin merkityksellisiä tekijöitä ja ajattelun sisältöä lähestyvä tutkimushaara. Etnomusiikologian tutkimukseen on sovellettu erilaisia lingvistisiä malleja musiikkiin liittyvän kielen, musiikkisanaston tutkimuksessa niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Musiikkisanastoa on hyödynnetty monella tapaa tutkittaessa musiikin arvottamista ja jopa sävellysprosessia hyödyntäen ihmisille luontaista pyrkimystä luokitella ilmiöitä, tapahtumia ja ihmisiä ryhmiin, tyyppihin ja luokkiin. Kommunikaatioteoreettinen lähestymistapa on niin ikään saanut sovelluksensa etnomusiikologisessa tutkimuksessa²⁰, kuten myös musiikkia koskevan diskurssin analyysi sekä yksilö- että yhteisötasolla²¹. (Moisala 1988, 143-145)

Pyrittäessä löytämään erilaisille kulttuureille ominaisia kognitiivisia perusmalleja²² on oletukseksi asetettu paitsi niiden olemassaolo, myös se, että ne ovat kulttuurista käyttäytymistä edeltäviä ja ohjaavia. Eri kulttuurien musiikkikäytäntöjä ja musiikin sisältämiä struktuureja tutkittaessa on etsitty koko kulttuurille ominaisten kognitiivisten karttojen heijastamia musiikin sisältämistä struktuureista²³, ja pyritty osoittamaan musiikkiesityksien olevan kulttuurin kognitiivisten aiheiden tiivistymiä. Niin ikään on kognitiivisen etnomusiikologian piiriin kuuluvissa tutkimuksissa pyritty kuvaamaan musiikkiin liittyvän ajattelun kognitiivisen sisällön kautta musii-

-
- 17 Esimerkiksi Hyvönen (1995) "Ala-asteen oppilas musiikin kuuntelijana" ja Ahonen (1996) "Ala-asteen oppilaat musiikin rakenteellisen tiedon käsitteittäjänä"
- 18 Esimerkiksi Feldin artikkelit "Linguistics and Ethnomusicology" ja "Linguistic Models and Ethnomusicology" *Ethnomusicology*-lehdessä (1974 18:219-162 sekä 18: 197-217) sekä artikkeli (1981) "Flow like a Waterfall": The Metaphors of Kaluli Musical Theory" julkaisussa *The Yearbook for Traditional Music* (13:22-47) ja tutkimus "Sound Sentiment, Birds, Weeping, Poetics and Song in Kaluli Expression".
- 19 Esimerkiksi Donner (1976) "Mitä Juuso Lempiäinen ajattelee musiikista - Lammilainen viulunsoittaja ja hänen musiikkikäsitteistönsä" (Artikkeli *Musiikki*-lehdessä 1-2:90-117) sekä artikkeli "The Frame of Reference of Music - Two Realities" (*Suomen Antropologi* 4/83:184-197), Lahtinen (1976) "Laulu on kuin ääneen ajateltu" (*Musiikki* 1976, 1-2:118-124), Leisiö (1981) "Surface and Deep Structure in Music - An Expedition into Finnish Music Culture" (*Suomen Antropologi* 4/83:198-208)
- 20 Esimerkiksi Stone (1982) "Let the Inside Be Sweet. The Interpretation of Music Event Among the Kpelle of Liberia", Robertson (1979) "Pulling The Ancestors: Performance Practice and Praxis in Mapuche Ordering" (*Ethnomusicology* 11:395-416)
- 21 Esimerkiksi Zemp (1978) "Are'are the Classification of Musical Types and Instruments" (*Ethnomusicology* 23: 6-48), Pekkilä 1983 "Musiikki and 'Kappalevalikoima'. Aspects of the Ethno-Theory of a Finnish Folk Musician" (*Suomen Antropologi* 4/83:209-217)
- 22 Esimerkiksi Koskof (1982) "The Music-Network: A Model for the Organization of Music Concepts" (*Ethnomusicology* 26:353-370), Wallace (1972) "Culture and Cognition" (*Culture and Cognition* 11-128),
- 23 Esimerkiksi Herndon (1971) "The Cherokee Ballgame Cycle: An Ethnomusicologist's View" (*Ethnomusicology* 15:339-352)

kin olennaisia piirteitä ja merkityksiä kulttuurissa²⁴. Etnomusikologit ovat jatkuvasti tutkimuksissaan pyrkinet kuvaamaan musiikillisia kognitiivisia prosesseja²⁵ ja laatimaan yleistyksiä musiikin tekemiseen, esittämiseen, kokemiseen ja vastaanottamiseen liittyvistä prosesseista. Toistaiseksi näistä prosesseista ei kuitenkaan kovin paljoa tiedetä. (Moisala 1988, 144)

1.5 Musiikkikasvatuksen uusia näköaloja

Kuten edellisessä luvussa kuvattiin, on kognitiivinen tutkimusote musiikintutkimuksessa tuonut tutkijat musiikin tekemisen, kokemisen, vastaanottamisen ja tulkitsemisen äärelle kognitiivisten prosessien muodostaessa tutkimukselle tietynlaisen yhdistävän punaisen langan olipa kyseessä sitten etnomusikologinen tai musiikkitieteellinen tutkimusote. Viime vuosien musiikkikasvatuksen tutkimus on avannut mielenkiintoisia uusia näköaloja yksilön musiikillisen kehityksen kannalta. Uusia musiikkikäsitteitä on muodostettu ja määritetty aikaisemman tutkimuksen perustalta tuloksena mielenkiintoisia määritelmiä tämänkin tutkimuksen kannalta olennaisille termeille kuten *musiikkiarvot*, *musiikkikäsitys*, *musiikillinen maailmankuva*, *musiikillinen kompetenssi* sekä *musiikillinen minäkäsitys*. Nämä valottavat yksilön toimintaa musiikin kentässä aikaisempaan tutkimukseen verrattuna uudesta näkökulmasta pyrkien luomaan perusteita yksilön tekemille musiikillisille valinnoille tai muodostaen teoriaa joistakin musiikin kentällä toimimiseen vaikuttavista osa-alueista.

Musiikkimakuun keskittyvää selvitystä on maassamme tehty jonkin verran, kuitenkin lähinnä valtakunnallisen radiotoiminnan yhteydessä ja kuuntelijatutkimuksen näkökulmasta ohjelmapolitiittisia päämääriä silmälläpitäen. Lisäksi kaikilta osin tehdyt musiikkimakukartoitukset eivät täytä tieteellisen tutkimuksen kriteerejä ensinnäkään teoreettisten lähtökohtien puutteellisuudesta johtuen tai toisaalta tutkimusten tekijöiden varsinaisen musiikillisen kompetenssin joko osittaisesta tai täydellisestä puuttumisesta johtuen: tutkimuksissa käytettyjen musiikinäytteiden edustavuutta erilaisten musiikillisten parametrien kannalta ei ole kyetty tai haluttu eritellä²⁶, mikä puolestaan on ollut omiaan viemään tuloksilta uskottavuutta. Niin ikään eri tutkimuksien otokset eivät ole olleet edustavia ja aina yleistettävissä tutkimusmenetelmän epämääräisyydestä johtuen. Kulttuuritilaston yhteydessä toteutettu mittaus suomalaisten kuuntelemasta musiikista lienee parhaiten toteutettu ja uskottava myös tieteelliseltä näkökannalta tarkasteltuna. Lisäksi otos on tarkasti harkittu ja kattava eri väestöryhmien näkökulmasta.

Musiikkiharrastusta on jonkin verran tutkittu viime vuosina pyrkimyksenä

-
- 24 Esimerkiksi Henry (1977) "Music in the Thinking of North Indian Villagers" (*Ethnomusicology* 21:1-12), Sakata (1983) "Music in the Mind: The Concepts of Music and Musician in Afganistan", Racy (1986) "Words and Music in Beirut: A Study of Attitudes" (*Ethnomusicology* 31:469-488)
- 25 Esimerkiksi Blacking (1977) "Some Problems of Theory and Method in the Study of Musical Change" (*Year book of the International Fol Music Council* 9), Dowling & Harwood (1986) "Music Cognition", Castellano & Bharucha & Krumhansl (1984) "Tonal Hierarchies in the Music of North India" (*Journal of Experimental Psychology* 113:394-412), Herndon & Mcleod (1982) "Music as Culture"
- 26 Esimerkiksi artikkeli Karvinen & Pennala (1995, 176) "Sellaista mukavaa kuuntelumusiikkia"

selittää harrastustoimintaa, sen laatua, syvyyttä, merkitystä, muotoutumista, harrastukseen sitoutumista ja sen loppumista erilaisten teorioiden avulla. Tulokset ovat osin selittäneet ja ennustaneet harrastuksen muotoutumista, mutta ongelmaksi on muodostunut erilaisten musiikkikulttuurien ja tyyllilajien voimakas toisistaan poikkeavuus esimerkiksi harrastuksen motivaatioita, ilmenemistapaa, merkitystä elämäntavan näkökulmasta tai harrastuksen alkamista verrattaessa. Kukin tutkimus on omalta osaltaan tuonut lisävaloa musiikillisen toiminnan osa-alueisiin, mutta minäkään asteiseen yleistykseseen eri soitinten tai musiikin tyyllilajien harrastamiseen vaikuttavista tekijöistä tai teorianmuodostukseen musiikillisesta toiminnasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä kokonaisuudessaan ei ole pyritty. Musiikillisen kompetenssin tutkimus tarjoaisi mielenkiintoisia mahdollisuuksia musiikillisen toiminnan selittämiseen²⁷, mutta kompetenssitutkijoiden intressit ovat suuntautuneet hieman toisaalle, musiikin kieliopin, intervalliteorioiden ja teoksien ja käytännön (kuuntelijoiden reaktioiden sekä kritiikin) selvittämiseen.

Myös musiikin tunnekokemuksien tarkastelun kautta on viime aikoina tutkittu harrastuksen pohjalla olevia tekijöitä, mutta painotusalue olisi silloin enemmänkin musiikkipsykologinen painottuen musiikin psykodynaamikkaan. Tämän tutkimuksen näkökulmasta on psykodynaaminen tarkastelu tietoisesti rajattu ulkopuolelle kohtuuttoman laajenemisen välttämiseksi.

Harrastustutkimuksessa on harrastusmotivaatioita tutkittu ja selvitetty soveltavan oppimismotivaatiotutkimuksen teoreettista viitekehystä soittoharrastuksen motivaatioita selittämään. Eräillä soittoharrastuksen osa-alueilla (lähinnä taidemusiikin pariin keskittyvissä instrumenteissa musiikkiopistojen ja konservatorioiden yhteydessä tapahtuvan opetuksen yhteydessä) mainittu menetelmä kykenee tarjoamaan onnistuneen lähtökohdan tutkimukselle, mutta jälleen ongelmaksi muodostuvat erilaisten musiikinlajien väliset eroavuudet: vaikka taidemusiikin piiriin luettavaan musiikintyyliin keskittyvää, institutionaalisen opetusjärjestelmän piirissä ilmenemismuotonsa saavaa soittoharrastusta kyetäänkin selittämään oppimismotivaatioteoreettisesta lähtökohdasta, ei mainittu lähtökohta sovellu vaikkapa punkkia harrastuksenaan soittavan muusikon soittoharrastuksen tutkimiseen, hänen soittointoaan ja motivaatiotaan tuskin selittää oppimismotivaatio.

Koko yksilön musiikkiharrastuksen saama ilmenemismuoto on sidoksissa hänen elämänsä, siinä vaikuttaviin arvoihin, asenteisiin sekä elämäntavan ilmentämään sisäistettyyn sosiaalisten, taloudellisten, taiteellisten ja yhteiskunnallisten valintojen muodostamaan verkostoon. Yleisemmälläkin tasolla makututkimuksen viimeaikaiset trendit ovat osoittamassa yhä voimakkaammin yhteiskunnallisen ja osin taloudellisenkin kamppailun olevan siirtymässä - ellei jo kokonaan siirtyneen - makujen kentällä tapahtuvaksi kamppailuksi (esimerkiksi Bourdieun mukaan). Se, missä määrin esimerkiksi Keski-Euroopan maiden kulttuureille ominaisten toimintamuotojen perusteella laaditut teoriat soveltuvat suomalaiseen kulttuuri-ilmastoon, on vielä osin osoittamatta. Koko ajan kuitenkin tehdään tutkimuksia, jotka omalta osaltaan testaavat sosiologisia ja yhteiskuntapoliittisia teorioita myös suomalaisissa olosuhteissa.

Yhtä kaikki tutkimuksien kautta on tullut osoitetuksi, että musiikillisen toiminnan muotoutumisen selittämiseen ei riitä yksistään musiikkimaun tai harrastusmoti-

27 Esimerkiksi Stefanin (1985) pohdiskelut taidemusiikillisen ja kansanomaisen musiikillisen kompetenssin eroista ja yhtäläisyyksistä sivuavat tämänkin tutkimuksen aihepiiriä.

vaation tutkimus sen kummemmin kuin musiikillisen minäkäsityksen tai coping-ominaisuuden selvittäminen vaikka ne tarjoavatkin sinänsä mielenkiintoista tietoa musiikillisen toiminnan erilaisilta osa-alueilta tai harrastuksen jatkumisen tai siihen sitoutumisen näkökulmasta. Musiikkiarvojen tutkimuksen kautta on avautunut uusia edellytyksiä lähestyä musiikin koko kenttää samalla kerralla ymmärtäen erilaisia musiikkityylejä ja lajeja sekä niiden piiriin sitoutuneita harrastajia kullekin tyylille ominaisine musiikillisen toiminnan ilmenemismuotoineen. Itse asiassa kaikki mainitut tutkimukset ovat osaltaan selvittäneet musiikillisen toiminnan kenttää, ja tarjoavat mainiot edellytykset jatkotutkimukselle jota käsillä oleva tutkimus osaltaan edustaa.

Useassa eri yhteydessä on korostettu sitä, ettei eri musiikinlajeihin kohdistuvaa toimintaa voi tutkia samassa yhteydessä tai samalla tutkimusotteella. Väite perustuu pitkälti musiikkikasvatuksen esteettiseen lähtökohtaan, siihen, että koska musiikinlajit ovat luonteeltaan toisistaan poikkeavia, niitä ei voida mitenkään rinnastaa toisiinsa. On selvää, ettei esteettisessä tarkastelussa näin voidakaan menetellä, mutta mikäli lähestytään asetelmaa Elliotin esittämästä näkökulmasta - kun tarkastellaan musiikillista toimintaa, praxista ja siihen vaikuttavia tekijöitä - on mahdollista puhua yhtä hyvin taidemusiikin piiriin kohdistuvasta toiminnasta kuin punkkiin tai hevimusiikkiin kohdistuvasta toiminnasta. Tämän musiikkikasvatustutkimuksen eräänlaisena perusteena voidaan pitää seuraavaa: musiikin tekeminen on ei-verbaalista, tilannesidonnaista ja ruumiillista (embodied) ajattelua. Tämän perustavaa laatua olevan ajatuksen pohjalta voidaan johtaa tässä tutkimuksessa sovellettu musiikkinäkemys, johon sisältyvät kaikki musiikin lajityypit ja joka suhteuttaa musiikin historialliseen ja sosiaaliseen kontekstiin sekä perinteeseen hyödyntäen lähinnä kognitiivisen psykologian näkökulmaa.

1.6 Tutkimuksen tarkoitus

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tarkentaa ja määritellä musiikillisen yleisorientaation sekä musiikillisen erityisorientaation käsitteitä ja selvittää niiden muodostumista ja niihin yhteydessä olevia tekijöitä (musiikkiminää, musiikillista maailmankuvaa, musiikkiasenteita ja arvoja sekä musiikkimakua) erilaisen orientaation omaavilla henkilöillä. Tutkimus koostuu usean erilaisen musiikillisen orientaation muodostamista lohkoista, joiden avulla pyritään valottamaan kunkin orientaation tyypillisiä piirteitä ja syntymekanismia mainittuja elementtejä hyödyntäen. Tutkittavien kokonaismääräksi valittiin 171 henkilöä käsittävä harkinnanvarainen näyte.

Tässä tutkimuksessa tutkittavien henkilöiden valinnan painopiste on nimenomaan aktiivisessa musiikin harrastamisessa (soittaminen, laulaminen), vaikkakin myös tutkittavan joukon passiivisia musiikkiharrastuksia (kuunteleminen, konserttikäynnit) käsitellään. Käsillä oleva tutkimus liittyy tietyn kulttuurisektorin erityisryhmän - musiikillisen erityisorientaation omaavien harrastajien - tarkasteluun, sen piirteiden kartoittamiseen, kuvailuun ja vertailuun. Tarkoitus ei ole vaikuttaa kyselyyn osallistuneiden harrastajien aktiiviseen musiikin harrastukseen, eikä pyrkiä keksimään keinoja saada uusia kuluttajaryhmiä mukaan harrastuksen pariin. Jos tutkimuksessa kuitenkin ilmenee joitakin seikkoja, joilla olisi musiikin harrastusta edistäviä vaikutuksia, mikään ei liene esteenä mahdollisuuksien hyödyntämiselle.

asiaan kuuluvassa yhteydessä koulutussuunnittelussa tai vastaavassa toiminnassa. Sen sijaan tutkimustuloksilla saattaa olla erittäin suurta merkitystä koulun opetussuunnitelmien laadinnan näkökulmasta.

Tarkastelua eivät myöskään ohjaa pyrkimykset tasa-arvoon tai joidenkin mahdollisesti ilmenevien yhteiskuntaluokkien välisten eroavuuksien korjaus- tai ratkaisuyritykset.

Tutkimusaineisto perustuu laajaan kyselylomakkeeseen, vastaajan omaan vapaaseen kirjoitelmaan, musiikkimakutestiin sekä haastatteluihin. Tutkittujen henkilöiden musiikillisten orientaatioiden edustamat musiikinlajit ovat seuraavat: hevi, rock'n roll, punk, gospel, klassinen musiikki, kansanmusiikki, jazzmusiikki sekä sotilasmusiikki. Mainituista musiikinlajeista sotilasmusiikki ja gospel eivät edusta selkeätä, muille ryhmille analogista orientaatiosuuntaa, koska niiden toimintamalleja ja motiiveja määräävänä tekijänä toimii muu kuin musiikillinen funktio. Gospelissa määräävänä tekijänä toimii hengellinen sanoma, sotilasmusiikissa sotilaallisten - ja muiden seremonioiden edellyttämät toiminnot ja odotukset. Toisaalta jokainen mainituista edustaa sinänsä selkeää ja rajallista musiikillisen toiminnan muotoa ja siten täyttää ne kriteerit, joita tälle tutkimukselle on asetettu: on mahdollista erottaa tarkasti rajattu joukko, joka suuntautuu juuri mainittuihin musiikinlajeihin musiikillisessa toiminnassaan. Valittujen musiikinlajien suuntautujajoukko ei nykyistä postmodernin maailman pirstoutunutta musiikkitarjontaa tarkastellen todellakaan ole kattava. Helposti voitaisiin puhua esim. uudemmissa tyyleistä, kuten "elektro", "hip hop", "lite", "gold", "easy-listening" jne. tyyli-suuntien jatkuessa lähes loputtomana virtana. Tähän tutkimukseen poimittujen musiikinlajien ei ollut missään vaiheessa tarkoitus kattaa koko nykyisen popmusiikin kirjoa vaan ainoastaan selkeitä joukkoja määritellen pyrkiä löytämään olennaisia eroja erilaisten aikuisiälle vakiintuneiden erityisorientaatiotyyppien väliltä. Lisäksi on huomioitava se, että musiikinlajit ovat syntyneet täysin eri olosuhteissa ja eri aikakausina, joten niihin orientoituneiden harrastajien ikärakenteen tasaaminen ei tekisi oikeutta kunakin aikakautena vallinneiden olosuhteiden merkityksille. Näin ollen olisi hieman kyseenalaista poimia ainoastaan nuoria kansanmusiikkiorientoituneita ja verrata heitä vaikkapa drum'n bass -tyyliin orientoituneisiin: toinen tyyli on elänyt satojen vuosien ajan erilaisissa olosuhteissa, kun taas toinen on puhtaasti nykyajan musiikkiteollisuuden tuote. Tästä näkökulmasta on perusteltua sallia eri orientaatioryhmien ikäjakaumissa esiintyvät erot. Tulosten tarkastelussa on lisäksi ikäjakauman vääristymä pyritty ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan.

Käsillä olevan tutkimusjoukon sukupuolijakaumaa ei myöskään ole tietoisesti pyritty tasaamaan yksinkertaisesti siitä syystä, että erilaisten tämän tutkimuksen määritelmät täyttävien erityisorientaatioryhmien harrastajat eivät ole sukupuolijakaumiltaan keskenään tasapainossa. Lisäksi edellä mainitusta syystä tämän tutkimuksen tuloksissa ei erityistä painotusta anneta sukupuolten välisille eroille silloin kun niitä on havaittavissa.

Tutkimus keskittyy musiikillisen orientaation muotoutumisen ja sille ominaisten ja siihen vaikuttavien piirteiden selvittämiseen. Harrastuneisuus, eli tässä tutkimuksessa musiikillisen erityisorientaation olemassaolo ja suunta, perustellaan aktiivisen musiikkiharrastuksen olemassaoloon sekä musiikkimakutestin osoittamaan musiikkimaun suuntautuneisuuteen. Kyseessä on siis harrastamiseen kohdistuva tutkimus, jossa selvitetään harrastuksen suunnasta ja merkityksestä tutkittavien

henkilöiden elämälle muodostuvaa maailmankuvaa ja elämäntapaa määrittävää funktiota. Eräänä painopisteenä tutkimuksessa on kouluaikaisen musiikillisen minäkuvan²⁸ tarkastelu kunkin kohteena olevan henkilön muistelemana. Musiikillinen minäkuva osana musiikillista maailmankuva on osarakenne yksilön yleisen maailmankuvan sisällä: käsitykset musiikista muodostuvat yksilön yleisen arvomaailman pohjalta, joka puolestaan rakentuu kautta elämän tapahtuvan toiminnan ja sen myötä saatavien elämäkokemusten mukana.

Tämän tutkimuksen tarkoitus on näin ollen selvittää niitä mekanismeja ja malleja, jotka vaikuttavat aikuisikään varttuneen henkilön toimintaan ja suuntautumiseen musiikin kentässä. Lähtökohtana on kysymys siitä, miksi toiset innostuvat vakavasti taidemusiikista ja toiset kansanmusiikista, miksi jotkut puolestaan juuttuvat punkkareiksi, jotkut heavyrockkareiksi tai jazzfreakeiksi. Tämä musiikillinen suuntautuneisuus näkyy usein elämäntapaa leimaavalla tavalla, vaatetuksessa²⁹, puhetavassa tai muussa omaan viiteryhmään kuulumisen osoittavalla tavalla. Kulttuurintutkimuksen piirissä mainittuja erilaisia leimallisia ryhmiä kutsutaan alakulttuureiksi. Tässä tutkimuksessa jakoperusteeksi eri ryhmien välillä on valittu nimenomaan erilaiseen musiikingenreen kohdistuva voimakas musiikillinen suuntautuneisuus, joka ilmenee mainitun musiikinlajin koulutukseen hakeutumisena, kuuntelemisena, soittamisena tai laulamisena. Van Elderenin (1984) mukaan nykyculttuurille tyypillisillä heterogeenisilla ja monijakoisilla kulttuurimarkkinoilla musiikin tuottajia ja vastaanottajia yhdistää erityisesti se elämäntapa, asenne tai symbolinen merkitys, jota juuri heidän valitsemansa musiikki viestii.

Musiikilliseen orientaatioon ja sen syntyyn vaikuttavia tekijöitä on oletettavasti useita alkaen kodin-, päiväkodin-, koulun- ja toveripiirin musiikillisesta toiminnasta ja ympäristöstä, henkilökohtaisen musiikkimaun ja musiikillisen minän sekä musiikillisen maailmankuvan muotoutumisesta ja niistä mahdollisuuksista joita fyysinen ympäristö musiikilliseen toimintaan mahdollistaa. On mahdollista, että puhtaasti musiikilliset seikat (soittimen äänen viehätys, musiikin sisältämät elementit, joku karismaattinen esiintyjä jne.) joissakin tapauksissa tekevät yksilöön niin lähtemättömän vaikutuksen, että se leimaa koko loppuelämän musiikillista suuntautuneisuutta. Myös yksilön koko persoonallisuuden rakenne vaikuttaa omalta osaltaan erilaisten ilmiöiden kokemisen voimakkuuteen ja syvyyteen ja sitä kautta musiikillisen suuntautumisen ilmenemismuotoihin. Musiikin tunnekokemukset ovat siten edellisen perusteella sisältönsä, suuntansa sekä voimakkuutensa kautta vaikuttamassa musiikiorientaation kehittymiseen.

Tässä tutkimuksessa pyritään empiirisen aineiston avulla selvittämään tutkimuksen kohdejoukon menneisyyttä päämääränä löytää niitä tekijöitä, jotka ohjasivat musiikillisen orientaation suuntautumisen juuri kullekin henkilölle ominaiseen suuntaan. Näitä tekijöitä voivat olla kokemukset lapsuudessa, kokemukset koulussa, toveripiirin vaikutus, kodin vaikutus, tai mahdollisesti jotkut muut esille tulevat seikat.

Tutkimuksen teoreettisen viitekehysten kognitiivisesta psykologiasta lainattuun skeemateoriaan pohjaten voidaan olettaa, että ympäristö, elämäkokemukset ja

28 Tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 3.4. Musiikillinen minäkäsitys.

29 Myös tämä tutkimus osoittaa tilastollisesti merkitsevän yhteyden olevan olemassa musiikillisen orientaation ja ulospäin näkyvien merkkien välillä.

tapahtumat ohjaavat musiikkikäsitteitä, musiikkiarvoja ja niiden vaikutuspiirissä tehtäviä musiikillista toimintaa koskevia valintoja, mikä (kaikki tekijät yhdessä) puolestaan ilmentää erilaista musiikillista orientaatiota. Musiikillinen maailmankuva ja sen myötä myös orientaatio ovat yhteydessä sekä ympäristöön, että perimään (musiikillisen lahjakkuusrakenteen suomat edellytykset musiikilliseen toimintaan).

Tässä tutkimuksessa painopiste on pääosin ympäristötekijöiden tutkimisessa, koska musiikillisen lahjakkuuden eri osa-alueiden systemaattiseen standardoiduilla testeillä tapahtuvaan kartoittamiseen sen kummemmin kuin musiikillisen kompetenssin todelliseen mittaamiseen ei olisi ollut mahdollisuutta kaikkien tutkimukseen osallistuvien osalta. Sen sijaan eräät institutionaalisen musiikinopetuksen piirissä opetusta saaneet tutkimuksen osallistujat on testattu oppilaitokseen pyrkiessään, ja he ovat siten osoittaneet erityislahjakkuutensa pääsemällä oppilaitoksen opiskelijoiksi. Yleensä käytetty testi on ollut Kai Karman standardoitu musikaalisuustesti.

Koska tutkimuskenttä on monisyinen ja laaja-alainen, ja musiikilliseen suuntautumiseen vaikuttavia tekijöitä on useita, pyritään tutkimuksen viitekehyksessä selvittämään musiikillisen minäkäsityksen olemusta, musiikkimaun muotoutumista, lapsuuden ajan kehityspsykologiaa siltä osin kuin se sivuaa musiikillista kehitystä sekä harrastamiseen, harrastuksen syntyyn, sen loppumiseen ja harrastuneisuuteen liittyviä seikkoja ennen varsinaista empiiristä osaa. Jo Allardt, Jartti, Jyrkilä ja Littunen (1958) toteavat ammoisen tutkimuksensa *”Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne”* johdannossa, että on hankalaa laatia yhtä sellaista teoriaa, joka sekä täydellisesti että tieteellisen selkeästi sisältäisi harrastustoimintaan vaikuttavat tekijät ja sitä koskevat lainalaisuudet. Samaan toteamukseen on päädytty tämän tutkimuksen, kuten lukuisten muidenkin samaa asiaa selvittäneiden tutkimusten kohdalla. Siksi tutkimusote onkin empiirisestä aineistosta ilmenevien seikkojen selvittämistä useampaan erilliseen teoriaan tukeutuen. Mainitusta seikasta johtuen seuraavassa luvussa pyritään tuomaan esille pikemminkin teoreettinen kehys kuin mikään yhtenäinen teoria. Tutkimuksen muissa luvuissa teoreettista kehystä tarkennetaan ja mahdollisuuksien mukaan pelkistetään.

Tutkimus edustaa monitieteistä tutkimusta, jossa liikutaan useiden eri tieteidenalojen välillä. Tässä tutkimuksessa liikkeelle lähdetään kognitiivisen psykologian pohjalta kehitetyn maailmankuvateorian avulla valottamaan musiikillisen maailmankuvan muotoutumista ja puolestaan toisistaan poikkeavien musiikillisten erityisorientaatioiden vaikutuksia maailmankuvan muotoutumisessa. Saman teoreettisen lähestymistavan avulla kokonaisuuteen liitetään musiikillisen minäkäsityksen ja musiikkimaun käsitteet sekä niiden yhteys musiikillisen orientaation muodostumiseen ja olemukseen.

Harrastustoiminta musiikillisen orientaation ilmentäjänä on ensi sijassa yksi sosiaalisen osallistumisen tapa. Sosiaaliseen osallistumiseen ihmisiä ajavat erilaiset tarpeet, jotka ovat kaikille ihmisille jossakin määrin yhteisiä, vaihdellen persoonallisuuden rakenteesta ja yhteiskunnallisesta taustasta sekä mahdollisista muista vaikuttavista tekijöistä johtuen voimakkuudeltaan ja ilmenemismuodoiltaan. Allardt et al. (1958) mukaan sosiaaliseen osallistumiseen ja harrastuksiin voidaan sanoa vaikuttavan ennen kaikkea seurallisuuden, turvallisuuden ja itsetehostuksen tarpeiden. Näiden tarpeiden katsotaan olevan sisäsyntyisiä, ja toimivan ainoastaan toiminnan yleisinä perusedellytyksinä saaden erilaisessa ympäristössä erilaisia ilmenemismuotoja. Kulttuuriset tarpeet ovat lisäksi Bourdieun mukaan (1968, 601), toisin kuin

primääriset tarpeet, sellaisia, että ne kasvavat määrällisesti yhä enemmän kun niitä tyydytetään. Tähän suuntaan viittaa myös eräiden kulttuuriharrastuksien taipumus kasautua.

Nimenomaan nuorten osalta voidaan Allardtin et al. (1958) mukaan katsoa harrastustoimintaan ratkaisevalla tavalla vaikuttavan heidän ympäristönsä - ja varsinkin ne sosiaaliset ryhmät, jotka ovat nuorten samaistumiskohteina. Sosiaaliselle ryhmälle ei ole ominaista ainoastaan sen jäsenten yhdenmukainen toiminta, vaan myös se, että ryhmässä vallitsevat yhdenmukaisuuteen painostavat sosiaaliset normit. Yllämainittujen tutkijoiden mukaan harrastustoiminnankin alueella tapahtuva sosialisatio perustuu pitkälti palkkioihin ja rangaistuksiin, jotka toteutuvat hyvinkin moninaisilla tavoilla. Näitä palkintoja voivat olla kiitos, hyväksyntä tai pelkästään henkilön itsensä kokema sisäinen tyydytys.

Jokainen yksilö kuuluu samanaikaisesti useaan erilaiseen sosiaaliseen ryhmään ja näiden ryhmien normit saattavat joskus olla keskenään ristiriitaisia. Ristiriitaisien normien vaikutus voi olla yksilön kannalta hyvinkin hankala aiheuttaen esimerkiksi harrastuksen loppumisen. Normien ristiriitojen vaikutuksia on tutkittu useassa eri yhteydessä, eikä niiden vaikutuksiin tässä tutkimuksessa tarkemmin paneuduta, vaikkakin musiikin kokonaiskentässä on helposti havaittavissa erilaisia normiristiriitoja eri tyylien edustajien joukossa puhumattakaan eri sukupolvien edustajien välisistä ristiriidoista.

Etnomusikologit kutsuvat musiikkiyhteisöiksi esimerkiksi klassisen musiikin yleisöä tai jonkin muun musiikinlajin yleisöä. Brittiläisessä, tarkemmin birminghamilaisessa kulttuurintutkimuksessa mainitunkaltaista yhteisöä, esimerkiksi rockmusiikkiin orientoituneita käsitellään omana alakulttuurinaan. Yhteisön jäsenille ovat ryhmänä yhteisiä jaetut musiikilliset mieltymykset. (Samaan seikkaan viittaa myös Elliott todetessaan jokaisella musiikkityylillä olevan oman yleisönsä ja oman esittäjäkuntansa, joita yhdistää nimenomaan kyseinen musiikkityyli). Tämän tutkimuksen yhteydessä tästä musiikillisesta mieltymyksestä johon vielä yhdistyy aktiivinen harrastus, käytetään nimitystä musiikillinen orientaatio³⁰. Näin ollen yleinen musiikillinen orientaatio tarkoittaa perehtyneisyyttä ja suuntautuneisuutta (musiikin kentällä yleensä), jonka vielä aktiivinen musiikin harrastus vahvistaa. Mainittu musiikillinen yleisorientaatio voidaan tarkentaa vielä musiikillisiksi erityisorientaatioiksi, joita edustavat tarkkaan rajattuun musiikingenreen mielenkiintonsa kohdistavat aktiiviset musiikin harrastajat.

Harrastustoimintaan vaikuttavat sosiaalisten normien lisäksi lukuisat, esimerkiksi maantieteelliset ja taloudelliset seikat. Samoin ratkaiseva vaikutus voi olla taloudellisilla seikoilla: kunnollisen instrumentin hankkiminen edellyttää joka tapauksessa usean tuhannen markan sijoitusta. Näiden tekijöiden vaikutus on luonnollisesti välitön, syrjäkylässä asuva nuori henkilö ei mitenkään voi olla samassa asemassa harrastuksien aloittamisen tai kehittämisen suhteen kuin suuressa kaupungissa elävä ikätoverinsa. Ulkonaisten hankaluuksien sisäinen vaikutus on useassa eri yhteydessä osoitettu passiivivaksi.

Sosiaalisten ryhmien sisäiset roolivaatimukset, kuten jo useassa eri yhteydessä on tullut todettua, ovat niin ikään harrastukseen ja sen kehittymiseen vaikuttava tekijä. Tämän tutkimuksen yhteydessä ei kuitenkaan paneuduta tämänkaltaisiin

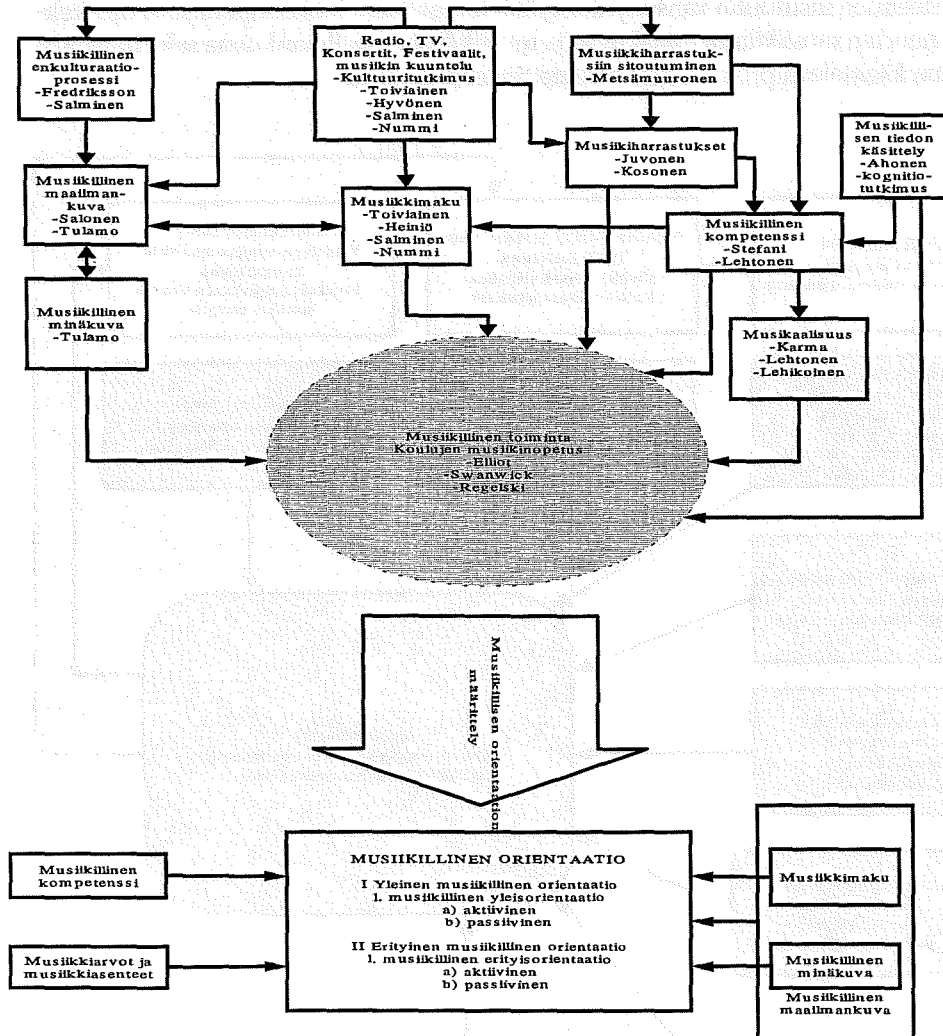
30 Musiikillinen orientaatio määritellään tämän tutkimuksen luvussa 3.5.1.

kysymyksiin yleistä tasoa syvemmälle, koska käsillä oleva harrastajajoukko ei sinänsä kohtaa toisiaan yhtenäisenä joukkona, jolloin yksittäisen harrastajan rooli saisi erityistä merkitystä. Sen sijaan ryhmien sisäisillä roolijajoilla on varmasti paljonkin merkitystä varsinkin niille harrastajille, joiden harrastus keskittyy pitkälti erilaisten bändien ja orkesterien toimintaan. Käsillä olevan tutkimuksen lähtökohdaksi ei niinkään ole asetettu yksittäisen harrastajan harrastuksen olemuksen tutkimusta kuin yleisemmällä tasolla liikkuvaa eri orientaatioryhmien tarkastelua. Tämän tutkimuksen merkitys korostuu erityisesti koulutussuunnittelussa, pohdittavaksi tulevat koko koulun opetussuunnitelmassa esiintyvät maailmankuvaa ja elämäntapaa mahdollisesti suuntaavat ja niihin vaikuttavat tekijät. Mahdollisesti tutkimuksen myötä saadaan uutta tietoa koulun ja kodin tai toveripiirin vaikutusmahdollisuuksista ja kanavista sekä vaikuttamisen intensiteetistä koskien musiikillisen yleisorientaation syntymistä ja vielä tarkemmin musiikillisen erityisorientaation laatua ja syvyyttä sekä syntymekanismia. Tämän tiedon hyödyntäminen musiikin opetussuunnitelmia laadittaessa on melkoinen haaste tulevaisuuden opettajille. Mahdollista on tämän tutkimuksen hyödyntäminen myös muissa yhteyksissä.

Tässä tutkimuksessa pyritään selittämään musiikillisen toiminnan eri musiikinlajien ja tyylien yhteydessä saamia muotoja luomalla malleja, joilla toivottavasti voidaan lähestyä mitä tahansa musiikillista suuntautuneisuutta, musiikillista orientaatiota ja siihen vaikuttavia tekijöitä riippumatta siitä, mikä musiikinlaji on kysymyksessä.

Seuraavalla sivulla olevassa kuviossa on selvitelty tämän tutkimuksen sijoittumista viimeaikaisen musiikki/musiikkikasvatustutkimuksen kentälle.

Tämän tutkimuksen eräänä alatavoitteena on määrittellä tarkemmin musiikillinen orientaatio hyödyntäen aikaisempia tutkimuksia (musiikkimaku, musiikillinen maailmankuva, musiikillinen minäkäsitys, musiikkiarvot ja asenteet, ja jossain määrin musiikillinen kompetenssi). Musiikillisen orientaation käsitteen määrittely antaa ikään kuin hahmon koko sille laajalle kentälle, johon aikaisemmat tutkimukset ovat suuntautuneet eri näkökulmista. Orientaation määrittely, pitäessään sisällään sekä *musiikillisen toiminnan laadun että suuntautuneisuuden* toisiinsa kietoutuneina tekijöinä, mahdollistaa erilaisten genretyyppien, musiikinlajien, musiikintyylien jne. käsittelemisen saman viitekehyksen yhteydessä. Tämän viitekehyksen tekee puolestaan mahdolliseksi luopuminen esteettisestä lähtökohdasta suhteessa musiikkiin ja sen korvaaminen konkreettisesta tekemisen, vuorovaikutuksen ja musiikin sosiaalisen kontekstin huomioonottavasta lähtökohdasta liikkeelle lähtevällä näkemyksellä. Tällöin kyetään antamaan hahmo musiikilliselle toiminnalle yleisellä tasolla sekä sen (musiikillisen toiminnan) saamille erityisille ilmenemismuodoille erilaisten musiikinmuotojen vaikuttaessa toimimisen tapoihin ja ilmenemismuotoihin. Tarkoituksena on myös luoda perusteita musiikillisen orientaation jatkotutkimukselle määrittämällä orientaation syntyyn ja olemukseen vaikuttavia seikkoja.

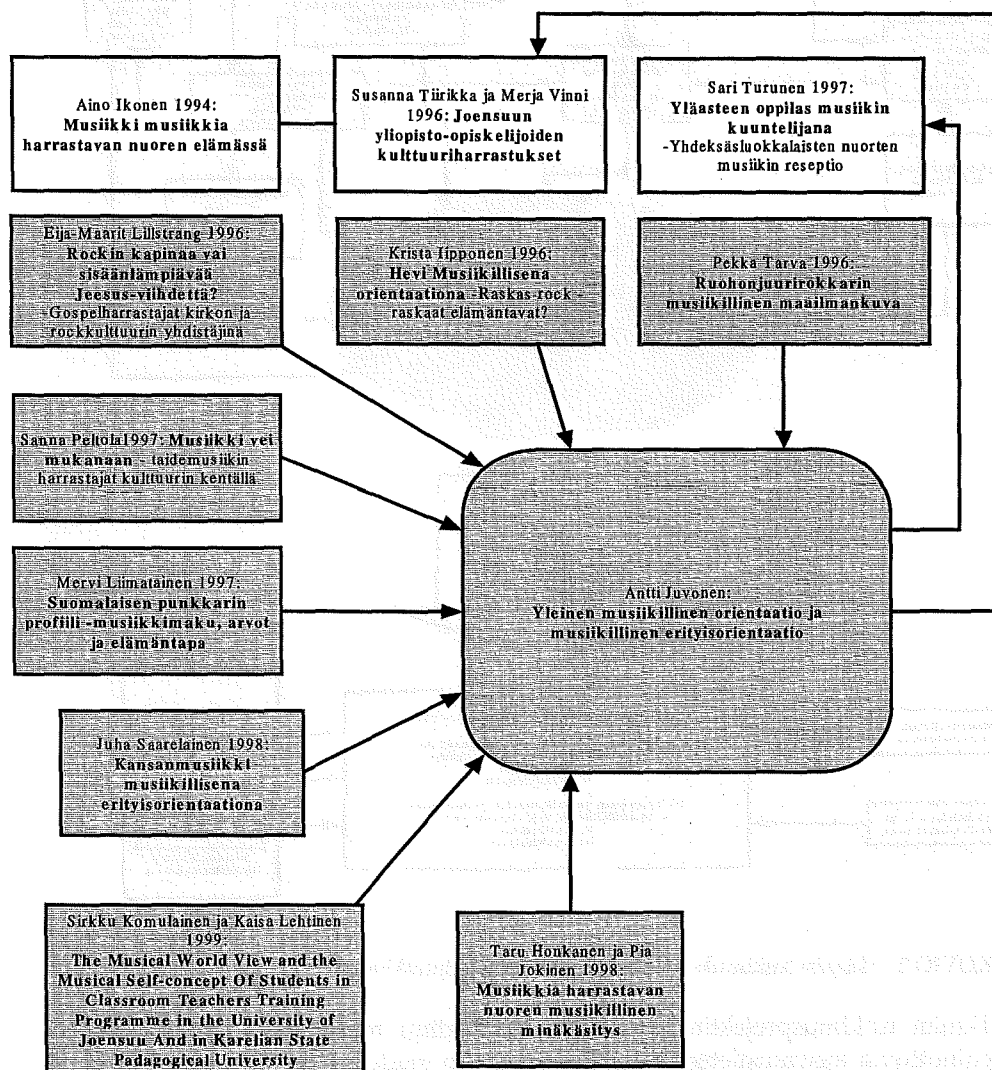

KUVIO 2 Tämän tutkimuksen sijoittuminen musiikintutkimuksen kentälle.

Tämän tutkimusprojektin yhteydessä on laadittu musiikkikasvatuksen alueelle painottuvia kasvatustieteessä hyväksytyjä pro gradu tutkielmia, joiden suhdetta tähän tutkimukseen esitellään seuraavana. Valkoiseksi jätetyt laatikot ilmaisevat, että tutkielma on ollut etäisemmässä yhteydessä tähän projektiin sivuten kuitenkin samoja teemoja joko harrastustutkimuksen tai musiikillisen minäkuvan tai musiikillisen maailmankuvan alueilta. Tummennetuissa laatikoissa esitellyt tutkielmat ovat suoraan yhteydessä tähän tutkimukseen siten, että ne käsittelevät irrallisesti kutakin osa-alueita käsillä olevan tutkimuksen orientaatioista. Tutkielmat ovat menetelmiltään laadullisia kuvailevia raportteja, ja osittain ne on toteutettu suppeammalla tutkittavalla henkilökoululla kuin käsillä oleva tutkimus, joka puolestaan hyödyntää määrällisiä analyysimenetelmiä yhdistäessään koko aineiston.

Tutkimukseen yhteydessä olevista tutkielmista mittavin oli Petroskoin kasva-

tustieteellisen instituutin kanssa yhteistyönä toteutettava luokanopettajaksi opiskelevien nuorten musiikillista minäkuvaa ja musiikillista maailmankuvaa sekä musiikimakua käsittelevä projekti, joka toteutettiin englanniksi.

KUVIO 3 Tutkimusprojektin yhteydessä toteutettuja pienempiä tutkimuksia

Koko käsillä oleva tutkimus on sidottu musiikkikasvatukseen kenttään jo yksistään johtuen koulun erittäin (ainakin ajallisesti) suuresta osuudesta suomalaisen nuoren kehityksen aikaisessa toiminnassa. Lisäksi koulun musiikkikasvatukselle on asetettu kattavia ja erittäin vaativia tavoitteita lasten musiikkiharrastuksen suhteen, mistä syystä lienee paikallaan tarkastella tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta erilaisiin musiikinlajeihin suuntautuneita musiikin harrastajia ja heidän kouluaikaisia koke-

2 MUSIIKKI NYKYIHMISEN ELÄMÄSSÄ

Musiikin merkitys ihmisen elämässä on muuttunut ratkaisevalla tavalla viimeksi kuluneiden sadan vuoden aikana. Uusia musiikinlajeja on syntynyt ja syntyy yhä kiihtyvällä nopeudella niin kevyen musiikin kuin taidemusiikinkin alueilla, aikaisempien musiikillisten tyylien vaikuttaessa omalta osaltaan edelleen. Televisio, radio ja muut tekniset tiedonvälityskanavat tarjoavat kuultavaksi valtaisan määrän musiikkia. Musiikin merkitys kaikilla kanavilla tarjottavan ohjelmiston määrässä on keskeinen, ja ohjelmatarjonnan kasvaessa sen suhteellinen osuus ohjelmistosta on niinkään kasvamassa. Näin ollen musiikilla on laajaa kulttuuripoliittista merkitystä, mutta myös erittäin suuri taloudellinen ja resurssimerkitys kaikilla TV- ja radiokanavilla.

Äänitallenteet mahdollistavat halutun musiikin kuuntelemisen missä ja milloin tahansa, ja mikäli tahtoo, on mahdollista kuunnella musiikkia tauotta vuorokauden ympäri. Musiikin kuulemiselta on lähes mahdotonta välttyä vaikka haluaisikin, taustamusiikki tuudittaa meitä erilaisiin mielialoihin ja vaikuttaa alitajuisesti vaikkapa ostopäätöksiin tavaratalossa tai turvallisuudentunteeseen lentokoneessa. Myös opiskelun apuvälineenä käytetään nykyisin musiikkia eräissä menetelmissä (esim. suggestopedia). Niinkään musiikin terapeuttinen merkitys on saanut suurempaa huomiota osakseen nykyaikaisissa mielenterveyden hoitomenetelmissä³¹.

Ennen radion ja television yleistymistä oli elävän musiikin merkitys yksittäiselle ihmiselle nykyistä huomattavasti suurempi, ja musiikkikulttuurin välittyminen sukupolvelta toiselle tapahtui suullisen perinteen kautta. Musiikkitradition välittyminen oli huomattavasti hitaampaa ja rajatumpaa, ja toisaalta vieraisiin musiikkityyleihin tutustuminen oli paljon hankalampaa kuin nykyisin. Lapsi omaksui musiikillisen perinteen ennen kouluikää lähinnä kodin ja erilaisten juhlatilaisuuksien sekä jumalanpalvelusten kautta. Tyyllillisesti ne musiikinlajit, joiden kanssa vielä tämän vuosisadan alkupuolella lapsena joutui tekemisiin olivat harvat ja hyvin tarkkaan rajatut sekä tiukasti sidoksissa paikalliseen perinteeseen, soittimistoon ja traditionaaliisiin musiikkikäytäntöihin.

Nykyisin tilanne on miltei täysin erilainen: aikaisemman suusanallisen tradition välittymismekanismiin on korvannut lähes kokonaan radion ja television välittämä musiikkitarjonta sekä päiväkodeissa ja kouluissa tapahtuva musiikkikasvatustoimin-

31 Musiikkiterapia on ottanut pysyvän aseman muiden toiminta- ja taideterapiamuotojen ohessa.

ta. Kodeissa lauletaan yhä vähemmän ja jokin äänentoistolaitte (radio, televisio, stereolaitteisto) on lähes aina toiminnassa. Tavaratalojen, lentokoneiden, linja-autojen ja jopa puhelinkeskusten käyttämä taustamusiikki on ilmiö, johon törmää väistämättä päivittäin. On siirrytty lokaalisesta musiikkikulttuurista globaaliseen kulttuuriin.

Erilaisia musiikintyyplejä kuullaan alati, kuitenkin painottuen kevyen kaupallisen musiikin tyyliihin ja niistä lähinnä popmusiikkiin³². Syynä popmusiikin voimakkaaseen invaasioon on lähinnä kaupallisten intressien korostuminen lähes kaikessa radiotoiminnassa. Musiikki ja sen tuotanto muodostavat osan koko maamme kulttuuripoliittikkaa, johon luonnollisesti vaikuttavat paitsi kansalliset, myös kansainväliset kysymykset. Kansainväliset seikat heijastuvat erityisesti populaarimusiikin kentällä voimakkaasti: millä ehdoilla populaarimusiikkia kulutetaan ja tuotetaan - määräävätkö kansainväliset suuryritykset laajoine levitys- ja julkaisuketjuineen sen, mitä suomalainen radiostaan kuuntelee? Miten ilmenevät uudet musiikin suuntaukset suomalaisessa musiikkielämässä ja radiotoiminnassa? Nämä ovat kysymyksiä, joihin parhaillaan etsitään vastauksia musiikin kuluttajatutkimuksen parissa. Kuitenkin tavallinen musiikinkuluttaja elää tätä päivää tehden musiikillisia valintojaan nykyisen tarjonnan kentässä sekä muodostaen sen tarjoamien virikkeiden kautta omia käsityksiään musiikista.

Elävän musiikin kuulemistilanteista on tavalliselle suomalaiselle muodostunut poikkeustapaus sähköisten äänentoistoverkoston ja välineistöjen tarjonnan oheen. Kansanmusiikin sijasta valtaosa lapsen kuulemasta musiikista on nykyisin kansainvälistä musiikkia, joka sinänsä ei ole suoraan tarkoitettu lasten kuunneltavaksi -se ei siis ole varsinaista lastenmusiikkia. Tästä sekavasta tarjontavyyhdistä kuitenkin muodostuu vähitellen lapselle musiikillisia kokemuksia, jotka liittyvät siihen viitekehukseen, jonka vallitessa mainitut musiikilliset tekijät lapsen elämään vaikuttavat. Nämä puolestaan muodostavat vähitellen sen musiikillisen tuntemuksen ja tietämyksen verkoston, jonka kautta kehityksen myötä alkaa muodostua henkilön musiikillinen kompetenssi tai (Boris Asafjevin mukaan) musiikillinen intonaatiovarasto, jonka varaan musiikillinen arvottaminen ja muu musiikkiin liittyvä toiminta vähitellen alkaa rakentua.³³ Yksilö siis vähitellen sosiaalistuu³⁴ vallitsevan ympäristönsä musiikillisiin käytäntöihin.

Peruslähtökohtana musiikin tarkasteluun ihmiseen vaikuttavana tekijänä liittyy olennaisesti musiikin voimakas emotionaalinen vaikutus, elämyksellisyys. Musiikin ilmaisu perustuu merkitysten ilmaistuun symbolisten ajatuksien ja tunteiden välityksellä. Universaalina ilmiönä musiikki kykenee yhdistämään persoonallisia, sosiaalisia ja kulttuurisia merkityssuhteita ja merkityksiä sekä toimii inhimillisen olemassaolon erilaisten muotojen ja tyylien välittäjänä. Koko musiikin vaikutuksen teho ja voima perustuu siihen, että se voi välittää sellaisia emotionaalisia merkityksiä, joihin kieli ei pysty. Salmisen (1989, 9-10) mukaan musiikki saattaa ilmetä yhteisöllisenä tai yksilöl-

32 Tässä yhteydessä popmusiikilla käsitetään lähinnä samaa kuin englanninkielisellä "popmusic" -termillä. Käsite pitää sisällään myös ns. rockgenreen sisältyvät musiikin lajit sekä ns. euroiskelmän.

33 Tästä musiikillisten skeemojen muovautumisprosessista tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 3.2. Musiikkimaku, sekä 3.3. Musiikillinen maailmankuva

34 Yksilöiden välillä on suuria eroavuuksia näiden sosiaalistumisprosessien laadussa, voimakkuudessa, kestossa tai keskinäisessä järjestyksessä (Sysiharju 1981, 17).

lisenä ilmaisuna, tapahtumana tai tuotteena³⁵. Se saattaa palvella itsetarkoituksellisesti jonkin viestimen sisällöllisiä tarpeita³⁶ tai peräti luoda kokonaisen esteettisen maailman jollekin toiselle sisällölle³⁷. Vaikka musiikki yleisesti mielletään havaittavaksi fyysiseksi sekä sosiaaliseksi toiminnaksi, jonka tuloksena on instrumentin tuottamaa tai sanallisen ilmaisun sisältävää laulua, edustaa se yhtä paljon sisäistä, ajatuksia ja tunteita sekä erilaisia mielle yhtymiä herättävää käsitteellistä maailmaa, jonka kokeminen edellyttää paitsi aistihavaintoa, myös inhimillistä tulkintaa sekä tämän tulkitsemisen suorittajaa, tulkitsevaa subjektia.

Jokainen kokee musiikin omalla henkilökohtaisella tavallaan ja tasollaan ja kuitenkin musiikin katsotaan yhdistävän ihmisiä monilla sosiokulttuurillisilla ja emotionaalisilla tasoilla. Musiikin lopullisesta syvimmästä olemuksesta on esitetty lukuisia kannanottoja, jotka useimmiten esteettisten arviointien tapaan jäävät lopulta kokijan itsensä määriteltäviksi. Tässä tutkimuksessa musiikki ymmärretään olemukseltaan ihmisen sosiaaliseen sekä yksilölliseen käyttäytymiseen yhteydessä olevaksi ilmaisumuodoksi ja toiminnaksi, jonka persoonakohtaista merkitystä ja kokemista voidaan tarkastella lukuisista erilaisista näkökulmista. Musiikki toimii usein eri ihmisryhmille tai ajattelutavoille yhteisenä tekijänä, mutta kaikille kokijoilleen se ei kuitenkaan saa yhtä syvällistä ja elämäntapaa heijastavaa merkitystä. Lopullista ja kattavaa määritelmää musiikille lienee mahdotonta laatia siten, että kaikki tarkastelunäkökulmat tulisivat huomioonotetuiksi.

Näitä vaikutussuhteita on tarkasteltu laajalti musiikkiesteettisessä ja musiikkisosiologisessa tutkimuksessa (esim. Dickie 1981, Blacking 1977, Meyer 1966). Myös Suomessa on tutkimuksin päädytty henkilökohtaista musiikkikokemista ja merkityksenmuodostamista tukeviin tuloksiin; yksilön musiikillista maailmankuvaa muokkaavat kokemuksellinen ja opittu musiikkitieto sekä arkielämän, koulun ja joukkotiedotuksen välittämät musiikkiarvot. (Karttunen 1992, 23-24). Varsinaista tutkimusta koulun välittämistä musiikkiarvoista ei ole maassamme toistaiseksi tehty.

Ilmaisumuotona musiikki on erittäin kulttuurisidonnainen, kulttuurissa vaikuttavien ja ihmisen kehossa läsnäolevien kognitiivisten ja ilmaisullisten prosessien synteesi (Blacking 1973). Musiikin ilmenemismuodot ja ihmisiin vaikuttamisen tavat muotoutuvat eri kulttuuriympäristöissä tapahtuvien kokemusten kautta, ja näin ollen eri musiikkiperinteet kehittävät omat käyttäytymisen muotonsa ja käsitteistönsä. Nämä perustavaa laatua olevat musiikkikäsitteet ohjaavat kaikkea yksilön musiikillista toimintaa, musisoimista, arvottamista, musiikkikasvatustoimintaa sekä kaikkea muuta yhteiskunnassa ilmenevää musiikillista aktiviteettia. Tätä kautta voidaan havaita musiikki-ilmaisuuksiin sinänsä liittyvän fyysisen toiminnan lisäksi käsitteellisen perustan sekä sosiaalisen suhdeverkoston sekä ympäristön (Donner 1983).

Päiväkodeissa tapahtuva suunnitelmallinen tai ainakin musiikkituokiokohtaisesti suunniteltu musiikkikasvatus samoin kuin erilaisten vauvoille ja pienille lapsille

35 Näitä voivat olla esimerkiksi: laulaminen ja soittaminen, konsertti, katusoittajan soitto, äänilevy, kasetti tai vaikkapa cd-levy.

36 Tässä yhteydessä viitataan esimerkiksi radioon, musiikkivideoon tai elokuvaan.

37 Näitä voivat edustaa teatterinäytelmän, television tai elokuvan musiikki, erilaisten rituaalisten tapahtumien kuten jumalanpalveluksien, häiden, hautajaisten tai urheilukilpailujen palkintojen jaon yhteydessä esitettävä musiikki.

tarkoitettujen musiikkikerhojen ja musiikkileikkikoulujen toiminta ovat lapsen musiikilliselle kehitykselle nykyisin paljolti siinä asemassa kuin aikaisemmin oli kotona tapahtunut lauleminen ja muu musiikillinen toiminta. Koulun piirissä musiikkikasvatuksessa tapahtuneet muutokset ovat laajentaneet ainakin opetussuunnitelmien tasolla jo peruskouluasteella annettavaa musiikillista sivistystä huomattavasti aikaisemmasta pelkkään laulamiseen perustuvasta musiikinopetuksesta kohti yhteysoiton, erilaisiin musiikkikulttuureihin perehtymisen sekä improvisoinnin ja musiikkiliikunnan avulla tapahtuvaa huomattavasti sisällöltään ja syvyydeltään laajentunutta musiikkikasvatusta. Nykyinen koulun musiikkikasvatus pyrkiikin selkeästi laajentamaan lapsen musiikillista maailmankuvaa jo alkukasvatusvaiheesta lähtien. (Puustinen 1993, 90-95)

Myös koulun ulkopuoliset musiikin harrastamismahdollisuudet ovat lisääntyneet kuluneiden viidenkymmenen vuoden aikana musiikkikoulu- ja musiikkiopistojärjestelmän sekä vapaan sivistystyön tarjoamien mahdollisuuksien kautta ratkaisevasti. Tilaisuuksia musiikin harrastamiseen on siis asiasta innostuneelle tarjolla runsaasti.

2.1 Luovan toiminnan harrastaminen

Vapaa-ajan lisääntyminen on tuonut mukanaan luonnollisen ongelman: kuinka käyttää mielekkäällä tavalla aikaisemmin pääosin työntekoon pyhitetty aika. Tätä nukkumisesta, ansiotyön tekemisestä, kotitöistä, ruokailuista tai koulunkäynnistä yli jäävää aikaa vuorokaudesta kutsutaan tässä tutkimuksessa vapaa-ajaksi. Aikaisemman, työnteon täyttämän hereillä oloajan täyttäjäksi on useinkin tullut harrastaminen. Harrastuksista ihmiset hakevat elämälleen positiivisia, mielihyvää tuottavia ja elämälle merkityksiä sekä sisältöä tuovia ulottuvuuksia, joiden kautta he voivat suunnata toimintaansa heille itselleen tärkeisiin toimintamuotoihin ja intressialueisiin.

Eräs tärkeä harrastuksen elementti on vaihtelun tuominen arkipäivän rutiineihin, harrastuksista ikään kuin saa voimaa voittoa jokapäiväiset arkielämän vastoinkäymiset. Harrastamiselle on kuitenkin usein tyypillistä, että kun harrastus saa voimakkaan merkityksen yksilön elämässä, se alkaa muuttua yksilön koko persoonallisuutta ja toimintaa leimaavaksi ja ohjaavaksi elementiksi, jonka vaikutus ei enää syvetessään rajoitukaan pelkkään vapaa-aikaan ja sen kuluttamiseen. Harrastus suotuisissa olosuhteissa ikään kuin valtaa harrastajansa elämässä yhä voimakkaamman sijan.

Harrastamisen merkitys mielihyvän tuottajana on yksilölle tärkeä, ja eräiden tutkimusten mukaan voidaan sanoa harrastuksen toimivan tiedostamattomien sisäisten jännitteiden purkamisvälineenä (Plante & Schwartz 1990, 174-188). Myös harrastuksen suuntautuminen yksilölajeihin joukkuelajien sijasta viittaa samaan jännitteiden purkamiseen tähtäävän motiivin³⁸ olemassaolon suuntaan.

Harrastaminen tapahtuu usein ohjatusti erilaisten instituutioiden kautta

38 Harrastamisen motiiveista tarkemmin tämän tutkimuksen luvussa 2.4. Musiikkiharrastuksen motiivitekijöitä.

järjestetyn harrastetoiminnan piirissä. Tällöin on yleensä olemassa jonkinasteinen suunnitelma³⁹, jonka mukaisesti harrastustoiminta etenee. Tämä suunnitelma voi vaihdella luonteeltaan ja tavoitteenasettelultaan hyvinkin suurella välillä, mutta se kuitenkin on olemassa ohjaamassa osaltaan harrastetoimintaa. Näin harrastuksen alussa ilmennyt vapaaehtoisuus harrastetavan tai lajin valinnassa saa uuden piirteen: harrastaja ei itse saakaan tehdä kaikkia harrastukseensa liittyviä valintoja ja päätöksiä itse. Koko harrastustoimintaa sen alussa leimaava vapaaehtoisuus tai omaehtoisuus muuttuukin äkkiä ylhäältäpäin ohjatuksi toiminnaksi, jonka pieniäkin yksityiskohtia ennalta laaditut suunnitelmat saattavat säädellä.

Käytännössä tämä ilmenee erityisesti pienten lasten harrastustoiminnassa: hyvin usein vanhemmat päättävät harrastuksesta tai ainakin harrastuksen aloittamisesta, pahimmissa tapauksissa negatiivisin seurauksin. Tyyppiesimerkki lienee usein eri yhteyksissä paljastuva entinen soittoharrastus: lapsena kymmenen vuotta pianotunneilla vastoin omaa tahtoaan kulkenut henkilö, joka heti itsenäistyttyään (usein vielä myöhemmin päätöstä katuen) on lopettanut harrastuksensa. Luonnollisesti vanhempien päämäärä on alunperin hyvä, mutta lopputuloksena voi olla joskus hyvinkin negatiivinen suhtautuminen koko harrastusta tai siihen liittyviä seikkoja kohtaan. Parhaassa tapauksessa mainitun kaltaisella soittonunneille patistamisella aikaansaadaan harrastuneisuus musiikkia kohtaan yleensä, vaikkakin itse varsinaisesta harrastuksesta harrastajaksi patistettu pyrkii luopumaan heti ensimmäisen tilaisuuden tullen.

Mainittu vapaudesta luopuminen harrastuksen tullessa instituutioihin sidotun ohjauksen piiriin liittyy suoraan päämäärän asettamiseen: mitä päämääräsuuntautuneempi harraste on, sitä tiukemmin alkavat asetettavat tavoitteet määrätä harrastetoiminnan luonnetta, ja sitä kauemmaksi ajaudutaan alkuperäisestä harrastuksen vapaaehtoisuudesta ja vapaudesta. Mikäli harrastetoiminta suuntautuu alueelle, jossa on mahdollista suorittaa erilaisia tutkintoja tai opinnäytteitä, korostuu toiminnan institutionaalisella tasolla sovittujen sääntöjen noudattaminen erityisellä tavalla jopa ammatillisia piirteitä saavana tavoitteellisuutena.

Hyvän esimerkin tämän suuntaisesta toiminnasta muodostaa Suomen musiikkiopistoissa sovellettava kurssitutkintosäännöstö, joka määrää pitkälti soitettavan musiikin tyyllilajin⁴⁰, soittoavan, esityskäytännön ja jopa jokaisen ääntä tuottavan mekaanisen liikkeen suoritustavan. Mikäli harrastustoiminta on itsessään mielihyvää ja tyydytystä tuottavaa, eikä edellytä ohjausta, ei päämäärän asettaminen ole tarpeellista harrastuksen säilymisen kannalta. Tällöin saattaa olla, että tavoitteita ei ole asetettu tietoisesti, mutta ne silti ovat olemassa vaikkapa vain esimerkiksi oman soittoaidon tason parantamista varten ilman tarvetta kurssitutkinnon suorittamiseen. Eri tutkimukset osoittavat, että tavoitteenasettamisen kautta yksilöllä on mahdollisuus tuntea, että hänen tekemisellään on mielekkyys ja tarkoitus. Taideorientoitunei-

39 Valtionapua nauttivilla instituutioilla on jo mainitun tuen saadakseen oltava hyväksytty opetussuunnitelma.

40 Tutkintosäännöt määräävät kyseiseen tutkintoasteeseen kuuluvien kappaleiden määrän, kaikki tutkintoon kuuluvat kappaleiden tyylikaudet (ja sitä kautta esitystradition), asteikot sekä kolmisoinnut soittoaponeen, soitettavat etydit sekä kullekin soittimelle ominaiset erityispiirteitä heijastavat harjoitteet. Lisäksi tutkintoon liittyvä prima vista -tehtävä on tasoltaan tarkasti määritetty samoin kuin mahdollinen vapaan säestyksen tehtävän taso (ei kaikilla instrumenteilla).

suuteen⁴¹ usein liittyy tietoinen tai tiedostamaton tavoite tulla alan ammattilaiseksi, mikä seikka on omiaan ohjaamaan harrastusta institutionaalisen koulutuksen pariin - tarkkojen sääntöjen ja ohjeiden piiriin. Jos taas harrastajalle riittää omaksi iloksi tapahtuvan harrastuksen tuottama mielihyvä⁴², saa harrastustoiminta enemmän vapautta säännöllisen tekemisen suhteen sekä terapeuttista ja nautinnollisuutta sisältävää luonnetta tavoitteellisuuden jäädessä selkeästi taka-alalle. (Metsämuuronen 1995, 90-96)

Sitoutuminen on eräs olennaisen tärkeä harrastuneisuuteen ja harrastamiseen liittyvä käsite, jolla tarkoitetaan psykologisessa mielessä sitovaa lupautumista tai emotionaalista kiinnittymistä sitoutumisen kohteeseen. Vapaa-ajan sitoutuminen voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen sitoutumiseen, jossa ulkoinen sitoutuminen on yhteydessä ulkoisten olosuhteiden vaikutuksiin tietyn toiminnan jatkumiseen, roolikäyttäytymiseen tai yhteyteen muiden ihmisten tai sosiaalisen järjestelmän kanssa. Puolestaan sisäinen sitoutuminen nähdään ensisijaisesti motivoituneena tilana jatkaa samanlaista toimintaa toiminnan kuvastaessa yksilön sisäisiä tavoitteita, arvoja ja normeja. Mitä keskeisempi toiminta, rooli tai yhteys on henkilön identiteetille, sitä vahvempi kiinnittyminen on (Shamir 1988, 242-244). Silloin kun yksilö on sisäisesti sitoutunut harrastukseensa, hän alkaa myös ulkoisesti sitoutumalla vahvistaa sitoutumistaan, mikä tarkoittaa taloudellisia sijoituksia sekä ajankäytön ohjaamista harrastuksensa pariin. Mahdollista on myös, että ulkoinen sitoutuminen luo myönteiset edellytykset sisäiselle sitoutumiselle: jos on sijoittanut paljon rahaa vaikkapa instrumentin hankintaan, saattaa seurauksena olla sisäisenkin sitoutumisen soittoharrastukseen.

Sitoutuminen osoittaa, mikä yksilölle on todella tärkeää, sitä osoittavat myös sitoutumiseen liittyvät valinnat arvot ja päämäärät. Mitä lujemmin yksilö on sitoutunut johonkin, sitä ilmeisempää on hänen haavoittuvuutensa (vulnerability) kyseiseen alueeseen liittyvässä toiminnassa hänen asettaessaan itsensä peliin (Lazarus & Folkman 1984, 56-58).

Intensiivinen sitoutuminen pohjaa harrastuksen alkuvaiheen positiivisiin kokemuksiin sekä vanhempien kannustavaan ja aidosti kiinnostuneeseen asenteeseen. Alkuvaiheen harrastukseen ovatkin yleensä sitoutuneet enemmän lasten vanhemmat kuin itse lapset. Jos harrastukseen sitoutuminen kestää riittävän kauan, kehittyy yksilölle käsitys, että tämän harrastuksen kautta hän on taitotason kasvaessa jotakin aivan erityistä, ja sitoutuminen alkaa vahvistua entisestään. Muiden taholta koettu ihailu puolestaan kannustaa entistäkin intensiivisempään ponnisteluun taitotason edelleen kohottamiseksi. Metsämuuronen (1995, 92) mukaan sitoutumisen määrää, voimaa ja intensiteettiä voidaan arvioida laskemalla yhteen sitoutumisen eri indikaattoreita, kuten rahan- ja ajankäyttöä kyseisen harrastuksen yhteydessä, harrastukseen liittyvien TV- ja radio-ohjelmien seuraamista, alan kirjallisuuteen perehtymistä jne.

Lahjakkuuden suoraa yhteyttä harrastamiseen tai harrastuksen syntymiseen ei

41 Vertaa myös Juvonen 1994, Hanurilla moneen makuun -Harmonikansoiton harrastajat Suomessa (luku 4.1 Taideharmonikkaan suuntautuneet harrastajat).

42 Katso Juvonen 1994, (esim. 139-143), eräs harrastajien tyyppiiluokittelun kriteeri on nautinnollisuus, tässä: se (riittävän voimakkaasti koettu) mielihyvä, joka saa harrastajan yhä uudelleen palaamaan pitkänkin soittamattoman ajan jälkeen uudelleen soittimensa pariin.

voida vetää, harrastaminen ei sinänsä edellytä itsestään selvää lahjakkuutta kyseisellä alalla. Lahjakkuuden ja taitavuuden käsitteet ovatkin usein hiukan sekavia ja vaikeasti ymmärrettävissä. Lahjakkuudella voidaan kuitenkin ymmärtää muutakin kuin mitattavissa olevaa älykkyyttä, sitä voi olla myös esimerkiksi luova lahjakkuus tai taipumus kyseiselle alueelle (Uusikylä 1991, 299-300). Taipumuksien mittaaminen on samalla tavalla vaikeata kuin motiivienkin mittaaminen, kuitenkin voidaan todeta selvä voimakas korrelaatio lahjakkuuden ja sitä vastaavan kouluaineen välillä ainakin matematiikan, musiikin ja liikunnan osalta (Uusikylä 1989, 35). Silti on huomattava, etteivät koululaiset pääse koulun aineiden puitteissa lainkaan näyttämään lahjakkuuttaan tietyillä alueilla. Niinikään kouluarvosanojen avulla on mahdotonta erottaa lahjakkuutta taitavuudesta, kouluarvosana kertookin useimmiten enemmän taitojen ja tietojen tasosta sekä yleisestä koulussa käyttäytymisestä kuin lahjakkuudesta.

Kun lahjakkuutta on tutkittu eri tarkoituksiin, esimerkiksi ammatinvalinnan tarpeisiin, on laadittu suurien tutkimusaineistojen perusteella erilaisia lahjakkuuden luokituksia, joista tässä yhteydessä mainittakoon Howard Gardnerin (1983) teoria "seitsemästä intelligenssistä"⁴³.

Metsämuurosen mukaan (1995, 94) voitaisiin ajatella, että harrastuksessa pysymiseen motivoivina tekijöinä toimisivat nimenomaan keskeisellä lahjakkuusalueella koetut myönteiset palautteet ja kokemukset. Tähän suuntaan voisi ajatella myös sillä perusteella, että keskeiset lahjakkuuden osa-alueet näyttävät olevan selkeästi yhteydessä tiettyihin keskeisiin ihmisten harrastusalueisiin⁴⁴.

2.2 Harrastuneisuus ja harrastus

Harrastus voidaan katsoa suhteellisen pysyväksi ominaisuudeksi, jossa mielenkiinto voi kohdistua monella tavalla (fyysisesti - kognitiivisesti - emotionaalisesti) kiinnostuksen kohteeseen. Määrätietoisuus ja jatkuvuus antavat leimansa useille harrastusta kuvaaville määrittelyille (Koskenniemi & Valtasaari 1969; Allard et al 1958). Seuraavat ominaisuudet pyrkivät määrittämään harrastuneisuutta vielä tarkemmin:

Ruohotien (1976, 25) mukaan harrastuneisuus voidaan ymmärtää persoonallisuuden osa-alueeksi sen 1) *suhteellisen pysyvän luonteen* vuoksi. Yleensä yksilön useista harrastusalueista vähitellen tippuu pois vähiten merkityksellisiä, ja jäljelle jää vain kaikkein merkityksellisimmät⁴⁵.

Harrastuneisuus 2) *kohdistuu tiettytyypisiin toimintoihin*. Harrastuneisuus

43 Sen mukaan ihmisellä on seuraavat lahjakkuuden osa-alueet:

1) *lingvistinen lahjakkuus* 2) *musikaalinen lahjakkuus* 3) *loogis-matemaattinen lahjakkuus* 4) *spatiaalinen lahjakkuus* 5) *keholliskineettinen lahjakkuus* 6) *persoonalliset intelligenssit, kyky ymmärtää itseä (intrapersonallinen)* 7) *henkilösuhteiden taito (interpersoonallinen)*

44 Näitä ovat esimerkiksi urheilu - liikunnallinen lahjakkuus, taide - kuvallinen lahjakkuus, musiikki, soittoharrastus - musiikillinen lahjakkuus, kielten harrastus, kirjallisuus - kielellinen ja sanallinen lahjakkuus.

45 Joensuun yliopiston opiskelijoiden kulttuuriharrastuksia koskeneessa tutkimuksessa (Tiirikka & Vinni, 1996) ilmeni, että noin puolella opiskelijoista oli ennen opintojen alkua yksi tai kaksi aktiivista kulttuuriharrastusta, noin yhdellä prosentilla kyselyyn vastanneista oli viisi harrastusta. Suunnilleen neljä opiskelijaa kymmenestä oli kokonaan ilman harrastuksia ennen opintojensa alkamista.

kohdistuu aluksi laajoihin kokonaisuuksiin⁴⁶, kuten toiminta-alueisiin, joita voivat olla esimerkiksi musiikki, urheilu, taide tai vaikkapa matematiikka. Vasta myöhemmin saattaa toimintakohde muuttua spesifiksi lajiksi (esim. jääkiekko), tekniikaksi (esim. kuvanveisto), välineeksi (esim. harmonikka) tai osa-alueeksi (esim. algebra). Toiminta saattaa myös tapahtua toisin päin: spesifistä lajista laajempaan harrastuneisuuteen, kuten esimerkiksi lasten harrastuksien kohdalla useimmin käy.

Tunnereaktiot, joita harrastaja kokee ovat pääasiassa 3) *positiivissävyisiä*, ja ne ovat yhteydessä siihen tyydytykseen jota harrastaja saa sisäisille tarpeilleen. Koko harrastusta ei pääsisi syntymään, mikäli kokemukset olisivat voittopuolisesti negatiivisia sävyiltään.

Harrastuneisuuden 4) *ydin on toimintavalmius*. Tarpeiden tyydytys voi tapahtua monella tavalla ja useassa eri yhteydessä toimintavalmiuden liittyessä haluun toimia harrastusalueellaan kokonaisvaltaisesti. Silloin kun harrastuneisuudella on selkeä päämääräsuuntautuneisuus saa toimintavalmius suppeamman merkityksen.

Harrastuneisuus ilmenee 5) *toiminnallisena, kognitiivisena ja affektiivisena aktiivisuutena*, eri osa-alueen painoutuessa harrastuksen suuntautumisesta riippuvaan suuntaan. Harrastuksessa yhdistyvät kuitenkin kaikki mainitut osa-alueet, joskin toiset saattavat painottua muita enemmän.

Harrastuneisuus on 6) *jatkuva*: se on pysyvä ominaisuus olla jatkuvasti kiinnostunut tietyistä asioista (uteliaisuudesta ja hetkellisestä kiinnostumisesta poiketen).

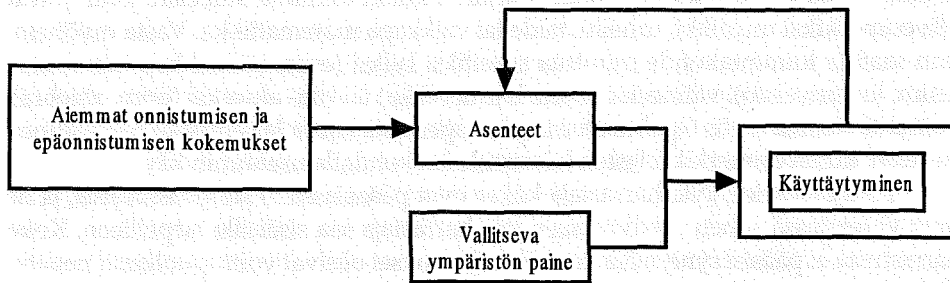
Puhtaimmillaan harrastuneisuus on omaehtoista 7) *suuntautumista*, joka lähtee yksilöstä itsestään ja tyydyttää ensisijaisesti nimenomaan hänen omia tarpeitaan. Harrastaja nauttii itse harrastuksestaan, ja kokee ettei haluakaan tehdä muuta⁴⁷. Pienten lasten ollessa kyseessä saattaa kulttuuriharrastuksen omaehtoisuus olla joskus hieman kyseenalaista, mutta todellinen harrastuneisuus ilmenee kun yksilö itse alkaa osoittaa kiinnostusta harrastuksensa kentällä tapahtuviin muihinkin kuin nimenomaan hänen harrastuksessaan yksilöityviin ilmiöihin ja tapahtumiin.

2.3 Harrastuksen synty

Harrastuksen syntymisen taustalla ei ole vaikuttamassa mikään yksinkertainen mekanismi, ja vaikka teoreettisin lähtökohdin pyritäänkin luomaan malleja joissa monimutkainen todellisuus yritetään yksinkertaistaa sellaiseksi että epäolennaiset yksityiskohdat saadaan poistettua, jää jäljelle monisäikeinen ja kompleksinen kokonaisuus, jota on vaikea yksiselitteisesti tulkita. Itse asiassa mitä lähemmäksi arkitodellisuutta teoreettisissa harrastuksen syntymistä selittävissä malleissa päästään, sitä mutkikkaammaksi näyttävät mallit käyvän. Seuraavassa esitellään lyhyesti muutamia malleja, joiden avulla pyritään pääsemään harrastuksen syntymisen alkulähteille.

46 Musiikillisen orientaation määrittelyssä vastaavasti ensin syntyy yleinen musiikillinen orientaatio eli musiikillinen yleisorientaatio, jonka jälkeen vasta voi syntyä erityinen musiikillinen orientaatio eli musiikillinen erityisorientaatio.

47 Michaly Csikszentmihalyin mukaan erityisesti mieliharrastuksen yhteyteen liittyy usein ns. flow-kokemuksia: harrastaja tuntee, että hän nauttii siitä mitä on tekemässä, eikä hän haluakaan tehdä muuta (Csikszentmihalyi & Nakamura 1989, 55; Myös Csikszentmihalyi 1990 ja Kirjonen 1995).

KUVIO 4 Collinsin malli käyttäytymiseen ja käyttäytymisen muutokseen vaikuttavista tekijöistä (Collins 1970, 141)

Collins (1970) perustaa sängen pelkistetyn mallinsa ajatukselle, että yksilön sosiaaliset asenteet perustuvat aikaisemmille kokemuksille ja että käyttäytyminen on seurausta aiemmista kokemuksista, nykyisestä ympäristöstä ja nykyisestä asenteesta. Harrastuksiin sovelletuna Collinsin perusajatus: *“eräs tapa saada henkilö ajattelemaan tai tuntemaan eri tavalla, on saada hänet käyttäytymään eri tavalla”* (Collins 1970, 141) tarkoittaa harrastuksesta saatavien kokemusten olevan avainasemassa harrastuksen alkamiseen jatkumiseen vaikuttavista tekijöistä, ja näin ollen harrastuksen alkamisen määräävänä tekijänä olisivat ensimmäiset siinä saadut positiiviset kokemukset. Vaikutus perustuu harrastusta koskevien positiivisten asenteiden kautta tapahtuvaan ympäristössä harrastukseen suuntautuvaan paineeseen, joka aiheuttaa yksilön käyttäytymisen suuntautumisen harrastuksen pariin⁴⁸.

Näin ajateltuna on ympäristön paine positiivinen tekijä, ja sen voidaan katsoa muodostuvan lapsuudenkodin, koulun, toveripiirin sekä ympäröivän median yhdessä muodostamasta monisäikeisestä kokonaisuudesta. Harrastava yksilö saa palautteen käyttäytymisestään lähinnä asenteiden muuttumisen muodossa, harvemmin muutoksina ympäristötekijöissä (Collins 1970).

Musiikkiharrastuksen tutkimukseen ehkä paremmin sovellettavissa olevia malleja puolestaan edustavat Ruohotien ja LeBlancin mallit, joista tässä yhteydessä esitellään ainoastaan LeBlancin malli, jonka itse asiassa voidaan katsoa sisältävän samoja elementtejä kuin Ruohotien mallin, mutta paremmin järjestettynä. Lisäksi malli on luotu palvelemaan juuri musiikin kuuntelun preferenssin kehittymistä, eli se on tämän tutkimuksen kannalta merkityksellinen kohdistuessaan yhteen tärkeimmistä tämän tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen osa-alueista.

LeBlancin (1987, 138-139) mukaan musiikin kuuntelun preferenssin syntyyn ovat vaikuttamassa yhtä aikaa musiikki, ympäristö ja kuulija vuorovaikutussuhteessa toisiinsa. Musiikkipreferenssipäätökset siis syntyvät musiikkistimuluksen (musiikki-

48 Tässä yhteydessä asenteilla tarkoitetaan henkilön arvioita siitä, mitkä kohteet ovat hyviä, ja mitkä pahoja, mitkä hyväksyttäviä ja mitkä eivät sekä vielä, mistä voi olla samaa mieltä, mistä eri mieltä (Collins 1970, 68). Asenne on taipumusta tehdä positiivisia tai negatiivisia arvioita ihmisistä tai ympäristössä tapahtuvista seikoista, ja näin ollen asenne on sidoksissa emootioihin. Emootiot siis vaikuttavat siihen, pyrkiikö yksilö lähestymään vai välttämään sitä henkilöä, tapahtumaa tai asiaa johon asenne liittyy. Tämä Ausubelin ja Robinsonin (1969) lähestymistapaan perustuva näkemys edustaa unidimensionaalista (yhteen tekijään, tässä tapauksessa affektiiviseen suhtautumiseen liittyvää) selitysmallia vastakohtana multidimensionaalisille (kaksi tai useampia tekijöitä, esim. kognitiivisia ja affektiivisia, sisältäville) selitysmalleille. (Esim. Chaiken & Stangor 1987).

kappaleen, musiikillisen ärsyksen), kuuntelijan kulttuuriympäristön sekä kuuntelijan persoonallisuuden piirteiden väliseen interaktioon, vuorovaikutukseen perustuen. Tähän interaktioon voi olla vaikuttamassa myös kolme muuttujaa: huomiokyky, fysiologiset tekijät sekä tunnetila, jotka voivat estää tai mahdollistaa musiikkiärsyksen läpimenemisen tai muuttaa sen vaikutusta johonkin suuntaan. Kuulija voi hyväksyä tai hylätä kuullun materiaalin aivoissa tapahtuvan prosessoinnin perusteella, joko hankittuaan lisäinformaatiota epävarmassa tapauksessa, tai välittömästi varmasti myönteisessä tapauksessa. Myönteisissä preferenssipäätöksissä kuulija yleensä toistaa ärsykettä kohdistuen tehostuneella tavalla huomiota ärsykkeeseen riin kauan, että on tyytyväinen⁴⁹. LeBancin monimutkainen malli sisältää erittäin monia vaikuttavia tekijöitä, ja on siksi hankalasti todeksi osoitettavissa.

Yleisemmällä tasolla harrastuksen viriämiseen voidaan katsoa vaikuttavan aikakin seuraavien seikkojen:

- 1) mielenkiinto kyseistä aluetta kohtaan (tärkein psyykkinen mahdollistava tekijä)
- 2) positiiviset kokemukset harrastettavasta asiasta
- 3) asian harrastamisesta saatava sisäisten tarpeiden tyydytys (Metsämuuronen 1995, 34)

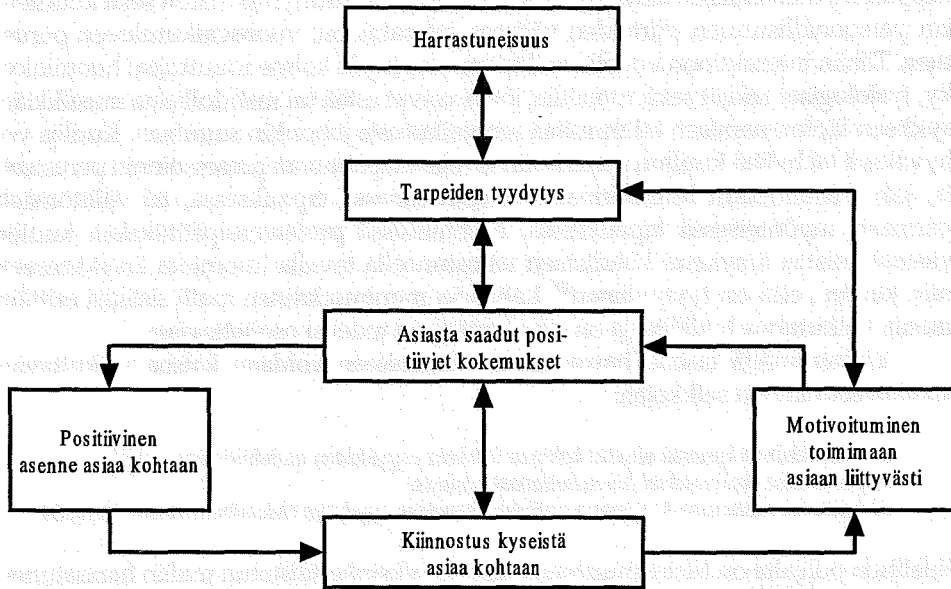
Edellisen pohjalta on Metsämuuronen laatinut yksinkertaistetun mallin harrastuneisuuden viriämisestä: kiinnostuksesta jotakin asiaa kohtaan syntyy halu toimia jotenkin asiaan liittyvästi. Toimimisesta puolestaan saadaan myönteisiä kokemuksia, jotka ruokkivat positiivisen asenteen syntymistä kyseistä aluetta kohtaan. Kun yksilön sisäiset tarpeet saavat tyydytyksensä toimimisen kautta (harrastaminen) ja samalla syntyy positiivisia kokemuksia, näistä yhdessä seuraa motivoituminen edelleen toimimaan jotenkin asiaan liittyvästi. Kognitiivisesta, toiminnallisesta tai affektiivisesta aktiivisuudesta seuraa taas positiivisia kokemuksia ja tarpeiden tyydyttymistä, joiden seikkojen seurauksena voidaan sanoa yksilön olevan asiaan harrastunut. Kuitenkin on huomattava, että ennen kuin voidaan puhua harrastuneisuuden syntymisestä, on mahdollisesti jouduttu kokemaan useita positiivisia kokemuksia ja sitä kautta tarpeen tyydyttymistä ennen kuin harrastuneisuutta on alkanut ilmetä.

Harrastuksen voidaan katsoa olevan harrastuneisuuden ilmenemismuoto, jolla on tarkkaan määrätty kohde. Tällöin on mahdollista sopivien olosuhteiden vallitessa seurata ilmiöharrastus, joka valikoidaan sisäisten tarpeiden tyydyttymisen ja motiivien realisoitumisen perusteella. Mielenkiinto saattaa luonnollisesti myös suuntautua muualle, jolloin ilmiöharrastusta ei pääse puhkeamaan harrastuneisuuden säilyessä silti ennallaan (Metsämuuronen 1995, 36).

Jo syntyneen harrastuksen jatkamis- tai lopettamispäätökseen voidaan katsoa vaikuttavan ainakin seuraavanlaisia tekijöitä Metsämuuronen (1995, 36) mukaan soveltaen:

- 1) persoonalliset tekijät (coping-ominaisuus, lahjakkuus, minäkuva, maailmankuva)
- 2) motivaatiotekijät (motiivirakenteet, sisäiset ja ulkoiset motiivit)
- 3) resurssitekijät (aika, raha, harrastusmahdollisuudet)
- 4) sosiaaliset tekijät (ympäristön paineet, asenteet, käytännöt)

49 Klassinen esimerkki tällaisesta tapauksesta on teini-ikäinen, joka yhä uudelleen ja uudelleen soittaa suosikkilevyään ympäristönsä kauhistellessa.

KUVIO 5 Metsämuurosen (1995, 36) yksinkertaistettu malli harrastuneisuuden viriämisestä.

Harrastuksen viriämistä ja loppumista selittävä Metsämuurosen malli mahdollistaa myös harrastuksen muuttumisen harrastuneisuudeksi (esimerkiksi pienten lasten kohdalla). Harrastuksen jostakin syystä loputtua voi yksilö suunnata intressinsä uuteen kohteeseen tai säilyä edelleen harrastuneena aikaisempaan harrastuksensa suuntaan. Metsämuuronen (1995, 37) olettaa myös, että useaan eri suuntaan kiinnostustaan suuntaavilla henkilöillä eivät suinkaan kaikki harrastuneisuuden lajit muodostu harrastuksiksi, vaan ne saattavat säilyä harrastuneisuutena ja yleisenä mielenkiintona kyseiselle alueelle. Kiinnostus saattaa suuntautua myös niin yleiselle alueelle, ettei henkilö varsinaisesti huomaakaan omaa harrastuneisuuttaan ja sitä, että kokee saavansa tyydytystä sisäisille tarpeilleen puuhaillessaan kyseisen alueen parissa.

2.4 Musiikkiharrastuksen motiivitekijöitä

Motivaatio on tärkeä osa ihmisen käyttäytymistä ohjaavaa suurta kokonaisuutta, osa hänen eksistenssiään, olemassaoloaan. Tämän tutkimuksen kohderyhmä, jo murrosiän ohittaneet aktiivisen musiikkiin liittyvän harrastuksen (soitto/laulu) omaavat henkilöt ovat ohittaneet varhaisnuoruuteen 13-15 vuotiaille tyypillisen voimakkaiden psyykkisten ja fyysisten muutoksien ajankohdan. Oletukseksi on asetettu, että tämän tutkimuksen kohteena olevan henkilöryhmän arvomaailma ja asenteet ovat jo kehittyneet ja asettuneet ainakin jossain määrin vakiintuneisiin uomiinsa omien kokemusten ja ulkoapäin omaksuttujen virikkeiden sekä arvojen perustalta.

Motivaatio-käsitettä käytetään psykologiassa selittämään yksilön käyttäytymisen virittymistä, suuntautumista ja ylläpitoa paneutuen itse tapahtuman kuvailun sijasta pääasiassa selittämään jonkin käyttäytymismallin toteutumista (Hakkarainen 1990, 24). Yksilö on käyttäytymisessään vuorovaikutuksessa ympäristöönsä, ja tätä kautta motivaatio muodostaa käyttäytymisen sisäänrakennettuna dynaamisena komponenttina lähtökohdan motivoituneen käyttäytymisen selittämiseen, kuitenkin koko ajan toimijan senhetkiseen elämänprosessiin kytkeytyneenä (Hakkarainen 1990, 34-35). Kososen (1996, 8) mukaan motivaatioon sisältyy useampia yksittäisiä käyttäytymisen komponentteja, motiiveja. Fenomenologisessa tutkimuksessa motivaatio-käsite korostaa sen sisällöllistä ja kokemuksellista puolta, ja motiivien sekä arvojen järjestelmät ovatkin fenomenologisen analyysin perusteella osa persoonallisuuden ydintä (Kosonen 1991, 30). Yksilön aikaisempi elämäkokemus siihen liittyneine tapahtumineen, käsillä oleva akuutti tilanne (konteksti), sekä tulevaisuudelle asetetut tavoitteet ja odotukset muodostavat yhdessä kognitiivisten ja affektiivisten struktuurien, arvojen ja asenteiden kanssa viitekehyksen, jossa erilaiset toiminnat ja tavoitteet saavat merkityksensä ja mielekkyytensä synnyttäen erilaisia yleensä hierarkkisesti jäsenytyneitä motiiveja (Kosonen 1996, 9).

Motiivit ohjaavat varttuvan nuoren toimintaa enenevässä määrin edeten yleisestä yksityiseen ja sulautuen lapsen ja nuoren kulloiseenkin kehitysvaiheeseen. Keskeisillä elämänalueilla motiivit täsmentyvät ja syventyvät siten, että etusijalle asettuvat sellaiset motiivit, jotka koskevat elämän päämääriä, henkilön itsetuntemusta tai maailmankatsomusta (joka voidaan tässä yhteydessä ymmärtää maailmankuvan synonyyminä) (Sinisalo 1981, 139). Kososen (1996, 10) mukaan soittamisessa usein ensin herää kiinnostus soittamiseen yleensä. Vähitellen tämä spontaani uteliaisuus saattaa muuttua sisäiseksi kiinnostukseksi, ja kolmantena vaiheena soittamisesta saattaa tulla keskeinen elämänalue motivaation sisällön ja voimakkuuden määräytyessä sen mukaan missä asemassa soittamisen asema nuoren soittajan motivaatiohierarkiassa sijaitsee.

Musiikki tuottaa kokijalleen musiikillisia kokemuksia ja emootioita, ja näin ollen voidaan katsoa musiikissa itsessään olevan harrastamiseen motivoivia ominaisuuksia (mm. Lehtonen 1982, ja Sloboda 1987). Nämä *emotionaaliset musiikkikokemukset* liittyvät soittamiseen, kuuntelemiseen tai muuhun musiikilliseen toimintaan, ja ne liittyvät viettipohjasta kohoavaan *emotionaaliseen nautintoon*. Lähinnä popmusiikin kuunteluun on Lehtonen (1982, 74-75) liittänyt *kontaktimotiivin*. Niin ikään *suoritusmotiivi* on musiikin harrastukseen liittyneenä yhdessä uteliaisuuden, kiinnostuksen ja epäonnistumisen pelon kanssa. (de la Motte-Haber 1985, 350-353). Adorno puolestaan korostaa musisoimisen ominaisuutena itsetarkoituksellista motoristen toimintapulssien purkua, ja siten *toimintamotiivit* voidaan myös löytää musiikin harrastamisen taustalta. Joissakin yhteyksissä on myös havaittu musiikin harrastamiseen liittyvän *sosiaalisia motiiveja* (Kosonen 1992, 66).

Paitsi sisäisiä motiiveja, voidaan musiikin harrastuksen taustalta löytää myös *ulkoisia motiiveja*⁵⁰, jolloin toimintaan motivoivana tekijänä toimivat toiset ihmiset ja erityisesti heidän rangaistuksensa, palkkionsa tai muu mahdollinen vaikutusvalta (Regelski 1975, 68). Ulkoahjautuvaa motivaatiota Regelski nimittää *vaatimusmotivaatio-*

50 Regelskin (1975,68) mukaan voidaan myös puhua välineellisistä motiiveista, joita voivat olla halu tehdä oikein, halu miellyttää, älyllinen haaste tai uhka.

tioksi. Tällaisina voivat toimia joukkotiedotusvälineet ja nuorisokulttuurin alakulttuurien edustamat erilaiset ilmenemismuodot.

Metsämuurosen mukaan Madsenin⁵¹ motiiviluokitukseen sovellettuna musiikkiharrastuksen taustalla olisi:

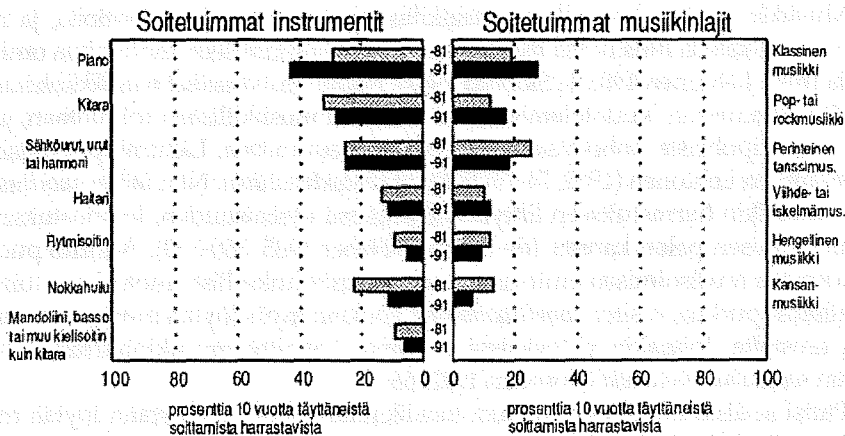
- 1) emotionaalisia motiiveja
- 2) sosiaalisia motiiveja
- 3) toimintamotiiveja

Näistä korostuvat erityisesti motorinen toimintamotiivi ja motivoiva asenne sekä mahdollisesti kontaktimotiivi, uteliaisuus ja luomistarve (Metsämuuronen 1995, 46).

Tarkasteltaessa kaikkea harrastustoimintaa, voidaan havaita Madsenin luokituksen mukaisia motiivien pääluokkia esiintyvän jokaisella harrastusalueella. Sosiaaliset, kognitiiviset sekä toimintamotiivit ovat yleensä pitämässä yllä harrastusta, mutta pääluokkien mukaan eroteltuna ei eri harrastuksien väliltä juurikaan eroja ole löydetty (Metsämuuronen 1995, 51). Koska eri harrastuksien väliltäkään ei ole mainittu (Madsenin motivaatioluokituksen pääluokkien avulla) tavalla eroja Metsämuurosen tutkimuksessa löydetty, on tämän tutkimuksen kohderyhmiä tarkasteltaessa oletettavaa, että vastaavalla tavalla ainoastaan Madsenin luokituksen alaluokkien avulla voidaan saada havaittaviksi joitakin eroavuuksia ryhmien välillä.

2.5 Suomalaisen aktiivinen musiikin harrastaminen

Kulttuuri- ja vapaa-aikatutkimuksen mukaan suosituimmat soittimet ja suosituimmat soitetetut musiikin lajit jakautuvat seuraavasti:

KUVIO 6 Soitetuimmat instrumentit ja musiikin lajit 1981 ja 1991 (Arjen kulttuuria s.11)

51. Tanskalaisen persoonallisuuspsykologi Madsenin laatima motiiviluokitus on osittain tämän tutkimuksen mittarin viitekehysenä.

Pianon ja kitaran vahva korostuneisuus käyvät selvästi ilmi yllä olevasta kuviosta. Kaikkia eniten soitettuja soittimia soittavia henkilöitä sisältyy tämän tutkimuksen tutkittavien joukkoon.

Taidemusiikin ohella pop- tai rockmusiikki sekä perinteinen tanssimusiikki sekä viihde ja iskelmämusiikki, hengellinen musiikki ja kansanmusiikki edustavat Arjen kulttuuri-tutkimukseen valittuja musiikinlajeja. Tämän tutkimuksen käyttä-mässä jaottelussa viihde- ja iskelmämusiikkia harrastavia ei ole tutkittu omina erillisjoukkonaan. Viihde- ja iskelmämusiikin selkeä erottaminen perinteisestä tanssimusiikista olisi melko hankala tehtävä, ja lisäksi tarkasti siihen suuntaan suuntautuneiden harrastajien löytäminen vielä vaikeampi tehtävä. Tämän tutkimuk-sen tiimoilta on kylläkin tutkittu perinteisiä lavatansseja harrastavia henkilöitä, mutta heidän orientaationsa osoittautui musiikillista puolta huomattavasti enemmän liikuntapainotteiseksi.

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN KEHYS

3.1 Poikkitieteellinen näkökulma

Tämä tutkimus edustaa nykyaikaista poikkitieteellistä tutkimusta, jossa sovelletaan eri tieteenalojen tutkimusotteita soveltuvin osin. Tutkimuksen aineistosta voidaan saada musiikkitieteellistä (erityisesti etnomusikologista), musiikkisosiologista, kulttuuriantropologista sekä kasvatustieteellistä (erityisesti musiikkikasvatukseen liittyvää) tutkimustietoa. Tästä johtuen on lähestymistapa aineistoon, sen käsittelyyn ja erittelyyn luontevasti peräisin myös näistä tieteen perinteistä. Koska tämänkaltaisessa tutkimuksessa musiikintutkijan tutkimuskenttä ja tutkimuskohde on monista osatekijöistä koostuva, on tutkimusotteen oltava mahdollisimman kattava. Tässä suhteessa humanistiset tieteet sekä käyttäytymistieteet ja yhteiskuntatieteet muodostavat käyttökelpoisen monitieteisen lähtökohdan⁵², jonka taustalla tässä tutkimuksessa vaikuttaa jossain määrin eksistentiaalisen fenomenologian ajatusmalli musiikillisen orientaation lähestymisestä nimenomaan tutkittavien henkilöiden omasta tilanteesta ja olemisesta käsin.

Koska käsillä olevalla tutkimuksella ei ole yhtä ja ainoaa kaiken kattavaa teoriaa taustallaan, on teoreettinen viitekehys rakennettu useammasta erilaisesta ja eri tutkimusotteelle ominaisesta teoreettisesta lähestymistavasta. Kuitenkin muita tutkimusotteita yhdistävänä tekijänä voidaan pitää kognitiivista teoriaa, jota tässä tutkimuksessa sovelletaan kautta linjan. Jo mainittujen lisäksi tämän tutkimuksen sivuamia tutkimusaloja ovat, maailmankuvatutkimus, elämäntapatutkimus, harrastetutkimus sekä minäkuvan tutkimus (tarkemmin musiikillisen minäkuvan tutkimus). Tutkimus kokonaisuutena edustaa musiikkitieteellistä (lähemmin musiikkikasvatuksen osa-alueita) tutkimusta. Kysymyksessä on sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tutkimusote, lähinnä siten, että tutkittavana olevan henkilöjoukon osaryhmien aineistosta tehty pro gradututkielmien käyttämä analyysi on laadullista kun taas koko tutkimuksen kohteena olevaa joukkoa koskevat analyysit tässä tutkimuksessa

52 Yhdysvaltalaisen sosiologi P.M. Hirschin (1978) mukaan sosiaalitieteet (tässä: sosiologia tai viestintätutkimus) auttavat humanistisen tieteen tradition harjoittajaa ymmärtämään joukko- viestintää laajemmassa yhteydessä. Vastaavasti humanistiset tieteet (tässä: musiikkitiede, etnolginen kulttuurianalyysi) voivat auttaa erittelemään kulttuurin sisältöä ja rakenteita.

ovat puhtaasti määrällisiä. Määrällistä aineistoa on myös täydennetty laadullisella syventämisellä mm. kirjoitelmien ja haastatteluiden kautta.

On myös syytä kiinnittää huomiota erilaisia musiikkikulttuureja, genrejä ja perinteitä käsiteltäessä vallalla olevaan, terminologiseen sekavuuteen, jonka välttämiseksi tässä tutkimuksessa koko ajan pyritään tarkkaan rajaamiseen ja termien selvittämiseen siinä yhteydessä kun ne ensi kertaa tulevat esille. Kuten nykyaikaisen musiikintutkimuksen lähtökohdille on ominaista, katsotaan jokaisen musiikkitermin sisältävän tietyn näkemyksen sen merkityksestä, onhan musiikista puhuminen ja siitä kirjoittaminen osaltaan mainittua "opittua sosiaalista käyttäytymistä" ja siten itsessään jo osa tutkimuksen kenttää.

Tämän tutkimuksen kannalta relevanttia on nimenomaan oman musiikkielämämmme erilaisten osakulttuurien näkökulmien huomioon ottaminen tutkittaessa erilaisia musiikkigenrejä ja niiden suuntaan orientoituneita musiikin harrastajia. Tältä osin on tämän tutkimuksen lähtökohdaksi asetettu kulttuurirelativistinen näkökulma, jonka mukaan eri kulttuureja sekä niiden osa-alueita tulee käsitellä niiden omien lähtökohtien, käsitteiden ja luokitusten perusteella. Kuitenkin eräs päätavoitteista on erilaisten musiikintyylien ja lajien, eri tavoin toteutuvan musiikillisen toiminnan käsitteleminen saman viitekehyksen sisällä.

Ongelmalliseksi eri musiikinlajien ja niihin suuntautuneiden henkilöiden tutkimuksen tekee käsitteiden mieltäminen tarkoittamaan jotakin määrättyä jo aikansa eläneitä seikkoja, jonka seurauksena eri genreistä puhuminen johtaa helposti lukijan harhaan. Hetemäen (1982) mukaan taide- ja viihdemusiikki eivät ole toisiaan häiritseviä, vaan keskenään refleктоimattomia ja kumpikin omien ehtojensa mukaisesti toimivia: taidemusiikki voimakkaan yhteiskunnallisen tuen voimalla, viihdemusiikki kaupallisten markkinavoimien vaikutuksella toimien. Mainittujen musiikinlajien väliin jäävät musiikin alueet, ovat tilanteessa, jossa niiden edustajien täytyy reflektoida itseään, asemaansa sekä yhteiskuntaa, jossa ne vaikuttavat, asettaen kyseenalaiseksi yleisesti hyväksytyjä asioita. Tämän tutkimuksen intresseissä ei ole etsiä musiikinlajien välisiä eroja sinänsä⁵³, vaan lähinnä keskittyä eri tyyllilajeihin suuntautuneiden harrastajien ja heidän musiikillisessa toiminnassaan ilmenevien elementtien tarkasteluun sekä niihin seikkoihin, joita harrastajat elämänsä tutkimuksessaan, maailmankuvassaan ja muissa heille merkityksellisissä elämään vaikuttavissa toiminnoissa ja suhteissa pitävät tärkeinä. Kaiken aikaa on lisäksi muistettava, että tähän tutkimukseen osallistuneet henkilöt eivät koskaan kohtaa toisiaan ryhmänä, joten harva heistä - josko kukaan - omaa mahdollisuuksia tai edes kiinnostusta muodostaa kokonaisuutta heitä ympäröivästä musiikkikulttuurista.

Karlssonin (1980) mukaan musiikkiala on rakenteeltaan erittäin hajanainen verrattuna muihin kulttuurielämän alueisiin, ja se rakentuu monista intresseiltään toisistaan poikkeavasta vähemmistöistä, joiden on usein vaikeata edes sietää toisiaan. Tällaisen hajanaisen tutkimuskentän tutkimiseen soveltuu hyvin etnomusikologien suosima A. Merriamin (esim. 1964) malli, jossa lähestytään tutkittavaa aluetta käsitteistön, käyttäytymisen ja tuotteiden välisen vuorovaikutuksen lähtökohdista. Kuten jo aikaisemmin on todettu etnomusikologien tutkimusote perustuu kulttuurirelativis-

53 Eri musiikinlajien välisiä eroja selvitetään kunkin osa-alueen genrelle tyypillisten piirteiden, oheistoimintojen, nuoti-ilmioiden tai musiikkiin liittyvien käytäntöjen osalta. Eri musiikinlajien erojen määrittäminen ei kuitenkaan ole tämän tutkimuksen päätarkoitus.

miin on siten sovellettavissa kaikkien tämänkin tutkimuksen musiikinlajien tutkimiseen⁵⁴.

Peruslähtökohta tämän tutkimuksen näkökulmalle on, että kulttuuri- ja taidekäyttäytyminen on opittua sosiaalista käyttäytymistä, joka on suoraan sidoksissa ympäröivän todellisuuden kulttuuri ja taidekäyttäytymiseen.

Musiikki on universaali ilmiö, joka yhdistää persoonallisia, sosiaalisia ja kulttuurisia merkityssisältöjä mutkikkaammin ja monimerkityksisemmin kuin kielen avulla on mahdollista tehdä. Musiikki on kulttuurisidonnaista, koska se on fyysistä ja sosiaalista toimintaa, jonka syvälinen kokeminen edellyttää inhimillistä tulkintaa ja tulkinnan tekevää subjektia. Mikäli musiikki näin ollen ymmärretään inhimillisesti organisoituneeksi ääneksi, voidaan sitä myös tarkastella sosiaalisena ilmiönä: musiikki ilmenee, vaikuttaa ihmisiin ja muotoutuu eri kulttuuriympäristöissä tapahtuvien yhteisöllisten⁵⁵ kokemusten kautta (Salminen 1990, 9-10). Samaa problematiikkaa sivuaa psykoanalyttikko Eero Rechard pohtiessaan onko musiikin välittämässä elämyksissä mitään muuta yhteistä eri aikakausille ja kulttuureille kuin äänet. Hän päätyy minuuteen ja siihen kytkeytyvään tietoisuuden kehittymiseen ominaisuutena, joka on musiikin vaikuttavuuden ydin. Edellisen perusteella yhtä hyvin sosiologisten kuin psykologian menetelmien käyttäminen on mahdollista musiikintutkimuksessa (esim. Rechard 1991; Leichter 1984; Bourdieu 1985).

Vaikka tämä tutkimus ei sinällään pyri olemaan burdieulainen distinktioteoriaa testaava tutkimus, ei voi olla huomaamatta musiikin kokonaiskentällä tapahtuvaa kamppailua eri tyylien ja erityisesti perinteistä luokittelua käyttäen musiikinlajien välillä. Tämä heijastuu myös tavallisiin harrastajiin, ellei muuten, niin heidän asenteidensa ja idoleilta omaksuttujen mallien kautta: useassa tapauksessa harrastajat seuraavat valitsemansa idolin jalanjalkia ja edesottamuksia omassa musiikillisessa sekä muussakin suuntautumisessaan ja toiminnassaan.

Etnomusikologia tutkii musiikkia kulttuuriympäristönsä yhteydessä, ja on siten osittain hyvinkin lähellä edellä kuvailtua musiikkisosiologian näkökulmaa. Merriamin mukaan musiikki on aina kiinteästi sidoksissa yhteisöön, jossa sitä tuotetaan ja käytetään, ja siksi sen ymmärtämisen edellytyksenä on tieto ympäröivästä kulttuurista. (Merriam 1964,6). Tässä tutkimuksessa sovellettavaa kognitiivisen etnomusikologian tarkastelutapaa on käytetty vasta 1980-luvulta lähtien. Lähtökohtana on musiikillisen ajattelun, havaitsemisen ja ymmärtämisen tutkiminen - ei niinkään itse soivan musiikin tutkiminen. Tämän tutkimuksen kannalta kognitiivinen etnomusikologia liittyy nimenomaan musiikillisen maailmankuvan⁵⁶ käsitteeseen, siihen miten ihminen mentaalisesti hahmottaa musiikillisia ilmiöitä. (Pekkilä 1988, 26-28).

54 Pekkilän (1982) mukaan etnomusikologia laajensi tutkimuskenttäänsä 1970-luvun jälkeen sävelmistä musiikkia tuottavan ihmisen ja tätä ympäröivän kulttuurin tutkimukseen, ja tätä myötä aikaansai muutoksen sovellettaviin metodeihin: tutkimussuunta soveltavine aputieteineen - joita ovat mm. etnologia, antropologia, kielitiede, kansantaloustiede, sosiologia ja sosiaalipsykologia - on kyennyt tarjoamaan teoreettisia ja metodologisia lähtökohtia monimutkaisissa kaupunki- ja teollistuneissa viestintäyhteiskunnissa ilmenevän musiikki-kulttuurin tutkimiselle.

55 Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys painottuu musiikillisen maailmankuvan ja musiikillisen minäkäsityksen kautta kognitiivisen teorian skeema-ajatteluun ja sen soveltamiseen musiikillisen orientaation käsittelyssä.

56 Katso tämän tutkimuksen luku 3.3. Musiikillinen maailmankuva.

Merriam esittää teoksessaan *Anthropology of Music* (1964) kolmitasoisen musiikkikulttuurin mallin. Hänen mukaansa musiikkikulttuuri rakentuu musiikkiin liittyvien käsitteiden, musiikkikäyttäytymisen ja soivan musiikin väliselle dynamiikalle. Näin ollen musiikkikulttuuri on jatkuvassa muutostilassa, sillä musiikkituotteet eli soiva musiikki muuttaa jatkuvasti palautteen kautta musiikkia koskevia käsityksiä ja näkemyksiä. (Merriam 1964, 31-35)

Merriamin tutkimusmallissa nimenomaan musiikkikäsitteet ovat etnomusikologisen otteen kannalta merkittävien taso. Käsitteellistämällä kyetään konkretisoimaan mitä musiikki on, mitä sen tulisi olla, mistä se on peräisin ja mitkä ovat inhimillisen musiikillisen lahjakkuuden tai musikaalisuuden lähteet. Musiikkikäsitteet luovat sen viitekehyksen, jonka mukaan yhteisö organisoii musiikkinsa ja musiikillisen toimintansa. Näin ollen musiikkikäsitteet ovat sekä musiikillisen äänen että siihen liittyvien arvojen ja asenteiden taustalla. Merriamin tutkimusmallissa ei ole tarkasti määritelty mitä musiikkikäsitteet ovat ja mitä niihin sisältyy. Tämä ei kuitenkaan ole tuottanut ongelmia homogeenisten yhteisöjen musiikkiperinteen tutkimuksessa, koska musiikkikäsitteet ovat niissä yhtenäisiä ja musiikin alkuperää koskevat myyttiset kertomukset vielä elävät.

Suomessa musiikillisen maailmankuvan käsitettä on sävyttänyt pitkälti juuri Merriamin alkuperäiskäsite sekä etnomusikologian tutkimusperinne siitä alkaen kun käsite alkoi 1980-luvun alkupuolella ilmestyä tutkimuskirjallisuuteen. Suomalaisista musiikintutkijoista musiikillinen maailmankuva esiintyy Heikki Laitisen (1982) ja Vesa Kurkelan (1983) teksteissä lähinnä yhteyksissä perinteisen etnomusikologian musiikkiterminologian ja musiikin luomista koskevien säännönmukaisuuksien tutkimuksen yhteydessä. Musiikkikäsitteistön ohessa on käytetty myös termiä musiikkikognitio, jonka katsotaan sisältävän kaikki musiikkikulttuurin kognitiiviset osa-alueet. (Moisala, 1988, 147). Verrattuna musiikkikäsitteistö -termiin on musiikkikognitio huomattavan paljon laajempi sisältäessään myös musiikin tekemisen, säveltämisen, esittämisen ja vastaanottamisen kognitiiviset prosessit.

Musiikkikognition tutkimus on jaettu yksilön ja yhteisön musiikillisen maailmankuvan sekä musiikin luomista koskevien sääntöjen ja käsityksien tutkimukseen. Musiikillista maailmankuvaa sivuaa myös Timo Leisiö (1981) artikkelissaan (*Tyyli, tunne ja yhteiskunta*) jossa tarkastellaan kahden erilaisen kulttuuritaustan omaavan henkilön musiikin arvottamistapoja. Leisiö käyttää viitekehyksenään marxilaista tajunnan käsitettä, minkä voidaan katsoa olevan erittäin lähellä maailmankuvan käsitettä. Johtuen kognitiivisen etnomusikologian tutkimustradition kognitiivis antropologisesta luonteesta, on tutkimuskohteena yleensä ollut yhteisö tai kokonaiskulttuuri. Musiikillisen maailmankuvan on katsottu määrittävän yhteisöllisiä musiikkikäsitteitä, ja vasta viime vuosina on alettu kiinnostusta suuntaamaan myös kohti yksilötason tutkimusta. (Moisala 1988, 142-148). Tutkimuksista mainittakoon Sanna Karttusen (1992) "*Musiikki kulttuurisessa todellisuudessa*", jossa tarkastellaan yksilön musiikillista maailmankuvaa ja määrittää musiikillisen maailmankuvan peruskäsitteistöä (mm. musiikkikäsitteiden ideaalityypit).

Tämänkin tutkimuksen olennaisesti sivuama populaarimusiikin tutkimus on kansainvälisesti tarkasteltuna melko nuorta: merkittäviä perusteoksia tältä tutkimusalueelta alkoi ilmaantua sosiologien tekeminä vasta 1960-luvun jälkeen herättäen kuitenkin huomattavaa kiinnostusta alan tutkijoiden joukossa. Virinnee innostuksen seurauksena perustettiin IASPM (The International Association for the Study of

Popular Music), alan tutkijoiden yhteisjärjestö.

Nimenomaan populaarimusiikin tutkimuksessa tarvitaan laaja-alaista musiikkikäsitystä kulttuuristen ja ilmaisullisten erojen ollessa kovin suuria pientenkin kulttuuripiirien sisällä sukupolvien, etnisten ryhmien tai alakulttuureihin liittyvien käyttäytymis-, pukeutumis-, musiikillisten- tai muiden käytäntöjen välillä. Lisäksi erilaisten musiikkikulttuurien välillä monestikin vallitsee ristiriitoja ja enemmän tai vähemmän keinotekoisia raja-aitoja, joiden vaikutus tutkijan tulee kyetä eliminoimaan nimenomaan laaja-alaista musiikkikäsitystä lähtökohtanaan pitäen. Tämä tutkimus pyrkii osaltaan tuomaan lisätietoa musiikkikulttuurissa tapahtuvien muutoksien ymmärtämiseen erilaisten musiikillisten orientaatioiden ominaispiirteitä valaisemalla. Luonnollisesti erilaisten musiikinlajien ja tyylien syntymekanismit ja niille tyypilliset lajipiirteet vaikuttavat orientaatioiden muovautumiseen monien, myös ulkomusiikillisten piirteidensä ja käyttöyhteyksiensä kautta. Tältä osin käsillä oleva tutkimus sivuaa myös viestintätutkimusta.

3.2 Musiikkimaku

Musiikkimakua voidaan pitää eräällä tavalla musiikillisen maailmankuvan (ja osittain myös musiikillisen minäkuvan) ilmentymänä: yksilö siivilöi musiikillisen informaation omien musiikillisen kokemuksien, tietojen ja taitojen kautta peilaten omia kognitiivisia ja affektiivisia ja psykomotorisia miellelyhtymiään ja muodostaen niiden perustalta käsityksiä erilaisten musiikillisten tyylien, lajien ja toimintojen hyväksyttävyydestä tai torjunnasta. Musiikkimaun syntymisprosessille on ominaista ympäröivän kulttuurin merkityksellisyys socialisaation kautta vaikutteiden välittäjänä (esim. Salminen 1991; Bourdieu 1985; Willis 1978). Tämän tutkimuksen kannalta musiikkimaku on yksi olennaisimmista käsitteistä sen toimiessa yhdistävänä tekijänä musiikintekijän muusikon ja kuuntelijan välillä. Myös itse orientaation määrittelyn kannalta musiikkimaun merkitys on erittäin suuri.

Musiikkimaun muotoutuminen

Eräiden teorioiden mukaan (esim. Leichter 1984, 42-43) musiikki on tietyn psyykkisen prosessin ulkoinen, aistein havaittavissa oleva ilmenemismuoto. Ilmiön todelliset synnyttäjät ovat ihmiseen kehittyneet sisäiset jännitystilat, jotka ilmenevät soinnillis-akustisessa muodossa korvan kautta. Musiikkia voidaan tarkastella siten prosessina, jonka avulla ihminen transformoi ruumiillisia ja nonverbaalisia merkityskokonaisuuksiaan ulkoiseen, korvin havaittavaan muotoon.

Musiikin olemus aikataiteena⁵⁷ vaikuttaa musiikillisen havainnoinnin olemukseen, sen voidaan katsoa muodostavan eräällä tavalla laajentuneen nykyhetken. Kuulijan tekemä havainto juuri käsillä olevasta musiikillisesta tapahtumasta muistuttaa usein tapahtumasta joka oli jo ollut unohtuneena, mutta joka musiikillisten tapahtumien myötä palautuu elävästi kuuntelijan mieleen. Näin musiikissa yhdistyvät

57 Soivalla musiikkiesityksellä on aina tarkka rajallinen pituus sekä alku ja loppupiste ajallisesti määriteltynä. Kuulija kykenee muodostamaan kokonaiskäsityksen esitetystä musiikkikappaleesta vasta sillä hetkellä kun viimeinenkin ääniärsyke on hävinnyt kuulumattomiin.

toisaalta nykyhetken tapahtumat mielen sopukoissa piilevien jo aikaisemmin koettujen tapahtumien kanssa. Yhdistyminen tapahtuu kuitenkin siten, ettei tuloksena ole sekava vyyhti, vaan kokonaisuus, jonka muodostumiselle ovat molemmat elementit yhtä olennaisen tärkeitä. Musiikkia kuunneltaessa kuulijassa tapahtuviin prosesseihin vaikuttavat toisaalta juuri tapahtumahetkellä kuultavan musiikin jatkuvuus ja toisaalta taas muistin hyppäykset jotka olennaisesti vaikuttavat kuulijan kykyyn luoda tulevaisuuteen suuntautuvia odotuksia musiikillisen tapahtuman suhteen (esim. Dahlhaus 1981; Salminen 1991; Willis 1978; Tarasti 1983).

Musiikki hahmottuu ihmiselle aina kunkin omasta elämysmaailmasta käsin, ja siksi musiikki viittaa muotojensa kautta menneeseen ja tulevaan ainoastaan niissä rajoissa, jotka sitä hahmottava henkilö (subjekti) asettaa. Näiden rajojen laajuus on riippuvainen varhaislapsuudesta saatujen musiikillisten kokemusten määrästä ja laadusta sekä kokemusten moniulottuvuudesta.

Musiikillinen kommunikaatio toimii siten, että viestin lähettäjä ja vastaanottaja käyttävät samankaltaisia psyykkisiä rakenteita (voidaan jopa puhua rakenteiden lainaamisesta viestin lähettäjän ja vastaanottajan välillä) viestiensä ymmärtämiseen ja käsittelyyn. Näin he voivat paremmin ymmärtää paitsi lähetettyjä viestejä, myös itseään ja omia viestejään. Musiikillisen kommunikaation välittymisen rakenteissa voidaan havaita selviä yhtymäkohtia psykoanalyysin käyttämään metodiin, jossa analysoija ikään kuin lainaa potilaalleen omaa ymmärtämistapaansa, jonka avulla potilas voi alkaa "ymmärtää" itseään (esim. Lehtonen 1984 ja 1985; Lehtonen & Niemelä 1987; Siltala 1994 172; Leichter 1984, 42-43).

Musiikillisen kommunikaation sisältämät "sisällöstä tyhjät" rakenteet, joihin jokainen voi sijoittaa omia idiosynkraattisia merkitysskeemojaan⁵⁸ rakentuvat samalla tavalla; musiikillista viestiä ei voi ymmärtää muutoin kuin "täyttämällä" viestin sisältämät merkitysisällöistä tyhjät muodot omilla merkityskokemuksillaan, jotka nousevat esiin viestin sisältämien viittausten perusteella (Lehtonen 1986, 12-13). Tässä mielessä musiikki ei siis ole sanaton kieli, kuten siitä harhaanjohtavasti usein sanotaan.

Maku tai kulttuurinen maku on osoittautunut erityisesti populaarikulttuurin tutkimuksessa hyvin moneen suuntaan venyväksi käsitteeksi. Tarkastelukulmien ääripäitä edustavat näkemykset, joiden mukaan maku on yhteiskuntaluokan ehdollistama käyttäytymismalli ja toisaalta näkemys, jonka mukaan maku on ihmisen yksilöllinen valinta, jonka avulla ihmiset tietoisesti rakentavat omaa elämäntyyliään ja heijastavat omaa identiteettiään. 1950-luvun rock'n roll ja sen pohjalta syntyneet populaarimusiikin lajit ovat makujen kentällä herättäneet voimakasta keskustelua ja tarjonneet sijan erilaisten stereotyyppien ja yleistyksien sisällyttämiselle musiikki- maun mukaisesti ymmärrettyihin yhteiskunnallisiin tai muihin luokituksiin.

Söderholmin (1995, 167) mukaan leimaamalla eräitä populaarimusiikin lajeja esim. heavy metalin tai punkin ja rapin äänekkääksi, ra'aksi sietämättömäksi ja vulgääriksi meteliksi on voitu tarvittaessa siirtää määreet myös luonnehtimaan mainittuja musiikinlajeja kuuntelevia nuorisoryhmiä. Jazzmusiikin, folkin, progressiivisen rockin tai ns. maailmanmusiikin leima yleisissä mielikuviissa on ollut sidottu mielikuviin äyllisyyden, hienostuneisuuden tai suvaitsevaisuuden ympärillä, mitkä ominaisuudet mielellään mielletään myös näiden musiikinlajien harrastajien ominai-

58 Lähemmin tämän tutkimuksen luvussa 3.4. Musiikillinen minäkäsitys.

suuksiksi. Näin musiikkimakua tarkoituksellisesti tai tahattomasti voidaan hyödyntää erilaisissa propagoivissakin tarkoituksissa aina sen mukaisesti, mikä on eduksi asian esittäjän näkökulmasta katsottuna.

Vaikka populaarimusiikki yleisesti mielletään osaksi massakulttuuria ja sitä tutkittaessa teoriat on yleensä poimittu massakulttuurin tutkimuksesta, on selvää, ettei populaarimusiikkia voi sinänsä käsitellä yhtenäisenä massana, vaan tutkimuksen perusedellytys on eri alatyörien ja musiikkigenretyyppien erottaminen toisistaan musiikillisina ilmiöinä, sen sijaan niiden tarkastelu musiikillisen toiminnan ilmenemismuotona on mahdollista yhteisessä viitekehyyksessä huomioiden kullekin lajityypille ominaiset seikat.

Musiikkimaku on käsitteenä melko epäselvä ja sen määrittäminen ja selittäminen ovat hankalasti tehtävissä. Yleisellä tasolla keskusteltaessa kaikki tietävät mistä puhutaan, mutta eksaktimpi määrittely onkin jo hankalampaa. Maku liittyy jokaisen ihmisen kokemusmaailmaan ja tuottaa mieltymyksiä, rajauksia sekä torjuntajoja toimien hyvin intuitiivisella tasolla.

"On vaikeaa olla mauton. Ei ole vaikeaa omata huono maku - tunnustan, vaikka se onkin jo toinen asia. Omataksaan huonon maun on yksinkertaisesti tehtävä johdonmukaisesti sellaisia valintoja, jotka loukkaavat hyvää makua. Tämä on sangen yleinen taito. Joillekin huono maku näyttää ilmaantuvan luonnollisesti, ikään kuin syntymäoikeutena; joidenkin on opittava sen kehittyä taito. Sillä ei ole väliä, miten huono maku hankitaan tai miten taidokkaasti sitä käytetään - huono maku ei kuitenkaan ole mauttomuutta." (Brooks 1982)

Kuten jo aikaisemmin todettiin, eräällä tavalla voidaan katsoa musiikkimaun olevan ilmentymää, konkretisoitumista, yksilön musiikillisesta maailmankuvasta. Maussa konkretisoituvat musiikin tyyllilajeihin, genreen, tyylipiirteisiin ja musiikkiteoksiin liittyvät yksilön tekemät valinnat, preferenssit. Musiikkimakua voidaan siis pitää yksilön musiikillisen maailmankuvan⁵⁹ yhtenä ilmiönä (Karttunen 1992, 28).

Näin ajateltuna musiikkimaku muodostaa lähtökohdiltaan kognitiivisiin tekijöihin perustuvan opitun tavan luokitella, hahmottaa ja arvottaa musiikkia, se on osa ihmisen musiikkikäsitteistöä, voitaisiin jopa puhua musiikkimaun skeemasta, johon viitataan myöhemmin musiikillista preferenssiä käsiteltäessä. Musiikilliset kokemukset aiheuttavat yksilössä voimakkuudeltaan vaihtelevia kognitiivisia, emotionaalisia ja asenteellisia prosesseja, jotka saattavat puolestaan johtaa torjuntaan, uusien kysymyksien viriämiseen tai myönteisiin mielle yhtymiin ja oivalluksiin. Näin tapahtuu erityisesti silloin kun musiikkielämys on vaikeasti luokiteltavissa.

Musiikkimaku on osa ihmisen musiikkikäsitteistöä, ja se (musiikin kokemisenä ja arvottamisena) perustuu lähtökohdiltaan kognitiivisiin ja tiedollisiin tekijöihin (kuten opittu tapa luokitella, hahmottaa ja arvottaa musiikkia). Musiikkimaun aktuaalistumisen miellyttävät tai epämiellyttävät tunnereaktiot viittaavat tietoista valintaa (ihailua, kauhistelua tms.) sisältäviin psyykkisiin ja emotionaalsiin prosesseihin. Kuten tämän tutkimuksen yhteydessä on toisaallakin todettu, ovat tietoon (informaatio), tunteeseen (emootio) ja tarpeeseen (motivaatio) liittyvät prosessit psykologien mukaan vaikeasti kuvattavissa siksi, että ne esiintyvät aina toisiinsa kietoutuneina. Musiikkimaku ajatusmallina on musiikkikäsitteistön opittu osa-alue, joka ilmenee luokittelevana ja tiedollisena lähtökohtana musiikin kokemiseen

59 Katso tämän tutkimuksen luku 3.3. Musiikillinen maailmankuva.

liittyvään tunnereaktioon. Miellyttäväksi tai torjuttavaksi opittu musiikillinen ärsyke laukaisee siis reaktion, joka koetaan esteettisesti eri tavoin. Näin musiikkimaku liittyy musiikillisten kokemusten kognitiivisiin, emotionaalisiin ja asenteellisiin prosesseihin, ja siten muutokset musiikkimaussa ovat muutoksia näissä tiedollisissa ja kokemuk-sellisissa rakenteissa. (Esim. Salminen 1989, Karttunen 1992)

Herndon ja McLeod (1980) korvaavat mieluummin musiikkimaun käsitteen musiikkiin liittyvien *kokemusten arvottamisen* käsitteellä (evaluation and qualification of musical experiences). Niinikään mainittujen tutkijoiden mukaan estetiikka oppina "kauneudesta, hyvästä ja totuudesta" ei riitä, vaan he pitävät kiinni selkeästä mielipi-teen muodostamiseen liittyvästä erilaisten arvojen kentästä, jossa on tilaa monenlaisil-le kokemuksille (Salminen 1989,44). Herndon ja McLeod katsovat juuri musiikin luokittelun sen arvostamisen (tässä tutkimuksessa erilaisten musiikkimakujen) ja sen aikaansaamien kokemusten tutkimuksen erääksi vähiten tutkituista musiikkikulttuurin aloista.

Musiikkimaulle on niinikään olennaista sosiaalinen kontrolli; ympäröivän kulttuurin ja tiedollisten tekijöiden musiikkimakua ohjaava vaikutus on mitä ilmeisin. Kun tarkastellaan eurooppalaisen taidemusiikin⁶⁰ historiaa, havaitaan helposti ajoittainen hyvinkin tiukka kontrolli hyväksytystä ja suositeltavasta musiikillisesta oikeinkirjoituksesta, säännöstöstä. Erilaisten yhteisöjen kiinteyden ylläpito ja poliittis-ideologiset syyt ohjaavat vielä nykypäivänakin eräiden suljettujen valtioiden⁶¹ musiikillisiä käytäntöjä, sitä mitä saa kuunnella ja mitä ei saa kuunnella. Niinikään eräiden nimenomaan pop-rockmusiikin genreen sijoittuvien esiintyjien vierailuja kontrolloidaan ja ohjailaan tarkasti eräissä valtioissa. Sama ilmiö on havaittavissa monenlaisten pieniyhteisöjen musiikillisissa käytännöissä (usein esimerkiksi uskon-nollisten laukojen ollessa kyseessä), ja jossain määrin myös eri sukupolvien välisissä musiikkikäytäntöjen eroissa.

Sosiaalinen kontrolli on melko luonnollista seurausta sille, että musiikkikulttuu-rin arvojen, normien ja taitojen oppiminen voidaan hyvinkin rinnastaa lapsen luonnollista tietä tapahtuvaan äidinkielen omaksumisprosessiin. Samantapainen sosiaalinen kontrolli⁶² on havaittavissa kielen suhteen. Näin ymmärrettynä musiikki voidaan nähdä yksilöä ja yhteisöä ympäröivänä dynaamisena kokonaisuutena, johon yksilö persoonana ja yhteisön jäsenenä vähitellen kasvaa. Musiikkimaulla on siis suora yhteys ympäröivässä kulttuuripiirissä vallitseviin musiikin arvotusperusteisiin ja normeihin sekä musiikin käytänteisiin. (Esim. Salminen 1991, 1992). Tällaista, lähinnä ympäristön odotuksien ja siinä vallitsevien rakenteiden ja käytäntöjen perusteella muotoutuvaa ja vaikuttavaa musiikkimakua voidaan kutsua sosiaaliseksi musiikkimauksi: se edustaa yhteisöllisyyttä⁶³. Yksilöllinen aspekti puolestaan näkyy

60 Esimerkkinä vaikkapa Saksa II maailmansodan aikana tiukkoine musiikkia ja muuta kulttuuripolitiikkaa koskevina säännöksineen.

61 Vasta aivan viime vuosina on Kiinan kansantasavaltaan päästetty muutamia länsimaisia pop- tai rockgenreen liittyviä artisteja konsertoimaan juuri mainituista syistä johtuen.

62 Kielen kentällä portinvartijoita edustavat äidinkielenopettajat, kieliasun tarkastajat, kielitoimisto, kustannusratkaisuihin päätöksiä tekevät ja jossain määrin myös toimittajat muokkaamalla ja viljelemällä sittemmin yleistäviä käytettäviä ilmaisuja.

63 Kielen suhteen sama ilmiö on nähtävissä erilaisten alakulttuurien toisistaan poikkeavaksi muotoutuvasta kielenkäytöstä omine erikoisine ilmauksineen ja termeineen, joita asiaan vihkiytymätön ei kykene tulkitsemaan.

persoonallisena, yksilöllisenä musiikkimakuna, joka pitkälti perustuu yksilön henkilökohtaisen kokemusmaailman tapahtumiin ja voi poiketa paljonkin sosiaalisesta musiikkimausta.

Mieltymykset, rajaamiset ja torjumiset sekä erilaiset epävarmuuden tunteet liittyvät musiikkimakuun yhteydessä olevat tapahtumat ja toiminnot yksilölliseen kokemusmaailmaan. Musiikkimaun aktualisoitumisesta, heräämisestä, voidaan puhua silloin, kun yksilö joutuu tilanteeseen, jossa jokin musiikillinen ärsyke tilanne saa aikaan musiikkiin liittyvän tunnereaktion tai kokemuksen. (Salminen 1991, 10). Näin muotoutuu vähitellen lapsuuden lähtökohdista alkunsa saava jatkumo, joka ilmentää siihen mennessä hankittua musiikillista elämäkokemusta, tietoja, taitoja, opittuja arvoja ja asenteita⁶⁴, ja joka on alati muokkautuva ja muuttuva sitä mukaan kun uudet musiikilliset tapahtumat muodostavat merkityksellisiä kokemuksia ja positiivisia tai negatiivisia mielleyhtymiä yksilön musiikilliseen ajatusmaailmaan. Luonnollisesti lapsuudenajan musiikillisella ympäristöllä on voimakas merkityksensä myöhemmällekkin musiikilliselle kehitykselle, koska lapsen kokonaisvaltainen, tiedostamattoman prosessin kautta tapahtuva ja uteliaisuuden sekä havaintokyvyn kehityksen myötä tehostuva omaksuminen koko ajan ottaa vaikutteita ympäröivästä maailmasta (tässä lähinnä kodista, koulusta ja toveripiiristä), unohtamatta sähköisiä viestimiä ja niiden merkitystä nykylapsen elämässä.

Nämä lapsuuteen liittyvät musiikilliset tapahtumat ja kokemukset ovat ilmeisimmin vaikuttamassa yleiseen suhtautumiseen musiikkia kohtaan, koska varsinaisen myöhemmin aikuisiällä ilmenevän musiikkimaun muovautumisen puitteet muodostuvat Karttusen mukaan (1992, 76) yksilön ohittaessa teini-iän. Tällöin muodostuva musiikkimaku ja musiikkiin kohdistuvat arvot ja asenteet voivat vielä myöhemminkin muuttua yksilön löytäessä itselleen uusia musiikin alueita ja mielenkiinnon kohteita. Leisiön (1981, 241) mukaan läheisimmäksi musiikiksi yksilölle muodostuu se, jonka omaksuminen tapahtuu kiihkeimpänä enkulturaatiokautena, nuoruusiässä.

Erilaisten musiikkityylien sisällään pitämät arvot, normistot ja sisäinen logiikka ovat erittäin kiinteästi sidoksissa ko. musiikkiperinteen ja sen edustajien sosiaalisen identiteetin kanssa. Tämä piirre ilmenee erityisen voimakkaasti eräiden kevyen musiikin tyylilajien kohdalla provosoivina pukeutumistyyleinä, värjättyinä tai muuten poikkeuksellisen erikoisesti leikattuna hiustyylinä, erilaisten rintamerkkien tai muiden vastaavien tunnusten käyttönä tai joskus jopa tietyytyllisenä puhetapana (esim. Andy McCoy) siihen sisältyvine omine termeineen ja ilmaisuineen (Heiskanen & Mitchell 1985, Salminen 1990, Allard et al. 1958, Järviluoma 1997). Toisin sanoen (Lehtosen ja Niemelän 1997 mukaan) yksilö sovittaa ensin musiikissa kohdatut minuudet omiin kokemuksiinsa, ja tämän jälkeen alkaa etsiä itselleen erällä tavalla kohtalotoveria kyseisen musiikinlajin artistien joukosta.

Koska eri sukupolvet elävät oman aikansa ympäristölle tyypillisten musiikillisten muotojen, perinteiden, arvojen sekä käytäntöjen ehdolla, on luonnollista, että muodostuvat musiikkimaut ovat usein melko ratkaisevalla tavalla toisistaan poikkeavia. Maassamme 1900-luvun aikana tapahtuneet musiikilliset murrokset ovat olleet erittäin voimakkaita ja perustavanlaatuisia vaikutuksiltaan väestön eri ikäryhmissä ilmeneviin musiikkimakuihin. Tyypillistä yhteiskunnan muuttuessa muuttu-

64 Vrt. Boris Asafjevin intonaatiovaraston käsitteeseen.

valle musiikkikulttuurille on erilaisten nostalgia- ja muoti-ilmiöiden viriäminen sekä erilaiset vastareaktiot, jotka osaltaan ilmentävät musiikkikulttuurin perusrakenteessa tapahtuvia muutoksia.

Musiikkimaku ja yhteiskuntaluokka

Bourdieuun mukaan (1984, 16-17) yhteiskunta voidaan jakaa kolmeen luokkaan makujen perusteella. Jako on karkea suhteessa yhteiskuntaluokkiin, ja se on laadittu perustuen ilmiselvästi hierarkkiselle käsitykselle musiikista. Luokat ovat seuraavat:

- 1) *Ensimmäiseen luokkaan* kuuluvat ne, jotka edustavat legitiimiä makua ja joilla on kehittynyt "täydellinen erojen taju" tai "erottelutietoisuus". Tätä makua esimerkiksi musiikin suhteen edustavat Bourdieuun mukaan sellaiset kappaleet kuin J.S. Bachin die Kunst der Fuge tai Maurice Ravelin pianokonsertto vasemmalle kädelle. Maku kasautuu koulutuksen myötä, ja erityisesti sitä on kasautunut sille johtavan luokan ryhmälle, jolla on eniten kulttuurista pääomaa.
- 2) *Toiseen ryhmään* kuuluville on ominaista hyvän maun jäljitteleminen ja seuraaminen. Keskivertomaku pyrkii yhdistämään sekä keskivertotaiteen parhaat että korkeakulttuurisen taiteen vaatimattomimmat saavutukset. Tyypillisesti tähän ryhmään kuuluvat pitävät esimerkiksi Gershwinin Rhapsody in Blue -tyyppisestä musiikista, ja he pyrkivät seuraamaan legitiimin maun määrityksiä. Tähän luokkaan sijoittuvat tyypillisesti keskiluokkaiset ihmiset sekä erilaiset nousukkaat.
- 3) *Rahvas muodostaa kolmannen ryhmän*, johon kuuluvat kaikki ne, jotka eivät ole sijoittuneet ylempiin ryhmiin. Heidän makunsa perustuu pitkälti "*välttämättömyyden valitsemiselle*". Populaari maku, jonka voidaan katsoa pitävän sisällään klassisen musiikin viihteellisiksi, jopa rokkaaviksi muutetut versiot ja kevyen musiikin eri lajit on tyypillinen työväenluokalle. Koska rahvas seuraa hyvää makua tyyliittömästi eikä kykene käyttämään symbolista kenttää voitontavoittelussa, on ainoana vaihtoehtona legitiimin maun halveksuminen. (Bourdieu 1984, 16-17)

Habituksen sisältämät makutottumukset muodostavat kulttuurisen pääoman. Salosen sovelluksen (1990, 27) mukaan:

"Kulttuurisen pääoman käsite sisältää sen, että samanlaista positiota pitää yllä sosiaalinen energia, usko siihen, että ihmiset ovat valmiita investoimaan niihin arvoihin, joita nämä positiot edustavat".

Näin musiikin kentällä saavutettu asema perustuu muiden kentällä toimivien käsitykseen siitä, että musiikki on tärkeää. Bourdieuun mukaan käsitykset musiikista eivät ole muuttumattomia, vaan ne muotoutuvat kulloistenkin sosiaalisten ehtojen ja olosuhteiden alaisuudessa, jossa niiden luominen tapahtuu⁶⁵. Kulttuurinen pääoma

65 Bourdieuun näkemys soveltuu hyvin kognitiivisen teorian kanssa yhteen liitettäväksi: musiikkiskeemojen voidaan katsoa edustavan juuri Bourdieuun mainitsema muuttuvia sosiaalisia ehtoja ja olosuhteita.

on näin ollen kykyä orientoitua tarkasti suojattuun ns. korkeakulttuuriin⁶⁶. Kulttuuri-nen pääoma voi olla myös tärkeä kentille asettumisen ja vallan väline. Ylempien luokkien tyypillinen piirre on bourdieulaisittain ajateltuna kyky kielen avulla tehdä etäisyyttä ympäristöönsä sekä manipuloida ja verbalisoida sitä abstraktioiden avulla (Bourdieu 1985, 111-113). Nimenomaan musiikista puhuminen on yksi keino osoittaa omaa hienouttaan paremmin kuin missään muualla (Bourdieu 1979, 1985, 1986; Lehtonen & Niemelä 1995).

Luonnollisesti eri musiikinlajien arvostuksen kohoamisen indikaattoreina voidaan pitää konserttien määrää, yleisön määrää tai harrastajien määrää. Makujen muuttuminen on sidoksissa tuotantoon ja tarjontaan, siten siis ymmärtääksemme eri musiikinlajeihin suuntautuvaa musiikillista orientaatiota, jonka ilmentäjänä on soitto/lauluharrastus on tunnettava tuon harrastajajoukon taipumuksia, sekä niitä olosuhteita, joissa mainittu harrastus sai alkunsa: eli vallinneita tarjonnan olosuhteita.

Bourdieu katsoo (Adornon tapaan), että sama maku olisi toisenlaisien tarjontaolosuhteiden vallitessa voinut ilmetä käytäntöinä, jotka ilmiänsultaan ovat täysin erilaisia, mutta strukturaalisesti samanlaisia (Bourdieu 1985, 146). Hän jatkaa, että ne, joilla tietyssä voimasuhteiden tilassa on erityispääomamonopoli, kentälle ominaisen vallan tai erityisen auktoriteetin perusta, suosivat säilyttäviä strategioita - sellaisia, jotka kulttuurihyödykkeiden tuotannon kentillä suuntautuvat ortodoksian puolustamiseen - kun taas ne, joilla on niukinmin pääomaa (jotka ovat useimmiten vastatulleita, siis lähes aina myös nuorempia) suuntautuvat kumouksellisiin - kerettiläisiin strategioihin (Bourdieu 1985, 106-107).

Kerettiläisyys saa hallitsevat lopettamaan vaikenemisensa ja pakottaa heidät tuottamaan ortodoksiaa puolustavaa diskurssia, - oikeaa ajattelua, jonka tarkoituksena on hiljaisen hyväksymisen palauttaminen heidän edustamalleen näkökannalle.

Toinen, ja vähemmän ilmeinen kentän ominaisuus on Bourdieun mukaan seuraava: kaikilla tietyllä kentällä mukana olevilla ihmisillä on joukko yhteisiä fundamentaalisia etuja, jotka liittyvät itse kentän olemassaoloon; tästä johtuu objektiivinen yhteenkuuluvuus, joka on kaikkien konfliktien taustalla. Kansalliset muuttujat aiheuttavat, että taistelu vallantavoittelijoiden ja hallitsevien välillä saa erilaisia muotoja. Kuitenkin jokaisella kentällä on olemassa omat spesifit lainalaisuutensa, jotka on löydettävä erikseen: kun uusi yrittäjä ja hallitsevassa asemassa oleva taistelevat, edellinen yrittää avata sisääntuloportin salvat ja jälkimmäinen yrittää puolustaa monopoliaan ja eliminoida kilpailun (Bourdieu 1985, 105-110).

Kansallinen musiikkimaku

Kulttuuritutkimuksen mukaan puhe musiikkimausta on heterogeenista yhtenäiskulttuurisen puheen ja musiikkimaun jäädessä melko ohuiksi. Musiikinlajeista mielimusiikkiin kohdistuvat ja torjunnan aiheuttavat musiikinlajit kasautuvat musiikin peruslajeihin, mutta samaan aikaan mainitaan lukuisia artisteja sekä säveltäjiä tai vielä muita mainituista poikkeavia puhetapoja. Koska musiikkimausta puhuttaessa yhdistyvät yksilöllinen ja sosiaalinen, heijastavat musiikista puhumisessa ilmaiset,

66 Tämän tutkimuksen yhteydessä pyritään soveltamaan Bourdieun näkemyksiä myös muille kuin taidemusiikin kentille, ja siinä yhteydessä jo esille tulleet musiikkikäsitteet ovat olennaisen tärkeässä osassa. Musiikkikäsitteet ovat luontevasti sidoksissa yksilön musiikilliseen maailmankuvaan sekä musiikillisen minäkäsityksen kautta musiikkimaun suuntaamaan musiikinlajiin tai genreen, joiden seikkojen ymmärtämiseen tämä tutkimus tähtää.

joiden voidaan katsoa painottuvan sosiaaliseen musiikkimakuun sekä puolestaan yksilöllistä musiikkimakua korostavat ilmaisut. Yksilöllistä musiikkimakua edustavat tunnereaktioita kuvaavat laatusanat. Puhe musiikista on arvottavaa ja voimakkaasti emotionaalista. Kuitenkin musiikkimausta puhuttaessa puhetaan myös kertovat sosiaalisesti opitusta tavasta luokitella ja arvottaa musiikkia. Yhteisössä vallitseva musiikkikäsitteistö ja normista määräävät ne kriteerit, joiden perusteella musiikkia opitaan arvostamaan ja joiden perusteella määritetään millaista hyvä musiikki on. (Arjen kulttuuria 1993, 93)

Yhteisöllinen musiikkimaku heijastuu mainituissa musiikinlajikäsitteissä musiikkimaun käsitteellistyessä musiikinlajien välisiin ja sisäisiin kombinaatioihin, mikä ilmenee toisiaan vasten tapahtuvana torjuntana ja hyväksyntänä. Suomalaiset ilmoittavat mielimusiikkiseen selvästi useimmin rockmusiikin, seuraavaksi useimmin iskelmämusiikin tai popmusiikin. Usein mainintoja saavat myös klassinen musiikki ja hengellinen musiikki sekä tanssi-, viihde-, tai diskomusiikki. Hengellisestä musiikista pitävät torjuvat tavallisesti muun kuin hengellisen musiikin ja muodostavat siten oman ryhmänsä. Eniten torjuttuja musiikinlajeja ovat jazz, rock, ooppera sekä heavy. Usein myös mainitaan pop, klassinen musiikki ja hengellinen musiikki sekä sinfonia- tai työväenmusiikki. (Arjen kulttuuria 1993, 90-95)

Kulttuuritutkimuksen mieliartistien lista heijastaa selvästi musiikillisia sukupolvia, siten, että iskelmä- ja tanssimusiikki joka on sodan ja pulan sekä suuren murroksen sukupolvien mielimusiikkia tulee korostuneesti esille. Perinteisen suosio on laajempaa, koska kaupungistunut keskiluokka ei torju sitä viihteellisenä ja rahvaanomaisena vaan hyväksyy sen korostaen samalla musiikkimakunsa laaja-alaisuutta. Lähiösukupolven suosima 1960-luvun iskelmämusiikki sekä modernimpi rockiskelmä erottuvat niinikään listalta. Mielimusiikkimaininnat pohjautuvat pitkälti siihen ajankohtaan, jolloin musiikillinen sosialisaatio on tapahtunut. Samaan aikaan kohdistuu torjunta edeltäneen tai seuraavan sukupolven musiikkimakua kohtaan.

Vanhimmat sukupolvet (kansakunnan rakentamisen sukupolvi ja sotien ja pulan sukupolvi sekä suuren murroksen sukupolvi) torjuvat yleensä useimmin seuraavien sukupolvien mielimusiikkia, lähiösukupolven kuuluvien torjuessa sekä edeltäneiden, että rocksukupolven musiikkimakua. Rocksukupolven musiikkimakujen pirstoutumista osoittaa rockartistien puuttuminen mieliartistilistalta tai sijoittuminen sillä aivan häntäpäähän, sekä se, että rocksukupolven piirissä torjunta kohdistuu paitsi aikaisempien sukupolvien musiikkimakuun, myös osittain oman sukupolven mielimusiikkiin. Rocksukupolven piirissä puhe musiikkimausta tapahtuikin usein lajityyppisen rock ja popmusiikin sisällä. (Arjen kulttuuria 1993, 94, myös Salminen 1989, 1990, 1991).

Tutkimuksen mukaan mieliartistilista heijastaa erittäin kansallista musiikkimakua miesten ja naisten välisten musiikkimakujen erojen liittyessä osittain musiikkikulttuurin kansallisuuteen. Naisten listalla suuren murroksen sukupolven klassisen musiikin suosikit sekä rocksukupolven kuuluvien tyttöjen popidolit näkyvät selvästi. Miesten listalla puolestaan esiintyy suomalaisen miesten sielunelämän heijastavat Irwin, Veikko Lavi ja Topi Sorsakoski. Kotimaisuus ja suomalaisuus esiintyvät muita sukupolvia vähemmän rocksukupolven edustajien puheessa.

Mielimusiikista puhuttaessa mainitaan usein, että musiikin tulee olla iloista, sellaista, että siitä tulee hyvälle mielelle. Melodisuuden korostaminen, reippaus tai rauhallisuus, harmonisuus, ristiriitoja ja äärimmäisyyksiä välttävä ovat ominaisuuks-

sia, joita myönteisesti mielimusiikkia kuvailtaessa käytetään. Vastakohtaan muodostavat torjunnassa käytetyt termit kuten raju, meluisa, äänekäs, kokeileva, avantgardistinen tai improvisoitu musiikki. (Arjen kulttuuria 1993, 95; myös Karttunen 1992).

Musiikin kuuntelemisen suhteen aktiivisimpia ovat 15-24 vuotiaat, jotka ilmoittavat musiikin kuuntelemisen olevan vapaa-ajassaan tärkeitä (80% kuuntelee joka päivä). Puolestaan eläkeläiset kuuntelevat vähiten musiikkia.

Taiteellinen - ja musiikillinen kompetenssi

Taiteellisen kompetenssin (taiteellisen työn arvostaminen ja siitä nauttiminen, joka edellyttää arviointikykyä sen suhteen, mikä on hyvää taidetta ja mikä ei ole) välittyminen sukupolvelta toiselle tapahtuu oman kodin kulttuuriperinteeseen sosiaalistumalla tai saamalla koulutusta. Parhaimmassa asemassa ovat ne, jotka ovat kodin ilmapiiristä implisiittisesti omaksuneet tuntumaa taiteisiin. Heidän taidekoulutuksensa on Bourdieun mukaan kaikkein tehokkainta. Salonen toteaa samasta aiheesta seuraavaa (1990, 29):

"Paras todistus harjaantumisesta ja koulutuksesta taiteen pariin on se, että tiettyyn sosiaaliryhmään kuuluva ja tietyn koulutustason hankkinut henkilö rakentaa systeemin, joka määrittää hänen asernoitumistaan myös muihin kulttuurin sektoreihin"

Näin voi esimerkiksi runsaan teatterissa käymisen perusteella päätellä henkilön myös käyvän usein museoissa ja konserteissa. Sama jatkuu myös musiikkimakujen suuntaan: tiettyä musiikkimakua edustava henkilö oletettavasti pitää myös muusta samalla makujen kentällä olevasta taiteesta.

Omaksuessaan ympäristöstään vaikutteita, lapsi kehityksen myötä hankkii tietoja ympäröivästä musiikkikulttuurista, sen käytännöistä, traditioista ja musiikin merkityksestä yleensä. Hänelle muodostuu käsitys musiikin tehtävistä ja ominaisuuksista, siitä mikä on hyvää musiikkia kyseisessä kulttuuripiirissä ja mikä ei ole hyvää musiikkia. Eri instituutioiden, kuten päiväkodin, koulun, musiikkiopistojen jne. kautta lapsi hankkii vähitellen myös tietoja ja taitoja musiikin alueelta. Mahdollinen soitto- tai lauluharrastuksen viriäminen muokkaa käsitystä musiikin merkityksestä yksilön koko elämän- sekä erityisesti musiikillisen minäkäsityksen ja musiikillisen maailmankuvan jäsentymisen kannalta. Tämän tutkimuksen viitekehyksessä musiikillisella kompetenssilla ymmärretään paitsi kykyä arvottaa eli arvioida mikä on hyvää musiikkia ja mikä on huonoa musiikkia (kyseisen musiikinlajin omassa viitekehyksessä, ja kulloisenkin yksilön omien intressien perusteella), myös kaikkia niitä musiikillisia tietoja ja taitoja, jotka aikaisemman elämän aikana ovat karttuneet sekä yleensäkin musiikillisia jäsentyneitä kokemuksia, jotka antavat edellytyksiä erilaisten musiikillisten toimintojen tai tapahtumien kognitiivisesti tapahtuvalle jäsentämiselle ja käsittelylle yleensä sekä musiikilliselle toiminnalle, soittamiselle.

3.3 Musiikillinen maailmankuva

Lehtonen (1985) on tarkastellut musiikkikykyihin ja musikaalisuuteen liittyvää kehitystä Piagetin kehitysteorian näkökulmasta. Tuloksena on johdettu teoreettinen kehitystrendi musikaalisuuden määrittelyssä luonnonfilosofisista näkemyksistä

behaviorismin ihanteiden mukaisten mitattavuuden vaatimuksien kautta kohti kognitiivisen psykologian adaptaatioteoriaa ja skeema-ajattelun teoreettisia rakenteita. Tämän ajatusmallin ja kehityskuvion mukaan musikaalisuus ja musiikilliset lahjakkuusalueet mielletään kehittyväksi ja laaja-alaiseksi skeemaksi vastapainona behavioristiselle staattiselle perinnöllisyysajattelulle. Yksilön adaptoituminen ympäristöönsä säätelee skeeman kehitystä: musiikin kyseessä ollessa tämä tarkoittaa kykyä järjestää ja kontrolloida ympäristönsä kontrolloimattomia musiikillisiä ärsykeitä (laajemmin ymmärrettyinä äänellisiä ärsykeitä). Tämänkaltaisia hallintatapoja on perinteisesti kutsuttu musikaalisuudeksi ja musiikkikyvyiksi (Lehtonen 1985, 283-289).

Usein puhutaan myös musiikillisesta kompetenssista, joka tässä tutkimuksessa mielletään synonyymiksi musiikilliselle sivistykselle, kaikelle sille kokemuksen, opiskelun tai muuta kautta omaksutulle musiikillista toimintaa, käytäntöjä tai taitoja sisältävälle ainekselle joka yksilöllä on elämän kulloisellakin hetkellä. Näin ollen musiikillinen kompetenssi on osin musiikkikyvyn tai musikaalisuuden synonyymi, mutta käsitteenä laajempi sisältäen teoreettista ja analyttistä tietoa musiikillisen lahjakkuuden lisäksi. Tavallaan siis musiikillinen kompetenssi tässä tutkimuksessa mielletään musiikkikykyjen, musiikillisen lahjakkuuden tai lyhyemmin musikaalisuuden suomien edellytyksien jalostetuksi tulokseksi, jossa opiskelun, elämäkokemuksen ja toiminnan kautta on hankittu sellainen kompetenssin taso johon perimän ja ympäristön muokkaamat eri musiikillisen lahjakkuuden osa-alueet kyseisessä kehitysvaiheessa antavat mahdollisuuden. (Lehtonen 1985; Karttunen 1992)

Maailmankuva ja elämäntapa

Lähtökohdaksi maailmankuvan tutkimisen alueella on tässä tutkimuksessa asetettu kognitiivisen psykologian maailmankuvateoria. Maailmankuvalla tarkoitetaan tässä yhteydessä minää ja ulkomaailmaa koskevien käsitysjärjestelmien kokonaisrakennetta: kaikkea sitä, mitä ihminen on eletyn elämänsä aikana oppinut, tuntenut ja ajatellut. Tällöin puhutaan "maailman sisäisestä representaatiosta" (Takala 1982, 68-70). Maailmankuva muovautuu erityisesti lähiympäristön, kodin harrastuksien ja toveripiirin vaikutuksesta, mutta myös yhteisöllisen ulottuvuuden, työn, koulutuksen ja kodin ulkopuolella tapahtuvan toiminnan vaikutuksesta. Kulttuuri mielletään tämän tutkimuksen yhteydessä kulttuuriseksi tietoisuudeksi, maailmaa koskeviksi yhteisiksi oletuksiksi, joiden avulla yksilö määrittelee mielekkään toiminnan reunaehdot⁶⁷. Kulttuuri on osa ihmisen habitusta, ja vaikka Bourdieun mukaan yhteiskuntaluokkien erot perustuvat habituksien eroihin, ovat perustavaa laatua olevat havainto- ja luokitteluskeemat yhteisiä kaikille yhteisön jäsenille: ne kertovat prototyyppisen tiedon tapaan yksilölle miten asiat maailmassa normaalisti, tavallisesti ja tyyppillisesti ovat. (Karttunen 1992, 30-31)

Työ kertoo kansalaisen suhteesta yhteiskunnan yhteisesti tapahtuvaan rakentamistapahtumaan, kun taas koulu pyrkii puolestaan kasvattamaan yhteiskuntakelpoisia kansalaisia. Koulutuksen merkitys tulevaa ammattia valitessa on ylipäättäänkin keskeinen.

Maailmankuvan muodostumisprosessi on yksilöstä riippumatta samanlainen: ihmisessä on sisäänrakennettuna lajityypillisenä ominaisuutena pyrkimys informaati-

67 Tämä kulttuurikäsitys on perimmiltään kognitiivisen antropologian piiristä lähtöisin.

on hankkimiseen ja sisäisen kuvan muodostamiseen ilmiöistä ja tapahtumaketjuista. Tämä ominaisuus on välttämätön, sillä ilman sitä ei yksilö kykenisi orientoitumaan kulloinkin vallitseviin ympäristön olosuhteisiin. Maailmankuvan merkitys valikoivan tarkkaavaisuuden ja informaation tulkinnan perustana sekä yksilön ulkoista ja sisäistä toimintaa säätelevänä elementtinä on siten olennaisen tärkeä yksilön toimintaa modernissa yhteiskunnassa ajatellen. (Rauste-von Wright 1982, 77; Rauste-von Wright ym. 1984, 2-3).

Maailmankuvaa voidaan lähestyä monen erilaisen näkökulman pohjalta, riippuen tutkijan tutkimusalasta. Esimerkiksi uskontotieteiden soveltama näkökulma ei välttämättä istu käsillä olevan kaltaiseen tutkimusotteeseen, sillä empiirisessä analyysissä tiedot, arvot ja elämykset kietoutuvat yksilön kognitiivisissa rakenteissa yhteen, ja niiden toisistaan erottaminen on mahdotonta. (Karttunen 1992, 34) Niin ikään aatehistoriallisessa tutkimusotteessa sovellettavat analyysiaspektit eivät sellaisenaan sovellu tämänkaltaisen tutkimuksen käyttöön. Rauste-von Wright (1979) ja Karttunen (1992) ovat keskittäneet maailmankuvan analyysiaspektit sisällölliseen ja rakenteelliseen näkökulmaan. Maailmankuvan rakenteen kuvaamiseen voidaan soveltaa systeemiteoreettista käsitteistöä.

Ulrich Neisser (1982) on esittänyt malleja havaintosykleistä ja kognitiivisten karttojen toiminnallisista skeemoista maailmankuvatutkimuksen lähtökohdiksi. Hyviksi osoittautuneita malleja onkin sittemmin tulkittu ja modifioitu mm. J. Von Wrightin (1982) toimesta. Tässä mallissa voidaan maailmankuva mieltää rakenteeltaan skeemojen muodostamaksi hierarkiaksi. Se on merkityssuhteiden verkosto, joka saattaa olla jatkuvasti uudelleen jäsenyvä ja muuntuva.

Skeemat ovat yksilön muistissa elämäkokemuksen myötä muodostuvia hierarkkisesti kasautuvia ja jäsenyviä tietopakkautumia. Luonteenomaista niille on tutkivan havainnoinnin suuntaaminen sekä niiden pohjalta saatujen tietojen tulkinta valmistuen havaintojen tekijää hyväksymään tietäntyyppistä tietoa muun tiedon sijasta, ne toimivat siten eräällä tavalla havaintojen viitekehystenä. Uuden tiedon omaksumisen myötä skeemat edelleen jäsenyvät ja tarkentuvat muodostaen siten yhä tehokkaamman perustan seuraavien havaintojen käsittelylle.

Tutkiva havainnointi on yksilön odotuksien ohjaamaa valikoivaa kognitiivista toimintaa, jonka välityksellä yksilö saa palautetta ja informaatiota. Yksilön odotuksia puolestaan säätelevät aikaisemmat kognitiivis-motivatioonalisissa rakenteissa organisoituneina olevat kokemukset sekä orientoitumisreaktioita herättävät ärsykkeet. Näiden muodostama kokonaisuutta von Wright nimittää maailmankuvaksi. (Neisser 1982; von Wright 1986). Yksilö on sitä, mitä hän tällä hetkellä on johtuen siitä mitä hän menneisyydessään on havainnut ja tehnyt, ja havaitessaan ja tehdessään erilaisia asioita hän samalla koko ajan luo ja muuttaa itseään. Kognitiivisen psykologian maailmankuvateorian mukaan yksilön saaman informaation tulkinta perustuu maailmankuvaan, joko odotuksia vastaavaksi tai vastaamattomaksi. Mikäli tulkinta vastaa maailmankuvaa, vahvistaa odotuksia, skeema vahvistuu ja täydentyy (assimilaatio). Mikäli puolestaan tulkinta ei vastaa odotuksia, tapahtuu skeeman muuttuminen tai uudelleenorganisointuminen (akkomodaatio).

Näin ymmärrettynä maailmankuvan muotoutuminen on jatkuva syklinen kehitysprosessi, jonka myötä yksilön käsitykset ympäröivästä maailmasta muuttuvat ja muovautuvat kautta koko elämän yksilön kokemuksien ja toiminnan myötä.

Jokaisesta syklistä voidaan erottaa sen sisältämät kolme vaihetta:

- 1) *tavoitteen ja tilanteen virittämät odotukset*
- 2) *itse toiminnan*
- 3) *toiminnan tuloksena saadun informaation sekä sen myötä tapahtuvan skeeman tarkentamisen (assimilaatio) tai skeeman muuttumisen (akkomodaatio).*

Näin maailmankuva siis joko vahvistuu tai muuttuu, riippuen havaintojen tulkintojen ja skeemojen vastaavuudesta tai poikkeavuudesta. (Neisser 1982; von Wright 1986). Poikkeuksellisissa tapauksissa yksilön maailmankuva saattaa olla vakioidussa tilassa, jolloin muutoksien syntyminen on erittäin vaikeaa, ellei peräti mahdotonta. Maailmankuvan rakennetta voi kuvata myös sen integroituneisuuden aste, eli se, kuinka avoin tai sulkeutunut tai avoin maailmankuva on uusille vaikutteille. Mitä johdonmukaisempi ja jäsenyeneempi yksilön maailmankuva on, sitä vähemmän siinä on tilaa skeemojen uudelleenorganisoinnille. (Rauste von Wright 1982, 148-149)

Piagetin tekemät nuorten ja lasten maailmankuvatutkimukset ovat osoittaneet kognitiivisen kehityksen tapahtuvan eri vaiheissa loogisten operaatioiden kehittyessä toisiaan seuraavien operationaalisten skeemojen kautta. Nämä nimenomaan lapsen kieltä ja ajattelua sekä maailmankuvaa koskevat käännteentekevän tärkeitä tutkimukset määrittelevät operaatiot todellisiksi tai vertauskuvallisiksi toiminnoiksi, jotka muodostavat eri vaiheiden kautta yksilön lahjakkuuden rakenteen. (Piaget 1929; 1978, 60-62; Piaget & Inhelder 1977, 95-97). Kaikilla lapsilla henkinen kehitys tapahtuu aina tiettyjen vaiheiden kautta samassa järjestyksessä. Yksilön älykkyydestä tai sosiaalisesta ympäristöstä johtuen voivat vaiheet tapahtua eri yksilöillä eri ikäisinä. (Beard 1971,30; Piaget-Inhelder 1977,146-147).

Musiikillinen maailmankuva ja musiikkiskeemat

Musiikillinen maailmankuva on musiikkiskeemojen kokonaisuus, osa yksilön maailmankuvan hierarkkisen järjestelmän rakennetta. Sen muodostumiseen, rakenteeseen ja funktioon pätevät samat lainalaisuudet kuin yksilön maailmankuvan muodostumiseen kokonaisuudessaankin. (Rauste -von Wright 1979, 20). Edellisestä seuraa, että musiikillinen maailmankuva heijastaa yleistä maailmankuvaa, arvoja ja asenteita jotka yksilö kokee tärkeiksi. Joskus musiikillinen maailmankuva voi olla jopa tärkein osarakenne yleisestä maailmankuvasta, tällöin musiikkiarvot ja muut musiikillisen maailmankuvan heijastumat ilmenevät yksilön koko elämäntavassa ja arvoissa sekä asenteissa.

Koska musiikillinen maailmankuva pitää sisällään kaikki musiikkiin liittyvät käsitykset, tiedon, arvojen ja emootioiden muodossa, musiikkiskeemat sisältävät ennakkokäsityksiä siitä, mitä parametrejä musiikillisin toimintoihin tai ilmiöihin liittyy. Näin ollen musiikillinen maailmankuva määrää (määrittelemällä ehtoja sille, mitkä parametrit ovat ideaalisia tai normaaleja) sitä, kuinka yksilön musiikillisten ilmiöiden jäsentäminen, hahmottaminen tai tulkitseminen tapahtuu. Tätä tapahtumaa voidaan myös kutsua orientoitumiseksi soivan musiikin maailmassa. Näin musiikillisen maailmankuvan voidaan katsoa ohjaavan myös yksilön musiikkikäyttäytymistä ja musiikkiharrastuksia sekä niiden muotoutumista ja muuttumista. (Karttunen 1992).

Musiikillisen maailmankuvan muotoutuminen

Karttunen (1992, 36) on tutkimuksessaan määritellyt musiikillisen maailmankuvan

keskeisiksi sisältöalueiksi musiikkiarvojen skeeman ja musiikkiharrastuskeeman. Musiikkiarvojen skeema pitää sisällään yksilön käsitykset musiikista ilmiönä ja musiikinlajien välisistä suhteista, ollen näin ollen suoraan musiikkimakuun yhteydessä. Musiikkiharrastuskeema puolestaan pitää sisällään käsitykset musiikkiharrastuksesta ja ihmisen suhteesta musiikkiin. Jälkimmäinen skeema sisältää tällaisessa jaottelussa myös musiikillisen minäkäsityksen, ja on jaotteluna melko karkea.

Musiikkiarvot ja niiden muodostuminen yksilölle edellyttävät vallitsevaan ympäröivään musiikkikulttuuriin sosiaalistumista. Tämä tapahtuu omaksumalla yhteisössä vallitsevan tradition edellyttämää tietoperintöä musiikista, siitä, mitä se on, miten se vaikuttaa, miten siihen tulisi suhtautua tai mihin musiikki ylipäättään on tarkoitettu. Musiikillisten arvojen, normien, laulu-, tanssi-, ja soittotaidon sekä kuuntelemisen taitojen omaksuminen on epämuodollisen tai järjestelmällisen kasvatuksen tai koulutuksen kautta opittua käyttäytymistä. Tämän käyttäytymisen päämäärät ovat yleensä kasvatusta tekevien tai yhteisön säatelemiä (Salminen 1989,40). Olennaista prosessissa on erityisesti lapsuudessa sekä nuoruusiässä tapahtuva samastuminen, jolla katsotaan olevan merkitystä vielä aikuisiälläkin erityisesti tasapainoisten ihmisuhteiden näkökulmasta tarkasteltuna (Lehtonen & Niemelä 1997, 26).

Kun yksilö on kyennyt hankkimaan riittävästi perustavaa laatua olevaa tietoa vallitsevasta musiikkitraditiosta, sen periaatteista ja toimintamalleista, hän kykenee muodostamaan omia musiikkiarvojaan. Yksilön musiikillinen maailmankuva on aina yhteisön musiikillisen maailmankuvan tuote tai heijastuma, ja yleisen käsitteistön lisäksi myös vallitsevat musiikkiarvot ovat kollektiivisia. Vaikka jokaisella yhteisöön kuuluvalla on oma, joskus yhteisöllisestä musiikillisesta maailmankuvasta paljonkin poikkeava musiikillinen maailmankuvansa, ovat perustavaa laatua olevat musiikkiarvot kuitenkin kaikille yhteisön jäsenille tuttuja ainakin alitajuisuuden tasolla (Kurkela 1986).

Tässä koko elämän ajan kestävässä musiikillisten tietojen ja kokemusten myötä tapahtuvassa musiikkiskeemojen muovautumisprosessissa yksilön musiikillinen maailmankuva kehittyy ja muokkautuu syventyen jopa useiden ns. musiikillisten kielten oppimisen tasolle. Musiikillista maailmankuvaa muokkaavat paitsi yksilön kokemuksellinen ja opittu musiikkitieto, myös arkielämän, koulutuksen sekä nykyisin yhä enenevässä määrin joukkotiedotusvälineiden välittämät musiikkiarvot. (Karttunen 1992, 76-78). Kognitiivisen psykologian näkökulmasta voidaan yksilön ja yhteisön maailmankuvien suhdetta tarkastella opittujen l. ei-spontaaniin sekä kokemusten kautta muodostuneiden l. spontaanien musiikkiarvojen ja käsityksien välisenä suhteena yksilön musiikillisessa maailmankuvassa.

Kurkelan (1989) mukaan musiikkikulttuurissa tapahtuvat muutokset tapahtuvat lähinnä pintarakenteen tasolla. Uusien musiikkityylien ilmaantuessa järjestyvät musiikkityylien keskinäiset suhteet aina uudelleen musiikkityyleihin liittyvien merkityksien mahdollisesti muuttuessa, mutta syvärakenteiden pysyessä kuitenkin muuttumattomana. Myös Bourdieu (1984) katsoo, että kulttuurin perustavaa laatua olevat sisäistetyt luokitussysteemit eivät muutu, vaikka erilaisten objektien merkitys, asema tai funktio muuttuisivatkin vallitsevassa arvohierarkiassa. (Kurkela, 1989, 366-367; Bourdieu 1984).

Musiikillisella maailmankuvalla on vakiintuneet piirteet ja puitteet, jotka pitkälti määräävät sen mistä ei olla kiinnostuneita, näin musiikillinen maailmankuva heijastuu musiikkimaun kautta. Hyvin usein musiikkimakua ja musiikillista suhtau-

tumista määritettäessä onkin helpompi kuvailla sitä, mistä ei pidä, kuin sitä mistä pitää. Bourdieun (1984) mukaan maut ovatkin ennen kaikkea negatioita ja rajaamista, sen hylkäämistä, mikä ei sovellu oman maun asettamiin puitteisiin. Näin maut määrittyvät vahvemmin sen mukaan, mistä ei pidetä, kuin sen mukaan, mistä yksilö pitää. Tämän ajatusmallin mukaan arvokkaalla, hyvällä musiikilla on aina olemassa vastakohtansa. (Kurkela 1989; Bourdieu 1984).

Musiikillinen maailmankuva voi joskus olla lähes muuttumaton, stabiili järjestelmä, jollaisessa tapauksessa yksilön musiikillisiin tapahtumiin ja objekteihin liittyvät käsitykset ovat vakioidussa tilassa -yksilölle itselleen soveltuvien musiikillisten objektien joukko on vakio⁶⁸. Tällainen on kuitenkin harvinaisempi olotila, koska yleensä musiikillinen maailmankuva muodostaa rakenteeltaan avoimen järjestelmän, jossa yksilölle itselleen sopivien objektien joukko on osittain vakio ja osittain puolestaan altis muutoksille. Tällaisellekin tilanteelle tyypillistä on, että muutokset musiikillisessä maailmankuvassa tapahtuvat sen pintarakenteissa, näkyvänä ilmiönä esimerkiksi musiikkimaussa tapahtuvat muovautumiset ja muuntumiset.

Musiikkikäsitteet

Yksilön musiikillisen maailmankuvan muokkautumisprosessille on erittäin merkityksellistä käsitys siitä, minkälainen rakennelma musiikki itse asiassa on ja mikä on musiikin sisin olemus. Tähän käsitykseen puolestaan liittyvät käsitykset musiikillisten käytäntöjen eroista ja siitä, minkä pohjalle rakentuu musiikkiarvojen perusta. Musiikillisten käytäntöjen määrittelyyn liittyy niinkään käsitys siitä, mitä pitää sisällään musiikillisen kompetenssin käsite samoin kuin musiikin vastaanottamiseen liittyvät seikat. Karttusen mukaan (1992) erilaisia musiikin olemusta ja sen rakenteita kuvaavia käsityksiä voidaan kuvata tietojen, arvojen ja emootioiden pohjalta muovautuvien musiikkikäsitteiden ideaalityyppien avulla. Kolme erilaista musiikin tulkintamallia ovat *hierarkkinen, kulttuurinen ja autonominen musiikkikäsitte*. (Karttunen 1992, 112-114).

Hierarkkisessa musiikkikäsitteessä musiikki ymmärretään puhtaasti taiteellisesti esteettiseksi ilmiöksi, ja siksi ulkoisista tekijöistä, kuten yleisöstä, riippumattomaksi. Näkökulma on puhtaasti korkeakulttuurinen, perustuen aina yhteen musiikilliseen traditioon esimerkkinä vaikkapa länsimainen taidemusiikin traditio. Omaksumansa tradition perusteella toimija arvottaa ja normittaa kaikkia musiikillisiä käytäntöjä jäsentäen eri musiikinlajit omalle traditiolle tyypillisiä arvokriteereitä käyttäen hierarkkiseen arvojärjestykseen. (Karttunen 1992, 113). Tämänkaltaisen musiikkikäsitte on löydettävissä usein nimenomaan taidemusiikkiin keskittyvien henkilöiden piiristä heidän tuomitessaan roskaksi kaiken muun musiikkikulttuurin, paitsi sen millä he itse ovat kulttuurisen pääomansa hankkineet. Luonnollisesti käytettäessä taidemusiikin kriteereitä asianlaita onkin helppo osoittaa juuri mainitunlaiseksi -kriteeristö ei yksinkertaisesti päde siirryttäessä viitekehykseltään täysin erilaiseen musiikkikulttuuriin, ja siksi ovatkin mainitut muut musiikkikäsitteet yleensäkin kyenneet syntymään.

Kulttuurinen musiikkikäsitte liittyy musiikillisen ilmiön tarkastelussa aina kulttuurikontekstinsa yhteyteen. Näin musiikki on aina tiukasti sidoksissa yhteisöön,

68 Näin voisi ajatella olevan etenkin iäkkäämpien henkilöiden kohdalla, varsinkin jos muutoshalukkuus ja uteliaisuus ovat rajoittuneet tietyille tasolle.

jossa sitä tuotetaan ja käytetään, eikä sitä siten voida ymmärtää pelkkänä ääni-ilmiönä tai autonomisena taiteellis-esteettisenä ilmiönä; musiikki heijastaa yhteisönsä käsityksiä siitä, mitä musiikki on ja minkälaista sen pitäisi olla. Kulttuurinen musiikkikäsite korostaa kulttuurien itseisarvoisuutta ja ainutkertaisuutta, mutta sulkee pois arvottavan ja erottelevan lähestymistavan suhteessa musiikkiin. (Karttunen 1992, 122-123).

Autonomisessa musiikkikäsitetyksessä musiikki nähdään moninaisena, heterogeenisenä ilmiöiden joukkona, joka pitää sisällään erilaisia, toisiinsa nähden autonomisia esteettisiä järjestelmiä. Näin ajateltuna kullakin musiikinlajilla on vallitsevana omat musiikin luomisen periaatteensa ja arvokriteerinsä. Olennaiseen osaan autonomista musiikkikäsitetystä asettuu musiikin laadun käsite, jonka mukaan musiikki voi olla musiikinlajista riippumatta hyvää. Musiikin vastaanottamisen välineitä ja siihen liittyviä kykyjä ei käsitellä universaaleiksi ilmiöiksi, vaan ne nähdään musiikkikulttuurien ominaisluonnetta korostaen kulttuurisidonnaisina. Autonomisen musiikkikäsitetyksen mukaan jokaisella musiikinlajilla on oma asiantuntijoista muodostuva eliittinsä, jonka jäsenet ovat perehtyneet kyseiseen musiikinlajiin, sen sävellystekniikkiin ja esteettisiin ongelmiin ja normeihin yhtä hyvin kuin historialliseen kehitykseen. Kunkin musiikinlajin eliitti muodostaa siis kriteerit "hyvästä" ja "huonosta" musiikista oman kulttuuritraditionsa pohjalta.

1950-luvulla alkanut afroamerikkalaisen populaarimusiikin alkuun panema musiikkikulttuurin murros liittyy olennaisesti autonomisen musiikkikäsitetyksen syntyyn: rockmusiikki läpäisi koko musiikkikulttuurin jäädessä aikaisemmista populaarimusiikin muodoista poiketen sen olennaiseksi osaksi. Koska näin tapahtui, pystyi rockmusiikki muodostamaan oman epävirallisuonteisen musiikkijulkisuutensa aikaisemmin valta-asemassa olleen taidemusiikin julkisuuden rinnalle. Itse musiikkiarvojen muutos johtui rockmusiikin tunnustamisesta itsenäiseksi kulttuurimuodoksi. Musiikillisessa maailmankuvassa tapahtunut muutos oli kuitenkin vain osittainen uuden tulkintatavan rakentuessa entisen pohjalle, jossa alkuperäinen musiikin jäsentämisen skeema pysyi pitkälti samana taiteen ja kulttuurin käsitteen laajetessa. (Karttunen 1992, 120).

3.4 Musiikillinen minäkäsitys

Musiikillisen minäkäsityksen ajatellaan olevan osa yleistä minäkäsitystä sekä sitä kautta osa kokonaispersoonallisuutta, joka puolestaan on kokonaisuus, joka muodostuu kullekin yksilölle luonteenomaisesta ajattelutavasta ja suhteesta itseensä ja ympäröivään maailmaan (Bee & Mitchell (1984, 211).

Musiikillisen kehityksen voidaan ajatella olevan sidoksissa ajattelun kehitykseen yleensä ja siksi lienee aiheellista hieman tarkastella ajattelun kehityksen tutkimukseen liittyviä seikkoja. Ajattelun kehityksessä voidaan katsoa olevan klassisenaikin pidetty ongelma: mitä tapahtuu siirryttäessä kehitystasolta toiselle? Tämä ongelma on löydettävissä niin Freudin, Piagetin kuin Erikssonin teorioista.

Kehitysvaiheiden analyysi ja kuvaaminen on luontevaa silloin kun on kyseessä sellainen alue, jossa mittaustulokset voidaan esittää kasvukäyrillä. Tavallisimmin nämä ovat sellaisia, että aluksi kasvu on kiihtyvää saavuttaen infleksiopisteen, jonka

jälkeen kasvu kääntyy hidastuvaksi ja lopulta pysähtyy. Kuitenkin ajattelun kehittyminen on huomattavasti kompleksisempaa ja muodostaa koko ajan rikastuvan rakenteiden järjestelmän. Näiden kuvaus struktuurikuvausten avulla on huomattavasti helpompaa kuin variaabeleiden avulla. Toisin sanoen kehityksen mukanaan tuoma rakenteellinen muutos on vaikeasti kuvattavissa muuten kuin perättäisiä, olennaisesti erilaisia tiloja kuvaavilla vaiheilla, joita nimitetään kehitysvaiheiksi. (Nummenmaa 1981, 29). Voidaan ajatella, että jatkuvasti kasvavilla erillisillä funktioilla ja kehitysvaiheilla olisi keskinäiset kytkennät. Silloin riittävän pitkälle edenneet yksittäiset funktiot tekevät mahdolliseksi jonkin uuden integraation, uuden kehitysvaiheen.

Siirtyminen vaiheesta toiseen on sekä empiirinen että teoreettinen ongelma. Tämä johtuu siitä, että eri kehitysvaiheiden kuvaus on ollut huomattavasti yksityiskohtaisempaa kuin siirtymien, ja teoreettisella puolella siirtymäkohdat eivät ole olleet perusteellisen tutkimuksen kohteena. Assosiaatioilla on ratkaisevan tärkeä osuus ajattelun rakenteita hahmotettaessa: ne muodostavat ikään kuin siderakenteen - ei erityisen näkyvän eikä korostuvan - jonka varaan muu ajattelu voidaan rakentaa. Eri yhteyksissä on assosiaatioita tutkittu, ja yritetty löytää yhteyksiä assosiaatioiden toimimisesta indikaattoreina laajojen struktuureiden integraatiossa. (Esim. Nummenmaa 1976, Keränen & Ruuhilehto 1976).

Niinikään kielellisen kehityksen tarkastelun avulla voidaan lähestyä yhteyksiä muuhun kognitiiviseen kehitykseen, tällöin liikutaan Piagetin koulukunnan ajattelun lähtökohdissa. Piagetin mukaan kaikessa kehityksessä on olemassa tiettyjen toimintojen edustamia kehityskausia. Näiden eteneminen tapahtuu hierarkkisesti siten, että edellinen vaihe on hallittava kokonaan ennen uuteen siirtymistä. Ympäristötekijöiden merkitys kausien kulkuun on mitä ilmeisin, vaikkakaan ympäristötekijät eivät voi vaikuttaa kausien järjestykseen, joka pysyy muuttumattomana.

Ensimmäisessä Piagetin kehitysvaiheessa kehittyvät motoriikka ja koordinaatio sekä tapahtuu myös havaintojen kehittymistä. Tämä kausi päättyy 1,5 - 2 vuoden iässä semioottisen funktion kehittymiseen, jonka osaksi Piaget kielen kehityksen katsoo (Nummenmaa 1981, 40-41). Semioottisen funktion kehittyminen tarkoittaa samalla ajattelun irtautumista toiminnasta, ja Piaget korostaakin kielen merkittävyyttä ja ainutlaatuisuutta semioottisen funktion ilmentäjänä: se on luonteeltaan sosiaalinen ja sisältää jo itsessäänkin kognitiivisen ajattelun välineitä (Piaget & Inhelder, 1977).

Vygotskyn (esim. 1962, 1982, 1971) mukaan lapsen älyllinen kehitys on sidoksissa siihen, kuinka hyvin lapsi hallitsee ajattelun sosiaaliset keinot, eli kielen. Vygotsky niinikään erottaa sisäisen puheen kehityksen ulkoisesta puheesta, ja katsoo erkanemisen tapahtuvan samaan aikaan egosentrisen puhetoiminnan eriytymisen kanssa. Tällöin tulee lapsen hallitsemista puherakenteista ajattelun perusrakenteita jolloin lapsen sosiokulttuurinen kokemus ja ajattelun kielellistäminen alkavat määrätä yhä enemmän ajattelun kehitystä. Kielen kehityksen tarkastelun tulisikin tapahtua aina sosiaalisen systeemin osana: kun lapsi omaksuu kulttuurin, hän saa samalla merkitysjärjestelmän, jossa itse on osallisena. Näin ollen kieli on voimakkaasti kulttuurisidonnainen: vieraan kielen oppiminen edellyttää aina jossain määrin myös kyseisen kielialueen kulttuurin omaksumista (Nummenmaa 1981, 42). Kielellisillä ympäristötekijöillä on osoitettu olevan myös yhteyttä myöhemmin ilmeneviin oppimismahdollisuuksien rajoituksiin. Niinikään yhteyttä kielellisen kehityksen jälkeensä jääneisyyden

ja yleisen ns. kulttuurideprivaation välillä on tutkimuksissa havaittu: mikäli lapsi varhaislapsuudessaan on jäänyt paitsi niitä virikkeitä, joiden avulla hän olisi voinut harjaannuttaa havaintokykyään, on puutetta myöhemmällä iällä korjata.

Tutkimuksen myötä on lapsen kielellistä ja sitä kautta älyllistäkin kehitystä selitetty yhä enemmän kokonaisviestintään sidoksissa olevana ja koko kasvuympäristöön liittyvänä tekijäkimpuna. Jo aikaisemmin tässä tutkimuksessa on löydetty yhtymäkohtia musiikillisen ympäristön omaksumiseen liittyvien prosessien ja kielen omaksumiseen liittyvien prosessien välillä, ja niin ollen voitaisiin ajatella musiikkiympäristöllä olevan vastaavanlaisia yhteyksiä lapsen musiikilliseen kehitykseen yleisellä tasolla ja erityisesti musiikkimaun, musiikillisen maailmankuvan ja musiikillisen minäkäsityksen kehityksessä. Sitä kautta löydetään yhteys koko yksilön elämänkaareen ja siihen vaikuttaviin seikkoihin. Nimenomaan valinnat muodostuvat ratkaiseviksi: yksilön oma, yhteisöstä riippumaton osuus omaan elämäänsä vaikuttavien valintojen tekijänä on tärkeä säädellössään paljolti sitä minkälaisia kognitiivisia struktuureja yksilön opittavaksi tarjoutuu, minkälaisia tilanteita hänen kokemusmaailmaansa tulee kuulumaan ja minkälaiden ihmisten⁶⁹ kanssa hän joutuu elämässään tekemisiin. (Esim. Tyler, 1978)

Tyler (1978) korostaakin yksilön ja hänen elämänsä muodostuvan omalaatuista sarjasta valintatapahtumia, joiden kunkin kautta vain jotkut tämän yksilön edessä kussakin tilanteessa olevista useista kehitysmahdollisuuksista tulevat valituksi ja sitä kautta tulevat edelleen kehityksen kohteiksi. Yksilön elämä on näin tosiasiaa moninaista, pluralistista, kaikesta biologia-, ympäristö- tai kontekstisidonnaisuudesta huolimatta koska yksilöllä on aina valittavissaan useita eri potentiaalisia ohjelmistoja. Vasta nämä hänelle ominaiset erilaiset mahdollisuudet yhdessä kulloisiinkin ratkaisuihin yhdistettyinä muodostavat hänen todellisen yksilöllisyytensä - yksilöllisyyden, jonka kautta voidaan yrittää ymmärtää erilaisten yksilöiden yllättäviäkin elämäntähtäyksiä ja ratkaisuja.

Lapsen syntymästä saakka erottamaton yhteys ympäristöönsä muokkaa hänessä käsityksen siitä ympäristöstä, johon hän tuntee kuuluvansa oleellisena osana. Tämä ympäristö sisältää niin fyysiset kuin sosiaaliset piirteet, sisältäen näin myös sosiaalisen käyttäytymisen muotona myös musiikilliset käsitykset. Kasvun ja kehityksen myötä laajenee lapsen tietoisuus yhä etäämmälle maailmankuvaa jäsentäväksi tietoisuudeksi. Lapsen kasvaminen ympäristöä ymmärtäväksi sosiaalisesti olennoksi, joka kykenee käsittämään ympäröivää todellisuutta sekä kommunikoimaan siinä oleellisina osina esiintyvistä asioista ja ilmiöistä monella tasolla on eräs yhteisön jatkuvuutta ja toimivuutta edistävä ja yhteiskuntajärjestelmää tukeva tekijä. Tämä kasvaminen tapahtuu vuorovaikutussuhteessa erilaisten kasvatusinstituutioita edustavien tahojen sekä kodin ja toveripiirin muodostaman yhteisön ja lapsen välillä.

Jokainen lapsi on jo ennen kouluikää tutustunut ympäristöönsä, sisältäen myös äänellisen ympäristön sekä musiikin, oppinut jossain määrin tulkitsemaan sen tapahtumia ja ilmiöitä sekä muodostanut käsityksiään ympäröivästä todellisuudesta (Aho 1980, Takala & Takala 1980, 91-97). Ahon (1981, 59) mukaan samoin kuin kaikki muukin oppiminen lapsen mahdollisuus oppia ymmärtämään ympäristöään on yhteydessä siihen, mitä lapsi on ympäristöstään aikaisemmin omaksunut. Näitä lapsen mielessään muodostamia tiedon rakenteita voidaan sanoa skeemoiksi. Nämä

69 Kahn (1979) puhuu henkilösaattueista (convoy).

skeemat määräävät tiedonhankintaa ympäristöstä toimimalla havaintojen viitekehyyksenä ja järjestelijänä.

Kaikilla ajattelua koskevilla tasokuvauksilla pyritään osoittamaan missä järjestyksessä suurimmat ajattelun laadulliset muutokset tapahtuvat. Kuitenkin koko ajan on muistettava, että sellaisissa asioissa, joissa lapsella on ollut runsaasti kokemuksia, voi hänen ajattelunsa olla hyvinkin kehittynyttä (Takala A. ja Takala M., 1980, 90). Tällä perusteella myös musiikillisen ajattelun kehittyminen on riippuvaista siitä kokemuspöiristä, joka on lapsen siihenastiselle elämälle musiikillisesti leimaa antavaa.

Yleisestä minäkäsityksestä musiikilliseen minäkäsitykseen

Kuten useiden muidenkin psykologian alueiden käsitteiden määrittely, on myös minäkäsityksen määrittelemine hankalaa ja tietyllä tavalla epämääräistä sekä päällekkäistä. Yleisesti ottaen minä (self, ego) ja muut siihen liitettävät käsitteet kuten minäkäsitys (self-concept) tai minäkuva (self-picture, self-image) ilmentävät ihmisen tietoisuutta itsestään.

Minä sisältää yksilön toimintojen ja käyttäytymisen kokonaisuuden, sen mitä ihminen on (Tulamo 1993, 13). Kaikki yksilön saamat elämäkokemukset jäsentyvät minäkäsityksen muodostaman viitekehyyksen kautta kokemuksia tulkittaessa. Ympäristön vaikutus minäkäsitykseen ja sen muodostumiseen on vahvistava myönteiseen tai kielteiseen suuntaan. Minäkäsityksen tarkastelussa voidaan soveltaa muussakin persoonallisuuden tai lahjakkuuden rakenteen tarkastelussa käytettäviä malleja joissa on lähtökohtana joko minäkäsitys yhtenä kokonaisuutena (Eriksson 1982), tai minäkäsitys monitahoisena asennekenttänä (Aho 1987, Burns 1982).

Minäkuvalla tarkoitetaan yleisesti yksilön kuvausta omista ominaisuuksistaan, ja usein sitä käytetään synonyyminä minäkäsityksen kanssa. Muita minätutkimuksen käsitteitä ovat itsetunto ja itsearvostus (self-esteem), joilla yleensä tarkoitetaan arviointia omasta minästä ja sen arvosta. Toisinaan mainituilla käsitteillä viitataan myös omanarvontunteeseen, itsekunnioitukseen tai itsensä hyväksymiseen.

Minän analysointia on harrastettu aina antiikin ajoista lähtien pohjana Platonin ja Aristoteleen näkemykset, jonka mukaan ihminen rakentuu sielusta ja ruumiista. Näiden käsitysten (etenkin Platonin dualistisen mallin) vaikutus myöhempiin tutkijoihin on ollut merkittävä (vrt. esimerkiksi Freud).

Musiikkiminä

Yleisen minäkäsitystutkimuksen pohjalta lähtevän musiikillisen minäkäsityksen tutkimus on ollut huomattavasti vähäisempää kuin minäkäsityksen, jota onkin tutkittu erittäin runsaasti (esim. Wylie 1987, 1013). Kuitenkin joitakin tutkielmia on mainitultakin alueelta jo olemassa (Tulamo 1990 ja 1993, Westerlund 1987 ja 1988). Tämän tutkimuksen musiikillisen minäkäsityksen määrittely perustuu Tulamon (1993) väitöskirjassa esitettyyn teoreettiseen malliin.

Tulamon mukaan musiikillinen minäkäsitys muodostaa suuren, yksilön kulloisenkin elämänvaiheen musiikillisten ominaisuuksien muodostuvan kokonaisuuden, joka on osa yleistä minäkäsitystä ja musiikkiminää. Musiikillisella minäkäsityksellä tarkoitetaan yksilön tietoista, subjektiivista käsitystä musiikillisista ominaisuuksistaan, toiminnastaan ja edellytyksistään toimia erilaisissa musiikillisen toiminnan tilanteissa. Musiikillisella minäkäsityksellä on muuttuva ja kehittyvä

luonne ja siihen kuuluvien eri osa-alueiden välillä vallitsee vuorovaikutussuhde jatkuvassa kokemusmaailman pohjalta tapahtuvassa ja muokkautuvassa prosessissa. Myönteisen musiikillisen minäkäsityksen omaava henkilö luottaa itseensä ja toimintamahdollisuuksiinsa erilaisissa musiikillisissa vuorovaikutustilanteissa kielteisen musiikillisen minäkäsityksen omaavan henkilön kokiessa itsensä ei-hyväksytyksi ja kelpaamattomaksi. Näin siis musiikillinen minäkäsitys voi olla positiivinen tai negatiivinen luonteeltaan. (Tulamo 1993, 51-70). Musiikillisen minäkäsityksen muotoutuminen tapahtuu Tulamon mukaan seuraavasti:

"Musiikillisen minäkäsityksen ajattelen muodostuvan vähitellen subjektiivisen ja tilannekohtaisen havainnoinnin ja sen tulkinnan sekä tallentamisen seurauksena. Tämä prosessi tapahtuu yksilön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Musiikillinen minäkäsitys on opittu ja se voi muuttua uusien kokemusten myötä. Ihmistä tarkastellaan perusolemukseltaan musiikin suhteen aktiivisena ja itsensä toteuttamiseen pyrkivänä, luovana yksilönä." (Tulamo 1993, 77).

Tulamo⁷⁰ erottaa musiikillisesta minäkäsityksestä kolme pääulottuvuutta:

- 1) tiedostettu musiikillinen minäkäsitys (millainen kokee olevansa)
- 2) musiikillinen ihanneminäkäsitys (millainen haluaisi olla)
- 3) musiikillinen toveriminäkäsitys (millaisena uskoo muiden havaitsevan hänet)

Niinikään Tulamo erottaa musiikillisessa minäkäsityksessä useita ulottuvuuksia, joiden välillä vallitsee jännitystiloja. Näitä ovat toisiinsa yhteydessä olevat:

- 1) musiikillinen suoriutumisminäkäsiitys,
- 2) sosiaalinen ja emotionaalinen musiikillinen minäkäsitys / sosio-emotionaalinen musiikillinen minäkäsitys, ja
- 3) fyysis- motorinen musiikillinen minäkäsitys.

Musiikillinen maailmankuva ilmentää mentaalisesti tapahtuvia musiikillisen hahmottamisen prosesseja ja musiikillinen minäkäsitys puolestaan sitä, minkälaisena yksilö kokee musiikillisen minänsä. Näin ollen molemmat käsitteet liittyvät läheisesti toisiinsa: positiivinen tai negatiivinen musiikillinen minäkäsitys muodostuu sen mukaan, kuinka yksilö kokee musiikillisen minänsä suhteessa musiikilliseen ympäristöön. Tämä suhde koostuu monista käsityksistä ja tuntemuksista, jotka ovat myös yksilön musiikillisen maailmankuvan rakentumisen taustalla. Tulkittessaan ja sisäistäessään itseensä kohdistuvaa musiikillista palautetta lapsi oppii vähitellen arvioimaan itseään ja omia musiikillisiä mahdollisuuksiaan. Kehityksen myötä tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen rinnalle muodostuu kuva siitä musiikillisesta minästä joka yksilöllä on tavoitteena: musiikillinen ihanneminäkäsitys. Musiikillinen toveriminäkäsitys puolestaan muodostuu vähitellen yksilön hahmottaessa itselleen käsitystä siitä, minkälaisia ympäristön tärkeiden ihmisten, kuten esimerkiksi tovereiden käsitykset hänestä musiikillisesti ovat.

Rosenbergin (1979, 44-45) mukaan ihanneminän kolme aspektia ovat ihannoitu, sitoutunut ja moraalinen mielikuva, ja motivoitumisen kannalta ne ovat keskeisessä

70 Luokitus muistuttaa selvästi Rosenbergin (1979, 7-9) luokitusta, jossa erotetaan minäkäsityksen kolme ulottuvuutta: 1) aktuaaliminä (the extant self - millaisena yksilö kokee itsensä) 2) ihanneminä (the ideal self - millainen yksilö haluaisi olla) sekä 3) julkinen minä (the presenting self - millaisena yksilö esittää itsensä muille).

asemassa. Suuri osa ihmisen käyttäytymistä liikkeellepanevista motivaatiosta saa alkunsa pyrkimyksestä saavuttaa ja ylläpitää ihanneminää, ja tavoitteeseen pyrkiminen tapahtuu luonnollisesti oman vallitsevan minäkuvan vertaamisella tuohon ihanteelliseen minäkuvaan ja johtaa ponnisteluihin tavoitteen saavuttamiseksi. Lähteenmaan (1991, 98) mukaan ihannoidut mielikuvat ovat usein esikuvana toimivia unelmia, saavuttamattomia ja etäisiä, mutta tyydytystä tuottavia jo pelkän ihannon kautta. Tämä mekanismi vaikuttaa selvästi eri poptähtien fani-ilmiöissä, joka usein näyttää keskittyvän erityisesti nuorten tyttöjen piiriin poikia huomattavasti voimakkaammin. Kososen (1996, 33) mukaan ihannoidut mielikuvat toiseen soittajaan samaistumisena voivat herättää musiikillisia motiiveita positiivisina musiikkikokemuksina.

Tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavaa on tutkia kouluaikaisen musiikillisen minäkuvan suuntaa, onko kouluaikainen musiikillisen minäkuvan muodostuminen yhteydessä musiikilliseen orientaatioon?

Tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen muotoutumista voidaan tarkastella kognitiivisen psykologian teorioita hyödyntäen. Yksilö havainnoi koko ajan itseään sekä ympäristöään erilaisissa tilanteissa - niin koulussa kuin muuallakin. Saamansa informaation yksilö tulkitsee aktivoituneiden ja emotionaalisesti värittyneiden skeemojen pohjalta samalla tallentaen tietoja muistirakenteisiin. Emootiot vaikuttavat informaation valintaan sekä tulkintaan toimien myös mieleen palauttamisvihjeinä. Näin muodostuvan eräänlaisen sisäisen mallin toiminta ohjaa yksilön musiikillista toimintaansa yhdessä yleisen minäkäsityksen kanssa. Musiikillinen ihanneminäkäsitys kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten yksilöiden, kodin, koulun, tovereiden ja muun ympäristön kanssa. Kun lapsen varttuessa hänen suhteensa ympäristöön laajenee, sosiaalinen vuorovaikutuskenttä saa suuremmat puitteet, ja sen myötä myös musiikillisten yksilöön kohdistuvien vaatimuksien ja odotuksien laatu monipuolistuu ja muuttaa muotoaan (Tulamo 1993, 62-65).

Tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen muodostuminen myönteiseksi tai kielteiseksi riippuu osaltaan muilta, yksilölle tärkeiltä ihmisiltä saatavasta palautteesta. Näin musiikillisella toveriminäkäsityksellä on suora yhteys yksilön omaan musiikilliseen minäkäsitykseen.

Musiikillinen itsearvostus pohjaa musiikillisen ihanneminäkäsityksen perustalle onnistumisen kokemusten vahvistaessa ja epäonnistumisien heikentäessä sitä. Tämän musiikillisen ihanne-minäkäsityksen ja tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen välinen ristiriita voi vaikuttaa ratkaisevalla tavalla yksilön musiikilliseen toimintaan: mikäli ristiriita on liian suuri, yksilö saattaa asettaa itselleen liian korkeat tavoitteet, mikä seikka puolestaan saattaa hankaloittaa toimintaa musiikin kentällä, esimerkiksi opiskelua. Edullisin tilanne kehityksen kannalta lienee silloin kun tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen ja musiikillisen ihanneminäkäsityksen välinen suhde ei muodostu liian ristiriitaiseksi. Myös koulun opettajien merkitys tässä suhteessa voi muodostua suureksi.

Musiikillinen minäkäsitys ajatellaan tässä tutkimuksessa musiikillisen minäkäsityksen eri ulottuvuuksien prosessinomaisesti vuorovaikutussuhteessa toimivaksi muuttuvaksi vyyhdeksi, jonka eri tekijät vaikuttavat alati toisiinsa. Musiikilliset ja muut kokemukset muokkaavat musiikillista minäkäsitystä musiikillisissa ja muissakin vuorovaikutustilanteissa. Niin ikään yksilö jäsentää musiikkiin liittyviä kokemuksiaan, ympäristöstä saamaansa itseään koskevaa musiikillista palautetta pitkälti

musiikillisen minäkäsityksensä pohjalta. Kokemuksiin liittyvät havainnot saattavat saada negatiivisen tai positiivisen värityksen riippuen eri tilanteisiin vaikuttavista tekijöistä. Tällä tavoin ymmärrettynä musiikillinen minäkäsitys toimii valikoivana suodattimena, eräänlaisena viitekehystenä havaintojen tulkinnalle kokemuksien pohjalta, joka estää tai mahdollistaa uuden informaation ja kokemuksien pääsyn musiikilliseen minäkäsitysrakenteeseen. Kognitiiviseen skeemateoriaan analogisesti soveltaen sellainen informaatio, joka on jo olemassa olevan musiikillisen minäkäsityksen rakenteen tai sisällön kanssa yhdenmukainen, hyväksytään, muunlainen informaatio pyritään suodattamaan pois. Sellainen informaatioaines joka on voimakkaasti ristiriidassa musiikillisen minäkäsityksen kanssa saattaa toimia myös minäkäsityksen muuttumista ohjaavana kriteerinä.

Tulamo painottaa väitöskirjassaan tutkivansa musiikkiminän käsitettä musiikinopetuksen näkökulmasta, ja valottaa musiikin didaktisen näkökulman huomioon ottaen koulumaailmassa tapahtuvaa musiikillisen minäkäsityksen muodostumista. Kuitenkin on huomattava, että jokaisella ihmisellä on useita erilaisia musiikillisia minäkäsityksiä riippuen aina siitä, missä kontekstissa asiaa lähestytään. Myös on otettava huomioon, että musiikillinen minäkäsitys on aina osa laajempaa viitekehystä ja siten yleisen minäkäsityksen osa.

Tässä tutkimuksessa musiikillisen minäkäsityksen ajatellaan muodostuvan musiikilliseen vuorovaikutukseen perustuvien kokemuksien pohjalta. Näihin liittyvät lapsen kokemukset kotona, päiväkodissa, koulussa ja toveripiirissä sekä ne havainnot joita hän on eri tilanteissa ja ympäristöissä tehnyt. Musiikillinen minäkäsitys toimii viitekehystenä hänen tulkitessaan tekemiään havaintoja. Tässä suhteessa tämän tutkimuksen näkökulma on eri kuin Tulamolla, ja pyrkimys onkin laajentaa sitä koulumaailman ulkopuolelle ja toisaalta lapsuuden aikaan ennen kouluun menemistä.

Musiikillinen minäkäsitys on osa ihmisen kokonaispersoonallisuutta, jolloin keskeisiksi vaikuttajiksi moninaisessa tekijöiden verkostossa kohoavat temperamenttiin, yksilön toimintaan ja ympäristöön liittyvät seikat. Tulamon (1993, 3) mukaan musiikillisen minän voidaan katsoa olevan osa yksilön maailmankuvaa, jolloin musiikillinen minä toimisi sisäisenä mallina, joka yleisen minäkäsityksen osana ja maailmankuvan osana ohjaa yksilön kognitiivisia prosesseja.

"Musiikillisen minäkäsityksen" -termin määrittely aikaisemmissa tutkimuksissa on ollut hajanaista ja määrittelyiltään sekavaa perustuen yleisiin minäalueen teorioihin (Esim. Greenberg 1970, Svengalis 1978). Tätä puutetta poistaa osaltaan myös Tulamon väitöskirja.

Ihmisen elämänkulku ja kehitys on erittäin monimuotoinen prosessi, jonka kuvaaminen jostakin yksittäisestä lähtökohdasta tai näkökulmasta on mahdotonta. Elämänkulkua voidaan helpommin mieltää maisemien, paikkojen, tapahtumien ja tunteiden virtana, jossa henkilöä ympäröi yhtä aikaa menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus. Näin ajateltuna kyseessä on eräänlainen ajassa liikkuva tila, jossa kaikki elämään liittyvät asiat, kulttuuri, yhteiskunta, sosiaalinen toiminta konkretisoituvat yksittäisessä ihmisessä. (Siltala 1987, 51)

Musiikillisen minän käsitteen muodostumiseen vaikuttavat lukuisat tekijät alkaen jo ennen syntymää saatavista sekä varhaislapsuuden musiikillisista kokemuksista ja ympäristöstä jatkaen muovautumistaan aina aikuisiälle saakka. Taustalla musiikillisen minäkuvan muodostumiselle on musiikillisen lahjakkuuden eri osa-

alueiden muodostamat persoonallisuuden kehityksen edellytykset, jotka puolestaan vaikuttavat musiikillisen toiminnan muotoutumiseen harrastuneisuuden kautta tapahtuvan edistymisen myötä.

Musiikillisen minäkuvan yksi tärkeimmistä vaikuttavista tekijöistä on vähitellen kehittyvä musiikkimaku, jonka ilmenemiseen kuuluvat käsitteet kuten arvottaminen, luokittelu sekä asennoituminen. Musiikkimaku on opittu ajatusmalli, joka ilmenee (ks. edellä) luokittelevana ja tiedollisena lähtökohtana musiikin kokemiseen liittyvään tunnereaktioon. Näin musiikkimaku liittyy musiikillisten kokemusten kognitiivisiin, emotionaalisiin ja asenteellisiin prosesseihin.

Musiikkimakujen taustalla vaikuttavat erilaiset elämäntapoihin ja sukupolviin liittyvät tekijät, jotka ovat omiaan ohjaamaan musiikkimaun muotoutumista. Musiikkimakujen muovautumiseen ja muuttumiseen vaikuttavat myös osaltaan seuraavat laajemmat yhteiskunnalliset tekijät: musiikkilajien fuusioituminen; vanhojen musiikillisten vastakkainasettelujen ja kaavojen murtuminen; eri ikäryhmien taustaerojen pieneneminen suhteessa sähköiseen viestintään; musiikkiorganisaatioiden muutokset; uuden sukupolven musiikilliset organisaatiot ja johtajat; musiikkiteollisuuden uusi suuntautuminen; uudet musiikin välitysmekanismit; uudet musiikin genret, cross over-ilmiot; ohjelmatuotannon lisätarve kasvavassa mediakentässä. (Salminen 1989, 61)

Kulttuurin kehitystä voidaan tutkia toisiaan seuraavien sukupolvien näkökulmasta, prosesseina, joissa jokainen sukupolvi on yhteiskunnan ja siihen liittyvien kulttuuritekijöiden eräänlainen tuote. Luonnollisesti jokainen sukupolvi omalta osaltaan on vuorovaikutussuhteessa ympäröivään kulttuuriin, ja siten myös muokkaa yhteiskuntaa, kulttuuria ja ajalle tyypillisiä piirteitä. Eri sukupolvet ovat keskinäisessä vuorovaikutussuhteessa, mutta kullekin sukupolvelle on tyypillistä oma muista sukupolvista poikkeava eletyn elämän aikana syntynyt kokemusvarasto, joka erottaa sukupolvia toisistaan (Vrt. yhteys musiikkikokemusten muodostamaan musiikilliseen kompetenssiin tai intonaatiovaraston käsitteeseen). Tältä pohjalta ajateltuna nykyhetki edustaa eri sukupolveen kuuluville eri ikäisille henkilöille ikään kuin eri aikaa. Nykyhetken olemus mielletään samanlaiseksi ainoastaan samaan sukupolveen kuuluvien henkilöiden piirissä.

Kautta koko ihmisen elämänsäkaaren tapahtuu hänessä kehittymistä ja kasvua. Minäkäsitys muovautuu voimakkaimmin lapsuuden kokemuksen kautta, mutta kussakin kehitysvaiheessa tärkeässä asemassa ovat minäkuvan muovautumisen kannalta perustunteet. Lapsuudessa ne ovat perusuottamukseen tai epäluottamukseen liittyviä, kun taas nuoruusvaiheessa ja murrosiässä painottuvat minäidentiteetin saavuttamiseen tai identiteettifuusioon joutumiseen liittyvät tunteet. Aikuisuusvaiheessa perustunteet painottuvat läheisyyteen, eristäytyneisyyteen ja eheyteen tai epätoivoon liittyvät perustuntemukset. (Siltala 1987, 67)

Ihmisen persoonallisuuden muovautumista määrää voimakkaasti eri asioihin suuntautumisen ja niiden kautta elämässä tehtävien valintojen verkosto. Herätteet, tavoitteet, motiivit vakaumukset ja ihanteet vaikuttavat suuntautumisen voimakkuudesta riippuen persoonallisuuden rakentumiseen. Myös kaikki ne elämäkokemukset, jotka on koettu vaikuttavat suuntautumisiin, erityisen voimakkaasti varhaislapsuuden kokemukset. Samaistuminen läheisiin, tärkeisiin persoonallisuuksiin on persoonallisuuden kasvun kannalta tärkeää. Pysyvä samaistuminen on sidoksissa subjektiivisesti koetun aggressiivisia tunteita sisältävän prosessin läpikäymiseen.

Tällöin samaistuminen muodostuu osaksi inhimillistä kasvuprosessia, joka ei merkitse ahdistavien tunteiden ja kokemusten poissulkemista vaan niiden sulautumista osaksi persoonallisuutta minäkuvaa ja maailmankuvaa selkeyttäväksi ja jäsentäväksi elementeiksi.

Ihmisen kasvu ja kehitys on jatkuvaa vuorovaikutusta sisäisen ja ulkoisen maailman välillä. Sisäisessä maailmassaan ihminen oppii sietämään ristiriitaisia ja vastakkaisia tunteitaan samalla muokaten henkilökohtaista todellisuuttaan ulkopuolelta tulevien vaikutelmien pohjalta. Ristiriitojen selvittelyssä onnistuessaan ihminen toteaa voivansa toimia tarkoituksenmukaisesti ja rationaalisesti ahdistavienkin tunteiden parissa löytäen niille muotoja ja merkityksiä. Oman arvontunteen ja itsetunnon kehityksen kannalta on mainittu prosessi merkityksellinen.

Ristiriitatilanteiden ratkaisun merkityksellisyys korostuu erityisesti silloin, kun tehdyt ratkaisut eivät keskity pelkästään omaan elämään, vaan ne vaikuttavat elämänpiiriin kuuluvien ihmisten yhteiseen elämäntilanteeseen. Itsetunnon muodostuminen on kehitysprosessin tulosta, mutta samalla se toimii voimavarana joka ylläpitää edellytyksiä kehittymiseen edelleen. Kun ihminen voi samaistua oman sukupolvensa kulttuurille ja yhteiskunnalle tyypillisiin pyrkimyksiin ja kehittää itseään eri elämänaloilla, ammatillisesti, harrastuksien kautta ja ihmissuhteissaan, on olemassa hyvät edellytykset itsetunnon suotuisalle kehittymiselle. Käsitteet oman persoonallisuuden ja olemuksen eri puolista ja arvoista muokkaavat itsetuntoa ja sen kehittymistä. Itsetuntoa tarvitaan, jotta voitaisiin sietää elämässä vastaantulevia erilaisia ristiriitatilanteita ja epävarmuuden tunteita.

Kognitiivinen teoria ja minäkäsityksen muotoutuminen

Von Wrightin (1987) mukaan minäkäsitys ja siihen läheisesti sidoksissa oleva maailmankuva ovat kognitiivis-emotionaalisen toiminnan tulosta: ihminen on aktiivisesti ja tavoitteellisesti toimiva yksilö, jonka aktiivisuus ilmenee sekä kognitiivisesti, että emotionaalisesti. Minäkäsitys on kognitiivisessa persoonallisuuden kehitysteoriassa eräänlainen informaation sulauttamissysteemi, jossa lapsi valitsee sen hetkisen minäkäsityksen kehitystason mukaisesti toimintojaan ja tunteitaan. (Bee & Michell 1984)

Yksilön jatkuvasti havainnoidessa ympäristöään hän tulkitsee saamaansa informaatiota aktivoituneiden ja emotionaalisesti värittyneiden kognitiivisten skeemojen pohjalta. Niinkään voidaan emotioiden katsoa vaikuttavan toiminnan säätelyyn ja muistin alueilla edesauttaen kognitiivisten prosessien kautta informaation valinnassa ja tulkinnassa. Jos minäkäsitystä tarkastellaan kognitiivisena kategoriana, eräänlaisena skeemana, joka toimii kognitiivisen prosessoinnin ja arvioinnin viitekehystenä, voidaan katsoa minäkäsityksen muodostumisen olevan yhteydessä yksilön havainnointia organisoiviin kognitiivisiin prosesseihin. (McDavid 1990, Mischel 1986, Tulamo 1993).

Piaget korostaa kognitiivista kehitysteoriaa edustavassa näkemyksessään vaiheittain tapahtuvaa kognitiivista ja moraalista kehitystä, joka edellyttää yksilön ja ympäristön aktiivista vuorovaikutussuhdetta. (Piaget & Inhelder 1977). Minätietoisuuden puuttuessa lapsi on täysin itsekeseinen kaikkien tunteiden keskittyessä omaan kehoon ja sen toimintoihin. Tämän kauden itsekeseisyys johtuu minän ja ulkomaailman eriytymättömyydestä, minkä seurauksena huomion suuntaaminen oman toiminnan ulkopuolelle on vaikeaa. Tämä egosentrisyys toiminnan viitekeh-

sessä viittaa von Wrightin mukaan siihen, ettei yksilö ymmärrä toimintatilannetta maailmaa jäsentäessään. Lapsen minäkeskeisyys vähenee vuorovaikutuksen lisääntyessä, ja siten voidaan tarkastella kokonaisprosessina, joka johtaa subjektiivisesta minäkeskeisyydestä erilaisten seikkojen monipuoliseen havainnointiin, tulkintaan ja ymmärtämiseen eli desentraatioon. (Piaget & Inhelder 1977, von Wright 1987). Toiminnan kognitiiviset, sosiaaliset ja affektiiviset kehitystekijät ovat tällöin toisiinsa sidoksissa.

Lapsella ilmenevä esittävä kyky on kaikkien kehityksen osa-alueiden kannalta merkittävä, ja symbolisten leikkien, mielikuvien ja niihin liittyvän asioiden mieleen palauttamisen sekä kielen avulla lapsi pystyy hyödyntämään ja palauttamaan itselleen merkitykselliset tunneobjektit silloinkin kun ne eivät ole välittömästi kosketuksessa lapseen. Esittävän kyvyn seurauksena lapsi tulee kehittyvien uusien affektien kautta tietoiseksi omasta arvostaan ja sitä kautta itsestään. (Piaget & Inhelder 1977). Tätä kautta, oman toiminnan tarkkailukyvyyn kehittyessä, tapahtuu tietoisuuden kehittyminen: lapsi arvioi saamaansa palautetta ja muuntelee toimintaansa. Silloin tapahtuu siirtyminen informaation suoraviivaisesta prosessoinnista kohti korjaavaa prosessointia. Von Wrightin (1987) mukaan tämä kuuluu kehitykseen, jonka saatossa lapsi alkaa hallita kognitiivista toimintaansa. Metakognitiivisten operaatioiden kehittyminen liittyy tällöin yksilön minäkäsityksen syntymiseen.

Kun kognitiivinen kehitys antaa edellytykset yksilön tiedostaman kokemuspinnan laajenemiselle, yksilö kykenee entistä monitahoisempaan itsetarkkailuun, havaitsemaan eroavaisuuksia itsensä ja muiden väliltä. Abstraktin ajattelukyvyyn kehitys suo vähitellen yksilölle kyvyn syvällisempiin minäkuvauksiin. Tämän tutkimuksen näkökulmalle on ominaista tarkastella minäkäsitystä muuttuvana ja kehittyvänä ilmiönä, vaikka eräiden tutkijoiden mukaan (Burns 1982, Shavelson et al. 1976) enemmän tai vähemmän vakaa, stabiili minäkäsitys olisi muodostunut jo koulunsa aloittavalle lapselle.

Ihmisen temperamentti on yhteydessä keskinäisessä vuorovaikutussuhteessa oleviin musiikilliseen minäkäsitykseen ja yleiseen minäkäsitykseen sekä persoonallisuuteen ja yleiseen toimintaan. Yleinen minäkäsitys kuten musiikillinen minäkäsityskin ovat yksilön toimintaan vaikuttavia persoonallisuuden elementtejä. Koska musiikillisen minäkäsityksen, kuten myös yleisen minäkäsityksen, voidaan katsoa muovautuvan yksilön ja ympäristön jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa, ovat yksilölle läheiset henkilöt erityisen tärkeässä asemassa yksilölle muodostuvien musiikkiin ja musiikilliseen toimintaan liittyvien käsityksien muokkaajina. Musiikillinen minäkäsitys on myös minäkäsityksen välityksellä suoraan yhteydessä yksilön maailmankuvaan: minäkäsitys on maailmankuvan⁷¹ ohella ja sen osana tärkeä sisäinen malli, joka ohjaa yksilön kognitiivisia prosesseja ja toimintaa.

71. Maailmankuva tässä yhteydessä ymmärretään kognitiivis-motivatiionaalisten muistirakenteiden muodostamana kokonaisuutena, joka pitää sisällään yksilön aikaisemmat kokemukset odotuksia ja oletuksia määräävinä tekijöinä. Odotukset ohjaavat edelleen havainnointia (Niemi, Nurmi & Vauras, 1986, 76-88).

3.5 Käsitteiden määrittelyä

Aikaisemmissa luvuissa on jo tullut määriteltyä tämän tutkimuksen kannalta avainasemassa olevat käsitteet, kuten musiikillinen maailmankuva, musiikillinen minäkäsitys, musiikkimaku sekä musiikillinen kompetenssi. Myös muita lähikäsitteitä ja tutkimuksen kannalta tärkeitä käsitteitä on useassa yhteydessä sivuttu ja määritelty. Tämän luvun tarkoitus on määrittää tämän tutkimuksen kannalta kaikkein tärkeimmät käsitteet musiikillinen orientaatio ja musiikillinen erityisorientaatio, sekä niihin olennaisesti sidoksissa olevat eri musiikinlajeja kuvaavat käsitteet.

Lahjakkuutta selittävät mallit

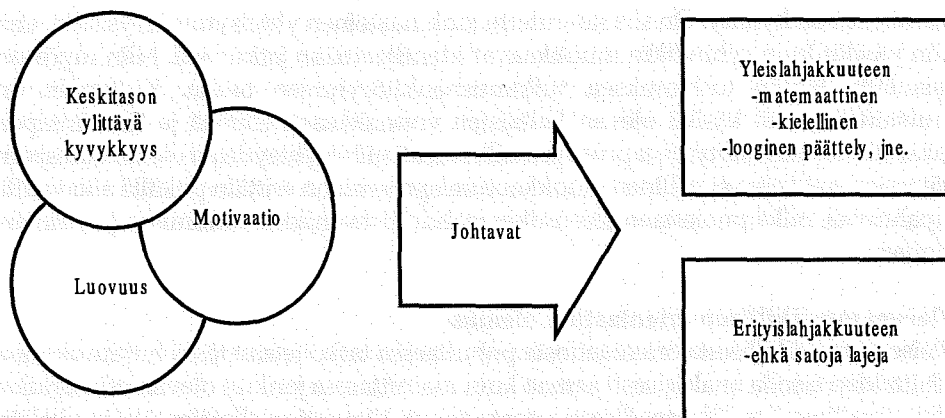
Koska orientaatiomääritelmässä tämän tutkimuksen puitteissa käytetään lähtökohdaksi aktiivista harrastuksen olemassaoloa, voidaan olettaa tutkimuskohteena olleiden henkilöiden toimineen musiikin parissa ainakin jossain vaiheessa elämäänsä. Jotta musiikin harrastaminen jatkuisi, se edellyttää ainakin jonkinasteista kompetenssia, jotta myönteisten kokemusten saaminen harrastuksesta olisi mahdollista. Tällä perusteella on oletettavissa, että vastaajilla on myös jonkinasteista musiikillista lahjakkuutta. Lahjakkuus ei kuitenkaan liene ainoa tekijä, joka orientaatio-suuntaukseen vaikuttaa.

Eri tavoin lahjakkaiden yksilöiden toimintaa on pyritty selittämään lukuisilla erilaisilla malleilla, jotka jaetaan kahteen pääryhmään: implisiittisiin ja eksplisiittisiin. Implisiittiset mallit eivät ole kokemusperäisesti testattavissa eksplisiittiset taas ovat. Eksplisiittiset mallit jaetaan vielä kognitiivisiin ja kehitysteorioihin, jotka lähestyvät aihepiiriä toisistaan hieman poikkeavista näkökulmista. Kehitysteoriat lähtevät liikkeelle siitä, että lahjakkuuden tajuaminen edellyttää ihmisen koko kehityksen ymmärtämistä. Näin ne siis korostavat lahjakkuuden kulttuurisidonnaista ominaisuutta: lahjakkuus on seurausta ympäristön ja yksilön jatkuvasta monimutkaisesta vuorovaikutuksesta. (Sternberg ja Davidson 1986, 3-18; Uusikylä 1994, 44; Uusikylä 1996, 64-65.) Implisiittisiä teorioita ovat kehittäneet esimerkiksi Tannebaum ja Renzulli⁷².

Länsimaissa Implisiittisistä lahjakkuuden rakennetta selittävistä malleista tunnetuin on Renzullin ns. kolmen ympyrän malli (Renzulli 1986,66.)

Kolme ympyrää kuvaavat keskitason ylittävää kyvykkyyttä, ja lahjakkaita ovat mallin mukaan ne, jotka pystyvät soveltamaan kolmen tekijän yhdistelmällä tahansa inhimillisen elämän osa-alueella. Tämän tutkimuksen näkökulmasta malli kykenee selittämään joidenkin tutkittujen henkilöiden musiikkiorientaatiota jossain määrin. Kuitenkin on suuri joukko harrastajia, jotka eivät ole erityisen kyvykkäitä harrastuksensa alalla mutta siitä huolimatta innokkaasti harrastavat. Näin ollen lahjakkuusmalleilla ei siis pystytä selittämään käsillä olevan tutkimusalueen koko kenttää.

72 Tannebaum jakaa psykososiaalisesta lähestymisnäkökulmastaan lahjakkuuden erilaisiin tyyppisiin seuraavasti: 1. Lahjakkaat, joista on aina pula (scarcity talents), 2. Kulttuuri-lahjakkaat (surplus talents), 3. Kiintiölahjakkaat (quota talents), 4. Erikoistapaukset (anomalous talents) (Tannebaum 1986, 23-26; Sternberg ja Davidson 1986,4).

KUVIO 7 Renzullin malli lahjakkuuden rakenteesta.

Tämän tutkimuksen kaikkein tärkein käsite, musiikillinen orientaatio määrittyy kognitiivisen teorian kautta, ja sen määrittämisessä käytetään hyväksi musiikillisen maailmankuvan, musiikillisen minäkäsityksen sekä musiikkimaun käsitteitä. Musiikillinen orientaatio käsitetään tässä tutkimuksessa suhteellisen vakiintuneeksi, mutta silti muuttuvaksi ilmiöksi. Muutokset orientaatiossa tapahtuvat hitaasti musiikillisten skeemojen muuttumisen myötä. Musiikillinen orientaatio mielletään ikään kuin erilaisten musiikillisten skeemojen yhteenliittymäksi, kimpuksi, joka rakentuu musiikillisen maailmankuvan, musiikillisen minäkäsityksen ja musiikkimaun skeemoista, ja jonka ilmiasu on johonkin musiikilliseen toiminnan muotoon, musiikinlajiin, tyyliin tai genreen suuntautunut harrastuneisuus (soitto- tai laulu-harrastus).

3.5.1 Yleinen musiikillinen orientaatio eli yleinen musiikkiorientaatio

Musiikillinen orientaatio jaetaan tässä tutkimuksessa yleiseen musiikilliseen orientaatioon (musiikilliseen yleisorientaatioon) ja musiikilliseen erityisorientaatioon (erityiseen musiikilliseen orientaatioon), jotka voivat olla luonteeltaan aktiivisia tai passiivisia. Yleisellä musiikillisella orientaatiolla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa yleisellä tasolla ilmenevää kiinnostusta musiikkia kohtaan, sitä, että yksilö on kiinnostunut musiikillisista ilmiöistä ja omaa valmiuksia asenteiden ja käsitteiden tasolla ottaa vastaan musiikillista informaatiota ilman välitöntä torjuntaa⁷³. Yleinen musiikillinen orientaatio luo edellytykset musiikillisten valmiuksien kehittymiselle ja musiikillisen kompetenssin kehittymiselle sekä harrastamisen aloittamiselle. Musiikillinen orientaatio muovautuu yhtä aikaa musiikkiskeemojen kanssa ja on suorassa yhteydessä musiikillisen maailmankuvan muovautumiseen ja sitä kautta myös musiikillisen minäkäsityksen muovautumiseen.

Kuten modernit kulttuurintutkijat (esimerkiksi Tajfel 1978, Rojola 1995, Robbins 1973) ovat todenneet, ajatus siitä että subjektilla olisi jokin pysyvä ydin ja

⁷³ Käsite on sisällöltään lähellä fenomenologisen psykologian piiristä tuttua "psykologisen uran" käsitettä. Määrittely ei edellytä musiikillisen kompetenssin olemassaoloa.

identiteetti on hylätty. On siis saavutettu jonkinasteinen yhteisymmärrys siitä, että niin yksilöt kuin ryhmätkin muokkaavat identiteettiään jatkuvasti. Niin myös on asianlaita tämän tutkimuksen tutkimushenkilöryhmien osalta. Kuitenkin on muistettava, että käsillä olevan kaltaisten voimakkaasti elämää ja elämäntapaa määrittävien käyttäytymistapojen ja mallien sekä niihin yhteydessä olevien ulospäin näkyvien seikkojen syvälinen muokkautumisprosessi on erittäin pitkällä aikavälillä tapahtuvaa, mikä puolestaan yleensäkin mahdollistaa niiden tutkimisen ja ymmärtämisen.

Yleisen musiikillisen orientaation olemus

Yleisestä musiikillisesta orientaatiosta puhuttaessa tarkoitetaan tässä tutkimuksessa käsitteiden tasolla analogisesti samaa kuin mainittaessa jonkun olevan esimerkiksi "liikunnallinen" ts. liikunnallisesti orientoitunut. Yleisesti mielletään tällöin yksilön olevan kiinnostunut liikuntaan liittyvistä tapahtumista ja omaavan yleensä jonkinasteisia valmiuksia ryhtyä itsekin liikuntaan liittyvään toimintaan. Yleinen musiikillinen orientaatio eli yleinen musiikkiorientaatio muodostuu jokaiselle yksilölle lapsuuden kehityksen myötä, ja siihen vaikuttavat voimakkaasti kodin, toveripiirin ja koulun musiikilliset tekijät ja toiminnot⁷⁴.

Mikäli yksilölle ei lapsuudenaikaisessa kehityksessä pääse syntymään minkäänlaisia musiikillisiä kokemuksia ja niiden kautta muokkautuvia musiikkikäsityksiä ja skeemoja, voidaan katsoa musiikillisen orientaation olevan joko *neutraali* tai peräti *negatiivinen* olemukseltaan: musiikilla on yksilölle joko hyvin vähän tai ei ollenkaan merkitystä tai merkitys saattaa olla peräti negatiivinen luonteeltaan. Sitä mukaan kun musiikillisiin kokemuksiin liittyy myönteisiä kokemuksia, saa yleinen musiikillinen orientaatio tilaisuuden kehittyä *positiiviseksi* luonteeltaan.

Yhteisöllisellä tasolla voidaan katsoa yleisen musiikillisen orientaation heijastavan ympäröivän yhteisön musiikkikäsityksiä ja toimintamalleja, jotka yksilö sosiaalistumisen kautta on omaksunut musiikkiskeemojen muotoutuessa ja niiden ohjaamina. Voidaan ajatella, että niin kauan kun musiikkiorientaatio on passiivinen⁷⁵, se heijastaa yksilöllistä musiikkimakua enemmän yhteisöllistä musiikkimakua, ns. suuren yleisön musiikkimakua. Musiikillisen kompetenssin puuttuminen⁷⁶ jättää yksilön lähinnä joukkoviestimien ja mainosmiesten armoille: yksilöltä puuttuvat henkilökohtaiset arviointivälineet, käsitykset siitä, mikä on kyseiselle musiikinlajille tai tyylille ominaista tai arvokasta, ja sitä kautta uusien tai ainakin aikaisemmasta poikkeavien musiikillisten virikkeiden luokittelu, arvioiminen tai arvottaminen käy mahdottomaksi. Tällöin musiikillisten skeemojen muodostuminen jää sattumanvaraiseksi ja perustuu joukkoviestimistä tulvivan tarjonnan vuohon. Luonnollisesti tällöin vaikutukseltaan korostuu myös yksilölle jo varhain muodostuneen musiikkikäsityksen merkitys.

74 Bourdieun (1985) mukaan taiteellisen kompetenssin välittyminen sukupolvelta toiselle tapahtuu kodin kulttuuriperinteeseen sosiaalistumalla tai saamalla koulutusta. Parhaimmassa asemassa ovat ne, jotka ovat kodin ilmapiiristä implisiittisesti omaksuneet tuntumaa taiteeseen, heidän kohdallaan taidekoulutus on Bourdieun mukaan tehokkainta.

75 Yksilö ei ole aloittanut aktiivista musiikkiharrastusta, tämän tutkimuksen määrittelyn mukaan siis yleinen musiikkiorientaatio on passiivinen.

76 Kun yksilöllä ei ole aktiiviseksi virittyntä musiikkiorientaatiota, voidaan olettaa, että musiikillisen kompetenssin hankkiminen ei myöskään ole intresseissä ensimmäisellä sijalla.

Passiivisella⁷⁷ musiikillisella orientaatiolla käsitetään tässä tutkimuksessa lähinnä musiikkimakuna sekä yleisenä vastaanottavana kiinnostuksena⁷⁸ ilmenevää suhtautumista musiikkiin. Ilmiasunsa (passiivinen) yleinen musiikillinen orientaatio saa musiikkimaun, musiikillisten valintojen tai musiikista käytävän keskustelun myötä. Voidaan olettaa, että jokaisella ihmisellä on olemassa passiivinen musiikillinen orientaatio, jonkinasteinen suhtautuminen musiikkia kohtaan: passiivinen musiikillinen orientaatio voidaan jakaa positiiviseen, neutraaliin ja negatiiviseen (passiiviseen musiikilliseen) orientaatioon. Positiivinen passiivinen musiikillinen orientaatio tarkoittaa myönteistä suhtautumista (lähinnä kuunteluun perustuen) musiikillisiin ilmiöihin, tapahtumiin, ja tekemiseen. Pohjimmiltaan positiivinen, passiivinen musiikillinen yleisorientaatio luo edellytyksen sille, että passiivinen orientaatio voi muuttua aktiiviseksi. Jos passiivinen musiikillinen yleisorientaatio on neutraali, on aktivoituminen mahdollinen, mutta edellyttää positiivisten kokemusten tuomaa palautetta, joka on omiaan muuttamaan suhtautumisen positiiviseen suuntaan.

Aktiivinen ja passiivinen musiikillinen yleisorientaatio

Positiivisen passiivisen musiikillisen orientaation omaava henkilö suuntaa mielenkiintoaan musiikillisiin tapahtumiin kartuttaen koko ajan musiikillista kompetenssiaan (hankkien musiikillista "pääomaa") musiikkiskeemojensa suuntaamalla ja säätelemällä tavalla. Musiikillisen kompetenssin⁷⁹ karttuessa ja kasaantuessa tapahtuu suotuisten olosuhteiden (taloudelliset seikat, paikkakunnan musiikinopetuksen tarjontatilanne, vanhempien, toveri- ja opettajien musiikkiasenteet, jne.) vallitessa yleisen musiikillisen orientaation muuttuminen passiivisesta aktiiviseksi, toisin sanoen yksilö aloittaa jonkinasteisen aktiivisen toiminnan musiikin kentällä.

Toiminta voi ilmetä soitto- laulu- tai tanssiharrastuksena tai jonakin muuna suoraan musiikkiin yhteydessä olevan toiminnan lajina (roudarit, musiikkitoimittajat, bändarit, fanclubien ylläpitäjät, äänittäjät, valokuvaajat jne). Aktivoitumisen myötä yleinen musiikkiorientaatio suuntautuu yleensä automaattisesti aktivoituneen harrastuksen ohjaamaan suuntaan, päätyen vähitellen joksikin erityiseksi musiikilliseksi orientaatioksi. Aktiivinen musiikillinen yleisorientaatio voi kehittyä ainoastaan positiivisen passiivisen musiikillisen yleisorientaation kautta.

Ympäristön, erityisesti kodin vaikutuksen merkitystä kuvastaa myös se, että usein sellaiset kodit, joissa suhtautuminen musiikkia kohtaan on myönteistä, suorastaan tuputtavat lapsilleen musiikkiharrastuksen aloittamismahdollisuutta. Tämä voi luonnollisesti aiheuttaa myös negatiivisia reaktioita.

77 Henkilö, jonka passiivinen musiikillinen yleisorientaatio on negatiivinen luonteeltaan, ei oikeastaan ole kiinnostunut musiikillisista ilmiöistä millään tapaa, hänen musiikkimakunsa on eriytymätön ja suhtautuminen musiikkiin ilmiönä negatiivinen.

78 Henkilö, jonka passiivinen yleinen musiikkiorientaatio on positiivinen on kiinnostunut musiikillisista tapahtumista ja pyrkii erottelemaan mielimusiikkiaan muusta, ja pyrkii täten hankkimaan musiikillista kompetenssia (ainakin tietojen tasolla) oman musiikillisen kiinnostuksensa suuntaamalla musiikin kentältä (tämä tapahtuu tietoisesti tai tiedostamatta; vrt. Bourdieun teoria pääoman hankkimisesta).

79 Voitaisiin myös puhua Asafjevin (Tull, 1977) termiä käyttäen "musiikillisen intonaatio-varaston" karttumisesta. Tässä tutkimuksessa kompetenssilla tarkoitetaan musiikillisten kokemusten, tietojen ja taitojen karttumista musiikin kentällä.

Aktivoituessaan yleinen musiikillinen orientaatio alkaa siis muuttaa muotoaan ja saa kompetenssin ja intressien lisääntyessä vähitellen erityisorientaation luonteen. Tämä on voimakkaasti sidoksissa aktivoituneen toiminnan (joka saa ajan myötä harrastuksen nimen ja luonteen) suuntautumiskohteeseen: instrumenttiin, laulettavaan musiikintyyliin/tyyleihin, musiikkitoimintaan yhdistyvään sosiaaliseen vuorovaikutussuhteeseen tai tanssiharrastuksen ollessa kyseessä tanssittavan musiikin tyyleihin (latinalaisamerikkalaiset tanssit, seuratanssit, kansantanssit, vakiotanssit, jazzbaletti, klassinen baletti, discotanssi jne.).

Musiikillinen erityisorientaatio heijastaa yksilön suuntautumiskohdetta erittäin monitasoisesti, siten esimerkiksi vaikkapa harmonikansoittoa harrastava henkilö on yleensä kiinnostunut paitsi soittimesta sinänsä, myös monista, ellei peräti kaikista kyseisellä soittimella soitettavista musiikinlajeista. Instrumentin vaikutus voi olla niin voimakas, että musiikintyylien väliset rajat eivät merkitse rajoitusta kiinnostuksen suuntautumislle (kiinnostaa voi yhtä hyvin barokkimusiikki kuin zydeco, jazz tai moderni musiikki), ainoana yhdistävänä tekijänä toimii tällöin instrumentti. Näin voidaan katsoa instrumenttivalinnan osaltaan ohjaavan myös erityisorientaation suuntautumista, ellei se peräti toimi erityisorientaatiota määrittävänä tekijänä.

Toisaalta erityisorientaation suunta voi yhtä luontevasti ohjata instrumenttivalintaa (esimerkiksi: rock-orientoitunut henkilö harvemmin valitsee instrumenttikseen kanteletta tai vaikkapa viulua). Aivan yhtä hyvin saattaa kiinnostus kohdistua johonkin tiettyyn musiikin tyyliin: yksilö voi olla kiinnostunut esimerkiksi kaikesta barokkimusiikista riippumatta esittävästä kokoonpanosta. Yhtä hyvin saattaa kiinnostuksen suuntana olla jokin tietty soitinkokoonpano tai vaikkapa jokin musiikinlaji, kuten esimerkiksi ooppera.

Institutionaalisen, suunnitelmallisen koulutuksen vaikutus erityisorientaation suuntautumislle on erityisen suuri. Kurssitutkinnot on perinteisissä musiikkioppilaitoksissa suunniteltu monipuolisen taidemusiikin hallinnan saavuttamiseen tähtääviksi, ja siten ne suuntaavat harrastajan mielenkiintoa automaattisesti taidemusiikin pariin⁸⁰. Ideaalitapauksessa erityisorientaatio ilmenisi siten, että yksilö soittaisi ja opiskelisi instrumentillaan juuri sellaista musiikkia, joka sopii hänen musiikkimakuunsa ja jota hän kuuntelee muutenkin silloin kun ei itse sitä soita. Ajatus sisältää ristiriidan: oppilaan musiikkimaku ei opintojen alkuvaiheessa voi mitenkään vastata koko hänen edessään olevien opintojen sisältämää musiikkikirjoa kaikkien perinteisten musiikkityylien parista aina moderneimpiin virtauksiin, ja siten selkeä edellytys ristiriidan syntymiselle soitettavan (opiskelun kohteena olevan) ja soittajan oman mielenkiinnon ohjaaman musiikin välillä on olemassa.

Huomattavasti kuvattua ideaalitulannetta yleisempää on, että se musiikki, jota juuri on soittamassa tai opettelemassa ei ole yksilön mielimusiikkia vielä sillä hetkellä, vaan mahdollisesti vasta myöhemmin. Toisin sanoen hankkiessaan musiikillista kompetenssia instrumentin soittamisen saralla ja kautta, yksilön

80 Yhtä ilmeistä on, että musiikkioppilaitoksien kurssitutkintovaatimukset aikaansaavat negatiivisia reaktioita nuorissa, joiden oma henkilökohtainen musiikillinen kiinnostus on ristiriidassa oppilaitoksen ylhäältä päin sanellun opetussuunnitelman määräämän suunnan kanssa. Näitä seikkoja, joista monen institutionaalisen musiikinopetuksen piirissä opiskelevien oppilaiden motivaatio-ongelmat aiheutuvat on alettu vasta viime vuosina tutkia tarkemmin (esim. Kosonen 1996, Metsämuuronen 1995, Juvonen 1994).

musiikkimaku on niinikään muokkauksen kohteena: joutuessaan tekemisiin uusien musiikillisten tyyli- ja toimintamallien kanssa tapahtuu skeemojen assimilaatiota tai akkomodaatiota. Tämä mainittu kokonaismuutosprosessi on erittäin hidas, mutta loogista jatkoa kaikelle musiikillisten kokemusten muovaamisen kautta tapahtuvalle musiikkiminän ja musiikillisen maailmankuvan muovautumiselle. Näin ajateltuna musiikkimaku kulkee yksilötasolla jonkin verran jäljessä musiikillisen kompetenssin kehitymisestä. Aivan samoin voidaan yhteisöllisellä tasolla katsoa yleisen musiikkimaun kulkevan jatkuvasti yhteisöllisesti kompetenttien (säveltäjät, uudistajat) yksilöiden musiikillisen kehityksen suhteen jäljessä, toisin sanoen distinktiokykyä omaavien musiikillisesti aivan oman aikansa kehityksen kärjessä kulkevien sekä heidän tavallisen kuulijakuntansa välillä vallitsee juopa, jota lieventää ainoastaan pieni joukko distinktiokyvyn omaavia kuulijoita (Bourdieuin terminologialla ilmaistuna).

Yksilötasolla musiikkimaku, musiikillinen minäkäsitys, musiikillinen maailmankuva sekä musiikillinen orientaatio ovat hyvin läheisesti sidoksissa toisiinsa ja ne kaikki vaikuttavat toisiinsa: yhden muuttuessa se aiheuttaa muutospainetta myös muissa.

3.5.2 Musiikillinen erityisorientaatio

Musiikillisesta erityisorientaatiosta voidaan varsinaisesti alkaa puhua vasta sitten kun voidaan osoittaa yksilön omaavan riittävän määrän⁸¹ musiikillista kompetenssia joka suuntautuu nimenomaan johonkin erityisalueeseen musiikin kentällä. Voidaan oikeammin puhua ekspertiisin karttumisesta: organisoidun koulutuksen piirissä (musiikkikoulut, musiikkiopistot, konservatoriot, musiikin korkeakouluopetus) opettajan näkemykset yhdistyneenä instituution opetussuunnitelman sanelempiin tavoitteisiin (yksilöllisesti kohdistettuna) ohjaavat hänen musiikillisen kompetenssinsa karttumista ja sitä kautta musiikkiskeemoja yhä voimakkaammin johonkin tiettyyn suuntaan, joka ei välttämättä ole tarkalleen sama kuin yksilön oman musiikillisen mielenkiinnon suunta. Silloin kun ollaan ei-institutionaalisen musiikinopiskelun ja harrastamisen piirissä, tähän skeemojen suuntaan vaikuttavat eniten musiikillinen maailmankuva, musiikillinen minäkäsitys sekä musiikkimaku (samalla) musiikillisen ekspertiisin karttuessa itseään muuttavana prosessina.

Ei-organisoidun musiikinopiskelun kautta hankittu musiikillinen kompetenssi kohdentuu selkeämmin yksilön omien musiikillisten skeemojen ohjaamaan suuntaan, säätelevinä tekijöinä toimivat tällöin lähinnä juuri sisäisesti vaikuttavat musiikillista toimintaa ohjaavat tekijät ja intressit. Yksilö tavallaan kasaa itsellensä tietotaitoa siltä musiikillisen toiminnan osa-alueelta, johon hänen kiinnostuksensa suuntautuu toiminnan koko ajan tarkentuessa prosessin etenemisen myötä. Tämä mielenkiinnon suuntautuminen voi luonnollisestikin ilmetä tietyn musiikinlajin sisällä eri musiikillisten tyyli- ja genretyyppien mukaan vaihdellen. Yhdistävä tekijä kuitenkin on aina olemassa, ja se voi olla:

81 Tässä yhteydessä riittävällä määrällä tarkoitetaan sellaista kompetenssin tasoa, että yksilö saattaa ilmaista itseään hänen musiikillisen orientaationsa suuntaamalla musiikin kentällä niiden sääntöjen edellyttämällä tavalla, jotka kyseiselle musiikin kentälle ovat ominaisia.

- 1) *instrumentti tai kokonainen soitinryhmä* (esimerkiksi kaikki saksofonit; kosketinsoittimet; harmonikka -tai muu yksittäinen soitin- jolla soitettava musiikki jakautuu poikkeuksellisen monen erilaisen musiikinlajin ja tyylikauden alueelle), tai
- 2) *musiikin genre/laji* (esimerkiksi rockmusiikki, joka puolestaan jakautuu lukuisiin toisistaan poikkeaviin tyyliin/ barokkimusiikki, jossa puolestaan lukuisia erilaisia vokaalimusiikin ja soitinmusiikin lajeja) tai
- 3) *musiikin muoto/laji* (esimerkiksi oopperamusiiikki/kamarimusiiikki/lie, joka tyylikaudesta riippumatta on jonkun intressin kohde)
- 4) *esityskäytäntö/sosiaalinen tilanne*, jossa musiikkia tehdään, esimerkiksi kuorolaulu/jonkin soittimen ympärille kasattu kerho tai muu ryhmä (tällöin voi tyyliilajiksi muodostua miltei mikä hyvänsä musiikin laji),
- 5) *musiikin sisältämä sanoma* (erityisesti kevyen hengellisen musiikin, tässä: gospel-musiikin kohdalla; myös punkin kohdalla),
- 6) *musiikin yksilölle sopiva käyttötarkoitus tai musiikinlajille ominainen toimintamuoto* (esimerkiksi tanssiharrastusta tukeva erityisorientaatio)
- 7) *musiikin seremoniallinen käyttöyhteys/yhteys musiikin käyttötarkoitukseen* (esimerkiksi sotilasmusiikki)
- 8) *taloudelliset motivaatiotekijät* (ravintolamuusikot/kaikki ammattimuusikot)

Musiikillinen erityisorientaatio voi myös siirtyä ns. passiivivaiheeseen aktiivisen harrastustoiminnan jostakin syystä keskeytyessä ulkoisten tai sisäisten tekijöiden vaikutuksesta. Ulkoisilla tekijöillä tarkoitetaan tässä yhteydessä mm. taloudellisia tekijöitä, jotka pakottavat harrastuksesta luopumiseen, muiden ihmisten vaikutusta harrastusta vastaan (esimerkiksi naapurit, joita soitto/laulu häiritsee) tai organisoitun opetuksen puuttumista paikkakunnalta. Sisäisillä tekijöillä tarkoitetaan tässä yhteydessä niitä prosesseja, joita yksilö sisällään käy musiikkitoimintaan yhteydessä olevien kokemusten ja toimintojen seurauksina⁸²: mielihyvän tai frustraation kokemista, motivaatiotason muutoksia, sosiaalisen vuorovaikutuksen kautta (kodin ilmapiiri, toverien suhtautumisen vaikutus, koulun ilmapiiri) ilmeneviä vaikutuksia, musiikillisessa kulttuurissa tapahtuvien muutoksien (musiikillisten murrosten) vaikutuksia yksilön musiikillisen maailmankuvan muovautumiseen sekä musiikilliseen minäkäsitykseen sekä musiikkimakuun.

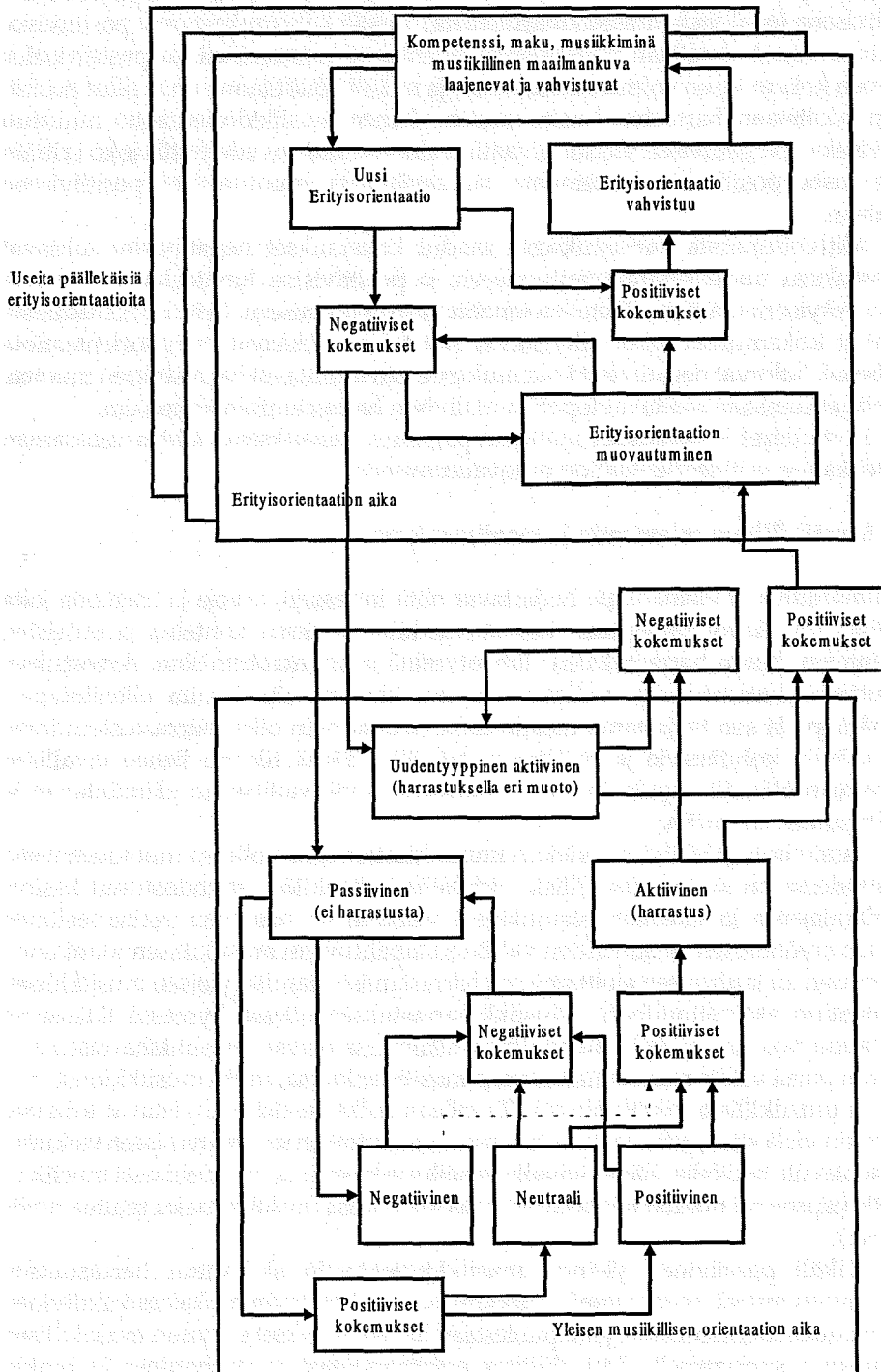
Kun erityisorientaatio siirtyy passiivivaiheeseen, se ei kuitenkaan välttämättä merkitse orientaation olemassaolon päättymistä, vaan ainoastaan enemmän tai vähemmän väliaikaista siirtymistä toiminnan tasolla taka-alalle. Hyvin monessa tapauksessa erityisorientaatio on vuosikaudet passiivitilassa, ja jälleen otollisten olosuhteiden vaikutuksesta aktivoituu uudelleen, usein hyvinkin voimakkaana harrastuneisuutena. Tämä harrastuneisuus ilmenee usein jopa niin voimakkaana, että sen voidaan suorastaan katsoa määrittävän harrastajan elämäntapaa⁸³ ja maailmankuvaa.

Seuraava kaavio selvittää tämän tutkimuksen perusteella laaditun mallin yleisen musiikkiorientaation kehittymisestä erityisorientaatioksi. Malli mahdollistaa

82 Musiikillisen erityisorientaation siirtymisen aktiivivaiheesta passiivivaiheeseen voi joissakin tapauksissa selittää musiikillisessa yleisorientaatiossa tapahtuneeksi muutokseksi: yleisorientaation muutos positiivisesta negatiiviseksi aikaansaa aktiivisen musiikkiharrastuksen muuttumisen passiiviseksi.

83 Kuvaus tämänkaltaisesta prosessista, jossa harrastustoiminta loppuu vuosikausiksi musiikillisen murroksen myllerryksessä alkaakseen vuosien kuluttua uudelleen, on esimerkiksi tutkielmassa "Hanurilla moneen makuun" luvussa 1.3.1. Harmonikka musiikillisen murroksen ilmentäjänä (Juvonen 1994, 24-26).

useamman erityisorientaation yhtäaikaisen esiintymisen silloin kun on saavutettu jo erityisorientaation taso. Malli muistuttaa eräiltä osin tässä tutkimuksessa aikaisemmin mainittua Le Blancin musiikillisen preferenssin mallia.

KUVIO 8 Musiikillisen erityisorientaation kehittyminen yleisorientaatiosta

Kuviossa alapuolella oleva suuri laatikko kuvaa yleisorientaation aikaa, jossa muodostuu musiikillisen yleisorientaation perusta: negatiivinen neutraali tai positiivinen. Tästä alkutilanteesta lähtien saatavat kokemukset vaikuttavat orientaation kehittymiseen: mikäli kokemukset ovat negatiivisia, pysyy yleisorientaatio passiivisena (ei aloiteta musiikkiharrastusta), mikäli kokemukset ovat positiivisia, muuttuu lähtökohdaltaan negatiivinen orientaatio neutraaliksi tai positiiviseksi riippuen kokemuksen voimakkuusasteesta ja mikäli lähtötilanne on jo ollut positiivinen, aloitetaan harrastus, toisin sanoen yleinen musiikkiorientaatio muuttuu aktiiviseksi. Negatiivisen yleisorientaation aktivoituminen edellyttää joko erittäin voimakasta positiivista kokemusta tai asteittaista muuttumista positiiviseen suuntaan.

Aktivoituneesta harrastuksesta saadut kokemukset negatiivisina johtavat harrastuksen uudelleenmuovautumiseen, ja positiivisina luonteeltaan saattavat johtaa erityisorientaation vähitellen tapahtuvaan syntymiseen. Erityisorientaatiosta saatavat kokemukset joko vahvistavat sitä tai muokkaavat erityisorientaatiota erilaiseksi. Jatkuvat negatiiviset kokemukset ensin muuttavat harrastuksen muotoa, ja vielä jatkuessaan saattavat lopettaa aktiivisen harrastamisen kokonaan.

Myönteiset kokemukset saattavat parhaassa tapauksessa johtaa useamman päällekkäisen erityisorientaation muovautumiseen.

3.5.3 Musiikillinen orientaatio ja maailmankuva

Maailmankuva ja elämäntapa heijastavat niitä intressejä, arvoja ja asenteita joita yksilöllä on. Arvot puolestaan heijastuvat kiinnostuksen kohteina ja erilaisten toimintojen, kuten harrastuksien ilmentyminä ja suuntautumisina. Arvostukset vaikuttavat harrastuksien valintaan ja muokkaavat sitä kautta elämäntapaa. Elämäntapa ja sen heijastama maailmankuva ovat näin ollen harrastustoimintaa määrittäviä, kohdistavia ja hallitsevia tekijöitä. Tämä tilanne lienee tavallisen harrastajan elämälle hyvin kuvaava: harrastus sopii vallitsevan elämäntavan ja maailmankuvan piiriin.

Passiivisen (positiivisen) yleisen musiikkiorientaation ollessa muotoutuneena (lapsuudessa on saatu musiikillisia virikkeitä ja henkilölle muodostunut käsitys musiikinlajeista ja musiikin olemuksesta yleensä) on olemassa periaatteellinen valmius myönteisten olosuhteiden vallitessa tapahtuvaan musiikillisen toiminnan, soittamisen tai laulamisen aloittamiseen harrastamisen tasolla (yleisen musiikillisen orientaation aktivoituminen). Musiikkiharrastuksen ollessa kyseessä tällaisessa tilanteessa voidaan ajatella mahdollisen alkamassa olevan musiikkiharrastuksen tukevan paitsi vallitsevaa elämäntapaa ja maailmankuvaa, myös musiikkimakua ja yksilön musiikillista minäkäsitystä. Tavallaan kaikki tekijät vahvistavat toisiaan, kuitenkin vielä siten, että orastava harrastus on alistainen sen syntymiseen vaikuttamassa oleville tekijöille, elämäntavalle, maailmankuvalle ja mahdollisesti musiikkimaulle (lapsen tai nuoren harrastajan kyseessä ollessa musiikkimaku saattaa myös poiketa).

Mikäli passiivinen yleinen musiikkiorientaatio aktivoituu harrastuksen aloittamisen myötä, syntyy tämän tutkimuksen määritelmän mukaisesti aktiivinen yleinen musiikkiorientaatio, joka puolestaan luo edellytykset erityisen musiikillisen orientaation syntymiselle. Musiikillisen erityisorientaation syntyminen kuitenkin

edellyttää musiikkimaun suuntaaman kiinnostuksen kohdistumisen johonkin tiettyyn ja rajattavissa olevaan musiikilliseen alueeseen, tyyliin tai toimintamuotoon. Kiinnostuksen suuntautuminen saattaa luonnollisesti perustua sattumalta yleisen aktiivisen musiikkiorientaation aikana tapahtuneeseen positiiviseen kokemukseen: esimerkiksi pianotunnilla käyvä pikkuoppilas onnistuu erinomaisesti matineassa. Tällaisessa tapauksessa onnistumisen elementti saattaa olla niin voimakas, että se vaikuttaa peräti musiikkimakuun musiikkimaun skeemoja muuntamalla. Kiinnostus saattaa suuntautua myös musiikkimaun perusteella.

Kiinnostuksen suuntautuminen on erityisorientaation syntymiselle ratkaisevan tärkeä vaihe, se luo edellytykset pitkälle kantavan musiikillisen toiminnan, jopa ammatinvalinnan tekemiselle.

Kiinnostuksen suuntautumisen (kohdistumisen) jälkeen alkaa musiikillisen kompetenssin, Bourdieun termiä käyttäen pääoman hankkiminen kyseiseltä musiikin alueelta. Mikäli kompetenssia ulkoisten edellytyksien puitteissa yksilön sisäisten musiikillisten lahjakkuustekijöiden sekä musiikillisen toiminnan harjoittamiseen käytetyn ajan myötä kertyy niin paljon, että musiikillisen toiminnan on ylipäättään mahdollista purkautua kyseisen kiinnostuksen kohteen osoittamaan ja määrittämään suuntaan, voidaan alkaa puhua musiikillisesta erityisorientaatiosta.

Tässä tutkimuksessa tehtävän määrittelyn mukaan musiikillinen erityisorientaatio on osittain mutkikkaan syntymekanisminsa kautta (ja siitä johtuen) voimakkaasti yksilön elämään vaikuttava tekijä. Ennen kuin musiikillisen erityisorientaation syntyminen on mahdollista, edellytetään monien "ehtoien" täyttymistä kuten edellä kuvattiin. Musiikillisen erityisorientaation suuri merkitys sen omaavalle henkilölle perustuu juuri monien yksilön elämälle tärkeiden seikkojen yhtäaikaista lokahtamisesta tiettyyn kombinaatioon: musiikkimaku saa jatkuvaa tyydytystä yksilön toteuttaessa musiikillista toimintaansa juuri oman musiikkimakunsa suuntaamaan alueeseen. Musiikillinen toimiminen yleensäkin antaa harjoittamisen kautta tapahtuvan oppimisen myötä vahvistusta musiikilliselle minäkäsitykselle, joka entisestään alkaa vahvistua musiikillisen kompetenssin lisääntymisen luoman itsevarmuuden ja toiminnasta saatavien myönteisten kokemusten myötä. Tämä musiikillisen itsetunnon, musiikillisen minäkäsityksen, voimakkaan vahvistumisen aikaansaava kehitys edellyttää jossain vaiheessa tapahtuvia onnistumisen tuomia tunnekuohuja, jotka yksilön on mahdollista kokea esiintymistilanteessa, levytystilanteessa, soittotunnilla tai jopa yksinään harjoitellessaan, kuitenkin yleensä sidoksissa siihen sosiaaliseen viitekehykseen, joka muodostuu musiikkimaun suuntaaman toiminnan kentälle (muiden samalla tavalla orientoituneiden sosiaalisessa kentässä).

Mikäli musiikillisen minäkäsityksen vahvistumisen mukanaan tuoma itsetunnon koheneminen saa jatkuvasti vahvistusta musiikillisen toiminnan myötä, on oletettavissa, että orientaatio, joka näin on luonut musiikilliselle minäkäsitykselle vahvistumiskanavan (edellytykset) sellaisten toimintamuotojen kautta, jotka yksilön edellytyksiä vastaavat, niinikään vahvistuu. Vahvistuessaan musiikillinen erityisorientaatio saa yhä suurempaa merkitystä yksilön elämässä: yksilö uhraa yhä enemmän aikaa saadakseen enemmän kompetenssia (bourdieulaisittain: pääomaa) erityisorientaationsa alueella jotta saisi puolestaan lisää vahvistusta musiikilliselle minäkäsitykselleen toimimalla erityisorientaation kentällä erityisen paljon musiikillista pääomaa omaavan henkilön ominaisuudessa. Musiikillisen erityisorientaation

merkityksen kasvaminen yksilön elämässä näkyy aluksi lisääntyneenä ajankäyttönä, joka kohdistuu nimenomaan erityisorientaation kohdealueeseen. Lisääntynyt ajankäyttö ilmenee paitsi suorana musiikillisena toimintana, myös kiinnostuksena kaikkeen kyseiseen alueeseen liittyvään: kirjallisuuden kautta tapahtuva tiedon hankinta, tiettyjen TV-ohjelmien seuraaminen, musiikin kuuntelu (kyseessä olevan musiikillisen alueen tietämystä ja tuntemusta lisäten), osallistuminen kyseisellä alueella tapahtuvaan julkiseen keskusteluun jne.

Kun henkilön musiikillinen erityisorientaatio on saanut riittävän paljon kuvattua kaltaisia piirteitä, ollaan tilanteessa, jossa musiikillinen erityisorientaatio onkin alkanut määrätä yksilön elämäntapaa ja sitä kautta maailmankuvaa, miltei kaikki yksilön toiminta suuntautuu samaan päämäärään: tavalla tai toisella musiikillista erityisorientaatiota palvelemaan toimintaan.

Musiikillinen erityisorientaatio ei ole välttämättä yksistään johonkin musiikinlajiin kohdistuva kiinnostus sinänsä, vaan kyseisen musiikinlajin kautta ja sen kanssa läheisesti yhteydessä oleva musiikillinen toiminta, tai tiettyyn musiikilliseen toimintamuotoon liittyvä sosiaalisen käyttäytymisen saama muoto. Tämän perusteella kysymys musiikillisen orientaation suunnasta tulee musiikinlajien tyylipiirteisiin perustuvasta pohdiskelusta eroten tehdä: miten musiikillinen erityisorientaatio ilmenee yksilön toiminnassa ja sen saamista piirteissä. Se mihin musiikinlajiin erityisorientoitunut mielenkiintonsa kohdistaa ei välttämättä juonnu musiikinlajin tyylipiirteiden kautta, vaan selittävä tekijä voikin olla kyseiseen musiikinlajiin ja sen yhteyteen keskittynyt toiminta ja siitä saatava minäkuvan vahvistuminen ja toiminnassa ornistumisen tuottama tyydytys. Tällä perustein voitaisiin selittää ainakin osa eri musiikingenreille tyypillisistä alakulttuuripiirteistä, univormuihin pukeutumisesta jne.

Mitä laajemmalla alueella musiikillista toimintaa harjoitetaan siten⁸⁴, että siitä saadaan tyydytystä, sitä laaja-alaisemmaksi puolestaan muodostuu yksilön musiikillinen maailmankuva, mikä seikka taas antaa edellytyksiä musiikillisen toiminnan laajentamiselle käsittämään muitakin musiikillisen toiminnan muotoja kuin ne joiden piirissä yksilö on aikaisemmin toiminut. Musiikillisen erityisorientaation määritelmän mukaisesti erilaisten musiikinlajien musiikillisten tyylipiirteiden merkitys ei ole yksistään ratkaisevassa roolissa musiikillista erityisorientaatiota määritettäessä, vaan kyseisen musiikinlajin genrelle ominaiset toimintatavat joiden kautta harrastaja saa tyydytystä olemassa oleville tarpeilleen niiden edellytysten puitteissa, jotka hänen yksilöllinen musiikillinen lahjakkuutensa ja musiikkiskeemojen rakenne mahdollistavat.

3.5.4 Orientaatioita määrittävien musiikkityylien luokittelu

Taiteenlajeista musiikki on selkeimmin jakautunut erilaisiin tyyliin ja alakulttuurireihin, joilla kullakin on oma musiikillinen kielensä, tietoisuutensa, normistonsa ja arvomaailmansa, omat harjoittajansa ja kuulijansa, organisaationsa ja instituutionsa sekä oma yhteiskunnallis-taloudellinen asemansa ja historiansa. Jos kyettäisiin

84 Musiikillisen kompetenssin suomissa puitteissa, joille edellytykset syntyvät henkilökohtaisista ominaisuuksista, kuten persoonallisuuden rakenteesta, musiikillisen lahjakkuuden saamista ilmenemismuodoista ja määrästä.

ottamaan huomioon kaikki mainitut seikat, olisi mahdollista päästä määritelmään, joka kertoisi enemmän kuin tyytilajien tutut ja totut etiketit. Nykyihmiselle on itsestään selvää erilaisten musiikillisten tyylien olemassaolo, se mikä aiheuttaa sekaannusta on arvoväritteiden nimikkeiden käyttäminen ja usein kysytäänkin, onko taidemusiikin oltava aina vakavaa, voisiko viihde olla taidetta? (Heiniö 1986, 187)

Musiikinlajeja luokitellessa voidaan käyttää erilaisia kriteereitä: soitinkokoonpano, muoto, syntymäajankohta, tarkoitus tai tyyli voivat olla määrittävinä tekijöinä. Karkeasti jaoteltuna tämän tutkimuksen viitekehysten kannalta voidaan erottaa kolme perusmusiikinlajia jotka jakautuvat lukuisiksi alalajeikseen. Jako taide-, populaari- ja kansanmusiikkiin on yleisesti käytetty pinnallinen luokittelu, joka yleensä on sisältänyt oletuksen musiikinlajien yhteiskunnallisesta hierarkkisesta asemasta. Musiikin kehittyminen sisältää seikkoja, jotka ovat olleet vaikuttamassa eri musiikinlajeja leimaaviin käsityksiin. Musiikin luokitteluun suoraan vaikuttaa luokittelijan musiikkikäsitys.

Tämän luvun luokitteluissa on tarkoitus lähinnä kuvailla eri musiikinlajeja ja niiden ominaisuuksia, jotta olisi mahdollista selvittää eri musiikinlajeihin orientoituneiden henkilöiden eroavuuksia orientaatioperustaan vaikuttavien seikkojen osalta. Kuten jo aikaisemmin on todettu, ei tämänkaltaisen tutkimuksen toteuttaminen olisi mahdollista muun kuin kulttuurisen musiikkikäsityksen perustalta. Orientaation määrittävien musiikinlajien tyypilliset piirteet ovat olennaisen tärkeitä tälle tutkimukselle nimenomaan musiikin arvoskeeman kautta musiikkimakuun ja sen muovautumiseen vaikuttavina tekijöinä. Kuitenkin varsinaisen musiikillisen toiminnan muovaajana (Karttusen (1992) termiä käyttäen) musiikillista maailmankuvaa keskeiseltä osin kuvastava musiikkiharrastusskeema määrittyy paitsi musiikillisen tyylin kautta, myös kullekin nimenomaiselle musiikintyylille luonteenomaisten toimintamuotojen, hiusmuodin, pukeutumisen, musiikin käyttötavan ja tarkoituksen sekä esiintymistradition kautta. Saattaa olla, että nimenomaan tämä musiikillisen toiminnan muoto osoittautuu joidenkin harrastajien kohdalla sen musiikillista sisältöä tärkeämmäksi musiikkiorientaatiota suuntaavaksi tekijäksi.

Tämän tutkimuksen ulkopuolelle on tietoisesti jätetty jäsenkategoria-analyysin tarjoamat mahdollisuudet orientaatioryhmien analysointiin osittain siksi, että menetelmällisesti pitkäaikaiseen observointiin ei tämän kaltaisen aineiston kohdalla olisi ollut realistisia toteuttamismahdollisuuksia, osittain myös siksi, että menetelmän käyttö olisi paisuttanut tutkimusta entisestäänkin. Kategoria-analyysin avaintermi *kategoria* ja *identiteetti* ovat implisiittisesti läsnä kautta koko käsillä olevan tutkimuksen, ja käytettävät termit *erityisorientaatioryhmä* tai *orientaatioperusteet* sivuavat kyllä läheisesti mainittuja käsitteitä.

Selvimmän muista musiikillisista tyyleistä erottuu taidemusiikki, johon on keskittynyt pisin ja jäsentynein käytännöllis-teoreettinen perinne, vakiintunein koulutus sekä yhteiskunnan taloudellinen tuki. Yleisen musiikkitieteen kohteena on perinteisesti ollut länsimainen taidemusiikki ja pitkälti kahdeksankymmenluvulle saakka tutkimuskohteiden valinta on perustunut musiikkityyliin ja -teosten erottelulle sekä niihin sisältyvien esteettisten arvojen määrittelylle. Taidemusiikin piirin ulkopuolelle jää monitahoinen kimppeä musiikinlajeja, joita selvimmän yhdistävä piirre on perinteisesti ollut juuri niiden sijoittuminen taidemusiikin itselleen omiman järjestelmällisen koulutuksen ja yhteiskunnan instituutioidensa

kautta osoittaman tuen ulkopuolelle. Nykyisin tilanne on muuttunut tai ainakin vähitellen muuttumassa pop-jazz konservatorioiden ja Sibelius-akatemian uusien koulutuslinjojen otettua näitäkin musiikinlajeja instituutioidensa suojiin.

3.5.4.1 Musiikinlajien välillä käytävä kamppailu

On tyypillistä, että eri musiikinlajeihin suuntautuneet ja sitoutuneet henkilöt asettuvat puolustamaan omaa näkemystään ja omaa musiikkiorientaatiotaan luoden monenlaisia vastakkainasetteluita musiikinlajien välille. Liikkeellepaneva voima näissä näkemyseroissa on nykyisin yhä useammin yksinkertaisesti raha. Yhteiskunnallisen kehityksen johtaessa yhä selvemmin tilanteeseen, jossa taideinstituutioidenkin on siirryttävä tulosvastuulliseen ajatteluun, ovat pelkästään taidemusiikkiin (ja vieläpä siinäkin yleisön mieltymyksistä piittaamatta toimien) aikaisemmin keskittyneet sinfoniaorkesterit joutuneet ottamaan ohjelmistossaan huomioon myös yleisön maun. Tällöin väistämättä tapahtuu vähittäinen autonomisen aseman murtuminen: taide ei enää toimikaan täydellisesti muun yhteiskunnan tapahtumien ulkopuolisena taiteen itsensä sisältämien arvojen ilmaisijana, vaan sen yhteisöllinen rooli alkaa taloudellisten pakotteiden suorana seurauksena vähitellen palautua.

Itse asiassa 1990-luvun Suomessa taloudellisista syistä käynnistynyt prosessi on ikään kuin käänteinen sille prosessille, joka alunperin mahdollisti koko musiikkilaisen korkeakulttuurin syntyminen (muusikoiden siirtyminen yhteisön sosiaalisten paineiden ulkopuolelle hovien suljettuihin piireihin, joissa musiikki irtosi sen aikaisemmin yhteisöön liittäneistä riiteistä). Nyt kehitys on palauttamassa yhteyttä kuulijakunnan aikaisempaa laajempien kerrostumien ja sinfoniaorkesteri-instituution välille, ja aikaisemmin varjeltu elitistinen leima halutaan taloudellisista syistä poistaa konserttimusiikin harteilta. Tämän kehityksen toteamiseksi tarvitsee ainoastaan vilkaista minkä tahansa kaupunginorkesterin ohjelmistoluetteloa: viihdeartistit ja jopa rocktähdet ovat yhä useammin sulassa sovussa taidemusiikin ansioituneimpien nimien kanssa⁸⁵.

Musiikin vastaanottaminen esteettisessä kontemplaatioissa edellyttää ettei se ole sidoksissa ulkomusiikkilisiin funktioihin, kuten esimerkiksi orkesteritoiminnan taloudelliseen tulosvastuullisuuteen. Adornon ja Schönbergin mukaan sävellyksen tulee olla totuudellinen, omaa aikaansa kriittisesti heijastava, ei ensisijaisesti kaunis. Muussa tapauksessa se edustaa valheellista eskapismia (Heiniö 1984, 294-304). Tätä ajatusta on käytetty paitsi popmusiikin, myös konservatiivisen taidemusiikin vastustamiseen. Näin musiikin triviaalisuutta on määritelty paitsi esteettis-sävellysteknisesti, myös moraalisesti.

Taidemusiikin taholta on usein korostettu musiikinlajien vertailukelvottomuutta, kuitenkin myöntäen iskelmien tarpeellisuus ja jopa jazzmusiikkia arvostaenkin. Salmenhaara (1976,153) katsoo taiteen ja viihteen olemuksen eron johtuvan siitä, missä tarkoituksessa teos on tehty: taideteos tehdään sen itsensä vuoksi, kun taas viihdetuote tehdään kaupallisten intressien vuoksi. Hänen mukaansa taide on ihmisen puhetta toiselle viihteen ollessa tuottajan puhetta kuluttajalle. Taiteen ominaisuutena on niin ikään se, että taide ei kulu.

85 Kuvattu kehitys ei ole ainoastaan Suomessa tapahtuvaa: Lontoon filharmoninen orkesteri on niinikään levyttänyt rockmusiikin klassikkoja sisältäviä levyjä.

Populaarimusiikin vastaanotto-prosessin on tutkimuksissa todettu (Karbusicky 1975) olevan spontaanimpi ja kuulijalta vähemmän edellyttävä kuin taidemusiikissa. Mitä enemmän keskittynyttä, analyttistä kuulemistä ja tradition tuntemusta musiikki edellyttää, ja mitä vähemmän se palvelee ulkomusiikillisia tarkoituksia ja hyötynäkökohtia, sitä vähemmän se vetoaa suuriin joukkoihin. Tässä suhteessa taidemusiikki on autonomisoitunut erkaantumalla primaaris-kulttuurisesta musiikista jo renessanssin aikana (Heiniö 1986, 195). Koska populaarimusiikki on sitoutunut tarkoitustensa, sen on oltava stereotyyppistä, mikä ilmenee vaatimuksesta tietynlaisen tuttuuden säilyttämisestä: säveltäjän on sisällytettävä kappaleeseen uusien elementtien lisäksi helposti tunnistettavia laji- ja tyylipiirteitä jotta musiikki ei erkanisi liian kauas viitekehystänsä. Taidemusiikin säveltäjä puolestaan toimii täysin päinvastoin välttämällä tuttuja piirteitä tai lajitunnusmerkkejä. Populaarimusiikissa ammattitaitoa, täsmällisyyttä ja tarpeiden oikeaa palvelemista osoittavat piirteet merkitsevät taidemusiikin alueella ilmetessään taantumista ja epigonismia. Populaarimusiikin ikuiset arvot sisältyvät kappaleesta toiseen toistuvissa formeleissa, kun taas taidemusiikissa ne puolestaan konkretisoituvat yksittäisissä kauan elävissä musiikinhistoriallista tietoisuutta muokkaavissa teoksissa (Heiniö 1986, 195).

Ankaraa kritiikkiä taidemusiikin puolustajien taholta on saanut osakseen etnomusikologeille ominainen näkökulma, jossa pyritään arvioimaan kaikkea musiikkia funktionaalisesti ja palauttamaan taiteellisen arvon kunkin sosiaalisen ryhmän sisällä päteviin arvostuksiin. Oramon (1974, 334) mukaan taiteellisen arvon kannalta musiikilliset teokset ovat väistämättä eriarvoisia arvon määräytyessä niiden edustamasta tiedostamisen asteesta. Populaarimusiikin kannattajien näkökulmasta on puolestaan esitetty etnomusikologian tarkastelunäkökulmaan sisältyvä ajatus, että sävelteokset ovat "esineitä", joihin ei sellaisenaan sisälly mitään niiden omasta luonteesta johtuvia arvoja, vaan arvot ovat aina peräisin ihmiseltä: ne ovat mielivaltaisesti syntyneitä sosiaalisia järjestelmiä (esim. Gronow 1971).

Molemmille musiikinlajeille, populaarimusiikille ja taidemusiikille, on osoitettavissa oma ominaisuutensa ja funktioista koostuva kulttuurisidonnainen typologiansa. Piirteet, jotka toisen musiikinlajin kannalta ovat positiivisia, osoittautuvat toisen kannalta negatiivisiksi, ja sen vuoksi on kunkin sävelteoksen kohdalla tarpeellista ratkaista, minkä arvo-, normi- ja koodijärjestelmän mukaan sen vastaanoton tulisi oikealla tavalla tapahtua. (Heiniö 1986, 196)

3.5.4.2 Taidemusiikki

Tämän tutkimuksen näkökulma taidemusiikkiin perustuu yleisesti käytettyyn määritelmään, jonka mukaan taidemusiikki tarkoittaa:

- 1) vanhaa kirkko- ja hovimusiikkia,
- 2) porvarillisessa miljöössä tiettyjen esteettisten normien mukaan luotua musiikkia (normien ei kuitenkaan enää tarvitse olla samat kuin musiikin syntyäikoina, vaan musiikin funktio on voinut muuttua esimerkiksi liturgisesta tai viihteellisestä taiteelliseksi)
- 3) 1900-luvun taiteelliseen uudistukseen pyrkivää musiikkia, joka periaatteessa jatkaa edellisen alueen perinnettä.

Tässä tutkimuksessa sovellettava kolmijako perustuu musiikin sosiaalisiin funktioihin sekä musiikin sisäisiin ominaisuuksiin (sosiologisten ja musiikillis-funktionaalisten)

ten tuntomerkkien yhdistelmä). Taidemusiikin sosiaaliselle funktiolle ominaista on ollut sen jatkuvasti nauttima yhteiskunnan eräänlainen virallinen hyväksyntä, jonka arvo perustuu mm. siihen, että taidemusiikki toimii kulttuurin identiteetin ilmaisijana toisin kuin kaupallinen musiikki, jonka ylikansallinen luonne on ollut voimakkaasti esillä. Niin ikään yhteiskunnan varoin ylläpidettävät instituutiot kuten ooppera, sinfoniaorkesterit, konserttitalot sekä pitkälti 1970-luvun loppupuolelle saakka instrumenttiopetus ovat keskittyneet nimenomaan taidemusiikin opetukseen.

Taidemusiikki sinänsä voidaan jakaa erittäin monenlaisia kriteerejä käyttäen erilaisiin alalajeihinsa. Jakoperusteista riippuen voidaan puhua lukuisista erilaisista dikotomioista⁸⁶. Mikäli puolestaan pyritään luomaan historiallista näkökulmaa voidaan taidemusiikin lajeja eritellä aikakausijaottelun mukaan uusien tyylipiirteiden ilmaantumisen järjestystä mukaillen karkeasti⁸⁷ tai hienosyisemmin⁸⁸ tilanteesta riippuen.

Tämän tutkimuksen kannalta olennaiseksi muodostuu musiikinlajien ja tyylien erottaminen, taidemusiikin osalta erityisesti sen sisällä sijaitsevien musiikillisessa ilmaisussa tapahtuneiden tekijöiden toisistaan erottamiseen. Tästä näkökulmasta olennaiseksi muodostuu siirtyminen tonaalisesta musiikista oman vuosisatamme musiikkiin, ja siinä vieläpä yhä lähemmäksi nykyaikaa. Oman aikamme moderni säveltäjä on erällä tavalla joutunut eristyksiin pitäytyessään romanttisessa roolissaan ihmiskunnan tiennäyttäjänä ja profeettana, joka etsii totuutta kieltäytyen helpon suosion tavoittelusta. Kuulijoiden vieraantuminen ei ilmeisestikään johdu musiikillisen sanoman puutteesta vaan syynä siihen on lähinnä ilmaisukeinojen nopea uudistuminen ja kompleksisuus. Heiniön (1986, 190) mukaan atonaalisuuden myötä kuulijat kadottivat perinteisen kykynsä hahmottaa musiikkia. Modernismin huipennuttua 1950-luvun serialismiin ja hajaannuttua tyyllilliseen pluralismiin on kuulijoille (kuten myös musiikintutkijoille) käynyt hankalaksi hahmottaa todellisen avantgardismin sijoittuminen musiikin kentässä⁸⁹. Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen tutkimuksen kohde nimenomaan taidemusiikkiin orientoituneiden osalta on heidän musiikkimakunsa: Bourdieun mukaisesti taidemusiikin kentällä legitimi musiikkimaku on sellainen, joka suuntautuu erityisesti aivan moderneimpaan musiikkiin ja kykenee erottelemaan siitä hyvän ja huonon.

Taidemusiikki ja hierarkkinen musiikkikäsitys

Taidemusiikki on perinteisesti ollut valtakulttuurin musiikkia, ja osittain siitä syystä johtuen on taidemusiikin piirissä musiikillista keskustelua käyvien joukossa vallalla

-
- 86 Instrumentaalimusiikki/vokaalimusiikki; solistinen musiikin/orkestraalinen musiikki; nykymusiikki tai modernismi/vanhat taidemusiikin lajit; absoluuttinen musiikki/ohjelmamusiikki
- 87 1300 ars nova; 1450 alankomaiset koulukunnat; 1600 nuove musiche; 1750 barokin päätös; klassismin vakiintuminen; 1900 uusi musiikki.
- 88 Keskiaika; Renessanssi; Barokki; Klassismi; Romantiikka; Impressionismi; Dodekafonia; Uusklassismi; Futurismi; Sarjallisuus; Aleatorinen musiikki; Elektroninen musiikki; Tietokonemusiikki; Minimaalimusiikki; Mikrotonaalisuus
- 89 Bourdien mukaan juuri se, että aivan moderneinta musiikkia on hankalaa hahmottaa, tekee siitä makujen kentällä arvokkaan, ja henkilön, jolla on tähän edellytykset tuova distinktiokyky omaa näin ollen huomattavan paljon pääomaa kyseisellä makujen kentällä.

ollut hierarkkinen musiikkikäsitys, joka perustuu kaiken musiikillisen tapahtumisen tarkasteluun korkeakulttuurin näkökulmasta. Hierarkkisessa musiikkikäsitetyksessä musiikki ymmärretään puhtaasti taiteellisesti esteettiseksi ilmiöksi ja sen seurauksena arvoiltaan ja funktioiltaan autonomiseksi taiteenlajiksi. Näin ollen musiikin luojat ja tuottajat on voitu ajatella riippumattomiksi musiikin vastaanottajista, jolloin musiikin luomisen ehdot ovat olleet vähäisiä. Korkeakulttuurinen näkökulma näkee musiikin omien lainalaisuuksiensa mukaisesti kehittyvänä taiteenlajina ja yksilöllisten taiteenlajien tuotteena. Musiikkiarvojen katsotaan näin ollen määräytyvän musiikin sisällä piilevistä ominaisuuksista käsin eräänlaisina esteettisinä kvaliteetteina. (Karttunen 1992, 112)

Hierarkkisen musiikkikäsitetyksen olennaisin piirre on Karttusen (1992, 113-114) mukaan musiikillisen arvomaailman sitoutuminen tiukasti yhteen tiettyyn musiikilliseen traditioon, jonka piirissä syntyneitä arvokriteereitä ja esteettisiä normeja puolestaan sovelletaan kaikkeen musiikkiin. Koska kaikkea musiikkia on mahdollista verrata ja suhteuttaa samojen "objektiivisten" ja luonnollisten ainoiksi mahdollisiksi ymmärrettyjen kriteerien mukaisesti, suhteessa omaan, länsimaisen taidemusiikin korkeakulttuuritraditioon, on seurauksena käsitys eri musiikinlajien välillä vallitsevasta hierarkkisesta arvojärjestyksestä. Muut traditiot erotetaan omasta, ideaalista musiikista muodostaen dikotomioita kuten taide/viihde tai vakava/kevyt musiikki. Populaarimusiikki ja taidemusiikki eroavat toisistaan 1) laadullisesti (arvokas/arvoton), 2) funktioiltaan (kaupallinen/taiteellinen, esteettinen/viihdyttävä, totuudellinen/eskapistinen) sekä 3) vastaanottotavoiltaan (syvälinen/pinnallinen, vaativa/helppo).

Tässä ajatusmallissa musiikki ymmärretään universaaliksi kieleksi, jonka vastaanottaminen on periaatteessa kaikille ihmisille mahdollista. Tämä ajattelu nostaa taiteen kaikkien yhteiskunnallisten suhteiden vaihtelun yläpuolelle, taiteella ei siis ole yhteyttä yhteiskunnalliseen todellisuuteen, vaan sillä on oma, erityinen, vakava ja ylevä arvonsa. Näin ollen myöskään sen ymmärtäminen ei edellytä specialistista opittua kulttuurista kompetenssia, vaan "taiteellisen aistin" katsotaan olevan luonnonlahja, joka on vain pienellä osalla ihmisiä (Bourdieu 1984, 3-6).

Autonomisen taiteen ideaaliin liittyy vastaanottamista koskeva normi, jonka mukaan taideteos tulee vastaanottaa esteettisenä objektina, taiteena taiteen vuoksi. Esteettinen asenne ja sen korostaminen, Bourdieun termillä legitiimi vastaanottotapa "esteettinen dispositio", on osa autonomiaestetiikkaa, jonka juuret juontavat saksalaiseen idealistisen filosofian perinteeseen, jonka edustajista Hegel ja Kant jo aiemmin tässä yhteydessä on mainittu. Esteettisen asenteen ominaisuuksiksi on määritelty puhdas kontemplatiivisuus, distanssi ja intressittömyys. Esteettiset objektit ovat itsetarkoituksellisia ja niitä tarkastellaan irrallaan muusta maailmanmenosta ja ilman välineellisiä, nautintoon tai muihin tavoitteisiin tähtääviä pyrkiä. Autonomiaestetiikan taustalla ovat yleensä länsimaiselle kulttuurille luonteenomaiset perustavanlaatuiset ajatusdikotomiat: luonto/kulttuuri, ruumis/sielu ja tunne/järki, joita musiikkiarvoissa edustavat tunteeseen vetoava musiikki/älyllistä nautintoa tuottava musiikki sekä välitöntä tyydytystä, nautintoa tuottava musiikki/etäisyyttä vaativa, välillistä tyydytystä tuottava musiikki. (Karttunen 1992, 115-116)

Hierarkkisen musiikkikäsitetyksen mukaisesti taide- ja populaarimusiikki eroavat toisistaan laadullisesti, funktioiltaan ja vastaanottotavoiltaan. Erojen

aiheuttajia ovat popmusiikkia säätelevät ulkomusiikilliset ja kaupalliset tekijät taidemusiikin edustaessa taidetta taiteen vuoksi pyrkien puhtaasti taiteellisesti esteettisiin päämääriin. Populaarimusiikki on tässä katsannossa stereotyyppistä ja helposti vastaanotettavaa pyrkiessään viihdyttämään, ja taidemusiikki puolestaan on tietoisuutta avartavaa ja se on vastaanotettava esteettisessä kontemplaatiossa (Karttunen 1992, 116). Taidemusiikin puolustajat korostavat musiikin kognitiivista, esteettistä ja kasvatuksellista tehtävää, musiikki edustaa heille keinoa ymmärtää todellisuuden syvintä olemusta tavalla, jota mikään muu kulttuuri-ilmiö ei kykene korvaamaan (Heiniö 1986, 191).

Taidemusiikkiin orientoituminen ei yleensä näy minkäänlaisen pukeutumistyylin, hiusmuodin tai muun ulkoisen ryhmäsidonnaisuutta osoittavan tekijän kautta. Ulkoisista seikoista ainoastaan viulu- tai muun soittimen kotelon kantaminen kainalossa saattaa paljastaa ulkopuoliselle tarkkailijalle musiikkiorientaation suunnan. Taidemusiikkiorientoituneisuutta saatetaan osoittaa esimerkiksi näkymälä ja näyttäytymällä konserteissa, osallistumalla musiikkikeskusteluun vaikkapa lehtien palstoilla tai oman soittamisen/esiintymisen ohella kuuntelemalla taidemusiikkia. Taidemusiikkiin orientoituneille sosiaalinen yhteenkuuluvuuden tunne rakentuu (silloin kun se yleensä rakentuu) pitkälti yhtye- ja kamarimusiisoinnin kautta. Toisaalta jokainen taidemusiikkiin orientoitunut henkilö ei välttämättä saa tilaisuutta kamarimusiisointiin, jolloin luonnollisesti sosiaalinen aspekti jää siltä osin puuttumaan.

3.5.4.3 Kansanmusiikki

Kansanmusiikin määrittelyminen ja rajaaminen on hankala tehtävä, ja määritelmä riippuu aina määrittelijän musiikkikäsitteistä ja arvomaailmasta. Eri aikakausina käytetyt termit ovat vaihdelleet paljoltikin: on puhuttu kansanomaisesta musiikista, kansanmusiikista, kansan musiikista, maalaisrahvaan musiikista, kaupunkilaisväestön kansanmusiikista tai jopa perinteisestä musiikista. Vähitellen kuitenkin alkoivat yleistyä modernimmat näkemykset siitä, mitkä seikat kansanmusiikin olemuksessa ja määrittelyssä ovat olennaisia. 1954 kokoontunut Folk Music Council (JIFM 1955) määritteli kansanmusiikin sellaiseksi musiikillisen perinteen tuotteeksi, joka on kehkeytynyt suullisen siirtymäprosessin myötä⁹⁰.

Eräiden tutkijoiden (esim. Lloyd 1967) mukaan ei taidemusiikin ja kansanmusiikin välillä syvimmillään ole mitään olennaista eroa, vaan alkuaan ne ovat peräisin samasta ihmismielen sopukasta ja niiden eriytyminen on historiallinen, sosiaalinen ja kulttuurin kerrostumiin liittyvä kysymys. Kansanmusiikki-sanana nykymerkitys viittaa siihen säätyjakoon perustuvan yhteiskunnan musiikkiin, jonka harjoittajat eivät kuuluneet johtaviin säätyihin. Rahvaan musiikkina kansanmusiikki oli luonteeltaan yhteisöllistä ja funktionaalista. Se liittyi suurelta osin työhön (työlaulut, paimensoitto) sekä yhteisöllisiin tilanteisiin (häät, hautajaiset, tanssit jne.). Kansanmusiikin tekijät olivat osa sitä yhteisöä, missä tätä musiikkia esitettiin ja mistä sitä koskeva käsitteistö sai alkunsa. (Salminen 1989, 18)

90 Seuraavat seikat ovat luoneet mainittua perinnettä: 1) jatkuvuus, joka yhdistää nykyisyyden menneisyyteen 2) muuntelu, joka on yksilön tai ryhmän luovasta virikkeestä peräisin, 3) yhteisön suorittama valinta, joka sosiaalisen kontrollin välityksellä päättää niistä muodoista, joissa musiikki säilyy (Salminen 1989, 18).

Laitinen (1982, 124) määrittelee kansanmusiikkia käyttäen käsitettä talonpoikaismusiikki seuraavasti: Talonpoikaismusiikki oli sääty-yhteiskunnan rahvaan itsenäinen omalakinen musiikkikulttuuri, joka sisäisiltä ominaisuuksiltaan erosi säätyläisten musiikkikulttuurista vastakohtaan tavoin, vaikka se joiltakin osin saattoi sitä ulkoisesti muistuttaa. Talonpoikaismusiikki ei ollut kehittymätöntä ja alkeellista, se ei ollut taidemusiikin alkeismuoto eikä musiikin historian primitiivinen johdanto vaan tietoisten ihmisten taiteelliseksi ilmaisukseksi tekemää ja sellaisena käyttämää. Sitä harjoiteltiin ja muokattiin tietoisesti ja talonpoikaismusiikki ilmensi tiettyjen ihmisten musiikillista maailmankuvaa sekä esteettisiä ja muita arvoja.

Erilaisten muunnoksien esiintyminen kansanmusiikissa selittyy luonnollisella tavalla funktion ja esityskäytännön kautta: soitossa ja laulussa omaksuttuja malleja ei sidota nuottikuvaan, joka tarkasti ilmaisisi soivan hahmon - itse asiassa koko kansanmusiikkikappaletta ei mielletä musiikilliseksi "teokseksi" samassa merkityksessä kuin taidemusiikin alueella on tapana. Kansanmusiikin tutkijoita ei niinkään kiinnosta kuka minkäkin mallin on keksinyt, vaan pikemminkin mallin toteutus varsinaisen musiikin luojaan, laulajan tai soittajan toimesta. Jokainen pelimanni tai laulaja luo oman persoonallisuutensa ja taitojensa välityksellä kulloiseenkin musiikin esitystilanteeseen sopivan version. Tämän soveltuvuus tilanteeseen tulee aina testattua suorassa kontaktissa yleisön kanssa - sosiaalinen kontrolli huolehtii siitä, tuleeko esitys hyväksytyä vai torjutaanko se. Syitä torjutuksi tulemiseen voivat olla puutteellinen tradition, vallitsevien normien tuntemus tai liian suurten muutoksien äkillinen toteuttaminen, jotka merkitsevät musiikillisten tai sosiaalisten lakien rikkomista. (Ling, Lönn, Alakönni 1978, 347)

Kansanmusiikissa usein sävelmä ja sen esitys ovat alisteisessa asemassa sanaan nähden. Tanssia säestettäessä on melodian muuntelun pysyttävä tietyissä rytmisen rakenteen asettamissa rajoissa. Laulelmapuolella musiikillisen ilmaisun (koristelu, muuntelu) korostaminen saattaa johtaa tilanteeseen, jossa rytmin tanssillinen vakavuus tulee kyseenalaistetuksi. Kokonaisuutena ottaen on kysymys musiikillisten mallien muotoilussa esiintyvistä erittäin monisäikeisistä rytmistä agogiikkaa ja melodista improvisointia koskevista annetuissa puitteissa tapahtuvasta muuntelusta. (Ling, Lönn, Alakönni 1978, 347).

Erilaisissa yhteiskuntajärjestelmissä kansanmusiikin koostumuksessa ja syntyvaiheissa on suuria eroja ja kahden samankaltaisenkin kulttuurialueen sisällä voivat erot olla merkittäviä. Suomalaisessa yhteiskunnassa piijat, rengit, päiväläiset, sekatyö- ja uittomiehet, kaupustelijat sekä erilaiset liikkuvat käsityöammattien harjoittajat ovat toimineet merkittävänä perinteen kantajina edustaessaan kiertelevää ja usein paikkakuntaa muuttavaa elämäntapaa.

Nykyisin kansanmusiikin funktio ja siitä kiinnostuminen on muodostunut huomattavan erilaiseksi kuin aikaisemmin kuvatussa viitekehetyksessä esiintyessään: nykyisin kansanmusiikkia soittavat tai laulavat hyvinkin erilaisista kansalaispiireistä lähtöisin olevat henkilöt, professorit, lääkärit, opettajat jne. Kansanmusiikin sidoksisuus työtä tekevän luokan musiikinlajiksi tai ei johtavassa asemassa olevan kansanosan musiikkina ei ole nyky-yhteiskunnassa lainkaan selvä. Pikemminkin voidaan puhua kansanmusiikista yhtenä musiikkimaun lajina - se, mitä musiikkimaun takaa paljastuu tutkittaessa on mielenkiintoista: Bourdieun ja monien muiden tutkijoiden mukaan musiikkimaun tutkimisen pitäisi oikeastaan kertoa henkilön yhteiskunnallisesta taustasta paljonkin.

Nykypäivän Suomessa kansanmusiikkia soitetaan ja opiskellaan harrastukse-

na siinä missä taidemusiikkia tai rockmusiikkiakin, sen pariin ei siis ikään kuin sosiaalistuta oman kodin ja sen elämään liittyvien yhteiskunnallisten sidoksien kautta ainakaan yhtä selkeästi kuin vuosisatamme alussa. Luonnollisesti on erittäin mielenkiintoista selvittää niitä taustoja ja intressejä, joita kansanmusiikkiorientaation omaavien henkilöiden taustalta on löydettävissä. Nimenomaan kansanmusiikin piirissä erittäin voimakkaasti tapahtunut erilaisten etnisten musiikkikulttuurien piirteiden ja käytäntöjen hyödyntäminen sekä ilmaisukeinojen laajentaminen populaarimusiikin piiriin soittimia, soittotapoja, teknisiä apuvälineitä ja muita piirteitä lainaamalla ovat olleet eräänä syynä kuulijakunnan kasvuun.

Nykyisellään harvemmin puhutaankaan kansanmusiikista silloin kun tarkoitetaan musiikinlajia, jossa ei soiteta tai lauleta puhtaasti jonkin alueen kansanmusiikkiin kuuluvaa perinnettä, vaan johon on sekoittunut aineksia joko muusta etnisestä kulttuurista tai populaarikulttuurista: silloin puhutaan maailmanmusiikista ("world music") tai etnomusiikista. Nimitys on puhtaasti kaupallisten intressien piirissä syntynyt pohdittaessa otsikkoa levykaupan kyseistä maailman eri puolilta peräisin olevaa musiikkia kaupittelevalle hyllylle. Kysymykseksi nouseekin voidaanko puhua kansanmusiikkiorientaatiosta silloin kun musiikinlajina on maailmanmusiikki, jota jopa Värttinän ja Angelin tyttöjen voidaan eräällä tavalla katsoa edustavan. Tämän tutkimuksen piirissä näin on menetelty: kansanmusiikkiorientaatioon⁹¹ kuuluvaksi on laskettu kaikenlainen kansanmusiikkiin tai etnisiin musiikinlajeihin sekä niiden yhdistelmiin suuntautuneisuus ja kiinnostus. (Kansanmusiikkiorientaatio on luonnollisesti mahdollista jakaa vielä kahteen tai useampaan erilliseen osaan, mikäli tarve vaatii.) Koska kansanmusiikkiorientaatio on tämän käsitteenmäärittelyn myötä laajentunut käsittämään paitsi suomalaisen kansanmusiikin, myös kaiken muun kansanmusiikkisuuntautuneen musiikin, ei ole aiheellista tässä yhteydessä luettelaa kaikkia kansanmusiikin piiriin kuuluvia musiikintyyplejä nimeltä.

Kansanmusiikkiin orientoituneilla esiintyy joitakin yhteisiä piirteitä, joiden avulla he ainakin ryhmänä toimiessaan haluavat erottua muista musiikkiharrastajista. Tällaisia piirteitä ovat esimerkiksi amatöörimäisyydenkorostaminen (positiivisessa mielessä) ja musiikillisen muodollisen koulutuksen puuttuminen, soittamisen erittäin korkea tiheysaste, usein tapahtuva esiintyminen, soittaminen yleensä ilman palkkiota, osallistuminen oman musiikinlajin tapahtumiin, esiintymisasujen yhtenevyys (housut, liivit, joskus myös kansallispuku), torjuva suhtautuminen muodollista musiikkikoulutusta saaneisiin henkilöihin, läheinen yhteys tanssimusiikkiin ja sen soittamiseen sekä vielä ainakin muita pelimanneja kohdatessa tietty puhetapa ja termistö.

91 Saattaisi olla osuvampaa käyttää tässä yhteydessä etnomusiikkiorientaatio-nimitystä.

3.5.4.4 Iskelmä- ja perinteinen tanssimusiikki

Iskelmämusiikki⁹² sai alkunsa 1800-luvun jälkipuoliskolla Euroopan ja Amerikan suurissa kaupungeissa. Saksankielisellä alueella alettiin erityisen suosituista sävelmistä käyttää nimitystä "Schlager", joka muodostuikin 1900-luvun alussa tämän musiikinlajin yleisnimeksi. Englantia puhuvissa maissa suosittu sävelmä on "hit", kuitenkin musiikinlajin yleisnimeksi vakiintui popular music. Suomen kieleen käsite tuli 1920-luvun loppupuolella ensin muodossa iskusävelmä ja sittemmin iskelmä. (Gronow 1978b,166)

Iskelmämusiikin esiinmarssi liittyi suoraan 1800-luvun teollistumisen ja siitä seuranneen kaupunkien kasvun myötä tapahtuneeseen kaupallisen musiikkiteollisuuden laajenemiseen. Kasvaneiden kaupunkien asukkaiden tarpeita tyydyttämään perustettiin konserttisaleja, tanssisalonneja, varieteeteattereita sekä musiikkiesityksiä suosivia ravintoloita ja kahviloita. Soitinten teollinen tuotanto ja nuottien kysynnän voimakas lisääntyminen ruokkivat kaupallisen musiikkiteollisuuden kasvua. Uusien sävelmien kysyntä kasvoi varieteeteattereiden ja tanssiorkestereiden pyrkiessä tarjoamaan alati uutta yleisön musiikkinalan tyydyttämiseksi. Kuten jo aikaisemmassa yhteydessä on todettu, useimmat 1800-luvun taidesäveltäjät tekivät pienimuotoisia lauluja ja muita teoksia, jotka sopivat paitsi ammattilaisten, myös harrastelijoiden esitettäväksi. Näin ollen ei iskelmämusiikki alkuvaiheessaan ollut mikään erityinen musiikintyyli tai muoto, vaikkakin pikkukappaleiden suuret nuottien myyntimäärät olivat uutta aikaisempaan verrattuna, ja itse asiassa ennakkoivat tulevaa. Paitsi ammattisäveltäjät, myös amatöörit saavuttivat kappaleillaan menestystä kuten myös hengelliset nuottikokoelmat. (Gronow 1978b,166)

Varieteeteattereissa ja Music halleissa esitettävä musiikki oli usein kansanmusiikkipohjaista, joskus uusien sanoituksin varustettua perinteistä musiikkia. Tanssimusiikki, jota esitettiin lähes yksinomaan soittimin, perustui kansanomaisiin aiheisiin osittain siksi, että suosittu tanssi valssi ja polkka olivat alunperin keskieuropalaisia kansantansseja.

Jatkuva kysyntä synnytti vähitellen uuden säveltäjäkunnan, iskelmäsäveltäjät. He kykenivät nopeasti tuottamaan vakiintuneeseen kaavaan sopivia sävelmiä, jotka täyttivät yleisön vaatimukset mieleen jäävyydellään ja tuttuudellaan. 1800-luvun loppupuolella voidaan jo katsoa iskelmämusiikin eriytyneen omaksi musiikinlajikseen, johon kuuluvat sävelmät olivat pienimuotoisia, yleensä laulettuja (harvemmin soitinsävellyksiä) sekä tietoisesti hyvin mieleenpainuviksi tehtyjä. Sanoituksen suhteen kehittyi kaksi perustyyppiä, romanttinen rakkauslaulu ja humoristinen kuplettityyppinen laulu, jolle leimansa antoivat sattuva nimi ja muutama erityisen iskevä säe tekstissä. (Gronow 1978b, 166)

Kansallisista erityispiirteistä huolimatta musiikin käyttötarkoitus määräsi

92 Van Elderen (1994, 51-64) käyttää samasta musiikkigenrestä suomalaisen korvaan hiukan vieraalta kalskahtavaa nimitystä Perinteinen Populaari Musiikki - old-fashioned mainstream popular music. Termi populaari saa suomalaisen musiikinkuulijan korvissa vivahteen joka viittaa popmusiikkiin, musiikkiin, joka puolestaan yleensä (ja myös tässä tutkimuksessa) erotetaan iskelmä- ja tanssimusiikista. Van Elderen erottaa suomalaisesta kevyestä musiikista seuraavat alueet: 1) Perinteinen Populaari Musiikki, 2) Suomi Rock, 3) Neo-Kansanmusiikki, 4) Iskelmä. Tämän tutkimuksen näkökulmasta alueet 1 ja 4 muodostavat tässä luvussa määritellyn iskelmä- ja perinteisen tanssimusiikin.

pitkästi niiden luonnetta: Revyyinäyttämöiden⁹³ vuolassanaiset laulut poikkesivat laulunäytelmien, musikaalien ja operettien draamallisemmista sävelmistä. 1900-luvulle tultaessa iskelmän yhteydet taidemusiikkiin ja kansanmusiikkiin alkoivat hämärtyä amerikkalaisten muotitanssien⁹⁴ leviämisen myötä. 1920-luvulta lähtien iskelmät alkoivat yhä useammin noudatella jonkin seuratanssin muotoja ja rytmejä, ja iskelmämusiikin tyypilliseksi esittäjäksi vakiintui tanssiorkesterin säestämä laulaja. Yhteys iskelmän ja tanssimusiikin välillä on tämän jälkeen ollut saumaton aina nykypäivään saakka. Seuratanssien maailmanlaajuinen leviäminen ja iskelmämusiikin asettuminen tanssien edellyttämiin rakenteisiin loi pohjan tanssimusiikin muuntumiselle kansallisesta tyylistä ylikansalliseksi musiikkityyliksi, johon vaikutteita voitiin lainata yhtä hyvin jazzmusiikista, latalaisamerikkalaisesta musiikista kuin havaijilaisesta tai eurooppalaisesta musiikista. (Gronow 1978b, 166-167)

Iskelmämusiikin kehityskulku on ollut koko ajan sidoksissa julkaisutoiminnan kehitykseen yhtä hyvin kuin äänentoistolaitteiden, vahvistimien ja radion lähetystoiminnan kehittymiseen. Levy-yhtiöt astuivat äänilevyn kehityksen myötä nuottikustantajien paikalle iskelmämusiikin johtavina tuotannollisina ja sitä kautta kehitystä säätelevinä voimina. Maantieteellisesti tarkasteltaessa toinen maailmansota vaikutti ratkaisevasti iskelmämusiikin painopisteeseen: vielä 1930-luvulla Ranska, Iso-Britannin ja Saksa olivat merkittävässä asemassa iskelmäntuottajina, mutta toisen maailmansodan runtelema Eurooppa ei kyennyt enää vakavasti kilpailemaan Yhdysvaltojen massiivisia ja tehokkaita tuotanto-, levitys- ja radiolähetykskoneistoja vastaan ja niin muodostui iskelmälle tyypillinen kaava yhdysvaltalaisen mallin mukaan. Tyypillisimmillään iskelmässä oli 4/4 foxtrot rytmi, kappale 32 tahtia pitkä, muotorakenteeltaan 32 tahtinen, jossa 8 tahdin jaksot seurasivat toisiaan kaavaa AABA noudattaen. Lisäksi teksti tavallisesti kertoi rakkaudesta, jossa tyttö tai poika lopulta joka saivat tai menettivät toisensa.

1950-luvun lopulla syntynyt rock and roll sekoitti iskelmämusiikin kenttää muodostaen vähitellen oman musiikinlajinsa. On selvää, että myös tanssilavoilla soitetaan joskus rockmusiikkia tanssi-orkestereiden toimesta muun musiikin lomassa, mutta siinä yhteydessä rockmusiikin funktio on hieman erilainen kuin tämän tutkimuksen rock-orientaation yhteydessä tarkoitetaan. Tässä tutkimuksessa rockmusiikin katsotaan sijoittuvan iskelmämusiikin käsitteen ulkopuolelle omaksi erikseen määriteltäväksi orientaatiokseen. Iskelmämusiikki ja perinteinen tanssimusiikki käsitteenään tämän tutkimuksen yhteydessä nimenomaan tanssilavoilla ja ravintoloissa tanssivan suomalaisen yleisön käyttöön ja viihdykkeeksi tarkoitetuksi musiikiksi.

Vaikka iskelmämusiikki muodostaa eräänlaisen ylikansallisen musiikinlajinsa, on kuitenkin olemassa eroja eri maiden tanssimusiikkikulttuureissa kunkin maan erityispiirteiden⁹⁵ toimiessa erottajina. Suomalaiselle tanssilyleisölle ominaisia piirteitä ovat muun muassa melko tiukka pitäytyminen perinteisissä paritansseissa

93 Näitä edustavat kabaree, varietee ja music hall.

94 Näitä edustavat esimerkiksi cakewalk, tango, foxtrot ja charleston.

95 Van Eldereren (1994, 58) katsoo, että musiikissa (Neo-kansanmusiikki, Suomi Rock, Tango, humppa ja jopa Sibelius) ilmenee Suomen suuri kyky ottaa vieraita vaikutteita ja muodostaa niistä jotain sellaista, jonka suomalainen ihminen tunnistaa omakseen.

(valssi, tango, humppa, foxtrot, jenkka), eksoottisimmillaan voi maamme tanssilavalla kuulla samban tai cha chan jossain vaiheessa iltaa. Niinikään nykysolistit liittävät ohjelmistoonsa perinteisten paritanssien lomaan beat-rytmin eri muunnoksia painopisteen kuitenkin säilyessä perinteisissä tanssityypeissä. Ehkä kuitenkin suomalaiselle iskelmä- ja tanssimusiikille tyypillisimmät elementit ovat laulajien artikulaatio- ja äänenmuodostustavassa sekä esityskäytännössä ja sen visuaalisessa ilmiössä⁹⁶.

Varsinainen suomalainen iskelmä syntyi vasta lähellä vuotta 1930 ja iskelmän merkitys ei koko kolmikymmenluvulla kyennyt kohoamaan kovin merkitykselliseksi maan koko musiikkitoimintaa tarkasteltaessa. Iskelmätuotantoa hallitsi muutama orkesteri ja solisti⁹⁷, ja heidän voidaan katsoa luoneen kansallisen suomalaisen iskelmätyylin. Vasta toisen maailmansodan päätyttyä alkoi iskelmämusiikin vaikutus voimakkaasti kasvaa: äänilevyteollisuus, radio ja levyautomaatit tekivät iskelmät tutuksi joka puolella maata. Suomalainen iskelmä on käynyt kansainvälistä kehitystä seuraten läpi vastaavat vaiheet kuin muu Eurooppa, 1940-luvulla amerikkalaisvaikutteinen iskelmä valloitti suomalaisten kuuntelutottumukset, 1950-luvun lopulla ja kautta koko 1960-luvun rock and roll sekä uusi popmusiikki tekivät voimakkaan invaasion Suomeen aiheuttaen kuitenkin perinteisen iskelmämusiikin kannattajien ryhmittymisen humpan ja tangon ympärille.

1970-luvulla koko kevyen musiikin kenttä on monipuolistunut ja jakaantunut yhä pienempiin ja alakulttuureiltaan erilaistuviin musiikillisiin tyyliin. Tämän tutkimuksen kannalta eriytyneet yhä pienemmät musiikilliset erityisorientaatiot eivät ole olennaisessa asemassa. Iskelmä- ja tanssimusiikin orientaation määrittelyn piiriin tässä tutkimuksessa luettava musiikki rajoittuikin aikaan ennen rockmusiikin tuloa, sekä siihen musiikilliseen suuntaan joka rockin tullessa ryhmittyi tangon ja humpan ympärille. Tämän suuntainen orientaatio on selkeästi olemassa nykysuomalaisessa tanssikulttuurissa kesäisin tanssilavoilla ja talvisin elävää musiikkia tarjoavien ravintoloiden piirissä.

Viimeaikojen iskelmämusiikin ilmiöitä tarkastellessa on helppo havaita kansanmusiikin pariin ilmaantuneen muiden maiden kansanmusiikkivaikutteiden hyödyntämisen siirtyneen myös iskelmämusiikin piiriin. Esimerkiksi tällä hetkellä suosionsa huipulla olevan Laura Voutilaisen ensimmäisen pitkäsoittolevyn taustoilta on helppo havaita sävyjä, jotka johdattavat tunnelman entisen Jugoslavian seuduille.

Iskelmä- ja tanssimusiikkiorientaation tutkiminen osoittautui oletettua hankalammaksi, koska sitä soittavat yleensä ravintoloissa ammattimuusikot, joiden orientaatiota pitkälti määrää rahan ansaitseminen. Toisaalta mainittua musiikkia

96 Van Elderen (1994, 55-56) analysoi suomalaista tangoa (Taneli Mäkelä: "Askelees kuulu ei") ja sen tulkintaa mielenkiintoisella tavalla löytäen tulkinnasta monia uusia ulottuvuuksia: hiukan oikeaa iskutusta jäljessä tapahtuva laulaminen ilmaisee hänen mukaansa suomalaiselle tyypillistä hitautta -allekirjoittaneen näkemyksen mukaan kyseessä on vanha keikkalaulajien (lähinnä Olavi Virran) aloittama tyyllitelykeino, jolla saatiin sanat erottumaan tarkasti rytmissä soittavan orkesterin soitosta. Van Elderenin mukaan edelleen avoin ja suora äänenmuodostus laulajalla muistuttaa suomalaisen luonnon ja maiseman avaruudesta -allekirjoittaneen käsityksen mukaan äänenmuodostustapa syntyi iskelmämusiikin alkuaikoina laulajien yrittäessä saada vahvistinlaitteiden puuttuessa äänensä kantamaan mahdollisimman kauas.

97 Näitä olivat Dallape', Rymi-pojat, Ramblers, Georg ja Eugen Malmsten ja Matti Jurva.

soittavat myös kansanmusiikkiorientoituneet ja he puolestaan toimivat ilman palkkion pyynteitä. Lähimmäksi tämän kaltaista musiikkiorientaatiota voisi ajatella päästävän tutkimalla tanssiharrastusta musiikillisen orientaation muotona, ja niin tämänkin tutkimuksen tiimoilta tehtiin. Tulokset osoittivat selkeästi, että tanssin harrastaminen mainitun musiikinlajin orientoitumisen ilmenemismuotona onkin liikunnallinen orientaatio suuremmassa määrin kuin musiikillinen orientaatio: harrastajien toimintaa määrääväksi tekijäksi osoittautuivat sosiaaliset ja terveyteen sekä liikkumiseen liittyvät seikat, joita kylläkin suuntasi tietynlaisen musiikintarjonnan ohjaama ilmiasu, lavatansseissa käyminen. Koska liikuntaorientaatiotutkimukselle varmasti löytyy muitakin kenttiä, on tästä tutkimuksesta rajattu pois mainittu sarka.

3.5.4.5 Rockmusiikki

Tässä tutkimuksessa käytettävä määritelmä pyrkii kuvaamaan tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden orientaatiota mahdollisimman tarkasti, tarkoituksena ei siis ole laatia rockmusiikin sekavalle kentälle sen kummemmin kuin muidenkaan käsiteltyjen musiikinlajien kentille yleispäteviä määritelmiä, joita voitaisiin muussa yhteydessä hyödyntää. Kuten muutkin tässä tutkimuksessa esillä olleet musiikinlajit, niin myös rockmusiikki sisältää kymmenittäin alalajeja omine muista tyyleistä erottuvine piirteineen.

Käsitteiden sekoittuminen toisiinsa on kuvaavaa koko kevyen musiikin kentällä: iskelmämusiikki-tanssimusiikki-popmusiikki-rockmusiikki ovat käsittekimppu, jonka erittelemisen yleispätevästi olisi erittäin hankalaa. Tässä tutkimuksessa rockmusiikki erotetaan iskelmämusiikista (jonka kenttään kuuluvaksi se usein luetaan). Käsitteenä rockmusiikki on hyvin monimerkityksinen, ja sitä on pyritty rajaamaan esiintyjien ja yhtyeiden perusteella sekä rajaamalla rockille tyyppillisiä ominaisuuksia ja tyylipiirteitä. Niin kutsuttu yhtenäisrokin ideologian aika kesti 1950-luvun alusta 1960-luvun jälkipuoliskolle. Tuon ajan jälkeen on rockin tyyli-kenttä levinnyt hyvin monisäikeiseksi, suorastaan pirstaleiseksi.

Rock and rollin läpimurron jälkeen 1956 on popmusiikkia yhä yleisemmin alettu kutsua rockiksi tai rockmusiikiksi. Rockmusiikin perusta on afro- ja euroamerikkalaisessa musiikkikulttuurissa, ja sen kehityksen merkittävimmät kehityslinjat ovat syntyneet Yhdysvalloissa ja 1960-luvun jälkeen Iso-Britanniassa, joskin siihen on yhdistetty piirteitä eri maiden kansanmusiikista, jazzista ja taidemusiikista. Toisen maailmansodan jälkeisen aikakauden äänilevymyyntiin ja musiikkitarjontaan kokonaisuutena ottaen on vaikuttanut eniten popmusiikin synty ja kehittyminen. Erilaisten popmusiikkityylien kehityksen taustalla ovat vaikuttaneet musiikilliset, historialliset, sosiaaliset ja taloudelliset tekijät. Nykyisen pirstaleisen popmusiikin kentän taustalla on ollut lukuisia musiikinlajeja ja tyyliä, jotka muodostavat musiikillisen murrosvaiheen musiikillisen kirjon, rock and rollin.

Koko historiansa ajan rock and roll musiikki on ollut käsitteellisesti, termien ja tyylien määrittelyn suhteen hankala, muuttumisaltis ilmiö. Rockmusiikin käsitteet ovat useimmiten oman kulttuurihistoriansa synnyttämiä ja pääasiassa massamedioitten vakiinnuttamia termejä, joiden merkitys käyttäjienkin kesken vaihtelee voimakkaasti. Tyyliille luonteenomaista on kaikenlaisten erottelujen ja luokittelujen välttäminen, muottien ulkopuolella pysyttelemisen. Kuitenkin rockyleisön kaikkien

tasojen - luovat, arvottavat ja kuluttavat - jäsenet pyrkivät luomaan erotteluja.

Rock on populaarimusiikin alue, joka erottuu ideologisesti, ilmaisullisesti ja tyyllillisesti muista. Frithin (1987) mukaan:

"Rock on massatuotettua musiikkia, joka sisältää itsessään omien tuotantokeinojensa kritiikin; se on massakulutettua musiikkia, joka konstruoi itselleen oman 'autenttisen' yleisönsä"

Rockmusiikille ominainen ilmenemismuoto, jonka varaan sen ilmaisullinen perusta itse asiassa rakentuu, on pitkälti bänditoiminta ja sen ympärille rakentunut sosiaalinen toiminta, jonka merkitys ei ole sidoksissa yksistään massamedian piiriin (radio, TV, levytykset) pääsemiseen. Blaukopfin (1987) mukaan bänditoimintaa ilmenee kaikissa teollistuneissa yhteiskunnissa kaupunkeihin keskittyneenä yhteiskuntajärjestelmistä riippumatta. Joukkoviestimien tarjoaman ns. mediarockin vaikutus on voimakasta ja vain harvat yhtyeet onnistuvat pääsemään sen osallisiksi. Ylikansallisesti markkinoidun ja usein hyvinkin sovinnaisen rockin vaikutus saattaa häiritä ruohonjuuritason ilmaisullisten ja sosiaalisten merkityksien ymmärtämistä (Salmi 1990, 26-29).

Brolinsonin ja Larsenin (1981, 13-34) määritelmän mukaan rockista voidaan erotella lajityyppejä (genre), tyylejä (stil) ja muotisuuntauksia (moderiktning). Lajityypille ovat ominaisia tietyt musiikilliset ominaisuudet, funktiot ja käyttötavat. Tyyllillä puolestaan tarkoitetaan yhteisiä, erityisiä ilmaisukeinoja tietyn rajatun repertuaarin sisällä tunnusmerkinään strukturointi- ja hahmotusperiaatteiden sekä sointi-ihanteen (saundi) asettaminen. Muotisuuntauksen syntymiselle on ominaista yhtyettä koskevassa puheessa esiintyvä leimaaminen, jolla saatetaan viitata paitsi tyyllillisiin ominaisuuksiin, myös ulkomusiikillisiin seikkoihin kuten vaatetukseen, kampauksiin, asenteisiin taikka maantieteelliseen kotipaikkaan. (Ehrnrooth 1988, 16)

3.5.4.6 Heavy

Kuten edellisestä luvusta kävi ilmi, mielletään heavyrock tai suomalaisemmin hevi eräänlaiseksi rockin hybridiksi, yhdeksi sen erityisalueeksi (tosin hyvin moniulotteiseksi sellaiseksi), joka on itse asiassa helpommin määriteltävissä kuin varsinainen rock and roll sinänsä. Kuten miltei kaikki muutkin musiikin alueet, on hevimusiikkikin pirstoutunut yhä pienempiin osa-alueisiin, joita tätä kirjoitettaessa on määritetty jo kymmeniä, ja joiden toisistaan erottaminen vaatisi huomattavaa paneutumista tyylin kaikkiin mahdollisiin edustajiin. Tämän tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden heviorientaation tarkkaa suuntautumista varsinaisella hevimusiikin kentällä ei pyritäkään tarkasti määrittämään, tutkimuksen kannalta olennaista on muista orientaatioryhmistä erottuminen, mihin riittää erityisorientaation (heviorientaatio) olemassaolo. Eri hevityylejä on käsitelty lähemmin muussa tutkimuksessa (esim. Larkin 1992).

Hevimusiikki-termin väärinymmärrykset perustuvat monesti siihen, että genreen kuuluvaksi lasketaan ainoastaan joitakin "alkuperäisiä" hevityyhteitä (esimerkiksi: Led Zeppelin, Deep Purple, Black Sabbath, Uriah Heep) sivuuttaen uudet pirstoutuneet alatyylit. Niin ikään ovat eri tutkijat liittäneet hevigenreen sellaisiakin musiikinlajeja, joiden kehittymisen aikana ei vielä oltu määritelty koko

hevimusiikkia. Heviä oli siis olemassa jo ennen kuin termiä alettiin käyttää sen kuvaamiseen.

Termin ensimmäinen käyttäjä oli kirjailija W. Burroughs, joka käytti "heavy metal" -käsitettä kirjassaan *Naked lunch* (Alaston lounas julk. Suomessa 1971) 1959 (Larkin 1992, 6). Musiikillisessa yhteydessä termiä käytettiin ensimmäisen kerran Steppenwolfin 1968 tekemässä kapinallisuuden ylistyslaulussa "Born to be wild"⁹⁸, joka kuului motoristielokuvan "Easy Rider" soundtrackiin ja josta sitä kautta tuli moottoripyöräkansan tunnuslaulu (Weinstein 1991, 19). Tosin tuolloinkaan ei puhuttu musiikinlajista, vaan sanoittaja⁹⁹ kuvailee tunnetta, jonka saa ajaessaan autoa tai moottoripyörää autiomaan valtatiellä Kaliforniassa (Weinstein 1991,19).

Tarkkaa tietoa *heavy metal*-termin erottumisesta muusta rocktermistöstä ei ole, se kehittyi vuosien 1969 ja 1972 välillä (Weinstein 1991,14). 1960-luvun lopulla musiikkilehdistö alkoi käyttää termejä hard rock, progressiivinen rock ja heavy rock kuvaamaan sellaisten bändien kuten Blue Cheer, Cream ja MC5 musiikkia. 1970-luvulla hevimusiikilla ymmärrettiinkin jo tarkoitettavan uutta rockin alalajia. Kuten itse termin, niin myös ensimmäisen heviändin nimityksen saaneesta yhtyeestä ollaan kovin erimielisiä: amerikkalaisille yhtye on ehdottomasti Led Zeppelin, brittiläisille yhtä varmasti Black Sabbath.

Hevin kehitys on sidoksissa rockin yhtenäiskulttuurin hajoamiseen: 1960-luvun hippimusiikin kehittyessä progressiivisempaan suuntaan muodosti hevi sille menestyvän vastateesin. Ensimmäiset heviändit¹⁰⁰ jakoivat musiikkia kahteen suureen genreen - progressiiviseen musiikkiin ja hevimusiikkiin - sisällyttämällä esityksiinsä sellaisia musiikillisia, verbaalisia ja visuaalisia aineksia, jotka myöhemmin on liitetty kiinteästi hevin peruselementteihin.

Verrattuna Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin, oli Suomi myöhässä hevimusiikin suhteen: Led Zeppelin tuli listoille 1969, Black Sabbath ja Deep Purple vuotta myöhemmin. Suurimman suosion maassamme saavuttivat heviändeistä Led Zeppelin ja Uriah Heep, progressiivista musiikkityyliä edustavista bändeistä puolestaan suosituimpia olivat Cream, Jethro Tull, ja Moody Blues. Hevin toinen tuleminen maahamme tapahtui 1980-luvun alussa, jolloin punk ja uusi aalto alkoivat menettää suosiotaan. Motörhead, Judas Priest, Girlschool, Iron Maiden ja Whitesnake nousivat listoille vetäen hevigenreen lukeutuvia vanhempiakin yhtyeitä¹⁰¹ mukanaan, aikaansaaden innostuksen suomalaisten heviyhtyeiden¹⁰² syntyyn. 1980-luvulla hevi on kuulunut luontevasti osaksi popmusiikin kenttää antaen ja ottaen vaikutteita muilta rockmusiikin alueilta. Lähinnä pop-heviyhtyeitä ja solisteja, kuten Europe, Bon Jovi, Gary Moore, alkoi ilmaantua 1980-luvun puolivälin paikkeilla. (Lassila 1990, 46-56)

Hevin sekoittuminen muihin musiikinlajeihin on aiheuttanut yhä uusien tyylien ja alalajien nimikkeiden kehittymisen. Näkyvimmin esillä ovat olleet pop-

98 Laulun sanoituksessa tulee esiin työväenluokkainen miehinen romantiikka ja kapinahenkisyys: "I like smokin' lightnin", heavy metal thunder, racin' with the wind, and feelin' that I'm under" (Larkin 1992,6).

99 Sanoittaja on nimeltään Mars Bonfire.

100 Näitä olivat esimerkiksi Led Zeppelin, Black Sabbath, Blue Cheer, Uriah Heep, Deep Purple.

101 Esimerkiksi Rainbow sekä lukuisia uudelleenlämmityksiä kokenut Uriah Heep.

102 Näihin luetaan esimerkiksi Zero Nine ja Peer Gynt.

hevi, speed metal ja black metal. Hevigenressä erotetaan useita raskausasteita ja tyylejä, jotka poikkeavat toisistaan maagisten ja myyttisten aineksien osalta. Maagisuus- ja itsetuhomyyttien osalta tyyllinen ja musiikillinen sekamelska on vielä suurempi kuin machismomyytin osalta. (Ehrnrooth 1987, 25) Lukuisista hevimusiikin alatyyleistä esitellään tässä yhteydessä vain eräitä tärkeimpiä (Larkin 1992; Iipponen 1996, 27):

- 1) *Pop-rock metal*: tyyli, joka sulauttaa popmusiikista napattuja kaupallisia aineksia hevimusiikista lähtöisn olevaan agressiivisuuteen.
- 2) *Trash metal*¹⁰³: kiihkeä, energinen ja aggressiivinen tyyli, jossa kesken kappaletta tapahtuvat äkilliset rytmimuutokset ja purevat kitarasoolot luovat erittäin nopean perussykkeen päälle tyylliset piirteensä.
- 3) *Death metal*¹⁰⁴: Trash metalin äärimuoto, jossa sen musiikilliset piirteet yhdistyvät väkivallan, kidutuksen ja kuoleman ylistykseen. Kaoottisen musiikin yllä laulajan matala ja kähisevä ääni.
- 4) *Speed metal*¹⁰⁵: Trash metalliin verrattuna hieman vähemmän kiihkeä, kuitenkin nopeatempoinen tyyli.
- 5) *Black/Satanic metal*¹⁰⁶: Inspiraation lähtenä okkultismi, musta magia ja noituus. Speed metal-tyylin eräs niinkään nopeatempoinen alalaji.
- 6) *Cristian/White metal*¹⁰⁷: Sanomaltaan edellisen vastakohta: yhtyeiden sanoituksissa kristillistä ainesta, siistissä musiikillisessa muodossa.

Lähteenmaan (1989, 30) mukaan hevin syvimpään olemukseen on liitetty alusta lähtien machismo ja miehisen seksuaalisuuden korostaminen, mikä tulee ilmi sanoituksien kautta, esiintymiskonventioissa sekä seksistisiä piirteitä sisältävissä levykansissa. Niin ikään heviin liitetään erilaisia okkultisia, satanistisia ja maagisia myyttiaineksia. Lähinnä näiden voidaan katsoa liittyvän maagisiin -hyviin tai pahoihin - elämänhallintatapoihin. (Ehrnrooth 1987, 25)

Vaikka tasa-arvon käsite onkin Lähteenmaan (1989, 126-127) mukaan muuttunut rockmusiikissa, on helppo havaita, että tyttöjen tyyppilliset kulttuuriset käytännöt eivät ole bändisoiton edellyttämän kollektiivisen orientoitumisen kannalta erityisen hyvin soveltuvia. Vaikka rockia soittavien tyttöjen joukko ei enää koostukaan pelkästään punkkareista tai feministeistä, on silti olemassa vahvoja oletuksia naisen heikkoudesta ja rockmusiikkiin, erityisesti hevin alueelle liitettävän karkean käytöksen sopimattomuudesta naisille.

Länsimaiselle kulttuurille ominaisen käsityksen mukaan miehen tulee olla vahva ja naisen puolestaan herkkä ja heikko. Niin ikään maskuliinisuuteen liitetään aktiivisuus, feminiinisyteen passiivisuus, mistä oletuksesta seuraa automaattisesti, että hevimusiikin maskuliinisuus olisi kulttuurisesti koodattua (Weinstein 1991, 67). Kuitenkin nuorten keskuudessa on yleistynyt ja vakiintunut käsitys, jonka mukaan tytöille sopii rockin soittaminen yhtä hyvin kuin pojillekin. Perinteinen feminiinisyysdiskurssi on näin ollen osoittautunut rockdiskurssiin nähden vastakkaiseksi (Lähteenmaa 1989, 126-127).

103 Esimerkkiyhtyeitä: Bon Jovi, Europe, Whitesnake, Status Quo.

104 Esimerkkiyhtyeitä: Anthrax, Megadeth, Metallica, Testament.

105 Esimerkkiyhtyeitä: Death, Obituary, Slayer.

106 Esimerkkiyhtyeitä: Cacophony, Racer X, Rage.

107 Esimerkkiyhtyeitä: Stryper, Barren, Cross, Petra.

Heville ominainen negatiivinen naiskäsitys on alkanut murentua, naisheviyhtyeitä¹⁰⁸ on ilmaantunut, ja androgyynisiäkin¹⁰⁹ hahmoja on ilmaantunut murtamaan perinteistä machomyyttiä hevin sisältä päin. Hevibändien yleisö on ratkaisevasti laajentunut: enää ei yleisössä ole ainoastaan nahkatakkiin pukeutuneita tatuoituja pitkätukkaisia hahmoja, vaan siellä voi yhtä hyvin tavata liikemiehen oloisia hyvin puettuja henkilöitä.

3.5.4.7 Jazzmusiikki

Tämän tutkimuksen jazzmusiikkiin orientoituneiden henkilöiden jazzorientaatio on painottunut big band-jazzin alueelle lähinnä tutkimuskohteeksi valittavien henkilöiden löytämisen helppouden vuoksi: muunlaisia jazzmusiikin harrastajia on huomattavasti hankalampi tavoittaa, muutamia tosin on saatu mukaan tähänkin tutkimukseen.

Jazzmusiikki on osoittautunut erääksi elinvoimaisimmista ja dynaamisimmista musiikinlajeista vuosisadallamme. Sen juuret ovat Yhdysvaltain etelävaltioiden värillisen kansanosan perinteissä, ja sen synnyssä oli erityisen tärkeä merkitys Louisianaassa sijaitsevalla New Orleansin kaupungilla. Perinteisesti jazz on korva-kuulolta soitettua, improvisointiin perustuvaa (pääosin) soitinmusiikkia, jonka tyylinluojina ovat olleet etupäässä värilliset yhdysvaltalaiset muusikot. (Kjellberg & Granholm 1978, 226-227)

Monenlaisin määritelmien on yritetty luodata jazzin syvintä olemusta siinä kuitenkin tyhjentävästi onnistumatta. Määritelmään tulisi sisällyttää jazzin lukuisien eri tyylien olennaisimmat ominaisuudet sekä soittotekniikan, että itse musiikillisen tyylin osalta. Jazzin rajaaminen tuottaa omat vaikeutensa jazzin omaksettua itseensä piirteitä kansan-, iskelmä-, taide-, ja rockmusiikista. Lisäksi jazzmusiikki on ollut osaltaan vaikuttamassa mainittujen musiikinlajien kehittymiseen. Nimitystä jazz (alunperin: *jass*) alettiin käyttää noin 1915 mainostettaessa musiikkia, jota New Yorkin ja Chicagon tanssisalondeihin toivat New Orleansista lähtöisin olevat lähinnä valkoihoisten muusikoiden orkesterit. Terminologista epäselvyyttä ovat vielä lisänneet jazz-nimikkeen käyttö erilaisista tanssi- ja iskelmämusiikin tyyleistä, joilla ei suoranaista yhteyttä varsinaiseen jazzgenreen ole ollut. Sinänsä jazz on aina vaikuttanut samalla kevyen musiikin kentällä kuin tanssi- ja iskelmämusiikki, mikä seikka puolestaan on ollut omiaan markkinateknisistä syistä jopa vaikeuttamaan taiteellisesti korkeatasoisten jazzmuusikoiden toimeentuloa kevyemmän ja kaupallisen iskelmämusiikin edustajien menestyessä paremmin.

Jazzin syntyhistoriasta on olemassa lukuisia ansiokkaita hakuteoksia¹¹⁰, joten tässä yhteydessä ei pyritä perinpohjaiseen historialliseen katsaukseen. Tässä tutkimuksessa kuuntelunäytteissä käytetyt jazzmusiikin tyyllilajit käyvät ilmi liitteestä 2, jossa myös eritellään kriteereitä, joiden perusteella näytteet on valittu.

108 Esimerkiksi Lita Ford ja Lee Aaron.

109 Esimerkiksi KISS, Mötley Crue ja Twisted Sister.

110 Esimerkiksi: L. Feather: *The Encyclopedia of jazz* (1955, 2.p. 1960), sama tekijä: *The Encyclopedia of jazz in the sixties* (1967), sama tekijä: *The Encyclopedia of jazz in the seventies* (1976); J. Chilton: *Who is who in jazz. Storyville to Swing street* (1970); G. Collier: *Inside jazz* (1973); G. Schuller: *Early jazz: It's roots and early development* (1968).

Jazzmusiikki Suomessa

Aina 1950-luvulle saakka ovat suomalaisen jazzmusiikin ja tanssimusiikin vaiheet edenneet rinta rinnan toistensa kanssa, afro-amerikkalaisen musiikin tulo maahamme oli hidasta välittömien Yhdysvaltalaisyhteyksien puuttuessa. Eurooppalaisen, erityisesti saksalaisen tanssimusiikin asema oli erittäin vahva ja muut vaikutteet hankittiin lähinnä Ruotsista. Ruotsalaisten jazzyhtyeiden vierailujen kautta vaikutteita saatiin lähinnä pääkaupunkiseudulle, maaseudun ja Helsingin vuorovaikutus jäi hyvin vähäiseksi ja niin Helsingistä muodostuikin jazzmusiikin keskuspaikka maassamme.

Alkuaikojen merkittävimpiä jazzorkestereita olivat Klaus Salmen Ramblers ja Bruno Laakon Lepakot sekä Dallapé. Sotien aikaisen tanssikiellon kumouduttua pääsi kehitys jatkumaan ja jo välirauhan aikana järjestettiin maassamme swingkonsertteja. Orvo Hysten Bop Kids, Erkki Aallon suurorkesteri sekä Erik Lindströmin Jaakko Vuormaan, Onni Gideonin ja Olli Hämeen johtamat orkesterit olivat maamme jazzmusiikin kärkinimiä neljäkymmenluvun loppupuolella. Lukuisa joukko vielä nykyisinkin tunnettuja viihdemusiikkiin yhdistettäviä nimiä¹¹¹ toimi sotien jälkeen jazzmusiikin kentällä muusikkoina ja orkesterinjohtajina.

1950-luvulla jazzia soitettiin lähinnä tanssipaikeilla helsinkiläisissä ylioppilasosakunnissa ja jazzklubeilla¹¹². Sen sijaan levytysrintamalla oli vielä hiljaista, vaikka lukuisia jazzorkestereita¹¹³ jo maassamme vaikutti. Uusia muusikoita tuli esiin kuusikymmenlukua¹¹⁴ kohti tultaessa, ja vähitellen suomalainen jazz alkoi saada osakseen myös menestystä ulkomaisilla festivaaleilla. Montreauxin ja Newportin festivaaleilta kansainvälistä arvostusta ovat hankkineet useat suomalaiset muusikot, jotka myös alkoivat hakeutua opiskelemaan ulkomaille mm. Berklee School of Musiciin ja muihin kansainvälisesti arvostettuihin jazzmusiikin opinahjoihin.

1966 alkaen järjestetystä Porin jazzjuhlista on muotoutunut yksi Euroopan huomattavimmista jazztapahtumista yleisömäärän vaihdella 30-40-tuhannen välillä. Avantgarden ja free-jazzin esiinmarssi tapahtui 1970-luvulla eräiden kansainvälistäkin mainetta saavuttaneiden yhtyeiden¹¹⁵ toimesta osittain myös sitoutuen pop-musiikin yhteyteen.

111 Näitä olivat esimerkiksi Ossi Runne, Eino Virtanen, Olli Heinonen, Nils Westerholm, Valto Laitinen, Erkki Melakoski, Osmo Lindeman, Teuvo Suojärvi, Ingmar Englund, Herbert Katz, Åke Granholm, Osmo Walli, Willw Katz ja Risto Vanari.

112 Esimerkiksi Old House Jazz Club, "Mäyränkolo" toimi vuoteen 1964.

113 Näitä olivat mm. Jaakko Salon, Jorma Weneskosken, Ronnie Krackin, Raimo Virtasen, Esa Katajavuoren ja Ylermi Kososen yhtyeet. Modernia jazzia 1950-luvulla edusti Otto Donnerin ja Cristian Schwindtin sekstetti. Muita nimekkäitä yhtyeitä olivat Tauno Heinosen suurorkesteri, ja Gusse Rössin sekstetti ja Pentti Aholan ja Olli Miettisen orkesterit.

114 Näitä olivat mm. Jörgen Petersen, Juhani Aalto, Seppo Arjanne, Kaarlo Kaartinen, Pentti Lasanen, Gusse Rössi, Esa Pethman, Pekka Pöyry, Jaakko Salo, Esa Katajavuori, Claes-Johan Anderson, Heikki Laurila, Heikki Annala, Teppo Hauta-Aho, Matti Oiling, Matti Koskiala, Esko Rosnell ja Reino Laine.

115 Tärkeimpiä olivat Eero Koivistoinen, Heikki Sarmannon, Edward Vesalan, Seppo Paakkunaisen, Jukka Tolosen ja Pentti Hietasen johtamat yhtyeet sekä Dopplerin ilmiö ja Tasavallan presidentti. Vanhan jazzin huomattavin edustaja oli 1970-luvulla Downtown Dixie Tigers eli DDT jazzband. Nykyisiä ansioituneita jazzmuusikoita ovat mm. Markku Johansson, Olli Ahvenlahti, Juhani Aaltonen, Sakari Kukko, Pekka Pohjola, yksi maailmallakin tunnetuimmista yhtyeistä on Uuden Musiikin Orkesteri UMO.

3.5.4.8 Sotilasmusiikki

Sotilasmusiikin määrittely nykypäivän musiikin kentässä on yksi hankalimmista, ainakin musiikillisista lähtökohdista ajatellen. Perinteisesti sillä on tarkoitettu sotilaallisten yhteisöjen piirissä toimivien soittokuntien harjoittamaa musisointia, joka on useimmiten vielä alkuperäisestä asustaan uudelleen sovitettua. Pääosan sotilassoittokuntien soittimistosta muodostavat puhallin- ja lyömäsoittimet, joskin nykypäivänä soittimistoon istuvat yhtä hyvin sähköisesti vahvistetut instrumentit sekä piano.

Alunperin sotilassoittokuntien tehtävänä on ollut mielialan ja taistelutahdon lietsominen taisteluun valmistautuvissa joukoissa. Samoin erilaisten signaalien välittäminen on soittimien avulla ollut luontainen tehtävä sotilasmuusikoille. Alunperin sotilassoittimet ovat olleet yksinkertaisia puhallussoittimia. Vaikutteet eri kulttuurien sotilassoittimistojen välillä ovat vuosisatojen saatossa vaihtuneet soittokuntien luonnollisen kanssakäymisen kautta: sotimalla. Arabialaisista soittimista osa omaksuttiin eurooppalaisten sotilassoittokuntien käyttöön (esimerkiksi lautaset, patarummut, kellot). Varhaisempaa eurooppalaista sotilasmusiikkia on nimetty signaalimusiikiksi sen funktioon perustuen.

1600-luvun puolivälissä elettiin marssimusiikin kulta-aikaa sotilassoittokuntien parissa. Sitä seurasivat Ludwig XIV:n aikana muodostetut oboeorkesterit sekä turkkilaisilta omaksutut janitsaariorkesterivaikutteet. Viimeksi mainittu muodostui oikein muoti-ilmiöksi 1700-luvun alkupuolella.

Perinteisesti ajateltuna nykyaikainen sotilassoittokunta muistuttaa soinniltaan melko lailla sinfoniaorkesteria, joskin jousiosasto sieltä puuttuu kontrabasso lukuun ottamatta. Ohjelmistoltaan sotilassoittokunnat perinteisessä mielessä ovat esittäneet marssien ohella muille orkesterityypeille sävellettyä musiikkia asianmukaisesti sovitettuna. Usein näitä sovituksia ovat laatineet tai ainakin hyväksyntänsä niille antaneet itse säveltäjät¹¹⁶(Strand 1979,305-306)

Laajemmassa merkityksessä sotilasmusiikiksi on nimetty musiikkia, jonka nimeen assosioituu sotilaallisia yhtymäkohtia¹¹⁷(Strand 1979, 306).

Nykyaikainen sotilassoittokunta soittaa musiikkia, jonka yhtymäkohdat sotilaallisiin seikkoihin jäävät useinkin varsin ohuiksi: kysymyksessä saattaa olla sotilaille suunnattu viihdytystehtävä, ulospäin suunnattu PR-luonteinen esiintyminen, presidentinlinnan uudenvuoden vastaanoton tanssiaisat tai sitten varsinainen puolustusvoimien juhlapäivään liittyvä esiintyminen. Näin ollen nykyaikaisen sotilassoittokunnan saattaa kuulla jammailevan yhtä hyvin rock-a-billyorkesterin taustalla kuin myötäilemässä mieskuorolaulua tahi peräti viihdyttämässä perinteisten tanssisävelmien tahdissa pyörähtelevää juhlayleisöä.

Puolustusvoimat on perinteisesti värvännyt soittajistoaan kolmivuotisen soitto-oppilaskoulun käyneistä varusmiehistä. Koulutuksen järjestää Puolustusvoimien soittajakoulu joka sijaitsee Lahdessa. Tämän tutkimuksen sotilasmusiikiorientaatiota edustavat tutkimushenkilöt ovat mainitussa koulussa kyseisenä aikana varusmiespalvelustaan suorittaneita vapaaehtoisesti tutkimukseen osallistuneita henkilöitä.

116 Esimerkiksi Brahms, Liszt, Meyerbeer, Pfitzner, Respighi ja Rimsky-Korsakov.

117 Haydn: Sotilassinfonia, Mozart Divertimento militaire.

3.5.4.9 Punk

Kaikista käsillä olevista erityisorientaatioryhmistä tuorein ajallisesti mitattuna lienee punkkareiden joukko. Vaikka sekkin on jo ehtinyt aikuiseen ikään, on se tämän tutkimuksen kannalta uusin tulokas musiikillisten erityisorientaatioiden joukossa. Punkilmiö alkoi syntyä joskus 1970-luvun alkupuolella lähinnä Englannin suurkaupunkien liepeillä. Se on eräs osoitus harrastepohjaisen musiikin voimasta. Tosin punkilmiöön liittyy paljolti työttömyyden ja heikkojen sosiaalisten olosuhteiden aikaansaamaa angstia ja yhteiskunnan vastaisuuttakin. Musiikin alueella se toimii kanavana tämänkaltaisten tunteiden purkautumiselle.

Yhtenä rockin lukuisista alalajeista tunnetuksi tullut punk on eräs aggressiivisimmista ja tunteita herättävimmistä musiikinlajeista. Tunteet ovat yhtä voimakkaita sekä sen puolesta, että vastaan. Usein sanotaankin, ettei punk ole mikään pelkkä musiikin tyylilaji, vaan kokonainen elämäntapa. Punk liitetään alunperin kellareissa ja autotalleissa soitelleisiin harrastelijabändeihin (garagebands), ja nimitys oli alunperin pilkkatarkoituksessa annettu. Yhteistä alkuaikojen punkyhtyeille oli räävitön aggressiivisuus ja energisyys yhdistyneenä heikkoon soittotaitoon. Kappaleiden sanoituksissa hyökättiin ankarasti järjestynyttä yhteiskuntaa vastaan tuomiten kaikenlainen yksilöön kohdistuva holhousmentaliteetti. Ensimmäisten punkbändien muusikot pukeutuivat mustiin vaatteisiin, pistelivät poskiensa ja korviensa lävitse hakaneuloja ja useimmiten olivat sairaalloisen laihoja. Myös irokeesi-intiaaneilta omaksuttu hiusmuoti oli jossain vaiheessa erittäin suosittua punkkareiden keskuudessa. Nahkatakkit, niitit, tatuoinnit ja joskus myös miehillä meikkaaminen olivat kiihkeimmän punkaikaikauden alkuvaiheessa tyyppillisiä punkkarin ulkoisia tunnusmerkkejä.

Punkkareiden säväyttävän ja hätkähdyttävän ulkokuoren taustalla ovat useinkin ajatukset kasvissyönnistä sekä huoli globaalista kehityksestä, ydinvoiman vastustaminen ja yleisemminkin vihreät arvot. Huumausaineiden käyttöön punkkarit ainakin suomessa suhtautuvat julkisuudessa jyrkän negatiivisesti. Kaikenlainen syrjinnän, yhteiskunnan velvoitteiden ja holhouksen sekä fasismin vastustaminen kaikissa mahdollisissa muodoissaan kuuluvat olennaisesti punkaatteeseen, mikäli sitä aatteeksi voidaan nimittää sen hajanaisuuden ja individualistisuuden vuoksi.

Punkkareille eri puolilla maailmaa onkin muovautunut hyvin paljon toisistaan poikkeavia käyttäytymismalleja ja elämäntapoja. Suomalaiset punkkarit ovat useinkin tavallisten porvarillisten perheiden lapsia, jotka ilmentävät olemuksellaan eräänlaista kapinointia vanhempiaan sekä koko yhteiskuntajärjestelmää kohtaan. Heidän elämänsenteensa heijastaa pyrkimystä täydelliseen itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen yhteiskunnan tai vanhempien asettamista velvoitteista, ja siinä mielessä muistuttaa puberteetti-ialle ominaista kapinointia. Kuitenkaan siitä ei ole ainakaan kaikkien punkkareiden kohdalla kyse, vaan taustalla on todelliseksi muodostunut huoli maapallon tilanteesta saastumisineen ja monikansallisten yhtiöiden suuren vaikutusvallan vuoksi. Joissain maissa punkkareiden yhteiskunnasta eristäytyminen on saanut aikaan törmäyksiä talonvaltauksien tai kadulla elävien punkkarijoukkojen herättäessä pahennusta virkavallan piirissä.

Musiikilliselta olemukseltaan punk muistuttaa jossain määrin heviä tai eräitä sen alalajeja. Ylinopeat tempot, vahvasti yliohjatut kitarasaundit ja yksinkertaiset bassoriffit aikaansaavat hypnoottisen vaikutuksen, jonka tahdissa alkuaikojen

punkkarit tanssivat omaan erityiseen tyyliinsä. Tämä tanssitapa sai punkin alkuaikoina nimen pogoaminen, ja se perustui lähinnä paikallaan hyppimiseen musiikin tahdissa. Laulajan suoraa huutoa lähentelevä laulutapa on pelkistettyä energianpurkausta joka aggressiivisuudessaan vetoaa kuulijoiden sisimpiin vietteihin. Kaiken kaikkiaan punkkonserttien kokonaisuudessa on jotain, mikä muistuttaa alkukantaisia riittejä eräänlaisine hurmoshenkisyyksineen ja suuren joukon yhdessä toteuttamine pogoamisineen.

3.5.4.10 Gospel

Rockmusiikin invaasio kirkkomusiikin piiriin edusti samaa auktoriteettikapinaa kuin muussakin nuorisokulttuurissa länsimaisessa yhteiskunnassa. Myös kirkon isien reaktiot olivat pitkälti vastaavia kuin muualla kuullut: tuomitseminen ja vastustus olivat alkuaikoina ja joskus vielä nykyisinkin leimaa-antavia piirteitä suhtautumisessa nk. gospelmusiikkiin. Musiikin katsottiin edustavan saatanallisuutta, joka turmelee koko kirkon perinteineen kaikkineen. Lähtökohtana tälle ajatusmallille on luonnollisestikin ollut kirkon musiikin lukeutuminen ns. korkeakulttuurin piiriin, minkä luonnollisena seurauksena on törmäys rockkulttuurin ja korkeakulttuurin välillä. Näin tarkasteltuna kirkkomusiikin perinteinen linja edustaa tiukan hierarkista musiikkikäsitystä.

Kirkon ja rockmusiikin suhde on kautta linjan ongelmallinen nimenomaan arvomaailman ja kulttuurin ilmenemismuotojen välillä: auktoriteetteja vastaan kapinoiminen, käytetyt instrumentit, soittamisen elekieli, soittajien ulkonäkö ja pukeutumistapa kielivät kaikki sellaisista arvoista ja asenteista, jotka riitelevät perinteistä kirkon julistamaa oppia vastaan. Erityisesti evankelis-luterilainen oppi on korostanut kunnioitusta auktoriteetteja, vanhempia sekä hallitusta ja esivaltaa kohtaan.

Musiikillisesti Suomessa gospeliksi nimetty musiikkityyli tai oikeammin monet toisistaan poikkeavat tyylit ovat verrattavissa mihin tahansa pop-rocktyyleihin: ainoa erottava piirre on oikeastaan kristillinen sanoma. Varsinaisesti gospelilla on tarkoitettu Yhdysvaltojen etelävaltioissa mustien orjien keskuudessa syntynyttä jumalanpalveluksissa käytettyä musiikkityyliä. Tätä kautta gospelin vaikutus koko rockmusiikin kehitykseen on ollut huomattava, ja useat huippuartistit ovatkin aloittaneet laulajan uransa nimenomaan gospelmusiikin parissa. Tämän tutkimuksen yhteydessä gospelilla tarkoitetaan ainoastaan termin suomalaista merkitystä, joka kieltämättä poikkeaa nimenomaan musiikillisesti tarkasteltuna erittäin paljon alkuperäisestä.

II EMPIIRINEN OSA

4 TUTKIMUSMENETELMÄ

Kun halutaan tutkia tässä tutkimuksessa kohderyhmänä olevaa suurta joukkoa, joka jakautuu pienempiin osajoukkoihin on tutkijan tehtävä muutamia selkeitä ratkaisuja käyttämänsä menetelmän tiimoilta. Kuten lukuisissa yhteyksissä on todettu, vaikuttaa tutkimuksessa käytetty menetelmä saatavan tiedon määrään sekä laatuun ratkaisevalla tavalla. Ensimmäinen menetelmää sivuava rajaus on luonnollisesti tehtävä periaatteessa kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän välillä. Viimeaikaisessa tutkimuksessa tosin on ollut yhä yleisempää täydentää määrällistä tietoa laadullisella tiedolla, niin myös tässä tutkimuksessa on menetelty.

Pienellä otannalla erilaisen musiikillisen erityisorientaation omaaville toteutetun haastattelututkimuksen avulla epäilemättä voitaisiin saada käytettyä menetelmää syvällisempää tietoa yksittäisen erityisorientaatioon sitoutuneen henkilön orientaatioperusteista ja orientaation muodostumiseen johtaneista seikoista, mutta saatavan tiedon yleistettävyyks on käytettyyn menetelmään verrattuna huomattavasti epäluotettavampaa haastatteluun valikoitujen persoonakohtaisista poikkeamista tai niiden mahdollisuuksista johtuen. Kuitenkin haastattelututkimuksen syvyyttä on pyritty saamaan mukaan käsillä olevaan tutkimukseen valikoimalla haastatteluihin joitakin tutkimushenkilöitä orientaatioryhmiä.

Jos tutkija haluaisi saada täydellisen ja kattavan kuvan kaikista musiikkiharastuksen lukuisista segmenteistä, olisi tutkimuksen kohteiksi saatava edustus kaikista niistä. Kuitenkin yksistään kaikkien mahdollisten musiikillisten erityisorientaatioalueiden määrittely olisi nykyisen pirstoutuneen musiikkimaailman huomioon ottaen miltei mahdoton tehtävä, joten tässä tutkimuksessa on tutkittavien kohdejoukko rajattu tavoitettavissa oleviin ja toisistaan harrastamisen ominaisuuksilta sekä suuntauksen ulkoisten ilmenemismuotojen suhteen toisistaan poikkeaviin erityisorientaatioryhmiin. Näin saatava tieto ei luonnollisesti vastaa täydellisesti otannaltaan todella laajan joukon tarjoamaa luotettavuutta. Kuitenkin tehtyä ratkaisua harkinnanvaraisen näytteen käyttämisestä voidaan perustella monellakin tavalla. Perusteista ehkä painavin on tiukan valinnan kautta tutkimusryhmään päätyneiden selkeä ja itse ilmoitettu suuntautuminen juuri kyseiseen orientaatioryhmään. Näin saadun tutkimustiedon voi olettaa kuvaavan kohtalaisen hyvin juuri kyseiselle erityisorientaatiolle tyypillisimpiä piirteitä koska kiihkeimmin kyseiseen musiikkikäytänteeseen sitoutuneet henkilöt ovat tutkimuksen kohdejoukkona.

Kun saatua määrällisen analyysin kautta käsiteltyä tietoa on täydennetty kirjoitelmiin ja haastattelujen avulla, voidaan tuloksia pitää luotettavina ja kohtalaisessa määrin yleistettävinkin.

Vääristymiä tuloksiin voi muodostua monestakin syystä. Näistä tämän tutkimuksen näkökulmasta katsoen suurin on vaara siitä, että tutkittava henkilö tai mahdollisesti useammat henkilöt eivät olekaan valikoituneet musiikillisen orientaationsa perusteella kohdejoukkoon. Tätä mahdollisuutta on pyritty minimoimaan useilla orientaatiota kartoittavilla kysymyksillä sekä musiikkimakutestauksella. Luonnollisena seurauksena tästä orientaation varmennustavasta on eräiden trivialeettien toteaminen, mikä saattaa tuntua tarpeettomaltakin. Kuitenkin tutkittavia valittaessa jouduttiin juuri mainittujen kysymyksien ja musiikkimakutestin perusteella poistamaan joitakin henkilöitä, joiden ei voitu katsoa kyllin selkeästi sitoutuneen kyseiseen orientaatioon.

Muita vääristymiä mahdollisesti aiheuttavia seikkoja ovat luonnollisesti tutkittavien ikäjakaumassa sekä sukupuolijakaumassa esiintyvät kasaumat tai eroavuudet ryhmien välillä. Kumpaakaan mainituista seikoista ei ole tässä tutkimuksessa pyritty yhteismitallistamaan missään määrin. Ratkaisuun päädyttiin musiikinlajien sisältämien tyypillisten piirteiden sekä musiikinlajien syntymisen ajankohdan ja vallinneiden yhteiskunnallisten olosuhteiden yhteisvaikutuksen vuoksi. Jos siis esimerkiksi ikärakenne olisi yhteismitallistettu, olisi tutkimus kohdistunut musiikillisten erityisorientaatioiden ilmenemiseen ja syntymekanismiin ainoastaan juuri nykypäivän olosuhteissa: esimerkiksi miksi nuori kiinnostuu jazzmusiikista hip hopin sijasta 2000-luvun Suomessa. Käsillä olevassa tutkimuksessa on tutkimushenkilöitä, joiden musiikillinen orientaatio on syntynyt aikakautena, jolloin eräitä muita käsiteltyjä musiikinlajeja ei ollut vielä edes olemassakaan (esimerkkinä vaikkapa kansanmusiikkiorientoituneet, jotka elivät nuoruusaikansa ennen kuin rock, punk tai hevi olivat musiikinlajeina vielä saaneet alkuaankaan). Lisäksi on oletettavissa, että erilaisiin musiikinlajeihin orientoituneiden ikäjakaumissa on olemassa selkeitä eroja jo yksistään musiikinlajien syntyhistoriasta johtuen. (On vaikea kuvitella hip hoppersien keski-ään olevan sama kuin vaikkapa kansanmusiikkiin orientoituneiden).

Sukupuolijakauman tasapäistäminen olisi puolestaan vääristänyt eräiden erityisorientaatioryhmien antamaa kuvaa todellisuudesta poikkeavaan suuntaan: jos esimerkiksi jazz- tai hevi-orientoituneiden joukkoon olisi valittu yhtä suuri määrä naisia kuin miehiä, olisi naisten osuus ollut todellisuuteen verrattuna liian suuri. Oletus ei kuitenkaan perustu tutkittuun tietoon, vaan lähinnä vuosien kuluessa muodostuneisiin kokemuksiin ja käsityksiin. Koska eri musiikinlajeja harrastavien henkilöiden sukupuolijakaumasta ei ole saatavilla selkeää ja luotettavaa tietoa, päädyttiin käsillä olevaan ratkaisuun. Mahdollisen vääristymän vaikutusta on kuitenkin tutkimuksessa pyritty minimoimaan ottamalla sen mahdollisuus huomioon tuloksia analysoitaessa. Olennaisia erotteluanalyysijä ei myöskään ole pyritty painottamaan ikään tai sukupuoleen.

Tämä tutkimus on empiirinen, relationaalisten muuttujajoukkojen analyysiin perustuva sekä pääosin määrälliseen analyysiin pohjaava. Mitattujen muuttujien väliltä pyritään löytämään stokastisia riippuvuuksia pyrkiessä varmistamaan, ettei muuttujien välinen yhteys ole sattuman aikaansaamaa harhaa. Relationaalisen

tutkimusotteen peruseriaatteen¹¹⁸ mukaisesti kaksi ilmiötä tai muuttujaa joko ovat toisistaan riippumattomia tai niiden välillä vallitsee yhteys. Tätä tutkimusta ohjaavat eräät keskeiset muiden tutkimuksien pohjalta valitut ideat ja mittarit. Näitä ovat musiikkiminän, musiikillisen maailmankuvan, musiikkiarvojen ja musiikki- maun tarkastelu osana musiikillisen orientaation sekä musiikillisen erityisorientaati- on määrittelyä. Eräällä tapaa ongelman muodostaa tässä tutkimuksessa käsiteltävi- en asioiden luonne: musiikkiminän, kuten musiikillisen maailmankuvan (tai tästä tutkimuksesta poissuljetun) musikaalisuuden mittaaminen edellyttää aina suurta kysymyssarjaa ilmiön monitahoisen olemuksen huomioon ottamiseksi. Tämän tutkimuksen ajatusmallin perusteella voidaan kuitenkin kutakin kysymyssarjaa käsitellä yhtenä tutkittavaan henkilöön vaikuttavana asiakokonaisuutena ja niiden hahmottamiseksi onkin pyritty käyttämään tiedon tiivistämisen menetelmiä (summamuuttujat, faktorointi jne.) lukuisten muuttujien yksittäisen käsittelyn vähentämiseksi.

Vaikka käsillä olevan kaltainen kasvatus-, käyttäytymis-, tai yhteiskuntatie- teellinen tutkimus ei voi olla eksaktia luonteeltaan missään mielessä, ajatellaan tutkittavan ilmiömaailman muodostavan kokonaisuuden, jonka rakennetta voidaan kuvata tilastomatematisin käsittein ja mallein.

Tämän tutkimuksen kyselylomake rakentuu musiikkiminää, musiikillista maailmankuvaa, musiikkiasenteita ja elämäntapaa yleensä selvittävistä kysymyssar- joista sekä musiikkimakutestistä.

Mahdollisia käytetyistä mittareista ja välineistä aiheutuvia harhaanjohtavuuk- sia ja virheitä on minimoitu monimenetelmäisellä tutkimusotteella pyrkien varmis- tumaan siitä, että kyseessä on empiirisesti ymmärrettävissä oleva konstruktio. Kyselylomakkeen lisäksi on aineistoa syvennetty vapaaehtoisen kirjoitelman ja haastatteluiden avulla.

4.1 Tutkimusasetelma

Aineiston koko on hyvä, jos olennainen saadaan tietää ilman kovin paljon turhaa keräystyötä: koko lampea ei tarvitse kalastaa tyhjäksi jotta saadaan tietää minkälai- sia kaloja siellä ui. Olennaista tämän tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden määrän tarkastelussa on se, että tilastollisin menetelmin on kyetty tekemään tarvittavat analyysit ja saamaan aineistosta haluttua tietoa esille. Näillä perusteilla voidaan katsoa määrän olleen riittävä. Myöskin tutkittavien vastaamiseen paneutu- minen vaikuttaa aineiston riittävyteen: puuttuvien vastauksien aiheuttamia ongelmia ei juurikaan tämän tutkimuksen kohdalla ole esiintynyt.

Esitutkimuksena tälle tutkimukselle toimi seminaariryhmässä toteutettu kysely, jonka perusteella kyselylomaketta muokattiin helpommin ymmärrettäväksi ja selkeämmäksi. Esitutkimukseen osallistuneiden vastaajien määrä oli 12 henkilöä.

Tutkimusaineisto koottiin vuosina 1994-1997, ja se koostuu kahdeksasta tutkittavien henkilöiden ryhmästä, jotka muodostavat harkinnanvaraisen näytteen.

118 Relationaalisen näkökulman puitteissa peruseriaatteen perusperiaatteet ovat riippumattomuus, assosiaatio ja kausalliteetti (Nummenmaa & al. 1997,17).

Koska käsillä olevassa tutkimuksessa on mitattu useita ryhmiä periaatteessa samassa tilanteessa, voidaan katsoa ryhmien ja mittauksien olevan riippumattomia (independent), millä seikalla on merkitystä eräissä analyyseissa¹¹⁹. Kaikki tutkitut henkilöt (n=171) osallistuiivat kirjalliseen kyselyyn ja musiikkimakutestiin, haastatelluita tehtiin vain osalle heistä.

Kohderyhmä

Koska tutkittavien henkilöiden valinta on jokaisen tutkimuksen uskottavuuden kannalta olennaisin kysymys, on siihen paneuduttu erityisellä huolellisuudella. Tämän tutkimuksen tutkimushenkilöjoukko on kaikkiaan osoittautunut erittäin motivoituneeksi ja he kaikki ovat toimineet vapaaehtoisesti. Koska tutkimuksen kyselylomake on poikkeuksellisen raskas lukuisien kysymyssarjojen ja kuuntelutes-tin vuoksi, voidaan osallistuneiden huolellisista vastauksista katsoa asian olleen heitä voimakkaasti kiinnostava, kuten koko tutkimuksen lähtökohta, musiikillisen erityisorientaation olemassaolo, edellyttääkin.

Tutkimuksen aloittamisvaiheessa ei musiikillista orientaatiota oltu kirjallisuudessa määritelty oikeastaan mitenkään. Tästä syystä tutkimuksen kohteeksi valittavien henkilöiden rekrytoinnissa päädyttiin käyttämään melko tiukkaa erityisorientaatiomääritelmää, joka perustuu henkilön aktiiviseen¹²⁰ musiikin harrastamiseen: pelkästään kuuntelemalla musiikkia harrastavien orientaatiota ei tämän tutkimuksen yhteydessä ole käsitelty. Eräs tämän tutkimuksen perimmäisistä lähtökohdista onkin praksiallinen musiikkikasvatustähtämys, jonka yksi kantava perusprinsiippi on musiikin omakohtainen tuottaminen ja siihen liittyvät toiminnalliset, sosiaaliset ja taiteelliset aspektit.

Erytisorientaatiolle tämän tutkimuksen puitteissa on edellisen perusteella ominaista aktiivinen soitto- tai lauluharrastus, joka siten sisältää ainakin jonkin asteen muusikkoutta¹²¹. Tutkimuksen kannalta kullekin erityisorientaatiolle on enemmän merkitsevää musiikillisen toiminnan erityisluonne kuin musiikinlajien väliset musiikilliset tyylierot sinänsä. Se missä yhteydessä ja minkälaisin tavoin musiikillista toimintaa harjoitetaan tai minkälaisia ulkoisia piirteitä ja tunnusmerkkejä erityisorientaation omaavat kantavat, saattaa erottaa erityisorientaation muista musiikillisesti hyvinkin samankaltaisista erityisorientaatioista.

Lisäedellytyksenä tutkittavien henkilöiden joukkoon kuulumiselle on tässä tutkimuksessa asetettu tutkittavien henkilöiden ikä, joka pääsääntöisesti on yli 18 vuotta. Tällä on pyritty minimoimaan murrosiän kuohuntavaiheen vaikutusta tuloksiin. Koska tutkittavien musiikillisen orientaation voimakkuutta ja suuntautumista sekä niihin vaikuttavia seikkoja on vaikea määrittää pelkän iän perusteella, on tässä tutkimuksessa käytetty paitsi musiikkimakutestiä, myös vapaata kirjoitelmaa,

119 Esimerkiksi keskiarvovertailut.

120 Tätä aktiivisen ja passiivisen musiikin harrastamisen problematiikkaa käsittelee esimerkiksi Elliott (1995) teoksessaan *Music Matters* (55-70) ja päätyy erottamaan tekemisen (soittamisen) kautta hankitun tiedon/kokemuksen puhtaasti formaalista musiikillisesta tiedosta (esimerkiksi kirjoista hankittu tieto, teoreettinen tietämys).

121 Muusikkouden katsotaan tässä yhteydessä sisältävän paitsi formaalista tietoa musiikista, myös proseduaalista, käytännön kautta hankittua kokemusmaailmaan pohjaavaa, harjoittamisen kautta lisääntyvää ymmärtämystä itse musisoinnista, musiikista ja siihen liittyvästä sosiaalisesta kontekstista.

johon henkilöt ovat voineet kirjata itse tärkeimmiksi kokemansa musiikilliset tapahtumat elämässään. Eräiden orientaatioryhmien kohdalla on myös käytetty teemahaastattelua¹²².

Kunkin sektorin (orientaatioryhmän) henkilömäärät ovat melko pieniä (17-25) ja siksi tavoitteena on ollut löytää mahdollisimman voimakkaasti mainittuihin eri musiikinlajeihin suuntautuneita harrastajia, siis henkilöitä, joilla on voimakas musiikillinen erityisorientaatio. Kyseessä on harkinnanvarainen näyte, joka ensimmäisessä vaiheessa on valikoinut tutkittaviksi musiikkia harrastavia henkilöitä, joilla siis on olemassa ainakin jossain määrin jo mainittua muusikkoutta. Toisessa vaiheessa on pyritty varmistamaan orientaation suuntautuminen (musiikkimakutesti, haastattelu, vapaa kirjoitelma). Maantieteellisesti henkilöt jakautuvat välille Helsinki-Rovaniemi, kuitenkin siten, että suuri osa vastanneista on käytännön syistä Joensuusta.

Erilaisten ryhmien tutkimushenkilöksi ottamisen perusteena oli tutkimuksen aluksi pyrkimys mahdollisimman kattavan erilaisten "musiikillisten maailmojen", musiikillisten erityisorientaatioryhmien löytämiseen: toisin sanoen pyrittiin löytämään musiikillisesti erilaisiin suuntiin, toimintamalleihin tai muihin seikkoihin perustuviin eroihin pohjaavia musiikillisen erityisorientaation omaavia ryhmiä. Kuitenkin, koska erilaisin luokitusperustein voidaan löytää loputon määrä erilaisia musiikillisiä maailmoja¹²³ on tätä tutkimusta suunniteltaessa oletettu että jo kahdeksan toisistaan poikkeavan musiikillisen orientaation tutkiminen tuottaa tietoa, jonka avulla orientaatioiden syntyamiseen vaikuttavia ja niitä ohjaavia mekanismeja voidaan saada selville.

Erottelen perusteena orientaatioryhmittäin eivät siis olleet ainoastaan musiikkiin itseensä perustuvat seikat, vaan musiikillinen toiminta sinänsä ja sen saamat ilmenemismuodot. Eräässä mielessä tämä tutkimus sivuaa Ruth Finneganin tutkimusta "The Hidden musicians", jossa kartoitettiin englantilaisen lähiön musiikkitoimintaa sieltä löytyneiden rock-, jazz-, kirkkokuoro-, country and western-, puhallinorkesteri-, amatööriorkesteri-, sekä musiikkiteatterin musiikki-maailmojen avulla. Finneganin tutkielmassa nimenomaan selvitettiin minkälaisia musiikillisiä maailmoja on löydettävissä eräänlaiseksi "kulttuuriseksi hautausmaaksi" oletetusta ympäristöstä.

Tämän tutkimuksen lähtökohta ei kuitenkaan ole Finneganin tapaan selkeästi etnomusikologian tai antropologian näkemyksiin painottuva, vaan pikemminkin tarkoitus on selvittää ja kuvata nimenomaan niitä mekanismeja, jotka vaikuttavat mitä erilaisempien erityisorientaatioiden syntyyn ja kehittymiseen. Tähän pyritään kuvaamalla erityisorientaatioiden eroja ja yhteisiä piirteitä sekä niihin lapsuudessa ja kouluaikana sekä kotitauustassa yhteydessä olevia seikkoja.

Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ole saada täysin yleistettävää tietoa kaikista mahdollisista olemassa olevista musiikillisista erityisorientaatioista, vaan luoda käsiteltyjen erityisorientaatioiden avulla uskottava katsaus erityisorientaatioissa ilmeneviin piirteisiin ja mekanismeihin.

122 Teemahaastattelua käytettiin rockorientoituneiden, hevareiden ja gospel-orientoituneiden kohdalla

123 Esimerkiksi mainittakoon: puhallinmusiikki, vaskimusiiikki, barokkimusiikki, kuorolaulu, tietokonemusiiikki, harmonikkamusiiikki, yhtyelaulu, kamarimusiiikki, teatterimusiiikki ja vaikkapa oopperamusiiikki.

Valittujen erityisorientaatioiden kattavuus ja ajankohtaisuus

Vaikka tähän tutkimukseen valittujen erityisorientaatioryhmien valintaan kiinnitettiin tutkimuksen suunnitteluvaiheessa runsaasti huomiota, on musiikkielämälle nyky maailmassa ominainen nopea kehittyminen vaikuttanut siihen, että voidaan esittää kritiikkiä siitä, miksei aivan nykyisimpiä musiikkivirtauksia ole otettu tutkimuksen kohderyhmissä huomioon. Yhtenä yksinkertaisena selityksenä voidaan esittää tutkimuksen aloitushetkellä vallinnutta musiikkielämän tilannetta: 1990-luvun alussa musiikkielämä ei ollut vielä läheskään niin pirstaleinen kuin nykyisin, jos toki silloinkin olisi ollut lukuisia muita musiikkilajeja valittavissa tutkimuksen kohteeksi. Lisäksi tutkimushenkilöille asetettu ikärajoitus asetti ongelmaksi sen ettei nuorimpia ikäpolvia ja heidän mielimusiiikkiaan voitu sisällyttää tutkimukseen.

Näin ollen nuorimpien tutkimuksen osallistujiksi (iän perusteella) kelpuutettujen syntymävuosi oli vuoden 1976 paikkeilla (muutamaa nuorempaa poikkeusta lukuun ottamatta). Kun tarkastellaan vuoden 1976 ja 1994 välistä musiikinlajien kehitystä, voidaan todeta nykyisin hyvinkin tutuilta tuntuvien tai yksinkertaisen selkeästi määriteltävissä olevien musiikinlajien olleen tuolloin vasta syntymässä ja tapahtumassa olevaa nykyhistoriaa, jonka tutkimus on ainakin musiikinlajien kyseessä ollessa hankalaa vakiintumattomien käytänteiden ja musiikin saamien muotojen ollessa vasta muovautumassa. Nykyhetkellä tätä vastaavan tutkimusprojektin aloittamisessa olisi huomattavasti helpompaa ujuttaa mukaan myös rap- ja hip hop jne. nykypopin erityisorientaatiot omaavia harrastajia, mikä luonnollisesti parantaisi tutkimuksen luotettavuutta kattavuuden niin ikään parantuessa.

Vaikka tässä yhteydessä on käsitelty ainoastaan kahdeksaa orientaatioryhmää, on aineistoa kerätty kuitenkin huomattavasti laajemminkin. Esimerkiksi ortodoksisen kirkkomusiikin opiskelijoita on osallistunut tähän tutkimukseen noin kymmenen henkilöä, mutta koska ryhmän kokotavoitteeksi oli asetettu noin kaksikymmentä, jätettiin tämä ryhmä pois lopullisesta käsittelystä. Niin ikään ravintolamuusikoita pyrittiin saamaan tutkimuksen kohteiksi, mutta edellä kuvatusta syystä heidänkin ryhmänsä jätettiin lopullisessa työssä tutkimuksen ulkopuolelle.

Iskelmämusiikkiin suuntautumista päätettiin tutkia aktiivisen tanssiharrastuksen kautta täysin tämän tutkimuksen muita orientaatiotutkimuksia vastaavalla kyselylomakkeella. Tutkimusaineistosta valmistui keväällä 1998 pro gradu-tutkielma¹²⁴, joka kuitenkin osoitti tanssiharrastuksen kautta purkautuvan iskelmämusiikkikiinnostuksen olevan enemmän sosiaalinen ja liikunnallinen orientaatio kuin varsinaisesti musiikillinen erityisorientaatio, sitä paitsi tanssiharrastus voi kylläkin sisältää paljonkin musiikillisia elementtejä (jopa musiikillista lahjakkuutta edellyttäviä elementtejä), mutta ei varsinaisesti itse muusikkoutta. Mainitun tutkielman tuloksia kuitenkin käytetään jossain määrin hyväksi tämän tutkimuksen yhteydessä. Kuvattujen ryhmien lisäksi testauksia on suoritettu myös muutamilla yksittäisillä muunlaisen erityisorientaation omaavalla henkilöllä, mutta koska kokonaisen ryhmän kasaaminen olisi ollut mahdotonta, heidät on jätetty tutkimuksen ulkopuolelle. Poisjättämisen perusteluna voidaan pitää muiden orientaatioryhmien selkeää yhtenäisyyttä, nyt pois jätetyt olisivat mahdollisesti saattaneet vääristää tuloksia johonkin suuntaan.

124 Hammaren ja Karhu 1998: "Tanssilavan taikaa -lavatanssinharrastajan musiikillinen erityisorientaatio". Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan pro gradu.

Edellisen perusteella voidaan katsoa tämän tutkimuksen tutkimushenkilöryhmien antavan tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta riittävän laajan näkökulman erilaisiin musiikkiorientaatioihin, jotta tämän erittäin moniulotteisen tutkimusalueen lähestymisessä päästään alkua pidemmälle. Jatkotutkimuksien tehtävänä on syventää ja tarkentaa tässä tutkimuksessa määriteltyjen yleisorientaation ja erityisorientaation käsitteiden selventämistä. Lisäksi on muistettava, että mitä ilmeisimmin on olemassa musiikkiharrastajien joukko, jolle ei välttämättä koskaan muodostu voimakasta musiikillista erityisorientaatiota, vaan joiden kohdalla yleinen musiikillinen orientaatio kypsyy ja syventyy muodostaen ikään kuin yleismusiikillisen erityisorientaation. Tässä yhteydessä vertaus yleislääketieteeseen erikoistuneeseen lääkäriin lienee paikallaan. Kuvatonlaisen yleismusiikillisen erityisorientaation määrittelemisen- ja tutkittavien henkilöiden rekrytoimisen hankaluuden vuoksi ei tässä tutkimuksessa ole edetty mainittuun suuntaan.

Voidaan myös esittää kysymys siitä, miksi tässä tutkimuksessa on edellytetty nimenomaan aktiivista musiikkiharrastusta, millä seikalla on tarkoitettu nimenomaan soittamisen tai laulamisen harrastamista. Tähän seikkaan liittyy musiikillisen toiminnan luonne nimenomaan aktiivisena, musiikkia, ääntä tuottavana toimintana passiivisen musiikin vastaanottajana toimimisen sijasta. Tähän tutkimukseen osallistuneet henkilöt toimivat tietoisesti ja tiedostavasti musiikillisen materiaalin esittäjinä.

Tässä yhteydessä siis esimerkiksi pelkästään kuuntelemalla musiikkiin suuntautunut harrastaja katsotaan passiiviseksi, vastaanottavaksi, musiikkiharrastukseltaan ja siitä syystä hän jää tutkimuksen ulkopuolelle. Tämän tutkimuksen näkökulmasta katsottuna hän siis sijoittuisi lähinnä yleisen musiikillisen orientaation omaavien henkilöiden luokkaan - tosin hänen kuuntelun kautta hankkima ekspertiisinsä saattaa toki suuntautua vaikka kuinka spesifille musiikin osa-alueille, ja olla hyvinkin korkeaa tasoa. Tämä ei kuitenkaan tässä tutkimuksessa määritetyllä tavalla ole aktiivista musiikin harrastamista ja sen edellyttämää muusikkoutta sisältävää toimintaa.

Voisi kuitenkin ajatella, että musiikin kuuntelijan aivoissa tapahtuu paljonkin prosesseja, joiden perusteella häntä ei voisiakaan luokitella passiiviseksi. Mainittu toiminta musiikillisessa mielessä pohjautuu pitkälti verbaaliin puoleen: jos mainittu musiikin kuuntelija haluaisi ilmaista jotenkin kokemaansa, hän turvautuisi mitä ilmeisimmin sanoihin kuvatakseen ilmiötä. Tätä ei tämän tutkimuksen asetelman mukaisesti lueta musiikilliseksi toiminnaksi, muusikkoudeksi. Sen sijaan kun muusikko soittaa tai laulaa, hän ilmaisee musiikillista tietämystään, osaamistaan, kompetenssiaan musiikkinsa avulla, ne ovat kaikki hänen kuultavissa hänen ilmaisussaan.

Elliotin (1995, 56) esimerkkiä lainaten, onko hiihtoharrastuksen riittävä osoitus se, että kertoo sanallisesti kuvailen kuinka esimerkiksi pujottelua harrastettaessa menetellään? Eikö parempi vakuus ole se, että mennään mäkeen ja pujotellaan. Kysymyksessä on saman asian kaksi puolta: on eri asia osata itse soittamalla tai laulamalla tuottaa musiikkia kuin olla kykenevä kuuntelemaan jonkun soittamaa tai laulamaa musiikkia. Myös on aiheellista muistaa, että kuunteleminen ei edellytä yhtä korkeatasoista ekspertiisiä käsillä olevan tekemisen suhteen kuin itse asian tekeminen edellyttää: henkilön ei tarvitse itse olla olympiatasoinen syöksylaskija ymmärtääkseen olympialaisen syöksylaskua. Näin ajateltuna muusikkous näkyy

kaikkein olennaisimmilta osiltaan siinä, mitä musiikillisesti kyetään tuottamaan ja aikaansaamaan, improvisaation, sovittamisen tai jonkin muunlaisen toiminnan kautta.

Niin kauan kun musiikkiin liitetään kokemustasolla koettu mutta ainoastaan verbaalitasolla tapahtuva yhteys musiikin ja harrastajan välillä, voidaan puhua ainoastaan tapahtuman jonkinasteisesta selittämisestä, ei koskaan täydellisestä kuvauksesta siitä tai niistä seikoista, joita musiikissa tapahtuu. Musiikkiesitystä ei koskaan voida selittää vain mekaaniseksi tai sanoilla kuvattavaksi ilmiöksi, vaan se on huomattavan paljon monimutkaisempi tapahtumasarja jota eivät ohjaile verbaalimuodossa aivoista lähtevät komennot.

Tutkittavien henkilöiden rekrytointi

Apuna tutkimuksen kohteeksi sopivien henkilöiden löytämisessä on käytetty Joensuun pop-musiikoita, eri musiikkistudioita, sekä puhtaasti ulkomusiikillisiin seikkoihin perustuvaa kyselyä eri konserttien jne. tilaisuuksien yhteydessä (esimerkiksi punkkarit, hevarit, rock'n roll orientoituneet). Gospel-orientoituneiden kohdalla myös eri seurakuntien nuorisotoimintaa hyödynnettiin sopivien henkilöiden löytämiseksi. Joensuun konservatorion pop-jazz linjan sekä varsinaisen konservatorio-osaston opettajat ovat auttaneet tutkittavien henkilöiden löytämisessä oman musiikinlajinsa piiristä. Niin ikään Joensuun yliopiston yhteydessä järjestettävän ortodoksikanttorikoulutuksen koulutettavat ovat osallistuneet tutkimuksen oman orientaationsa edustajina, joskaan lopullisessa tutkimuksessa ei heidän joukkoaan ole käytetty tutkimuksessa. Lahden sotilasmusiikkikoulu auttoi osaltaan tutkimushenkilöiden löytämisessä.

Tässä tutkimuksessa tutkittujen henkilöiden musiikilliset erityisorientaatiot ovat suuntautuneet seuraaviin kohteisiin¹²⁵.

- 1) Taidemusiikki
- 2) Kansanmusiikki
- 3) Rockmusiikki
- 4) Hevirock
- 5) Punkrock
- 6) Jazzmusiikki
- 7) Gospel
- 8) Sotilasmusiikki

On mielenkiintoista havaita, että osittain Finneganin "musiikkimaailmat" vastaavat tässä tutkimuksessa esitettyjä orientaatioryhmiä. Mikäli olisi haluttu ruveta etsimään vastaavaan tapaan esimerkiksi joensuulaisesta musiikkiharrastuskentästä tismalleen vastaavia joukkoja, olisi törmätty ongelmiin: esimerkiksi teatterimusiikkoina toimii melko sekalainen joukko musiikkialan ammattilaisia, kaupunginorkesterin muusikoista konservatorion opettajiin sekä lisäksi tarvittava määrä amatöörisoittajia. Näin ollen ei olisi lainkaan järkevää lähteä tarkastelemaan heitä yhtenä orientaatiojoukkona. Myöskään country & western musiikki ei pienessä itäsuoma-

125 Vertailun vuoksi mainittakoon jo muussa yhteydessä mainitun Finneganin tutkimuksessaan "The Hidden Musicians" löytämät ja esittelemät "musiikilliset maailmat": 1) Taidemusiikin maailma, 2) Puhallinorkesterin maailma, 3) Kansanmusiikkimaailma, 4) Musiikkiteatterin maailma, 5) Jazz, 6) Country & Western musiikin maailma, 7) Rock ja pop

laisessa kaupungissa kuulu soitettavien musiikinlajien joukkoon siinä määrin, että tutkittavaksi riittäväryhmä olisi saatavissa kasaan. Sen sijaan puhallinorkesteritoiminta olisi saattanut olla mahdollinen tutkimuskohde, vaikkakin siinä soittavat henkilöt koostuvat paljolti sotilasmuusikoista ja jazzmusiikkiin suuntautuneista konservatorion ammattiopiskelijoista ja näin ollen he tavallaan sisältyvät tämän tutkimuksen tutkittavien henkilöiden joukkoon vaikkakin kahden eri orientaation alueelle. Vallinneiden olosuhteiden puitteissa ei runsaamman orientaatiojoukon tavoittaminen olisi ollut mahdollista resurssien, tavoitettavuuden tai tutkimuksen rajauksen huomioon ottaen.

Koska joidenkin tutkittujen ryhmien tavoittaminen on ollut vaikeaa, on orientaatioryhmien kokojen välillä eroja, joiden merkitys on otettu tilastollisissa analyyseissä huomioon. Erilaisten instituutioiden puitteissa toimivien erityisorientaatioryhmien tavoittaminen on yleisesti ottaen helpompaa kuin kaikkien muodollisten järjestelmien ulkopuolella toimivien henkilöiden tai ryhmien, ja siksi vastauksien määrä eri orientaatioryhmissä vaihtelee. Osa tämän tutkimuksen aineistosta on koottu pro gradu-tutkielmiaan valmistelevien opiskelijoiden toimesta, ja heidän tutkielmissaan aineistoa on käsitelty kvalitatiivisesti¹²⁶, kuvailevana aineistona. Käsillä olevassa tutkielmassa hyödynnetään kerättyä aineistoa ja uutta aineistoa sekä kvalitatiivisin että pääasiallisesti kvantitatiivisin menetelmin.

Eräiden erityisorientaatioryhmien testaus on suoritettu yhtäaikaaisesti, joidenkin puolestaan henkilökohtaisesti. Musiikkimakutestausten toteutus ollut vastaavanlainen. Oletuksena on, ettei kyselylomakkeen täyttämisen paikalla tai ajankohdalla ole ollut merkittävää vaikutusta tuloksiin.

TAULUKKO 1 Tutkimusaineistossa mukana olevien henkilöiden orientaatioryhmittäiset ja sukupuolen mukaiset lukumäärät

Orientaatio	Miehiä (suluissa %)	Naisia (suluissa %)	Yhteensä (suluissa %)
Taidemusiikki	9 (39,1%)	14 (60,9%)	23 (100%)
Gospel	9 (45,0%)	11 (55,0%)	20 (100%)
Rock	20 (100%)	0	20 (100%)
Hevi	21 (100%)	0	21 (100%)
Jazz	16 (94,1%)	1 (5,9%)	17 (100%)
Punk	23 (92,0%)	2 (8,0%)	25 (100%)
Kansanmusiikki	10 (40,0%)	15 (60,0%)	25 (100%)
Sotilasmusiikki	19 (95,0%)	1 (5,0%)	20 (100%)

126 Tämän projektin yhteydessä on valmistunut kuusi pro gradua: Eija-Maarit Lillstrangin *"Rockin kapinaa vai 'sisäänlämpiävää' Jesus-viihdettä?"*, Pekka Tarvan: *"Ruohonjuurirokkarin musiikillinen maailmankuva"* sekä Krista Iipposen *"Raskas rock - raskaat elämäntavat"*, Mervi Liimataisen: *"Suomalaisen punkkarin profiili - musiikkimaku, arvot ja elämäntapa"*, Sanna Peltolan *"Musiikki vei mukanaan"* sekä Juha Saarelaisen *"Kansanmusiikki musiikillisena orientaationa - Tutkimus kansanmusiikin harrastajien musiikillisesta suuntautumisesta"*.

Sukupuolijakaumat eri orientaatioryhmien välillä ovat orientaatioalueita kuvaavat, joskaan eivät kokonaisuutena ottaen vaikkapa maanlaajuisesti yleistettävissä: onhan olemassa tyttörockkareita, joiden soittama musiikki saattaa olla esimerkiksi heviä. Ongelmana on tämänkaltaisen tutkimuksen kohdalla tällaisten poikkeuksellisten ryhmien tavoittaminen. Toisaalta voisi olettaa, että sukupuoli ei sinänsä ole musiikillisen orientaation kannalta ratkaisevan tärkeässä roolissa. Tutkimuksin on osoitettu eri musiikinlajeihin liittyvän erilaisia sukupuolen viehättävyyteen liitettäviä piirteitä, jotka saattavat olla yhteydessä kyseisen musiikinlajin harrastamiseen. Vaikka maassamme on melko runsaastikin naisrockkareita, jotka orientaationsa puolesta kelpaisivat tutkimushenkilöiksi käsillä olevaan tutkimukseen, heidän tavoittamisensa on osoittautunut lähes mahdottomaksi. Näin ollen jää jatkotutkimuksien tehtäväksi osoittaa tuloksien yleistettävyys niiden orientaatioryhmien kohdalla, joihin ei naispuolisia henkilöitä ole valikoitunut.

Sukupuolijakauman ja ikäjakauman vinoutuminen

Mainittujen jakautumien vinoutuminen näyttää selvältä koko tutkimusjoukkoa tarkastettaessa: eräisiin osajoukkoihin on valikoitunut naisia huomattavasti vähemmän kuin miehiä. Myös ikäjakauma on eräissä osajoukoissa muita vanhempiin tutkimushenkilöihin kallistunut. Nämä seikat eivät voi olla vaikuttamatta myös tuloksiin. Kieltämättä mainitut vinoutumat vaikuttavat äkkipäätään hankalilta, mutta niiden esiintymiseen on eräitä painavia perusteita.

Harkinnanvaraisen näytteen sukupuolijakauman tasoittamattomuuteen on selkeänä syynä se, että eräiden musiikinlajien erityisorientoituneiden joukossa on vielä nykypäivänäkin miesten ja naisten määrien välillä selkeitä eroavuuksia. Tämän tutkimuksen tutkimushenkilöiden määrittelyn perusteella esimerkiksi yhden tyttöjen muodostaman hevi- tai punkbändin mukaan ottaminen olisi vääristänyt koko maan laajuudella tarkasteltuna koko hevarijoukon sukupuolijakaumasta: todellisuudessa heviä soittavia tyttöbändejä ei monta maassamme ole. Hevimusiikista pitäviä tyttöjä kylläkin varmasti löytyy runsaasti, heistä tämän tutkimuksen perustana olevia erityisorientaatiokriteerejä ei kuitenkaan kovinkaan moni täytä. Mikäli taas mukaan olisi otettu vaikkapa yksi tyttöbändi mainittuihin osajoukkoihin, olisi puolestaan miespuolisten osallistujien määrää ollut pakko radikaalisti lisätä todellisen tilanteen vääristymisen välttämiseksi.

Ikäjakaumia tarkasteltaessa tulee tämän tutkimuksen lähtökohdista tarkasteluna muistaa eri musiikinlajien syntyajankohta joka on yhteydessä kyseiseen musiikkiin erityisorientaationsa muodostaneiden ikään (vaikka tämä tutkimus ei pyrikään yksiselitteisesti selittämään musiikkimakua ja sen kautta erityisorientaation syntymistä suomalaisella sukupolvijaolla). Näin ajateltuna on luontevaa, että pitempään olemassa olleiden musiikinlajien erityisorientaatioryhmiin on myös otettu mukaan vanhempia edustajia. Vanhempien ikäryhmien valikoituminen uusien musiikkityyppien orientaatioryhmiin puolestaan olisi melko merkillistä, sillä heidän orientaationsa on ollut jo olemassa näiden musiikkityyppien vasta kehittyessä.

Koska tätä tutkimusta siis ei ole haluttu kohdistaa musiikillisen erityisorientaation syntymiseen juuri tutkimushetkellä yhteiskunnassa yleisesti ja musiikkimaailmassa erityisesti vallitsevassa tilanteessa, päädyttiin toteutettuun ratkaisuun, jossa sukupuoli- ja ikäjakaumaa ei ole optimoitu ja tasoitettu kaikissa ryhmissä yhtä suuriksi.

4.2 Aineiston keruun menetelmät

Keskeisiin ongelma-alueisiin kohdistuva aineiston keruu tapahtui kyselylomakkeen avulla (n=171). Haastateltujen henkilöiden määrä oli 9. Kyselylomakkeen (liite 2) laatiminen perustui tutkimuksen teoreettisen taustan hyödyntämiseen, aikaisempiin tutkimuksiin (Tulamo, 1993; Karttunen 1992; Finnegan 1989; Salminen 1991) Kouluaikaista musiikillista minäkuvaa koskeva osuus on laadittu soveltaen Kirsti Tulamon kehittämää tiedostetun musiikillisen minäkuvan mittaria. Soveltaminen on tehty muuttamalla kysymykset sellaiseen muotoon, että vastaaja on perustanut vastauksensa niihin muistoihin ja kokemuksiin, jotka hänelle kouluajana on muodostunut. Tulamon testiä on vielä täydennetty muutamilla kysymyksillä. Musiikillista maailmankuvaa ja musiikkiarvoja sekä asenteita on selvitetty lukuisilla kysymyksillä ja väittämällä eri kyselylomakkeen osioissa. Kysymyksiä joukossa on sekä avoimia kysymyksiä, että Likert-tyyppisiä väittämiä. Musiikkimakutesti puolestaan sisältää 70 erilaista musiikkinäytettä, joiden keskipituus on hieman yli minuutti. Kuuntelutestiin vastattiin viisiportaisella asteikolla niin ikään Likertin tapaan.

Tämän tyyppisessä tutkimuksessa on tavallista käyttää rinnakkain sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, ja niin myös tämän tutkimuksen kohdalla on menetelty. Haastattelujen lisäksi on tutkituille henkilöille tarjottu kyselylomakkeen lopussa mahdollisuus kirjoittaa aiheesta "Minä ja musiikkini". Kirjoitelmamahdollisuus tuotti runsaasti kvalitatiivista aineistoa, jota on käytetty syventämään tutkimuksessa määrällisillä menetelmillä saatuja tuloksia.

4.3 Kyselylomake

Tutkimuksessa käytetty lomake on erittäin laaja ja se muistuttaakin lähinnä psykologisissa testauksissa käytettyjä kyselylomakkeita. Tämä selittyy sillä, että tutkimuskohteena ovat maailmankuva, musiikillinen minäkäsitys, sekä arvot ja asenteet ynnä musiikkimaku, joiden kaikkien esille saaminen sekä mittaaminen on monisäikeinen tehtävä. Niin ikään on myös useamman eri kysymyksen avulla on pyritty selvittämään erityisorientaatiolle ominaisia piirteitä. Muuttujamäärä ei siten ole yhtä suuri kuin varsinaisten kysymyksiä määrä, pikemminkin yhteys on kysymysryppäiden ja muuttujien välillä. Seuraavissa luvuissa on analysoitu ja eritelty kyselylomakkeen eri kysymyksiä suhdetta kulloinkin tutkittavana oleviin seikkoihin.

4.3.1 Taustamuuttajat

Taustamuuttajien avulla selvitettiin sellaisia vastaajien vanhempiin liittyviä seikkoja, joilla voidaan olettaa olevan yhteyttä harrastukseen ja sen aloittamiseen. Kyselylomakkeen kysymykset 1-7 selvittävät seuraavia seikkoja:

- 1) Sukupuoli
- 2) Syntymävuosi
- 3) Siviilisäätö
- 4) Lasten lukumäärä
- 5) Lasten ikä/iät
- 6a) Koulutus
- 6b) Ammatti
- 7a) Isän koulutus
- 7b) Isän ammatti
- 7c) Äidin koulutus
- 7d) Äidin ammatti

4.3.2 Harrastuksen alku

Musiikkiharrastuksen alkua koskevat kysymykset keskittyvät vanhempien asenteisiin, sisarusten harrastuksiin, sekä harrastuksen ja koulunkäynnin väliseen suhteeseen.

Kyselylomakkeen kysymykset 8-34 selvittävät seuraavia seikkoja:

- 8) Vanhempien asenne harrastusta kohtaan
- 9) Vanhempien musiikkiharrastukset
- 10) Isän musiikinkuuntelu/musiikinlaji/tyyli
- 11) Äidin musiikinkuuntelu/musiikinlaji/tyyli
- 12) Sisaruksien musiikkiharrastus
- 13) Ensimmäisen instrumentin hankkimistapa
- 14) Instrumentti, jota soittaa
- 15) Harrastuksen aloittamisen syy
- 16) Harrastuksen aloittamisikä
- 17) Muut harrastukset musiikin lisäksi
- 18) Harrastuksen ja koulunkäynnin suhde/tärkeysjärjestys
- 19) Instrumentinvalintaan vaikuttaneet tekijät
- 20) Varhaisimmat musiikilliset muistot
- 21) Onko käynyt musiikkileikkikoulua tai vastaavaa
- 22) Lapsuudenajan päivähoiton järjestelyt
- 23) Laulaminen hoitopaikassa
- 24) Laulaminen ala-asteen luokassa
- 25) Musiikkitoimintaan osallistuminen koulussa/osallistumisen tiheys
- 26) Musiikkituntien ilmapiiri koulussa
- 27) Mielimusiikki peruskoulun ala-asteella ollessa
- 28) Kouluaikeisten opettajien suhtautuminen mielimusiikkia kohtaan
- 29) Vanhempien suhtautuminen mielimusiikkia kohtaan
- 30) Toverien suhtautuminen mielimusiikkia kohtaan
- 31) Koulun ulkopuolisiin musiikkitoimintoihin osallistuminen kouluaikana
- 32) Elämän tärkeimmät musiikilliset tapahtumat
- 33) Seuraaville 5-10 vuodelle asetetut musiikilliset tavoitteet ja niiden saavuttamismahdollisuudet
- 34) Edellisten tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat seikat
- 35) Arvostetuimmat henkilökohtaiset ominaisuudet
- 36) Vähiten arvostetut henkilökohtaiset ominaisuudet

4.3.3 Kouluaikainen musiikkiminä

Tässä tutkimuksessa käytetty kouluaikaisen musiikkiminäkäsityksen mittari perustuu Kirsti Tulamon tiedostetun musiikkiminän mittariin, jota on muunneltu tähän kyselyyn soveltuvaksi. Poikkeamaa Tulamon käyttämään mittariin aiheuttaa ensinnäkin se, että Tulamon tutkimuksessa koululaiset arvioivat omaa musiikillista minäkäsitystään koulussa olonsa aikana, kun taas käsillä olevassa tutkimuksessa arviointi perustuu muistumiin tutkittavien henkilöiden pyrkiessä palauttamaan mieliinsä kouluaikaisia tuntemuksiaan. Tulamon aineisto saattaa olla tässä vertailussa luotettavampi kuin tämän tutkimuksen aineisto, sillä muisteleminen ei välttämättä tuota totuudenmukaista aineistoa pitkän aikavälin karsiessa kouluaikaisia muistoja. Toisaalta voidaan myös ajatella tärkeimpien muistojen säilyneen voimakkaina, ja jopa selkiintyneen kuluneiden vuosien aikana vastaajien mielissä.

Seuraavassa kouluaikaista tiedostettua musiikillista minäkäsitystä koskevat kysymykset (1-42) Tulamon mukaan luokiteltuna (ja lisäkysymyksillä täydennettyinä).

TIEDOSTETUN MUSIIKILLISEN MINÄKÄSITYKSEN RAKENNE	
	Väittämät
1. Suoriutumista ja sen fyysis-motorisia edellytyksiä koskeva musiikillinen minäkäsitys	1. Olin hyvä musiikissa 4. Rytmittäjäni oli huono 5. Koin laulaessani olevani kaunis 7. Olin hyvä laulamaan 8. Kun liikuin musiikin mukaan olin ketterä 12. Kun liikuin musiikin mukaan olin taitava 14. Lauluääneni oli kaunis 15. Olin musiikkitunnilla viisas 17. Olin musiikin kuuntelutehtävissä heikko 18. Olen musikaalinen 20. Olin musiikkitunnilla muiden seurassa varma 21. Korvani erottivat erikorkuiset sävelet hyvin 22. Kun soitin, sormeni olivat kömpelöt 24. Olin uusien musiikkiasioden keksimisessä heikko 26. Musiikki sai minut usein huonolle tuulelle 27. Kun taputin rytmejä, käteni olivat kömpelöt 28. Olin musiikkitehtävissä hidas 29. Olin hyvä soittamaan esim. nokkahuilua 30. Opin uudet asiat musiikkitunnilla hitaasti

2. Tiedostettu sosio-emotionaalinen musiikillinen minäkäsitys	2. Musiikinopettajani ei pitänyt minusta 3. Olin musiikkitunnilla auttavainen 6. Musiikkitunnilla usein jännitin 9. Olin musiikkitunnilla useimmiten tyytymätön 10. Olin musiikkitunnilla kiinnostava oppilas 11. Musiikkitunnilla luokkatoverini pitivät minusta 13. Muut arvostivat minua musiikkitunnilla vähän 14. Lauluääneni oli kaunis 16. Olin musiikkitunnilla useimmiten surullinen 19. Olin musiikkitunnilla muille ystävällinen 23. Tunsin musiikkitunnille itseni rohkeaksi 25. Työskentelin musiikkitunneilla mieluiten muiden kanssa 31. Kun esiinnyin musiikkitunnilla, olin rento
KOULUN MUSIIKKINOPISKELUUN LIITTYVÄT MIELEKKYYSKOKEMUKSET	
	Väittämät
1. Musiikin opiskelun yleiset tekijät	34. Musiikkitunneilla oli hyvä ilmapiiri 35. Koulussa kannustettiin myös muuhun musiikkitoimintaan 36. Sain positiivisia kokemuksia koulun musiikki tunnilta 37. Musiikkitunnit antoivat tietoa ja taitoa 42. Soittoharrastukseni häiritsi koulunkäyntiäni
2. Mielekkyysskokemukset musiikkia opettavan opettajan suhteen	32. Peruskoulussa opettajani oli innostunut musiikista 33. Opettajani kannustivat minua musiikissa
3. Opiskelutovereihin liittyviä mielekkyysskokemuksia	38. Kouluaikaisten tovereitteni musiikkiharrastus vaikutti soittoharrastukseni aloittamiseen 39. Kuuntelin kouluaikana samaa musiikkia kuin toverinkin 40. Musiikkimakuni vaikutti tovereitteni musiikkimakuun 41. Tovereitteni musiikkimaku vaikutti omaan musiikkimakuuni

Suhtautumista koulun musiikinopetukseen ja siinä saavutettuja tuloksia testattiin myös seuraavilla kysymyksillä

- 43) Kolme peruskouluaikana mieluisinta kouluainetta
- 44) Peruskoulun päästötodistuksen keskiarvo
- 45) Peruskoulun päästötodistuksen musiikkinumero

4.3.4 Musiikkitausta

Musiikkitaustassa selvitettiin musiikkiopintoihin ja yhteytoimintaan liittyviä seikkoja sekä vastaajien musiikin harrastamiseen vaikuttaneita tekijöitä. Niinkään harrastamisen motiiveja pyrittiin kartoittamaan.

- 1) Missä vastaaja on opiskellut soittamista/laulamista
- 2) Missä vastaaja on opiskellut musiikinteoriaa
- 3) Onko soittanut muita soittimia

- 4) Onko soittanut yhtyeessä
- 5) Mikä laulamissa/soittamisessa on mukavinta

Vastaajien soittaman musiikin laji eri aikakausina pyrittiin niin ikään kartoittamaan, kuten myös harrastuksen vakautta (lopettamisalttiutta) ja siihen sitoutumista. Myös harrastukselle asetettavia tavoitteita kartoitettiin lukuisien kysymyksien avulla.

- 6) Mitä musiikinlajia on enimmäkseen soittanut harrastuksen eri vaiheissa
- 7) Jos soitetun/laulettu musiikin laji on muuttunut, niin mikä on ollut syy siihen
- 8) Onko harkinnut harrastuksen lopettamista, miksi
- 9) Onko harkinnut instrumentin vaihtamista, miksi
- 10) Harrastuksen jakautuminen
- 11) Soitto/lauluharrastuksen tavoite
- 12) Positiivisessa mielessä eniten merkitsevät seikat musiikkiharrastuksen kannalta
- 13) Voimakkaimmin vaikuttaneet musiikilliset ilmiöt
- 14) Musiikkitapahtumat joissa vastaaja on käynyt Suomessa
- 15) Onko vastaaja itse säveltänyt kappaleita, jos on, niin kuinka monta
- 16) Soittamisessa/laulamissa kolme tärkeintä seikkaa
- 17) Musiikillisen kiinnostuksen muutokset aikajärjestyksessä
- 18) Musiikillinen suuntautuneisuus 0-20v

4.3.5 Musiikkimaku ja musiikkiasenteet

Musiikkimakuosiossa pyrittiin mahdollisimman tarkasti selvittämään vastaajan musiikkimakua ja asennoitumista kaikkiin musiikinlajeihin asennemittarina toimivien väittämien avulla.

- 1) Mieluiten kuunneltavan musiikin laji
- 2) Mieluiten soitettavan musiikin laji
- 3) Kolme sellaista musiikkityyliä, jota ei haluaisi missään olosuhteissa soittaa

Seuraavassa musiikkimakua ja siihen liittyviä arvoja ja asenteita mittaavat väittämät luokiteltuna niiden heijastamien seikkojen suhteen.

MUSIIKKIMAKUUN LIITTYVÄT VÄITTÄMÄT	
	Väittämät
1. Objektina musiikin laji	1. Vihaan ns. klassista musiikkia 2. Pidän jazzmusiikista jo lapsena 3. Rakastan kansanmusiikkia ja ns. maailmanmusiikkia 5. Inhoan jazzmusiikkia 6. Lapsena kansanmusiikki oli mielimusiikkiani 7. Sydäntäni lähellä on perinteinen tanssimusiikki 8. Jo lapsena rakastin ns. klassista musiikkia 11. Rock'n roll on parasta musiikkia 12. Heavy on parasta musiikkia 13. Gospelmusiikki koskettaa minua eniten 14. Pidän jo lapsena rockista 19. Jo lapsena rakastin gospelmusiikkia

	<p>24. Olen valmis soittamaan mitä musiikintyyliä tahansa 25. Valitsen tarkasti mitä musiikintyyliä soitan 26. Valitsen tarkasti mitä musiikintyyliä kuuntelen 27. Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia 28. Kuuntelen mielelläni mitä tahansa musiikkia 29. Soitan vain sellaista musiikkia mistä pidän 30. Kuuntelen vain sellaista musiikkia mistä pidän 36. Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa 37. Tuon mielelläni esiin jazztuntemukseni</p>
<p>2. Objektina musiikin ominaisuus</p>	<p>4. Basson jytinä on musiikissa olennaisen tärkeää 9. Rytmii on tärkeintä musiikissa 10. Tunnelatauksen välittyminen on musiikissa tärkeintä 15. Hyvät soundit ovat musiikissa erittäin tärkeitä 16. Pidän aggressiivisesta musiikista 17. Nautin eniten rauhallisesta musiikista 18. Melodia on musiikissa tärkeintä 20. Pidän kovasta volyymistä musiikissa 21. Persoonallinen ilmaisu on musiikissa tärkeää 22. Pidän nopeatempoisesta musiikista 23. Sanat ovat musiikissa tärkeimmät 31. Soittaessani syntyvä tunnelma merkitsee minulle eniten 35. Musiikkini välittää minulle tärkeitä arvoja 41. Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä 42. Muusikoiden virtuoosisuus on olennaisen tärkeää 43. Vihaisena kuuntelen musiikkia suuremmalla volyymilla kuin hyvällä tuulella ollessani 44. Kuuntelen musiikkia aina niin voimakkaalla kuin ikinä on mahdollista</p>
<p>3. Musiikki vuorovaikutuksen ilmaisijana</p>	<p>32. Kuulijoiden reagointi soittamiseeni/laulamiseeni merkitsee minulle erittäin paljon 33. On yhdentekevää, mitä muut ajattelevat musisoimistani 34. Soitan lähinnä itselleni</p>
<p>4. Musiikki persoonan kuvastajana</p>	<p>38. Musiikkimaku kertoo ihmisestä paljon 39. Musiikkimakuaan voi tietoisesti muuttaa 40. Edustan korkeaa musiikillista tietämystä 45. Musiikki kuvastaa sitä minkälainen haluaisin olla 46. Haluan olla muusikko kymmenen vuoden kuluttua</p>

Vastaajien suhtautumista eri musiikinlajeihin kuvastaa niinkään se, mitä adjektiiveja he liittivät kuhunkin mainittuun musiikinlajiin tai genreen.

4) Eri musiikinlajeja kuvaavat termit

4.3.6 Elämäntapa/elämänkatsomus

Elämäntapa/elämänkatsomusosiossa pyrittiin selvittämään vastaajien elämään vaikuttavia seikkoja väittämien muodossa. Väittämien luokittelussa on sovellettu Jouko Karin (1981) käyttämää mallia.

ELÄMÄNTAPA/ELÄMÄNKATSOMUS	
Elämänalue	Väittämät
1. Kokonaispersoonallisuus	<p>10. Koen elämäni useimmiten mielekkääksi</p> <p>15. Inhoan epäjärjestyttä</p> <p>17. Muutokset elämässä vievät yleensä huonompaan</p> <p>23. Vapaa-aika on ihmiselle tärkeintä aikaa</p> <p>24. Vapaa-aikanani rentoudun</p> <p>28. Vapaa-aikanani kykenen unohtamaan kiireen ja työn</p> <p>31. Soittaminen on minulle kuin terapiaa</p> <p>32. En voisi elää ilman musiikkia</p> <p>34. Kuuntelen musiikkia enemmän kuin tunnin päivässä</p> <p>35. Musiikin avulla ilmaisen itseäni ja ajatuksiani</p> <p>39. Pyrin irti rutinoitumisesta elämässäni</p> <p>40. Suunnittelen koko ajan tulevaisuutta eteenpäin</p> <p>41. Elämälläni on selkeät tavoitteet</p> <p>43. Elän täysillä tätä päivää</p> <p>45. Päämääränäni on elintason nostaminen</p> <p>46. Rock on tärkeä osa elämääni</p> <p>47. Elämässä pitää olla vauhtia</p> <p>56. Pyrin sisäiseen tasapainoon</p> <p>74. Haluan elää ajan hermolla</p> <p>75. Minulla on harvoin kiire</p> <p>79. Koen jatkuvasti stressiä elämässäni</p> <p>80. Elämäni on tasaista</p> <p>82. Elämäni on myrskyisää</p> <p>84. Pidän yksinkertaisesta elämäntavasta</p> <p>86. Käyn usein kuuntelemassa bändejä</p> <p>89. Kuuntelen paljon radiota</p> <p>90. Käyn mielelläni lavatansseissa</p> <p>91. Käyn usein elokuvissa</p> <p>92. Näytän muille mielelläni muusikontaitojani</p> <p>97. Esiinnyn mielelläni soolo-osissa</p> <p>98. Luotan omaan osaamiseeni musiikin alueella</p> <p>114. Musiikin alueella sukupuoli ei ratkaise</p> <p>117. Heavybändeihin tarvitaan lisää naisia</p> <p>122. Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti</p> <p>137. Musiikinkuunteluni tapahtuu yleensä yksin</p> <p>138. Musiikillinen suuntautumiseni ei näy päältäpäin</p> <p>139. Olen varma musiikillisen mielenkiintoni kohteesta</p> <p>140. Musiikillinen mielenkiintoni on ikäluokalleni tyypillinen</p> <p>141. Musiikillinen mielenkiintoni on suuntautunut tulevaisuuteen</p> <p>143. Suurimmat musiikilliset idolini ovat kuolleet</p> <p>144. Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta</p> <p>154. Olen joka tilanteessa varma itsestäni</p> <p>155. Arvostan itseäni</p> <p>157. Viihdyn hyvin ihmisjoukossa</p> <p>158. Soitan, koska haluan olla huomion kohteena</p> <p>159. Nautin, kun saan näyttää osaamistani muille</p>

<p>2. Sosiaalisuus</p>	<p>1. Jokaisen tulee pitää huoli vain omista asioistaan 2. Jokainen ihminen päättää itse omasta elämästään 5. Tiedostan oman paikkani yhteiskunnassa 6. Yhteiskunnalliset asiat kiinnostavat minua paljon 13. Ystävät ovat tärkeintä elämässä 14. Perhe on tärkeintä elämässä 33. Ihminen on vastuussa lähimmäisistään 44. Koen usein itseni yksinäiseksi 72. Poliitikka on tärkeää 83. On tärkeää kapinoida auktoriteetteja vastaan 105. Avioliitto on yhteiskuntamme perusta 106. Ihminen ilman perhettä jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi 107. Lapset tekevät elämän elämisen arvoiseksi 108. Avioliiton solmiminen ei ole edellytys perheen perustamiselle</p>
<p>3. Eettisyys</p>	<p>3. Rehellisyys maan perii 7. Kunnioitan lakeja ja sääntöjä 9. Raha ratkaisee 11. Täydellinen rehellisyys ei ole hyvästä 18. Elämä on epäreilua 20. Ihminen on maailmaan heitetty, vailla tarkoitusta 22. Hyvät tavat kunniaan! 25. Etiketti ja käyttäytymissäännöt ovat teennäisiä 36. Hyväksyn varauksetta erilaiset ihmiset 38. Musiikki, jota kuuntelen ilmentää omaa elämäntähtämykseni 42. Ihminen on vastuussa luonnosta 49. Nautin rahan kuluttamisesta 58. Yritän löytää elämän tarkoituksen 65. Siivoaminen on tärkeää 69. Millään ei ole niin väliä 71. En voi nähdä tulevaisuutta valoisana 78. Luonnonsuojelu on tärkeää 78. Käyn usein ravintolassa 99. Noudatan yleensä annettuja normeja ja sääntöjä</p>
<p>4. Uskonnollisuus</p>	<p>4. Uskon evoluutioteoriaan 8. Hengelliset asiat kiinnostavat minua paljon 37. Musiikki ilmentää korkeampia voimia 63. Uskon korkeampiin voimiin 66. Saatananpalvonta kiinnostaa minua 68. Kohtalo sanelee ihmisen elämän kulun 100. Vastustan uskonnon ovelta-ovelle kaupittelua 103. Kirkkoon kuuluminen on tärkeää</p>
<p>5. Työ ja opiskelu</p>	<p>12. Työ on tärkeintä elämässä 26. Koen työni/elämäni usein stressaavana 27. Ongelmat ratkeavat järjen ja tieteen avulla 48. Päämääräni on hyvä yhteiskunnallinen asema 149. Ammattina muusikon työ on aliarvostettua 150. Keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljon 151. Ammattimuusikoksi voi ryhtyä miltei kuka tahansa 152. Muusikolla tulisi olla myös oikea työ 153. Ravintolamuusikkona tienaa hyvin</p>

<p>6. Esteettisyys</p>	<p>19. Annan arvoa kauneudelle missä sitä näenkin 29. Musiikin avulla vapaudun stressistä 30. Luovuus on tärkein voimavara 54. Pukeudun mielelläni nahkatakkiin bootseihin ja farkkuihin 55. Pidän pitkästä tukasta miehillä 57. Pukeutumiseeni kuuluvat niitit 59. Pukeudun usein mustaan 61. Olen erittäin kiinnostunut moottoripyöristä 62. 50-60-luvun autot kiinnostavat minua erityisesti 64. Pidän kaikista originaaliesineistä 76. Liikun paljon luonnossa 85. Kuuntelen mieluummin vinylilevyjä kuin CD:tä 88. Käyn usein klassisen musiikin konserteissa 93. Ihmisen musiikillisen lahjakkuuden näkee helposti 94. On olennaista mistä musiikinlajista pitää 95. Puhun mielelläni musiikista 96. Olen asiantuntija siinä musiikinlajissa, josta pidän 115. On oikein, että bändisoitto on poikien hommaa 116. Tytöille ei ole sopivaa riehua esiintymislavalla 119. Klassinen musiikki sopii paremmin tytöille kuin pojille 120. Heavymusiikin soittaminen ei sovi naisille 121. Ei ole oikein, että suurin osa jazzmuusikoista on miehiä 123. Naiset kuuluvat rockissa mieluummin kulisseihiin 124. Ulkonäön merkitys antaa naismusiikolle kohtuutonta etua verrat tuna miesmusiikoihin 131. Kansanmusiikin paikka on haitarifestivaaleilla 145. Improvisaation merkitys on ratkaisevan tärkeää myös kuunneltaessa musiikkia 146. Soolojen merkitys on musiikissa tärkeää 147. Musiikki ilmentää pyrkimystä vapauteen 148. Luovuus ilmenee jazzissa enemmän kuin muualla</p>
<p>7. Terveys</p>	<p>21. Terveys merkitsee elämässä eniten 50. Vastustan alkoholin käyttöä 51. Vastustan huumeiden käyttöä 53. Vastustan tupakointia 87. Elämäntapaani kuuluu olennaisesti liikunta</p>

<p>8. Kansallisuus</p>	<p>70. Yhteiskunta on mätä 101. Aseellinen palvelus armeijassa on ainoa oikea tapa suorittaa ase velvollisuus 102. Kannatan siviilipalvelusta 104. Puolustusvoimat on itsenäisyytemme tae 109. Naisten aseellinen palvelus sopii elämäntasomukseen 110. Puoluepolitiikka edustaa todellista demokratiaa 111. Presidentti on maan isä 112. Maahamme tulisi valita naispresidentti 113. Suomalaisessa yhteiskunnassa toteutuu sukupuolten väline tasa- arvo erittäin hyvin 125. Perinteen säilyttäminen luo edellytykset tulevaisuudelle 126. Suomalaisen kansan kulttuuri pelastaa maamme uhkaavalta moni kansallisen kulttuurin vyöryltä 127. Perinteiden tuoma turvallisuus täytyy säilyttää 128. Perinnetietoisuuden siirtäminen lapsille on velvollisuutemme 129. Kansallispuku edustaa kunnioittamiani arvoja 130. Kansanmusiikki edustaa maalaisuutta 132. Kansantanssi ilmentää kansamme olemusta parhaiten 133. Värttinä on parasta mainosta maaillemme ulkomailla 136. Kansanmusiikki kuuluu kaikille sukupolville</p>
<p>9. Kansainvälisyys</p>	<p>16. Olen huolissani maapallon nykytilanteesta 73. Vastustan rasismia 77. Vastustan fasismia 134. Kansojen musiikin uusi tuleminen ns. maailmanmusiikin muodossa on parasta, mitä viime vuosina on tapahtunut</p>

4.3.7 Musiikkimakutesti

Musiikkimakutesti rakennettiin kolmen suomalaisen perusmusiikkimaun mukaisesti. Koska tämän tutkimuksen tutkittavan henkilöryhmän ikäjakauma ei ulotu suomalaisen sukupolvijaon vanhimpiin sukupolviin saakka, on tässä tutkimuksessa päädytty käyttämään makuja erottelevana viitekehystenä jakoa klassis-viihteelliseen musiikkimakuun, kansallis-perinteiseen musiikkimakuun ja afroamerikkalaiseen musiikkimakuun. Erilaiset orientaatiot musiikkimakuineen suhteutetaan näiden kolmen peruselementin ympärille siten, että suhtautumista mainittuihin kolmeen ryhmään tarkastellaan eri ryhmien välillä sekä koko joukon kollektiivista musiikkimakua heijastavana tekijänä.

Koko tämän tutkimuksen kohderyhmän musiikkimakujen voitaisiin katsoa muodostavan eräällä tavalla halkileikkauksen suomalaisesta nuorten sukupolvien yhteisöllisestä musiikkimausta. Kuten tämän tutkimuksen aikaisemmassa yhteydessä on todettu, on nuorten suomalaisten sukupolvien musiikkimauissa tapahtunut voimakas pirstaloituminen erilaisiksi alakulttuureiksi ja yhteisöiksi, tämä heijastuu voimakkaimmin rocksukupolven kuuluvien joukossa. Otoksesta johtuen ei voida lähteä vetämään voimakkaita yleistyksiä koskien koko väestöä johtuen yksistään siitä seikasta, että tämän tutkimuksen kohteena oleva henkilöryhmä edustaa

muusta väestöstä poikkeavaa suhdetta musiikkiin juuri musiikillisen erityisorientaationsa kautta. Kuten orientaatioiden määrittelyluvussa todettiin, on erityisorientaation syntymisen taustalla välttämättömänä edellytyksenä ollut positiivinen ja aktivoitunut musiikillinen yleisorientaatiovaihe, josta harrastamisen viriämisen ja erityisesti suuntautuneen harrastuneisuuden kautta on voitu siirtyä musiikillisen erityisorientaation vaiheeseen.

Musiikkimakujen tutkimuksessa ennen tätä tutkimusta on käytetty monenlaisia näytejärjestelyitä, joille yhteistä on ollut se, että musiikinäytteiden pituus on yleensä ollut huomattavan lyhyt, 20-60 sekuntia näytettä kohden. Syynä tähän on luonnollisesti ollut se, että näytekokoelmasta on tullut liian pitkä ja kuuntelijan kannalta rasittava. Niin ikään erilaisia kuuntelutestejä on toteutettu ilman minkäänlaista tieteellistä perustaa musiikinäytteiden valinnalle lähinnä johtuen musiikillisten lajien/tyylien /genretyyppien puutteellisesta musiikillisesta tuntemuksesta¹²⁷. Eräissä tutkimuksissa on kuitattu koko ns. klassisen musiikin edustus näytteissä pelkästään yhdellä tai muutamalla näytteellä ja joissakin tutkimuksissa on jätetty musikaali-, ooppera-, operettimusiikki kokonaan pois.

Kaikessa musiikkimaun testaamisessa on ongelmansa johtuen nykyisestä makujen pirstaloitumisesta ja toisaalta käytännön hankaluudesta saada tutkimuksen kohteena olevat henkilöt kuuntelemaan runsasta määrää kuuntelunäytteitä erityisesti silloin, kun musiikkimaku on voimakkaasti suuntautunut johonkin erityisen eksaktiin suuntaan, joka poikkeaa paljon musiikkimakutestissä esiintyvistä näytteistä. Myös tämän tutkimuksen musiikkimakutestin suhteen on tiedostettu edellä mainittuja ongelmia. Kuitenkin käytetty testi on osoittautunut erotteluvaksi eri musiikinlajeihin orientoituneiden joukossa, ja katson sen olevan erittäin hyvin onnistunut tietynlaisella yleisellä tasolla musiikkimakua määritettäessä. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi hevareiden kohdalla ei tämän tutkimuksen kuuntelunauhan perusteella kovinkaan syvälle heidän suosimaansa musiikkiin voida kurkistaa. Se olisi edellyttänyt hevigenren erilaisten tyyli-suuntien sisällyttämistä mukaan kuuntelunauhaan, mikä olisi ollut jokaisen erityisorientaation kohdalla mahdotonta kappalemäärän kohotessa jo tämän toteutusmuodon sisällä 70 kappaaleeseen.

Valittujen näytekappaleiden edustavuus ja tyyppillisuus

Silloin kun joudutaan tekemään valintoja erilaisille musiikinlajeille tyyppillisten piirteiden välillä, on erittäin vaikeaa saada tehdyksi juuri oikeat valinnat jotka kuvastaisivat tismalleen oikeaa ja mihinkään kyseisen tyylin alalajeihin leimautuvaa tyyliä. Niinpä tämänkin tutkimuksen kappalevalikoima on tutkimushenkilöiden taholta saanut osakseen voimakasta kritiikkiä, ja osittain aiheellisestikin. Eräiden tutkittujen erityisorientaatioiden genreen kuuluvien näytteiden määrä ja osittain edustavuus ei välttämättä ole paras mahdollinen. Näin on asianlaita esimerkiksi hevien ja punkin kohdalla.

Kuitenkin musiikkimakutestin toteuttaminen ajallisesti asetti omat rajoituksetensa (testi nykyiselläänkin kesti noin puolitoista tuntia) samoin kuin mukaan otettavien kappaleiden tyylien runsaus. Lisäksi kaikenlaisten musiikkimakutestien

127 Tästä esimerkkinä N. Karvisen ja P. Pennalan tekemä tapaustutkimus musiikkimielymyksistä ja radionkuuntelutottumuksista, jota on selostettu kirjassa *Musta lammas*.

laadinnassa heijastuvat myös testin laatijoiden omat musiikilliset mieltymykset. Tätä subjektiivisuutta torjuttiin tekemällä musiikkimakutestiä laadittaessa tutkimusryhmän sisäistä yhteistyötä ja valikoimalla testinauhalle otetut näytteet pääosin ryhmän eri jäsenten laatimien ehdotuksien pohjalta. Koska tarkempi musiikkimakujen tutkiminen ansaitsee ehdottomasti oman laajan tutkimuksensa, ei tämän tutkimuksen yhteydessä pyritä esittämään kovinkaan pitkälle meneviä johtopäätelmiä musiikkimakuseikoista. Mainion jatkotutkimusaiheen tarjoaakin musiikkimakutestauksen kehittämiseen pyrkivä lähtökohta.

Tutkittavien henkilöiden erityisten musiikkimakujen tarkempi analysointi olisi edellyttänyt jokaisen ryhmän testaamista tässä tutkimuksessa käytetyn musiikkimakutestin lisäksi erikseen nimenomaan heidän suosimaansa musiikinlajiin keskittyvää musiikkia edustavaan testiin. Käytännön toteutuksen kannalta tämä vaihtoehto osoittautui mahdottomaksi.

Tämän musiikkimakutestin tulokset osoittavat ainakin erilaisen musiikkiorientaation omaavien henkilöiden perussuhtautumisen tässä asetelmassa asetettuihin musiikillisiin suuriin kokonaisuuksiin klassis-viihteelliseen musiikkiin, kansallisperinteiseen musiikkiin sekä afronamerikkalaiseen musiikkiin.

Tämän tutkimuksen musiikkimakutestin näytteiden kesto oli puolestatoista minuutista hieman yli kahteen minuuttiin. Päämääränä oli, että jokaisesta musiikinäytteestä tulisi hyvin ilmetä musiikinlajille tyypilliset piirteet. Kun kyseessä on rock-, iskelmä-, tanssimusiikki tai muu vastaava tyyllilaji, on mukaan otettu kappaleen kertosäe vähintäänkin kerran, taidemusiikissa on pyritty löytämään luonteva, mutta edustava näyte musiikintyylistä. Tässä suhteessa käytetty testi poikkeaa aikaisemmista musiikkimakutestauksista. Lisäksi testi on ajallisesti huomattavasti pitempi (n. 97 min) kuin minkään muun tähänastisen suomalaisen musiikkimakua testaavan testin pituus, mikä luonnollisesti aiheuttaa kuuntelijoille suurta räsytystä ja ennen kaikkea vaivannäköä.

Testiä laadittaessa on erityistä huomiota kiinnitetty siihen, ettei käytettyihin kappaleisiin liittyisi tekohetkellä kytkentöjä televisiomainoksiin tai muihin vastaaviin yhteyksiin, jotka saattaisivat sekoittaa tuloksia. Erityisesti taidemusiikin osuudessa on pyritty valitsemaan tunnettujen säveltäjien tavalliselle suomalaiselle kuulijalle ei aivan kaikkein tunnetuimpia teoksia (tietyin poikkeuksin).

Liitteessä 3 on luettelo musiikkimakutestin kappaleista sekä maininnat niiden edustamasta tyylistä tai musiikinlajista. Liite 4 kuvaa kyselylomakkeen kysymyksiin sijoittumista teoreettisen viitekehysten konseptioon.

5 TUTKIMUKSEN ONGELMAT

Tämän tutkimuksen päätavoitteena on kuvata musiikillisen yleisorientaation sekä musiikillisen erityisorientaation olemusta ja syntyyn yhteydessä olevia seikkoja. Tarkastelussa on mukana sekä teoreettisen tiedon hankkimisen, että käytäntöön sovellettavissa olevan tietämyksen lisäämiseen liittyvä aspekti. Tiedon hankkiminen pohjautuu tässä tutkimuksessa periaatteessa seuraaviin toisiinsa sidoksissa olevaan lähtökohtaan tai teemaan, jotka puolestaan ovat tulleet esille viime vuosien musiikkikasvatustutkimuksen kautta. Tutkimusteemat ovat musiikillinen minäkäsitys kouluaikana, musiikillinen maailmankuva, arvot ja asenteet (sekä musiikin suhteen että muillekin elämänalueille), sekä musiikkimaku. Näistä musiikkimakutesti toimii samalla koko tutkimuksen eräänlaisena luotettavuusmittarina sen varmistuessa orientaatiotyyppeihin kuulumisen eli henkilörekrytoinnin onnistumisen.

Tutkimuksen lähtökohdat sivuavat toisiaan moneltakin osin: voidaan sanoa musiikkimaun olevan musiikillisen maailmankuvan ilmenemismuoto, mutta samalla se kertoo paljon muutakin. Torjunnat ja suhtautuminen erilaisiin musiikinlajeihin, musiikkimaun laaja-alaisuus tai tiukka yhteen musiikinlajiin suuntautuminen kuvastavat maun haltijan koko suhtautumisesta ympäröiviin ilmiöihin.

Yleisellä tasolla tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää yleiseen musiikilliseen orientaatioon sekä musiikilliseen erityisorientaatioon yhteydessä olevia seikkoja musiikkiminän, musiikillisen maailmankuvan sekä musiikkimaun näkökulmasta. Tutkimusteemat on jaettu ongelma-alueisiin seuraavasti:

Ongelma-alue I Yleinen musiikillinen orientaatio

- 1.1. Tiedostettu musiikillinen minäkuva kouluaikana
- 1.2. Musiikillinen maailmankuva
- 1.3. Musiikkiarvot ja asenteet
- 1.4. Musiikkikäsitykset
- 1.5. Yleiseen musiikkiorientaatioon vaikuttavat tekijät
- 1.6. Musiikkimaku ja sen muovautuminen

Ongelma-alue II Musiikillinen erityisorientaatio

- 2.1. Erityisorientaatioon yhteydessä olevat taustatekijät
 - 2.1.1. Vanhemmat
 - 2.1.2. Toverit
 - 2.1.3. Koulu

2.2. Yleiset orientaatioperustaa määräävät tekijät

2.3. Erityisorientaatioille ominaiset piirteet

2.3.1. Taideorientaatio

2.3.2. Gospelorientaatio

2.3.3. Rockorientaatio

2.3.4. Heviorientaatio

2.3.5. Jazzorientaatio

2.3.6. Punkorientaatio

2.3.7. Kansanmusiikkiorientaatio

2.3.8. Sotilasmusiikkiorientaatio

TAMMIKSIKSI KIRJALLISUUSLUETTELO

... on ...

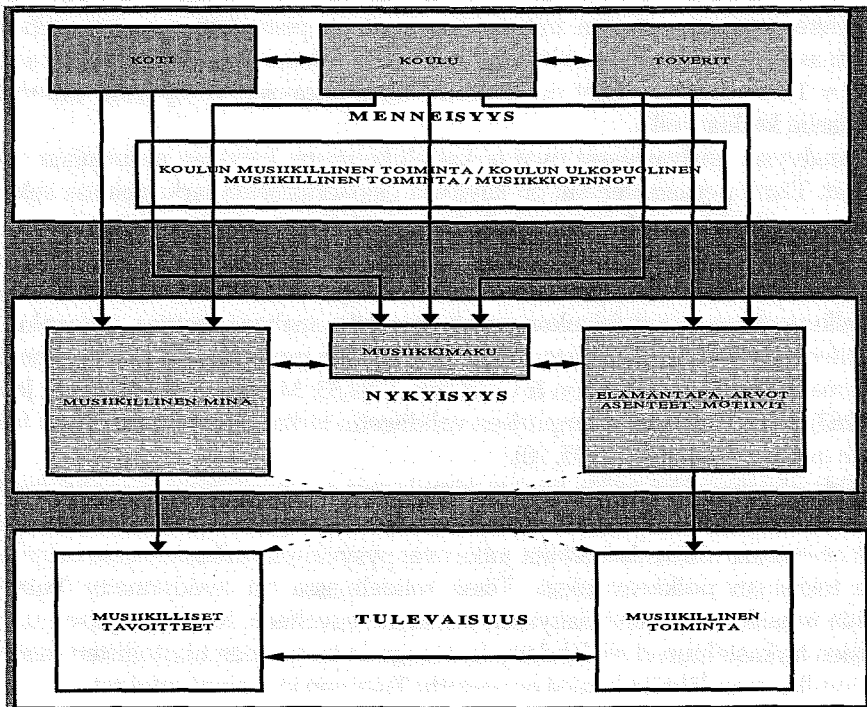
... 1.1 ... 2.1 ... 3.1 ... 4.1 ... 5.1 ... 6.1 ... 7.1 ... 8.1 ... 9.1 ... 10.1 ...

III TULOSOSA

6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

Tämän tutkimuksen tulosten tarkastelujärjestys ei perustu suoraan kyselylomakkeen kysymysten järjestykseen, vaan lähtökohdaksi on asetettu musiikillisen yleisorientaation ja erityisorientaation syntyyn ja kehittymiseen vaikuttavien seikkojen ja yhteyksi- en edellyttämä järjestys.

Musiikillisen yleisorientaation syntyä on selvitetty laajalti lapsuudenaikaisia musiikkitoimintoja koskevien kysymyksiensä avulla. Ongelmia luonnollisesti aiheuttaa nykyajasta kymmeniäkin vuosia taaksepäin suuntautuva muistelu: aika kultaa muistot. Olettaa kuitenkin sopii, että voimakkaimmat musiikilliseen toimintaan ja sen muovautumiseen vaikuttavat tekijät olisivat painuneet tutkittujen henkilöiden mieliin niin voimakkaasti, että vielä aikuisiälläkin muisteltuna ne pääosiltaan ovat luotettavia mielikuvia.

KUVIO 9 Tutkimuksen ajallinen näkökulma

Jos tarkastellaan tämän tutkimuksen liitteessä 1 olevan kuvion 1 perusteella tämän tutkimuksen kohteena olevan henkilöjoukon orientaatiovaihetta tutkimusentekohetkellä, voidaan sanoa heidän sijoittuvan erityisorientaatiokohtaan ja ikään kuin katselevan retrospektiivisesti elämäänsä yleisorientaation syntyaikoihin päin. Sama seikka käy ilmi edellisestä kuviosta, jossa tämän tutkimuksen tarkastelunäkökulmaa katsotaan akselilla menneisyys-nykyisyys-tulevaisuus.

6.1 Käytetyt tilastolliset menetelmät

Tämän tutkimuksen tilastolliset analyysit on tehty SPSS tilasto-ohjelmalla. Tutkimuksen ote on yhdistelmä *kvantitatiivista ja kvalitatiivista* näkökulmaa kvantitatiivisten analyysien muodostaessa tärkeämmän osan. Kuvaileva kvalitatiivinen aineisto on peräisin avoimista kysymyksistä sekä haastatteluista, ja sitä käytetään täydentämään kvantitatiivisten analyysien antamia tuloksia. Lähinnä kuvaileva aineisto keskittyy kodin musiikillisten muistojen ja muiden saman tapaisten vaikeasti luokiteltavissa olevien seikkojen kuvailuun. Kvantitatiivinen aineisto muodostui testeistä (musiikkiminä, musiikkimaku, asennemittari) ja kyselyistä (musiikillinen menneisyys, harrastuksen muodot). Menetelmällinen triangulaatio toteutuu tutkimuksessa hankittaessa tietoa samasta asiasta useammalla toisistaan poikkeavalla tavalla (kyselylomake, kirjoitelma, haastattelut, lisäksi vielä on hyödynnetty muiden tutkimusten tarjoamaa vertailutietoa). Avoimien kysymyksien kohdalla muuttujia on muokattu luokittelemalla tilastollisen testaamisen mahdollistamiseksi. Samoja vastauksia on lisäksi käsitelty kvalitatiivisella otteella.

Tätä tutkimusta varten laadittujen ja muista tutkimuksista lainattujen semanttisen differentiaalintyyppisten mittareiden osiot on pisteytetty koodausvaiheessa Likertin asteikolle 1-5 sekä tarvittaessa käännetty samansuuntaisiksi (täysin samaa mieltä = 1). Puuttuvat tiedot on korvattu tietokoneajojen yhteydessä muuttujan empiirisellä keskiarvolla.

Analyysin ensivaiheessa ovat tarkastelukohteena kaikkien muuttujien *suorat jakaumat*. Tämä perusmateriaali on käytössä osiokohtaisessa tarkastelussa sekä eri tutkimusongelmien graafisissa kuvauksissa sekä tutkimusaineiston kuvailussa.

Faktorianalyysi soveltuu aineiston tiivistämiseen silloin kun tarkoituksena on muodostaa isosta muuttujajoukosta uusia muuttujia, faktoreita, jotka muodostuvat niistä alkuperäisen muuttujajoukon muuttujista jotka analyysi osoittaa yhteenkuuluviksi. Menetelmä tiivistää aineistoa taloudellisempaan muotoon ja saa esille aineiston laajemmat ulottuvuudet (Dillon & Goldstein 1984,53; Mauranen, Halonen & Jokela 1993, 263). Myös mittausten empiirisen validiteetin tarkastelu on mahdollista faktoroinnin avulla (Kantelinen 1995, 90).

Faktorianalyysiä käytetään tässä tutkimuksessa asenneväittämien analysoinnissa sekä *summamuuttujien muodostamisen* apuna. Faktorianalyysit ovat pitkälti konfirmatorisia etsittäessä väittämistä osioita, jotka ovat pysyvimpiä tarkasteltaessa orientaatioiden toisistaan poikkeavuuksia. Tässä tutkielmassa on hyödynnetty Tulamon laatimia musiikillisen minäkäsityksen mittareita soveltaen. Minäkäsityksen ulottuvuuksien tarkasteluun ei ole lähdetty faktoroinnin tai muiden tilastollisten menetelmien avulla, vaan lähtökohdaksi on asetettu Tulamon jo saamat tulokset.

Asenneväittämiä faktoroitaessa on käytetty *pääkomponenttimenetelmää*, joka pyrki selittämään kaikkea varianssia (Sänkiaho 1986,15; Nummenmaa, Konttinen, Kuusinen, Leskinen 1997, 229-232). Menetelmää on onnistuneesti käytetty sekä *eksploratiivisessa*, että *konfirmatorisessa* faktorianalyysissä. Koska eräissä osioissa voitiin olettaa muodostuneiden faktoreiden sisältämien komponenttien korreloivan keskenään pääulottuvuuksilla, käytettiin *vinorotatointia* (*direct oblimin* 2-6 rotaatoratkaisua). Sisältöalueiden luonne tutkimusaineistossa on sellainen, että suorakulmaisen rotaation (*varimax*) käyttö ei tunnu mielekkäältä faktoreiden korreloimattomuusoletuksen vuoksi. Pääkomponentti- ja pääakselimenetelmillä testattaessa saatiin, kuten olettaa sopiinkin, useimmiten samankaltaisia tuloksia erityisesti silloin kun muuttujien määrä oli runsas ja kommunaliteetit korkeita (Dunteman 1989, 60-62, Velicer & Jackson 1990, 5, 21).

Faktoroinnin mielekkyyttä varmistettiin Kaiser-Meyer-Olkin -testillä, joka ilmaisee onko muuttujien välillä korrelaatiota vai ei (nyrkkisääntönä pidettiin arvon 0,5 ylittymistä). Vastaavasti testattiin Bartlettin testin avulla, että korrelaatiot eivät ole arvoltaan 0. Bartlettin testistä saadaan esille myös Khin neliöarvo sekä tilastollisen merkitsevyyden osoittava p-arvo. Molempien testien käyttö takaa kohtalaisen uskottavuuden faktoroinnin tekemiselle. Parhaan faktorien lukumäärän löytämiseksi käytettiin Cattellin Scree-testiä, faktoreiden ominaisarvojen tarkastelua (ominaisarvo yli 1) sekä selitysosuuksia (vähintään 5%) (Mauranen, Halonen & Jokela 1993, 270-271).

Tässä tutkimuksessa vinorotatointiin käytetty *direct oblimin* -menetelmä tuottaa kaksi faktorimatriisia *painokerroinmatriisiin*¹²⁸ ja *rakennematriisiin*¹²⁹. Tässä tutkimuksessa on faktoreiden tulkinnan pohjana käytetty rakennematriisia koska saadut kertoimet ovat tulkittavissa muuttujan ja faktorin väliseksi korrelaatioiksi (faktorilatauksiksi)¹³⁰. Rotaatiomenetelmää valittaessa on otettu huomioon aineiston laatu, kuten kasvatus-tieteissä ja yhteiskuntatieteissä tapana on, ja olettaen korreloivista aspekteista faktoreissa johti vinorotatoinnin käyttöön¹³¹.

Summamuuttujien rakentamisen perusteena on tässä tutkimuksessa käytetty useimmiten faktorointia ja sen osoittamia muuttujakimppuja. Eräissä tapauksissa kuitenkin on ollut riittävästi lähinnä sisällöllisiä perusteita summamuuttujan rakentamiselle ilman faktorianalyysin tukea (musiikkimakutestit, eräät asenneväittämät jne.). Faktoroinneissa noudatetut periaatteet ovat olleet eri sisältöalueiden analyysissä samankaltaiset: tavoitteena on ollut tiivistää kerätty muuttujista saatava tieto faktoritasoon muuttujiksi samalla karsien pois sellaiset muuttujat, jotka eivät uutta tietoa tarjoa.

Summamuuttujien vertailussa käytettyjen monivertailutestien hyödyntämisen perustana oli varianssitaulujen tarkastelu (jos p-arvo < 0,005 todettiin eroja löytyvän). Kun eroja havaittiin, tarkastettiin niiden sijainti (eli mitkä ryhmät poikkeavat toisis-

128 Pattern factor matrix

129 Structure factor matrix.

130 Tässä suhteessa poiketaan esimerkiksi Tulamon käyttämästä tulkinnasta, joka puolestaan perustuu painokerroinmatriisiin käyttöön.

131 Esimerkiksi Nunnallyn mukaan vaikka monia muuttujia voitaisiinkin pitää käsitteellisesti erillisinä, ne kuitenkin usein käytännössä korreloivat keskenään, jolloin vinorotatointi on mielekäs vaihtoehto. (Nunnally 1981, 376; Leskinen & Kuusinen 1991, 289-297; Nummenmaa & al. 1997, 245-273)

taan tilastollisesti merkitsevässä määrin) Levenen testin avulla. Niissä tapauksissa joissa Levenen testi osoitti ryhmien välisen varianssin homogeenisuuden liian huonoksi käytettiin puolestaan Dunnettin monivertailutestiä, jonka oletuksena ei ole varianssien homogeenisyys.

Jokaisen tutkimusongelman yhteyteen on liitetty aineiston kuvailu. Tästä syystä on kunkin mittarin osalta laskettu prosenttijakaumat, *keskiarvot ja keskihajonnat* sekä *mediaanit ja moodit* koko tutkittavan henkilöjoukon sekä sukupuolen, orientaatioryhmän tai muun merkitykselliseksi arvioitun tekijän suhteen. Näitä tunnuslukuja on käytetty lähinnä sukupuolten, musiikilliselta minäkuvaltaan samankaltaisen ja erilaisten vastaajien sekä orientaatioryhmien väliseen vertailuun. Yhteyksiä ja eroavuuksia orientaatioryhmien välillä on kuvattu *korrelaatioiden* avulla. Yhteyksien laatua on tarkasteltu kaksi- tai useampisuuntaisten *ristiintaulukointien* avulla.

Muuttujien tai summamuuttujien välisiä yhteyksiä testatessa on yhteyden merkitsevyytason kriteerinä käytetty *Khin neliötestiä*. Sellaisissa tapauksissa, jolloin ristiintaulukoinnin perustana olevat oletusarvot ovat osoittautuneet paikkansapitämättömiksi havaintojen määrän tai jonkin muun seikan vuoksi, on turvauduttu *eksakteihin testeihin*. *Monte Carlo simuloinnin* avulla on aineistoa simuloitu suuremmaksi siten, että alkuperäisen aineiston rakenne ole muuttunut. Eksaktien testien käyttö on yleensä vahvistanut ja varmistanut ristiintaulukoinnin osoittaman yhteyden olemassaolon. Kuitenkin jokaisessa yksittäistapauksessa on eksaktien testien käyttöä harkittu tarkasti satunnaisten väärään sarakkeeseen lipsahtaneiden tai muuten virheellisten vastauksien merkityksen eliminoimiseksi.

Khin neliötestin osoitettua tilastollisen yhteyden olemassaolon on tarkistettu testioletuksien voimassaolo, minkä jälkeen on tarkasteltu *standardoituja residuaaleja* tilastollisen yhteyden tarkan sijainnin löytämiseksi. Nyrkkisääntönä on pidetty tilastollisesti merkitsevän yhteyden olemassaoloa silloin, kun standardoidun residuaalin itseisarvo on ollut noin 2. Pienempiä itseisarvoja on käsitelty lähinnä suuntaa antavina yhteyksien osoittajina.

Kvantitatiivisten testausten reliabiliutta estimoitaessa on tässä tutkimuksessa johdonmukaisesti käytetty *Cronbachin alfa-kerrointa*, joka on useassa eri yhteydessä todettu varsin hyväksi asteikkojen sisäisen konsistenssin mittariksi (Nummenmaa & al. 1997, 191-195; Valkonen 1984, 58). Reliabiliuskertoimet on laskettu kaikille summamuuttujille erikseen ja ilmoitettu jokaisen summamuuttujan käsittelyn yhteydessä.

Silloin kun testioletukset (ryhmien homogeenisuus ja normaalijakauma) ovat voimassa on ryhmien välisessä vertailussa turvauduttu klassiseen yksisuuntaiseen varianssianalyysiin. Testioletuksista homogeenisuutta on testattu Levenen testillä (testisuureen oltava suurempi kuin 0.5, ja ryhmien väliset tilastolliset eroavuudet merkitseviä ($>0,005$)) (Nummenmaa, Kontinen, Kuusinen & Leskinen 1997, 90-91). Näin todetuissa tapauksissa on lisäksi käytetty Tukeyn monivertailutestiä eroavuuksien sijainnin löytämiseksi (Nummenmaa & al. 1997, 78-80, myös Klecka 1975; Morrison 1976).

Ryhmien välisten erojen vertailussa turvauduttiin niiltä osin Kruskal-Wallisin yksisuuntaiseen varianssianalyysiin kun ryhmien muodostama jakauma poikkesi

normaalijakaumasta¹³². Lisäksi yksittäisten osaryhmien hajonnoissa esiintyi eroja, jotka estivät klassisen yksisuuntaisen varianssianalyysin luotettavan käyttämisen.

Osa tutkimusaineistosta muodostuu vapaamuotoisesta kirjoitelmasta, avoimista kysymyksistä sekä haastatteluista. Tämän aineiston jäsentämisessä on sovellettu sisällönanalyysiiä, minkä jälkeen aineisto on kytketty kvantitatiivisen aineiston tulkintaan.

6.2 Tutkimuskohteena olevan joukon kuvailua

Tutkimuksen kohteena olevaksi henkilöjoukoksi valittiin harkinnanvarainen näyte, joka koostui 171 musiikillisen erityisorientaation omaavasta henkilöstä. Harkinnanvaraiseen näytteeseen päädyttiin tutkittavan ilmiön luonteen vuoksi: voimakkaan erityisorientaation omaavia henkilöitä on suurellakaan otannalla koko väestön joukosta vaikea tavoittaa, varsinkin kun päämääränä oli tutkia mitä erilaisimpia musiikillisen orientaation muotoja. Lisäksi erilaisen orientaation omaavat tutkimushenkilöjoukot pyrittiin saamaan mahdollisimman samankokoisiksi, jotta kokonaisaineiston sisällä tapahtuva vertailu olisi luotettavampaa. Tutkittaviksi henkilöiksi kelpaavien ja suostuvien tavoittaminen oli eräiden osajoukkojen kohdalla erittäin hankalaa, ja joidenkin alunperin tavoiteltujen orientaatioryhmien kohdalla se osoittautui mahdottomaksi. Apuna kohdehenkilöiden löytämisessä käytettiin erittäin monia kanavia, kuten musiikkiopistoja, konservatorioita, konserttitapahtumia, erilaisia nuoriso- ja muita yhdistyksiä ja koulutusinstituutioita, popmuusikoiden yhdistyksiä sekä alakulttuurilehtiä.

Tutkimuksen reliabiliteetin hyväksi osoittaminen tilastollisin menetelmin olisi mahdotonta, mutta aineiston lähempi analysointi sekä erät tämän tutkimuksen tulokset osoittavat henkilörekrytoinnin onnistuneen erinomaisesti sekä erityisorientaation voimakkuuden, että erilaisten suuntauksien olemassaolon suhteen. Iän ja sukupuolen suhteen olisi ollut mahdollista lähteä etsimään tutkimuksen kohteeksi täysin tasapainotettuja ryhmiä, mutta tässä tutkimuksessa on päädytty toisenlaiseen lähtökohtaan.

Tämä tutkimus osoittaa selkeästi, että erilaisen musiikillisen erityisorientaation omaavat ryhmät muodostavat toisistaan useiden sekä musiikillisten - että ei musiikillisten piirteiden osalta poikkeavia joukkoja, joita voidaan analysoida ja vertailla keskenään tilastollisin menetelmin eroavuuksia osoittaen. Niin ikään ryhmien musiikillisen menneisyyden kokemuksilla voidaan osoittaa olleen merkitseviä eroja heidän orientaatioidensa muovautumisessa. Yksittäisten analyysien kohdalla reliabiliteettia luonnollisestikin voitiin tilastollisin menetelmin analysoida.

132 Keskiarvojen vertailu tavallisella yksisuuntaisella varianssianalyysillä ei normaalijakaumasta poikkeamisen vuoksi olisi tuottanut luotettavaa tietoa. Käytetty Kruskal-Wallis testin perustuu mediaanien vertailuun ja soveltuu siten käsillä olevaan aineistoon paremmin.

6.2.1 Sukupuolijakauma

Sukupuolijakaumaltaan tutkittava henkilökunta on miesvaltainen: miehiä on vastaajissa 127 (74,3%) ja naisia 44 (25,7%). Jakauman vinoutuminen miesvoittoiseksi verrattuna väestön kokonaisjakaumaan johtuu orientaatioryhmien painottumisesta sellaisille musiikillisen toiminnan alueille, joilla tyttöjä on vähemmän kuin poikia (hevarit, punkkarit, jazzorientoituneet, sotilasmuusikot). Aikaisemmat tutkimukset osoittavat, että erityisesti pop- ja rockmusiikin soittaminen on miesten harrastus, sen sijaan taidemusiikki, hengellinen musiikki ja kansanmusiikki ovat naisenemmistöisiä harrastajakunnaltaan (Arjen kulttuuria, 1993, 11). Tästä näkökulmasta arvioiden tutkimuksen sukupuolijakauma ei ole todellisuudesta paljoakaan poikkeava. (Taulukko jakaumista on esitetty luvussa 4.1. Tutkimusasetelma)

Aikaisempien tutkimusten perusteella suunnitellun harkinnanvaraisen näytteen pohjalta naisten erityisorientaatio suuntautuu helpoimmin taidemusiikkiin, gospelmusiikkiin tai kansanmusiikkiin ja harvimminkin rock-, hevi- punk-, sotilas- tai jazzmusiikkiin. Tämä seikka itse asiassa täsmää tarkalleen kulttuuritutkimuksen osoittaman koko maan jakauman kanssa ja osoittaa henkilörekrytoinnin onnistuneen tässä suhteessa suorastaan odotettua paremmin.

Sukupuolijakauman vinouman vaikutuksia

Sukupuolijakauman vinoutuminen oletettavasti muokkaa tuloksia johonkin suuntaan eräissä kysymyksissä, joissa sukupuolten välillä esiintyy eroja. Vinoutuneen sukupuolijakauman vaikutuksia pyrittiin selvittämään ristiintaulukoimalla kaikki muuttujat sukupuolen suhteen ja etsimällä niitä ongelma-alueita joilla sukupuolten suhteen eroavuuksia löytyy. Kaikkien noin kuudensadan (608) yksittäisen muuttujan joukosta löydettiin noin viitisenkymmentä (52) sellaista, joissa miesten ja naisten välillä on havaittavissa tilastollisesti merkitseviä eroavuuksia. Sukupuolen vaikutus näyttää siis ainakin tässä aineistossa olevan kohtalaisen pieni ja keskittyvän melko tiivistikin muutamaan osatekijään.

Lähinnä sukupuolten väliset eroavuudet liittyvät musiikkiminän, musiikki- maun ja erityisesti koulukokemuksien alueille. Naispuolisten vastaajien musiikillinen minäkuva on myönteisempi kuin miespuolisilla, mikä puolestaan heijastuu naispuolisten orientaatioryhmien minäkuvien vertailuun. Myös kouluarvosanat ja todistuksien keskiarvot olivat naispuolisilla vastaajilla miespuolisista parempia, ja koulun musiikkitoimintaan osallistuminen miehiä aktiivisempaa. Koulukokemukset kokonaisuudessaan ovat heillä miehiä myönteisempiä, ja heitä on opettajien taholta selvästi kannustettu miehiä enemmän.

Vaikka musiikkiminämittarin¹³³ mukaan katsottuna naisten minäkuva vaikuttaa vahvemmalta kuin miesten, osoittavat eräät toiset kysymykset heidän itseluottamuksensa ja itsevarmuutensa olevan ainakin musiikin alueella toimimisen suhteen miehiä heikompi: naiset eivät tunne miesten tapaan itseään varmaksi selviämään tilanteessa kuin tilanteessa. Myöskään he eivät katso olevansa asiantuntijoita edustamallaan musiikin alueella yhtä usein kuin miespuoliset vastaajat.

Koska tähän tutkimukseen valikoituneet naispuoliset vastaajat sijoittuvat

133 Musiikkiminämittarin kysymyksistä eroja miesten ja naisten välillä esiintyi noin puolessa koko kysymyssarjan kysymyksistä.

orientaatioiltaan lähinnä taidemusiikin ja gospelmusiikin, sekä kansanmusiikin alueille, ovat he omiaan kallistamaan mainittujen koulun arvosanojen ja musiikkiminätestauksen keskiarvoja korkeampien numeroiden suuntiin. Toisaalta vertailu pelkästään miespuolisten orientaatioryhmien kesken osoittaa, että mainittujen ryhmien miespuolisten vastaajien koulunumerot ja keskiarvot noudattavat samaa suuntaa kuin naispuolisten kohdalla, joskaan ei tilastollisesti merkitsevässä määrin muihin orientaatioryhmiin verrattuna.

Asennemittarin väittämien suhteen naispuoliset vastaajat erottuvat lähinnä eräiden yksittäisten väittämien suhteen: naiset esimerkiksi kokevat elämänmyönteisyyden miehiä voimakkaammin positiivisena ominaisuutena. Musiikkiharrastus on heille miehiä enemmän terapialuonteista ja he eivät halua samassa määrin kuin miespuoliset vastaajat olla muusikkoja kymmenen vuoden kuluttua. Naiset eivät tee yhtä paljon omia kappaleita kuin miehet, mutta heillä on miehiä selvemmin havaittavissa tutkintojen suorittaminen tavoitteena harrastukselle. Naisille musiikin sanoma on miehiä tärkeämpi. Tähän seikkaan saattaa olla vaikutusta naispuolisten vastaajien orientaatioilla.

Arvostuksia ja asenteita kuvastaa miehistä poiketen myös naisten pyrkimys täydelliseen rehellisyyteen sekä huoli lähimmäisistä. Naiset uskovat miehiä useammin korkeampiin voimiin ja koettavat löytää elämän tarkoitusta. He eivät usko ongelmien selviävän älyn ja tieteen avulla eivätkä pyri elintason nostamiseen miesten tapaan. Myös suhtautumisessa alkoholiin, tupakkaan ja huumeisiin naiset ovat kielteisempiä kuin miespuoliset vastaajat. Naiset näkevät miehiä useammin tulevaisuuden valoisana ja perhearvot ovat heille miehiä voimakkaammin korostuneet. Nimenomaan näissä kysymyksissä korostuu gospelorientoituneiden naispuolisten vastaajien osuus. Verrattaessa gospelorientoituneista miehiä muihin miespuolisiin vastauksiin, heidän suhtautumisensa mainittuihin seikkoihin on samansuuntainen naispuolisten orientaationsisartensa kanssa mutta voimakkuudeltaan heikompi kuin näillä.

Musiikkimakunsa suhteen naiset poikkeavat miehistä lähinnä pitämällä useammin hempeistä sävelmistä, uskonnollisesti painottuvasta taidemusiikista sekä ooppera- ja operetti- sekä musikaalisävelmistä. Musiikkimakutestin seitsemästä kymmenestä ainoastaan hieman yli joka neljännen kappaleen suhteen naiset poikkesivat miespuolisista vastaajista (21 kappaleen kohdalla).

Kokonaisuutena tarkastellen on vinoutuneen sukupuolijakauman tuloksia vääristävä vaikutus melko pieni ja suuntautuu siten, että se korostaa eräiden orientaatioiden (gospel-, taide-, kansanmusiikkiorientaatiot) tyypillisiä piirteitä, jotka esiintyvät myös saman orientaation miespuolisilla vastaajilla, joskin heikompiina.

6.2.2 Ikäjakauma

Ikäjakaumaltaan vastaajat ovat melkoisen heterogeeninen joukko nuorimmista 14 vuotiaista aina 72 vuotiaiseen saakka. Henkilöitä rekrytoitaessa ei ole lainkaan pyritty ikäjakauman tasapainottamiseen eri ikäryhmien suhteen, eikä ikää pyritä käyttämään erityisorientaatioita selittävänä tekijänä yleisellä tasolla. Käsillä oleva tutkimus ei pyri todistamaan sukupolvijaon ja musiikkimaun yhteyttä sellaisenaan, pikemminkin tavoitteena on osoittaa sellaisia musiikillisen toiminnan muotoja ja niihin vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat harrastajalle olennaisen tärkeitä. Oletuksena siis tavallaan on, että

eri aikakausina erilaiset musiikillisen toiminnan muodot ovat toimineet periaatteessa samanlaisten musiikillisten intohimojen purkautumiskanavina eri sukupolville. Tässä suhteessa on havaittavissa tiettyä yhteyttä hieman eri lähtökohdista asioita tarkastelevan Lehtosen ja Niemelän (1997) toteamukselle siitä, että periaatteessa musiikinlajeista riippumatta mielikappaleiden saamat merkitykset ja vaikutukset henkilöön ovat rinnastettavissa olipa kysymys sitten kevyestä musiikista tai taiteellisesta musiikista.

Keski-ikältään vastaajat ovat hieman yli 23 vuotiaita, joten vanhempien suhteellinen osuus on nuorempia vähäisempi. Erilaisten orientaatioiden suhteen keski-ikä jakautuivat seuraavasti:

TAULUKKO 2 Vastaajien keski-ikä orientaatioryhmittäin

Orientaatio	nuorin	vanhin	keski-ikä
Taide	14 vuotta	31 vuotta	23 vuotta
Gospel	18 vuotta	41 vuotta	26 vuotta
Rock	25 vuotta	42 vuotta	31 vuotta
Hevi	18 vuotta	35 vuotta	24 vuotta
Jazz	19 vuotta	58 vuotta	34 vuotta
Punk	18 vuotta	32 vuotta	24 vuotta
Kansanmusiikki	15 vuotta	72 vuotta	44 vuotta
Sotilasmusiikki	20 vuotta	21 vuotta	20 vuotta

Tutkimuksen lähtökohdaksi on asetettu vakiintuneen musiikillisen erityisorientaation olemassaolo, mikä lähtökohta ainakin keski-ikäen tarkasteluun perustuen toteutuu kaikkien ryhmien ollessa jo murrosiän kuohuntavaiheen ylittäneitä. Ainoa 14-vuotias vastaaja sijoittuu taidemusiikkiorientoituneiden joukkoon, ja hänet on otettu mukaan hänen opettajiensa toteaman poikkeuksellisen kypsyyden perusteella.

Ikäjakauman vinouman vaikutuksia

Jotta saatiin selville ikäjakauman vinouman vaikutukset aineistoon, suoritettiin ristiintaulukoinnit (608 kpl) jokaisen muuttujan ja nuorimpien vastaajien (alle 20v 14 henkilöä) sekä vanhimpien vastaajien (yli 50v 15 henkilöä) välillä.

Nuorimpien vastaajien joukkoon valikoitui eniten taidemusiikki- punk- ja hevi-orientoituneita, kun taas vanhimpien joukko painottui kansanmusiikin ja jazzorientaation puoleen.

Ristiintaulukoinnit osoittivat erojen keskittyvän muutamisiin asiakokonaisuuksiin. Niitä olivat lapsuudenkodin päivähoidon järjestelyt, kouluaikaiset harrastusmahdollisuudet, musiikkimaku eräiltä osin, sekä harrastuksen sosiaalisen merkityksen painottuminen vanhemmilla vastaajilla.

Lapsuudenajan päivähoidon järjestelyjen osalta vanhempia vastaajia useammin hoidettiin kotipiirissä, kun taas nuoremmat useammin olivat päiväkotihoidossa. Vanhimman ikäryhmän kouluajan musiikkiharrastusmahdollisuudet olivat selvästi vähäisemmät kuin nuorimpien vastaajien, ja luonnollista lienee myös se, että musiikil-

lisiä muistoja nuorilla on enemmän kuin vanhimmilla vastaajilla. Kouluaikana vanhimmille vastaajille oli musiikin harrastaminen vähemmän tärkeää kuin nuorille vastaajille, mutta tovereiden suhtautuminen oli vanhimpia kohtaan myönteisempi kuin nuorimpia.

Musiikin opiskelun suhteen nuoremmilla on useammin ollut mahdollisuus opiskella musiikkioppilaitoksessa kuin vanhimmilla vastaajilla. Osittain ero selittyy myös orientaatiolajien mukaan: kansanmusiikkia ja jazzia ei ole kovinkaan kauan ollut edes mahdollista opiskella institutionaalisen koulutuksen piirissä. Vanhimman ikäryhmän opiskelu on nuorempia useammin keskittynyt kansalaisopistossa tapahtuvaan.

Tavoitteiden osalta poikkeamaa ikäryhmien välillä oli lähinnä siinä, että nuorimman ikäryhmän pyrkimys on päästä keikkabändiin, kun taas vanhemmat eivät enää siihen pyri. Vanhin ikäryhmä kokee olevansa asiantuntijoita omassa musiikinlajissaan, kun taas nuoremmat eivät. Erityisesti tämä seikka painottuu jazzmusiikin alueella, ja vanhin vastaajaryhmä katsookin jazzmusiikin ilmentävän luovuutta.

Asennevääntämissä eroja esiintyi seuraavissa yksittäisissä seikoissa. Vanhin ikäryhmä asettaa työn tärkeimmäksi seikaksi elämässään, nuorimmat eivät niin tee. Nuoret pyrkivät irti rutinoitumisesta toisin kuin vanhemmat vastaajat. Yli viisikymmentavuotiaat tutkimushenkilöt eivät pidä yhtä usein pitkästä tukasta miehillä kuin nuoremmat, he myöskään eivät pukeudu yhtä usein mustiin vaatteisiin kuin nuoremmat. Yleensäkin nuoremmissa vastaajissa näkyy musiikillinen suuntaus ulospäin vanhimpia vastaajia enemmän.

Vanhimman vastaajaryhmän mielestä nuorista poiketen yhteiskunta ei ole mätä, ja heille myös puolustusvoimat ovat itsenäisyyden tae. He myös vastustavat uskonnon ovelta ovelle kaupittelua nuoria useammin. Vanhimmille vastaajille presidentti edustaa maan isää, ja he myös hyväksyvät nuoria paremmin ajatuksen naispresidentistä maassamme. Vanhimmille vastaajille kansallispuku edustaa kunnioitettavia arvoja toisin kuin nuorimmille. He myös katsovat Värttinän edustavan parasta mainosta maaillemme toisin kuin nuorimmat vastaajat.

Vanhimmat vastaajat myös pitävät nuoria useammin avioliiton solmimista perheen perustamisen edellytyksenä.

Musiikkimaun suhteen erot ikäryhmien välillä ovat luonteeltaan: vanhemmat vastaajat pitävät nuoria enemmän Katri-Helenan, Eino Grönin ja Taito Vainion edustamasta suomalaisesta perinteisestä tanssimusiikista. Toinen ero löytyy operettimusiikista pitämisen kohdalta. Muut musiikinlajit eivät iän perusteella vastaajia luokittele ja erottele. Kaikkiaan eroja löytyi vanhimman ja nuorimman ikäryhmän väliltä musiikkimakutestin kappaleista 16 kappaleen kohdalta.

Kaiken kaikkiaan tilastollisesti merkitseviä eroja nuorimman ja vanhimman ikäryhmän välillä löytyi ainoastaan noin neljästäkymmenestä yksittäisestä muuttujasta (38) kokonaismäärältään yli kuudesta sadasta testatusta. Tämän perusteella voi melko luotettavasti sanoa ikäjakauman vinouman merkityksen olevan tämän tutkimuksen kannalta mitätön, ja merkitykseltään sukupuolijakauman vinoutumistakin vähäisempi. Kuitenkin molemmat jakaumissa olevat poikkeamat on toki otettava huomioon tuloksien yleistettävyyttä pohdittaessa.

6.2.3 Siviilisäätö

Hieman yli puolet vastaajista on naimattomia (50,9%), naimisissa tai avoliitossa on hieman pienempi osa vastaajia (46,2%), jäljelle jäävä osuus koostuu eronneista (2,3%) ja leskistä (0,6%).

Tarkasteltaessa siviilisäätöorientaatio- ja orientaatio- ja siviilisäädyn välillä. Tämä kuitenkin on harkinnanvaraisen näytteen selvästi vinouttava seikka. Kyseessä oleva harkinnanvarainen näyte ei välttämättä kuvasta maanlaajuista tilannetta kunkin musiikillisen erityisorientaation omaavien keskuudessa, vaikkakin joidenkin osajoukkojen kohdalla tilanne saattaa olla hyvinkin tyypillinen (sotilasmuusikot, kansanmusiikki- ja siviilisäätöorientoituneet) ottaen ikäjakauman huomioon.

TAULUKKO 3 Siviilisäätöorientaatio- ja orientaatio-ryhmän mukaan

Orientaatio-ryhmä	naimaton %	naimisissa %	avoliitossa %	eronnut/leski %	yhteensä %
Taidemusiikki	52,2%	14,4%	26,1%	4,3%	100%
Gospel	35,0%	55,0%	0	10,0%	100%
Rock	35,0%	45,0%	15,0%	5,0%	100%
Hevi	66,7%	9,5%	23,8%	0	100%
Jazz	47,1%	47,1%	5,9%	0	100%
Punk	52,0%	16,0%	32,0%	0	100%
Kansanmusiikki	32,0%	60,0%	4,0%	4,0%	100%
Sotilasmusiikki	90,0%	5,0%	5,0%	0	100%

Gospel- ja sotilasmusiikki- ja siviilisäätöorientoituneille näyttää olevan avoliitossa eläminen täysin vieras mahdollisuus, mikä kuvanee henkilövalinnan onnistumista hengellisen vakaumuksen suhteen. Muiden osajoukkojen osalta yhteys siviilisäädyn ja orientaation välillä perustuu pitkälti ikäjakauman vinoutumaan: vanhemmat tutkimushenkilöt ovat nuorempia todennäköisemmin parisuhteessa eläviä.

6.2.4 Koulutus

Vastaajista noin joka viides (18,1%) oli käynyt ainoastaan peruskoulun tai kansakoulun. Ammatillisen koulutuksen saaneita oli vain noin yksi kymmenestä (8,8%) ja ylioppilastutkinnon suorittaneita miltei puolet (47,4%). Opistotasaisen (11,7%) tai yliopistotasaisen (14,0%) tutkinnon suorittaneita oli vastaajajoukosta yhteensä noin neljännes.

Orientaatio- ja orientaatio-ryhmän eriteltyinä ovat kansanmusiikki- ja siviilisäätöorientoituneet selvästi matalimmin koulutettuja (peruskoulun/kansakoulun käyneitä 60,0%) mikä seikka selittyy osittain ikäjakauman perusteella. Eniten korkeakoulututkintoja ovat suorittaneet rock- ja sotilasmusiikki- ja siviilisäätöorientoituneet (45,0%). Vaikka tämän tutkimuksen vastaajajoukon perusteella voisi olettaa koulutustason olevan tilastollisesti merkittävästi yhteydessä

erityisorientaatiosuuntaan, on harkinnanvarainen näyte tässä suhteessa epäluotettava erilaisten vastaajajoukkojen valikoituessa jo näytteenotossa tiettyyn koulutustasoon (sotilasmusiikkiorientoituneet).

Sukupuolella ei tämän tutkimuksen vastaajajoukossa ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä koulutustasoon. Tutkitun henkilökoukon koulutuksien jakautuminen vastaa kulttuuritutkimuksen toteamaa: ylemmissä toimihenkilöammateissa, korkeasteen koulutuksen saaneiden joukossa sekä opiskelijoiden joukossa jonkin instrumentin soittaminen on muita ryhmiä yleisempi harrastus. (Arjen kulttuuria 1993, 9)

Ikäjakauma, sukupuolijakauma, siviilisääty sekä jossain määrin koulutuskin ovat senlaatuista tekijöitä, jotka perustuvat harkinnanvaraisen näytteen joukkoon valikoitumiseen, joten niiden antama informaatio on ainakin jossain määrin luotettava vuodeltaan kyseenalaista, vaikka pääosiltaan valituksi tulleet henkilöt vastaisivatkin koko maan tilannetta kyseisen erityisorientaation harrastajien kohdalla.

6.3 Musiikillisen yleisorientaation aika

6.3.1 Musiikillisen yleisorientaation synty

Musiikillisen yleisorientaation¹³⁴ syntyyn voidaan ajatella vaikuttavan esimerkiksi Collinsin yleistä käyttäytymistä ja sen muutoksia selittävää, LeBlanckin¹³⁵ musiikin kuuntelun preferenssiä kuvaavaa ja Metsämuurosen¹³⁶ harrastuksen viriämistä kuvaavaa mallia soveltaen erilaisesta musiikkiin liittyvästä (esimerkiksi kuuntelu) tai varsinaisesta musiikkitoiminnasta (laulamien, soittaminen jne.) saadut aikaisemmat onnistumisen ja epäonnistumisen kokemukset. Lapsen näkökulmasta olennaisen tärkeää on hänen lähipiiriinsä kuuluvien henkilöiden suhtautuminen eri elämänalueilta saataviin kokemuksiin: erityisesti vanhempien asennoitumisen heijastuminen on monessa eri yhteydessä todettu erityisesti silloin kun kysymyksessä on kulttuuriharrastuksen piiriin sijoittuva elämänalue¹³⁷. Unohtaa ei sovi myöskään koulun, tovereiden ja muiden viiteryhmiin merkitystä. Erityisesti samastumismalleiksi sopivat musiikinlajit korostuvat lapsuuden ajan musiikkiympäristön myötä.

Vanhempien asennoituminen musiikkia kohtaan yleensä heijastuu ainakin vanhempien omassa musiikillisessa toiminnassa, lasten harrastuksiin kannustamisessa, harrastusvälineiden hankinnassa ja muiden kustannuksien maksamisessa sekä

134 Collinsin malli selittää käyttäytymiseen ja käyttäytymisen muutoksiin vaikuttavia tekijöitä, tässä yhteydessä musiikillinen orientaatio ymmärretään asenteiden heijastamana käyttäytymismuotona, tapana suhtautua musiikkiin ja osallistua musiikilliseen toimintaan.

135 Musiikillisessa yleisorientaatiossa ja sen synnyssä voidaan olennaisena seikkana pitää myönteisten musiikkikuunteluun vaikuttavien preferenssien syntyä ennemminkin kuin LeBlanckin kuvaamaa preferenssin suuntautumismekanismeja.

136 Metsämuurosen mallista tähän musiikillisen yleisorientaation kuvaukseen soveltuvat lähinnä ne osat jotka kuvaavat tapahtumia jotka tapahtuvat ennen varsinaisen ilmi-harrastuksen syntyä.

137 Eri yhteyksissä on todettu kulttuuriharrastuksien sijoittuvan erilaisen sosiaalisen tai sosioekonomisen taustan omaavilla henkilöillä hyvinkin erilaiselle merkitystasolle, minkä voidaan osaltaan katsoa heijastavan sitä suhtautumistapaa, joka erilaisissa kodeissa kulttuuriharrastuksia kohtaan vallitsee.

yleisemmästä henkisestä ilmapiiristä, suhtautumisesta¹³⁸ kyseistä harrastamisen lajia kohtaan.

Passiivisen musiikillisen yleisorientaation muovautuminen luonteeltaan positiiviseksi perustuu tämän tutkimuksen lähtökohtien mukaisesti myönteisiin kokemuksiin musiikillisen toiminnan eri osa-alueilla. Tämän tutkimuksen yksi tarkoitus on selvittää sitä, millaisia nuo kokemukset ovat olleet, ja mihin suuntaan ne ovat orientaatiota ohjanneet. Luonnollisesti kokemusten joukkoon voi sijoittua myös negatiivisia, mutta niiden osuus ei yleisorientaation näkökulmasta voi olla vallitseva. Liikuttaessa yleisen musiikillisen orientaation muodostumisesta ja aktivoitumisesta kohti erityisorientaation syntyä tarkastellaan tässä tutkimuksessa liitteessä 4 esitetävän mallin mukaisesti käytettyjä mittareita ja ajatusmalleja.

Koska tämän tutkimuksen lähtökohdaksi on asetettu tutkittavilla henkilöillä olemassa oleva aktiivinen musiikillinen erityisorientaatio, voidaan olettaa, että heidän menneisyydessään on ollut sellaisia tekijöitä, jotka ovat luoneet edellytykset erityisorientaation muodostumiselle. Näiden elementtien tarkastelu edellyttäisi oman erillisen tutkimuksen tekemistä sellaisia kohdehenkilöitä tutkimalla, joiden musiikillinen orientaatio on vasta aktivoituneen yleisorientaation vaiheessa. Tämän tutkimuksen puitteissa luon joitakin linjoja musiikillisen yleisorientaation muodostumiselle käsillä olevaa aineistoa hyödyntäen. Kuitenkin tämän tutkimuksen olennaisin kohde tarkentuu nimenomaan musiikillisen erityisorientaation ja sen muodostumiseen vaikuttavien seikkojen selvittämiseen. Musiikillisen yleisorientaation suhteen asetan olettamukseksi sen, että kaikkien tutkittavien henkilöiden musiikillinen orientaatio on ollut aluksi yleisorientaatio ja vasta myöhemmin muuttunut erityisorientaatioksi. Tällä perusteella voidaan päätellä eräiden muuttujien kuvaavan jossain määrin yleisorientaation syntytilanteen olosuhteita.

6.3.2 Koti

Vanhempien koulutustausta

Vanhempien koulutustaustaa kysyttiin, koska aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet yhteyksiä aktiivisten musiikkiharrastuksien ja kodin yhteiskuntaluokan välillä, lähinnä siten, että korkeammille sosiaaliluokille on ominaista suurempi aktiivisuus musiikkiharrastuksien suhteen (Arjen kulttuuria 1993, 9-10)

TAULUKKO 4 Vanhempien koulutustausta

Koulutustaso	Isän koulutus % vastaajista	Äidin koulutus % vastaajista
Peruskoulu/kansakoulu	33,3%	34,5%
Ammatillinen koulutus	9,9%	9,9%
Opistotason koulutus	23,4%	33,3%
Yliopisto/korkeakoulu	26,9%	17,9%
Tieto puuttuu	6,5%	4,4%
Yhteensä	100%	100%

138 Voisi lyhyemmin puhua vanhempien musiikillisesta orientaatiosta.

Ristiintaulukoinnilla tarkasteltiin yhteyttä vanhempien koulutustaustan ja musiikillisen erityisorientaation välillä. Erityisesti äidin koulutustaustalla osoittautui olevan tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys ($p=0,004$), isän koulutustaustan yhteys erityisorientaatioihin on vähemmän merkitsevä, mutta kuitenkin osoitettavissa ($p=0,023$). Äidin koulutustaustan yhteys erityisorientaatioon on erityisesti kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla voimakas silloin kun äidin koulutus on ollut peruskoulu tai kansakoulu (std.res. 3,5), myös sotilasmusiikkiorientoituneilla on tilastollisesti merkitsevä yhteys mutta heidän kohdallaan äitien koulutustaso on ollut harvoin peruskoulu tai kansakoulu (std.res. -2,0). Kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla äidin opisto- (std.res. -2,1) ja yliopistotason (std.res. -1,5) koulutukset ovat muita ryhmiä selvästi harvinaisempia.

Sotilasmusiikkiorientoitumisella on selvä yhteys äidin korkeakoulu/ yliopistotason koulutukseen (std.res. 3,4). Rockorientoituneilla on lähinnä suuntaa antava yhteys isän opistotasoiseen koulutukseen (std.res. 1,7).

Äidin koulutuksen yhteys erityisorientaatioihin näkyy siis selvimmin kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla siten, että alempi koulutus on voimakkaasti yhteydessä ko. orientaatioon. Sotilasmusiikkiorientoituneilla puolestaan asia on täysin päinvastoin: äidin yliopisto- tai korkeakoulutasoinen koulutus on voimakkaasti yhteydessä orientaatioon. Isän koulutustason yhteys erityisorientaatioihin on heikompi, mutta kuitenkin osoitettavissa. Parhaiten yhteys havaitaan kansanmusiikkiorientoituneiden (std.res. 3,1) sekä jazzorientoituneiden (std.res. 1,8) kohdalla silloin kun isän koulutus on ollut peruskoulu/kansakoulutasoinen. Näissä tapauksissa on myös tutkittujen henkilöiden iällä mahdollisesti yhteys kyseiseen seikkaan.

Vanhempien musiikkiharrastukset

Aineistosta kävi ilmi, että jonkinlaista musiikkitoimintaa on harjoitettu suurimmassa osassa (83,6%) tutkimuskohteena olleiden henkilöiden koteja, joten musiikillisten kokemusten saaminen kotipiirissä on ollut ilmeistä. Lisäksi voidaan olettaa, että vanhempien asenne musiikkia kohtaan yleensä on ollut myönteinen ainakin mainituissa (83,6%) kodeissa. Tulokset tukevat oletusta myönteissävyisten musiikilliseen toimintaan liittyvien kokemusten vaikutuksesta yleisorientaation syntymiseen ja muokkautumiseen positiiviseksi olemukseltaan¹³⁹.

Kuten jo aikaisemmin todettiin, on vanhempien musiikkitoiminnalla oletettavasti yhteyttä siihen millaisen musiikin pariin lapsien musiikillinen mielenkiinto ja siten osin myös orientaatio tulee suuntautumaan. Tätä seikkaa testattiin vertailemalla eri orientaatioryhmiin kuuluvien henkilöiden vanhempien musiikillista toimintaa keskenään.

Eniten musiikkia on kuunneltu heviorientoituneiden (76,2%) sekä taidemusiikkiorientoituneiden (73,9%) kodeissa, ja vähiten jazzorientoituneiden (52,9%) sekä punkorientoituneiden (56%) kodeissa. Myös jonkin instrumentin soittamisen suhteen ovat heviorientoituneiden kodit olleet aktiivisimpia (42,9%) yhdessä gospelorientoituneiden tutkimushenkilöiden kotien kanssa (40,0%). Vähiten on musisointia harrastettu punkorientoituneiden (8,0%) sekä kansanmusiikkiorientaation omaavien lapsuudenkodeissa (16,0%).

139 Tämä seikka (positiivisen musiikillisen yleisorientaation olemassaolo) on puolestaan tämän tutkimuksen oletuksien mukaan edellytys musiikillisen yleisorientaation muuttumiselle passiivisesta aktiiviseksi.

Kaikkien vastanneiden kodeissa on laulettu kohtalaisen paljon, vähimmilläänkin joka kolmannessa kodissa (hevarit 33,3%, punkkarit 36,0%) ylivoimaisesti eniten laulamista on harrastettu gospolorientoituneiden kodeissa (75,0%) sekä jazzmusiikkiin orientoituneiden kodeissa (64,7%).

Konserteissa on eniten käyty sotilasmusiikkiin orientoituneiden vastaajien kodeissa (55,0%). Hieman vähemmän konserttikäyntejä on taidemusiikkiorientoituneiden kodeissa (39,1%) muiden orientaatioryhmien ollessa melko samanlaisia tässä suhteessa lukuun ottamatta punkkareita, joiden kotien konsertissa käyntitiheys on alle kolmannes sotilasmusiikkiin orientoituneiden koteihin verrattuna (16,0%).

Vähiten musiikkitoimintoja on harrastettu punkkareiden kodeissa (28,0% ei musiikkiharrastuksia) sekä jazzmusiikkiin orientoituneiden kodeissa (23,5% ei musiikkiharrastuksia). Eniten musiikkia on harrastettu gospelmusiikkiin - (musiikkia harrastamattomia koteja ainoastaan 5,0%), taidemusiikkiin - (musiikkia harrastamattomia koteja ainoastaan 8,7%) sekä sotilasmusiikkiin orientoituneiden (musiikkia harrastamattomia koteja ainoastaan 10%) joukossa.

Khin neliötestit osoittavat, että erityisorientaatiolla ei ole suoraa tilastollista yhteyttä siihen seikkaan kuuntelivatko vastaajien vanhemmat lapsuudenkodissa musiikkia, sen sijaan musiikillisen yleisorientaation syntymiseen kuuntelemisella on selkeä yhteys: vastaajien kodeissa kuunneltiin musiikkia (83,6%). Erityisorientaation ja kodissa tapahtuneen musiikin kuuntelemisen välisen tilastollisen yhteyden puuttuminen puolestaan osoittaa, että on perusteltua erottaa toisistaan musiikillinen yleisorientaatio ja erityisorientaatio: lapsuuden aikana ei ole vielä syntynyt musiikillista erityisorientaatiota, siitä selittyy tilastollisesti merkitsevän yhteyden puuttuminen.

Kotona tapahtuneen soittamisen ja erityisorientaation välistä yhteyttä ei myöskään ole osoitettavissa. Punkkareiden kotona soitettiin kuitenkin ryhmistä vähiten. Kuten kuuntelunkin suhteen yhteys erityisorientaatioon puuttuu, mutta yhteys yleisorientaation syntyyn on ilmeinen.

Vanhempien kuunteleman musiikin lajit

Tutkituilta henkilöilta kysyttiin heidän vanhempiansa kuunteleman musiikin lajeja aikaisemmin esitettyyn jaotteluun perustuen. Vanhempien kuuntelemien musiikinlajien vaihtelut noudattelevat hämmästyttävän tarkasti kulttuuritutkimuksen viitoittamia linjoja. Viihdemusiikin kuuntelutiheys miesten (m) ja naisten (f) keskuudessa on tismalleen sama (m 48,5%, f 48,5% ja kulttuuritutkimuksessa m 63% f 63%) joskin tämän tutkimuksen aineistossa prosenttiluvut ovat matalampia johtuen ilmeisesti vastaajien vanhempien iästä sekä siitä, että vastaajat eivät välttämättä ole tarkkaan tienneet vanhempiansa musiikinkuuntelun määrää, kuunnellun musiikinlajin sen sijaan he ovat tienneet ilmeisen hyvin.

Taidemusiikin kuuntelun jakautuminen miesten ja naisten välillä noudattaa tarkasti kulttuuritutkimuksen vastaavaa (m 23,4%, n 31,6% ja kulttuuritutkimuksessa m 32%, n 48%), samoin kuin kansanmusiikin kuuntelussa (m 12,3% n 14,6% ja kulttuuritutkimuksessa m 22% n 29%) ja rockmusiikin kuuntelussa (m 9,4%, n 5,3% ja kulttuuritutkimuksessa m 42%, n 35%). Ainoa musiikinlaji, jonka kuuntelun suhteen vastaajien vanhemmat poikkeavat koko maan väestöstä miesten ja naisten kuunteleman musiikinlajin suhteen on jazzmusiikki (m 8,2%, n 5,3% ja kulttuuritutkimuksessa m 15%, n 14%) tämän tutkimusaineiston eron ollessa suhteessa suurempi

miesten ja naisten välillä kuin kulttuuritutkimuksen tuloksissa.

Yleisellä tasolla voidaan siis selvästi havaita vanhempien kuunteleman musiikinlajien noudattelevan aikaisemmissa tutkimuksissa havaittuja linjoja. Koko väestön musiikin kuuntelutottumuksiin verrattaessa osoittautuvat tämän tutkimuksen henkilökunnan vanhemmat kokonaiskuuntelumäärältään (83,6%) aktiivisemmiksi musiikin kuuntelijoiksi kuin tavalliset suomalaiset miesten ja naisten kuuntelemien musiikinlajien ja niiden keskinäisten suhteiden noudatellessa valtakunnallisten tutkimuksien viitoittamia linjoja pääpiirteissään. Tämä viittaa selvästi musiikillisen yleisorientaation syntyminen olevan yhteydessä runsaaseen musiikin kanssa tekemisissä olemiseen lapsuudessa. Yksittäisten musiikinlajien kuuntelun prosenteissa esiintyvät erot selittyvät kysymyksenasettelussa olevista eroista.

Vanhempien kuunteleman musiikinlajin yhteyttä erityisorientaatioon tutkittiin ristiintaulukoimalla kummankin vanhemman kuuntelemat musiikinlajit orientaatio-suuntien kanssa. Tilastollisesti merkitsevää yhteyttä isien kuunteleman musiikinlajin ja erityisorientaatio-suunnan välillä ei ole olemassa, sen sijaan äitien kuunteleman musiikinlajin ja erityisorientaation suuntautumisen välillä tällainen yhteys on osoitettavissa.

Tapauksissa, joissa äiti on kuunnellut taidemusiikkia on tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p=0,0024$) taidemusiikkiorientaation olemassaoloon (std.res.2,9). Merkitsevään tilastolliseen yhteyteen viittaa myös sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla äitien harrastama jazz-musiikin kuuntelu ($p=0,0043$). Melkein merkitsevä tilastollinen yhteys vallitsee myös äitien rockin kuuntelun ja punkorientoitumisen välillä (std.res.2; $p=0,0235$) samoin kuin äidin gospelmusiikin kuuntelun ja gospelorientoitumisen välillä (std.res. 3,0; $p=0,0130$).

Sisarukset

Sisaruksien musiikkiharrastuksella näyttää olevan yhteys musiikillisen yleisorientaation aktivoitumiseen eli soittoharrastuksen aloittamiseen: 61,9% sisaruksista harrasti myös musiikkia. Mielenkiintoinen tutkimustulos on myös se, että hevareilla on kaikista vastaajista vähiten sisaruksia (28,6% hevareista on ainoita lapsia perheessään). Rockorientoituneilla vastaajilla on puolestaan useimmin sisaruksia (vain 5,0% vastaajista on ainoita lapsia).

Instrumentti

Vastaajilta kysyttiin heidän soittamaansa instrumenttia. Seuraavassa taulukossa sama vastaaja on voinut ilmoittaa soittavansa useampaa kuin yhtä instrumenttia. Instrumenttien suosituimmuusjärjestys tässä aineistossa on luonnollisesti sidoksissa valittujen tutkimushenkilöiden määriin kussakin orientaatioluokassa, joten niiden perusteella ei juurikaan voi johtopäätelmiä tehdä, joskin suosituimmuusjärjestys noudattelee melko tarkasti aikaisempien tutkimuksien viitoittamia suomalaisten soittoharrastuksen linjoja¹⁴⁰.

140 Suomalaisten eniten soittamat instrumentit ovat järjestyksessä: piano, kitara, kosketinsoittimet (sähköurut, harmoni jne.) harmonikka, rytmisoitin, nokkahuilu, mandoliini, basso. (Arjen kulttuuria 1993, 11)

TAULUKKO 5 Tutkittujen henkilöiden instrumentti

Instrumentti	% vastaajista soittaa instrumenttia
Piano	36,3%
Kitara	31,6%
Bassokitara/kontrabasso	20,5%
Rummut/lyömäsoittimet	15,3%
Viulu	8,8%
Trumpetti	6,4%
Harmonikka	5,8%
Saksofoni	5,8%
Laulu	5,3%
Huilu	5,3%
Klarinetti	4,7%
Vetopasuuna	2,9%
Käyrätorvi	2,9%
Kantele	2,9%
Mandoliini	2,3%
Sello	1,8%
Huuliharppu	1,2%

Instrumenttivalinnalla¹⁴¹ on selvä yhteys orientaatioon: tietyt instrumentit ovat selkeästi sidoksissa tiettyihin musiikinlajeihin. Instrumenttivalinnan ja sukupuolen välistä tilastollista yhteyttä tarkasteltaessa havaittiin erittäin merkitsevä yhteys naisten pianonsoiton kohdalla ($p=0.000$), mikä tulos on yhtenevä kulttuuritutkimuksen vastaavan kanssa. Merkitsevä yhteys miesten kitaransoiton kohdalla on myös kulttuuritutkimuksen tulosta vastaava ($p=0.029$).

6.3.3 Varhaislapsuus

Eräiden otokseltaan pienten kvalitatiivisten tutkimuksien mukaan ei kodin soittoharastuksilla näyttäisi olevan yhteyttä myöhempään urakehitykseen muusikkona (esim. Aho 1997). Tulos saattaa selittyä paitsi pienellä otoksella, myös tutkittujen henkilöiden musiikillisen orientaation yksipuolisuudella: otokseen on sattunut pelkästään tiettyihin musiikillisiin toimintamuotoihin suuntautuneita muusikoita (esimerkiksi

141 Taulukossa tulee prosenttilukujen summaksi enemmän kuin sata prosenttia, mikä johtuu siitä, että useat vastaajat ovat ilmoittaneet soittavansa useampaa kuin yhtä instrumenttia.

jazzmuusikoita tai rockmuusikoita), joiden musiikista kiinnostuminen ja harrastuksen aloittamiskriteerit, motivaatiotekijät sekä instrumentin valinta ja orientaatioperusteet poikkeavat ratkaisevalla tavalla esimerkiksi taidemusiikkiin orientoituneiden tai sotilasmuusikoiden vastaavista.

Yleisten johtopäätelmien tekeminen liian yksipuolisen otoksen perusteella on harhaanjohtavaa näinkin perustavaa laatua olevassa kysymyksessä. Kyseessä on harkinnanvaraisen näytteen arviointivirhe: on luultu näytteen edustavan tyypillisesti musiikin harrastajajoukkoa, kun se edustaakin vain yhtä pientä erityissektoria (erityisorientaatiotyyppiä), joka saattaa paljonkin poiketa "tyypillisestä" tapauksesta. Jotta puolestaan yleistyksen laadullisen tutkimuksen kautta ylipäätään olisivat mahdollisia, tulisi tutkijan omaaman tutkimuskentän tuntemuksen edustaa niin korkea taso, että hän kykenisi valikoimaan harkinnanvaraiseen näytteeseensä juuri tyypillisimmät tapaukset. Näin ei selvästikään asianlaita esimerkiksi Ahon tutkielman kohdalla ole ollut.

Käsillä olevan tutkimuksen kohdehenkilöiden vaiheita tarkasteltaessa havaitaan tiettyjen seikkojen osoittavan lapsuuden musiikkikokemuksilla olevan tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä paitsi musiikilliseen yleisorientaatioon, myös musiikilliseen erityisorientaatioon. Tosin erityisorientaatioiden välillä on havaittavissa eroja myös näissä yhteyksissä. Seuraavassa tarkastellaan lapsuudenaikaisia tapahtumia ja seikkoja joilla saattaa olla yhteyttä musiikillisen yleisorientaation syntyyn (minkä seikan siis oletuksena katsotaan olevan erityisorientaation synnyn edellytyksenä).

Hoitopaikka ennen kouluikää

Vastaajista suurin osa on ollut ennen kouluikänsä hoidossa kotona (46,2%) tai päiväkodissa (42,1%). Seuraavaksi eniten mainintoja saa yksityishoito (28,1%). Musiikkileikkikoulussa on ollut vastaajista alle viidennes (17,0%), ja mummolan (3,5%) tai seurakunnan päiväkerhojen (4,7%) osuus on pieni. (Joillakin lapsilla on saattanut olla lapsuuden aikana lukuisia hoitomuotoja, joten kokonaisprosenttimäärä ei rajoitu tässä yhteydessä 100%:n). Musiikkileikkikoulussa käymisellä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä erityisorientaatioon, tosin muita ryhmiä harvemmin musiikkileikkikoulua ovat käyneet punkkarit ja kansanmusiikkiorientoituneet.

Musiikillisen erityisorientaation ja päiväkodissa hoidossa olemisen välillä on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys ($p=0,00081$). Päiväkodissa olemisen voidaan katsoa vaikuttavan musiikillisen yleisorientaation syntymiseen lähinnä musiikillisten toimintojen ja kokemusten lisääntymisen kautta. Kaikkiaan 42% vastaajista on ollut päiväkodissa lapsuudessaan ja heistä kansanmusiikkiorientoituneilla (std.res.-2,3) sekä sotilasmusiikkiorientoituneilla (std.res. 2,6) tilastollinen yhteys on selvä. Kansanmusiikkiorientoituneiden harvinaista päiväkodissa hoidossa olemista voisi selittää ikäjakautumisen painottuminen muista ryhmistä poiketen vanhempaan harrastajakuntaan, jonka lapsuudessa lasten päiväkodeissa hoito ei ollut niin yleistä kuin nuoremmilla ikäpolvilla. Toisaalta voidaan väittää, että se seikka, että henkilö ei ole päässyt suunnitelmalliseen päiväkodin antaman musiikin alueen varhaiskasvatukseen piiriin on ollut tässä vastaajajoukossa tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä kansanmusiikkiin suuntautumiseen.

Tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p=0,036$) vallitsee myös erityisorientaation ja yksityisessä päivähoidossa olemisen välillä. Kansanmusiikkiorientoituneilla yksityisessä hoidossa oleminen on ollut muita harvinaisempaa (std.res. -1,9), sotilasmusiik-

kiorientoituneilla puolestaan muita useammin tapahtunutta (std.res. 2,3). Lapsuudessa kotona hoidettujen tilastollisesti merkitsevä yhteys erityisorientaatioon ($p=0,015$) perustuu siihen, että kansanmusiikkiorientoituneiden (std.res. 2,2) hoito on useimmin tapahtunut kotona ja sotilasmusiikkiorientoituneiden (std.res. -2,4) puolestaan muita harvemmin kotona.

Tuloksista voi päätellä, että lapsuuden hoitomuodolla on yhteys musiikillisen orientaation muodostumiseen ja suuntautumiseen erityisesti kansanmusiikkiorientaation ja sotilasmusiikkiorientaation osalta. Sen sijaan päiväkerhoissa hoidossa olleille ja mummolassa hoidetuille ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä orientaatio suunnan ja hoitopaikan välillä ole osoitettavissa. Nämä tulokset tukevat myös olettamusta lapsuuden hoitopaikan vaikutuksesta musiikillisen yleisorientaation syntyyn musiikillisten kokemusten saamisen tai niitä ilman jäämisen kautta.

Hoitopaikoissa vähintään kerran viikossa (20,5%) tai joka päivä (42%) tapahtunut laulaminen on ollut yleisintä kun taas juuri koskaan ei laulettu noin kolmanneksessa (32,7%) vastaajien hoitopaikoista. Ristiintaulukoitaessa erityisorientaatioita hoitopaikassa tapahtuneen laulamisen suhteen ei tilastollista merkitsevää yhteyttä voitu osoittaa. Tästä voidaan päätellä, että orientaatio suuntaan ei laulamisaikalla varhaislapsuuden hoitopaikassa ole yhteyttä, mutta sen sijaan yleisorientaation syntyyn voidaan yhteyden katsoa olemassa koska noin kahdessa tapauksessa kolmesta on laulamista hoitopaikassa harrastettu.

6.3.4 Musiikilliset muistot

Tärkeimmät musiikilliseen varhaislapsuuteen liittyvät muistot keskittyvät luonnollisesti laulamisen (24,5%), soittamisen (17,5%) ja kuuntelun (11,1%) ympärille. Soittimeen liittyvät muistot ovat niin ikään kohtalaisessa merkityksessä (10,5%).

"Isovanhempien laulamiset laulut..." Henkilö n:o 3. (Taidemusiikkiorientaatio)

"Tykkäisin kovasti jo lastentarhassa esiintyä ja laulaa..." Henkilö n:o 1 (Taidemusiikkiorientaatio)

"Juoksinkin kotiin nokkahuilutunnilta kertomaan, että opettajalla on klarinetti myynnissä..." Henkilö n:o 5 (Taidemusiikkiorientaatio)

"Soitin hyvin pienessä juuri uuden harmonikan saaneena takan päällä korvakuulolta intiaaniansia..." Henkilö n:o 8 (Taidemusiikkiorientaatio)

"...kuunneltiin yhdessä isän kanssa Bachin kaksoisviulukonserttoa..." Henkilö n:o 9 (Taidemusiikkiorientaatio)

"soittimen saaminen joululahjaksi, ensimmäinen bändi kaveripiirissä..." Henkilö n:o 1 (Heviorientaatio)

"Se kun sain kitaran ja kukaan ei kestänyt kuunnella soittoani..." Henkilö n:o 3 (Heviorientaatio)

Sen sijaan koulun musiikkitunnit eivät ole tehneet kovinkaan suurta vaikutusta (3%) ja ne jäivät samaan vähämerkityksiseen sarjaan muiden harvoin mainittujen muistojen kanssa. Orientaatioitten kanssa ristiintaulukoitaessa havaittiin tilastollisesti merkitsevät¹⁴² erot nimenomaan mainittujen kolmen tärkeimmän tekijän kohdalla.

Standardoitujen residuaalien tarkastelun perusteella huomataan, että koto-

na/päiväkodissa laulaminen on ollut yleisintä taideorientoituneiden kohdalla (std.res. 3,5) ja harvinaisinta hevareiden kohdalla (std.res. -3,0). Omaan soittimeen liittyviä muistoja puolestaan on muita useammin hevareilla (std.res. 4,3) ja harvimminkin sotilasmuusikoilla (std.res. -2,5). Musiikin kuuntelemiseen liittyviä muistoja on useimmin punkkareilla (std.res. 2,4) ja harvimminkin kansanmusiikkiorientoituneilla (std.res.-1,6).

6.3.5 Peruskoulun/kansakoulun kokemukset ja harrastuksen alku

Aikaisempien tutkimuksien perusteella voidaan katsoa kouluaikaisilla kokemuksilla olevan yhteyttä musiikillisen maailmankuvan ja musiikillisen minäkuvan muovautumiseen (esimerkiksi Tulamo 1995; Karttunen 1992; Lehikoinen ja Niemelä 1997) sekä musiikillisen yleisorientaation syntymiseen ja muovautumiseen positiiviseksi tai negatiiviseksi luonteeltaan. Koska soittoharrastuksen aloittaminen sijoittuu iän puolesta koko vastaajajoukossa koulun aloittamisien jälkeiseen ajankohtaan, on soittoharrastuksen aloittamista koskevien muuttujien käsittely sijoitettu seuraavaksi.

Soittoharrastuksen aloittaminen

Soittoharrastuksen aloittamisikien suhteen erityisorientaatioryhmät poikkeavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkittävästi (Kruskal-Wallisn yksisuuntaisen varianssianalyysin $p=0,000$). Kaikkien Tutkittujen henkilöiden aloituksen keskiarvo on hieman vaille 11 vuotta (10,8 v) keskihajonnan ollessa 6,5. Erityisorientaatioryhmittäin tarkasteltuna tulokset hieman vaihtelevat riippuen siitä käytetäänkö tunnusluku- na keskiarvoa vaiko mediaania. Keski-arvoa käytettäessä muutamien erityisorientaatioryhmien sijoittuminen aloitusiän suhteen heittää paljon keskiarvon reagoidessa voimakkaasti muutamien vanhempana harrastuksensa aloittaneen ikään. Mediaani puolestaan kuvaa paremmin aloittamisen suhdetta muihin erityisorientaatioryhmiin verrattaessa.

TAULUKKO 7 Soittoharrastuksen aloittaminen iän keskiarvon ja mediaanin mukaan

Orientaatioryhmä	aloituksen keskiarvo vuotta	aloituksen mediaani
Taidemusiikki	7,95 vuotta	7 vuotta
Sotilasmusiikki	8,05 vuotta	8 vuotta
Gospel	9,15 vuotta	8 vuotta
Jazz	9,7 vuotta	8 vuotta
Kansanmusiikki	15,24 vuotta	10 vuotta
Rock	11,0 vuotta	10,5 vuotta
Hevi	10,19 vuotta	11 vuotta
Punk	13,68 vuotta	13 vuotta

Soittoharrastuksen aloittaminen näyttää päämääräsidoonmaisessa musiikkioppilaitoksen suojissa tapahtuvan musiikinopiskelun kyseessä ollessa olevan tyypillistä nuoremmalla iällä (taidemusiikki, sotilasmuusikot). Ilmeisesti myös monet gospelorientoituneet sekä jazzorientoituneet ovat myös aloittaneet soittoharrastuksensa

musiikkikoulujen ja opistojen piirissä. Sen sijaan rock-, hevi- ja punkorientoituneet ovat aloittaneet soittamisen hieman myöhemmällä iällä ja ilmeisen usein ilman musiikkikouluissa tai opistoissa saatua opastusta.

Harrastuksen aloittamisen syy

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista on aloittanut soittoharrastuksensa omasta innostuksesta (78,4%). Joidenkin aikaisempien tutkimusten väitteet idolien tai esikuvien suuresta vaikutuksesta¹⁴³ tulevat tämän tutkimuksen tarjoamien vastausten perusteella kumoutuksi. Vanhempien toivomuksesta soittoharrastuksen aloitti noin viidennes (19,3%) vastaajista, tovereiden harrastus innosti hieman yli kymmenestä kaikista (11,7%). Koulun opettajan vaikutuksesta soittoharrastuksen aloitti melko harva (6,4%) vastaaja.

Kun aloittamisen syitä ristiintaulukoitiin erityisorientaation kanssa havaittiin, että mihinkään ryhmään kuuluvat eivät erottuneet omasta innosta aloittamisen suhteen toisista tilastollisesti merkitsevällä tavalla. Useimmin aloittivat soittoharrastuksen omasta innostuksestaan kansanmusiikkiorientoituneet (92%) ja harvimmin jazzorientoituneet (64,7%).

Erytisorientaation suhteen harrastuksen aloittamisen kannalta (tilastollisesti) merkitsevää on vanhempien toivomus ($p=0,020$) joka ilmeisesti ilmenee kannustuksena, ja sen ohella toverien harrastaminen ($p=0,031$).¹⁴⁴ Muilla aloituksen syillä ei ole selvää tilastollista yhteyttä erityisorientaatioihin. Jazzorientoituneiden ja sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla vanhempien toivomuksesta tapahtunut harrastuksen aloittaminen on yleisintä (std.res. sotilasmusiikkiorientoituneilla 1,6 ja jazzorientoituneilla 1,5) kun taas heviorientoituneilla sekä kansanmusiikkiorientoituneilla aloittaminen ei ole tapahtunut vanhempien toivomuksesta (std.res. heviorientoituneilla -1,5 ja kansanmusiikkiorientoituneilla -1,7).

Toverien harrastuksesta harrastuksen¹⁴⁵ aloittamiseen innostuminen on selvästi yleisintä punkkareiden kohdalla (std.res. 2,4) sekä rockorientoituneilla (std.res. 1,7). Punkkareille siis sosiaalinen aspekti viiteryhmän toiminnan suhteen on soittamisen aloituksessa suuri. Yhteys toverien harrastuksesta harrastuksen aloittamiseen kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla osoittautui sen sijaan muita huomattavasti harvinaisemmaksi (std.res. -1,7). Muiden orientaatioryhmien kohdalla ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ole havaittavissa mainittujen tekijöiden kohdalla.

Ensimmäisen instrumentin hankkimistapa

Yleisin ensimmäisen instrumentin hankkimistapa on, että vanhemmat ovat ostaneet soittimen lapselleen (55,6% vastaajista). Itse ansaituilla rahoilla instrumenttinsa on hankkinut (18,7%) vastaajista.

Kun ensimmäisen instrumentin hankkimistapaa testattiin suhteessa erityisorientaatiosuuntaan havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys¹⁴⁶. Ensimmäisen instrumentin hankkimistapa oli taideorientoituneilla yleisimmin vanhempien hankkimana

143 Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että vaikka erilaisten erityisorientaatioiden välillä onkin pieniä eroja harrastuksen aloittamisen suhteen, ei idoleiden merkitys ole tilastollisesti merkitsevä harrastuksen aloittamisessa.

144 p-arvon luottamusväli 0,016 - 0,023.

145 p-arvon luottamusväli 0,022 - 0,030.

146 146 p-arvon luottamusväli 0,009 - 0,015.

(std.res. 1,5) ja harvimminkin itse ansaituilla rahoilla hankittuna (std.res. -1,6). Gospelorientoituneilla tilastollisesti merkitsevä yhteys on yllättäen kohdassa "lahjana muilta kuin vanhemmilta" (std.res. 2,8). Hevareiden kohdalla yleisimmin instrumentti oli kotona valmiiksi (std.res. 1,7) ja harvimminkin itse ansaituilla rahoilla hankittu (std.res. -2,0). Jazzorientoituneet sekä sotilasmusiikkiorientoituneet lainasivat useimmin ensimmäisen instrumenttinsa (std.res. jazzorientoituneilla 1,9 ja sotilasmusiikkiorientoituneilla 1,6). Kansanmusiikkiorientoituneet puolestaan ostivat ensimmäisen instrumenttinsa useimmin itse hankkimillaan rahoilla (std.res. 2,5).

Soittoharrastuksen aloittamisvaiheessa vanhemmilta ovat edellisen perusteella eniten tukea saaneet taidemusiikkiin orientoituneet vanhempien hankkiman instrumentin muodossa.

Instrumentin valintaan vaikuttaneet seikat

Suurimpana syynä instrumentin valintaan on ollut luonnollisestikin oma kiinnostus instrumenttia kohtaan (67,8%). Jonkin verran instrumenttivalintaan on vaikuttanut myös se, että soitin on ollut valmiiksi kotona (13,5%). Instrumenttiin liittyvät mielikuvat (10,5%) sekä muu syy (bändiin tarvittiin jne.) (10,5%) ovat niinkään vaikuttaneet jonkin verran. Vanhempien toiveilla (8,8%), musiikkimaulla (7,0%) tai toverien suhtautumisella on sen sijaan ollut vähemmän vaikutusta.

Erityisorientaatioryhmien välillä olevia eroja instrumentin valintaan liittyvistä seikoista testattiin ristiintaulukoinnin avulla. Tilastollisesti merkitsevä yhteys¹⁴⁷ instrumentin valintaan löytyi gospelorientoituneiden joukosta (std.res. 2,6) kohdasta "instrumentti oli valmiiksi kotona". Mielenkiintoinen tilastollisesti merkitsevä yhteys¹⁴⁸ erityisorientaatioon löytyi myös kohdasta "instrumenttiin liittyvät mielikuvat syynä instrumenttivalintaan". Erityisesti punkorientoituneilla (std.res. 2,1) mutta myös voimakkaasti rockorientoituneilla (std.res. 2,0) ovat instrumenttiin liittyvät mielikuvat suunnanneet instrumenttivalintaa. Vähiten vaikutusta mielikuvilla instrumentin valinnan suuntautumiseen on ollut kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla (std.res. -1,6).

Musiikkiharrastus suhteessa koulunkäyntiin

Vastaajat pitivät musiikkiharrastusta erittäin tärkeänä osana kouluaikeista elämäänsä. Ainoastaan noin kolmannes (34,5%) vastaajista piti sitä vähemmän tärkeänä kuin koulunkäyntiä. Yhtä tärkeänä kuin koulunkäynnin koki harrastamisensa miltei puolet vastaajista (43,9%). Tärkeämpää kuin koulunkäynti oli harrastaminen melkein viidennekselle vastaajista (18,1%). Soittaminen oli tärkeintä elämässä hieman yli joka kolmannelle (35%).

Testattaessa erityisorientaatioiden ja musiikkiharrastuksen tärkeyden välistä yhteyttä havaittiin tilastollisesti merkitsevän yhteyden olevan voimakas¹⁴⁹. Lähempi tarkastelu osoitti, että musiikkiharrastus suhteessa koulunkäyntiin oli kansanmusiikkiorientoituneille vähemmän tärkeää toimintaa (std.res. 2,9). Hieman samaan suuntaan viittaa gospelorientoituneiden tulos (std.res. 1,6). Sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla tilanne on päinvastainen (std.res. -1,9) ja tarkoittaa siis sitä, että

147 p-arvon luottamusväli 0,048 - 0,060

148 p-arvon luottamusväli 0,019 - 0,027.

149 p-arvon luottamusväli 0,000 - 0,001

harrastuksen merkitys oli useimmiten heille vähintäänkin yhtä suuri kuin koulunkäynnin. Samaan suuntaan viittaa myös taidemusiikkiin orientoituneiden tulos (std.res. -1,4). Kaikkein tärkeintä elämässä oli musiikkiharrastus useimmin punkorientoituneille (std.res. 2,3) sekä rockorientoituneille (std.res. 1,5).

Muut harrastukset

Vähiten muita harrastuksia musiikin lisäksi on jazzorientoituneilla (ei muita harrastuksia 94,1%) ja kansanmusiikkiorientoituneilla (ei muita harrastuksia 76,0%) sekä gospelorientoituneilla (ei muita harrastuksia 60,0%). Eniten harrastavat musiikin lisäksi taidemusiikkiin (ei muita harrastuksia 13,0%) ja sotilasmusiikkiin (ei muita harrastuksia 15,0%) orientoituneet vastaajat. Erityisorientaatioita ja muita harrastuksia ristiintaulukoitaessa havaittiin tilastollisesti erittäin selvä yhteys ($p=0,000$). Taidemusiikkiorientoituneille tyypillistä on kotieläinharrastuksen (koira, kissa jne) olemassaolo (std.res. 2,8) muita erityisorientaatioryhmiä useammin.

Lukemisharrastus on useimmin sotilasmusiikkiorientoituneiden (std.res. 3,5) sekä rockorientoituneiden (std.res. 2,0) puuhaa¹⁵⁰. Sen sijaan lukemisharrastus ei ole tyypillistä gospelorientoituneiden (std.res. -2,0), jazzorientoituneiden (std.res. -2,5) sekä vielä vähemmän kansanmusiikkiorientoituneiden (std.res. -3,1) kohdalla. Mainituissa ryhmissä siis lukuharrastus on tilastollisesti merkitsevässä määrin harvinainen.

Luontoharrastus/puutarhanhoito sekä näyttelemisharrastus ovat lähimpänä gospelorientoituneita (std.res. 1,6¹⁵¹) sekä kansanmusiikkiorientoituneita (std.res. 1,3¹⁵²), joskaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei voida osoittaa. Urheiluvalmennus harrastuksena on tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä gospelorientaatioon (std.res. 2,6), kun taas roolipelit ovat voimakkaasti yhteydessä heviorientaatioon (std.res. 3,6).

Rockorientoituneiden yhteys reserviläistoimintaan on selkeä (std.res. 2,6) samoin kuin kansanmusiikkiorientoituneiden kasityöharrastus (std.res. 1,9). Hevareille tyypillistä ovat useat muut harrastukset (standardoitu residuaali 2,5) sekä muita useammin biljardin peluuharrastus (std.res. 3,5) sekä kokkaus (std.res. 3,7).

6.3.6 Kokemukset koulun musiikkitunneilla

Tutkituilta henkilöiltä kartoitettiin lukuisilla kysymyksillä kouluaikaisten musiikkituntien kokemuksia tarkoituksena selvittää niiden mahdollisia yhteyksiä musiikillisen erityisorientaation syntyyn. Yhteyksiä musiikillisen yleisorientaation muodostumiseen ei kouluaikaisista kokemuksista voida enää löytää, koska yleisorientaation aktivoituminen oli suurimmalla osalla vastaajista jo tapahtunut ennen kouluajan kokemuksia. Sen sijaan erityisorientaation syntyyn vaikuttaneita seikkoja voidaan kartoittaa ristiintaulukointien alkaessa osoittaa tilastollisesti merkitsevien yhteyksien olemassaoloa erityisorientaatioiden ja erillisten muuttujien välillä.

Laulaminen

Ala-asteen koululuokassa laulaminen vaikuttaa tämän tutkimuksen kohteena olle-

150 Jonkin verran suuntaa antavaa tilastollista yhteyttä osoittaa myös taidemusiikkiorientoituneiden standardoitu residuaali (1,5).

151 Standardoitu residuaali kummankin harrastuksen kohdalla sama.

152 Standardoitu residuaali kummankin harrastuksen kohdalla sama.

den henkilöiden kohdalla olleen melko harvinaista iloa: miltei yhdeksän vastaajan luokassa kymmenestä laulamisen tapahtui ainoastaan musiikkitunneilla (88,9%). Muutamien kohdalla ei ole laulettu edes musiikkitunneillakaan (1,8%). Ilahduttavaa kyllä noin joka kymmenennen vastaajan luokassa on laulettu lähes kaikilla tunneilla (9,4%).

Muutos on aika radikaali verrattaessa hoitopaikassa tapahtuneeseen laulamiseen. Joka päivä laulettiin lähes puolessa hoitopaikoista (42,7%) ja koulumaista kerran viikossa tapahtunutta laulamista harrastettiin noin joka viidennessä hoitopaikassa (20,5%). Juuri koskaan ei laulettu noin joka kolmannessa hoitopaikassa (32,7%). Hoitopaikassa tapahtuneen laulamisen ja erityisorientaation välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä, mikä seikka tukee yleisorientaation olemassaoloa ja syntyä: erityisorientaatio ei vielä ollut eriytynyt yleisorientaatiosta. Myöskään ala-asteen luokassa tapahtuneen laulamisen tiheydellä ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä erityisorientaatioihin, joten voidaan päätellä ala-astevaiheen toimilla olevan yhteyksiä lähinnä yleisorientaatioon ja sen saamiin ilmenemismuotoihin.

Koulun musiikkitoimintaan osallistuminen

Suurin osa vastaajista (64,3%) ilmoittaa osallistuneensa koulun musiikilliseen toimintaan vähintäänkin viikoittain (päivittäin 10,5%). Kerran kuukaudessa osallistui koulun musiikkitoimintaan noin kuudennes (15,2%) vastanneista ja hieman alle joka viides vastaaja (19,9%) ei osallistunut juuri koskaan koulun musiikkitoimintaan.

Koulun musiikkitoimintaan osallistuminen on tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä musiikilliseen erityisorientaatioon¹⁵³, joten koulun musiikkitoiminnalla - ei niinkään laulamisaikalla - on osoitettavissa oleva yhteys musiikillisen erityisorientaation syntymiseen ja sen ilmenemismuotoon seuraavassa esitettävällä tavalla: taidemusiikkiin orientoituneilla on selkeä yhteys väittämään "en osallistunut koulun musiikkitoimintaan juuri koskaan" (std.res. -2,1), toisin sanoen he muita useammin osallistuivat koulun musiikkitoimintaan. Niin ikään heidän kohdallaan havaitaan tilastollisesti vähemmän selvä, mutta suuntaa antava yhteys väittämiin "osallistuin koulun musiikkitoimintaan viikoittain" (std.res. 1,3) sekä "osallistuin koulun musiikkitoimintaan päivittäin" (std.res. 1,0).

Hevareiden kohdalla suuntaa antava tilastollinen yhteys löytyy väitteen "osallistuin koulun musiikkitoimintaan noin kerran kuukaudessa" (std.res.1,6) kohdalta. Samaan suuntaan viittaavat tulokset punkkareiden ja jazzorientoituneiden kohdalla, joskaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä suhteellisen harvoin ("ei juuri koskaan" tai "noin kerran kuukaudessa") tapahtuneeseen koulun musiikkitoimintaan osallistumiseen ei voida osoittaa.

Sen sijaan selkeä tilastollisesti merkitsevä yhteys on sotilasmusiikkiorientoituneilla väitteeseen "en osallistunut koulun musiikkitoimintaan juuri koskaan" (std.res. -2,0) - he siis osallistuivat muita ryhmiä useammin musiikkitoimintaan - sekä väitteeseen "osallistuin koulun musiikkitoimintaan päivittäin" (std.res. 2,7) vahvistaen edellistä päätelmää. Kaikista vastaajaryhmistä siis sotilasmusiikkiorientoituneet osoittautuivat useimmin musiikkitoimintaan päivittäin osallistuneiksi (ja toisaalta taidemusiikkiorientoituneiden kanssa harvimmin "ei juuri koskaan" musiikkitoimintaan osallistuneiksi.)

Ilmapiiri koulun musiikkitunneilla

Koulun musiikkituntien ilmapiirillä näyttää olevan tilastollisesti merkitsevä yhteys erityis-orientaatioihin. Erityisen kannustavana ei koulun musiikkitunteja ole kokenut yksikään erityis-orientaatioryhmä, yleisesti kannustavana musiikkituntien ilmapiirin on kokenut ainoastaan noin neljännes vastaajista (26,9%). Ahdistavana musiikkituntien on kokenut hieman alle kuudennes vastaajista (14,6%). Välinpitämätön tai sekava ilmapiiri on sekin ollut valitettavan yleinen: joka viides vastaaja on kokenut musiikkituntien ilmapiirin välinpitämättömänä (21,1%) tai sekavana (21,1%). Leppoisia tunnelmaltaan ovat olleet musiikkitunnit vähän alle kolmanneksella vastaajista (29,8%) ja muunlainen ilmapiiri¹⁵⁴ on vallinnut neljän vastaajan musiikkitunneilla (2,4%).

Kaikkein kannustavimpana ovat musiikkituntien ilmapiirin kokeneet gospelorientoituneet. Vähiten kannustavina musiikkitunnit ovat kokeneet punkorientoituneet. Yhtä voimakkaasti tilastollisesti merkitsevällä tasolla on yhteys musiikkituntien ahdistavaksi kokemisen ja punkorientaation välillä (std.res. 2,8). Kansanmusiikkiorientoituneiden kokemukset ovat puolestaan päinvastaisen suuntaisia (std.res. -1,9), eli he ovat harvimminkin kokeneet musiikkitunnit ahdistaviksi.

Välinpitämättömyyttä musiikkitunnilla ovat useimmin kokeneet hevarit. Punkorientoituneiden musiikkitunnit on koettu niin ikään muita useammin sekaviksi. Molemmat edellä mainitut tulokset erottuvat selvästi muiden erityisorientaatioryhmien vastaavista, vaikka eivät ylläkään tilastollisen merkitsevyyden luokkaan. Lepoisalla tunnelmalla musiikkitunneilla ei näytä olevan erityistä yhteyttä mihinkään musiikilliseen erityisorientaatioon.

Mielimusiikki ala-asteella ollessa

Rock- ja iskelmämusiikki ovat olleet vastaajien parissa suosituimpia musiikinlajeja ala-asteella. Jos hevi lasketaan tässä yhteydessä rockmusiikin alalajiksi, on rockmusiikin suosituimmuus ilmeinen (64,2%). Ajalle tyypilliset iskelmät ovat niin ikään olleet suosittuja (43,3%). Lastenlauluja on kuunnellut hieman yli neljännes vastaajista mielimusiikkinaan (27,5%). Kansanmusiikki ja taidemusiikki on ollut hieman alle joka kymmenennen mielimusiikkia (8,8%), kun taas hengellistä musiikkia ja jazzia suosineita on vain noin puolet vähemmän (5,5%).

Ristiintaulukointi osoitti, että erityisorientaatio on erittäin voimakkaasti yhteydessä mielimusiikkiin ala-asteella. Toisin sanoen musiikkimaku on määrävissä asemassa erityisorientaation suuntautumiseen aina ala-asteelta saakka, vaikkakaan varsinaista erityisorientaatiota ei kokonaisuutena voida vielä havaita syntyneeksi¹⁵⁵. Ristiintaulukoinnista kävi selkeästi ilmi, että taidemusiikkiorientoituneet useimmin kuuntelivat jo ala-asteella taidemusiikkia sekä uutta musiikkia ($p=0,055$; std.res 2,8). Muista musiikinlajeista heitä kiinnostivat lähinnä lastenlaulut (std.res. 1,4), vaikkakaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei lastenlaulujen kohdalla voida osoittaa.

Gospelorientoituneet kuuntelivat jo ala-asteella ollessaan gospelia¹⁵⁶ sekä muita orientaatioryhmiä useammin lastenlauluja ($p=0,000$; std.res 2,3) ja jonkin verran

154 Tähän luokkaan sijoittuvat vastaukset, kuten: "opesta ei pidetty", "monenlaisia erilaisia opettajia musiikissa" sekä "kuri pidettiin musiikkitunneilla tiukasti".

155 Ilmeistä on, että musiikkimaku on ensimmäisiä ja määrävimpimpiä erityisorientaation syntyyn vaikuttamassa olevia seikkoja.

156 Tässä yhteydessä gospelilla ymmärretään kaikki hengellinen laulu.

iskelmiä ($p=0,002$; std.res 1,5). Rockorientoituneet eivät ole ala-asteella pitäneet mielimusiikkinaan tilastollisesti merkitsevällä tasolla mitään musiikinlajia muita orientaatioryhmiä useammin. Lähimpänä tilastollista merkitsevyyttä on luonnollisesti rockmusiikki ($p=0,001$; std.res. 1,5). Heviorientoituneiden ala-asteen mielimusiikkia on jo ollut hevi($p=0,000$; std.res. 3,8), mutta heille luonteenomaista on voimakas torjunta lastenlauluista ($p=0,000$; std.res -2,0) pitämiseen sekä tilastollisesti vähemmän merkitsevä torjunta iskelmämusiikkia ($p=0,002$; std.res. -1,7) ja taidemusiikkia kohtaan ($p=0,0555$; std.res -1,4).

Jazzorientoituneiden ala-asteaikainen mielimusiikki oli tilastollisesti merkitsevässä määrin iskelmämusiikkia ($p=0,002$; std.res. 2,1) ja jazzmusiikkia ($p=0,008$; std.res.2,2) sekä kuoromusiikkia ($p=0,326$; std.res 2,9). Punkorientoituneiden ala-asteaikainen mielimusiikki oli jo punkkia ($p=0,326$; std.res 2,4), mutta heille ominaista on vielä hevareitakin voimakkaampi torjuva suhtautuminen lastenlauluihin ($p=0,000$; std.res.-2,2). Tilastollisesti vähemmän merkitsevällä tasolla punkkareiden mielenkiinto kohdistui myös rockmusiikkiin ja heviin.

Kansanmusiikkiorientoituneiden ala-asteen aikaista mielimusiikkia olivat tilastollisesti erittäin merkitsevällä tasolla kansanmusiikki ($p=0,000$; std.res. 4,7) ja lastenlaulut ($p=0,000$; std.res. 3,2). Lähes yhtä voimakas torjuminen on löydettävissä rockmusiikkia ($p=0,001$; std. Res.-2,3) ja heviä kohtaan ($p=0,000$; std.res.-2,2). Tilastollisesti vähemmän merkitsevä, vaikkakin suuntaa antava yhteys myönteisenä suhtautumisena on havaittavissa myös virsien kohdalla.

Sotilasmusiikkiorientoituneiden ala-asteaikainen mielimusiikki on ollut selkeästi jazzmusiikkia ($p=0,008$; std.res 2,9). Vähemmän merkitsevä torjunta on havaittavissa lastenlaulujen sekä iskelmämusiikin suhteen sekä jossain määrin kansanmusiikin suhteen. Verrattaessa muihin ryhmiin suhtautuivat sotilasmusiikkiorientoituneet taidemusiikkiin positiivisimmin heti taidemusiikkiorientoituneiden jälkeen, joskaan tilastollista merkitsevyyttä suhteessa taidemusiikkiin ei ole olemassa.

Yllä kuvattu siis osoittaa, että ala-asteen aikana on musiikkimaku jo saanut sen suunnan, joka myöhemmällä iällä toteutuu sellaisena musiikillisen toiminnan saamana muotona, erityisorientaationa, jossa nimenomaan suuntauksen osoittamalla musiikinlajeilla on ratkaisevan tärkeä rooli.

Opettajan, vanhempien ja toverien suhtautuminen mielimusiikkiin

Nuorelle erittäin tärkeiden henkilöiden, vanhempien, opettajien sekä tovereiden suhtautuminen mielimusiikkiin vaihtelee melko suurella välillä: myönteisimmin mielimusiikkiin ovat suhtautuneet toverit (58,5% myönteinen; 19,9% neutraali; 21,6% negatiivinen) ja vanhemmat (52,6% myönteinen; 26,9% neutraali; 20,5% negatiivinen), harvemmin opettajat (29,1% myönteinen, 39,8% neutraali; 31,0% negatiivinen).

Opettajien penseä suhtautuminen on yllättävän voimakasta ottaen huomioon sen seikan, että kyseessä oleva tutkittava joukko on musiikkia harrastamaan ryhtyneitä, eli periaatteessa opettajan näkökannalta arvioiden musiikinopetukseen myönteisesti suhtautuvia, (tässä vastaajajoukossa useimmiten) soittoa harrastavia oppilaita.

Tutkittaessa yhteyttä erityisorientaatioiden ja mainittujen vaikuttajaryhmien suhtautumisen välillä ristiintaulukoitiin kunkin ryhmän suhtautuminen erityisorientaation kanssa.

TAULUKKO 7 Opettajan, vanhempien ja tovereiden suhtautuminen mielimusiikkia kohtaan kouluaikana. (Standardoidut residuaalit näkyvillä ja vahvistettuna tilastollisen merkitsevyyden osoittavilla kohdilla, p-arvon luottamusväli on laskettu eksakteilla testeillä).

Erityisorientaatio	Opettajan suhtautuminen			Vanhempien suhtautuminen			Toverien suhtautuminen		
	kannustava	neutraali	negatiivinen	kannustava	neutraali	negatiivinen	kannustava	neutraali	negatiivinen
Taide	2,0	-0,7	-1,2	1,7	-1,7	-0,8	-0,9	0,2	1,4
Gospel	-0,8	1,4	-0,9	0,1	-0,2	0	-0,8	2,5	-1,1
Rock	-0,8	-0,3	-0,9	0,8	0,3	-1,5	1,3	-1,0	-1,1
Hevi	-2,5	1,6	0,6	-2,1	1,4	1,8	1,1	-0,6	-1,2
Jazz	0	1,6	0,6	0,4	-1,7	1,4	-0,6	0,9	0,2
Punk	-1,6	0	1,5	-1,7	1,3	1,3	-0,4	-1,8	2,4
Kansan	1,7	0	-1,7	1,6	-1,7	-1,8	0,4	0,9	-1,5
Sotilas	1,7	-1,8	0,3	-0,8	1,1	0	0,1	-1,0	0,8
Khin neliö (P-arvo)	37,588 (0,000 - 0,001)			38,116 (0,000)			32,738 (0,002 - 0,005)		

Taulukosta käy selvällä tavalla ilmi yhteys erilaisten orientaatioiden ja suhtautumistapojen välillä. Opettajan suhtautuminen on ollut erityisen kannustava niitä kohtaan, jotka ovat sittemmin päätyneet taidemusiikkiin orientoituneiksi. Myös vanhemmat ovat suhtautuneet useimmin myönteisesti taidemusiikkiorientoituneiden mielimusiikkiin, sen sijaan tovereiden suhtautuminen taidemusiikkiorientoituneiden mielimusiikkiin on ollut negatiivissävytteistä, joskaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä mainittujen seikkojen ja taidemusiikkiorientaation välillä ei ole olemassa.

Gospelorientoituneiden sekä jazzorientoituneiden mielimusiikin suhteen on opettajan ja tovereiden asenne useimmin ollut neutraali mieluummin kuin positiivinen tai negatiivinen, ei kuitenkaan tilastollisesti merkitsevässä määrin. Vanhempien suhtautumisella ja mielimusiikilla ei ole gospelorientoituneiden kohdalla tilastollista yhteyttä, sen sijaan lähempänä merkitsevää tasoa on vanhempien kielteinen suhtautuminen jazzorientoituneiden mielimusiikkiin. Rockorientoituneiden kohdalla ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ole opettajan erilaisiin suhtautumistapoihin ja heidän vanhempiansa suhtautuminen mielimusiikkiin on ollut negatiivissävyinen, ei kuitenkaan tilastollisesti merkitsevässä määrin.

Hevareiden suhteen on olemassa tilastollisesti merkitsevä negatiivinen yhteys opettajan ja vanhempien kannustavaan suhtautumiseen. Erityisen harvoin opettaja tai vanhemmat suhtautuivat kannustavasti tai myönteisesti hevareiden mielimusiikkiin, kuitenkin opettajan suoranainen negatiivinen suhtautuminen ei ole tilastollisesti merkitsevää luokkaa, vanhempien negatiivinen suhtautuminen on sen sijaan melkein tilastollisesti merkitsevää tasoa.

Punkorientoituneet eivät ole saaneet liiemmin opettajan tai vanhempien kannustusta osakseen, joskaan negatiivista tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei

suoraan ole osoitettavissa opettajan kannustuksen osalta. Sen sijaan kuvaavaa on, että yhteys opettajan ja vanhempien negatiivisen suhtautumisen suuntaan on positiivinen miltei yhtä voimakkaasti kuin kannustuksen suhteen se on negatiivinen. Tässä suhteessa punkkarit poikkeavat hevareista, ja vaikuttaa siltä, että opettajat ja vanhemmat ovat johdonmukaisemmin osoittaneet negatiivista suhtautumista punkkareiden mielimusiikkia kohtaan kuin muiden erityisorientaatioryhmien mielimusiikkeja kohtaan. Merkilliseltä vaikuttaa myös se, että punkkareiden toverit ovat myös suhtautuneet selkeän kielteisesti heidän mielimusiikkiinsa.

Kansanmusiikkiorientoituneiden sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla opettajan ja vanhempien suhtautuminen on ollut myönteisen suuntaista, joskaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei voida osoittaa. Kansanmusiikkiorientoituneiden osalta tilanne on täysin päinvastainen kuin punkkareiden kohdalla, opettajan sekä vanhempien suhtautuminen on useimmin myönteistä ja harvemmin kielteistä, punkkareilla päinvastoin.

Sotilasmusiikkiorientoituneiden mielimusiikkiin on opettaja suhtautunut myönteisen sävyisesti, ja harvoin kielteisesti. Myös vanhempien sekä tovereiden suhtautuminen heidän mielimusiikkiinsa on ollut yleensä neutraalia. Seuraavassa taulukossa esitetään yksinkertaistetussa muodossa edelliset tulokset.

TAULUKKO 8 Opettajan, vanhempien ja tovereiden suhtautuminen orientaatioryhmien mielimusiikkiin kouluaikana. (+ = positiivinen suhtautuminen, 0 = neutraali suhtautuminen, - = negatiivinen suhtautuminen mielimusiikkiin). Kunkin erityisorientaatioryhmän alle on sulkuihin merkitty heidän mielimusiikkiinsa ala-asteen aikana, sekä se mahdollinen musiikinlaji, johon heidän suhtautumisenensa on erityisen negatiivinen.)

Erityisorientaatio	Opettaja	Vanhemmat	Toverit
Taidemusiikkiorient. (taidemusiikki, uusi musiikki, lastenlaulut - ei hevi)	+	+	-
Gospelorientoituneet (lastenlaulut, gospel -ei rock eikä hevi)	0	0	0
Rockorientoituneet (rock -ei lastenlaulut)	0	+	+
Heviorientoituneet (hevi -ei lastenlaulut, iskelmät, eikä taidemusiikki)	-	-	+
Jazzorientoituneet (iskelmät, jazz, kuoromusiikki)	0	-	0
Punkorientoituneet (punk -ei lastenlaulut eikä jazz)	-	-	-
Kansanmusiikkiorientoitu- neet (lastenlaulut, virret, kansan- musiikki -ei rock, hevi eikä jazz)	+	+	0
Sotilasmusiikkiorientoitu- neet (jazz -ei lastenlaulut, iskelmät eikä kansanmusiikki)	+	0	-

Taulukko osoittaa mielenkiintoisella tavalla yhteyksiä ja eroja opettajien, vanhempien ja tovereiden suhtautumisessa erityisorientaatioryhmien mielimusiikkeihin. Itse asiassa, mikäli oletamme opettajien suhtautumisen kuvastavan heidän musiikkiarvojaan ja asenteitaan (heidän musiikkimakuaan ja musiikkikäsitystään) voimme edellisten perusteella laatia profiilin tämän tutkimuksen tutkimushenkilöjoukon opettajien ja vanhempien sekä vastaajien toveripiirin perusmusiikkimausta seuraavasti.

Opettajat		Vanhemmat		Toverit	
Suosivat	Eivät suosi	Suosivat	Eivät suosi	Suosivat	Eivät suosi
-taidemusiikki -uusi musiikki -jazz -lastenlaulut -kansan- musiikki -virret	-hevi -punk	-taide- musiikki -uusi musiikki -lasten- laulut -rock -virret -kansan musiikki	-hevi -iskelmät -jazz -punk	-rockmusiikki -hevi	-taidemusiikki -uusi musiikki -lastenlaulut -punk -jazz

KUVIO 10 Opettajien, vanhempien ja tovereiden suhtautuminen mielimusiikkiin kouluaikana.

Vastaajien kouluaikanaan kokemalla mielimusiikkiin suhtautumisella on selkeä tilastollinen yhteys erityisorientaatioon. Tämän tutkimuksen yksi tarkoitus on selvittää erityisorientaation syntymisen ajankohtaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Edellä saatu tulos soittaa yhteyden, mutta ei vielä voi todistaa suoraa kausaalista syy-seuraus suhdetta ilmiöiden välillä.

6.3.7 Koulun ulkopuolinen musiikkitoiminta

Tutkitut henkilöt osallistuivat kouluaikanaan erittäin aktiivisesti koulun ulkopuoliseen musiikkitoimintaan (ainoastaan 14,6% vastaajista ei osallistunut mihinkään). Toimintamuodot olivat hyvin moninaisia koska sama henkilö saattoi osallistua useampaankin toimintamuotoon. Suosituinta on ollut musiikkiopisto-opiskelu (19,9%) sekä kuoron, orkesteri ja soitinopintojen yhdistelmä (19,4%). Noin joka kymmenes vastaaja on osallistunut bänditoimintaan (12%) tai harjoittanut pelkästään soitinopintoja (10,6%).

Ristiintaulukoinnissa havaittiin voimakas tilastollisesti merkitsevä yhteys erityisorientaatioiden ja toiminnan välillä (p-arvo 0,000). Konserteissa käynti on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä taidemusiikkiorientoitumiseen (std.res. 2,0). Kuorotoimintaan osallistuminen on voimakkaasti tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä gospelorientaatioon (std.res. 3,5). Rockorientaatio ei ole tilastollisesti merkitsevällä tasolla yhteydessä minkään mainitun toimintamuodon kanssa, mutta sen sijaan heviorientaatio on voimakkaasti yhteydessä bänditoimintaan (std.res. 3,5).

Jazzorientaation yhteys bänditoimintaan on selvä (std.res. 1,5) muttei tilastollisesti merkitsevää tasoa. Punkorientaatio ei ole merkitsevässä määrin yhteydessä

bänditoimintaan (std.res. -1,9). Kansanmusiikkiorientoituneiden yhteys koulun ulkopuoliseen musiikkitoimintaan osallistumattomuuteen on tilastollisesti erittäin merkitsevää tasoa (std.res. 4,1). Sotilasmusiikkiorientoituneiden ja soitto-opintojen harrastamisen välinen yhteys on miltei tilastollisesti merkitsevää tasoa (std.res. 1,8), samoin suhteessa muihin orientaatioryhmiin harvoin harrastettu bänditoiminta (std.res. -1,7).

6.3.8 Elämän tärkeimmät musiikilliset tapahtumat

Kysyttäessä elämän tärkeimpiä musiikillisia tapahtumia saatiin erittäin monenlaisia vastauksia, joiden luokittelussa oli omat ongelmansa¹⁵⁷. Lopulta luokittelussa päädyttiin siihen, että suoritettiin monta erillistä tietokoneajoa koodaamalla lukuisia eri muuttujia sisältäneet kysymykset käyttäen joka kerta eri määräävää kriteeriä.

TAULUKKO 9 Musiikilliset tapahtumat ja musiikillinen erityisorientaatio

Tärkein musiikillinen tapahtuma	% vastanneista
Esiintyminen	42,9%
Solisti/bändi	14,1%
Jokin kappale	3,2%
Musiikkikasvatus (sisältää opettajan vaikutuksen, soittimen saamisen jne. musiikkikasvatuksen mahdollistavat tekijät)	17,3%
Opiskelupaikka	7,7%
Levytyssopimus	7,1%
Kilpailuvoitto	2,6%
Keikat, studiotyö, bändissä toimiminen	5,1%
YHTEENSÄ	100%

Kun määrääväksi kriteeriksi asetetaan esiintymisen vaikutus, on koko vastaajajoukon kannalta niiden vaikutus suurin (42,9%). Musiikkikasvatukseen liittyvillä toimilla on silloin seuraavaksi suurin merkitys (17,3%). Jonkin solistin tai bändin tekemä vaikutus on vasta kolmantena, melko pienenä vaikuttajana (14,1%).

Taidemusiikkiorientoituneisiin ei millään tapahtumalla ollut tilastollisesti merkitsevälle tasolle yltävää yhteyttä, mutta suuntaa antavat muita harvemmin tapahtuneet valinnat (std. res. -1,7) solistin tai bändin tekemään vaikutukseen. Gospelorientoituneiden kohdalla ei yhteyksiä tapahtumiin ole osoitettavissa.

Hevareilla on selvä tilastollisesti merkitsevä yhteys orientaatiosuunnan ja bänditoiminnan, keikkailun sekä studiotyöskentelyn välillä (std.res. 2,8). Suuntaa antavia yhteyksiä löytyy sen sijaan useampiakin: yhteys opiskelupaikan saamiseen sekä esiintymisiin on luonteeltaan muita kielteisempi (std.res. -1,3). Sen sijaan on

157 Itse asiassa luokittelu muistutti tekniikaltaan suuressa määrin fenomenografista tutkimusotetta. Soveltamalla fenomenografista otetta jo tämän tutkimuksen kyselylomakkeen laadintavaiheessa olisikin saatettu päästä pienemmällä työmäärällä aineiston luokitteluihin.

löydettävissä suuntaa antava yhteys levytyssopimukseen sekä musiikkikasvatustoimintaan (std.res. 1,2).

Jazzorientoituneisiin on tilastollisesti merkitsevässä määrin tehnyt vaikutuksen solisti tai bändi (std.res. 2,0). Opiskelupaikan saamisella (std.res. -1,1) tai levytyssopimuksella (std.res. -1,0) ei heille näytä olevan paljoa merkitystä.

Punkorientoituneilla vaikutuksen on useimmin tehnyt joko solisti/bändi (std.res. 1,6) tai jokin kappale (std.res. 1,5). Musiikkikasvatustoimintaan yhteys on heidän kohdallaan kielteinen suhtautumiseltaan (std.res. -1,4), samoin kuin opiskelupaikan saamiseen (std.res. -1,3) sekä bänditoimintaan, keikkailuun ja studiotyöskentelyyn (std.res. -1,1).

Musiikkikasvatuksen vaikutus (std.res. 2,0) sekä opiskelupaikan saaminen (std.res. 2,1) ovat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä kansanmusiikkiorientaatioon. Kansanmusiikkiorientoituneisiin eivät sen sijaan solistit tai bändit ole tehneet vaikutusta (std.res. -1,6).

Sotilasmusiikkiorientaatio on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä opiskelupaikan saamisen merkitykseen (std.res. 2,0) sekä musiikkikilpailuissa saavutettuihin voittoihin (std.res. 2,1). Näistä poiketen suuntaa antava yhteys vallitsee sotilasmusiikkiorientaation ja musiikkikasvatustoiminnan vaikuttamattomuuden (std.res. -1,3) ja levytyssopimuksen vähäisen merkityksen (std.res. -1,2) välillä.

Tämän tuloksen perusteella tilastollista merkitystä erityisorientaation kannalta on solisteilla /bändeillä, musiikkikasvatustoimilla yleensä, opiskelupaikan saamisella sekä kilpailuissa saavutetuilla voitoilla ja bänditoiminnalla keikkailuun ja studiotyöskentelyyn liittyvin osin.

Tämä merkitys tulee esille voimakkaimmin heviorientoituneiden, jazzorientoituneiden, kansanmusiikkiorientoituneiden sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla, mutta jossain määrin myös punkkareiden kohdalla.

6.3.9 Toverien vaikutuksia musiikkiharrastuksiin

Musiikkiminätestistä¹⁵⁸ poistettuja seikkoja tarkastellaan seuraavassa erikseen.

Toverien musiikkiharrastuksella ei näytä olleen kovinkaan suurta vaikutusta musiikkiharrastuksen aloittamiseen, ainoastaan hieman yli kolmannes vastaajista on samaa mieltä väittämän¹⁵⁹ kanssa (37,6%) kun taas eri mieltä oli noin puolet vastaajista (51,8%). Sen sijaan hieman alle puolet vastaajista ilmoittivat kuunnelleensa kouluaikana saamaa musiikkia kuin toverinsa (46,8%) noin kolmanneksen ollessa väittämän¹⁶⁰ kanssa eri mieltä. Huomattavan suuri osa vastaajista ei osaa sanoa kantaansa väitteeseen (19,3%).

Oman musiikkimaun vaikutusta tovereiden musiikkimakuun ei pidetä kovinkaan suurena: hieman alle kolmannes vastaajista (31,6%) katsoo vaikuttaneensa oman musiikkimakunsa kautta tovereidensa musiikkimakuun, kun taas melkein puolet vastaajista on väittämän¹⁶¹ kanssa eri mieltä (45,6%). Noin joka neljäs vastaaja ei osannut ottaa väitteeseen kansaa (22,2%). Hieman suurempi osuus vastaajista katsoo

158 Eräitä musiikkiminätestiin lisättyjä kohtia poistettiin, jotta reliabiliteetti saatiin korkeammaksi.

159 "Kouluaikaisten tovereiden musiikkiharrastus vaikutti soittoharrastuksen aloittamiseeni".

160 "Kuuntelin kouluaikana samaa musiikkia kuin toverinkin".

161 "Musiikkimakuni vaikutti toverieni musiikkimakuun".

toverien musiikkimaun vaikuttaneen omaansa (35,1%) vaikkakin väitteen kanssa eri mieltä on miltei puolet vastaajista (47,4%). Kannanottoa väistää noin joka kuudes vastaaja ("en osaa sanoa": 16,4%).

Musiikkimaun vaikutus instrumenttivalintaan on suuri: melkein puolet vastaajista (43,2%) katsoo musiikkimakunsa vaikuttaneen instrumenttivalintaansa. Väittämän¹⁶² kanssa eri mieltä on hieman harvempi vastaaja (42,1%) ja kannanottamista väistää noin joka seitsemäs vastaaja (14,0%).

Kouluaikaisten toverien vaikutuksella soittoharrastuksen aloittamiseen on ristiintaulukoinnin perusteella tilastollisesti jonkinasteista yhteyttä erityisorientaatioon (p-arvon luottamusväli 0,052 - 0,064). Taidemusiikkiin orientoituneiden kohdalla tovereiden vaikutus on muita pienempi (std.res. -1,6). Gospelorientoituneilla vaikutusta ei oikein osata arvioida ("en osaa sanoa" std.res. 1,7), mutta rockorientoituneiden (std.res. 1,6) ja heviorientoituneiden (std.res. 1,4) kohdalla suuntaa antava yhteys on havaittavissa.

Selvä tilastollisesti merkitsevä yhteys erityisorientaation ja oman musiikkimaun vaikutuksella toverien musiikkimakuun (p-arvon luottamusväli 0,001 - 0,003) on olemassa. Yhteys löytyy nimenomaan taidemusiikkiin orientoituneiden kohdalta, joilla musiikkimaku ei vaikuttanut tovereiden musiikkimakuun (std.res. 2,6) sekä heviorientoituneilla, joilla selvästi oma musiikkimaku vaikutti tovereiden musiikkimakuun (std.res. 2,1). Tovereiden musiikkimaun vaikutus vastaajien omaan musiikkimakuun ei ole tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä erityisorientaatioon.

Oman musiikkimaun vaikutus instrumenttivalintaan on tilastollisesti melkein merkitsevää tasoa (p-arvon luottamusväli 0,028 - 0,037). Selkeimmin yhteys näkyy kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla, joiden instrumenttivalintaan ei vaikuttanut se millaisesta musiikista he pitivät (std. res. -2,0). Vähemmän selviä yhteyksiä voidaan havaita taidemusiikkiorientoituneiden kohdalla, joiden instrumenttivalintaan ei musiikkimaku myöskään juuri vaikuttanut (std.res. 1,4). Eniten musiikkimaku on vaikuttanut heviorientoituneiden instrumenttivalintoihin (std.res. 1,6).

6.3.10 Suhtautuminen kouluaineisiin

Vastaajat saivat määritellä kolme ainetta, joista he pitivät eniten. Kouluaineet järjestettiin yleisesti käytetyn jaon mukaisesti taito- ja taideaineisiin, matemaattisiin aineisiin, reaaliaineisiin sekä kieliin aineiston tiivistämiseksi.

Suosituimmaksi¹⁶³ osoittautuivat taito- ja taideaineet, toiseksi suosituimpia ovat matemaattiset aineet. Reaaliaineet ja kielet ovat vähiten suosittuja tämän tutkimuksen vastaajajoukossa.

Ristiintaulukointi aineryhmittäisen jaon ja erityisorientaatioryhmien välillä osoittaa, että on olemassa tilastollisesti merkitsevä yhteys mieluisimmaksi mainitun kouluaineen ja erityis-orientaation välillä (p-arvon luottamusväli on 0,007- 0,011). Yhteys on voimakkainta sotilasmusiikkiorientoituneilla¹⁶⁴ matemaattisten aineiden

162 "Instrumenttivalintaani vaikutti se minkälaisesta musiikista pidän".

163 *Taito- ja taideaineet:* 63,5% suosituin, 52,4% toiseksi suosituin, 45,6% kolmanneksi suosituin. *Matemaattiset aineet:* 13,8% suosituin, 9,6% toiseksi suosituin, 16,3% kolmanneksi suosituin. *Reaaliaineet:* 11,4% suosituin, 19,3% toiseksi suosituin, 20,0% kolmanneksi suosituin. *Kielet:* 11,4% suosituin, 18,7% toiseksi suosituin, 18,1% kolmanneksi suosituin.

164 Sotilasmusiikkiorientoituneilla on havaittavissa yhteys myös hiukan muita harvemmin tapahtuneisiin reaaliaineiden valintoihin mukavimmaksi kouluaineiksi.

suhteen (std.res. 2,6) ja gospelorientoituneilla¹⁶⁵ kielten suhteen (std.res. 2,5), molemmat ryhmät siis ovat valinneet mainittuja aineita selvästi muita useammin mukavimmaksi kouluaineeksi.

Musiikkinumero ja koulutodistuksen keskiarvo peruskoulun päästötodistuksessa Miltei joka toisella vastaajalla (49,7%) oli peruskoulun päästötodistuksen musiikkinumero kymmenen. Kun yhdeksäsiäkin oli peräti joka neljännellä (25,1%) vastaajalla, osoittaa se, että musiikillisen erityisorientaation omaavat ovat yleensä pärjänneet peruskoulun musiikkitunneilla hyvin. Jäljelle jäävä neljännes (25,2%) on sitten saanut musiikin numerokseen kuudesta kahdeksaan.

Ristiintaulukointi osoittaa tilastollisesti erittäin merkitsevän yhteyden erityisorientaation ja peruskoulun päästötodistuksen musiikkinumeron välillä (p-arvo 0,000). Yhteys on olemassa voimakkaimpana punkkareiden kohdalla ja numeron seitsemän ollessa kyseessä (std.res. 4,7), samoin on punkkareilla erittäin harvinaista, että peruskoulun päästötodistuksen musiikkinumero olisi ollut 10 (std.res. -3,2). Taideorientoituneet ja sotilasmusiikkiorientoituneet saivat selvästi muita useammin musiikkinumerokseen kympin (standardoidut residuaalit taide: 2,5 sekä sotilas: 2,6). Rockorientoituneet ja heviorientoituneet saivat puolestaan muita useammin peruskoulun päästötodistuksensa numeroksi musiikissa 8 (std. res. rock: 1,7 ja hevi:1,5).

Päästötodistuksen keskiarvo

Keskiarvojakauma näyttää noudattavan melko tarkasti Gaussin käyrää¹⁶⁶, joten otos edustanee suomalaista keskiavertokoululaista ottaen huomioon otoksen suhteellisen pienen koon. Ristiintaulukointi osoittaa yhteyden erityisorientaatioiden ja peruskoulun päästötodistuksen keskiarvojen välillä olevan tilastollisesti erittäin merkitsevää tasoa (p-arvo on 0,000).

Voimakkain yhteys on punkkareiden kohdalla: heidän keskiarvonsa on muita selvästi useammin ollut 6-7 välillä (std.res. 4,0). Jazzorientoituneiden keskiarvo on puolestaan muita selvästi useammin ollut 7-8 välillä (std.res. 2,7). Gospelorientoituneiden keskiarvo on puolestaan muita useammin ollut 9-10 (std.res. 2,2). Suuntaa antavia viitteitä havaitaan myös sotilasmusiikkiorientoituneiden keskiarvon sijoittumisesta muita useammin välille 8-9 (std.res. 1,8) sekä taidemusiikkiorientoituneiden sijoittumisesta keskiarvoltaan luokkaan 9-10 (std.res. 1,7).

6.3.11 Musiikkiopinnot

Vastaajien musiikillista taustaa selvitettiin soitto-opintojen, teoriaopintojen ja yhtyeessä toimimisen kannalta. Suurin osa vastaajista on opiskellut soittoa/laulua musiikkioppilaitoksessa (53,2%) tai itse opiskelemalla (49,7%). Lopuista noin joka neljäs on opiskellut yksityistunneilla (24,6%), kavereiden ohjauksessa (21,1%) tai kansalais- ja työväenopistossa (21,1%). Noin joka kymmenes on hankkinut oppinsa muulla tavalla.

Kuten soitin/lauluopinnoissakin, on teoriaopintojen suurin painopiste musiik-

165 Gospelorientoituneilla on havaittavissa suuntaa antava yhteys muita harvemmin tapahtuneisiin matemaattisten aineiden valintoihin mukavimmaksi kouluaineiksi.

166 Musiikin numero päästötodistuksessa 9-10: 25,3%, numero 8-9: 44,0%, numero 7-8: 25,3%, numero 6-7: 5,4%.

kioppilaitosopinnoissa (50,9%). Muista opiskelutavoista suurin ryhmä on muilla tavoin tapahtunut opiskelu (21,1%), johon luokkaan kuuluvat kirjekurssiopiskelu, itseopiskelu, muun opiskelun ohessa tapahtunut tai niihin sisältynyt opiskelu. Teorianopintoja ei ole harrastanut laisinkaan noin joka viides vastaaja (19,9%).

Koska koko tutkimuksen lähtökohdan perusteella taidemusiikkiin orientoituneiden¹⁶⁷ sekä sotilasmusiikkiin orientoituneiden asema musiikkiopisto-opintojen suhteen oli erilainen kuin muiden, selvitettiin tilastollista yhteyttä musiikkioppilaitoksissa tapahtuneiden opintojen osalta ilman heitä. Olettamuksena oli, että he ilman muuta ovat harjoittaneet musiikkioppilaitoksessa soitin/lauluopintoja sekä teoriaopintoja. Muiden opiskelumuotojen suhteen myös mainitut orientaatioryhmät otettiin mukaan ristiintaulukointiin, koska oli ilmeistä, ettei heidän tutkimushenkilöksi valikoitumisessaan ollut suoraa yhteyttä tutkittaviin opiskelumuotoihin. Yksityistunneilla tapahtuneella opiskelulla¹⁶⁸ ei ole löydettävissä tilastollista yhteyttä erityisorientaatioon.

Soiton/laulun opiskelua musiikkioppilaitoksissa tutkittiin ristiintaulukoimalla se erityisorientaatio suunnan kanssa tilastollisen yhteyden selvittämiseksi. Yhteys osoittautui merkitsevää tasoa olevaksi (p-arvon luottamusväli 0,008 - 0,013). Selvimmin yhteys havaitaan punkkareiden kohdalta: he ovat opiskelleet musiikkioppilaitoksissa soittamista/laulamista selvästi muita ryhmiä harvemmin (std.res. -2,1). Sen sijaan jazz-orientoituneiden ryhmässä musiikkioppilaitosopiskelu on ollut muita ryhmiä yleisempää (std.res. 1,8).

Kansalais- ja työväenopistoissa tapahtunut opiskelu on selkeästi tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä erityisorientaatioihin (p-arvo on 0,000). Kansanmusiikkiorientoituneet ovat selvästi muita useammin opiskelleet soittoa/laulua kansalais- tai työväenopistoissa (std.res. 3,6), kun taas hevarit (std.res. -1,6) ja punkkarit (std.res. -1,8) muita harvemmin.

Kavereiden opastuksella tapahtunut soiton/laulun opiskelu on luonteenomaista punkkareille (std.res. 2,9), mutta sen sijaan tapahtui muita harvemmin kansanmusiikkiorientoituneilla (std.res. -1,9), taidemusiikkiorientoituneilla (std.res. -1,7) sekä sotilasmusiikkiorientoituneilla (std.res. -1,6). Tilastollisesti merkitsevä yhteys on selkeä (p-arvon luottamusväli 0,000 - 0,001).

Itseopiskelu erottaa erityisorientaatioryhmät voimakkaasti toisistaan: taidemusiikkiorientoituneet (std.res. -2,5), sotilasmusiikkiorientoituneet (std.res. -2,2) selvästikään eivät ole harrastaneet itseopiskelua, sen sijaan hevarit (std.res. 2,3) ja punkkarit (std.res. 1,9) sekä jossain määrin rockorientoituneet (std.res. 1,3) ovat itse opiskelleita. Havaitun yhteyden tilastollinen merkitsevyystaso on erittäin korkea (p-arvo 0,000).

Niin ikään muulla tavoin tapahtunut soitonopiskelu on tilastollisesti erittäin merkitsevässä yhteydessä erityisorientaatioon (p-arvo 0,000). Gospelorientoituneet ovat selvästi muita useammin hankkineet soitto/laulutaitonsa kuuntelemalla (std.res. 2,6), vapaan sivistystyön piirissä (std.res. 4,5), kirjekurssilla (std.res. 2,6) tai vielä oman

167 Jo tutkimushenkilörekrytinnissa turvaututtiin Joensuun konservatorion apuun sopivien henkilöiden löytämiseksi. Ilmeistä on, että sotilasmusiikkiorientoituneiden valinnassa huomioidaan heidän aikaisemmat musiikkiopintonsa, joten myös heidät poistettiin ristiintaulukoitaessa musiikkioppilaitosopintoja. Muiden ryhmien osalta ei sen sijaan ole konservatorion apua hankittu, joten joukossa voi olla tai ei olla musiikkioppilaitoksessa opiskelleita satunnaisesti.

168 Testauksessa mukana kaikki orientaatioryhmät.

isän opettamana (std.res. 2,6). Toinen yhteyslinja löytyy musiikkileireillä tapahtuneessa opiskelussa: hevarit (std.res. 2,3) ja jazzorientoituneet (std.res. 2,8) ovat selvästi muita useammin hankkineet oppinsa musiikkileireiltä.

Musiikinteorian opiskelu on myös tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä erityisorientaatioon, joskaan ei erittäin merkitsevällä tasolla (p-arvon luottamusväli 0,016 - 0,023). Heviorientoituneet (std.res. 1,9), jazzorientoituneet (std.res. 1,7) sekä jossain määrin kansanmusiikkiorientoituneet (std.res. 1,5) ovat opiskelleet muita ryhmiä enemmän yksityisesti musiikinteoriaa. Sen sijaan taidemusiikkiorientoituneet (std.res. -1,6) sekä punkkarit (std.res. -1,6) ovat muita harvemmin opiskelleet yksityisesti musiikinteoriaa: taidemusiikkiorientoituneiden opiskelu on pitkälti keskittynyt musiikkioppilaitoksien piiriin ja punkkarit puolestaan eivät ole yleensäkään opiskelleet musiikinteoriaa.

Kun taidemusiikkiorientoituneet ja sotilasmusiikkiorientoituneet jätettiin pois teorianopiskelun tarkastelusta musiikkioppilaitoksissa tapahtuneen opiskelun osalta havaittiin tilastollisesti melkein merkitsevää tasoa oleva yhteys erityisorientaatioihin (p-arvon luottamusväli 0,056 - 0,068). Punkkarit eivät ole opiskelleet musiikinteoriaan musiikkioppilaitoksissa (std.res. -2,0) kun taas jazzorientoituneilla viitteitä sinne suuntaan on olemassa (std.res. 1,6). Kansalaisopistossa tapahtunut musiikinteorian opiskelu on selvästikin kansanmusiikkiorientoituneiden heiniä (std.res. 5,6) ja yhteys on tilastollisesti erittäin merkitsevää tasoa (p-arvo on 0,000).

Kavereilta musiikinteorian oppia ovat saaneet lähinnä gospelorientoituneet (std.res. 1,7) ja rockorientoituneet (std.res. 1,7). Muita harvemmin kavereilta ovat teoriaoppia saaneet taidemusiikkiorientoituneet (std.res. -1,6). Tilastollisesti merkitsevä yhteys on olemassa (p-arvon luottamusväli 0,037 - 0,047).

Teorian itseopiskelu on erityisesti hevariien ominaisuus (std.res. 2,2) joskin jossain määrin myös jazzorientoituneet (std.res. 1,7) ovat teoriaa itse opiskelleet. Sotilasmusiikkiorientoituneet ovat selvästi muita harvemmin opiskelleet musiikinteoriaa itsekseen (std.res. -1,9). Tilastollinen yhteys on olemassa, joskaan ei kovin voimakkaalla tasolla (p-arvon luottamusväli 0,013 - 0,019).

Punkkarit muodostavat ryhmän, joka ei ole opiskellut musiikinteoriaa (std.res. 4,9). He poikkeavat tilastollisesti erittäin merkitsevässä määrin muista ryhmistä (p-arvo 0,000). Kaikkein eniten musiikinteoriaa ovat luonnollisesti opiskelleet taidemusiikkiorientoituneet (std.res. "en ole opiskellut musiikinteoriaa" väitteeseen -2,1).

6.3.12 Muut soittimet ja yhteytoiminta

Melkein kolme neljännestä (73,7%) vastaajista on myös soittanut muita soittimia kuin nykyistä pääinstrumenttiaan. Myös yhtyeessä toimiminen on erittäin yleistä: muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta lähes kaikki ovat soittaneet jonkinlaisessa yhtyeessä (95,3%). Ristiintaulukointi osoitti muiden soittimien soittamisella olevan tilastollisesti merkitsevän yhteyden erityisorientaatioon (p-arvon luottamusväli 0,001 - 0,003). Selvin yhteys oli kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla: he eivät ole soittaneet muita instrumentteja yhtä usein kuin muut ryhmät (std.res. "en ole soittanut muita instrumentteja" kohtaan 2,9). Myöskään gospelorientoituneet eivät muihin verrattaessa aivan yhtä usein ole soittaneet muita instrumentteja (standardoitu residuaali "en ole soittanut muita instrumentteja" 1,6). Yhtyeessä musisoimisella ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä erityisorientaatioihin: kaikkiin orientaatioryhmiin kuuluvat ovat suunnilleen yhtä usein soittaneet yhtyeissä.

6.4 Musiikillisen erityisorientaation aika

Musiikillisen erityisorientaation voidaan katsoa alkavan erottua musiikillisesta yleisorientaatiosta tämän tutkimuksen perusteella silloin, kun erityisorientaatiot alkavat olla tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä ristiintaulukoinnin osoittamiin tekijöihin. Tarkkaa ajankohtaa on luonnollisestikin mahdotonta määrittellä, mutta suuntaa antavia viitteitä on havaittavissa.

6.4.1 Motivaatiotekijät

Motivaatiotekijöihin katsotaan kuuluvan tavoitteet sekä seikat, jotka soittamisessa koetaan mukavimmiksi. Mikäli musiikilliseen toimintaan liittyy ammatillisia päämääriä, ne ovat luonnollisesti osa motivaatiotekijöitä. Niin ikään soittamisen motivaatioon ovat saattaneet olla vaikuttamassa jotkut merkittävät tapahtumat elämän varrella.

6.4.1.1 Harrastuksen tavoitteet

Vastaajien harrastukselleen asettamia tavoitteita kysyttiin kahdessa eri kohdassa, ensin avoimin kysymyksin viiden seuraavan vuoden tavoitteista, sekä myöhemmin valmiilla luokituksella, jota he saivat tarpeen mukaan täydentää. Kysymyksenasettelu on ilmeisesti syy siihen, että tulokset hieman poikkeavat toisistaan.

Tärkein musiikillinen tavoite vastaajille on soittotaidon/laulutaidon oppiminen, jonka he ovat sijoittaneet tärkeimmäksi kahdessa ensimmäisessä luokassa ja toiseksi tärkeimmäksi viimeisessä luokassa. Menestys, levynteko ja raha on toiseksi tärkein tavoite kahdessa ensimmäisessä luokassa ja tärkein kolmannessa luokassa. Kolmanneksi tärkein tavoite on yhtye- ja kuorotoiminta tai soittamisen sosiaalinen puoli yleensä. Se sijoittuu ensimmäisessä luokassa kolmanneksi, toisessa luokassa toiseksi (yhdessä rahan kanssa) ja kolmannessa luokassa kolmanneksi tärkeimmäksi tekijäksi. Sijoittuminen käy selvemmin ilmi seuraavasta taulukosta, johon on koottu ranking lista kunkin tavoitteen sijoittumisesta eri vaiheiden tavoitelistalla.

TAULUKKO 10 Tavoitteiden ranking eri vaiheissa

Tavoite	Ranking 1.	Ranking 2.	Ranking 3.
Soittotaidon/laulutaidon ylläpito	1	1	2
Menestys/levyt/raha	2	2	1
Yhtye-toiminta/kuorotoiminta/sosiaalinen puoli	3	2	3
Ammatin saaminen	4	3	5
Säveltäminen/sovittaminen/oma materiaali	5	5	4

Koska eri taulukoiden yhdistäminen toisiinsa ja tilastollisesti merkitsevien yhteyksien etsiminen sitä kautta olisi hankalaa, käsittelen seuraavassa eri orientaatioryhmien kaikkein tärkeimmäksi asettamia tavoitteita sekä niiden yhteyttä erityisorientaatioon. Eksaktit testit osoittivat, että ensimmäiseksi asetetuilla tavoitteilla ja orientaatioryh-

millä oli olemassa erittäin merkitsevä tilastollinen yhteys (p-arvo 0,000).

Taidemusiikkiin orientoituneiden kohdalla havaittiin tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys erityisorientaation ja ammattiin suuntautumisen välillä (std.res. 3,7).

Gospelorientoituneiden kohdalla vallitsee tilastollisesti merkitsevä yhteys orientaation ja julistamisen (std.res. 2,5) sekä omana materiaalin tuottamisen (std.res. 2,1) välillä. Heidän kohdallaan ei sosiaalisilla seikoilla näytä olevan paljoa merkitystä (std.res. -1,9), joskaan tulos ei ole tilastollisesti aivan merkitsevä.

Rockorientoituneiden tavoitteissa menestys/levyt/raha ovat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä orientaatioon. Heviorientoituneilla yhtyetoiminta on tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä orientaation kanssa (std.res. 2,0), kun taas ammatillisia tavoitteita heillä ei ole (std.res. -1,6). Jazzorientoituneilla ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä tavoitteisiin ole olemassa.

Myöskään punkorientoituneilla ei ole selkeästi tilastollisesti merkitsevää yhteyttä orientaation tai tavoitteiden välillä. Voimakkaasti suuntaa antavana voidaan pitää sitä, että he eivät aseta tavoitteekseen soittotaidon kehittämistä (std.res. -1,9), sen sijaan menestys/levyt/raha -kategoriaan he pyrkivät (std.res. 1,8). Tietynlainen suuntaa antava yhteys on myös yhtyetoiminnan ja punkorientaation kohdalla (std.res. 1,5). Ammatillisesti asetettuja tavoitteita ei punkkareilla usein ole (std.res. -1,2). Kansanmusiikkiorientoituneiden tavoitteet suuntautuvat yhtyetoimintaan melkein tilastollisesti merkitsevällä tasolla (std.res. 1,9).

Sotilasmusiikkiorientoituneiden tavoitteet liittyvät voimakkaimmin soiton/laulun oppimis-kysymyksiin (std.res. 1,8) ja vähiten yhtyetoiminnallisiin /sosiaalisiiin seikkoihin (std.res. -1,9) tai oman materiaalin tuottamiseen (std.res. -1,2).

Harrastukselle asetettuja tavoitteita kysyttiin myös valmiilla vastausvaihtoehtoilla varustetulla kysymyksellä. Kaikki harrastukselle asetetut tavoitteet osoittautuivat tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä oleviksi erityisorientaatioihin. Tarkastelu osoittaa, että musiikillisesti kehittyminen on muita harvemmin tavoitteena punkkareilla (std.res. -2,3). Sen sijaan kansanmusiikkiorientoituneilla vaikuttaa olevan tavoitteena kehittyä musiikillisesti (std.res. 2,1).

Ammattimuusikoksi tuleminen on selkeänä päämääränä taidemusiikkiorientoituneilla (std.res. 4,3) sekä sotilasmusiikkiorientoituneilla (std.res. 3,9). Hevareille (std.res. -2,1), gospelorientoituneille (std.res. -2,0) sekä kansanmusiikkiorientoituneille (std.res. -1,8) sen sijaan ei ammattimuusikoksi tuleminen ole juurikaan päämääränä.

Keikkabändiin pääseminen on selvästi hevareiden (std.res. 3,0) ja punkkareiden (std.res. 3,4) tavoitteena. Bändin kanssa keikkailu ei kiinnosta kansanmusiikkiorientoituneita (std.res. -2,0) eikä erityisemmin sotilasmusiikkiorientoituneitakaan (std.res. -1,8). Myös gospelorientoituneilla kiinnostus bändikeikkailua kohtaan on laimeaa (std.res. -1,3).

Tutkintojen suorittaminen on yksinomaan taidemusiikkiorientoituneiden puuhaa (std.res. 3,3). Muita vähemmän kiinnostusta tutkintojen suorittamiseen tuntevat punkkarit (std.res. -1,5) sekä rockorientoituneet (std.res. -1,4). Muut harrastukselle asetetut tavoitteet osoittavat gospelorientoituneiden kiihkeän halun sanan julistamiseen (std.res. 6,3). Taidemusiikkiorientoituneilla puolestaan on suuntaa antavana päämääränä ammattiin tähtääminen (std.res. 1,6), mihin suuntaan tähtäävät myös sotilasmusiikkiorientoituneet (std.res. 1,2). Harvimmin ammattiin tähtäävät kansanmusiikkiorientoituneet (std.res. -4,0). Jonkinasteista viitettä ammatillisten tavoitteiden itselleen asettamisesta voi havaita rockorientoituneilla (std.res. 1,4),

hevareilla (std.res. 1,2) sekä sotilasmusiikkiorientoituneilla (std.res. 1,2).

Oma keksiminen ja musiikin tuottaminen merkitsee eniten gospelorientoituneille ja hevareille (kummankin std.res. 1,5). Musisointi toimii myös kummallekin ryhmälle jonkinasteisena terapiana (gospelorientoituneet: std.res. 1,1 ja hevarit: std.res. 1,0). Kansanmusiikkiorientoituneille olennaista on keikkailu ja mahdollinen levyn tekeminen (std. res. 2,4). Punkkareille muiden kanssa yhdessäolo muodostaa tärkeän tavoitteen soittoharrastukselle (std.res. 2,2) kun taas jazzorientoituneille taitojen kehittäminen on tärkeämpää kuin muille ryhmille (std.res. 3,6).

6.4.1.2 Tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat tekijät

Edellä kuvattuihin itselle asetettuihin päämääriin pääsemiseen vaikuttavia tekijöitä kysyttiin mittarilla, jossa lueteltiin erilaisia seikkoja, joiden vaikuttavuutta vastaajat joutuivat arvioimaan. Mittarin luotettavuutta testattiin reliabiliteettitestillä, jonka tuloksena Crombachin alfa-kerroin oli 0,7476. Testattavat kysymykset mittasivat testin perusteella kohtalaisen hyvin kyseessä olevaa asiaa.

Tärkeimmiksi vaikuttaviksi tekijöiksi vastaajat ovat katsoneet ahkeruuden, sosiaalisen aktiivisuuden, neuvokkuuden, kunnianhimon, tieto/taidon, ihmissuhdetaidot sekä älykkyyden/kyvykkyyden. Erittäin pieneksi ovat vastaajat katsoneet poliittisten näkökohtien merkityksen. Kaikkein vaikeimmaksi arviointikohdaksi on ajateltu moraalisen rohkeuden merkityksen arvioiminen.

Ahkeruudella tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavana tekijänä ei ole vastaajien arvion mukaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä erityisorientaatioon. Ainoa muista selvästi poikkeava tulos oli, että kansanmusiikkiin orientoituneet muita useammin ovat sitä mieltä, että ahkeruudella ei ole suurta merkitystä tavoitteiden saavuttamiseen (std.res. 1,3). Tulos saattaa viitata myös siihen, että kansanmusiikkiin orientoituneiden tavoitteet ovat luonteeltaan sellaisia, jotka eivät edellytä erityisempää ahkerointia tullakseen toteutetuksi.

Käsitys onnen merkityksestä tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavan tekijänä on selvästi tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä erityisorientaatioon (p-arvon luottamusväli on 0,002 - 0,006). Merkitsevä yhteys orientaatioista löytyy punkorientoituneiden kohdalta: erittäin selkeästi he katsovat onnen vaikuttavan suuresti tai kohtalaisen paljon tavoitteidensa toteutumiseen (std.res. 2,6). Myös rockorientoituneet jossain määrin luottavat onnen suureen tai kohtalaiseen merkitykseen (std.res. 1,4).

Sosiaalisen aktiivisuuden sekä neuvokkuuden, kunnianhimon, tieto/taidon ja ihmissuhdetaitojen tai älykkyyden yhteyttä erityisorientaatioon ei voitu osoittaa..

6.4.2 Harrastukseen asennoituminen

Seuraavissa luvuissa käsitellään erilaisia harrastuksen merkitystä ja siihen suhtautumista kuvastavia seikkoja sekä harrastukseen sitoutumista ja sen merkitystä koko erityisorientaation omaavan henkilön elämälle.

6.4.2.1 Mukavinta soittamisessa/laulamisessa

Vastaajat saivat valita kolme mukavinta seikkaa musisoinnistaan. Uusien asioiden oppiminen, kavereiden kanssa soittaminen sekä soittamisen terapialuonne ovat vastaajien mielestä mukavimpia seikkoja musisoinnissa. Seuraavaan kategoriaan sijoittuvat seikat, kuten aggressioiden purkaminen ja esiintymään pääseminen.

Ristiintaulukointi osoitti eräiden mukaviksi koettujen seikkojen ja erityisorientaatioryhmien välillä vallitsevia yhteyksiä.

Uusien asioiden oppiminen on jazzorientoituneille muita tärkeämpää ($p=0,000-0,001$; std.res. 1,9) ja punkkareille puolestaan muita vähemmän tärkeää (std.res. -1,9). Suuntaa antavalla tasolla voidaan myös kansanmusiikkiorientoituneiden katsoa pitävän mukavana uusien asioiden oppimista (std.res. 1,5), kun taas rockorientoituneille seikka ei ole tärkeä (std.res. -1,4).

Seuraava tilastollisesti merkitsevä yhteys löytyy esiintymisen kohdalla: Gospelorientoituneita esiintyminen ei tunnu ollenkaan miellyttävän ($p=0,017-0,025$; std.res. -2,3). Jazzorientoituneiden kohdalla tilanne on sama, mutta yhteys on heikompi (std.res. -1,6).

Paineiden ja aggressioiden purkaminen on tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä orientaatioon: punkkareille on muita tärkeämpää saada purkaa paineita ja aggressioitaan ($p=0,014-0,021$; std.res. 2,7), kun taas kansanmusiikkiorientoituneille seikka merkitsee vähemmän kuin muille ryhmille (std.res. -1,6).

Muista mainituista syistä puolestaan tilastollisesti merkitsevää yhteyttä osoittavat lähinnä soittamisesta saatava mielihyvä tunne, joka erityisesti kansanmusiikkiorientoituneille on tärkeää (0,002-0,006; std.res. 4,5) samoin kuin lievemmässä määrin gospelorientoituneille (std.res. 1,7). Taidemusiikkiorientoituneille oman lahjakkuuden kehittäminen on tärkeämpää kuin millekään muulle orientaatioryhmälle ($p=0,002-0,006$; std.res. 3,1). Gospelorientoituneille luonnollista on Jumalan ylistämisen kokeminen tärkeäksi (std.res. 4,1). Punkkareille itsensä toteuttaminen on muita ryhmiä useammin tärkeää (std.res. 3,0).

Improvisaation tuoma vapauden tunne on jazzorientoituneille tärkeämpi kuin muille ($p=0,000-0,002$; std.res. 2,3) samoin kuin gospelorientoituneille lievemmässä määrin (std.res. 1,8). Taidemusiikkiorientoituneet (std.res. -1,6) sen kummempin kuin kansanmusiikkiorientoituneetkaan (std.res. -2,1) eivät koe improvisoinnin tuomaa vapaudentunnetta mitenkään tärkeänä.

Jazzorientoituneille erittäin tärkeää on oppia tuntemaan ja ymmärtämään musiikin erilaisia tyylilajeja ($p=0,012-0,019$; std.res. 2,5) kun se taas gospelorientoituneille ei ole lainkaan tärkeää (std.res. -1,8). Kavereihin tutustuminen on tärkeintä sotilasmusiikkiorientoituneille ($p=0,009-0,015$; std.res. 2,8) ja jossain määrin jazzorientoituneille (std.res. 1,5), mutta ei ole tärkeä seikka hevareille (std.res. -1,3) rockorientoituneille (std.res. -1,2) tai gospelorientoituneille (std.res. -1,2). Muiden usein mainittujen seikkojen kohdalla ei tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä erityisorientaatioihin ole osoitettavissa.

6.4.2.2 Mikä soittamisessa on tärkeintä

Soittamisen perimmäisten päämäärien selvittämiseksi saivat vastaajat mainita kolme heille tärkeintä seikkaa soittamisessa¹⁶⁹.

Itsensä ilmaiseminen on kautta linjan tärkeintä. Seuraavaksi tärkeimmäksi seikaksi osoittautuivat oppimiseen liittyvät seikat sekä soittamisesta saatava mielihyvä tunne. Sosiaalisella aspektilla on jonkinasteinen merkityksensä kuten myös musiikin terapeuttisella vaikutuksella. Sen sijaan älylliset haasteet tai raha eivät merkitse musisoinnin kannalta paljoakaan.

169 Taulukko liitteessä 5.

Orienteaatioryhmillä esiintyy eroja tärkeiksi koetuissa seikoissa. Tarkastelu osoitti, että taidemusiikkiorientoituneille ovat tärkeitä oppimiseen ja itseilmaisuuksiin liittyvät seikat, mutta heidän valinnoissaan on muita useammin myös esiintynyt musiikin merkitys äyllisenä haasteena, sekä myös menestyksen ja rahan merkitys. Gospelorientoituneille musiikissa olennaisen tärkeitä tuntuvat olevan itseilmaisuuksiin liittyvät seikat muita ryhmiä voimakkaammin. Rockorientoituneille, kuten myös hevareille tärkeiltä vaikuttavat oppimiseen, itseilmaisuuksiin sekä vielä soittamisesta koettuun mielihyvään ja onnistumiseen liittyvät tuntemukset. Punkkareilla painopiste on itseilmaisussa ja kaikkia muita useammin mielihyvän ja onnistumisen tuntemuksissa, kun taas kansanmusiikkiorientoituneilla tärkeiksi painottuvat uusien asioiden oppimiseen liittyvät seikat. Kaikista ryhmistä sotilasmusiikkiorientoituneilla jakautuvat tärkeiksi koetut seikat tasaisimmin, joskin korostuneesti valintoja on kertynyt itseilmaisua kuvastaviin seikkoihin.

Kaikista ryhmistä useimmin on musisoinnin sosiaaliseen funktioon kohdistunut valintoja kansanmusiikkiorientoituneilla, vastaavasti itseilmaisuuksiin liittyvät seikat jäävät heillä kaikkein vähimmälle. Oppiminen korostuu taideorientoituneiden, rockorientoituneiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla. Musiikin estetiikkaan painottuviin seikkoihin kohdistuvia valintoja on eniten hevareilla. Musiikin terapeuttiset funktiot ovat tärkeitä erityisesti punkkareille ja sotilasmusiikkiorientoituneille. Rahaa ja menestystä painottavat muita useammin taidemusiikkiin orientoituneet ja hevarit sekä punkkarit.

6.4.2.3 Soitetun musiikin laji ja sen muutokset

Tutkituilta henkilöiltä kysyttiin heidän enimmäkseen soittamaansa musiikinlajia harrastuksen alussa, viisi vuotta alusta sekä nykypäivänä, tarkoituksena seurata mahdollisia vaihteluita eri musiikinlajien välillä sekä mahdollisia muihin musiikinlajeihin kohdistuneita torjuntia. Ristiintaulukoimalla havaittiin erittäin merkitsevä yhteys (p -arvo kaikissa kolmessa kysymyksessä 0,000) eri aikoina enimmäkseen soitetuksi ilmoitettujen musiikinlajien ja orienteatioryhmien välillä. Yhteys on luonnollinen ja selittyy erityisorianteatioryhmään valikoitumisella. Kiinnostavinta on seurata erityisorianteation vahvistumista soitetun musiikinlajin myötä harrastuksen alusta nykypäivään, sekä eniten torjuttuja musiikinlajeja standardoitujen residuaalien perusteella.

Ristiintaulukointi osoitti selvästi¹⁷⁰, että erityisorianteation vahvistuessa muiden musiikinlajien suuntaan tulee vähemmän valintoja, joten nykypäivää lähestyttäessä tilanne näyttää siltä, kuin torjunta olisi yleisempää kuin aikaisemmassa harrastusvaiheessa. Tulos selittyy sillä, että käsillä olevaan tutkimukseen on nimenomaan tarkoituksella koko tutkimushenkilörekrytoinnin ajan pyrity valitsemaan henkilöitä, joiden orienteatio olisi mahdollisimman vahva juuri kyselyn tekoheikellä. Tuloksen perusteella voi päätellä tavoitteen hyvin toteutuneeksi. Juuri tästä syystä viime aikoina soitetun musiikinlajin ohella muiden lajien korostunut torjuminen jätetään vähemmälle huomiolle.

Oikeastaan ainoastaan sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla on musiikinlajien mukaan tapahtunut liike hieman muista poikkeava. Syykin on selvä: sellaista

170 Taulukko liitteessä 6.

musiikinlajeja kuin sotilasmusiikki, ei voida mitenkään musiikillisten ominaisuuksiensa perusteella määritellä, vaan soitettava musiikki vaihtelee, ollen lähellä jazzia, viihdettä sekä osin taidemusiikkia minkä tahansa musiikinlajin muuttuessa sotilasmusiikiksi sotilassoittokunnan sitä soittaessa.

Kun tarkasteltiin erityisorientaatioryhmittäin soitettuja ja ei-soitettuja musiikinlajeja harrastuksen eri vaiheissa, havaittiin erilaisia voimakkuuksia paitsi itse erityisorientaatiolle tyypillisen musiikin, myös muiden musiikinlajien yhteyksille orientaatioryhmiin. Taidemusiikkiorientoituneiden kohdalla on luonnollista, että he eivät ole juurikaan rockgenreen kuuluvaa musiikkia¹⁷¹ soittaneet: selitys voi useimmin olla instrumentista johtuva. Sen sijaan kaikilta osin kansanmusiikkiin kohdistuvaa torjuntaa ei voi selittää instrumenttivalinnoilla. Myöskään soitettujen musiikin lajit eivät suoraan kuvasta henkilöiden musiikkimakua sellaisenaan. Taidemusiikkiorientaatiolle tyypillistä näyttää olevan tasaisesti tapahtuva vahvistuminen ja ainakin soittamisen tasolla tapahtuva rock- jazz ja kansanmusiikin torjuminen kohtalaisen voimakkaasti.

Gospelorientoituneille tyypillistä on hevin ja punkin jääminen syrjään soitettujen musiikinlajien joukosta: usein eri yhteydessä on yhdistetty hevimusiikkia ja joskus myös punkmusiikkia saatananpalvontaan tai muihin kristilliselle ajattelutavalle vieraisiin toimintamalleihin¹⁷². Edellä mainittu torjunta ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkitsevää luokkaa, ainoastaan suuntaa antavaa (std.res -1,4).

Rockorientoituneille tyypillistä on taide- viihde- ja kansanmusiikin torjunta, sekä jossain määrin myös hevin ja punkin torjunta. Sen sijaan mielenkiintoinen yhteys tanssimusiikkiin havaitaan rockorientoituneiden viimeaikoina soittaman musiikin suhteen: perinteinen tanssimusiikki onkin yllättäen rockorientoituneiden viimeaikoina soittamaa musiikkia, joskaan ei aivan tilastollisesti merkitsevällä tasolla ($p=0,000$; std.res 1,6). Tämä ilmiö on selitettävissä tarkastelemalla suomalaisen kevyen musiikin kehitystä ja historiaa: kun rautalankamusiikki valtasi kevyen musiikin kenttää kuusikymmenluvun alussa, jäi perinteinen tanssimusiikki ikään kuin taka-alalle. Perinteinen tanssimusiikki ei kuitenkaan koskaan kokonaan hiipunut, vaan se säilytti eräällä tavalla asemansa kautta koko sähkökitaraboomin. Viimeaikoina vahvasti esille tullut rautalankayhtyeen säestyksellä esitetty perinteinen tanssimusiikki¹⁷³ on muodostunut erittäin suosituksi eräänlaiseksi revival-ilmioksi suomalaisen tanssimusiikin kentällä: siinä yhdistyvät perinteinen tanssimusiikki ja sähkökitaramusiikki erittäin suomalaisella tavalla.

Hevareille luonteenomaista on melko myötämielinen suhtautuminen rockgenreen, torjunta soitettavan musiikin tasolla kohdistuu taidemusiikkiin ja lievempänä viihde- ja jazzmusiikkiin. Jazzorientoituneiden soittamaan musiikkiin sisältyy muita hieman useammin perinteistä tanssimusiikkia sekä viihdemusiikkia, kumpaakin kuitenkin lähinnä suuntaa antavalla tasolla. Torjunta kohdistuu jazzorientoituneilla lähinnä heviin ja punkkiin, eikä kovin voimakkaana sittenkään.

171 Rock, hevi, punk jne. musiikinlajit.

172 Näitä voi olla esimerkiksi esivaltaa vastaa kapinoiminen punkkareilla, tai erilaiset pukeutumiselle tyypilliset alakulttuuripiirteet.

173 Tyypiesimerkki on Topi Sorsakoski, jonka yhteistyö alkoi Agents-yhtyeen kanssa suoranaishuoneistuksella. Sitten esimerkiksi Reijo Taipaleen levyiltä on saatu kuulla samansuuntaisia vaikutteita samoin kuin viimeksi ilmestyneeltä Eino Grönin levyiltä, jossa taustayhtyeenä on Agents.

Punkkareille tyypillistä on kaikista muista orientaatioryhmistä poiketen selkeästi voimakkaampi suuntautuminen punkkiin heti harrastuksen alkuvaiheista lähtien, joskin hevi kulkee voimakkaana ja tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä punkin rinnalla koko ajan. Ilmeisesti punkkarit sijoittavat itsensä jossain määrin lähelle hevigenreä, mutta hevarit puolestaan vierastavat ajatusta punkin soittamisesta lähestyessään rockgenreä omassa mieltymyksessään. Taidemusiikin jazzin ja viihdemusiikin torjunta on punkkareille leimaa antavaa.

Kansanmusiikkiorientoituneet soittivat harrastuksensa alkuvaiheessa paljon muutakin musiikkia kuin kansanmusiikkia: viihde ja perinteinen tanssimusiikki ovat voimakkaasti esillä heidän soittamiensa musiikinlajien joukossa kautta koko harrastuksen. Torjuntaa kansanmusiikkiorientoituneet suuntaavat lähinnä rockmusiikkiin, punkkiin ja heviin. Sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikillinen suuntautuneisuus vaikuttaa vaihtelevan taidemusiikin ja jazzmusiikin välillä vakiintuen viimekädessä yhdistelmäksi, jossa jazz, taide ja viihde muodostavat kokonaisuuden. Torjunta keskittyy lähinnä punkkiin ja jossain määrin heviin.

Soitetun musiikinlajin vaihtumiseen vaikuttaneet syyt

Taidon kehittyminen, musiikkimaun muuttuminen sekä elämäntilanteen muuttuminen ovat olleet vastaajille tärkeimpiä syitä soitetun musiikinlajin vaihtumiseen toiseen. Ristiintaulukointi osoitti kuitenkin, että tilastollista yhteyttä erityisorientaation ja soitetun musiikinlajin vaihtumissyyn välillä on havaittavissa ainoastaan maailmankuvan muuttumisen (p-arvon luottamusväli 0,046-0,057) sekä hengellisen vakaumuksen (p-arvon luottamusväli 0,000-0,002) kohdalla.

Jazzorientoituneille muita useammin on maailmankuvan muuttuminen aiheuttanut muutoksen soitetussa musiikinlajissa (std.res. 2,2). Kansanmusiikkiorientoituneilla tilanne on päinvastainen: maailmankuvan muutos ei heillä ole aiheuttanut soitetussa musiikinlajissa tapahtuvia muutoksia (std.res. -1,9). Punkkareilla maailmankuvan muutos on suuntaa antavasti yhteydessä soitetun musiikinlajin muutokseen (std.res. 1,2), ja taidemusiikkiorientoituneilla saman verran toiseen suuntaan: heillä maailmankuvan muutos ei ole yhteydessä soitetussa musiikinlajissa tapahtuneisiin muutoksiin (std.res. -1,2). Kuten olettaa sopi, löytyi tilastollinen yhteys hengellisen vakaumuksen aiheuttamaan soitetussa musiikinlajissa tapahtuneeseen muutokseen nimenomaan gospelorientoituneiden kohdalla (std.res. 4,4). Hevareilla (std.res. -1,3) ja jazzorientoituneilla (std.res. -1,2) sen sijaan muita harvemmin on hengellinen vakaumus päässyt vaikuttamaan soitettuun musiikinlajiin.

6.4.2.4 Harrastukseen sitoutuminen

Soitto/lauluharrastuksensa lopettamista on harkinnut noin kolmannes (31,8%) vastaajista, ja instrumentin vaihtamistakin ilmoittaa suunnitelleensa suunnilleen saman verran (33,7%). Ristiintaulukointi osoitti tilastollista yhteyttä lopettamisen harkitsemisen ja erityisorientaation välillä (p-arvon luottamusväli 0,015 - 0,023). Sen sijaan tilastollista yhteyttä instrumentin vaihtamisharkinnan ja erityisorientaation välillä ei ole osoitettavissa. Lopettamista ovat muita useammin harkinneet sotilasmusiikkiorientoituneet (std.res. 2,2) ja harvimmin rockorientoituneet (std.res. -1,7) sekä kansanmusiikkiorientoituneet (std.res. -1,3).

6.4.2.5 Harrastukselle merkityksellisimmät seikat

Vastaajien piti merkitä näkyville kolme tärkeintä heidän musiikkiharrastukseensa vaikuttanutta tekijää annetuista vaihtoehdoista, joihin heillä oli vielä mahdollisuus lisätä omia vaihtoehtojaan. Vastauksista on laskettu painotettu keskiarvo seuraavan kaavan mukaan:

$$\frac{A \times 3 + B \times 2 + C}{D}$$

Jossa A on muuttujaan kohdistuneet tärkeimmäksi vaikuttavaksi tekijäksi merkittyjen vastauksien frekvenssi, B on toiseksi tärkeimmäksi tekijäksi merkittyjen vastauksien frekvenssi ja C on kolmanneksi tärkeimmäksi luonnehdittujen vastauksien frekvenssi. D on kaikkien kyseiseen muuttujaan kohdistuneiden valintojen frekvenssi. Tuloksena saadaan painotettu keskiarvo, jossa suurimman painon (painotus 3) saa tärkeimmäksi merkitty valinta ja heikoimman painon kolmanneksi tärkeimmäksi merkitty valinta.

TAULUKKO 11 Musiikkiharrastukseen eniten vaikuttaneet tekijät painotetun keskiarvon mukaisesti

Vaikuttava tekijä	Valintoja kaikkiaan	Tärkein seikka-valintoja	Toiseksi tärkein seikka-valintoja	Kolmanneksi tärkein seikka-valintoja	Painotettu keskiarvo
Oma kiinnostus musiikkia kohtaan	135	99	24	12	2,644
Kodin ilmapiiri	33	15	8	10	2,151
Oma musiikkimaku	53	14	29	10	2,075
Yksityisesti otetut soittotunnit	14	4	7	3	2,070
Kansalaisopistossa saatu opetus	13	2	8	13	1,923
Levyiltä kuullun matkiminen	22	5	8	9	1,818
Musiikkiopistossa saatu opetus	43	7	21	15	1,813
Vanhempien kannustus	24	4	10	10	1,750
Suuren idolin löytäminen	11	2	4	5	1,727
Kavereiden musiikki-harrastus	40	6	14	20	1,650
Halu tulla kuuluisaksi	15	2	5	8	1,600
Koulun musiikkitunnit	10	2	2	6	1,600
Halu päästä esiintymään	53	6	16	31	1,528
Halu julistaa hengellistä sanomaa	14	2	11	14	1,214

Mikäli valintojen prioriteettijärjestystä ei oteta huomioon, ja laaditaan ranking-lista kuhunkin muuttujaan tapahtuneiden valintojen perusteella olettaen kaikkien kolmen tekijän olevan yhtä tärkeitä vaikuttajia, muuttuu listan järjestys koko tavalla erilaiseksi¹⁷⁴. Seuraavaksi tutkittiin ristiintaulukoimalla oliko erityisorientaatioryhmien välillä tilastollisesti merkitsevällä tasolla olevia eroavuuksia musiikkiharrastukseen vaikuttavien tekijöiden suhteen. Ensimmäinen ristiintaulukointi suoritettiin siten, että mukana olivat kaikki valinnat luokituksineen.

Tilastollisesti merkitsevä yhteys osoittautui olevan "oman musiikkiin kohdistuvan kiinnostuksen" sekä "halun päästä esiintymään" ja erityisorientaation välillä (parvon luottamusväli oma kiinn.: 0,011 - 0,017 ja halu esiint.: 0,002 - 0,006). Punkkareilla muita useammin oli oma musiikillinen kiinnostus sijoitettuna kolmanneksi tärkeimmäksi harrastukseen vaikuttaneeksi seikaksi (std.res. 3,0), ja halu päästä esiintymään selvästi muita useammin tärkeimmäksi vaikuttaneeksi seikaksi (std.res. 3,0). Myös sotilasmusiikkiorientoituneilla ja hevareilla kiinnostus esiintymistä kohtaan oli havaittavissa: hevareilla sijoittumalla toiseksi tärkeimmäksi tekijäksi (std.res.1,8) sekä sotilasmuusikoilla samoin (std.res.2,0).

Mielenkiintoisemmaksi osoittautui sen sijaan tarkastelu, jossa kaikki tehdyt valinnat katsottiin yhtä tärkeiksi. Uudelleen koodattuina saatiin nyt selville mihin muuttujiin kohdistui kullakin erityisorientaatioryhmällä kolmen tärkeimmän seikan joukkoon sijoittaminen tilastollisesti merkitsevällä tasolla olevaa yhteyttä osoittavissa tapauksissa.

Taidemusiikkiorientoituneille tärkeitä seikkoja ovat erityisesti musiikkiopistossa saatu opetus (std.res. 4,2) sekä vanhemmilta saatu kannustus (std.res. 2,5), sen sijaan kavereiden musiikkiharrastuksella ei heille ole juurikaan merkitystä (std.res. -1,5) samoin kuin ei levyiltä kuullun matkimisellakaan (std.res.-1,7). Gospelorientoituneet pitävät tärkeimpänä hengellisen sanoman julistamista (std.res. 6,5), heille ei oma kiinnostus musiikkia kohtaan merkitse paljoakaan (std.res.-2,1). Rockorientoituneille puolestaan kavereiden musiikkiharrastuksella on suuri merkitys (std.res. 2,9) samoin kuin levyiltä kuullun matkimisella (std.res. 2,1).

Hevareiden osalta tulokset ovat lähinnä suuntaa antavalla tasolla: heille tärkeää on oma kiinnostus musiikkia (std.res.1,7) kohtaan kun taas musiikkiopistossa saatu opetus ei merkitse juuri mitään (std.res. -1,9). Kansalaisopisto-opetuksella (std.res. -1,3) tai yksityisopetuksella eikä vanhemmilta saatavalla kannustuksella (std.res. -1,2) niilläkään ole paljoa merkitystä hevareille. Jossain määrin he kuitenkin kokevat levyiltä kuullun matkimisen tärkeänä (std. Res.1,4).

Jazzorientoituneille tärkeää on yksityistunneilla saatu opetus (std.res.2,1). Kansanmusiikkiorientoituneille puolestaan kansalaisopistoissa saatu opetus on erittäin tärkeää (std.res.6,3), sen sijaan kavereiden musiikkiharrastusta ei ole koettu erityisen tärkeänä (std.res.-1,6). Myös hengellisen sanoman julistamista kansanmusiikkiorientoituneet vierastavat (std.res. -1,4).

174 Muuttunut järjestys on seuraava (valintojen määrä suluisissa): 1) oma kiinnostus musiikkia kohtaan (135), 2) oma musiikkimaku (53), halu päästä esiintymään (53), 3) musiikkiopistossa saatu opetus (43), 4) kavereiden musiikkiharrastus (40), 5), kodin ilmapiiri (33) 6) vanhempien kannustus (24), 7) levyiltä kuullun matkiminen (22), 8) halu tulla kuuluisaksi (15), 9) yksityisesti otetut soittotunnit (14), halu julistaa hengellistä sanomaa (14), 10) kansalaisopistossa saatu opetus (13), 11) suuren idolin löytäminen (11), 12) koulun musiikkitunnit (10), 13) muu syy (oman musiikin tekeminen, terapiaa, itseilmaisua jne) (9), 14) radion musiikkitarjonta (3) 15) rippikoululeirin laulutuohtiot (2)

Sotilasmusiikkiorientoituneille musiikkiopistossa saatu opetus on tärkeällä sijalla (std.res.2,2), mutta yksityisesti saatu opetus on ollut heille vieläkin tärkeämpää (std.res.4,0). Sotilasmusiikkiorientoituneet eivät ole pitäneet tärkeänä omaa kiinnostusta musiikkia kohtaan (std.res.-1,7) eivätkä myöskään levyiltä kuullun matkimista (std.res.-1,6). Vanhempien kannustuksella kuitenkin näyttää olevan heille jonkin verran merkitystä (std.res. 1,2). Punkkareille oma kiinnostus musiikkia kohtaan on tärkeintä (std.res. 2,9), jossain määrin myös kavereiden harrastus on saanut merkitystä (std.res.1,3).

6.4.2.6 Vastajiin vaikuttaneet musiikilliset ilmiöt

Vastajia pyydettiin merkitsemään annetuista musiikkiin liittyvistä ilmiöistä heille eniten merkinneet numeroimalla. Lisäksi heillä oli mahdollisuus lisätä luetteloon haluamiaan vaihtoehtoja, jotka eivät valmiiksi olleet määriteltynä. Vastauksista laskettiin painotettu keskiarvo seuraavan kaavan avulla:

$$\frac{A \times 5 + B \times 4 + C \times 3 + D \times 2 + E}{F}$$

Jossa A on tärkeimpänä pidettyjen valintojen frekvenssi - E on viidenneksi tärkeimpänä pidettyjen valintojen frekvenssi. F on muuttujaan kohdistuneiden valintojen yhteisfrekvenssi. Tuloksena saadaan painotettu keskiarvo, joka kertoo siitä, kuinka voimakas on ko. seikan vaikutus ollut niihin joihin se on vaikuttanut¹⁷⁵.

Jos puolestaan kaikki valinnat katsotaan samanarvoisiksi, ja tarkastellaan valintojen kokonaisfrekvenssejä, muuttuu luettelo huomattavasti¹⁷⁶. Tällöin tarkastellaankin ilmiön/yhtyeen vaikutuksen laajuutta eikä niinkään syvyyttä: saadaan selville tästä joukosta se määrä, kuinka moneen mikään seikka on ylipäätään vaikuttanut - ei sitä kuinka voimakkaasti seikka on vaikuttanut. Ristiintaulukoinnin avulla selvitettiin tilastollisesti merkitsevien yhteyksien olemassaoloa erityisorientaatioryhmien ja heidän tekemiensä "musiikillisesti vaikuttaneiden seikkojen" valintojen väliltä.

Ristiintaulukointi osoitti punk-ilmiön vaikuttaneen syvimmin punkkareihin (std.res. 7,8) ja vähiten kansanmusiikkiorientoituneisiin (std.res.-2,2), taideorientoituneisiin (std.res -2,1) ja gospelorientoituneisiin (std.res -2,0). UMO:n vaikutus on voimakkainta jazzorientoituneisiin (std.res 6,0) ja sotilasmusiikkiorientoituneisiin (std.res. 3,6), heikointa puolestaan punkkareihin (std.res -2,1) ja hevareihin (std.res.-1,9) nähden. Kiss, Judas Priest jne-tyyppiset yhtyeet vaikuttivat hevareihin (std.res.4,0) eniten ja kansanmusiikkiorientoituneisiin vähiten (std.res.-2,6). Bebop-tyyli vaikutti jazzorientoituneisiin (std.res.4,9) eniten ja punkkareihin (std.res. -1,9) vähiten. Uriah Heep, Deep Purple jne-tyyppiset hevityhtyeet vaikuttivat hevareihin (std.res. 3,6) vahvimmin ja kansanmusiikkiorientoituneisiin vähiten (std.res.-2,2). Hevareihin vaikutti eniten myös Bowie, Cooper ja mascararock (std.res.3,2). Afrikkalainen gospelmessu ja Pro fide-yhtye vaikuttivat luonnollisesti gospelorientoituneisiin eniten (std.res.4,4).

175 Taulukko liitteessä 7.

176 Valintojen määrään (suluissa) perustuva järjestys on seuraava: 1) The Beatles, Kiss jne (45), 2) Hassisen kone (44), 3) Punk-ilmiö (33), 4) Suomirockin synty (32), 5) UMO (29), 6) Abba (27), 7) Bebop-tyyli (24), 8) Mascara-rock (22), 9) Dingo (21), 10) Afrikkalainen gospelmessu (20), 11) Hanoi-rocks, freejazz, Oopperajuhlien esitykset (19), 12) Pro fide-yhtye (11), 13) Joel Hallikainen (8), 14) Jesus Christ Superstar-musikaali (7), 15) Tarvo Laakso, rockpappi (4), 16) Avanti-yhtyeen perustaminen (2).

Suomirockin syntyminen oli rockorientoituneille vaikuttavinta (std.res.3,8) yhdessä The Beatles-yhtyeen kanssa (std.res.2,5). Punkkareihin voimakkaimmin vaikuttivat yhtyeet Hassisen Kone (std.res.3,4) ja Hanoi Rocks (std.res.4,1). Joel Hallikainen (std.res.4,5) sekä Abba-yhtye (std.res.3,0) vaikuttivat syvimmin kansanmusiikkiorientoituneisiin ja freejazz-ilmio puolestaan jazzorientoituneisiin (std.res.2,5) sekä sotilasmusiikkiorientoituneisiin (std.res.2,1). Valmiiksi esitettyjen vaihtoehtojen lisäksi vastaajat saivat lisätä itse tärkeiksi katsomiaan seikkoja vaikuttaneiden seikkojen listaan. Yksittäisen taidekonsertin on katsonut vaikuttaneen voimakkaasti itseensä noin joka kymmenes vastaaja (12,9%), kun taas yksittäisen taidemusiikin alueen solistin vaikutusta on pitänyt merkittävänä melkein viidesosa vastaajista (19,3%). Erilaisten popilmiöiden vaikutus on ollut voimakasta, liki puolet vastaajista katsoo jonkin ilmiön vaikuttaneen itseensä (41,5%)¹⁷⁷.

6.4.3 Erityisorientaatioryhmien persoonallisuuden piirteitä

Seuraavissa kappaleissa eritellään vastaajien persoonallisuutta ja siihen yhteydessä olevia asenteisiin sekä minäkuvaan yhteydessä olevia seikkoja.

6.4.3.1 Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvostaminen

Tutkimushenkilöille esitettiin luettelo erilaisista henkilökohtaisista ominaisuuksista ja heidän piti valita ne, joita eniten arvostavat sekä ne, joita eivät arvosta. Tavoitteena oli etsiä kullekin erityisorientaatioryhmille tyypillisiä läheisiksi koettuja luonteenpiirteitä, toisin sanoen selvittää vastaajien ideaalista minäkuvaan kuvaavia piirteitä. Tämä ei luonnollisestikaan välttämättä vastaa todellista vastaajien minäkäsitystä.

Eniten arvostetaan elämänmyönteisyyttä (65%), tasapainoisuutta (43,9%), tunnollisuutta (34,5%) ja sosiaalisuutta (31,6%). Noin joka neljäs vastaaja arvostaa taiteellisuutta (25,7%) ja ahkeruutta (24,6%) ja joka viides hulluttelevuutta (18,7%) ominaisuutena. Noin joka kymmenes vastaajista arvostaa dynaamisuutta (13,5%), nautiskelijaa (12,3%) ja sivistynyttä (9,4%) ominaisuuksina. Vähiten arvostusta ominaisuuksina saavat pehmeä (5,3%), itsepäinen (3,5%) ja hienostunut (0%).

Ristiintaulukointi osoitti, että elämänmyönteisyydellä henkilökohtaisena ominaisuutena on tilastollisesti merkitsevä yhteys (p-arvon luottamusväli 0,002 - 0,005) erityisorientaatioon. Poikkeuksellisen usein hevarit (std.res.2,5) ja suuntaa antavalla tilastollisella merkitsevyydellä punkkarit (std.res.1,1) eivät arvosta elämänmyönteisyyttä, kun taas kansanmusiikkiorientoituneilla elämänmyönteisyyden arvostaminen on yleisempää (std.res.-1,9).

Tasapainoisuus ei ole aivan tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä erityisorientaatioon (p-arvon luottamusväli 0,069 - 0,075) mutta tulosta voidaan pitää suuntaa antavana. Gospelorientoituneiden kohdalla muita useammin on tasapainoisuus arvostettujen ominaisuuksien joukossa (std.res.2,1) kun taas hevareilla yhteyden suunta on päinvastainen (std.res.-1,4), eli muita harvemmin hevarit ovat ilmoittaneet arvostavansa tasapainoisuutta.

177 Näitä vaikuttaneita ilmiöitä ovat erilaiset rockin, jazzin tai muun musiikin tyyli, festarikokemukset tai tietotekniikan kehittyminen.

Sosiaalisuus kuten taiteellisuuskään henkilökohtaisena ominaisuutena eivät ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä orientaatio suunnan kanssa.

Lähelle tilastollista merkitsevyyttä yltää yhteys ahkeruuden henkilökohtaisena ominaisuutena ja erityisorientaation välillä (p-arvon luottamusväli on 0,065 - 0,079). Suuntaa antava yhteys havaitaan kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla (std.res. 2,3). Tilastollisesti merkitsevä yhteys on olemassa hulluttelevuuden henkilökohtaisena ominaisuutena ja erityisorientaation välillä (p-arvon luottamusväli on 0,002 - 0,006). Punktorientoituneet arvostavat tilastollisesti merkitsevässä määrin muita useammin hulluttelevuutta henkilökohtaisena ominaisuutena (std.res. 2,9). Samaan viittaa yhteys jazzorientoituneiden kohdalla (std.res. 1,6). Kansanmusiikkiorientoituneiden osalta yhteys on päinvastainen suhtautumistavaltaan (std.res. -1,7).

Dynaamisuus henkilökohtaisena ominaisuutena ei ole tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä erityisorientaatioon (p-arvon luottamusväli on 0,097 - 0,113). Kuitenkin voimakkaasti suuntaa antava yhteys vallitsee kansanmusiikkiorientoituneiden (std. res. -1,8) ja punktorientoituneiden (std.res. -1,3) kohdalla dynaamisuuden arvostamattomuutena. Sen sijaan suuntaa antava yhteys havaitaan heviorientoituneiden (std.res. 1,3) sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla (std.res. 1,4).

Nautiskelija, sivistynyt, pehmeä ja itsepäinen henkilökohtaisen ominaisuutena eivät ole tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä erityisorientaatioon.

6.4.3.2 Musiikkiminä kouluaikana

Tutkittujen henkilöiden kouluaikaista musiikillista minäkäsitystä testattiin Tulamolta lainatulla, osittain täydennetyllä ja muunnetulla tiedostettua minäkäsitystä mittaavalla musiikkiminätestillä. Testiin tiedostetun musiikkiminän osalta päädyttiin koska kysymyksessä on aikuisten vastaajien joukko, joiden voidaan olettaa kykenevän kohtalaisen luotettavasti muistelemaan kouluaikaisia tuntemuksiaan musiikkitunneilta. Muutosta Tulamon testiin on lähinnä kysymyksien aikamuodoissa (esim. Tulamo "Olen hyvä musiikissa..." Juvonen: "Olin hyvä musiikissa..." kouluuikaan viitaten), sekä testiä täydentävissä kysymyksissä, joita kaikkiaan on lisätty Tulamon testin 31 kappaleesta kymmenellä 42:een. Testin reliabiliteetikerroin (Crombachin alfa) saatiin lisäkysymyksillä tämän aineiston kohdalla kohoamaan arvoon 0,9261, eli testin luotettavuus on korkeaa tasoa.

Kouluaikaisesta musiikillisesta minäkäsityksestä tehtiin faktorianalyysi pääkomponenttimenetelmällä tarkoituksena selvittää jakautuiko testi useampaan faktoriin. Tulos osoitti, ettei ole syytä jakaa testiä useampaa selittävään faktoriin. Tämän jälkeen tiedostetun musiikkiminän mittarista muodostettiin summamuuttuja, joka sai periaatteessa arvot 1-5. Koska kyseessä oleva summamuuttuja laskettiin kaikkien siihen vaikuttavien tekijöiden keskiarvoiksi olivat tulokset välillä 1,27 - 3,83. Koko aineisto jaettiin tuloksien perusteella neljään luokkaan kvartiileittain. Ensimmäiseen luokkaan sijoittuivat musiikkiminältään vahvimmat henkilöt ja muut siitä aina huonontuen kvartiileittain. Näin muodostettujen luokkien rajat käyvät ilmi seuraavasta taulukosta.

TAULUKKO 12 Musiikilliset minäkäsitykset kvarttileittain.

Musiikkiminä	% vastaajista
Erittäin hyvä	23,6%
Hyvä	39,5%
Heikko	26,8%
Erittäin heikko	10,2%

Kokonaisuutena katsoen vastaajien musiikillisen minäkäsitys on kohtalaisen hyvää luokkaa, peräti 63,1% vastaajista sijoittuu parempaan puoliskoon ja vain 36,9% heikompaa puoliskoon musiikkiminän summamuuttujan arvoja verrattaessa. Koska maassamme ei ole olemassa standardoitua musiikkiminäarvojen taulukkoa, eivät tässä saadut tulokset ole vertailukelpoisia suoraan koko väestöstä samalla testillä saataviin tuloksiin: kyseessä on musiikillisen erityisorientaation omaava joukko, joiden musiikillisen minäkäsityksen voi olettaa olevan vahvemmin kehittynyt kuin sellaisilla henkilöillä, joilla musiikillista erityisorientaatiota ei ole.

Ristiintaulukoimalla erityisorientaatio ja musiikillinen minäkäsitys (summuuttuja) saatiin selville, että ilmiöt ovat tilastollisesti erittäin merkitsevässä määrin yhteydessä toisiinsa (p-arvon luottamusväli 0,000 - 0,001). Standardoitujen residuaalien tarkastelu osoitti yhteyden olevan nimenomaan jazzorientoituneiden, punkorientoituneiden sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla.

Jazzorientoituneissa vaikuttaa olevan muihin verrattuna liian vähän henkilöitä heikon musiikillisen minäkäsityksen kategoriassa (std.res. -2,0) ja liikaa erittäin hyvän minäkäsityksen kategoriassa (std.res. 1,8). Heidän musiikillinen minäkuvansa on siis vahvempi kuin muilla vastaajilla.

Punkorientoituneissa on muihin verrattuna selkeästi liikaa henkilöitä erittäin heikon musiikillisen minäkäsityksen kategoriassa (std.res. 2,8) sekä heikon musiikillisen minäkäsityksen kategoriassa (std.res. 2,1) ja vielä muihin verrattuna liian vähän henkilöitä kummassakin hyvää musiikillista minäkuvaa ilmentävässä kategoriassa (hyvä: std.res. -1,9; erittäin hyvä: std.res. -1,6). Punk-orientoituneiden musiikillinen minäkuva on siis selkeästi tilastollisesti merkitsevässä määrin muita heikompi.

Sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla on muihin verrattuna liian vähän henkilöitä heikon musiikillisen minän kohdissa (heikko: std.res. -2,2; erittäin heikko: std.res. -1,4) ja hieman liian runsaasti molemmissa hyvää musiikkiminää ilmentävissä luokissa (hyvä: std.res. 1,5; erittäin hyvä: std.res. 1,3). Sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikillinen minäkäsitys on jossain määrin vahvempi kuin muilla.

Kun luokkia vielä tiivistettiin jakamalla aineisto "hyvään" ja "heikkoon" musiikilliseen minäkäsitykseen vahvistuivat edelliset tulokset selvästi tilastollisen merkitsevyyden vielä parantuessa (p-arvo 0,000). Tilastollisesti merkitsevä yhteys havaitaan edelleen punkorientoituneiden kohdalla (hyvä: std.res.-2,5; heikko: standardoitu residuaali 3,2) sekä sotilasmusiikkiorientoituneilla (hyvä: std.res. 2,0; heikko: std.res. -2,6). Suuntaa antavana voidaan pitää taidemusiikkiorientoituneiden ja jazzmusiikkiorientoituneiden pientä määrää heikkoa musiikillista minäkuvaa ilmaisevassa luokassa (std.res. t: -1,0 sekä j:-1,1).

6.4.4 Musiikillinen toiminta

Musiikillista toimintaa kartoitettiin vastaajien kohdalla lähinnä soittamisen jakautumisessa erilaisissa yhteyksissä tapahtuvaan musisointiin, musiikkitapahtumiin osallistumisessa sekä omien kappaleiden tekemisen suhteen.

6.4.4.1 Soittamisen jakautuminen

Soittamisen jakautuminen harjoitteluun, omaksi iloksi tapahtuvaan soitteluun, esiintymiseen tai johonkin muuhun soittamisen lajiin kysyttiin neljällä kysymyksellä, joihin vastaaja arvioi oman käsityksensä prosentuaalisesta soittamisen ajankäytöstään. Harjoitteluun käytettiin hiukan alle puolet ajasta (45,59%), omaksi iloksi soitteluun noin kolmannes (30,9%) ja esiintymiseen noin kuudennes (15,6%) ajasta. Muun soittamisen prosenttiosuus oli 4,6.

Koska vastausprosentit olivat vapaasti rajattavissa, päädyttiin tarkastelussa seuraavaan luokitteluun:

0-10%	= erittäin vähän
11-25%	= melko vähän
26-50%	= kohtalaisesti
51-75%	= melko paljon
76-100%	= erittäin paljon

Tämän luokituksen mukaisesti vastaajat siis käyttävät keskimäärin soittamisestaan harjoitteluun sekä omaksi iloksi tapahtuvaan soitteluun kohtalaisen paljon aikaansa. Esiintymisiä soittamisesta on keskimäärin melko vähän, ja muuta luokituksien ulkopuolelle jäävää soittamista kaikesta soittamisesta on erittäin vähän.

Harjoittelun suhteen tilastollisesti merkitsevä yhteys on taidemusiikkiorientoituneiden kohdalla: he harjoittelevat selvästi muita erityisorientaatioryhmiä useammin *erittäin paljon* (76-100% soittelustaan) (std.res. 2,4). Gospelorientoituneet harjoittelevat puolestaan *erittäin vähän* (0-10% soittamisestaan) (standardoitu residuaali 3,5). Punkkareiden soittelusta harjoitteluun kuuluu muita useammin *melko vähän* (11-25% soitteluajasta) (std.res. 2,2). Sotilasmusiikkiorientoituneille *erittäin vähän* soitteluajasta harjoitteluun käyttäminen on muita orientaatioryhmiä harvinaisempaa (std.res. -1,8).

Lähelle tilastollista merkitsevyytensä ylittää esiintymisten ja erityisorientaatioiden suhde. Vähintäänkin tulosta voidaan pitää suuntaa antavana. Selvimmin yhteys näkyy jazzorientoituneiden tyypillisessä vastauksessa, joka osoittaa, että esiintymistä kaikesta soittamisesta *melko paljon* on jazzorientoituneilla muihin verrattuna selvästi useammin (std.res. 3,3). *Erittäin paljon* esiintymisiä suhteessa kaikkeen soittamiseen käytettyyn aikaan on gospelorientoituneilla sekä rockorientoituneilla (std.res. 1,6) verrattaessa muihin orientaatioryhmiin.

Muuhun soittamiseen ovat vahvimmat yhteydet gospelorientoituneilla (kategoriat "*melko vähän*" std.res. 3,2; sekä "*erittäin paljon*" std.res. 2,2). Hevareilla (kategoria "*erittäin paljon*" std.res. 2,9) ja jazzorientoituneilla (kategoria "*melko paljon*" std.res. 2,9) on myös tilastollisesti merkitsevää tasoa oleva yhteys muun soittelun osalta.

6.4.4.2 Musiikkitapahtumiin osallistuminen

Tutkimushenkilöiden osallistumista erilaisille musiikkijuhlille tai muihin tapahtumiin kysyttiin valmiiksi annettujen tapahtumien osalta, mutta he saivat vielä lisätä omia

vaihtoehtojaan jos halusivat¹⁷⁸. Ristiintaulukointi eri tapahtumissa käymisen ja erityisorientaation suhteen osoitti tilastollisesti merkitsevät yhteydet seikkojen väliltä. Tähän tulokseen kuitenkin täytyy suhtautua erittäin kriittisesti, koska tutkimushenkilövalinnan määräämät maantieteelliset seikat ovat vaikuttaneet varmastikin ratkaisevassa määrin osallistumiseen joihinkin tapahtumiin¹⁷⁹. Lisäksi tutkimukseen valituksi tuleminen on edellyttänyt selkeää suuntautumista tiettyihin musiikkityyleihin ja siten on selvää, että myös festaritarjonnan suhteen tutkitut henkilöt noudattavat mainittuja orientaatiopiirteitään.

Oikeastaan ainoan poikkeuksen suuntautumisen mukaisesta musiikkijuhlakäynnistä muodostavat sotilasmusiikkiorientoituneet osallistumalla gospelfestivaaleille ja Lahden urkuviikoille tilastollisesti merkitsevässä määrin muita ryhmiä useammin. Urkuviikoille osallistuminen selittyy luonnollisesti sotilasmusiikkiorientoituneiden sijoituspaikkakunnan mukaisesti, mutta gospelfestivaaleille osallistuminen ei. Hieman ihmetystä herättää myös rockorientoituneiden osallistuminen Joensuun laulujuhlien tilaisuuksiin. Tuloksien tarkastelun mielenkiintoisin osa on tiettyjen torjuntaa kuvastavien tunnuslukujen osoittama yhteys.

Big band-festivaalit Imatralla luonnollisesti ovat jazzorientoituneiden ja sotilasmusiikkiorientoituneiden mieleen, mutta eivät kansanmusiikkiorientoituneiden eikä punkkareiden. Joensuun laulujuhlilla ovat usein käyneet rockorientoituneet, harvoin sotilasmusiikkiin orientoituneet tai punkkarit. Puistoblues Järvenpäässä miellyttää rockorientoituneita, mutta muita harvemmin taidemusiikkiin orientoituneita. Retretin konserttitarjonta on parhaiten kohdannut jazzorientoituneita, harvoin punkkareita ja rockorientoituneita. Sen sijaan gospelfestivaaleilla ovat viihtyneet gospelorientoituneiden lisäksi sotilasmusiikkiorientoituneet hevareiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden vierastaessa tämäntyyppisiä tapahtumia voimakkaasti. Myöskään punkkarit eivät ole gospelfestivaaleista kiinnostuneita.

6.4.4.3 Omien kappaleiden tekeminen

Yli puolet vastaajista ilmoittaa tehneensä omia kappaleita (56,1%). Kappaleiden säveltämisen määrä vaihteli yhdestä sataanviiteenkymmeneen. Noin neljännes ilmoitti tehneensä yhdestä kymmeneen kappaletta, ja hieman harvempi (23,4%) yli kymmenen, mutta alle viisikymmentä kappaletta. Yli viisikymmentä kappaletta oli vastaajista säveltänyt ainoastaan 6,4%.

Ahkerimpia säveltäjiä etsittiin ristiintaulukoimalla erityisorientaatioryhmät ja sävellyksien tekomäärät luokittelulla (1-10, 11-50, 51-150). Ristiintaulukointi (p-arvo 0,000) osoittaa erittäin merkitsevän tilastollisen yhteyden olemassaoloa. Muita harvemmin ovat omia kappaleita säveltäneet kansanmusiikkiorientoituneet ("ei omia sävellyksiä" std.res. 3,9). Jazzorientoituneet ovat muita useammin säveltäneet yhdestä kymmeneen kappaletta (std.res. 1,7), kun puolestaan hevarit ja punkkarit vaikuttavat koko joukon tuotteliaimmilta ("sävellyksiä 11-50" std.res. hevareilla 2,3 ja punkkareil-

178 Liitteet 8a ja 8b osoittaa erilaisiin tapahtumiin osallistumisen tiheyden.

179 Ainakaan Joensuun laulujuhlien, Lahden urkuviikon ja Imatran bigband-festivaalin osalta tulos ei ole yleistettävissä tutkimuksen kohdehenkilövalintojen perusteella: suuri osa kaikista tutkituista henkilöistä on joensuulaisia, sotilasmusiikkiorientoituneet olivat kyselyn toteutushetkellä sijoitettuna Lahteen, Imatran big bandiläisistä muutammat osallistivat kyselyyn.

la 2,1). Samaan suuntaan viittaa seuraavankin luokan tulos ("sävellyksiä 51-200" std.res.: hevarit 1,4 ja punkkarit: 1,1).

6.4.5 Musiikillinen suuntaus eri ikäkausina

Seuraavat kappaleet esittelevät erityisorientaatioryhmille tyypillisiä mielimusiikin lajeja sekä musiikkisuuntauksissa tapahtuneita muutoksia ikäkausittain.

6.4.5.1 Mielimusiikki eri ikäkausina

Tutkituilta henkilöiltä tiedusteltiin heidän mielimusiikkiaan eri ikäkausina, jotka oli luokiteltu seuraavasti:

- 1=0-4v
- 2=5-7v
- 3=8-10v
- 4=11-13v
- 5=14-16v
- 6=17-19v
- 7=20v ja yli

TAULUKKO 13 Mielimusiikki ikäkausittain (suurimmat prosenttiarvot tummennettuna)

Musiikkinlaji	0-4v	5-7v	8-10v	11-13v	14-16v	17-19v	20v ja yli	YH-TEEN-SÄ
Lastenlaulut	82,5%	48,1%	16,1%	2,5%	0	0	0	100%
Perinteinen tanssimusiikki	7%	24,1%	20,3%	8,2%	6,6%	4,3%	2,4%	100%
Taidemusiikki	5,3%	9,0%	14,7%	13,3%	12,0%	16,6%	18,1%	100%
Kansanmusiikki	0	2,3%	0,7%	4,4%	5,4%	6,7%	12,0%	100%
Jazz	0	0,8%	2,1%	3,3%	9,0%	11,0%	18,7%	100%
Rock	0,9%	10,5%	35,0%	43,0%	32,5%	23,9%	12,7%	100%
Gospel	0,9%	2,3%	2,8%	3,2%	2,4%	5,5%	9,0%	100%
Hevi	1,8%	3,0%	7,7%	16,5%	25,9%	19,6%	13,9%	100%
Punk	0,9%	0	0,7%	3,2%	6,0%	9,8%	13,3%	100%
Viihdemusiikki	0,9%	0	0	1,3%	0	2,5%	0	100%

Taulukko 13 osoittaa selvästi musiikkimaun muotoutumisen, vanhimpien ikäryhmään tultaessa ollaan jo lähellä erityisorientaatioiden jakaumaa, mikä onkin luonnollista. On mielenkiintoista huomata, että lastenlaulujen kiinnostus laskee kaikilla tutkituilla jyrkästi noin kymmeneen ikävuoteen mennessä samalla kun kiinnostus rockmusiikkia kohtaan voimakkaasti lisääntyy.

Taulukko osoittaa itse asiassa musiikillisen erityisorientaation muovautumista melko hyvin. Erityisorientaatio alkaa saada muotoaan noin kymmenen ikävuoden paikkeilla vakiintuakseen murrosiän seestymisvaiheessa noin kuudentoista ikävuoden paikkeilla. Samaa osoittaa myös ristiintaulukointi erityisorientaatioiden suhteen:

p-arvon luottamusväli osoittaa kahden nuorimman ikäluokan¹⁸⁰ kohdalla ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä erityisorientaatioryhmiin, ja kolmannelta ikäryhmästä (8-10v) alkaen erittäin merkitsevää yhteyttä erityisorientaatioryhmien ja mielimusiikin välillä. Tilastollisesti merkitsevän yhteyden löytyminen ei sinänsä ole kummallista, sen sijaan paljastavaa ja mielenkiintoista on yhteyden sijoittuminen ajallisesti erityisorientaation synnyn selvittämisen näkökulmasta. Kolmannen ikäryhmän (8-10v) kohdalla (p-arvo 0,000) havaittu erittäin merkitsevää tasoa oleva tilastollinen yhteys on taidemusiikkiin orientoituneiden kohdalla tämän ikäkauden kohdalla perinteiseen tanssi- ja iskelmämusiikkiin kohdistuvaa (std.res. 2,1)¹⁸¹.

Gospelorientoituneiden mielenkiinto hengellistä musiikkia¹⁸² kohtaan on ollut erittäin voimakasta jo alle kymmenvuotiaana verrattuna muihin orientaatioryhmiin (std.res. 4,8). Sen sijaan rock-orientoituneilla ei tilastollisesti merkitsevää luokkaa olevia intressejä ole mihinkään suuntaan¹⁸³. Hevareiden kohdalla lähes merkitsevää tasoa oleva yhteys on siinä, että muita harvemmin he ovat kuunnelleet perinteistä tanssi- ja iskelmämusiikkia (std.res.-1,9). Jazzorientoituneilla ei tilastollisesti merkitsevää yhteyttä eri musiikinlajeihin ole olemassa vielä tässä ikäryhmässä¹⁸⁴.

Punkkarit ovat muita selvästi harvemmin kuunnelleet perinteistä tanssi- ja iskelmämusiikkia (std.res. -2,2), mutta puolestaan muita selvästi useammin heviä (std.res. 2,4) sekä punkkia (std.res. 2,1). Kansanmusiikkiin orientoituneiden kuuntelu on muita useammin kohdistunut juuri kansanmusiikkiin (std.res. 3,2).

Erytisorientaatioryhmistä musiikkimaun eriytyminen näyttää alkavan ensimmäisenä suuntautua sille myöhemmin tyypilliseen suuntaan gospelorientoituneilla -oletettavasti kodin uskonnollisella ilmapiirillä on yhteys asiaan. Myös kansanmusiikkiorientoituneet jo varhain suuntaavat kuunteluaan kansanmusiikkiin. Rockmusiikin alueella ainoastaan punkkareilla on selkeästi kiinnostusta punkkia ja jopa sitäkin enemmän heviä kohtaan jo alle kymmenvuotiaana.

Neljännessä ikäryhmässä (11-13v) (p-arvo 0,000) on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys erityisorientaation ja mielimusiikin välillä. Taidemusiikkiorientoituneet alkavat voimakkaammin suuntautua kohti taidemusiikkia, kuitenkin tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei ole havaittavissa, suuntaa antavalla tasolla kylläkin (std.res. 1,7). Gospelorientoituneiden kiinnostus hengelliseen musiikkiin näyttää vahvistuvan edelleen (std.res. 5,5). Rockorientoituneilla muita ryhmiä voimakkaampana ilmenevä kiinnostus juuri rockmusiikkia kohtaan alkaa hahmottua (std.res. 1,5). Hevarit puolestaan kuuntelivat heviä huomattavasti muita ryhmiä useammin jo tässä ikäluokassa (std.res. 3,7), joskin jonkinlaista kiinnostusta myös punkkia kohtaan esiintyy (std.res. 1,7). Jazzorientoituneet kuuntelivat jo tässä iässä muita useammin jazzmusiikkia (std.res. 2,7), mutta kiinnostusta myös perinteisen tanssi- ja iskelmämusiikin suuntaan on havaittavissa (std.res. 1,5).

180 Ikäluokassa 0-4v p-arvon luottamusväli 0,71-0,85 ja ikäluokassa 5-7v p-arvon luottamusväli 0,101 - 0,117.

181 Suuntaa antavalla tasolla he ovat myös muita useammin kiinnostuneita taidemusiikista (std.res. 1,5).

182 Gospel-nimikkeeseen alle on sijoitettu virret ja kaikki muu hengellinen musiikki tässä luokituksessa.

183 Suuntaa antavana voitaneen pitää perinteisen tanssimusiikin ja iskelmämusiikin kuuntelua (std.res. 1,4).

184 Suuntaa antavana voitaneen pitää taidemusiikin kuuntelua (std.res. 1,4) sekä jazzmusiikin kuuntelua (std.res. 1,3).

Punkkareiden kiinnostus punkkia kohtaan alkaa vakiintua (std.res. 1,4), ja edellisessä ikäluokassa ollut kiinnostus heviä kohtaan alkaa heiketä. Kansanmusiikkiorientoituneet kuuntelivat huomattavan paljon lastenlauluja muihin verrattuna (std.res. 2,3) sekä myös perinteistä tanssi- ja iskelmämusiikkia (std.res. 2,1). Kansanmusiikki on heidän kohdallaan ylivoimaisen korostunut (std.res. 4,7), mutta muita selvästi harvemmin he kuuntelivat rockmusiikkia (std.res. -2,1) tai heviä (std.res. -1,7). Sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla havaitaan suuntaa antavalla tasolla korostunut taidemusiikkiin kohdistunut kiinnostus muihin verrattuna (std.res. 1,6).

Viidennessä ikäluokassa (14-16v) (p-arvo 0,000) tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys on edelleen havaittavissa erityisorientaation ja mielimusiikin välillä. Voidaan katsoa, että tässä ikäluokassa on tutkituilla henkilöillä jo tapahtunut oman erityisorientaation synty ainakin musiikkimaun suhteen mitattuna.

Taidemusiikkiorientoituneilla korostuu 14-16 vuotiaana taidemusiikin kuuntelu (std.res. 3,7), ja toisaalta on viitteitä siitä, että he muita harvemmin kuuntelivat jazzia (std.res. -1,4). Gospelorientoituneilla voimakas kiinnostus hengellistä musiikkia kohtaan on selvää (std.res. 5,1), mutta toisaalta vaikuttaa siltä, että he muita harvemmin kuuntelevat heviä (std.res. -1,4). Rockorientoituneiden kohdalla rockmusiikin asema korostuu tässä ikävaiheessa suhteessa muihin ryhmiin (std.res. 2,3) ja hevareilakin kiinnostus heviä kohtaan on vahvasti muita suurempaa (std.res. 4,3).

Jazzorientoituneet kuuntelivat jo 14-16 vuotiaana muita ryhmiä useammin jazzia (std.res. 2,8) ja punkkarit punkkia (std.res. 6,9). Punkkareilla torjunta kohdistuu jazziin (std.res. -1,5), mutta jossain määrin myös perinteiseen tanssi- ja iskelmämusiikkiin (std.res. -1,3). Kansanmusiikkiorientoituneiden kiinnostus kohdistuu voimakaimmin kansanmusiikkiin (std.res. 5,3), mutta erittäin voimakkaana myös perinteiseen tanssi- ja iskelmämusiikkiin (std.res. 4,6). Torjunta kansanmusiikkiorientoituneilla kohdentuu erityisesti heviin (std.res. -2,4). Sotilasmusiikkiorientoituneet kohdistavat tässä ikäkaudessa muita useammin mielenkiintonsa jazzmusiikkiin (std.res. 2,4).

Kuudes ikäkausi (17-19v) ja seitsemäs ikäkausi (20v ja yli) osoittavat erityisorientaatioiden vahvistuvan suhteessa muihin. Myös muita musiikinlajeja kohtaan havaittava torjunta¹⁸⁵ saa hieman korostuneempia muotoja oman erityisorientaation kohotessa arvoasemaltaan dominoivaksi. Toisaalta on havaittavissa myös kiinnostuksen laajenemista sellaisiin musiikinlajeihin jotka muuten eivät ole yhteydessä varsinaisen orientaation omaan musiikinlajiin¹⁸⁶. Koska yhtenä tutkimushenkilöiden valintakriteerinä on ollut heidän itsensä ilmaisema voimakas sitoutuminen edustamaansa musiikkityyliin, ei kahden viimeisen ikäryhmän tuloksien tarkastelu ole mielekäästä. Tutkimushenkilöiden nykyinen musiikkimaku tulee selville huomattavasti laajemmin musiikkimakutestissä, joka käsitellään omana kokonaisuutenaan.

185 Eniten torjuntaa muita musiikinlajeja kohtaan näyttää esiintyvän punkkareilla ja kansanmusiikkiorientoituneilla.

186 Esimerkiksi taidemusiikkiorientoituneilla ikäluokassa 17-19v näyttää heräävän kiinnostusta viihdemusiikkia kohtaan (std.res. 1,9). Gospelorientoituneilla kiinnostus gospelin lisäksi samassa ikäluokassa kohdistuu usein taidemusiikkiin (std.res. 2,0) ja torjunta heviin (std.res. -2,0). Punkkarit ovat edelleen kiinnostuneita myös hevistä (std.res. 2,7), mutta ilmeisesti haluavat erottautua rockista (std.res. -2,0) sekä taidemusiikista (std.res. -2,0). Kansanmusiikkiorientoituneiden joukossa kiinnostus pysyy aikaisemman kaltaisena, mutta uutena musiikinlajina mukaan tulee viihdemusiikki (std.res. 2,2). Sotilasmusiikkiorientoituneet osoittavat kiinnostusta taidemusiikkia kohtaan (std.res. 2,0).

6.4.5.2 Kuunneltu ja soitettu mielimusiikki

Tutkittujen henkilöiden musiikkimakua selvitettiin monen erilaisen kysymyssarjan kautta. Ensinnä kysyttiin kategorisesti mitä musiikinlajeja vastaaja mieluiten kuuntelee ja soittaa. Luonnollisesti kuuntelu on laajempaa kuin soittaminen: kuuntelemiseen kykenee kuka hyvänsä, mutta minkä tahansa musiikinlajin soittaminen edellyttää soittimen ja tyylin hallintaa, suurempaa musiikillista kompetenssia. Luokkaan "muuta musiikkia" sijoittui jonkin verran vastauksia (27 ja 22 vastausta), joissa esiintyi lukuisia hajanaisia¹⁸⁷ musiikinlajeja, useimmin kuitenkin modernia taidemusiikkia.

Tarkastelu osoittaa muutamia mielenkiintoisia seikkoja. Ensinnäkin rockmusiikkia kuuntelee huomattavan suuri osa vastaajista (44,1%), mikä johtuu luonnollisesti siitä, että rockmusiikki on muodostunut tähän kyselyyn osallistuneen ikäluokan pääosalle jokapäiväiseksi musiikkityyliksi ja valtamusiikiksi. Myös taidemusiikki (25,3%) ja jazzmusiikki (23,5%) ovat suhteellisen paljon kuunneltuja myös muiden kuin oman orientaatioryhmänsä piirissä. Rockmusiikkia mieluiten soittavia on miltei kolminkertainen määrä (32%) orientaatioryhmään kuuluviin verrattuna (11,6% koko joukosta). Perinteistä tanssimusiikkia mieluiten soittavia on hieman vähemmän kuin kansanmusiikkiorientoituneiden osuus kaikista vastaajista. Sen sijaan kansanmusiikin soittaminen (16,3%) on ainoana musiikinlajeista kuuntelua (15,0%) yleisempää, siis kansanmusiikkia mieluiten soittaa myös joku muuhun orientaatioryhmään kuuluva.

Vaikka olettaa sopi jo etukäteen, että selvät yhteydet soitettun ja kuunnellun musiikinlajin sekä erityisorientaation välillä suoritettiin kuitenkin ristiintaulukointi ja Khin neliötesti¹⁸⁸, jotta nähtäisiin mahdolliset muut yhteydet erityisorientaatioryhmien ja eri musiikinlajien väliltä. Tarkastelu osoitti pääosin kunkin orientaatioryhmän suuntautuvan edustamaansa orientaatioon musiikkimaun suhteen. Torjunnasta mainittakoon taidemusiikkiorientoituneiden voimakas torjunta heviä kohtaan (std.res -2,1) ja punkkareiden voimakas torjunta taidemusiikkia (std.res -2,0) sekä jazzia (std.res -2,4) kohtaan. Kansanmusiikkiorientoituneet suuntautuvat vahvasti kansanmusiikkiin (std.res 5,9) ja perinteiseen tanssimusiikkiin (std.res 5,4). Sotilasmuusikkojen kiinnostus kohdistuu voimakkaimmin jazzmusiikkiin (std.res. 2,4).

Saadut tulokset vahvistavat aikaisemmin selkiintynyttä linjaa torjumisineen pieniä poikkeuksia aiheuttaa luokka "muuta musiikkia", koska siellä jo yksikin tehty valinta on aikaansaanut standardoidun residuaalin suuren heiton: siltä osin tulokset ovat p-arvonkin perusteella arvioiden vähiten merkitseviä.

Mieluiten soitettu musiikki

Mieluiten soitettu musiikki kuvastaa kuuntelua jyrkemmin suhtautumista eri musiikinlajeihin, torjunta muita musiikinlajeja kohtaan on yleistä ja voimakasta. Tämä tulee esille taidemusiikkiorientoituneilla rockiin (std.res. -2,3) ja jazziin (std.res. -2,0) kohdistamana torjuntana. Rockorientoituneet torjuvat taidemusiikin soittamisen

187 Kuuntelu: moderni taidemusiikki 3,2%; nykypop 1,3%; chansanit 0,6%; country ja blues 1,3%; grunge 1,3%; kaikki 2,5%; fuusio 1,9%; hardcore rap 1,3%; blues 1,9%; tekno/konemusa 0,6%; funky 1,3%. Soittaminen: moderni taidemusiikki 2,4%; soul ja lattarimusiikki 1,8%; blues ja country 1,2; punkmetal 0,6%; laulelmat 1,2%; progressiivinen rock 0,6%; kaikki 1,2%; blues 1,2%; viihdemusiikki 1,8%; tekno 0,6%; funky 0,6%.

188 Lisäksi silloin kun Khin neliötestin oletukset eivät olleet voimassa laskettiin p-arvon luottamusväli eksaktien testien avulla.

(std.res -2,1). Hevareiden suuntaus kohdistuu vahvasti rockgenreen, he torjuvat hevin lisäksi kaikkien muiden musiikinlajien soittamista paitsi punkin ja rockin. Punkkarit torjuvat vahvimmin taidemusiikin (std.res. -2,4) jazzin (std.res -2,1) ja gospelin (std.res -1,8). Kansanmusiikkiorientoituneet torjuvat voimakkaimmin rockin (std.res -2,8) ja jazzin (std.res -2,1).

6.4.6 Arvot ja asenteet

6.4.6.1 Elämäntapaan liittyvät arvot ja asenteet

Vastaajien elämäntapaan ja asenteisiin liittyviä seikkoja testattiin lukuisia (165) kysymyksiä sisältävällä kysymyssarjalla, jonka tavoitteena oli muodostaa käsityksien asennoitumisesta erilaisiin suomalaista elämänmenoa sivuaviin seikkoihin. Kaikkein ensimmäiseksi kaikki tutkimuksen tähän osioon kuuluvat kysymykset kuitenkin käytiin läpi yksittäisinä muuttujina (tosin asiakokonaisuuksiin ryhmiteltyinä) orientaatioryhmien yhteisten ja toisistaan poikkeavien väittämiin suhtautumistapojen havaitsemiseksi. Vertailu perustuu Kruskall-Wallisin yksisuuntaiseen varianssi-analyysiin. Sellaiset asiakokonaisuudet, joista muodostetut summamuuttujat erottelivat orientaatioryhmiä toisistaan käsitellään muussa yhteydessä.

Musiikkiin suhtautumista mittaava osio käsitti 52 muuttujaa. Muuttujille suoritettiin faktorianalyysi, jotta saataisiin selville niitä dimensioita, joita musiikkiin suhtautuminen sisältää väittämien viitekehysessä. Faktoroinnin perusteella yhteen latautuneiden muuttujien reliabiliteetti testattiin Crombachin alfa-testillä, jotta nähtiin mittasivatko ne samaa asiaa. Reliabiliteettitestin jälkeen muuttujista muodostettiin summamuuttujia, joita puolestaan testattiin yksisuuntaisella varianssi-analyysillä orientaatioryhmien välisten erojen löytämiseksi. Muodostettujen summamuuttujien tarkastelu ja analyysi osoittaa erot eri ryhmien suhtautumisessa mainittuihin seikkoihin, ja milloin eroja ei ole havaittavissa ryhmille tyypilliset painottumiset. Faktoroinnin perusteella laadittujen summamuuttujien tarkastelut on liitetty tämän luvun vastaavia asiakohdita käsittelevään yhteyteen.

Seuraavassa esitetään tarkemmin (p-arvo näkyvillä) yksittäisistä väittämistä ainoastaan ne, joiden kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja orientaatioryhmittäin oli havaittavissa. Muilta osin todetaan ainoastaan yleinen asennoituminen väittämää kohtaan. Kruskall-Wallis testin p-arvo osoittaa ryhmien välisten tilastollisesti merkitsevien erojen olemassaolon.

Elämässä tärkeimmät asiat

Taidemusiikkiorientoituneet¹⁸⁹ pitävät perhettä elämän tärkeimpänä asiana muita useammin (p=0,012). He katsovat, että luovuus on ihmisen tärkein voimavara. Taideorientoituneet pyrkivät irti rutinoitumisesta (p=0,008) ja he eivät voisi elää ilman musiikkia (p=0,011).

Gospelorientoituneet pitävät harvimmin ystäviä elämän tärkeimpänä asiana (p=0,012). Myöskään terveys ei merkitse heille yhtä paljon kuin muille ryhmille (p=0,000). Gospelorientoituneilla on elämässään selkeät tavoitteet (p=0,003), kuitenkin päämääränä heillä ei ole elintason nostaminen (p=0,004). Gospelorientoituneet vastustavat voimakkaimmin rasismia, mutta luonnonsuojelu ei ole heille yhtä tärkeää

189 Tässä kappaleessa käsitellyt väittämät on esitetty liitteessä 9.

kuin muille ryhmille. Gospelorientoituneille vapaa-aika ei ole tärkeintä aikaa.

Rockorientoituneille rockmusiikin merkitys tärkeänä osana elämää on muita ryhmiä suurempi ($p=0,000$). Hevareille perhe on ryhmistä vähiten tärkeä ($p=0,012$). He pitävät etikettiä ja käyttäytymissääntöjä useimmin teennäisinä ($p=0,003$) ja kaikista ryhmistä vähiten inhoavat epäjärjestyä. Rasismien vastustaminen on hevareille muita ryhmiä harvinaisempaa.

Kansanmusiikkiorientoituneet pitävät useimmin työtä elämän tärkeimpänä seikkana ($p=0,000$) samoin kuin terveyttä ($p=0,000$). He suunnittelevat koko ajan tulevaisuuttaan eteenpäin, ja kunnioittavat hyviä tapoja muita ryhmiä enemmän ($p=0,000$). Sama seikka ilmenee myös siinä, että kansanmusiikkiorientoituneet harvimminkin pitävät etikettiä ja käyttäytymissääntöjä teennäisinä ($p=0,003$). He katsovat muita useammin voivansa elää ilman musiikkia ($p=0,011$). Rock ei ole kansanmusiikkiorientoituneille tärkeä osa elämää ($p=0,000$) ja he eivät nauti rahan kuluttamisesta ($p=0,005$). He inhoavat epäjärjestyä ($p=0,003$) ja haluavat pitää asiansa järjestyksessä. Kansanmusiikkiorientoituneet vastustavat muita ryhmiä harvemmin fasismia ($p=0,048$). Heille aseellinen palvelus on ainoa oikea tapa suorittaa asevelvollisuus ($p=0,000$), he eivät kannata siviilipalvelusta ($p=0,000$) ja katsovat puolustusvoimien olevan itsenäisyytemme taie ($p=0,000$). Niin ikään kansanmusiikkiorientoituneille presidentti on muita ryhmiä useammin maan isä ($p=0,001$).

Punkkareille ystävät ovat muita ryhmiä useammin tärkeintä elämässä ($p=0,012$). He harvimminkin suunnittelevat tulevaisuuttaan eteenpäin, eikä heidän elämällään ole selkeitä tavoitteita yhtä usein kuin muilla ryhmillä ($p=0,003$). Vapaa-aika on punkkareille tärkeintä aikaa. He ovat ryhmistä eniten huolissaan maapallon nykytilanteesta, ja katsovat ihmisen olevan vastuussa luonnosta. Punkkarit vastustavat useimmin fasismia ($p=0,048$) kuten myös aseellista palvelusta ($p=0,000$). He kannattavat muita ryhmiä useammin siviilipalvelusta ($p=0,000$). Punkkarit eivät koe presidenttiä maan isäksi ($p=0,001$).

Jazzorientoituneet nauttivat ryhmistä eniten rahan kuluttamisesta ($p=0,005$) ja heidän päämääränään on useimmin elintason nostaminen ($p=0,004$).

Sotilasmuusikot eivät pidä luovuutta ihmisen tärkeimpänä voimavarana. He eivät myöskään yhtä usein kuin muut ryhmät ole huolissaan maapallon nykytilasta. Sotilasmuusikot harvimminkin katsovat ihmisen olevan vastuussa luonnosta ja muita ryhmiä harvemmin he ilmoittavat haluavansa pitää asiansa järjestyksessä.

Stressi ja rentoutuminen

Summamuuttuja *Stressi ja rentoutuminen* rakennettiin¹⁹⁰ seuraavista väittämissä:

- Vapaa-aikanani rentoudun
- Koen työni/elämäni stressaavana
- Vapaa-aikanani kykenen unohtamaan kiireen ja työn
- Musiikin avulla vapaudun stressistä
- Soittaminen on minulle kuin terapiaa
- Koen jatkuvasti stressiä elämässäni
- Elämäni on myrskyisää

Ristiintaulukoin osoitti, että orientaatioryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja summamuuttujan suhteen. Koko vastaajajoukosta miltei neljä viidennestä

(78,1%) sijoittuu kategoriaan "pystyy rentoutumaan". Keskimmäiseen kategoriaan "neutraali suhtautuminen väittämiin" sijoittuu noin viidennes (19,5%) vastaajista ja kategoriaan "vaikea rentoutua, stressaantunut" sijoittuu ainoastaan 2,4% koko vastaajajoukosta.

Heikoiten rentoutumaan kykenevät jazzorientoituneet, parhaiten taidemusiikkiin orientoituneet. Työnsä stressaavimpana kokevat kansanmusiikkiorientoituneet, vähiten stressiä on taidemusiikkiorientoituneilla. Jazzorientoituneiden on puolestaan vaikeinta unohtaa vapaa-aikanaan kiirettä ja työtä. Parhaiten stressistä vapautuvat soittamalla gospelorientoituneet, heille soittaminen on useimmin myös kuin terapiaa.

Rehellisyys ja lainkuuliaisuus

Erikseen tarkasteltuna jokainen väittäjä osoittautui tilastollisesti merkitsevässä määrin orientaatioryhmiä erotteleviksi (kaikkien $p=0,000$).

Väittämät:	Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Rehellisyys maan perii	sama+	taide	hevi
Kunnioitan lakeja ja sääntöjä	sama	kansan	punk
Täydellinen rehellisyys on hyvästä	sama	gospel	punk
Noudatan yleensä annettuja normeja ja sääntöjä	sama	gospel	punk

Taidemusiikkiorientoituneet sekä gospelorientoituneet uskovat lujimmin rehellisyyteen. Kansanmusiikkiorientoituneet ja gospelorientoituneet noudattavat sekä kunnioittavat lujimmin annettuja lakeja ja normeja sekä sääntöjä. Kapinallisuuttaan mainittuihin väittämiin suhtautumisessa osoittavat punkkarit ja hevarit. Punkkarit katsovat etteivät kunnioita annettuja lakeja, normeja tai sääntöjä. Täydellinen rehellisyys ei myöskään ole heidän näkökulmastaan katsottuna hyvästä. Hevarit puolestaan eivät usko rehellisyyden perivän maata.

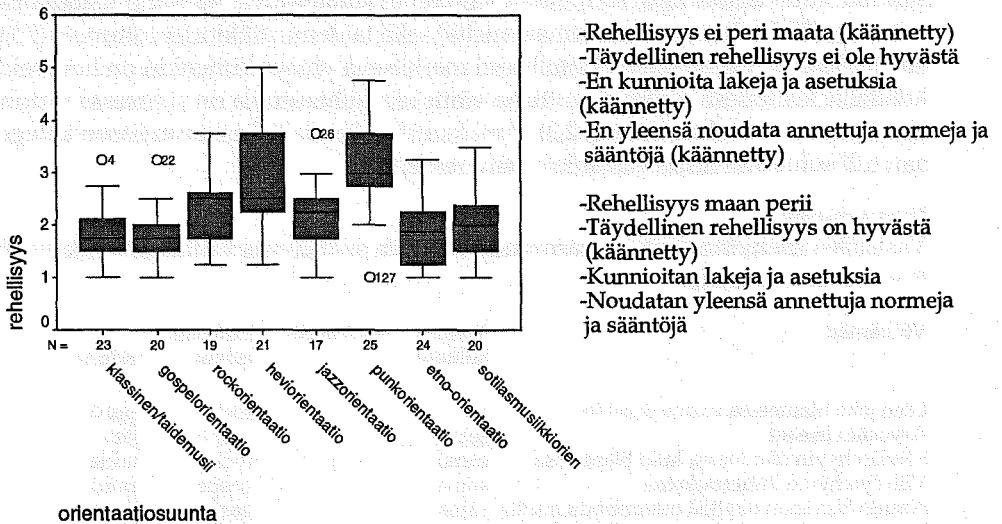
Rehellisyyttä ja lainkuuliaisuutta koskevista väittämistä muodostettiin seuraavaksi kaikki neljä väittämää sisältävä summamuuttuja¹⁹¹. Ristiintaulukointi osoitti tilastollisesti erittäin merkitsevien erojen ($p=0,000$) olemassaolon orientaatioryhmien välillä. Täysin rehellisyyttä ilmaisevien väittämien kanssa samaa mieltä¹⁹² olevia oli suhteellisesti eniten kansanmusiikkiorientoituneissa (std.res. 1,5) sekä gospelorientoituneissa (std.res.1,2). Punkkareissa puolestaan oli vähiten tähän kategoriaan sijoittuvia (std. res. -3,0). Standardoitu residuaali osoittaaakin tilastollisen yhteyden olevan juuri punkkareiden kohdalla merkitsevä. Keskimmäiseen kategoriaan joka ilmaisee neutraalia suhtautumista summamuuttujan väittämiin sijoittuu suhteellisesti eniten vastaajia myös punkkareiden (std.res. 2,5) joukosta. Kielteisesti summamuuttujan väittämiin suhtautuvat punkkarit (std.res.3,2) sekä hevarit (std.res. 3,2).

Rockgenreen laajassa merkityksessä jo 1950-luvulta lähtien liitetty kapinahenkisyys näyttää elävän vieläkin jossain määrin: punkkarit, hevarit ja rokkarit sijoittuvat muita vähemmän rehellisyyttä korostavien väittämien puoleen. Myös jazzorientoituneissa on nähtävissä lievää erottumista muista ryhmistä. Gospelorientoituneet, taidemusiikkiorientoituneet, kansanmusiikkiorientoituneet ja sotilasmuusikot edustavat puolestaan rehellisyyttä korostavia näkemyksiä mikä käy hyvin selville seuraav-

191 Cronbachin alfa 0,7327.

192 Luokitus: 1-2,49= samaa mieltä; 2,5-3,49= ei osaa sanoa; 3,5-5= erimielistä.

vasta boxplot-kuviosta. Tulos on samansuuntainen kapinointia koskevan väittämän ristiintaulukointituloksen kanssa.

KUVIO 11 Boxplot-kuvaaja summamuuttujasta Rehellisyys

Summamuuttuja *Luonnonsuojelu* rakennettiin seuraavista väittämistä:

- Olen huolissani maapallon nykytilanteesta
- Luonnonsuojelu on tärkeää
- Ihminen on vastuussa luonnosta

Luonnonsuojelusummamuuttujan suhteen ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja orientaatioryhmien välillä. Myönteisimmin luonnonsuojeluun suhtautuivat punkkarit (kaikki vastaajat sijoittuivat ensimmäiseen kategoriaan) ja kielteisimmin hevarit (yhteensä viisi vastaajaa neutraalissa tai kielteisessä kategoriassa). Kokonaisuutena katsoen tutkittu joukko on erittäin luonnonsuojelumyönteistä, väittämien kanssa samaa mieltä olevien kategoriaan sijoittuu miltei yhdeksän vastaajaa kymmenestä (88,7%). Neutraaliin kategoriaan sijoittuu koko vastaajajoukosta noin joka kymmenes (10,1%) ja kielteiseen luokkaan vain kaksi henkilöä (1,2%).

Summamuuttuja *Terveys ja elämän tasapaino* rakennettiin seuraavista väittämistä¹⁹³:

- Terveys merkitsee minulle elämässä eniten
- Pyrin sisäiseen tasapainoon
- Elämäni on tasaista
- Elämäni ei ole myrskyisää (käännetty)
- Haluan pitää asiain järjestyksessä
- Negaatio väitteestä: Millään ei ole niin väliä (käännetty)
- Vastustan alkoholinkäyttöä
- Vastustan huumeiden käyttöä
- Vastustan tupakointia

Ristiintaulukointi osoitti, että orientaatioryhmien välillä on olemassa tilastollisesti merkitseviä eroja ($P=0,010-0,016$) summamuuttujan suhteen tarkasteltuna. Myönteisimmin summamuuttujan sisältämiin väittämiin suhtautuivat kansanmusiikkiorientoituneet (87,5% kategoriassa samaa mieltä) sekä taidemusiikkiorientoituneet (73,9% em. luokassa). Varsinainen tilastollisesti merkitsevä yhteys kuitenkin on hevareiden kohdalla: kielteisesti summamuuttujan väitteisiin suhtautuvia on suhteessa muuhun aineistoon aivan liikaa (std.res. 2,3). Punkkareiden kohdalla keskimmaiseen kategoriin tuli suhteessa liikaa vastauksia (std. res. 2,1).

Itsevarmuus

Vastaajien itseluottamusta ja -varmuutta testattiin seuraavista väittämistä rakennetulla summamuuttujalla:

Väittämät:	Yleinen suhtaut.	myönteisin	kielteisin ryhmä	ryhmä
Olen joka tilanteessa varma itsestäni	eri		rock	punk
Arvostan itseäni	sama		gospel	jazz
Selviän hyvin tilanteessa kuin tilanteessa	sama		rock	taide
Viihdyn hyvin ihmisjoukossa	sama		gospel	punk
Nautin kun saan näyttää osaamistani muille	sama		gospel	kansan
Näytän muille mielelläni muusikointaitojani	sama		hevi	punk

Ristiintaulukointi osoitti, että tilastollisesti merkitseviä eroja orientaatioryhmien välillä ei ole summamuuttujan suhteen olemassa. Paras itseluottamus tämän summamuuttujan mukaan mitattuna on gospelorientoituneilla (55,0% hyvän itseluottamuksen luokassa) rockorientoituneilla (52,6% em. luokassa) ja hevareilla (52,4% em. luokassa). Heikoin itseluottamus on puolestaan punkkareilla, joista miltei neljännes sijoittui heikon itsetunnon omaavien luokkaan (24%). Kansanmusiikkiorientoituneista suurin osa, (66,7%) sijoittui keskimmaiseen itsetuntoa osoittavaan luokkaan.

Koko vastaajajoukosta suurin osa sijoittuu korkean itseluottamuksen omaavien ryhmään (42,6%) sekä keskimmaiseen itseluottamusta osoittavaan ryhmään (47,3%). Vain noin joka kymmenes vastaaja omaa tällä mittarilla mitaten heikon itseluottamuksen (10,1%).

Yksittäisten muuttujien tarkastelun perusteella vaikuttaa siltä, että rockorientoituneiden ja hevareidenkin itseluottamus on vahvin muihin verrattuna, kun taas itsensä arvostamisen suhteen gospelorientoituneet ovat vahvimpia. Punkkarit eivät ole varmoja itsestään eivätkä he viihdy ihmisjoukoissa yhtä hyvin kuin muut ryhmät. Omaan osaamistaan epäilevät eniten kansanmusiikkiorientoituneet ja jonkinlaisia pelkoa selviämisestä tilanteessa kuin tilanteessa on myös taidemusiikkiorientoituneilla.

Elämän järjestys ja itsensä arvostus

Yhdentoista väittämän sarjalla testattiin elämän järjestykseen ja itsensä arvostamiseen liittyviä seikkoja yksittäisten muuttujien kohdalla sekä summamuuttujana¹⁹⁴. Kysymyssarjan reliabiliteettia testattiin Crombachin alfa-testillä, joka osoitti muuttu-

194 Yksittäisten muuttujien kesken ei tilastollisesti merkitsevää luokkaa olevia eroavuuksia löytynyt. Lisäksi yksisuuntainen varianssianalyysi osoitti muuttujien olevan ryhmittäin liian homogeenisia testioletuksien suhteen. Summamuuttujaksi muovattaessa, yksisuuntainen varianssianalyysi osoitti testin olevan mielekäs (Levenen testisuure 0,825 eli $>0,5$) ja ryhmien väliset eroavuudet tilastollisesti merkitseviksi ($p=0,008$). Tukeyn monimuuttuja-analyysi puolestaan osoitti eroavuuksien sijainnin.

jien mittaavan samaa asiaa kohtalaisen hyvällä luotettavuustasolla (alfa 0,7585). Yksisuuntaisen varianssianalyysin oletukset eivät kaikkien muuttujien kohdalla osoittautuneet voimassaoleviksi¹⁹⁵ (ryhmät eivät muuttujan olleet vaihtelun suhteen homogeenisia) joten tulosten kontrolloimiseksi ryhmien välisiä eroja testattiin myös Kruskal-Wallisn yksisuuntaisella varianssianalyysillä.

Summamuuttuja *Elämän järjestys ja itsensä arvostus*¹⁹⁶ rakennettiin seuraavista väittä-
mistä:

Inhoan epäjärjestystä
Siivoaminen on tärkeää
Annan arvoa kauneudelle missä sitä näenkään
Suunnittelen koko ajan tulevaisuuttani eteenpäin
Elämälläni on selkeät tavoitteet
Haluan pitää asiaini järjestyksessä
Olen joka tilanteessa varma itsestäni
Arvostan itseäni
Selviän hyvin tilanteessa kuin tilanteessa
Viihdyn hyvin ihmisjoukossa
Soitan, koska haluan olla huomion kohteena
Nautin, kun saan näyttää osaamistani muille

Lähimmäksi summamuuttujan sisältämiä väitteitä sijoittuvat kansanmusiikkiorientoituneet (ka. 2,2582) ja rockorientoituneet (ka.2,2727), ja vähiten samaa mieltä summa-
muuttujan väitteiden kanssa ovat hevarit (ka. 2,7143) ja punkkarit (ka. 2,8145).

Erot summamuuttujan suhteen¹⁹⁷ olivat Tukeyn monimuuttujavertailun perusteella rockorientoituneiden ja punkkareiden välillä ($p=0,030$), sekä punkkareiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden välillä ($p=0,012$). Epäjärjestystä inhoavat eniten kansanmusiikkiorientoituneet ja vähiten hevarit ja punkkarit. Kansanmusiikkiorientoituneille myös siivoaminen on ryhmistä tärkeintä. Kansanmusiikkiorientoituneet ja rockorientoituneet myös pyrkivät pitämään useimmin asiat järjestyksessä, mihin taas eivät pyri punkkarit ja hevarit.

Kauneutta puolestaan arvostavat eniten gospel- ja rockorientoituneet, vähiten sotilasmuusikot ja punkkarit. Tulevaisuuden suunnittelu korostuu kansanmusiikkiin ja taidemusiikkiin orientoituneilla, vähiten tulevaisuuttaan suunnittelevat punkkarit. Elämässään selkeät tavoitteet on useimmin gospel- ja kansanmusiikkiorientoituneilla. Gospelorientoituneilla on myös korkein itsensä arvostaminen, heikoin se on taidemusiikki- ja jazzorientoituneiden ryhmillä. Itsevarmuus ja luottamus omaan selviytymiseen tilanteessa kuin tilanteessa on korkein rockorientoituneiden ryhmässä. Hevareiden kanssa he myös nauttivat eniten huomion kohteena olemisesta sekä osaamisensa näyttämisestä.

Kun summamuuttuja jaettiin kahteen osaan (siisteyttä ja elämän järjestystä kuvaavaan sekä itsensä arvostusta heijastavaan) havaittiin, että tilastollisesti merkittäviä eroja löytyi ainoastaan ensimmäisestä mainitusta. Muuttujat, jotka tähän sisällytettiin ovat seuraavat:

195 Levenen testillä testattuna.

196 Levenen testillä testattu ryhmien varianssien homogeenisuus osoittautui riittäväksi päätelmien tekemistä varten ilman lisätestauksia ($p=0,825$ eli $>0,05$).

197 Ryhmien välisten erojen tilastollinen merkitsevyystaso: $p=0,008$.

Summamuuttuja *Siisteys ja elämän järjestys*¹⁹⁸ rakennettiin seuraavista väittämistä:

- Inhoan epäjärjestystä
- Annan arvoa kauneudelle, missä sitä näenkään
- Suunnittelen koko ajan tulevaisuuttani eteenpäin
- Elämälläni on selkeät tavoitteet
- Siivoaminen on tärkeää
- Haluun pitää asiain järjestyksessä

Myönteisimmän summamuuttujan väittämiin suhtautuivat kansanmusiikkiorientoituneet (ka.2,0960) ja taideorientoituneet (ka. 2,2522), kielteisimmän punkkarit (ka. 2,8800) ja hevarit (ka. 2,8952). Tukeyn monivertailutestin mukaan tilastollisesti merkitsevästi toisistaan poikkeavat eniten hevareista ja punkkareista kansanmusiikkiorientoituneet (kummallakin $p=0,001$). Myös taidemusiikkiorientoituneet ja punkkarit ($p=0,030$) sekä hevarit ($p=0,025$) poikkeavat tilastollisesti merkitsevässä määrin toisistaan.

Yksittäisiin väittämiin suhtautuminen

Taidemusiikkiin¹⁹⁹ orientoituneille toisten kunnioituksen saavuttaminen on muita ryhmiä tärkeämpää. He myös useimmin rentoutuvat vapaa-aikanaan, ja käyvät kaikista ryhmistä useimmin taidemusiikkikonserteissa ($p=0,000$). Taideorientoituneet torjuvat voimakkaimmin pukeutumisessaan niitit ja kuvasymbolit ($p=0,000$).

Gospelorientoituneet kokevat elävänsä täysillä tätä päivää muita ryhmiä enemmän, samalla tavoin he myös haluavat elää ajan hermolla muita ryhmiä useammin. Gospelorientoituneet eivät pidä originaaliesineistä, he eivät myöskään koe jatkuvasti stressiä elämässään. Mustaan pukeutuminen on gospelorientoituneille vierasta ($p=0,000$), samoin kuin kova kiire ($p=0,001$). He käyvät muita ryhmiä harvemmin ravintoloissa ($p=0,000$) ja kuuntelevat muita ryhmiä mieluummin CD-levyjä vinyyliin sijaan ($p=0,000$). Luonnollista on, että gospelorientoituneet kaikista ryhmistä useimmin vastustavat alkoholin käyttöä, huumeiden käyttöä sekä tupakointia (kaikkien väittämien $p=0,000$).

Rockmusiikkiin orientoituneet eivät katso elävänsä ajan hermolla yhtä usein kuin muut ryhmät. He pitävät kaikkein eniten originaaliesineistä, ja ovat useimmin kiinnostuneita moottoripyöristä sekä 50-60 -luvun autoista. Rökkareiden elämä ei muihin ryhmiin verrattaessa ole tasaista ($p=0,020$), ja he katsovatkin muita ryhmiä useammin, että elämässä pitää olla vauhtia ($p=0,001$).

Jazzorientoituneet eivät elä täysillä tätä päivää muihin ryhmiin verrattuna. He eivät rentoudu vapaa-aikanaan, eivätkä myöskään pysty unohtamaan vapaa-aikanaan kiirettä ja työtä. He kokevat muihin ryhmiin verrattaessa useimmin jatkuvasti stressiä elämässään, ja myös työnsä/elämänsä useimmin stressaavana. (Minkään mainitun muuttujan suhteen ei ryhmien välillä havaittu tilastollisesti merkitsevää tasoa olevia eroja.)

Punkkarit eivät pyri saavuttamaan toisten kunnioitusta. Vaikka punkkarit eivät kuuntele paljoa radiota, musiikkia he kuitenkin kuuntelevat enemmän kuin tunnin päivässä useammassa tapauksessa kuin minkään muun ryhmän jäsenet ($p=0,021$). Musiikin kuuntelu tapahtuu useimmin vinyylilevyltä ($p=0,000$). Punkkareiden

198 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa: 0,6986. Tulos on Levenen yksisuuntaisen varianssianalyysin lisäksi testattu Kruskal-Wallis testillä.

199 Väittämät Khin neliötestausten osoittaminen p-arvoineen sekä yleisine suhtautumisineen on esitetty liitteessä 10.

pukeutumiseen niitit ja kuvasymbolit kuuluvat ryhmistä eniten ($p=0,000$), kuten myös mustaan pukeutuminen ($p=0,000$). He käyvät ryhmistä useimmin kuuntelemissa bändejä ($p=0,000$), sen sijaan klassisen musiikin konserteissa he käyvät harvimminkin ($p=0,000$). Punkkarit eivät muihin ryhmiin verrattuna vastusta niin usein huumeidenkäyttöä ja tupakointia (kummankin väitteen kohdalla $p=0,000$).

Hevareille siivoaminen on ryhmistä vähiten tärkeää. He pitävät useimmin pitkistä tukasta miehillä ($p=0,000$) ja pukeutuvat mielellään nahkatakkiin, bootseihin ja farkkuihin ($p=0,000$). Hevareilla on ryhmistä harvimminkin kiire ($p=0,001$), ja he käyvät useimmin ravintoloissa ($p=0,000$). Yksinkertainen elämäntapa ei hevareita muihin verrattuna miellytä ($p=0,014$), eikä heidän elämäntapaansa kuulu olennaisena osana liikunta ($p=0,015$). Lavatansseissa he käyvät harvimminkin ($p=0,000$) ja he hyväksyvät muita ryhmiä useammin alkoholin käytön ($p=0,000$).

Vaikka kansanmusiikkiorientoituneet kuuntelevat ryhmistä eniten radiota, musiikkia he eivät kuitenkaan kuuntele yli tuntia päivässä. Siivoaminen on heille tärkeää, ja he eivät koe työtään/elämäänsä stressaavana. Kansanmusiikkiorientoituneet kykenevät ryhmistä useimmin unohtamaan vapaa-aikanaan kiireet ja työn. Heidän elämänsä kuuluu runsas luonnossa liikkuminen ($p=0,001$), ja muutenkin olennaisesti liikunta ($p=0,000$). Kansanmusiikkiorientoituneet pitävät yksinkertaisesta elämäntavasta ($p=0,014$) ja he käyvät kaikista ryhmistä harvimminkin kuuntelemissa bändejä ($p=0,000$) tai elokuvissa ($p=0,000$). Sen sijaan lavatansseissa käyminen on heille tyypillisintä ($p=0,000$). Kansanmusiikkiorientoituneet eivät katso, että elämässä pitäisi olla vauhtia ($p=0,001$), heidän elämänsä on muihin verrattuna tasaista ($p=0,020$) eikä suinkaan myrskyisää ($p=0,000$). Ryhmistä kaikkein harvimminkin kansanmusiikkiorientoituneet pukeutuvat nahkatakkiin, bootseihin ja farkkuihin ($p=0,000$) eivätkä he pidä pitkistä tukasta miehillä ($p=0,000$). Moottoripyörät tai 50-60-luvun autot kiinnostavat kansanmusiikkiorientoituneita kaikista ryhmistä vähiten (p -arvo kummankin väitteen kohdalla = $0,000$).

Sotilasmusiikkiorientoituneet erottuvat muista ryhmistä ainoastaan siinä, että heidän elämänsä on muihin verrattuna myrskyisää ($p=0,000$) ja he käyvät muita useammin elokuvissa ($p=0,000$).

Väittämien perusteella elämäntapoja arvioiden voi päätellä seuraavia seikkoja:

-Taidemusiikkiorientoituneet pyrkivät elävästi tavoitteellista elämää kuitenkin rentoutuen vapaa-aikanaan sekä käyden usein taidemusiikkikonserteissa. Ulkoiselta olemukseltaan he eivät halua erottua muista ihmisistä.

-Gospelorientoituneet kokevat elävänsä täysillä tätä päivää. He eivät käy ravintoloissa ja vastustavat niin alkoholin käyttöä, tupakointia kuin huumeitakin. Gospelorientoituneet eivät ole kiireisiä, ja he eivät ole stressaantuneita.

-Rockorientoituneet suuntautuvat kiinnostukseltaan menneeseen, he innostuvat vanhoista autoista ja originaaliesineistä. Elämäntään he odottavat vauhtia ja he katsovat, ettei elämä ole tasaista.

-Jazzorientoituneet ovat työstään ja elämästään stressaantuneita, he eivät kykene vapaa-aikanaan unohtamaan kiirettä. Yhteiskunnallisen aseman tavoittelu on keskeisellä osalla heidän elämässään.

-Punkkarit osoittavat habitustaan pukeutumisen ja erilaisten symbolien käytöllä, ja heitä ei liikuta mitä muuta ajattelevat. Bändien kuuntelu kuuluu olennaisesti heidän elämäntapaansa samoin kuin muita ryhmiä myönteisempi suhtautuminen tupakointiin ja huumeisiin.

-Hevarit pitävät pitkää tukasta miehillä, ja osoittavat myös pukeutumisellaan hevariuttaan. Ravintoloissa käyminen ja kiireetön, joskaan ei yksinkertainen elämäntapa on hevareille tyypillinen. Liikunta ei kuulu heidän elämäntapaansa, ja alkoholin käyttöön he suhtautuvat vapaamielisesti.

-Kansanmusiikkiorientoituneiden elämäntapaan kuuluu olennaisesti luonnossa liikkuminen ja yksinkertainen elämäntapa. He kykenevät unohtamaan kiireet ja työn vapaa-aikanaan. Siisteys on kansanmusiikkiin orientoituneille tärkeää ja he kuuntelevat paljon radiota. Kansanmusiikkiorientoituneiden elämä on tasaista, ja ainoastaan lavatansseissa käynti katkaisee joskus idyllin.

-Sotilasmuusikot elävät säännöllistä elämää jo yksistään elämäntilanteensa perusteella, joskin he itse katsovat elämänsä olevan myrskyisää. Elokuviissa käyminen on heille tyypillistä.

6.4.6.2 Suhtautuminen muihin ihmisiin

Muihin ihmisiin suhtautumista testattiin summamuuttujalla, jossa oli seuraavat väittämät:

- Jokainen ihminen päättää itse elämästään
- Ystävät ovat tärkeintä elämässä
- Hyväksyn varauksetta erilaiset ihmiset
- Perhe on tärkeintä elämässä
- Pyrin saavuttamaan toisten kunnioituksen
- Ihminen on vastuussa lähimmäisistään
- Elän sovussa toisten ihmisten kanssa

Summamuuttuja²⁰⁰ koodattiin siten, että suhtautuminen muihin ihmisiin voitiin erottaa akselilla positiivinen - neutraali - negatiivinen²⁰¹. Ristiintaulukointi orientaatioryhmien suhteen ei osoittanut tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä²⁰². Positiivisimmin muihin ihmisiin suhtautuivat tämän summamuuttujan mukaan kansanmusiikkiorientoituneet (std.res. 0,8) ja jazzorientoituneet (std.res.0,4) ja negatiivisimmin sotilasmusiikkiorientoituneet (std.res.1,6) sekä heviorientoituneet (std.res. 1,5). Hevarien kokonaissuhtautuminen oli kuitenkin kaikkein negatiivisin, sillä heidän kohdallaan myönteisesti suhtautuvia oli vähiten (std. res. -1,2) ja neutraalisti suhtautuvia oli kaikista ryhmistä eniten (std.res.2,1).

Suhtautuminen yksittäisiin väittämiin

Muihin ihmisiin suhtautumisessaan tutkitut henkilöt eivät yhtä väittämää lukuun ottamatta poikkea tilastollisesti merkitsevässä määrin toisistaan. Vastauksissa heijastuu ensinnäkin gospelorientoituneiden kristillinen vakaumus, jonka mukaan ihmisen tulee huolehtia myös muista, ei ainoastaan itsestään. Samoin omasta elämästä päättämisen ja ystävien tärkeyden suhteen gospelorientoituneet ovat etäällä punkorientoituneista, joille mainitut arvot ovat orientaatioryhmistä läheisimpiä.

Rockorientoituneet hyväksyvät helpoimmin erilaiset ihmiset jazzorientoituneiden suhtautuessa kriittisimmin erilaisuuteen. Rockorientoituneet tuntevat itsensä

200 Summamuuttujan reliabiliteettia testattiin Cronbachin alfalla, joka oli 0,542.

201 Summamuuttujan arvot 1-2,5 tulkittiin positiiviseksi suhtautumiseksi, arvot 2,51-3,5 neutraaliksi suhtautumiseksi ja arvot 3,51-5 negatiiviseksi suhtautumiseksi muihin ihmisiin.

202 P-arvon luottamusväli 0,223-0,245.

useimmin yksinäisiksi, jazzorientoituneet muita ryhmiä harvemmin. Kansanmusiikkiorientoituneet katsovat useimmin elävänsä sovussa muiden ihmisten kanssa jazzorientoituneiden ollessa asiasta eniten eri mieltä.

Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten välisen tasa-arvon ja sen toteutumisen suhteen esitettiin vastaajille lukuisia väittämiä sekä musiikin, että muun elämän alueelta. Ensin esitellään musiikkiin liittyviä sukupuoliasenteita kuvaavaan summamuuttujaan suhtautuminen, sitten yksittäisten väittämien tulokset tiivistettynä.

Summamuuttuja *Sukupuoli*²⁰³ sisältää seuraavat väittämät (suluissa faktorille latautumisen voimakkuus):

- Naiset eivät kuulu rokissa kulisseihin (.629)
- Hevimusiikin soittaminen sopii naisille (.565)
- Ei ole oikein, että bändisoitto on poikien hommaa (.535)
- Musiikin alueella sukupuoli ei ratkaise (.436)
- Klassinen musiikki ei sovi paremmin tytöille kuin pojille (.433)

Sukupuoleen liittyviin asioihin suhtautumista kuvaava summamuuttuja ei erottele orientaatioryhmiä tilastollisesti merkitsevällä tasolla. Keskiarvotaulukko osoittaa kuitenkin, että positiivisimmin summamuuttujan väittämiin suhtautuvat punkorientoituneet ja negatiivisimmin kansanmusiikkiorientoituneet. Syitä saattaa olla monia, yksi selvimmistä mitä ilmeisimmin on ikäjakauma: kansanmusiikkiorientoituneet muodostavat keski-ikänsä vanhimman joukon, joten väittämien sisältämät ajatukset saattavat siksi tuntua heistä vieraimmilta.

Yksittäisiin väittämiin suhtautuminen²⁰⁴

Taidemusiikkiin orientoituneet kannattavat kaikista ryhmistä eniten naispresidentin valitsemista, ja he myös useimmin ajattelevat, että musiikinlajien kesken ei ole merkitystä sillä onko soittaja mies vaiko nainen. (Ei tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä.)

Gospelorientoituneet kaikista ryhmistä useimmin katsovat, ettei naisten osaamista vähätellä musiikin alueella ($p=0,000$), ja ilmeisesti vakaumuksellisista syistä he ovat sitä mieltä, ettei hevi-bändeihin tarvita lisää naispuolisia muusikoita. Rockorientoituneet taas sijoittuvat tasa-arvokysymyksissä muiden ryhmien keskipaikoille, eivätkä erotu minkään väittämien suhteen kiivaimpina vastustajina jos eivät myöskään kannattajina. Hevarit sen sijaan kannattavat muita ryhmiä useammin naisten aseellista palvelusta ($p=0,007$), mutta katsovat muita ryhmiä useammin sukupuolella olevan merkitystä musiikin alueella toimimisessa ($p=0,039$). Niin ikään hevarit useimmin ovat sitä mieltä, että ulkonäkö antaa naisille etua miespuolisiin verrattuna ($p=0,026$).

Punkkarit ovat useiden seikkojen suhteen erottuva ryhmä. Heidän mielestään hevi-bändeihin tarvitaan enemmän naisia, bändisoitto ei ole poikien hommaa, eikä heidän näkemyksensä mukaan myöskään ole luonnollista rockmusiikkiin verrattaes-

203 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa: 0,7055.

204 Liitteessä 11. on esitetty muuttajat sekä niihin suhtautuminen ja ristiintaulukoinnissa saatu Khin neliötestauksen p-arvo.

sa kansanmusiikin parissa vallitseva (väitteen mukaan) naisenemmistö. Niin ikään punkkareiden mielestä muita ryhmiä useammin on tyttöjen esiintymislavalla riehuminen sopivaa ($p=0,001$), aivan samoin kuin hevimusiikin soittaminenkin ($p=0,000$). Myöskään kulisseihiin ei naisia rockmusiikin piirissä saisi punkkareiden mukaan sijoittaa ($p=0,035$), ja heidän mielestään naisten osaamista musiikissa helposti pyritään vähättelemään ($p=0,000$). Ainoa asia, jonka suhteen hevarit ja punkkarit sijoittuvat suhtautumisessa ryhmien ääripäihin on naisten aseellinen palvelus: punkkarit vastustavat kaikista ryhmistä eniten naisten aseellista palvelusta ($p=0,007$). Koko yhteiskuntaa ajatellen punkkarit ryhmistä useimmin ovat sitä mieltä, että suomalaisessa yhteiskunnassa ei toteudu miesten ja naisten välinen tasa-arvo hyvin ($p=0,002$).

Jazzorientoituneet erottuvat muista ryhmistä lähinnä suhtautumisessaan klassisen musiikin sopivuuteen tytöille: jazzorientoituneet ajattelevat muita ryhmiä useammin, että taidemusiikki sopii tytöille paremmin kuin pojille. Naispresidentin valintaa jazzorientoituneet muita ryhmiä useammin vastustavat²⁰⁵.

Kansanmusiikkiin orientoituneet katsovat muita useammin, että on jotenkin luonnollista, että kansanmusiikin pariin on kertynyt enemmän naispuolisia muusikoita kuin rockmusiikin pariin. Heidän mielestään muita ryhmiä useammin on myös oikein, että suurin osa jazzmuusikoista on miehiä. Kansanmuusikot kuitenkin edellisiin väittämiin asennoitumisestaan huolimatta ajattelevat muita ryhmiä useammin, että sukupuolella ei ole musiikin alueella ratkaisevaa merkitystä ($p=0,039$). Kansanmusiikkiorientoituneet katsovat, ettei hevimusiikin soittaminen sovi naisille, ja että naiset rockmusiikissa kuuluvat kulisseihiin ($p=0,035$). Sen sijaan heidän näkemyksensä mukaan ulkonäkö ei anna naisille kohtuutonta etua miesmuusikoihin verrattuna ($p=0,026$).

Sotilasmuusikot ovat muita useammin sitä mieltä, että bändisoitto on poikien hommaa. Samaan aihepiiriin liittyen he myös ajattelevat muita useammin, ettei tyttöjen ole sopivaa riehua esiintymislavalla ($p=0,001$).

Kokonaisuutena tarkastellen koko tutkittu henkilökunta on suomalaisen tapaan hyvin tasa-arvoa kannattava. Kuitenkin tasa-arvokysymyksissä havaitaan muutamia vastakkain asettuvia pareja orientaatioryhmissä. Punkkarit ajautuvat väittämiin suhtautumisessa useimmin vastakkain jonkun muun ryhmän kanssa, niistä useimmin sotilasmusiikkiorientoituneiden sekä kansanmusiikkiorientoituneiden kanssa (3), seuraavaksi useimmin punkkarit edustavat väitteiden ääripäitä gospeliorientoituneiden kanssa (2). Vaikka musiikillisesti punkkareita lähimpänä on hevareiden ryhmä, on niidenkin välillä ristiriita yhden väittämän suhteen (naisten aseellinen palvelus).

6.4.6.3 Suomalaisuus, yhteiskuntaan ja politiikkaan suhtautuminen

Suomalaisuutta ja yhteiskunnallisia seikkoja koskevia väittämiä testattiin aluksi faktorioimalla koko 24 muuttujaa sisältävä väittämäjoukko, jotta nähtiin, mitä väittämät liittyvät yhteen. Faktoroinnissa muodostui seitsemän faktoria, jotka selittivät yhteensä 62,286% alkuperäisten muuttujien varianssista. Näiden faktorien pohjalta, sekä asiayhteyksien perusteella laadittiin summamuuttujia, joiden reliabiliteetit

205 Väittämien suhteen ei ryhmien välillä ole osoitettavissa tilastollisesti merkitseviä eroja.

testattiin erikseen. Seuraavassa lueteltuna yksittäin käsitellyt muuttujat, laaditut summamuuttujat, niihin kuuluvien muuttujien määrät ja kunkin summamuuttujan reliabiliteetti Crombachin alfa-testin perusteella laskettuna:

Perinne, perhe ja puolustusvoimat (9 muuttujaa, Crombachin alfa: 0,7406)
 Armeija (3 muuttujaa, Crombachin alfa: 0,8176)
 Demokratia (4 muuttujaa, Crombachin alfa 0,6946)
 Yhteiskunta ja politiikka (3 muuttujaa, Crombachin alfa 0,5470)
 Avioliitto (3 muuttujaa, Crombachin alfa 0,6305)
 Kapinointi
 Nais-lapsinäkökulma (3 muuttujaa, Crombachin alfa 0,3177)

Summamuuttuja: *“Perinne, perhe ja puolustusvoimat”* rakennettiin seuraavista väittä-
 mistä:

Puolustusvoimat on itsenäisyytemme tae (0,494)
 Avioliiton solmiminen on edellytys perheen perustamiselle (0,560)
 Lapset tekevät elämän elämisen arvoiseksi (0,478)
 Perinteen säilyttäminen luo edellytykset tulevaisuudelle (0,723)
 Suomalaisen kansan kulttuuri pelastaa maamme uhkaavalta monikansallisen kulttuurin
 vyöryltä (0,0698)
 Perinteiden tuoma turvallisuus täytyy säilyttää (0,887)
 Perinnetietoisuuden siirtäminen lapsille on velvollisuutemme (0,840)
 Kansallispuke edustaa kunnioittamiini arvoja (0,377)
 Kansantanssi ilmentää kansamme olemusta parhaiten (0,432)

Summamuuttujaan suhtautuminen käy ilmi yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella²⁰⁶ laaditusta analyysistä (liite:12). Kansanmusiikkiorientoituneiden ajatuk-
 sia summamuuttujan edustamat väittämät ovat selvästi muita lähempänä, ja puoles-
 taan hevarit ja punkkarit vierastavat eniten summamuuttujan väittämien ajatuksia.
 Tukeyn monivertailutesti osoitti tilastollisesti merkitsevien²⁰⁷ erojen olevan suurim-
 mat muiden ryhmien suhteessa punkkareihin. Kaikki muut hevareita lukuun
 ottamatta poikkeavat punkkareista erittäin merkitsevässä määrin ($p=0,000$). Myös
 kansanmusiikkiorientoituneista poikkeavat tilastollisesti merkitsevässä määrin
 taidemusiiikkiorientoituneet ($p=0,049$), gospelorientoituneet ($p=0,040$), hevarit ja
 punkkarit ($p=0,000$) sekä sotilasmusiikkiorientoituneet ($p=0,003$).

Summamuuttuja *“armeija”*

Summamuuttujan muodostamisessa käytetyt väittämät olivat seuraavat:

Aseellinen palvelus armeijassa on ainoa oikea tapa suorittaa asevelvollisuus (0,781)
 Kannatan siviilipalvelusta (0,839)
 Puolustusvoimat on itsenäisyytemme tae (0,483)

Armeijaan suhtautuminen on orientaatioryhmiä erottelevana summamuuttujana
 onnistunut: yksisuuntainen varianssianalyysi osoittaa²⁰⁸ tilastollisesti merkitsevien

206 Levenen testisuure jäi oletuksiin nähden liian pieneksi ($0,178 < 0,5$) ryhmien sisäisten varianssien erojen ollessa toisistaan poikkeavia. Tulosten varmistamiseksi aineisto testattiin Kruskal-Wallisnon nonparametrisillä testeillä (sallii em. poikkeamat), joiden mukaan alkuperäinen analyysi osoittautui luotettavaksi.

207 Erot ovat tilastollisesti erittäin merkitsevää luokkaa ($p=0,000$).

208 Taulukko liitteessä 13.

erojen olemassaolon²⁰⁹. Myönteisimmin armeijaa koskeviin väitteisiin suhtautuvat kansanmusiikkiorientoituneet sekä gospelorientoituneet, negatiivisimmin punkkarit. Yllättävin tulos on kuitenkin sotilasmusiikkiorientoituneiden suhteellisen neutraali suhtautuminen summamuuttujan väitteisiin. Rockorientoituneiden negatiivinen suhtautuminen poikkeaa eniten kansanmusiikkiorientoituneista sekä toiseen suuntaan punkkareista ($p=0,000$).

Tukeyn monivertailutesti osoitti tilastollisesti merkitsevien erojen orientaatioryhmien välillä olevan suurimmat hevareiden ja punkkareiden suhteessa muihin orientaatioryhmiin. Kaikkein negatiivisin ryhmä on punkkarit, jotka poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi toiseksi negatiivisimmin suhtautuvista hevareistakin ($p=0,038$).

Summamuuttuja: *”yhteiskunnallisuus”* muodostettiin seuraavista väittämistä:

Tiedostan oman paikkani yhteiskunnassa (0,338)
Yhteiskunnalliset asiat kiinnostavat minua paljon (0,731)
Politiikka on tärkeää (0,610)

Mielenkiintoista on jälleen havaita rockorientoituneiden ja punkkareiden edustavan kaikkein yhteiskunnallisesti tiedostavinta osaa vastaajista hevareiden ja taidemusiikkiin orientoituneiden sijoituessa päinvastaiseen suhtautumistapaan.

Summamuuttuja *”Presidentti ja politiikka”* muodostettiin seuraavista väitteistä:

Yhteiskunta ei ole mätä (0,644)
Puoluepolitiikka edustaa todellista demokratiaa (0,678)
Presidentti on maan isä (0,562)

Analyyssi²¹⁰ osoitti selvästi, että hevarit ja punkkarit eivät juurikaan arvosta tätä puolta suomalaisessa yhteiskunnassa, hieman yllättävämpää on taideorientoituneiden sijoittuminen suhtautumisessaan etäälle summamuuttujan väittämistä. Väittäminen kanssa eniten samansuuntaisesti ajattelevat kansanmusiikkiorientoituneet ja sotilasmusiikkiorientoituneet.

Suhtautuminen yksittäisiin väittämiin

Kansanmusiikkiorientoituneille yhteiskuntaa ja politiikkaa koskevat väittämät ovat lähellä sydäntä: he tiedostavat kaikista ryhmistä parhaiten oman paikkansa yhteiskunnassa, ja ovat useimmin sitä mieltä ettei yhteiskunta ole mätä ($p=0,000$). Niin ikään he uskovat puoluepolitiikan edustavan todellista demokratiaa ($p=0,001$).

Punkorientoituneille eivät yhteiskunnalliset asiat ole kovinkaan läheisiä. He harvimmista kaikista ryhmistä tavoittelevat hyvää yhteiskunnallista asemaa ($p=0,011$), ja heidän mielestään muita useammin yhteiskunta on mätä ($p=0,000$). Päinvastoin kuin kansanmusiikkiin orientoituneet, punkkarit eivät katso puoluepolitiikan edustavan todellista demokratiaa ($p=0,001$).

Yllättävää kyllä taidemusiikkiin orientoituneille oman paikan tiedostaminen yhteiskunnassa on kaikista ryhmistä vaikeinta, ja heidän mielestään myöskään politiikka ei ole tärkeää ($p=0,034$).

209 Levenen testisuure 0,694 ($>0,5$) osoittaa testauksen olevan järkevää oletuksien toteutumisen ansiosta. Tilastollinen merkitsevyys taso on erittäin merkitsevä $p=0,000$.

210 Taulukko liitteessä 14.

Jazzorientoituneet tavoittelevat muita ryhmiä useammin hyvää yhteiskunnallista asemaa ($p=0,011$) vaikkakaan yhteiskunnallisen aseman tavoittelu ei koko vastaajajoukossa juurikaan saavuta suosiota. Samoin kokevat jazzorientoituneet politiikan muita ryhmiä useammin tärkeäksi ($p=0,034$). Yleistä kiinnostusta yhteiskunnallisiin asioihin osoittavat muita ryhmiä useammin rockorientoituneet, ja vastaavasti vähiten gospelorientoituneet.

Perhe ja avioliitto

Kaikki perhettä ja avioliittoa koskevat väittämät²¹¹ erottelevat ryhmiä toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Ensinnä esitellään avioliittoon suhtautumista mittaava summamuuttuja.

Summamuuttuja "Avioliitto" rakennettiin seuraavista väittämistä:

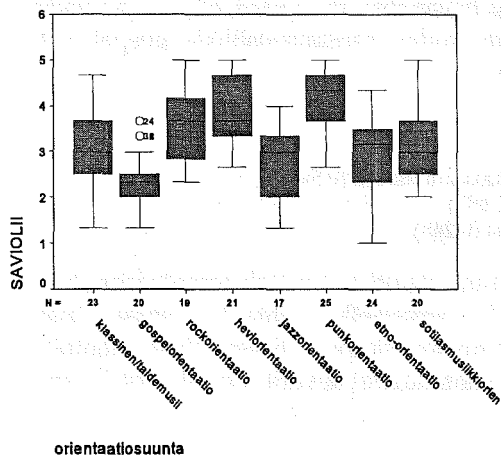
Avioliitto on yhteiskuntamme perusarvo (0,532)

Ihminen ilman perhettä jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi (0,356)

Avioliiton solmiminen on edellytys perheen perustamiselle (0,820)

Suhtautumista avioliittoon testattiin tarkastelemalla ryhmien keskiarvoja ja analysoimalla havaittuja eroja yksisuuntaisella varianssianalyysillä sekä Tukeyn monimuuttujananalyysillä. Koska varianssianalyysin oletuksia kuvaava Levenen testisuure jäi liian pieneksi, testattiin aineistoa tulosten varmentamiseksi Kruskal-Wallis testillä, joka osoitti aikaisemman testin tulokset oikeiksi.

Myönteisimmän summamuuttujan väittämiin suhtautuivat gospelorientoituneet ja jazzorientoituneet, kielteisimmän hevarit ja punkkarit. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan orientaatioryhmien välillä suurimmat lähinnä muiden ryhmien suhteessa gospelorientoituihin ja punkkareihin. Vielä selkeämmin väittämiin suhtautumisen erot käyvät ilmi seuraavasta boxplot-kuviosta.

Avioliitto ei ole yhteiskuntamme perusarvo
Ihminen ilman perhettä ei jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi
Avioliiton solmiminen ei ole edellytys perheen perustamiselle

Avioliitto on yhteiskuntamme perusarvo
Ihminen ilman perhettä jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi
Avioliiton solmiminen on edellytys perheen perustamiselle

KUVIO 12 Summamuuttuja "Avioliitto"

211 Liitteessä 15 on esitetty väittämät, niihin suhtautuminen sekä Khin neliotestauksen osoittamat p-arvot.

Käsillä oleva summamuuttuja erottelee orientaatioryhmiä tehokkaasti toisistaan. Toisiaan erittäin paljon muistuttavat sotilasmusiikki- ja taidemusiikkiorientoituneiden suhtautumiset poiketen ainoastaan vaihteluvälin osalta. Hengelliseen vakaumukseen liittyvät seikat luonnollisesti selittävät gospelorientoituneiden suhtautumisen painotuksen.

Yksittäisten väittämien tarkastelu

Perhe on tärkeintä elämässä ryhmistä useimmin taideorientoituneille ($p=0,012$) ja harvimmin hevareille. Gospelorientoituneet ovat muita useammin sitä mieltä, että avioliitto on yhteiskuntamme perusarvo ($p=0,000$), ja että avioliiton solmiminen on edellytys perheen perustamiselle ($p=0,000$). Kummankin väittämän toista ääripäätä edustavat punkkarit. Jazzorientoituneiden näkökulmasta ihminen ilman perhettä jää ulkopuoliseksi yhteiskunnassamme ($p=0,012$), mitä ajatusta punkkarit useimmin vastustavat. Myös ajatus siitä, että lapset tekevät elämän elämisen arvoiseksi on jazzorientoituneiden mieleen ($p=0,000$), ajatusta vastustavat useimmin hevarit²¹².

Kokonaisuutena tarkastellen perheen, avioliiton ja lasten merkitys on väittämien perusteella suurin gospel-, jazz-, ja taidemusiikkiorientoituneille. Vähiten mainitut arvot merkitsevät hevareille ja punkkareille.

Kapinointi

On tärkeää kapinoida auktoriteetteja vastaan

Faktoroinnin perusteella muodostunut kapinointikysymyksen sisältänyt summamuuttuja ei sisällöllisesti ollut mielekäs, joten siitä irrotettiin kapinointikysymys itsenäisesti käsiteltäväksi (muut väittämät on käsitelty muussa yhteydessä). Keskiarvovertailu osoitti suhtautumisen kapinointiväittämään vaihtelevan voimakkaasti. Yksisuuntainen varianssianalyysi osoitti suhtautumisjärjestyksen²¹³ ja Tukeyn monivertailutesti eroavuuksien paikan orientaatioryhmien välillä. Erot ryhmien välillä keskittyvät suhteessa punkkareihin ja hevareihin. Punkkarit, hevarit ja rockkarit pitävät kapinointia tärkeänä, sen sijaan taide-, kansanmusiikki-, gospel- sekä sotilasmusiikkiorientoituneet eivät kapinoi.

Summamuuttuja "Nais-lapsinäkökulma"

Naisten aseellinen palvelus sopii elämäkatsomukseeni (0,548)

Maahamme tulisi valita naispresidentti (0,482)

Lapset tekevät elämän elämisen arvoiseksi (0,248)

Faktoroinnin perusteella muodostettu summamuuttuja erotteli orientaatioryhmiä toisistaan melko hyvin. Keskiarvojen²¹⁴ perusteella suhtautumisessa "nais-lapsinäkökulma"-summamuuttujaan olivat myönteisimpiä sotilasmusiikkiorientoituneet sekä rockorientoituneet, kielteisimmän suhtautuivat hevarit ja punkkarit. Tukeyn

212 Aikaisemmin on todettu, että hevarit ovat kotitautaltaan useimmin yksilapsisesta perheestä.

213 Levenen testisuure osoittautui liian pieneksi ($0,005 < 0,5$) joten tulokset varmistettiin Kruskall-Wallis testillä, joka osoitti niiden olevan oikeita.

214 Koska Levenen testisuure osoittautui liian pieneksi ($0,64 < 0,5$), testattiin aineisto Kruskall-Wallis testillä, joka puolestaan osoitti aikaisemmat tulokset paikkansapitäviksi (keskiarvojen osoittama järjestys oli sama kuin järjestyslukujen keskiarvojen mukainen luokitus).

monivertailutesti osoitti tilastollisesti merkitsevien²¹⁵ erojen orientaatioryhmien välillä olevan suurimpia lähinnä ääripäiden välillä. Myönteisesti suhtautuvat taidemusiikkiorientoituneet poikkeavat vielä merkitsevästi punkkareista ($p=0,032$), mutta vertailussa keskipaikkeille sijoittuneet kansanmusiikkiorientoituneet eivät poikkea muista ryhmistä.

6.4.6.4 Uskonto, hengelliset ja henkiset asiat

Summamuuttuja²¹⁶ hengellisistä ja henkisistä asioista rakennettiin seuraavista väittämistä:

- En usko evoluutioteoriaan (käännetty)
- Hengelliset asiat kiinnostavat minua paljon
- Ihminen ei ole maailmaan heitetty, vailla tarkoitusta (käännetty)
- Musiikki ilmentää korkeampia voimia
- Musiikki, jota kuuntelen ilmentää omaa elämäntähtäväni
- Yritän löytää elämän tarkoituksen
- Uskon korkeampiin voimiin
- Saatananpöytä ei kiinnosta minua (käännetty)

Summamuuttujan ristiintaulukointi orientaatioryhmien kanssa osoitti tilastollisesti merkitsevien erojen olemassaolon ($p=0,000-0,002$) orientaatioryhmien välillä. Myönteisimmin summamuuttujan edustamiin väittämiin suhtautuivat (asteikkona²¹⁷ kiinnostunut - neutraali suhtautuminen - ei kiinnostunut) luonnollisesti gospelorientoituneet (std. res. 2,5). Kielteisin suhtautuminen summamuuttujan sisältämiin (positiivisiin) väittämiin on hevarilla (std.res.-1,6) ja punkkareilla (std.res -1,5). Sotilasmusiikkiorientoituneita on puolestaan eniten kategoriassa "en ole kiinnostunut hengellisistä ja henkisistä asioista" (std. res. 1,8).

Yksittäisiin väittämiin suhtautuminen

Taidemusiikkiorientoituneet²¹⁸ näkevät tulevaisuutensa ryhmistä valoisimpana. Gospelorientoituneille uskontoon ja elämäntähtävään liittyvät kysymykset ovat olennaisen tärkeitä. Luonnollisestikin he torjuvat evoluutioteoriaan uskomisen ($p=0,000$) ja ovat kiinnostuneita hengellisistä asioista ($p=0,000$). He eivät katso, että ihminen on maailmaan heitetty vailla tarkoitusta ($p=0,000$) eivätkä he myöskään usko ongelmien ratkeavan järjen ja tieteen avulla ($p=0,011$). Gospelorientoituneet pyrkivät ryhmistä selvimmin sisäiseen tasapainoon ja he yrittävät löytää elämän tarkoituksen ($p=0,000$). Gospelorientoituneet uskovat korkeampiin voimiin ($p=0,000$) eikä uskonnon ovelta ovelle kaupittelu ole heille yhtä vastenmielistä kuin muille ryhmille ($p=0,000$). He kokevat useimmiten elämänsä mielekkääksi ja antavat arvoa kaupeudelle missä sitä näkevätkään. Rockorientoituneet uskovat vähiten muutoksien vievän huonompaan suuntaan, ja he ovat myös harvimmin sitä mieltä, että elämä olisi epäreilua ($p=0,002$). Hevarit ovat ryhmistä useimmin sitä mieltä, että ihminen on

215 Yksisuuntaisen variaatioanalyysin $p=0,009$.

216 Cronbachin alfa 0,7213.

217 Summamuuttujan arvot 1-2,5 edustavat kategoriata kiinnostunut, arvot 2,51-3,5 neutraali suhtautuminen, arvot 3,51-5 kategoriata ei kiinnostunut hengellisistä asioista.

218 Tämän kappaleen käsittelemät väittämät, niihin suhtautuminen ja khin neliötestauksien osoittamat p-arvot on esitetty liitteessä 16.

maailmaan heitetty, vailla tarkoitusta ($p=0,000$). He ovat eniten kiinnostuneita saatananpalvonnasta ($p=0,004$) ja vastustavat useimmin uskonnon ovelta ovelle kaupittelua ($p=0,000$). Hevarit uskovat voimakkaimmin siihen, että raha ratkaisee ($p=0,000$). Hevarit kokevat ryhmistä harvimmoin elämänsä mielekkääksi, ja he useimmin ajattelevat ettei millään ole mitään väliä. Auktoriteetteja vastaan kapinoimisen hevarit kokevat muita ryhmiä useammin tärkeäksi ($p=0,000$).

Kansanmusiikkiorientoituneet ovat vähiten kiinnostuneita saatananpalvonnasta ($p=0,000$), ja heille kirkkoon kuuluminen on tärkeää ($p=0,000$) vaikka he katsovatkin kohtalon sanelevan ihmisen elämän kulun ($p=0,000$). Punkkareita eivät hengelliset asiat kiinnosta ($p=0,000$) eivätkä he katso musiikin ilmentävän korkeampia voimia ($p=0,011$). He eivät yritä muihin ryhmiin verrattuna löytää elämänsä tarkoitusta ($p=0,000$) eivätkä he usko korkeampiin voimiin ($p=0,000$). Johdonmukaisesti he myös ovat sitä mieltä, että kirkkoon kuuluminen ei ole tärkeää ($p=0,000$). Punkkarit eivät usko rahan ratkaisevan ($p=0,016$). Heistä elämä on epäreilua ($p=0,002$) eivätkä he anna kauneudelle arvoa. Punkkarit eivät näe tulevaisuuttaan valoisana muihin ryhmiin verrattuna ($p=0,015$). Jazzorientoituneet uskovat ongelmien ratkeavan järjen ja tieteen avulla ($p=0,011$). He katsovat muita ryhmiä useammin muutoksien vievän elämässä yleensä huonompaan ja ryhmistä harvimmoin ovat sitä mieltä, ettei millään ole mitään väliä. Sotilasmuusikot puolestaan uskovat vahvimmin evoluutioteoriaan ($p=0,000$). He eivät pyri yhtä usein kuin muut ryhmät sisäiseen tasapainoon. Auktoriteetteja vastaan kapinoiminen on sotilasmuusikoille ryhmistä vierainta ($p=0,000$).

6.4.6.5 Musiikkiin suhtautuminen

Musiikkiin suhtautumista mittaava osio käsitti 52 muuttujaa. Muuttujille suoritettiin faktorianalyysi, jotta saataisiin selville niitä dimensioita, joita musiikkiin suhtautuminen sisältää väittämien viitekehysessä. Faktoroinnin perusteella yhteen latautuneiden muuttujien reliabiliteetti testattiin Cronbachin alfa-testillä, jotta nähtiin mittasivatko ne samaa asiaa. Reliabiliteettitestin jälkeen muuttujista muodostettiin summamuuttujia, joita puolestaan testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä orientaatioryhmien välisten erojen löytämiseksi. Muodostettujen summamuuttujien tarkastelu ja analyysi osoittaa erot eri ryhmien suhtautumisessa mainittuihin seikkoihin, ja milloin eroja ei ole havaittavissa ryhmille tyypilliset painottumiset. Faktoroinnin perusteella muodostuneista summamuuttujista ensimmäiseen otettiin mukaan seuraavat muuttujat²¹⁹:

Summamuuttuja *Usko omaan musiikilliseen osaamiseen*²²⁰ rakentui seuraavista väittämistä:

- Näytän muille mielelläni muusikontaitojani (.776)
- Ihmisen musiikillisen lahjakkuuden näkee nopeasti (.450)
- Esiinnyn mielelläni solo-osissa (.613)
- Luotan omaan osaamiseeni musiikin alueella (.472)
- Soitan, koska haluan olla huomion kohteena (.685)
- Nautin, kun saan näyttää osaamistani muille (.847)

219 Sulkuihin merkitty faktorille latautumisen voimakkuutta osoittava arvo.

220 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa .8094.

Summamuuttuja saamat arvot vaihtelivat 1,33 ja 4,83 välillä. Tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien väliltä ei ole osoitettavissa²²¹. Eri orientaatioryhmittäin kolmiluokituksen suhteutettuna saatiin seuraavia tuloksia: (taulukossa yhdistettiin hyvät ja heikot luokat selvyyden lisäämiseksi).

TAULUKKO 14 Yhdistyt heikot ja hyvät luokat (Usko omaan musiikilliseen osaamiseen)

Orientaatio	Hyvä	Huono	Yhteensä
Taide	43,4%	56,6%	100%
Hevi	38,1	61,9%	100%
Sotilas	35,0%	65,0%	100%
Rock	31,6%	68,4%	100%
Jazz	29,4%	70,6%	100%
Gospel	25%	75%	100%
Kansan	20,8%	79,2%	100%
Punk	16,0%	84%	100%

Taulukko 14 osoittaa selvästi, että vaikka tilastollisesti merkitseviä eroja ei orientaatioryhmien väliltä havaitakaan, on niissä silti selvästi toisistaan poikkeavia piirteitä: paras usko omiin kykyihinsä on taideorientoituneilla (myös hevareilla ja rokkareilla), huonoin punkkareilla ja kansanmuusikoilla.

Summamuuttuja *Rock-elämäntapa*²²² rakentui seuraavista väittämistä:

- Rock on tärkeä osa elämään (.706)
- Käyn usein kuuntelemaan bändejä (.675)
- En käy usein klassisen musiikin konserteissa (.608)
- Olen asiantuntija siinä musiikintilajissa, josta pidän (.393)

Summamuuttuja mittaa suhtautumista rockmusiikkipainotteiseen elämäntapaan johon kuuluu olennaisesti bändien seuraaminen ja itsensä kokeminen ekspertiksi oman suosimansa musiikkigenren alueella. Summamuuttujan saamat arvot vaihtelivat välillä 2,25 - 4,50 ja eri orientaatioryhmien välillä on osoitettavissa yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla tilastollisesti merkitseviä²²³ eroja. Tulos on oikeastaan orientaatioiden luonteen huomioonottaen looginen ja ymmärrettävissä lukuun ottamatta sotilasmusiikkiorientoituneita: heidän suhtautumisensa rockmusiikkipainotteiseen elämäntapaan on tilastollisesti merkitsevässä määrin taidemusiikkiorientoituneita positiivisempi.

Rock- hevi- ja punkorientoituneet kuuluvat sanan laajemmassa merkityksessä

221 Eroja tarkasteltiin Yksisuuntaisen varianssianalyysin avulla sekä Tukeyn monimuuttujanalyysillä sekä vielä ristiintaulukoimalla (Khin neliötesti eksakteilla testeillä luottamusväli 0,55 - 0,67).

222 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa .7227.

223 Kuuhiin neliötestin p-arvo: 0,000.

rockgenreen, joten heidän kohdallaan ei suhtautumistapa sinänsä ole kummastuksen aihe, he poikkeavat säännönmukaisesti muista ryhmistä käsillä olevan summamuuttujan suhteen ($p=0,000$).

Mielenkiintoisin tulos edellisessä on taidemusiikki-, jazz- ja sotilasmusiikkiorientoituneiden keskinäiset eroavaisuudet.

Summamuuttuja *Idealismi ja kuvitelmat*²²⁴ rakentui seuraavista väitteistä:

Ravintolamusiikkona tienaa hyvin	(.638)
Keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljon	(.460)
Kuuntelen mieluummin vinyylilevyjä kuin CD:itä	(.332)

Eri orientaatioryhmien keikkaelämään ja ravintolamusiikkona toimimiseen kohdistuvat kuvitelmat vaikuttavat olevan melko realistisia, kovin suuria kuvitelmia ei millään ryhmällä näytä olevan. Väittämien kanssa samaa mieltä ovat useimmin punkkarit ja rockorientoituneet, eniten väittämistä poikkeavat gospel- ja taidemusiikkiorientoituneet.

Tilastollisesti merkitsevät²²⁵ erot ryhmien välillä osoittautuivat yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella suurimmiksi lähinnä muiden ryhmien suhteessa punkkareihin ja jossain määrin myös rockkareihin. Kansanmusiikkiorientaatio ei tämän summamuuttujan suhteen poikkea punkkareista mikä on melko poikkeuksellista. Jo keskiarvovertailu osoitti, että eniten toisistaan poikkeavat taidemusiikkiorientoituneet ja punkorientoituneet, sama seikka kävi ilmi yksisuuntaisesta varianssianalyysistä.

Summamuuttuja *Kansanmusiikki*²²⁶ muodostui seuraavista väitteistä:

Kansanmusiikki kuuluu kaikille sukupolville	(.693)
Kansanmusiikki ei kuulu haitarifestivaaleille	(.551)
Värttinä on parasta mainosta maallemme ulkomailla	(.531)
Kansojen musiikin uusi tuleminen ns. maailmanmusiikin muodossa on parasta, mitä viime vuosina on tapahtunut	(.490)
Kansanmusiikissa vallitsee tasa-arvo sukupuolten kesken	(.413)

Kansanmusiikki summamuuttuja kuvastelee asenteita kansanmusiikkia kohtaan. Myönteisimpiä olivat luonnollisesti kansanmusiikkiorientoituneet. Seuraavina olivat rockorientoituneet ja sotilasmusiikkiorientoituneet. Kielteisimmän suhtautuivat punkkarit ja hevarit. Tilastollisesti merkitseviä²²⁷ eroja on lähinnä negatiivisesti suhtautuvien ryhmien ja kansanmusiikkiorientoituneiden välillä. Myönteisimmän summamuuttujan väittämiin suhtautuvat kansanmusiikki-, rock- ja sotilasmusiikkiorientoituneet eivät poikkea toisistaan tilastollisesti merkitsevästi. Mielenkiintoisin ero on rockorientoituneiden ja punkkareiden väliltä löytyvä, rockorientoituneiden yllättävän voimakas myönteisyys kansanmusiikkiin erottaa heidät vahvasti punkkareista.

224 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa: 0,5214.

225 Kuhiin neliötestin p-arvo 0,000 osoittaa, että ryhmien välillä on tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja.

226 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa 0,7010.

227 Khin neliötesti (p-arvo 0,000) osoittaa tilastollisesti erittäin merkitsevien erojen olemassaolon.

Summamuuttuja *Musiikki terapiana*²²⁸ sisältää seuraavat väittämät:

- Soittaminen on minulle kuin terapiaa (.642)
- Musiikin avulla vapaudun stressistä (.594)
- Musiikki ilmentää korkeampia voimia (.448)
- Musiikki, jota kuuntelen ilmentää omaa elämäkatsomustani (.490)
- Musiikkikuunteluni tapahtuu yleensä yksin (.410)

Yksisuuntainen varianssianalyysi osoitti ettei orientaatioryhmien välillä ole käsillä olevan summamuuttujan suhteen tilastollisesti merkitseviä eroja. Keskiarvojen perusteella musisoiminen on kaikille ryhmille melko lailla terapeuttista toimintaa (kaikki keskiarvot ovat pienempiä kuin 2,5). Ääripäitä edustivat gospelorientoituneet, joille musiikki on hyvin terapeuttista ja hevarit, joille musiikki ei vastaavassa määrin ole terapian keino.

Summamuuttuja *Mielikuvia muusikkoudesta*²²⁹ sisältää seuraavat väittämät:

- Ammattimuusikoksi voi ryhtyä kuka tahansa (.729)
- Klassinen musiikki sopii paremmin tytöille kuin pojille (.408)
- Musiikillinen suuntaukseni näkyy päällepäin (käännetty) (.315)

Tilastollisesti merkitseviä²³⁰ eroja orientaatioryhmien väliltä löytyi ainoastaan taidemusiikkiorientaation ja punkorientaation väliltä ($p=0,005$). Taidemusiikkiorientoituneet ovat summamuuttujan väittämien kanssa eri mieltä, punkkarit puolestaan samaa mieltä.

Summamuuttuja *Vanha jazzmusiikki*²³¹ rakentui seuraavasti:

- Soolojen merkitys on musiikissa tärkeää (.700)
- Improvisaation merkitys on ratkaisevan tärkeää myös kuunneltaessa musiikkia (.687)
- Suurimmat musiikilliset idolini ovat kuolleet (.459)
- Luovuus ilmenee jazzissa enemmän kuin muualla (.441)
- Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta (.330)

Summamuuttuja kuvastaa suhtautumista mainittuihin jazzmusiikkia koskeviin väittämiin. Myönteisimmin suhtautuvat luonnollisesti jazzorientoituneet. Rock- ja taidemusiikkiorientoituneiden suhtautuminen on niin ikään positiivista. Negatiivisimmin suhtautuvat gospel-, hevi- ja punkorientoituneet. Orientaatioryhmien välillä esiintyy tilastollisesti merkitseviä²³² eroja lähinnä muiden ryhmien suhteessa jazzorientoituneisiin ja toisaalta punkkareihin.

6.4.6.6 Tyyli, pukeutuminen ja perinteeseen suhtautuminen

Tyyliin ja pukeutumiseen liittyviä seikkoja tutkittiin kahdeksan kohtaa sisältävällä väittämäsarjalla. Väittämät olivat seuraavat:

-
- 228 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa: 0,6498.
 - 229 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa: 0,5172.
 - 230 Kuuhiin neliötestin ($p=0,014$) osoittaa tilastollisesti merkitsevän eroavuuden olemassaolon.
 - 231 Reliabiliteetti: Cronbachin alfa : 0,6392.
 - 232 Khin neliötesti ($p=0,000$) osoittaa tilastollisesti erittäin merkitsevien erojen olemassaolon.

- 1) Pukeudun mielelläni nahkatakkiin, bootseihin ja farkkuihin
- 2) Pidän pitkistä tukasta miehillä
- 3) Pukeutumiseeni kuuluvat niitit ja kuvasymbolit
- 4) Pukeudun usein mustaan
- 5) Olen erittäin kiinnostunut moottoripyöristä
- 6) 50-60-luvun autot kiinnostavat minua erityisesti
- 7) Pidän kaikista originaaliesineistä
- 8) Kuuntelen mieluummin vinyylilevyjä kuin CD:itä

Crombachin alfa-testi osoitti reliabiliteetin kohtalaisen hyväksi (0,7421) päätelmien tekemistä varten. Muuttujia testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä sekä Tukeyn monivertailutestillä orientaatioryhmien suhteen erikseen sekä summamuuttujana mahdollisten erojen selville saamiseksi.

Summamuuttuja *Rockgenretyyli* koostettiin edellä kuvatuista muuttujista. Tukeyn monivertailutesti osoitti tilastollisesti merkitsevää tasoa olevien eroavuuksien orientaatioryhmien välillä keskittyvän lähinnä muiden orientaatioryhmien ja rockgenreen kuuluvien rock-, hevi- ja punkorientaatioiden välille. Myönteisimmän summamuuttujan väittämiin suhtautuvat rockorientoituneet, punkkarit ja hevarit, kielteisimmän kansanmusiikki-, taidemusiikki- ja gospelorientoituneet.

Tulokset osoittavat rockgenreen kuuluvien musiikkityylien (rock, hevi, punk) edustajien suhtautumisen olevan samankaltainen toisiinsa nähden ja poikkeava muihin orientaatioryhmiin nähden. Eroja mainittujen kolmen rockgenreen kuuluvan orientaation välillä on lähinnä painotuksissa. Hevarit ja punkkarit suosivat pitkää tukkaa muita enemmän, kun taas nahkatakki, bootsit ja farkut kuuluvat hevarien ohella rockorientoituneiden varustuksiin. Niitit ja kuvasymbolit kuuluvat voimakkaammin punkkareiden tyyliin. Hevarien kera he myös pukeutuvat useimmin mustaan. Rockkarit puolestaan ovat moottoripyöristä ja 50-60-luvun autoista sekä originaaliesineistä kiinnostuneita. Punkkareita vinyylilevyt miellyttävät muita enemmän.

Perinteeseen suhtautuminen

Perinnettä koskevat väittämät²³³ herättivät tilastollisesti merkitsevässä määrin tuntemuksia puolesta ja vastaan, lähinnä akselilla kansanmusiikkiorientoituneet - punkkarit: kansanmusiikkiin orientoituneet vahvimmin kannattavat kaikkea perinteen siirtämiseen ja merkitykseen liittyvää ja punkkarit puolestaan vahvimmin vastustavat kaikkea perinteeseen liittyvää. Ainoa poikkeus suhtautumisen jyrkkyydessä on väittämässä, joka koskee kansantanssia kansamme olemuksen ilmentäjänä, sen ajatuksen sotilasmusiikkiorientoituneet muita voimakkaammin torjuvat ($p=0,000$).

6.4.6.7 Musiikkiväittämien faktorianalyysi ja erot orientaatioryhmittäin

Tutkimushenkilöiden suhtautumista eri musiikinlajeihin ja niiden kuuntelemiseen liittyviin seikkoihin testattiin asennemittarilla, joka sisälsi lukuisia väittämiä. Väittämistä tehtiin faktorianalyysi, jolla pyrittiin erottelemaan olennaisia tekijöitä sekä eri orientaatioryhmien suhtautumista syntyviin faktoreihin. Faktorianalyysissä otettiin huomioon mahdollisuus, että syntyvät faktorit eivät olisi toisistaan täysin riippumattomia, ja siksi käytetty menetelmä oli vinorotatointi (direct oblimin -menetelmä).

233 Väittämät lueteltu liitteessä 17.

Faktorointia ja sen toteuttamiskelpoisuutta testattiin kahdella tavalla: Kaiser-Meyer-Olkin -suureella, jossa tuloksena saadaan arvo, joka ilmaisee onko faktorointi toimiva, nyrkkisääntönä pidetään arvon 0,5 ylittymistä²³⁴. Toinen faktoroinnin järkevyyttä osoittava testi oli Bartlettin testi, josta saadaan Khin neliöarvo, sekä tilastollista merkitsevyyttä ilmaiseva p-arvo²³⁵ (korrelaatiot eivät ole 0). Molemmat testit osoittivat faktoroinnin tarpeellisuuden.

Faktoroinnissa päädyttiin rotatoituun ratkaisuun, joka selittää 66,2% alkuperäisten muuttujien vaihtelusta 14 faktorin avulla. Rotatoituun ratkaisuun päädyttiin lähinnä selkeämmän faktorirakenteen muodostumisesta johtuen, lisäksi myös loppupään faktorit (9-14) saivat järkevän luonteen.

Faktorien²³⁶ muodostamisen peruslähtökohtana oli, että muuttujan lataus on suurempi kuin 0,5, kuitenkin eräissä tapauksissa faktoriin otettiin mukaan pienemmilläkin latauksilla olevia muuttujia silloin kun lataus oli muista poiketen negatiivinen tai muuten poikkeuksellisen suuri muihin faktoreihin verrattaessa.

Erot orientaatioryhmittäin

Yksisuuntaisen varianssianalyysin perusteella ryhmien keskiarvoissa on tilastollisesti merkitseviä eroja. Tukeyn monivertailutesti osoitti tarkemmin erot ryhmien välillä. Eroista näkyville merkitään suuntaa antavat sekä tilastollisesti merkitsevät erot, tapauksia, joissa eroja ei esiinny ei erikseen mainita. Faktorointi erotteli yhteen nivoutumia väittämäkimppeja 1) musiikinlajien mukaan (kansanmusiikki ja perinteinen tanssimusiikki, jazzmusiikki ja taidemusiikki, gospel, jazz, rock, kansanmusiikki, hevi), 2) musiikillisten tekijöiden mukaan (tulkintaan yhteydessä olevat seikat, aggressiivisuus, musiikilliset ominaisuudet), 3) kriittisyyden mukaan (soittamisen ja kuuntelun valikointi), 4) Musiikkiarvojen mukaan (musiikki yhteydessä muihin arvoihin) sekä 5) muiden omaan musisointiin suhtautumisen mukaan.

Kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin suuntautumisen faktori

Yksisuuntaisen varianssianalyysi²³⁷ osoitti, että erityisorientaatioryhmien keskiarvoissa on tilastollisesti merkitseviä eroja (p-arvo 0,000) "kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin suhtautumisen" faktorin suhteen. Tukeyn monivertailutesti puolestaan osoitti erojen olevan ensimmäisen faktorin kohdalla suurimmat²³⁸ muiden ryhmien suhteessa kansanmusiikkiorientoituneisiin, jotka luonnollisesti suhtautuvat väittämiin myönteisimmin. Kielteisimmin suhtautuvat summamuuttujan väitteisiin hevarit ja punkkarit. Kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin suuntautumisen faktori erottaa selvästi kansanmusiikkiorientoituneet muista erityisorientaatioryhmistä. Niin ikään hevarit ja jazzorientoituneet poikkeavat (p=0,041) toisistaan muita

234 Tässä aineistossa Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy testi antoi arvon 0,651.

235 Tässä aineistossa Bartlett's test of Sphericity Approx. Chi-square 2813.853 , df. 1035 sekä p-arvo 0,000.

236 Faktorit ja niiden selitysosuudet ovat liitteessä 18.

237 Ryhmävariانسien homogeenisuutta testattiin Levenen testillä. Oletuksena on että varianssit ovat yhtä suuria ryhmittäin, tällöin p-arvo on suurempi kuin 0,05. Toinen oletus on, että muuttujat noudattavat normaalijakaumaa. Levenen testin osoittama p-arvo 1. Faktorin kohdalla on 0,098.

238 Ensimmäisenä mainittu orientaatio suhteessa tilastollisesti siitä poikkeavaan/poikkeaviin ja p-arvo.

ryhmiä enemmän: jazzorientoituneita lähempänä ovat kansanmusiikki ja perinteinen tanssimusiikki.

Kriittisen musiikillisen toiminnan faktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²³⁹ osoitti, että ryhmien keskiarvoissa on tilastollisesti lähinnä suuntaa antavia eroja ($p=0,66$) "kriittisen musiikillisen toiminnan" faktorin suhteen. Samansuuntaisesti väittämien kanssa ajattelevat selvimmin hevarit, eniten poikkeavat rock-, jazz- ja sotilasmusiikkiorientoituneet. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan toisen faktorin kohdalta suurimmat hevareiden sekä jazz- ($p=0,088$) ja sotilasmusiikkiorientoituneiden ($p=0,122$) välillä.

Kriittisen musiikillisen toiminnan faktorin suhteen poikkeavat toisistaan eniten hevarit ja jazzorientoituneet, mutta ainoastaan suuntaa antavalla tasolla. Hevarit poikkeavat myös sotilasmusiikkiorientoituneista, jotka vaikuttavat myös melko liberaaleilta soittamansa ja kuuntelemansa musiikinlajien suhteen.

Musiikillisten tekijöiden faktori I (Tulkinta)

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴⁰ osoitti, että erityisorientaatioryhmien keskiarvojen välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja ($p=0,000$) "Musiikillisten tekijöiden faktori I":n suhteen. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan kolmannen faktorin kohdalla suurimmat muiden ryhmien suhteessa punkkareihin. Myös taidemusiikkiorientoituneet ja kansanmusiikkiorientoituneet poikkesivat toisistaan merkitsevästi ($p=0,000$).

Musiikillisten tekijöiden faktori 1 erotti toisistaan parhaiten taidemusiikkiorientoituneet ja punkkarit sekä kansanmusiikkiorientoituneet. Tunnelataukseen tai soittajien virtuoosisuuteen, saundeihin ja melodiaan punkkarit suhtautuvat kaikkein kielteisimmin. Mielenkiintoista on sen sijaan ero hevareiden ja punkkareiden välillä: hevareille faktorin sisältämät asiat tuntuvat merkitsevän selvästi enemmän.

Musiikillisten tekijöiden faktori II (Aggressiivisuus)

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴¹ osoitti, että erityisorientaatiosuuntien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja ($p=0,000$) "Musiikillisten tekijöiden faktori II":n suhteen. Tukeyn monivertailutesti osoitti eroavuuksien olevan neljännen faktorin kohdalla suurimpia muiden ryhmien suhteessa hevareihin ja punkkareihin. Hevi- ja punkorientoituneet ovat summamuuttujan väittämien kanssa useimmin samaa mieltä. Eniten väittämistä poikkeavat kansanmusiikkiorientoituneet. Punkkareille tuntuu merkitsevän vielä hevareitakin enemmän musiikin voima, tempon nopeus ja aggressiivisuus.

Jazzmusiikin ja taidemusiikin faktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴² osoitti että orientaatiosuuntien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja ($p=0,006$) "Jazzmusiikin ja taidemusiikin" faktorin suhteen. Myönteisimmin summamuuttujan substanssiin suhtautuvat sotilasmusiikkiorientoituneet sekä jazz- ja taidemusiikkiorientoituneet. Negatiivisin suhtautuminen on

239 Levenen testi osoitti, että p-arvo toisen faktorin kohdalla on 0,850.

240 Levenen testin p-arvo kolmannen faktorin kohdalla on 0,527.

241 Levenen testin p-arvo neljännen faktorin kohdalla on 0,063.

242 Levenen testin p-arvo on viidennen faktorin (jazzmusiikki ja taidemusiikki) kohdalla 0,071.

punkkareilla ja rockorientoituneilla. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan faktorin 5 kohdalla suurimmat sotilasmusiikkiorientoituneiden ja punkkareiden ($p=0,011$) sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden välillä ($p=0,011$). Myös taidemusiikkiin orientoituneiden ja punkkareiden välillä on eroa ($p=0,056$). Tämän faktorin tulos osoittaa, että faktorin sisältämien seikkojen suhteen taidemusiikkiorientoituneet ja sotilasmusiikkiorientoituneet ovat lähellä toisiaan, tosin sotilasmusiikkiorientoituneiden hajonta on huomattavasti suurempi kuin taidemusiikkiorientoituneilla.

Musiikki arvojen kuvastajana

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴³ osoitti, että orientaatio-suuntien välillä on tilastollisesti melkein merkitseviä eroja ($p=0,038$) "Musiikki arvojen kuvastajana" faktorin suhteen. Myönteisimmän summamuuttujan sisältöön suhtautuvat taidemusiikkiorientoituneet ja kielteisimmän hevarit. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan suurimmat nimenomaan hevarien ja taidemusiikkiorientoituneiden välillä ($p=0,035$). Hevareille musiikki ei kuvasta arvoja yhtä paljon kuin muille.

Gospel-faktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴⁴ osoitti, että orientaatio-suuntien välillä on tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ($p=0,000$) "Gospel"-faktorin suhteen. Myönteisimmän suhtautuivat luonnollisesti gospelorientoituneet mutta myös jazzorientoituneilla on jonkinasteisia sympatioita summamuuttujan väittämiin muihin verrattuna. Kielteisiä olivat punkkarit. Myöskään hevarit ja rockorientoituneet eivät summamuuttujan väittämien suuntaisesti ajattele. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan suurimmat nimenomaan muiden ryhmien suhteessa gospelorientoituneisiin (kaikilla ryhmillä $p=0,000$ paitsi jazzorientoituneilla suhteessa gospelorientoituneisiin $p=0,025$). Gospel-faktori erottaa nimensä mukaisesti gospelorientoituneiden joukon muista. Lähimpänä gospelorientoituneita vaikuttaa olevan jazzorientaatioryhmä. Ilmeisesti yhteydet ovat lähinnä mustan musiikin kautta jazzhistorian²⁴⁵ avulla selitettävissä.

Minä muusikkona-faktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴⁶ osoitti, että erityisorientaatioiden välillä on tilastollisesti ainoastaan suuntaa antavia eroja ($p=0,222$) "minä"-faktorin suhteen. Minä muusikkona -faktori kuvastaa suhtautumista kuulijoihin: vähiten merkitystä kuulijoilla on punkkareille, jotka tässä suhteessa poikkeavat taidemusiikkiorientoituneista, rockorientoituneista sekä sotilasmusiikkiorientoituneista.

Musiikillisten tekijöiden faktori III (musiikin ominaisuudet)

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴⁷ osoitti, että erityisorientaatioiden välillä on lähinnä suuntaa antavia eroja ($p=0,066$) faktorin suhteen. Toisistaan poikkeavat lähinnä taidemusiikkiorientoituneet, jazzorientoituneet sekä kansanmusiikkiorientoituneet.

243 Levenen testin p-arvo on kuudennen faktorin (musiikki arvojen kuvastajana) kohdalla 0,482.

244 Levenen testin p-arvo on seitsemännen faktorin (gospel) kohdalla 0,093.

245 Bluesin ja mustien hengellisten musiikkityylien, gospelin, spirituaalien jne. yhteys jazzhistoriaan on ilmeinen selittävä tekijä tämän yhteyden kohdalla.

246 Levenen testin p-arvo on faktorin 8 kohdalla (minä muusikkona) 0,430.

247 Levenen testin p-arvo faktorin 9 kohdalla (mus.tek. III) on 0,076.

tuneet. Yllättävänä voisi pitää punkkareiden sijoittumista hyvin samankaltaisesti jazzorientoituneiden kanssa.

Jazzfaktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴⁸ osoitti, että erityisorientaatioiden välillä on tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ($p=0,000$) Jazzfaktorin suhteen. Erot keskittyvät lähinnä muiden ryhmien ja jazzorientaation välille. Myös sotilasmusiikkiorientoituneet ajattelevat muita lämpimämmin summamuuttujan väittämien suuntaisesti. Tukeyn monivertailutesti puolestaan osoitti erojen olevan suurimmat nimenomaan kansanmusiikki- ja punkorientoituneiden sekä sotilasmusiikki- ja jazzorientoituneiden välillä ($p=0,000$).

Nimensä mukaisesti jazzfaktori erottaa jazzorientoituneet muista ryhmistä selvimmin. Sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat hyvin samankaltaisesti jazzorientoituneiden kanssa tämän faktorin edustamiin seikkoihin.

Rockfaktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁴⁹ osoitti, että erityisorientaatioiden välillä on tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ($p=0,000$) Rockfaktorin suhteen. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan suurimpia taidemusiikki-, gospel- ja kansanmusiikkiorientoituneiden sekä hevi-, punk- ja sotilasmusiikkiorientoituneiden välillä. Rockfaktori erottaa selvästi hevarit punkkarit ja sotilasmusiikkiorientoituneet muita myönteisemmin väittämiin suhtautuvina. Rockorientoituneet ovat kaikkein homogeenisin joukko, mutta heidän joukossaan ilmeisesti perinteisen tanssimusiikin suuntaan kohdistuva myönteisyys vaikuttaa sijoittumiseen nimikkofaktorinsa keskipaikkeille. Faktorin sisältämät kielteiset väittämät osuvat parhaiten hevareihin ja punkkareihin sekä sotilasmusiikkiorientoituneihin.

Sanoitusfaktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁵⁰ osoitti, että erityisorientaatioiden välillä on tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ($p=0,000$) Sanoitusfaktorin suhteen. Tukeyn monivertailutesti osoitti erojen olevan suurimmat gospelorientoituneiden ja taidemusiikki- ($p=0,003$), hevi- ($p=0,003$), jazz- ($p=0,000$) sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden ($p=0,0000$) välillä.

Kiihkeimmin sanoituksien ja sanoman välittymisen puolesta ovat gospelorientoituneet, jotka tässä suhteessa poikkeavat jyrkimmin taidemusiikkiorientoituneista, hevareista ja jazzorientoituneista.

Muista ryhmistä rockorientoituneille ja erityisesti punkkareille sanat ja sanoma ovat myös tärkeitä. Vähiten ne merkitsevät jazzorientoituneille.

Kansanmusiikkifaktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁵¹ osoitti, että erityisorientaatioryhmien välillä on tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ($p=0,000$) "kansanmusiikki"-faktorin suhteen. Myönteisimpiä summamuuttujan sisällölle olivat kansanmusiikki-, gospel-, taide-

248 Levenen testin p-arvo on faktorin 10 (jazz) kohdalla 0,817.

249 Levenen testin p-arvo on faktorin 11 (rock) kohdalla 0,170.

250 Levenen testin p-arvo on faktorin 12 (sanoitus) kohdalla 0,245.

251 Levenen testin p-arvo faktorin 13 (kansanmusiikki) kohdalla on 0,088.

musiikki- ja jazzorientoituneet. Kielteisimpiä ryhmiä olivat hevarit, punkkarit, rockorientoituneet sekä sotilasmusiikkiorientoituneet. Tukeyn monivertailutesti osoitti, että erot olivat suurimmat juuri mainittujen ryhmien välillä.

Kansanmusiikkifaktori erottelee jyrkimmin muista luonnollisesti juuri kansanmusiikkiorientoituneet. Lähimmäksi kansanmusiikkiorientoituneita sijoittuvat taidemusiikkiin ja gospeliin orientoituneet. Tämän faktorin sisältämiin väitteisiin suhtautumisen toiseen ääripäähän sijoittuvat rock-, hevi-, punk- sekä sotilasmusiikkiorientaatio. Nämä ryhmät siis kallistuvat eräällä tavalla akselilla rock - kansanmusiikki rockmusiikin puoleen.

Hevifaktori

Yksisuuntainen varianssianalyysi²⁵² osoitti, että erityisorientaatioryhmien välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja ($p=0,003$) "Hevi"-faktorin suhteen. Tukeyn monivertailutesti osoitti, että erot ovat suurimmat taidemusiikkiorientoituneiden ja hevareiden ($p=0,031$) sekä punkkareiden välillä ($p=0,001$). Myös gospelorientoituneet poikkeavat punkkareista ($p=0,043$). Hevifaktori erottaa muista juuri hevarit ja punkkarit, punkkarit vieläkin kiihkeämpänä ryhmänä kuin hevarit. Kaikkein kauimmaksi hevareista ja punkkareista sijoittuvat taidemusiikkiin sekä kansanmusiikkiin orientoituneet: he siis torjuvat hevimusiiikkia ja erityisesti siihen liittyvää volyymiä eniten.

6.4.7 Musiikkimakutestin tulokset

Musiikkimakutestin 70 musiikkinäytettä erottelivat tutkimushenkilöjoukkoa erinomaisella tavalla: useimmissa kappaleissa voidaan selkeästi osoittaa tilastollisesti merkitseviä eroja orientaatioryhmien välillä. Ainoastaan seitsemän kappaleen kohdalla tilastollisesti merkitseviä eroja ei ole olemassa. Mainitut kappaleet herättivät siis vastaajissa hyvin samansuuntaisia ajatuksia.

Aineistoa testattiin Kruskal-Wallisjärjestyslukujen keskiarvojen vertailutestillä, jonka tuloksena saadaan rankinglista kuuntelunäytteeseen suhtautumisesta orientaatioryhmittäin. P-arvon perusteella voidaan päätellä ovatko testissä havaitut erot tilastollisesti merkitsevää luokkaa. Kappaleet, joiden suhteen ei syntynyt tilastollisesti merkitseviä eroja käsitellään ensimmäisenä²⁵³. Ne eivät erotelleet tilastollisesti merkitsevässä määrin orientaatioryhmiä toisistaan. Lähinnä yleistä vastenmielisyyttä herättivät Kortekankaan moderni kuoroteos A, Rotationin Pump it up sekä Vilperin perikunnan "Come on baby light my fire" käänös "Älä tee musta fajjaa". Tasaisen pidettyjä olivat Abba, Ventures, Värttinä sekä Lapinlahden linnut.

Muilta osin kappaleiden välillä on tilastollisesti merkitseviä eroja orientaatioryhmien suhteen. Musiikkimakutestin tulokset osoittavat selvästi rekrytoinnin onnistuneen erittäin hyvin: musiikilliselta suuntaukseltaan ryhmät ilmaisevat selvästi sitoutuvansa tässä tutkimuksessa tavoitteeksi asetettuihin tyyliin. Tuloksien kannalta mielenkiintoista ei näin ollen olekaan kunkin ryhmän suosikkimusiikinlajin löytyminen, vaan pikemminkin muuhun musiikkiin suhtautumisen valaiseminen ja musiikkimaun kokonaisstruktuurin hahmottaminen. Tähän pyritään tutkimalla aineisto ensin musiikinlajien mukaan ryhmitellen, sen jälkeen orientaatioryhmittäin tarkastellen.

252 Levenen testin p-arvo faktorin 14 (hevi) kohdalla on 0,811.

253 Kappaleet lueteltu liitteessä 19.

Tuloksia tarkastellessa huomio kiinnittyy paitsi pitämisen ja ei pitämisen jakautumiseen, myös seikkaan, joka aiheuttaa erojen pienenemisen. Koska käytössä oleva musiikkimakumittari kattaa erittäin laajan alueen musiikin kentästä, on selvää, että siihen valikoidut kappaleet edustavat kustakin osa-alueesta ainoastaan ohutta siivua ja tutkimukseen osallistuneiden näkökulmasta katsottuna kyseisessä testissä ei välttämättä ole yhtään varsinaista suosikkikappaletta. Tämä puolestaan vaikuttaa pistemäärien jakaumaan, joka pyrkii painottumaan asteikon keskipaikkeille. Tästä syystä jossain tapauksissa pienetkin poikkeamat jompaan kumpaan suuntaan ovat itse asiassa suurempimerkityksisiä, kuin pelkkä keskiarvo saattaa osoittaa. Tuloksia tarkastellaan ensin musiikinlajeittain, joko perustuu käytettyyn Toiviaista ja Heiniötä soveltavaan jaotteluun. Jaottelu ei kuitenkaan estä suorittamasta muihin sekä musiikillisiin että ulkomusiikillisiin parametreihin perustuvaa analyysiä kuuntelunäytteistä.

6.4.7.1 Testin sisältämien kappaleiden erittelyä

Afroamerikkalainen musiikki

Afronamerikkalaisen musiikin alueeseen on tässä tutkimuksessa sijoitettu seuraaviin rock ja jazz musiikin genreihin sijoittuvia kappaleita:

- Klassinen rock and roll (Chicago rhythm and blues)
- Sähkökitarayhtyeet
- Brittiläisten yhtyeiden valtakausi
- Uptown rhythm and blues
- Bubblegum - purukumipop
- Heavy
- Glitterrock - kimallus/mascararock
- Punk
- Disco
- Latinalaisvaikutteinen rock
- Soul
- Blues
- Country and Western
- Tekno
- Viihde (jousiorkesteri/bigband tyyppinen orkesteri + solisti)
- New Orleans jazz
- Swing/Big band + solisti
- Bebop
- Cool
- Hard bop
- Third stream
- Free jazz
- Electric/rock jazz
- Uusi harmoniaan palaava jazztyyli

Latinalaisamerikkalainen musiikki (salsa, samba, calypso, reggae) ja monet muut Karibian alueen musiikkitraditioon kuuluvat musiikkityylit on tarkoituksella jätetty pois samoin kuin itämaiset musiikkikulttuurit sekä erilaiset etniset musiikkikulttuurit. Ryhmittely perustuu jo aiemmin esitettyyn suomalaisten musiikkimakututkimuksien perusteella laadittuun musiikkimakujen perusjakoon. On selvää, että jokaisen ihmisen musiikkimaku on aina jonkinasteinen yhdistelmä suhtautumistapoja erilaisia musiikin ilmenemismuotoja kohtaan, siksi tämänkaltaiset tutkimukset yksinkertaistavat monimutkaista todellisuutta kategorisoidessaan makujen muodostumista. Seikalta ei

kuitenkaan voi välttyä silloin kun halutaan tiivistää ja selkeyttää tietoa kuten tässä tutkimuksessa on tarkoitus.

Kansallis-perinteinen musiikki

Kansallis-perinteisen musiikkikulttuurin ilmentäjiksi valittiin seuraaviin tyyleihin kuuluvia esittäjiä ja kappaleita tavoitteena mahdollisimman kattava kuva kansallisperinteisen musiikin kentästä:

- Perinteinen tanssimusiikki (tango soitettuna)
- Perinteinen tanssimusiikki (tango laulettuna)
- Perinteinen kansanmusiikki (soolo, soitettuna)
- Perinteinen kansanmusiikki (yhäte, soitettuna)
- Nykykansanmusiikki (laulettu, ei moderneja instrumentteja)
- Worldmusic (laulettu, sähköinstrumentit mukana)
- Nyky pop (naissolisti)
- Nyky pop (miessolisti)
- Nykyiskelmä (naissolisti)
- Nykyiskelmä (miessolisti)
- Jazziskelmä (laulettu, miessolisti)
- Etnoiskelmä (laulettu, yhäte)
- Kupletti/huumorilaulelma (miessolisti)
- Hengellinen iskelmätyyppinen
- Hengellinen rocktyyppinen
- Suomirock
- Trubaduurityyppinen
- Käännösiskelmä

Taiteellis-viihteellinen musiikki

Taiteellis-viihteellisen alueella kappaleiden valinta perustui musiikin ajanjaksojen huomioimiseen, esityskoneiston huomioimiseen sekä musiikkityylien ja erilaisten musiikin sisältämien tunnelmien huomioimiseen. Kappalevalikoimassa esiintyvät seuraavien kriteerien mukaan valitut kappaleet.

- Vokaalimusiikki (italialainen ooppera-aria, orkesterin säestyksellä)
- Instrumentaali (barokkiajan urkusoolo)
- Sinfoniaorkesteri (klassinen sinfonia)
- Sinfoniaorkesteri ja solisti (kansallisromantiikan viulukonsertto)
- Instrumentaali (moderni pianoteos)
- Moderni orkesteriteos (tietokonetta hyödyntävää uutta musiikkia)
- Moderni kuoroteos (sekakuoro, uutta musiikkia)
- Musikaalisävelmä
- Operettisävelmä
- Balettimusiikkia (kansallisromantiikka)
- Instrumentaali (klassinen pianoteos)
- Lied
- Moderni instrumentaali (uuden musiikin harmonikkateos)
- Antiikin aaria
- Moderni kuoroteos (kuoro ja solisti, uusi musiikki)
- Romantiikan orkesteri (massiivinen sinfonia)
- Alankomaiden koulukunnan vokaalipolyfonia

6.4.7.2 Musiikkimakujen tarkastelu musiikkiluokituksittain

Erilaisilla ryhmittelyillä testattiin orientaatioryhmien suhtautumista musiikinlajeihin ja tyyleihin, kuitenkin pitäytyen melko karkealla tasolla tapahtuvaan jaotteluun²⁵⁴.

254 Liitteessä 20 on esitetty vastaajien suhtautuminen kolmen päätyylin kappaleisiin.

Tähän on syynä luonnollisesti se, että musiikkimakutestiin valittujen kappaleiden määrä on testiin käytettävissä olleen ajan vuoksi niin pieni, ettei kaikkia mahdollisia toisistaan poikkeaville musiikkityyleille tyypillisiä parametrejä ole mahdollista sisällyttää kappalevalikoimaan. Karkeasti jakaen voidaan tämän tutkimuksen musiikkimakutestissä erottaa afroamerikkalaisesta musiikista kaksi päätyyliä: rockgenre ja jazzgenre. Kummankin genren sisältä puolestaan on erotettu lukuisia tyylejä, jotka luettiin aikaisemmin. Mainittujen lisäksi on suomalaiselle kevyelle musiikille tyypillistä suomenkielisten käännösten tekeminen suosikkikappaleista. Näin ollen mukaan on eräissä tietokoneajoissa otettu myös suomenkieliset käännöskappaleet sekä selkeästi johonkin afronamerikkalaisen musiikin tyyliin sijoitettavissa olevat suomalaisten tekijöiden omat kappaleet.

Afroamerikkalainen musiikki

Ensimmäisessä testauksessa määriteltiin yleisellä tasolla suhtautuminen koko afronamerikkalaisen musiikin tässä testissä sovellettuun kenttään täydennettynä suomalaisten esittäjien samaan tyyliin mahtuvilla kappaleilla. Kappaleista laadittiin summamuuttuja 1²⁵⁵, joka ilmaisee yhdellä arvolla suhtautumisen koko kyseiseen musiikkialueeseen. Toiseen summamuuttujaan otettiin samat kappaleet lukuun ottamatta suomalaisten esittäjien kappaleita. (Reliabiliteetti mitattuna Crombachin alpha-kertoimella on summamuuttujalla 1: 0,9010 ja summamuuttujalla 2: 0,8911.)

Näiden summamuuttujien vertailulla osoitetaan suhtautumisen muuttumista suomalaisten artistien mukanaolon tai poistamisen suhteen. Kaikkien esitettyjen tuloksien osalta orientaatioryhmät poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi toisistaan. P-arvo esitetään liitteessä olevan taulukon yllä.

Muodostettujen summamuuttujien suhteen aineistoa testattiin käyttämällä erilaisia monivertailutestejä tilastollisesti merkitsevien erojen esiin saamiseen orientaatioryhmien välillä²⁵⁶.

Summamuuttujien 1 ja 2 vertailu osoittaa muutamia mielenkiintoisia seikkoja:

-Rock-, gospel-, kansanmusiikki- ja hevi-, ja punk orientoituneet pitävät suomalaisista käännöskappaleista sekä afroamerikkalaisia genrejä jollakin tapaa lähestyvistä suomalaisten artistien kappaleista.

-Jazz-, sotilasmusiikki- sekä taidemusiikkiorientoituneille suomalaiset kappaleet eivät ole yhtä mieluisia kuin varsinaiset puhtaasti afroamerikkalaiseen genreen kuuluvat kappaleet.

Jazzgenren suhtautumista testattiin poimimalla testattavaan summamuuttujaan 3 mukaan selkeästi jazzgenren kuuluvat kappaleet²⁵⁷. (Kolmannen summamuuttujan reliabiliteetti Crombachin alpha-kertoimella laskettuna on 0,8803.)

255 Liitteessä 21 luettelot summamuuttujiin valituista kappaleista.

256 Vertailussa toimittiin samaan tapaan kuin aikaisemminkin: varianssitaulukasta tarkistettiin ovatko ryhmät keskimäärin samanlaisia (jos p-arvo < 0,005, on eroja). Sen jälkeen tarkistettiin missä eroja on, eli mitkä ryhmät poikkeavat toisistaan tilastollisesti merkitsevässä määrin. Tässä käytettiin hyväksi Levenen testisuuretta jos Levene > 0,005 päädyttiin käyttämään Tukeyn monivertailutestiä ja jos taas Levene < 0,005 Käytettiin Dunnettin monivertailutestiä.

257 Liitteessä 22 summamuuttujaan otettujen kappaleiden luettelo.

Pitämistä testattiin vielä jakamalla jazzmusiikkia "vanhaan"²⁵⁸ ja "uudempaan"²⁵⁹ jazziin. Vanhoista jazzmusiikin tyyleistä ainoastaan New Orleans -tyyli, big band laulajan kanssa (varhainen swing) sekä blues ovat summamuuttujassa mukana. Vanhempia jazztyylejä oli kuuntelunauhalla kokonaisuutena ottaen niukemmin edustettuna (puuttumaan jäivät mm. Ragtime, erilaiset mustien orjien laulutyyli, fiellhollers jne., Dixieland, Chicago-style, sekä varhaisimmat big bandit). Uudemiksi tyyleiksi katsotaan tässä lähestymistavassa bebop ja sen jälkeen ilmestyneet jazztyylit joissa sävelkieli ja koko musisoinnin perusta on huomattavan erilaista verrattuna aikaisempiin tyyleihin.

Analyysistä kävi selvästi ilmi, että jazz- ja rockorientoituneet pitävät eniten uudemmasta jazzista. Vanhempi jazz sen sijaan viehättää jazzorientoituneiden jälkeen seuraavaksi eniten sotilasmuusikoita sekä gospel- ja taideorientoituneita. Punkkarit, hevarit ja kansanmusiikkiorientoituneet eivät jazzista juurikaan perusta. Tukeyn monivertailutestin perusteella tilastollisesti merkitsevät erot orientaatioryhmittäin ovat suurimmat kummankin ääripään suhteen kaikilla muilla ryhmillä. Toiseksi myönteisimmin suhtautuvat sotilasmuusikot eivät poikkeaa tilastollisesti merkitsevästi jazzorientoituneista tämän summamuuttujan suhteen.

Keskiarvojen erotukset puolestaan osoittavat sen, kumpi verrattavina olevista ryhmistä pitää enemmän mainitusta musiikinluokasta. Jazzorientoituneet siis pitävät uudemmasta jazzista enemmän kuin taidemusiikkiin orientoituneet (keskiarvojen erotus 0,8703). Punkkarit puolestaan pitävät taideorientoituneita vähemmän uudemmasta jazzista (ka. erotus -0,9573). Poikkeama gospelorientoituneiden sekä jazz- (ka. erotus 0,7361) ja punkorientoituneiden (ka. erotus -1,0914) välillä on samansuuntainen. Jazzorientoituneet pitävät rockorientoituneita enemmän (ka. erotus 0,9361) ja punkkarit (ka. erotus -0,8914) heitä vähemmän uudemmasta jazzista. Hevarit pitävät uudemmasta jazzista selvästi sotilasmusiikkiorientoituneita (ka. erotus 0,7254) ja jazzorientoituneita (ka. erotus 1,3044) vähemmän.

Keskiarvojen erotuksien perusteella punkkarit pitävät vähiten uudemmasta jazzista ja jazzorientoituneet puolestaan selkeästi eniten²⁶⁰. Rockorientoituneiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden asenne on kokolailla sama (Kruskall-Wallisjärjestyslukujen vertailutestin mean rank on kummallakin melkein sama).

Jazzorientoituneet pitävät luonnollisestikin kaikista orientaatioryhmittä eniten jazzista. Vanhasta jazzista he pitävät kuitenkin vähemmän kuin rockorientoituneet, uudemmasta puolestaan kaikkein eniten. Sotilasmusiikkiorientoituneiden kohdalla tilanne on samanlainen, ainoastaan pitämisen aste-erojen suhteen ryhmät poikkeavat toisistaan. Rockorientoituneiden suhtautuminen heittää melko voimakkaasti suhteessa uuteen ja vanhaan jazziin, ja syykin vaikuttaa selvältä: John Lee Hooker edustaa perinteistä blueskitaristi-laulajaa, joka yhtä hyvin voitaisiin sijoittaa pelkästään rockgenren piiriin. Tätä selvitettiin tekemällä uusi summamuuttuja ilman Hookeria, ja yllättäen tulos olikin sama: Hooker ei aiheuttanut heittoa pitämisessä.

Gospelorientoituneiden suhtautuminen jazzmusiikkiin on hyvin tasaista, he pitävät hieman enemmän vanhasta kuin uudesta jazzista. Taideorientoituneet puolestaan pitävät enemmän vanhasta kuin uudemmasta jazzista, joskaan eivät

258 Cronbachin alpha 0,7788.

259 Cronbachin alpha 0,8432.

260 Kokonaiskuvaa jazzmusiikkiin suhtautumisesta valaisee vielä taulukko liitteessä 23.

erityisen paljon kummastakaan. Kansanmusiikkiorientoituneet pitivät enemmän uudemmasta kuin vanhemmasta jazzista, tosin eivät kovin paljoa kummastakaan. Hevarit ja punkkarit eivät juuri pidä jazzista, joskin hevarit hieman uudempaa jazzia enemmän pitivät vanhemmasta tyylistä.

Koko afroamerikkalaista musiikkigenreä testattiin vielä muiden musiikillisten ja ei-musiikillisten parametrien mukaan. Näitä olivat tempo sekä musiikkitradition liittyminen mustan musiikin perinteeseen tai valkoisten musiikkitraditioon.

”Hitaat, tai luonteeltaan rauhalliset kappaleet”²⁶¹

Kuudenteen summamuuttujaan otettiin mukaan tempoltaan hitaaksi paritanssiksi soveltuvat kappaleet, tai kappaleet jotka luonteeltaan ovat rauhallisia, ja joiden tempo on MM.<116²⁶².

Hitaisiin ja rauhallisiin kappaleisiin suhtautumisessa löytyi tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja orientaatioryhmien välillä ($p=0,000$). Eniten hitaista afroamerikkalaisten musiikkityylien alueelta valituista kappaleista pitivät rockorientoituneet (gospel ja jazz) sekä vähiten hevarit ja punkkarit.

”Nopeat, tai luonteeltaan aggressiiviset kappaleet”

Seitsemäs summamuuttuja koostui nopeista ja aggressiivisista kappaleista²⁶³. Kappaleiden nopeuteen ja aggressiivisuuteen kohdistuva erottelu osoitti tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja orientaatioryhmien välillä ($p=0,000$). Eniten nopeista kappaleista pitivät rock ja jazzorientoituneet, vähiten kansanmusiikkiorientoituneet.

Analyysi osoitti selvästi erot nopeista/aggressiivisista ja hitaista/rauhallisista kappaleista pitämisen suhteen. Kummassakin ryhmässä eniten kappaleista pitää rockorientoituneiden joukko. Gospelorientoituneet selvästikin pitävät hitaista kappaleista nopeita enemmän. Jazzorientoituneiden musiikista pitäminen ei kovin voimakkaasti ole sidoksissa tempoon tai aggressiivisuus-rauhallisuusakselille, he pitävät tasaisen varmasti sekä nopeista/aggressiivisista että hitaista/rauhallisista kappaleista, kuitenkin nopeammista/aggressiivisista hieman enemmän. Sotilasmusiikoilla suunta on jazzorientoituneita vastaava. Kansanmusiikkiorientoituneet pitävät enemmän hitaista/rauhallisista kappaleista kuin nopeista/aggressiivisista tämän (afroamerikkalaisen) musiikinlajin suhteen. Sen sijaan hevareilla näyttää tempo/aggressiivisuus olevan olennaisen tärkeässä osassa: he pitävät selkeästi enemmän nopeista/aggressiivisista kuin hitaista/rauhallisista kappaleista. Myös punkkareiden pitäminen noudattaa samaa suuntaa, mutta erot ovat huomattavasti pienemmät hevareihin verrattaessa.

Analyysin perusteella rock-, gospel- ja jazzorientoituneet pitävät eniten rauhallisesta musiikista, kun taas aggressiivisesta musiikista pitävät afroamerikkalaisen musiikinlajin sisällä eniten rock- ja jazzorientoituneet. Selvästi vähiten aggressiivisesta musiikista pitävät kansanmusiikkiorientoituneet. Tukeyn monivertailutestin mukaan orientaatioryhmittäiset erot ovat suurimmat lähinnä rockorientoituneiden ja taidemusiikki- ($p=0,027$), punk- ($p=0,003$) sekä kansanmusiikkiorientoituneiden ($p=0,000$) välillä. Jazzorientoituneet niin ikään poikkeavat kansanmusiikkiorientoituneista ($p=0,007$).

261 Cronbachin alpha 0,7572.

262 Kappaleluettelo liitteessä 24.

263 Kappaleluettelo liitteessä 24.

Valkoiseen musiikkitraditioon kuuluvat/ valkoisten muusikoiden esittämät kappaleet.

Koska afroamerikkalaisesta musiikista on mahdollista erottaa erilaisia mustien ja valkoisten muusikoiden tyyliuuntia ainakin jossain määrin testattiin niihin suhtautumista poimimalla ensin valkoiseen musiikkitraditioon²⁶⁴ liittyvät kappaleet²⁶⁵ (summamuuuttuja 8). Vastaavasti summamuuttujaan 9 koottiin selkeästi mustan musiikin traditioon/ mustien esittäjien kappaleisiin²⁶⁶ lukeutuvat kappaleet²⁶⁷.

Valkoiseen traditioon lukeutuvista kappaleista eniten pitivät rockorientoituneet, kun taas musta traditio miellytti eniten jazzorientoituneita. Gospelorientoituneet suuntautuvat mustaa enemmän valkoisen tradition puolelle, päinvastoin kuin jazzorientoituneet. Taidemusiikkiorientoituneet sijoittuvat pitämisessään joukon keskivaiheille suhtautumiseltaan melko neutraalina kummankin tradition suhteen. Sotilasmusiikkiorientoituneilla puolestaan pitäminen suuntautuu enemmän mustan tradition puoleen. Hevarit, kansanmusiikkiorientoituneet ja punkkarit eivät erikoisemmin pidä kummastakaan traditiosta. Onkin ilmeistä, että heidän musiikkimakunsa on keskittynyt ja eriytynyt niin voimakkaasti nimenomaan erityisorientaation osoittamalle alueelle, että muu musiikki ei heitä kovinkaan paljoa jaksaa kiinnostaa, näin ainakin hevareiden ja punkkareiden osalta.

Valkoiset esittäjät/genre

Suhtautumisessa valkoisten esittäjien/genren musiikkiin havaittiin eroja lähinnä rockorientoituneiden ja punkkareiden ($p=0,008$), kansanmusiikkiorientoituneiden ($p=0,008$ sekä sotilasmusiikkiorientoituneiden välillä ($p=0,038$). Rockorientoituneet suuntautuvat tilastollisesti merkitsevässä määrin enemmän valkoisen genren suuntaan kuin punkkarit, kansanmusiikot tai sotilasmusiikot.

Mustat/värilliset esittäjät/genre

Suhtautumisessa värillisten esittäjien/genren musiikkiin havaittiin Tukeyn moniver-tailutestissä suurimmat erot ääripäitä pitämisessä edustavien rock- ja jazzorientoituneiden sekä kansanmusiikki- hevi- ja punkorientoituneiden välillä.

Rockorientoituneet pitävät orientaatioryhmistä eniten valkoisesta traditiosta ja toiseksi eniten mustasta traditiosta. Jazzorientoituneet pitävät mustasta traditiosta eniten. Taidemusiikoilla tai gospelorientoituneilla ei ole suurta eroa pitämisessä traditioiden välillä, kuitenkin musta traditio on enemmän pidetty kuin valkoinen traditio. Myös rockorientoituneet pitävät mustaan traditioon sijoittuvasta musiikista. Sen sijaan hevareilla pitäminen painottuu enemmän valkoisen tradition puolelle. Jazzorientoituneilla ero traditioiden välillä on kaikkein suurin, he pitävät selvästi enemmän mustaan kuin valkoiseen traditioon kuuluvista kappaleista. Punkkareilla valkoinen traditio on enemmän pidetty kuin musta, joskaan kumpikaan ei erityisemmin heitä miellytä. Miltei samanlainen on kansanmusiikkiorientoituneiden suhtautuminen mainittuihin traditioihin. Sotilasmusiikkiorientoituneiden suhtautuminen muistuttaa rock- ja jazzorientoituneita, mutta pitämisen taso on matalampaa luokkaa kuin heillä.

264 Cronbachin alpha 0,7375.

265 Kappaleluettelo liitteessä 25.

266 Cronbachin alpha 0,9011.

267 Kappaleluettelo liitteessä 25.

Kansallis-perinteinen musiikki

Oriantaatioryhmien suhtautuminen suomalaiseseen kansallis-perinteiseen musiikkiin tutkittiin jakamalla testissä käytettyjä kappaleita erilaisiksi summamuuttujiksi samaan tapaan kuin edellisessä ryhmittelyssä. Ensimmäisenä kuitenkin testattiin oriantaatioryhmien suhtautuminen koko suomalaiseseen kansallis-perinteiseen musiikkiin. Ensimmäisen summamuuttujan Cronbachin alpha-kerroin oli 0,9278²⁶⁸.

Eniten kansallis-perinteisestä musiikista pitivät (Kruskall-Wallis testin perusteella) kansanmusiikkiorientoituneet. Seuraavaan ryhmään sijoittuivat gospel-, rock- ja jazzorientoituneet. Vähiten pitivät sotilasmusiikki-, taidemusiikki- sekä hevi- ja punkorientoituneet.

Testattaessa gospelkappaleiden vaikutusta tuloksiin, havaittiin että niiden vaikutus koskee ainoastaan gospelorientoituneita. Kun kappalevalikoimasta poistettiin gospelkappaleet, vaihtoivat rockorientoituneet ja gospelorientoituneet pitämisyjärjestystaulukossa paikkaa keskenään muiden oriantaatioryhmien järjestyksen säilyessä ennallaan.

Kun tarkasteltiin pitämisen jakautumista oriantaatioryhmittäin²⁶⁹, havaittiin, että erittäin paljon tai "melko paljon" kansallis-perinteisestä suomalaisesta musiikista pitäviä oli tilastollisesti merkitsevästi eniten kansanmusiikkiorientoituneiden joukossa (std. Res. 3,4 ryhmässä "pitää erittäin paljon", ja std. Res 2,2 ryhmässä "pitää jonkin verran"). Niin ikään rockorientoituneilla havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys ryhmässä "pitää jonkin verran" (std.res. 2,0). Suomalaisesta kansallis-perinteisestä musiikista sen sijaan eivät pidä punkkarit (std.res 3,0 ryhmässä "en pidä lainkaan") ja hevarit (std.res. 3,4 ryhmässä "en pidä lainkaan").

Aineistoa testattiin lukuisilla erilaisilla summamuuttujilla, muun muassa jakamalla se perinteiseen musiikkiin ja nykyaikaiseen rockgenreen yhteydessä olevaan musiikkiin. Pitämisyjärjestyksessä tapahtuneet muutokset osoittautuivat erittäin lieviksi, lähinnä aste-eroiksi, joten tuloksia ei esitetä tässä yhteydessä tarkemmin.

Taiteellis-vihteellinen musiikki

Ensimmäiseksi testattiin koko taiteellis-vihteellisen musiikin alueeseen suhtautumista muodostamalla summamuuttuja²⁷⁰ kaikista kuuntelutestissä olleista alueen kappaleista²⁷¹. Summamuuttuja erotteli ryhmiä erittäin tehokkaasti, ja Kruskall-Wallis testi osoitti taidemusiikkiorientoituneiden olevat selkeästi pitämisyjärjestyksen ykkösenä. Seuraavina olivat Gospel- jazz-, sotilasmusiikki- ja kansanmusiikkiorientoituneiden ryhmät. Vähiten klassis-vihteellisestä musiikista pitivät rock-, hevi- ja punkorientoituneet. Tulos oli luonnollisesti taidemusiikkiorientoituneiden osalta odotuksien mukainen. Sen sijaan muiden ryhmien tulokset ovat mielenkiintoisia, ja ne edellyttä-

268 Kappaleluettelo liitteessä 26.

269 Tätä testattiin ristintaulukoimalla summamuuttujasta luotu uudelleen ryhmitely muuttuja oriantaatioryhmien kanssa. Summamuuttujan pitämistä kuvaavien keskiarvojen muuntamisessa viisiportaiseksi käytettiin seuraavia raja-arvoja: 1 pitää erittäin paljon = 1-1,93, 2 pitää jonkin verran=1,94-2,97, 3 ei osaa sanoa=2,97-3,47, 4 ei juurikaan pidä=3,48-3,96, 5 ei pidä lainkaan= 3,97-5. Muodostettua muuttujaa testattiin eksakteilla testeillä ja saatiin siten tilastollisen merkitsevyyden arvoksi $p=0,000$ (luottamusväli 0,000-0,000).

270 Cronbachin alpha 0,9500.

271 Kappaleluettelo liitteessä 27.

vät hieman lisätestausta tilastollisesti merkitsevien erojen paikantamiseksi. Koska Levenen testisuure on $0,108 > 0,005$ se osoittaa, että Tukeyn monivertailutestin tulokset ovat luotettavia.

Tilastollisesti merkitsevät erot ryhmien välillä ovat suurimmat suhteessa ääriryhmiin. Rockorientaatioon myönteisemmin suhtautuneet rock-, hevi, punk- ($p=0,000$ kaikilla kolmella) ja sotilasmusiikkiin orientoituneet ($p=0,004$) poikkesivat merkitsevästi taidemusiikkiorientoituneista. Monivertailutesti osoittaa, että taidemusiikkiin orientoituneet poikkeavat tilastollisesti merkitsevästi muista paitsi gospel-, jazz-, ja kansanmusiikkiorientoituneista. Punk-, rock- ja heviorientoituneet muodostavat tässä suhteessa ryhmän, joka poikkeaa taide-, gospel, ja kansanmusiikkiin orientoituneista muodostuvasta ryhmästä. Ensin mainittu ryhmä ei pidä taiteellisesti viihteellisestä musiikista ja myöhemmin mainittu ryhmä pitää siitä.

Seuraavaksi muodostettiin summamuuttuja kummastakin osa-alueesta erikseen, jotta voidaan tarkastella suhtautumista taiteelliseen musiikkiin ja viihteelliseen musiikkiin. Taiteellisen musiikin summamuuttujan Cronbachin alphasuureksi muodostui $0,9429^{272}$, viihteellisen musiikin kerroin puolestaan oli $0,8131^{273}$. Taidemusiikista pitäminen osoitti Kruskall-Wallis testin perusteella, että kansanmusiikkiorientoituneilla ero taiteesta ja viihteestä pitämisen välillä on kaikista ryhmistä suurin. Taidemusiikista eniten pitivät taidemusiikkiorientoituneet, viihteellisestä sen sijaan kansanmusiikkiorientoituneet (pitämisjärjestys liitteessä 29). Myös sotilasmusiikot sekä jazzorientoituneet pitävät viihteellisestä enemmän taidemusiikista. Rockorientoituneilla suunta on päinvastainen, he pitävät enemmän viihteellisestä kuin taiteellisesta musiikista.

Seuraavaksi tarkasteltiin moderniin taidemusiikkiin suhtautumista (Cronbachin α $0,8426$) sekä suhtautumista vanhemman tyyliin taidemusiikkiin (Cronbachin α $0,9390$) summamuuttujien avulla²⁷⁴. Seuraavassa taulukossa esitetään Kruskall-Wallis testin mukaiset pitämisjärjestykset kummastakin summamuuttujasta

TAULUKKO 15 Suhtautuminen moderniin²⁷⁵ ja vanhempaan²⁷⁶ taidemusiikkiin

Orientaatio	Pitämisjärjestys moderni	Kruskall-Wallis testin mean rank	Orientaatio	Pitämisjärjestys vanhempi (suluis-sa modernista pitäminen)	Kruskall-Wallis testin mean rank
Taide	1	64,96	Taide	1 (1)	33,98
Jazz	2	68,91	Gospel	2 (6)	63,80
Hevi	3	73,39	Kansan	3 (5)	75,45
Sotilas	4	76,47	Jazz	4 (2)	75,85
Kansan	5	84,04	Sotilas	5 (4)	83,95

272 Kappaleluettelo liitteessä 28.

273 Kappaleluettelo liitteessä 28.

274 Kappaleluettelo liitteessä 30.

275 Kruskall-Wallis testin $p=0,049$.

276 Kruskall-Wallis testin $p=0,000$.

Gospel	6	91,07	Rock	6 (7)	92,95
Rock	7	95,78	Hevi	7 (3)	114,14
Punk	8	107,00	Punk	8 (8)	123,82

Taulukko 15 osoittaa, että moderniin taidemusiikkiin suhtautuminen heittelee melko paljonkin suhteessa vanhempaan taidemusiikkiin suhtautumiseen. Suurimmat suhtautumiserot ovat gospelorientoituneilla, kansanmusiikkiorientoituneilla sekä yllättävää kyllä hevareilla²⁷⁷.

Taidemusiikkiorientoituneet pitävät eniten kummastakin taidemusiikin alueesta, joskin jazzorientoituneiden modernista taidemusiikista pitäminen on aivan samaa luokkaa heidän kanssaan. Niin ikään samaan luokkaan modernista taidemusiikista pitämisessä sijoittuvat hieman yllättäen hevarit ja sotilasmuusikot. Vanhemmasta taidemusiikista pitäminen ei erottele ryhmiä kovinkaan paljoa, miltei saman verran siitä pitävät jazz-, kansanmusiikki-, rock- ja sotilasmusiikkiorientoituneet. Näitä ryhmiä hieman enemmän vanhemmasta taidemusiikista pitävät gospelorientoituneet. Vanhemmasta taidemusiikista eivät erityisemmin pidä hevarit eivätkä punkkarit.

Monivertailutesteillä tarkastettiin minkä ryhmien välillä erot ovat tilastollisesti merkitseviä. Koska kummankin (moderni: Levene=0,107>0,005 ja vanhempi: Levene=0,053>0,05) musiikinlajin kohdalla Levenen testisuure oli suurempi kuin 0,05 voitiin käyttää Tukeyn testiä. Varianssitaulun tarkastelu osoitti, että summamuuttujien suhteen on olemassa tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä (moderni p=0,028 ja vanhempi p=0,000). Erot olivat modernissa musiikissa taidemusiikkiorientoituneiden ja punkkareiden välillä merkitsevää luokkaa (p=0,042). Vanhemman taidemusiikin osalta erot keskittyvät lähinnä taidemusiikki- ja punkorientoituneiden eroamiseen muista ryhmistä.

Lopuksi testattiin vielä niihin säveltäjiin suhtautumista, jotka eivät suoraan sijoittuneet kumpaankaan mainituista ryhmistä (Crombachin alpha 0,7556)²⁷⁸. Tarkastelu osoitti pitämisyjärjestyksen olevan taidemusiikkiorientoituneiden jälkeen seuraava: jazz-, sotilasmusiikki-, gospel-, kansanmusiikkiorientoituneet. Vähiten pitivät hevi-, rock- ja punkorientoituneet.

Varianssitaulun tarkastelu osoitti, että monivertailutestissä oli käytettävä Tukeyn testin sijasta Dunnettin testiä (Levenen testisuure=0,046<0,05). Dunnettin testi osoitti tilastollisesti merkitsevien²⁷⁹ erojen olevan hyvin samankaltaiset kuin aikaisemmissa summamuuttujissa: taidemusiikkiorientoituneet poikkeavat muista ja eräät muut (jazz p=0,007; sotilasmusiikkiorientaatio p=0,002) poikkeavat punkkareista tilastollisesti merkitsevässä määrin.

277 Toisaalta nykyajalle ominaisissa eri taiteenalueita yhdistelevässä ilmapiirissä on noussut nopeasti maailmanlaajuiseen suosioon suomalainen Apocalyptica-yhtye, joka soittaa hevimusiiikkia klassisen koulutuksen pohjalta. Yhteys moderniin taidemusiikkiin ei siis välttämättä ole sattumanvarainen tai kaukaa haettu, pikemminkin elävää elämää. Tulos oikeastaan osoittaa tutkimuksen luotettavuuden olevan korkeaa luokkaa aivan tämän päivän maailmassa.

278 Summamuuttujaan valittiin kaksi kappaletta: Sibelius: Viulukonsertto D sekä Satie: Veritables Preludes Flasques.

279 Yksisuuntaisen varianssianalyysin p=0,000.

TAULUKKO 16 Taidemusiikista pitäminen vanhemmasta uudempaan²⁸⁰

Orientaatio	Pitämisjärjestys	Kruskall-Wallisin mean rank	Orientaatio	Pitämisjärjestys	Kruskall-Wallisin mean rank	Orientaatio	Pitämisjärjestys	Kruskall-Wallisin mean rank
	Vanhempi			Uudempi			Moder-ni	
Taide	1	33,98	Taide	1	37,50	Taide	1	64,96
Jazz	2	63,80	<i>Gospel</i>	2	64,09	Jazz	2	68,91
Sotilas	3	75,45	Kansan	3	71,43	Hevi	3	73,39
<i>Gospel</i>	4	75,85	Jazz	4	80,10	Sotilas	4	76,47
Kansan	5	83,95	Sotilas	5	87,89	Kansan	5	84,04
Hevi	6	92,95	Rock	6	92,92	<i>Gospel</i>	6	91,07
Rock	7	114,14	Hevi	7	102,93	Rock	7	95,78
Punk	8	123,82	Punk	8	125,04	Punk	8	107,00

Taulukko 16 osoittaa selvästi pitämisen vaihtelut vanhemmasta uudempaan taidemusiikkiin siirryttäessä. Ainoastaan taidemusiikkiin (pitämisjärjestys 1-1-1) orientoituneiden sekä punkkareiden (pitämisjärjestys 8-8-8) kohdalla vaihtelua ei esiinny, heille on taidemusiikki sinänsä jo jossain määrin kategoria, johon suhtautuminen on koko ajan samansuuntaista kovinkaan paljoa riippumatta aikakausille ja tyyille ominaisista piirteistä.

Jazzorientoituneet (pitämisjärjestys 2-4-2) eivät muihin verrattuna pidä uudemasta musiikista, modernista kylläkin. Sotilasmuusikot (pitämisjärjestys 3-5-4) pitävät muihin ryhmiin verrattaessa eniten vanhasta taidemusiikista ja hieman vähemmän modernista musiikista, kaikkein vähiten he pitävät muihin ryhmiin verrattuna summamuuttujan Sibelius-Satie tyypittämästä musiikista.

Gospelorientoituneilla (pitämisjärjestys 4-2-6) erot pitämisessä ovat kaikkein suurimmat, taidemusiikkiin suhtautuminen ei ole kategorista, vaan erityyppinen musiikki herättää erilaisia ajatuksia. Samaan tapaan toimii kansanmusiikkiorientoituneiden suhtautuminen (pitämisjärjestys 5-3-5). Hevarit (pitämisjärjestys 6-7-3) muodostavat mielenkiintoisen poikkeaman muihin ryhmiin verrattuna, heille taidemusiikin alueella mieluisinta musiikkia on nimenomaan moderni musiikki. Rockorientoituneet (pitämisjärjestys 7-6-7) eivät suuremmin pidä taidemusiikista millään mainitulla summamuuttujalla mitattuna.

6.4.7.3 Musiikinlajeista pitäminen orientaatioittain

Erityisorientaation määrittelyssä on pohjautettu musiikkimakuun ja aktiiviseen musisoimisharrastukseen, jonka suunta on melko tarkasti orientaation määräävälle musiikinlajille tai siihen liittyvälle toimintamallille tyypillinen. Musiikkimakutestin analysointi osoittaa ainakin musiikillisen maun olevan orientaatioperustana erittäin

250 Kaikkien testien p-arvot on ilmoitettu aikaisemmissa yhteyksissä.

vakaa: kuhunkin orientaatioryhmään kuuluvat henkilöt todellakin pitävät monivertailutestin perusteella siitä musiikinlajeista, joka määrittää heidän orientaatiotaan kuten myös sitä lähellä musiikillisesti olevista musiikinlajeista. Yleisellä tasolla voidaan tarkastella kuuntelutestin perustaksi asetettua kolmijakoa ja niihin suhtautumista orientaatioryhmittäin.

Taulukossa jokaisessa kohdassa ylös sijoittuvat osoittavat näiden orientaatioryhmien välisessä vertailussa pitävänsä musiikista muihin verrattuna laaja-alaisesti, ja puolestaan taulukossa alas sijoittuvat osoittavat suuntaavansa musiikkimakuun erittäin suppealle sektorille koko musiikin kentällä. Tällä perusteella voidaan sanoa, että laaja-alaisinta musiikkimakua tässä vertailujoukossa osoittavat gospelorientoituneet sekä jazzorientoituneet.

Selvästi suppeammalle sektorille suuntautuu kansanmusiikkiorientoituneiden sekä taidemusiikkiorientoituneiden musiikkimaku: selkeä ykkönen on tietty sektori (taidemusiikki, kansallisperinteinen musiikki) ja muista ei liiemmin pidetä. Sotilasmusiikkiorientoituneille tyypillistä on sijoittua tässä vertailujoukossa keskipaikoille joka musiikkialuetta tarkasteltaessa, syynä saattaa olla, että heille ominta musiikinlajeja ei juurikaan kappalevalikoimassa esiinny.

TAULUKKO 17 Kaikista musiikinlajeista pitäminen monivertailutestin²⁸¹ perusteella.

Orientaatio	Pitämisjärjestys TAIDEMUSIIKKI	Kruskall-Wallis mean rank	Orientaatio	Pitämisjärjestys KANSAALLISPERINTEINEN	Kruskall-Wallis mean rank	Orientaatio	Pitämisjärjestys AFROAMERIKKAINEN	Kruskall-Wallis mean rank
Taide	1	37,98	Kansan	1	33,74	Jazz	1	46,74
Gospel	2	70,30	Gospel	2	60,17	Rock	2	47,40
Jazz	3	70,59	Rock	3	66,22	Gospel	3	71,32
Kansan	4	72,20	Jazz	4	80,29	Sotilas	4	77,57
Sotilas	5	82,80	Sotilas	5	94,32	Taide	5	83,50
Rock	6	96,03	Taide	6	96,28	Kansan	6	101,10
Hevi	7	108,03	Hevi	7	111,64	Hevi	7	102,11
Punk	8	124,24	Punk	8	123,24	Punk	8	117,12

Rockorientoituneiden musiikkimaku on kaksijakoinen: he pitävät muihin verrattaessa paljon afroamerikkalaisesta musiikista ja hieman sitä vähemmän kansallisperinteistä musiikkilinjasta. Taiteellis-vihteelliseen musiikkiin he suhtautuvat muihin verrat-

281 Kruskall-Wallis p-arvo kaikissa kohdissa 0,000.

tuna melko torjuen. Hevareiden ja punkkareiden kohdalla kysymyksessä on musiikkimaun suuntautuminen niin suppealle afroamerikkalaisen musiikin osa-alueelle, että tämän kuuntelutestin pohjalta heidän musiikkimakunsa muihin orientaatioryhmiin verrattuna on kapea-alainen ja melko yksipuolinenkin.

Taidemusiikkiorientaatio

Tarkastelu osoittaa taidemusiikkiorientoituneiden pitävän lähinnä taidemusiikin alueelle sijoittuvasta musiikista (20/22 mainintaa²⁸²) jakautuen siten, että eniten he pitävät vanhemmasta taidemusiikista sekä uudemmasta Sibelius-Satie summamuuttujan tyypittämästä musiikista ja hieman vähemmän operetti-musikaali tyypisestä sekä aivan moderneimmasta taidemusiikista. Taidemusiikkiorientoituneet torjuvat erityisen voimakkaasti kansanmusiikkiin (myös ns. Worldmusic) sijoittuvia ilmiöitä²⁸³ (4/7 mainintaa). Niinikään torjuttuihin sijoittuvaan Santanan Oye como va -kappaleeseen voidaan löyhässä tarkastelussa katsoa liittyvän latinalaisamerikkalaiselle musiikille tyypillisiä elementtejä, joissa on kaikuja paikallisesta etnisestä musiikista. Näin ollen torjuminen saattaisi perustua yhtymäkohtiin edellä kuvatun ryhmän kanssa. Räävitön punk sekä konetaustoille pohjaava tekno tulevat myös torjutuiksi taidemusiikkiin orientoituneiden taholta.

Syitä kansan-/etnomusiikkivaikutteisen tyylin torjumiseen on vaikea löytää ainakin käsillä olevan tutkimuksen kautta, mutta yksi mahdollinen syy saattaisi olla kansanmusiikkiin usein sidoksissa oleva amatöörikytkentä: musiikkia ammattimaisesti tai lähes ammattimaisesti opiskelevat henkilöt saattavat vierastaa kansanmusiikkiin yleisesti liittyvän amatöörisoitannon. Niin ikään intonaatioiltaan sekä soiton, että laulutavan osalta tämänkaltainen musiikki poikkeaa voimakkaasti nimenomaan taidemusiikkitraditiosta jopa niin, että taidemusiikille ominaisia ääntentuottamistapoja vastaan suorastaan rikotaan. Koko esitystraditio poikkeaa taidemusiikin traditiosta niin pukeutumisen kuin muunkin konserttikäyttäytymisen puolesta, niin myös yleisöpohja sekä yleisön käyttäytyminen. Voisi ajatella kansanmusiikin olevan läheisemmin kytköksissä musiikin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen ja merkitykseen tavallisille ihmisille kuin taidemusiikin, jonka funktiot ja yhteys seremonioihin tai niihin toimintoihin joissa koko musiikkikulttuuri yleensäkin on saanut alkunsa on joko kokonaan kadonnut tai ainakin muuttunut hyvin etäiseksi.

Gospelorientaatio

Gospelorientoituneiden musiikkimaulle on ominaista laaja-alainen hyväksyntä kaikenlaiselle musiikille. Kaikkein eniten muihin ryhmiin verrattuna he pitävät luonnollisesti gospel-kategoriaan sijoittuvista kappaleista²⁸⁴ (3/3+1) sekä koko kuuntelunäytteiden rauhallisimmista kappaleista (Jarrett, Virta). Poikkeuksellisesti koko gospelorientoituneiden pitämiin kappaleisiin nähden heidän suosikikseen on

282 Taulukko pitämisestä liitteessä 30.

283 Näihin hyvin läheisesti liittyväksi voidaan katsoa myös Jaakko Tepon nykykupletti Sammakkolaulu, sekä eräällä tavalla myös Hortto Kaalon Bessarabia, joka sisältää suomalaiselle kulttuurille hieman vieraampia etnisiä piirteitä, vaikkakin se on tehty paljon aikaisemmin kuin koko etno-worldmusic nimike edes oli keksitty.

284 Kuuntelunäyte kappaleiden joukkoon oli otettu Korisevan: Enkelin silmin, jonka sanoituksessa voi niin halutessaan ymmärtää kytkentöjä uskonnollisiin seikkoihin. Näin ollen Gospelorientoituneiden erityisen voimakas viehtymys kappaleeseen selittyy tätä kautta luonnollisimmin.

noussut myös teknokappale (Rotation), jonka suosioon on vaikea keksiä selitystä.

Yleisellä tasolla tarkasteltuna gospelorientoituneet pitävät afroamerikkalaisesta²⁸⁵ rockgenreen kuuluvasta musiikista (7/14 mainintaa) mutta eivät jazzista (1/10 mainintaa). Niin ikään he pitävät vanhemmasta taidemusiikista (8/12 mainintaa) sekä musikaali-operettityyppisestä (3/4 mainintaa) musiikista. Uudemmasta taidemusiikista tai aivan modernista musiikista gospelorientoituneet eivät pidä, vaikka eivät sitä suoranaisesti torjukaan. Suomalaisesta kansallis-perinteisestä musiikista kansanmusiikki ja etnovaikutteinen musiikki miellyttävät (3/7 mainintaa) kuten myös nykyiskelmät (3/5). Perinteinen tanssimusiikki ei ole gospelorientoituneiden mieleen, ainoan maininnan saa Olavi Virran tunnelmoiva Vihreät niityt.

Jyrkän torjunnan gospelorientoituneet kohdistavat ainoastaan (vanhaan) hevigenreen sijoittuvaan Deep Purplen kappaleeseen. Syy torjuntaan on helppo löytää: hevigenreen on kautta aikojen liitetty yhteyksiä erilaisiin maagisiin ilmiöihin sekä saatananpalvontariitteihin mikä luonnollisesti aiheuttaa uskonnollisen vakaumuksen omaaville gospelorientoituneille voimakkaan torjuntareaktion. Gospelorientoituneiden musiikkimaku keskittyy kauniisiin rauhallisiin kappaleisiin, joille tyyppillistä ei ole aggressiivisuus tai sanoituksien räväkkyys.

Rockorientaatio

Rockorientoituneet pitävät afroamerikkalaisesta musiikista (13/24 mainintaa) sekä suomalais-kansallisesta musiikista (11/24 mainintaa). Eniten rockorientoituneet pitävät rockgenreen kuuluvista kappaleista (10/14 mainintaa), hieman vähemmän vanhasta jazzista (3/3 mainintaa). Suomalaisesta kansallis-perinteisestä musiikista rockorientoituneita miellyttää perinteinen tanssimusiikki (4/6 mainintaa) sekä kansanmusiikki ja etnovaikutteinen musiikki (3/7 mainintaa). Afroamerikkalaiset käännösiskelmät ja suoraan rockgenreen sidoksissa olevat suomalaiset kappaleet ovat myös pidettyjä (3/3 mainintaa). Rockorientoituneet torjuvat jazzmusiikin ja taidemusiikin elementtejä yhdistelevän Modern Jazz Quartetin kappaleen, mutta eivät muita jazzmusiikkiin kuuluvia tyylejä. Sen sijaan erittäin johdonmukaisesti kohdistuu torjunta taidemusiikin alueelle, ja siellä nimenomaan uudempaan sekä aivan moderniin musiikkiin (6/6 mainintaa). Kokonaisuutena ottaen rockorientoituneiden suhtautuminen taidemusiikkia kohtaan on muihin orientaatioryhmiin verrattuna melko neutraalia, he ovat pitämislukituksessa tavallisimmin hieman keskiaikana negatiivisella puolella (sijoitukset 4-6).

Heviorientaatio

Hevarit löysivät tässä tutkimuksessa käytetystä kuuntelunäytejoukosta erittäin vähän heitä miellyttävää musiikkia. Yksi tähän vaikuttavista syistä saattaa olla se, että itse rockgenressä on tapahtunut viime vuosina niin nopeaa kehitystä ja tyylien eriytymistä, että jo yksistään hevigenren sisältä voidaan erottaa yli kaksikymmentä alalajia. Vaikuttaa siltä, että hevarit ovat keskittäneet musiikillisen mielenkiintonsa melko totaalisesti hevimusiiikin pariin muutamaa pientä sivujuonetta lukuun ottamatta. Eniten hevarit pitivät luonnollisesti kuuntelulistan ainoasta hevinäytteestä. Myös ainoa punknäyte oli pidetty, joskaan ei yhtä paljon kuin edellä mainittu. Mielenkiin-

285 Gospelorientoituneiden suosima ainoa jazzkappale on Keith Jarretin konserttitaltointi, joka edustaa rauhallista, meditoivaa harmoniaan palaavaa improvisoitua tyyliä, siis mahdollisimman vähän dissonoivaa perusrauhallista musiikkia.

toista on huomata hevareiden kiinnostus modernia taidemusiikkia (1/4 maininta) ja freejazzia (1/6 mainintaa) kohtaan. Tämä selittyy ainakin osittain musiikillisin perustein: vaikka tässä tutkimuksessa käytetty kuuntelunäytevalikoima ei sisältänyt-kään aivan uusimpia hevisuuntauksia, on oletettavissa, että tutkimukseen osallistu-neiden hevareiden joukossa on henkilöitä, jotka näitä suuntauksia harrastavat.

Musiikilliselta näkökannalta tarkasteltuna voidaan sanoa, että uusimmat hevityylit äänimaisemaltaan ovat paikoin melko lähellä modernimpien nykysäveltäji-en äänimaisemia. Samansuuntaista kehitystä löytää myös freejazzin huimimpien kokeilujen ilmaisutavoissa ja saundeissa. Näin ollen ainakin musiikilliset seikat selittävät osaltaan hevareiden kiinnostusta jazzin ja modernin taidemusiikin suun-taan.

Mitä tulee freejazziin liittyviin muihin tekijöihin, voidaan sanoa, että se eräällä tavalla edusti musiikillista irtirepäisyä aikaisempien jazztyylien muodostamista kahleista, ja oli siten oman aikansa nuorten muusikkojen railakasta kapinointia perinteeseen suuntautumista kohtaan. Samankaltaisuutta voidaan nähdä myös aivan moderneimman nykymusiikin ilmaisussa sekä käytetyissä keinoissa tietokoneineen tai soittimien äärimmäisten mahdollisuuksien käyttöön ottamisessa. Eräänlaista irtiotta suhteessa perinteeseen siis siinäkin on havaittavissa.

Yhteinen piirre kaikille kolmelle musiikkisuuntaukselle on näin ollen myös pyrkimys aikaisemmasta poikkeavaan ilmaisutapaan, ja äärimmäisten ilmaisukeino-jen käyttäminen tämän pyrkimyksen saavuttamiseksi. Myös muusikkojen ul-konäköön liittyvät seikat yhdistävät hevareita kahteen muuhun ryhmään: freejazzin (kuten jo aikaisempienkin jazztyylien edustajat) uranuurtajat pyrkivät erottumaan muista muusikoista erilaisten persoonallisten pukeutumis-, koru- tai hiusmuotiin tai yleiseen käyttäytymiseen liittyvien seikkojen ja rituaalien kautta. Tässä yhteydessä en tarkoita sitä, että menettelytavat olisivat samoja, vaan, että kaava on eräällä tavalla samankaltainen.

Kun tarkastellaan musiikkikulttuuria kokonaisuutena, havaitaan myös, että kaikkien mainittujen kolmen musiikkityylin suosijat muodostavat melko pienen vähemmistön suhteessa muista laajempiin väestöryhmiin vetoaviin musiikinkuunteli-jajoukkoihin. Voisi jopa olettaa, että eräällä tavalla he edustavat oman musiikkigen-rensä sisällä sitä hierarkkisen musiikkikäsitteen jaottelun mukaista kaikkein suurimman distinktiokyvyn omaavaa joukkoa, joka on koko kyseisen musiikinlajin hierakian huipulla.

Jazzorientaatio

Jazzorientoituneiden musiikkimaku on laaja-alainen (27 pitämistä osoittavaa mainin-taa ja 2 torjumista osoittavaa) ja käsittää sektoreita kaikista testinauhan musiikinlajeis-ta. Luonnollisesti jazzmusiikin alueelle sijoittuvat useimmat muihin verrattuna voimakkainta pitämistä osoittavat kappaleet (9/10 mainintaa²⁸⁶, joista 8 Kruskall-Wallisin testin perusteella pitämisjärjestyksessä 1).

Rockgenreen kuuluvista kappaleista rautalankamusiiikki ja bluesvaikutteet tuntuvat jazzorientoituneita eniten miellyttävän (5/14 mainintaa). Taidemusiikin alueella erityisesti uudempi musiikki ja modernistit ovat ryhmän mieleen (6/22 mainintaa, joista 4 oman vuosisatamme teoksia). Myös suomalaisesta kansallisperin-

286 Ainoastaan MJQ:n kappale Sketch ei ollut jazzorientoituneiden eniten pitämä.

teisestä musiikista löytyy jazzorientoituneiden pitämiä linjoja (7/24 mainintaa). Perinteinen tanssimusiikki (2/6 mainintaa), kansanmusiikki (2/6 mainintaa) sekä käännöskelmät (2/3 mainintaa) ovat jossain määrin pidettyjä ja vielä yksi gospelkappalekin on jazzorientoituneiden suosima (1/4 mainintaa). Tietynlainen sidos gospelorientoituneiden ja jazzorientoituneiden välillä on tullut esille myös eräissä muissa yhteyksissä. Torjumista jazzorientoituneissa herättää lähinnä voimakkaammin punkkappale Ramones: *Sheena is a punk rocker*. Myös Beatlesin *Nowhere man* on torjuttujen kappaleiden listalla.

Punkorientaatio

Koska punkkareille on ominaista miltei kaikkien kuuntelunäytteiden torjuminen musiikin tyylistä tai aikakaudesta riippumatta, on heidän kohdallaan turha luetella torjuttuja kappaleita²⁸⁷. Punkkareiden osalta kuuntelunäytevalikoima oli vielä hevareitakin vastenmielisempi: ainoa punkgenreen sijoittuva näyte sai heiltä eniten pidetyn aseman kuten odottaa sopikin. Ainoastaan Hortto Kaalon *Bessarabia* sekä *Deep Purplen Smoke on the water* sijoittuvat punkkareiden pitämisessä kutakuinkin neutraalille alueelle (sijaluku 4). Vaikka punkkareilla hevareiden tapaan löytyy yksi moderni kappale "ei täysin torjuttujen" listalta, on heidän suhtautumisensa vielä jyrkempää torjuntaa kaikkea muuta kuin oman mielimusiikin genren kappaleita kohtaan.

Kansanmusiikkiorientaatio

Kansanmusiikkiin orientoituneiden musiikkimaku noudattelee melko tiukasti kansallisperinteistä linjaa muutamalla mielenkiintoisella poikkeamalla varustettuna. Kansanmusiikkiorientoituneet pitävät eniten kansallisperinteisestä musiikista (17/24 mainintaa) jossa edustettuna ovat yhtä hyvin kansanmusiikin alueelle sijoittuvat kappaleet (5/5 mainintaa) kuin perinteinen tanssimusiikki (6/6 mainintaa) sekä nykyiskelmät (5/5). Taidemusiikin alueella erityisesti laulettu musiikki on kansanmusiikkiorientoituneiden mieleen, (operettisävelmät 3/3 mainintaa) säestetyt (piano tai orkesteri) soololaulajat (3/3 mainintaa) sekä kuoro (1/3 mainintaa) saavat kansanmusiikkiorientoituneet lämpenemään. Jazzmusiikin alueella kansanmusiikkiorientoituneet pitivät Jarretin harmoniaan palaavasta improvisointityylistä, hieman yllättävästi MJQ:n *Sketch* - sekä vielä Miles Davisin *Venus de Milo* -kappaleesta. Rockgenrestä ainoastaan Abban *Take a chance on me* miellytti.

Kun tarkastellaan kansanmusiikkiorientoituneiden torjuntaa, on helppo huomata, että se kohdistuu erityisen voimakkaana rockgenreen (6/14 sekä vähäisemmässä määrin jazzmusiikkiin 2/10).

Sotilasmusiikkiorientaatio

Sotilasmusiikkiorientoituneiden varsinaista "omaa" musiikkityyliä on vaikea määrittellä: mikä tahansa musiikki muuttuu "sotilasmusiikiksi" sotilassoittokunnan esittämänä. Näin ollen heidän orientaationsa "tarkastaminen" musiikkimakutestauksen avulla ei ole mahdollista eikä tarpeellistakaan -heidän motivaatiotasonsa ja musiikilliset valmiutensa on testattu hyvinkin tarkkaan sisäänpääsykokeen yhteydessä.

Pääosin sotilasmusiikkiorientoituneiden mielenkiinto kohdistuu afroamerikka-

287 Kaikki ne kappaleet, joita ei ole mainittu ovat torjuttuja, punkorientoituneilla torjumisen kohteeksi tuli kaikkiaan 57 kappaletta 70:stä. Torjutuista 48 sijoittui sijalle 8 asteikolla 1-8.

laisen musiikin puoleen (4/24 mainintaa, 2 jazzgenre ja 2 rockgenre). Taidemusiikin alueelta Kortekankaan uuden musiikin kuoroiteos A on kaikkiin muihin ryhmiin verrattuna sotilasmuusikoiden eniten pitämä. Toinen pidetty kappale on Tsaikovskyn *Pähkinänsärkijä*. Hieman yllättävä on Matin ja Tepon *Näitä polkuja* -kappaleen suosio samoin kuin Löytyn *Matkamiehen virren* löytyminen sotilasmuusikoiden suosimista kappaleista. Torjunta kohdistuu tämän orientaatioryhmän kohdalla voimakkaimmin Kansanmusiikkiin (2/6 mainintaa) perinteiseen tanssimusiikkiin (2/6 mainintaa), nykyiskelmään (1/6) sekä afroamerikkalaisen musiikin suomennoksiin tai vastaavaan tyyliin tehtyyn musiikkiin.

6.4.7.4 Musiikkimaku luokiteltuna kolmeen perussuuntaukseen suhtautumisena

Seuraavaksi tarkasteltiin suhtautumista kolmeen perussuuntaukseen klassis-viihteelliseen, kansallis-perinteiseen sekä afro-amerikkalaiseen musiikkiin luokitellen²⁸⁸ summamuuttujat pitämiseksi ja ei-pitämiseksi. Näin informaatioltaan tiivistettyjä summamuuttujia tarkastelemalla saatiin eri orientaatioryhmittäin pitämistä²⁸⁹ kuvaavat jakaumat musiikinlajeittain²⁹⁰.

Klassis-viihteellisen musiikin suhteen tilastollisesti merkitsevät poikkeamat ovat selvät: taidemusiikkiin orientoituneita kuuluu tilastollisesti erittäin merkitsevästi muita ryhmiä enemmän tähän joukkoon (std.res. 3,6). Punkkareiden joukossa taas poiketaan päinvastaiseen suuntaan: heitä kuuluu tästä musiikista pitävien joukkoon tilastollisesti tarkastellen aivan liian vähän (std.res. -2,2). Afro-amerikkalaisen musiikin suhteen tilastolliset erot ovat rockorientoituneiden kohdalla (std. res.2,4) ja sotilasmusiikkiin orientoituneiden kohdalla (std. res. 1,9), mainitut ryhmät ovat siis muita paremmin edustettuna genrestä pitämistä ilmentävässä ryhmässä. Sen sijaan punkkareiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden osalta seikka on päinvastoin, heitä löytyy afromerikkalaisesta musiikista pitävistä muihin verrattuna aivan liian vähän (punk std.res. -2,6: kansanmusiikkiorientaatio std.res.-2,1).

Kansallis-perinteisestä musiikista pitäminen keskittyy muita ratkaisevasti enemmän kansanmusiikkiin orientoituneiden ryhmään (std.res. 3,3), mutta myös gospelorientoituneita on muihin verrattuna useammin tästä musiikista pitävien joukossa (std. res. 1,8), kuten myös rockorientoituneita (std. res. 1,4) vaikka tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei voidakaan osoittaa. Tämänkin musiikin suhteen punkkarit ovat tilastollisesti merkitsevästi aliedustettuina (std. res -2,5). Orientaatioryhmittäin tarkasteltuna eri musiikinlajeista pitävien jakaumat kuvastavat suhtautumista koko lailla samaan tapaan kuin keskiarvojen perusteella saattoi odottaakin. Kun ristiintaulukoitiin aikaisempia elämäntapaa ja maailmankuvaa käsitteleviä muuttujia²⁹¹ yllä

288 Arvot 1-2,9 sijoitettiin pitämiseksi, arvot 3-5 ei pitämiseksi.

289 Taulukko liitteessä 31.

290 Eksaktien testien perusteella laskettu Khin neliön luottamusväli jokaisen musiikinlajin kohdalla oli 0,000, joten suhtautumisessa eri musiikinlajeihin näinkin karkealla mittarilla mitattuna on orientaatioryhmien välillä tilastollisesti merkitseviä eroja, jotka vielä tarkastettiin standardoitujen residuaalien avulla.

291 Ristiintaulukointi suoritettiin kaikkien mainittujen muuttujien kanssa yhteyksien löytämiseksi.

kuvattujentiivistettyjen summamuuttujien kanssa havaittiin mielenkiintoisia yhteyksiä eräiden seikkojen sekä musiikinlajeista "pitämisen" tai "ei pitämisen" väliltä. Eri musiikinlajeista pitävien suhtautuminen väitteisiin poikkeaa seuraavalla tavalla kuhunkin ryhmään kuulumattomien tavasta suhtautua kuhunkin väitteeseen.

Klassis-viihteellisestä musiikista pitävät:

- Uskovat selvästi muita²⁹² harvemmin väitteeseen: Keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljon
- Pitävät ystäviä muihin verrattuna vähemmän²⁹³ tärkeinä elämässään.
- Pitävät vapaa-aikaa²⁹⁴ vähemmän tärkeänä osana elämäänsä.
- Käyvät usein klassisen musiikin²⁹⁵ konserteissa.
- Pystyvät huonosti unohtamaan²⁹⁶ vapaa-aikanaan kiireen ja työn.
- Pukeutuvat harvoin²⁹⁷ nahkatakkiin ja bootseihin.
- Ovat paljon muita vähemmän²⁹⁸ kiinnostuneita moottoripyöristä.
- Kuuntelevat harvoin²⁹⁹ vinylilevyjä.
- Ajattelevat³⁰⁰ puoluepolitiikan edustavan todellista demokratiaa.
- Eivät usko³⁰¹, että klassinen musiikki sopii paremmin tytöille kuin pojille.
- Haluaavat muita harvemmin³⁰² elämässään olevan vauhtia.

Klassis-viihteellisestä musiikista pitäviä sekä kansallisperinteisestä musiikista pitäviä yhdistäviä seikkoja³⁰³:

- Ajattelevat³⁰⁴, että ihmisen tulee olla vastuussa lähimmäisestään.
- Asettavat elämälleen³⁰⁵ selkeät tavoitteet.
- Rockin merkitys osana elämää on pieni³⁰⁶ kuin muille.
- Käyvät ravintolassa harvoin³⁰⁷.
- Vastustavat³⁰⁸ alkoholin käyttöä.

-
- 292 Klassis-viihteellisestä musiikista pitämättömistä samaa mieltä väitteen kanssa oli 19,4%, kun pitävillä vastaava luku oli 4,6%.
- 293 Pitämättömät 82,7%, pitävät 69,7%.
- 294 Pitävät 42,4%, pitämättömät 63,3%.
- 295 Pitävät 56,9%, pitämättömät 17,3%.
- 296 Pitävät 51,5%, pitämättömät 76,5%.
- 297 Pitävät 20,0%, pitämättömät 41,8%.
- 298 Klassis-viihteellisestä musiikista pitävistä samaa mieltä väitteen kanssa oli 1,5%, kun pitämättömillä vastaava luku oli 25,5%.
- 299 Pitävät 4,5%, pitämättömät 19,4%.
- 300 Pitävät 24,6%, pitämättömät 10,2%.
- 301 Pitävät 86,2%, pitämättömät 68,4%.
- 302 Pitävät 47,7%, pitämättömät 70,4%.
- 303 Tästä eteenpäin alaviiteissä esiintyvät kahta tai useampaa ryhmää käsitteleviä prosentteja ilmaisevat ryhmien prosenttien keskiarvot.
- 304 Mainituista musiikinlajeista pitävistä samaa mieltä väittämän kanssa oli noin 92,25% ja pitämättömistä noin 78,8%.
- 305 Pitävät 69,8%, pitämättömät 47,95%.
- 306 Pitävät 28,7%, pitämättömät 55,65%.
- 307 Pitävät 21,7%, pitämättömät 40,9%.
- 308 Pitävät 27,15%, pitämättömät 13,65%.

- Käyvät harvoin³⁰⁹ kuuntelemassa bändejä.
- Kirkkoon kuuluminen on tärkeää³¹⁰.
- Pitävät³¹¹ puolustusvoimia itsenäisyytemme takeena.
- Pitävät avioliittoa³¹² yhteiskuntamme perusarvona.
- Katsovat perinteen säilyttämisen³¹³ luovan edellytykset tulevaisuudelle.
- Haluavat säilyttää³¹⁴ perinteiden tuoman turvallisuuden.
- Kokevat velvollisuudekseen³¹⁵ siirtää perinnetietoisuuden lapsillemme.
- Kokevat kansallispuvun³¹⁶ edustavan heidän kunnioittamiaan arvoja.
- Katsovat kansanmusiikin³¹⁷ kuuluvan kaikille sukupolville.

Kolmea musiikkisuuntausta yhdistäviä tai erottavia tekijöitä

Tarkastelussa havaittiin kaksi väitettä, jonka suhteen kaikki musiikkimakusuuntaukset (sovelletulla kolmijaolla mitattuna) saavat tilastollisesti merkitseviä p-arvoja. Ensin kuitenkin esitellään taulukon muodossa sellaiset tutkimushenkilöt, jotka pitivät (asetetuilla kriteereillä) kaikista kolmesta musiikinlajista tai eivät pitäneet niistä yhdestäkään. Kysymyksessä oleva joukko on musiikillisesti joko erittäin suppealaisesti suuntautunut (torjuu kaikki laajemman viitekehäyksen sisältämät musiikki-määritelmät) tai päinvastoin erittäin liberaali henkilö musiikkiin suhtautumisessaan.

TAULUKKO 18 Kolmen päämusiikkisuuntauksen pitäminen tai ei-pitäminen. Kriteerinä kaikkien pitäminen tai kaikkien torjuminen.

Orienteaatioryhmä	Pitää kaikista (henkilöä/koko orienteatioryhmä + montako prosenttia koko orienteatioryhmästä)	Ei pidä mistään (henkilö/koko orienteatioryhmä + montako prosenttia koko orienteatioryhmästä)
Taide	4/23 (17,3%)	1/23 (4,3%)
Gospel	7/20 (35%)	2/20 (10%)
Rock	3/20 (15%)	0/20 (0%)
Hevi	2/21 (9,5%)	6/21 (28,6%)
Jazz	6/17 (35,2%)	2/17 (11,7%)
Punk	0/25 (0%)	12/25 (48%)
Kansan	7/25 (28%)	2/25 (8%)
Sotilas	1/20 (5%)	1/20 (5%)

309 Pitävät 27,2%, pitämättömät 61,15%.

310 Pitävät 42,65%, pitämättömät 24,75%.

311 Pitävät 72,1%, pitämättömät 51,5%.

312 Pitävät 69,0%, pitämättömät 46,5%.

313 Pitävät 69,0%, pitämättömät 46,45%.

314 Pitävät 65,1%, pitämättömät 37,9%.

315 Pitävät 78,95%, pitämättömät 59,9%.

316 Pitävät 39,6%, pitämättömät 11,15%.

317 Pitävät 89,15%, pitämättömät 69,7%.

Jo aikaisemmin kävi selväksi, että laaja-alaisin musiikkimaku on jazz- sekä gospelorientoituneilla. Myös kansanmusiikkiorientoituneissa on melko paljon laaja-alaisesti musiikista pitäviä. Sen sijaan mitä tiukemmin määriteltävään genreen suuntaudutaan, sitä vähemmän laaja-alaisuutta musiikkimaussa löytyy: vielä hevareista noin yksi kymmenestä pitää kaikenlaisesta musiikista, mutta punkkareista ei enää kukaan. Selitykseksi voi ajatella musiikkityylin sisältämää varianssia: hevityylejä voidaan erottaa yli kaksikymmentä, punktyylejä alle viisi. Näin ollen tiukka suuntautuminen suppea-alaiseen musiikkityyliin on omiaan vähentämään muunlaisesta musiikista pitämistä.

Sama suuntaus näkyy myös toisaalta kaikista laajemmista tyyleistä pitämättömyydessä: punkkarit torjuvat useimmin kaikki kolme karkean luokituksen suuntausta, hevarit toiseksi useimmin. Vaikka juuri oma musiikkisuuntaus sisältyy osaksi laajempaa kokonaisuutta (tässä: afroamerikkalaista musiikkia) on kokonaisuus niin laaja sisältäen monia musiikkityylejä ja niiden alalajeja, että kokonaisuutena ottaen pitäminen ei yllä tässä käytetyillä kriteereillä positiiviselle puolelle. Miltei puolet punkkareista ja enemmän kuin joka neljäs hevareista ei pitänyt mistään mainituista kolmesta musiikkityylistä.

Jazzin alueella on myös mahdollista suuntautua voimakkaasti johonkin erityisalueeseen tai tyyliin, ja se on nähtävissä myös jazzorientoituneiden kohdalla melko korkeana määränä henkilöitä, jotka eivät pidä yhdestäkään tässä määritetystä laajemmasta musiikin sektorista. Taidemusiikki-, rock- sekä sotilasmusiikkiorientoituneissa on vähiten kaikkia sektoreita torjuvia henkilöitä, mikä heijastanee liberaalia suhtautumista myös niitä musiikinlajeja kohtaan, jotka eivät satu juuri oman erityismielenkiinnon kohdalle.

6.4.8 Musiikillinen maailmankuva

Tutkittujen henkilöiden musiikillista maailmankuvaa selvitettiin ristiintaulukoimalla koko tutkimusaineiston musiikkia koskevat väittämät orientaatioiden kanssa ja poimimalla näin saaduista tuloksista tilastollisesti merkitsevät kohdat ensin khin neliötestin (jokaisessa väitteessä $<0,05$) perusteella ja tarkemmin standardoitujen residuaalien (joka väitteessä >2) perusteella orientaatioryhmät erottaen. Näin saatiin profiloitua orientaatioryhmittäin heille tärkeät musiikillisen maailmankuvan piirteet³¹⁸. Ristiintaulukoimalla esille saadut seikat esitetään koottuna seuraavassa luvussa erityisorientaatioiden kuvailuissa.

6.4.9 Erityisorientaatioryhmien kuvailu

Seuraavissa yhteenvedoissa esitetyt seikat perustuvat aikaisemmin esitettyihin ristiintaulukointeihin ja niiden khin neliötestauksien osoittamiin tilastollisiin yhteyksiin. Tarkempi seulonta on suoritettu standardoitujen residuaalien avulla, ja koska useimpien väittämien p-arvot ja residuaalit on aikaisemmassa yhteydessä esitetty, ei niitä enää tässä yhteydessä toisteta. P-arvo ja standardoitu residuaali on esitetty ainoastaan niissä tapauksissa, joissa niitä ei aikaisemmassa yhteydessä ole esitetty.

318 Taulukko piirteistä orientaatioryhmittäin liitteessä 32.

6.4.9.1 Taidemusiikkiorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Tämän tutkimuksen taidemusiikkiin orientoitunut tutkimushenkilöjoukko on hieman naispainotteinen, mikä kuitenkin kuvanee tilannetta nykypäivän konservatoriotason musiikkioppilaitoksissa. Vastaajien keski-ikä on 23 vuotta ja vaihteluväli 14-31 vuotta. Sinkkuja vastaajista oli tässä orientaatiojoukossa hieman yli puolet.

Musiikillinen tausta ja maailmankuva

Taidemusiikkiin orientoituneiden musiikillinen maailmankuva keskittyy tiukasti heidän rakastamansa taidemusiikin ympärille: he eivät voisi elää ilman musiikkia. Musiikin merkitys heidän elämälleen on erittäin suuri, ja he ajattelevat musiikkia tulevana ammattina ja asettavat sen myös selväksi tavoitteekseen. Tutkintojen suorittaminen ja ammattimuusikoksi tuleminen kuuluvat heidän selkeisiin tavoitteisiinsa. Heille on tärkeää oman lahjakkuusalueensa kehittäminen, oppiminen ja musiikinteosta saatava mielihyvä. Nämä yhdistyneenä orientaation suuntaan on omiaan vahvistamaan taidemusiikkipainotteista orientaatiota. He harjoittelevat kaikkia muita orientaatioryhmiä enemmän johtuen ammatillisesta suuntautuneisuudesta, mutta paljosta harjoittelusta huolimatta heidän uskonsa omaan musiikilliseen osaamiseensa ei ole kovinkaan vahva, vaikka se onkin muihin ryhmiin verrattaessa paras. Inhimillisistä ominaisuuksista he arvostavat eniten taiteellisuutta, dynaamisuutta ja sivistyneisyyttä.

Tyypillistä taidemusiikkiorientoituneille on, että heidän kodeissaan harrastettiin hyvin monipuolisesti musiikkia, kuuntelemalla, soittamalla, laulamalla, ja konserteissa käymällä. Koulussa taidemusiikkiorientoituneet menestyivät hyvin saaden korkeita keskiarvoja kautta linjan, ja musiikkinumero oli usein 10. Koska heidän mielimusiikkiaan oli taidemusiikki jo lapsena, oli opettajien ja vanhempien suhtautuminen mielimusiikkia kohtaan positiivinen. Toverit sen sijaan eivät kannustavasti mielimusiikkiin suhtautuneet. Taidemusiikkiin orientoituvat katsovatkin ettei heidän musiikkimakunsa vaikuttanut tovereiden musiikkimakuun sanottavammin. Kouluaikaisena toimintana tyypillistä oli instrumentin soittaminen ja kuorossa laulaminen, ja musiikkituntien ilmapiiri oli yleisesti ottaen leppoisa. Kokemukset musiikkitoiminnasta ovat sävyltään positiivisia.

Pidin kouluaikana erityisesti kaikista kevät- ja joulujuhlien lauluesiintymisistä. En tosin saanut esiintyä yksin.” Henkilö n:o 1.

”Musiikinopettajat läpi peruskoulun kannustajina. Sain kokea itseni jo ala-asteella tärkeäksi harmonin soittajaksi aamunavauksissa. Koin itseni tärkeäksi johtaessani oman luokkani kuoroa kevätkonsertissa, musiikinopettajan koulutus kiinnosti” Henkilö n:o 14.

Kotipiirissä heidän musiikkitoimintaansa suhtauduttiin kannustavasti ja ensimmäinen instrumentti oli useimmin vanhempien hankkima. Kotona kuunneltiin paljon musiikkia, käytiin konserteissa ja laulettiin sekä soitettiinkin muita ryhmiä enemmän. Tilastollisesti merkitsevässä määrin heidän äitinsä kuuntelivat taidemusiikkia muita orientaatioryhmiä useammin, ja he aloittivat soittoharrastuksensa muita orientaatioryhmiä nuorempina, noin seitsenvuotiaana. Aloituksen syy oli oletettavasti sen varhaisuudesta päätellen muita ryhmiä useammin vanhempien toivomuksesta tapahtunut.

Taidemusiikkiin suuntautuminen orientaatiotasolla alkoi saada vakiintuneem-

pia muotoja noin kymmenen - kolmentoista vuoden iässä, jolloin he mieluiten kuuntelivat taidemusiikkia ja torjuivat eniten hevin musiikillisista tyyleistä.

"..koti vaikutti klassisen musiikin suuntaukseen, sillä seurauksella, että ns. viihdemusiikki tuntui ällöttävältä ja vain klassinen musa kelpasi. -Nyt kelpaa jo moni muukin musiikki, mutta siihen siirtyminen vaati aikaa ja muutosta asenteissa." Henkilö n:o 22

"Vanhempieni kannustus suuntasi minut klassiselle puolelle. Myöskin vapaaopiston opetus, ja ehkä myös oma musiikkimaku." Henkilö n:o 3.

"Kotona kuunneltiin klassista melko paljon. Lisäksi kotikunnalla oli hirveesti liikunta ja musiikki-toimintaa. Koska en ollut mikään liikunnan ihmelapsi, rupesin harrastamaan soittamista. Tykkäsin siitä..." Henkilö n:o 9

"Paikkakunnalla, jolla asuin ei voinut opiskella kuin klassista musiikkia. Vanhempani kannustivat koska itsekin olivat harrastaneet musiikkia ja isäni on ollut svutoiminen keikkamusiikko..." Henkilö n:o 10

Muiden harrastuksien osalta taidemusiikkiorientoituneille on tyyppillistä kotieläinhar-
rastus.

Musiikkimaku

Musiikkimaultaan taidemusiikkiorientoituneet edustavat barokkikauden, romantiikan ja klassisen kauden musiikista pitäviä, vaikka he mielellään antavatkin ymmärtää pitävänsä aivan modernista taidemusiikista. Vuosisatamme alkupuolen musiikista he pitävät muita ryhmiä enemmän, mutta kaikkein moderneimpiin kappaleisiin tultaessa jazzorientoituneet, sotilasmuusikot tai jopa kansanmusiikot pitävät musiikkimakutestin perusteella yksittäisistä moderneimmista kappaleista taidemusiikkiorientoituneita enemmän. Kansanmusiikkia kohtaan heillä on niin ikään melkoisen torjuva asenne, mikä näkyy myös suhtautumisessa etnosävyiseen popmusiikkiin.

"..alkujaan tutustuin juuri klassiseen, siispä kiinnostuin siitä. Nytemmin olen pikkuriikkisen kiinnostunut myös bluesista (vanhasta), silti klassinen on ykkönen." Henkilö n:o 6

"Siihen, minkä tyylistä musiikkia olen soittanut, en ole pystynyt paljoakaan vaikuttamaan! Se on luultavasti johtunut opettajista tai siihen on vaan ajauduttu. Pidän kuitenkin kovasti klassisesta musiikista, muuhun en haluaisikaan vaihtaa." Henkilö n:o 11.

"...pop ja rockmusiikki oli hyvin tärkeä osa päivittäistä elämää (yläasteella ja lukiossa). Vasta lukioaikana kiinnostuin klassisesta musiikista todella (Sostakovitsh kolahti ensiksi). Tärkeimmät vaikuttajani ovat olleet kuolleita suuruuksia: Bach, Mozart, Beethoven, Schubert, Brahms, Bartok Webern, Sibelius." Henkilö n:o 12.

Suhtautumisessa muita musiikinlajeja kohtaan taidemusiikkiorientoituneet kohdistavat torjuntansa kansanmusiikkikappaleiden lisäksi kuplettettyihin sekä teknoon ja punkmusiikkiin sekä suomalaiskansalliseen mattijateppomusiikkiin. Viihteellisestä operetti- tai musikaalityyppisestä musiikista taidemusiikkiorientoituneet eivät pidä, mutta eivät sitä torjukaan. He ajattelevat, että tyttöjen ei ole sopivaa riehua esiintymislavalla tai soittaa heviä. Rockmusiikilla ei ole tärkeää osuutta heidän elämässään eivätkä he pidä aggressiivisesta musiikista. Taidemusiikkiorientoituneilla on kohtalaisen kriittinen suhtautuminen kuuntelemaansa ja soittamaansa musiikkiin.

Musiikkikäsitys

Musiikkikäsitökseltään taidemusiikkiorientoituneet edustavat hierarkkista musiikkikäsitystä: heille on selkeästi tärkein musiikinlaji taidemusiikki, ja kaikki musiikillinen

toiminta tähtää kompetenssin lisäämiseen nimenomaan sen alueella. Taidemusiikkiorientoituneet katsovat musiikin ilmentävän korkeampia voimia. Muut musiikinlajit eivät kilpaile taidemusiikin kanssa millään soittamisen, kuuntelemisen tai muun musiikillisen toiminnan osa-alueella. He ovat aloittaneet soittoharrastuksensa muita ryhmiä aikaisemmin (0-5 vuotiaana), ja näin ollen musiikkikäsityksen muodostumista ovat tukeneet heidän selvästi muita ryhmiä useammin musiikkioppilaitoksessa tapahtuneet opintonsa. Tämä selittää osaltaan myös musiikkikäsityksen muodostumista: institutionaalisen opetuksen tavoitteisto jo pitää huolen siitä, että painotus ja arvotus on taidemusiikkiin suuntautuvaa. Musiikkikäsitys vaikuttaa melko hierarkkiselta muihin verrattuna, vieläpä niin, että rockmusiikki osa-alueineen sijoittuu jonnekin keskipaikoille arvostusasteikolla kansanmusiikin edustaessa kaikkein alinta kastia arvostuksessa.

"...suhde musiikkiin on ollut aina tärkeä. Ja erikoisesti juuri itsensä toteuttaminen, luovuus ja se mitä erikoisesti tuntee osaavansa. Sitä haluaa tehdä...muunlaiset soolomahdollisuudet miltä musiikin alueelta tahansa olisi haaveena, paitsi heavy, punk, rock...viihdemusiikista en tiedä!"
Henkilö n:o 1

"...ehkä jonkinlaisia idoleita olivat poptähdet. Syytä en tiedä, mutta palvonta loppui kun tajusin sen typeryyden..." Henkilö n:o 3

Musiikillinen toiminta

Musiikillinen toiminta on muita ryhmiä selvästi enemmän painottunut harjoitteluun ja lähitavoitteena on suorittaa tutkinto. He eivät harkitse instrumentin vaihtamista tai harrastuksen kokonaan lopettamista yhtä usein kuin muut orientaatioryhmät. Musiikillinen toiminta on luonteeltaan reproduktiivista, taidemusiikkiorientoituneet eivät itse tuota sävellyksiä tai sanoituksia niin usein kuin eräät muut orientaatioryhmät, vaan keskittyvät soittamaan jo sävellettyjä teoksia mitä ilmeisimmin kurssitutkintojärjestelmän ohjaamalla tavalla. Taideorientoituneet pitävät koulutuksen ja älykkyyden merkitystä omien tavoitteidensa saavuttamisen kannalta erittäin tärkeänä.

He käyvät usein klassisen musiikin konserteissa, ja uskovat musiikin ilmentävän korkeampia voimia. Sen sijaan bändejä he eivät käy usein kuuntelemissa, eivätkä myöskään kuuntele musiikkia vihaisena suurella volyyymillä. He eivät pidä aggressiivisesta musiikista.

Motivaatioperusta

Motivaatiolähteenä taidemusiikkiin orientoituneille on muita useammin erilaisten asioiden oppimiseen liittyvät tekijät, oppimismotiivit. Ammattiin valmistuminen toimii voimakkaana motiivilähteenä ja soittamisessa heistä on mukavinta omana musiikillisen lahjakkuuden kehittäminen.

"...suhde musiikkiin...ajoittain se tuntuu olevan hengissä pitävä voima, nyt se on ainoa mitä minulla on, muulla ei ole väliä..." Henkilö n:o 6.

"...tulevaisuudessa haluan opettaa ja pitää muutamia konsertteja. Haaveena tulevaisuudessa on suorittaa myös musiikinopettajan tutkinto, laajentaa omaa alaa..." Henkilö n:o 8

"...lukiossa tuli hirmu hinku opiskella muusikoksi: harjoittelin 4-5 tuntia päivässä stressiin asti..."
Henkilö n:o 9.

"Oma halu oppia ja kuulla uusia kappaleita oli tärkein motivaatio harrastuksen jatkamiseen, mutta vanhempien kannustuksella oli suuri merkitys...musiikista on tulossa minulle työ ja varmasti suuri osa elämää..." Henkilö n:o 3.

Orientaatiokriisit

Taidemusiikkiin orientoituneilla ei lopettamisen harkitseminen ole yhtä yleistä kuin sotilasmusiikkiorientoituneilla tai jazzorientoituneilla, mutta kuitenkin liki kolme viidesosaa heistä (39,1%) on jossain vaiheessa harkinnut soittamisen lopettamista. Musiikkimaun muuttuminen on vaikuttanut heidän soittamansa musiikinlajin muuttumiseen kolmanneksella taidemusiikkiin orientoituneista (33,3%). Myös taitojen kehittyminen on vaikuttanut musiikinlajin muuttumiseen vahvasti (42,9%). Instrumentin vaihtamista on harkinnut ainoastaan yksi vastaajista. Sen sijaan opettajan vaihtumisella on muihin ryhmiin verrattaessa ratkaisevan suuri merkitys juuri taidemusiikkiorientoituneiden soittaman musiikin lajin muuttumiseen.

"...aloitin pianotuntien ottamisen yksityisopettajalla, hän osasi onneksi opettaa ikäistäni (6v) helpolla ja lapsentajuisella tavalla, joten sai minut innoittumaan. Eräs toinen opettaja puhui liian ammattimaista kieltä minulle intoni meni ja harjoittelu väheni..." Henkilö n:o 18.

"...kesti jonkun vuoden huomata että pohjan heppoisuus (epäpätevä opettaja) sekä fyysiset ongelmat olivat ylivoimaisia esteitä...sittenmin olen suuntautunut musiikin teoriaan; toki soittaminen on edelleen erittäin olennainen osa muusikkouttani..." Henkilö n:o 19.

Sen sijaan toveripiirin muuttumisella ei vaikutusta heihin ole ollut. Elämänasenteissa tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet hieman yli neljännekseen taidemusiikkiorientoituneista (28,6%), maailmankuvan muutokset sen sijaan erittäin harvoin. Hengellinen vakaumus, taloudellisen tilanteen muutos tai elämäntilanteen muuttuminen eivät taidemusiikkiorientoituneiden soittamaan musiikinlajeihin ole juurikaan vaikuttaneet. Suurin yksittäinen tekijä taidemusiikkiorientoituneiden soittaman musiikinlajin muuttumiseen on ollut ammatillinen kouluttautuminen.

Vaikuttaa siltä, että taidemusiikkiorientoituneiden orientaatiokriisit ovat lähinnä opintoihin sisältyviä, tai opettajaan sidoksissa olevia. Heidän erityisorientaationsa vahvuus kuvastuu instrumenttiin sitoutumisena sekä musiikillisen toiminnan jatkumisena ja vieläpä saman musiikintyylin piirissä lopettamisen harkitsemisesta huolimatta. Orientaatiokriisien voidaan päätellä olevan heidän osaltaan tilapäisiä, ja luonteeltaan ei kovin vakavia.

"...vaihtelevasti kiinnostusta ja kyllästymistä harrastukseen..." Henkilö n:o 23.

"...ensin aloitin pianonsoiton kouluiässä, ja huomasin että aikani ei riitä niin kurinalaiseen harjoitteluun, ja 16-vuotiaana ei silloin vielä voinut aloittaa laulunopintoja. Vasta yli 20 -vuotiaana aloitin lauluopinnot konservatoriossa, jota olen harrastanut noin neljä vuotta..." Henkilö n:o 2.

"...olen aina välillä miettinyt, miten paljon helpompaa elämä olisi ilman soittoa, eli harjoittelua, mutta vähän ajan päästä huomaa ettei onnistuisi..." Henkilö n:o 3.

"...alkuun innoitus oli suurta (10v sitten), pari kolme vuotta sitten oli epävarma kausi, mutta nyt into on palannut..." Henkilö n:o 4.

"...lukiossa minulle tuli hirmu hinku opiskella muusikoksi: harjoittelin 4-5 tuntia päivässä stressiin asti. Abivuonna päätin, ettei tästä työstä muusikkoa tulekaan. Olin soittamatta 2 vuotta kokonaan..." Henkilö n:o 9.

Musiikkiminä

Musiikilliselta minäkuvaltaan taidemusiikkiorientoituneet ja sotilasmusiikkiorientoituneet ovat muita ryhmiä positiivisempia yleisen tiedostetun musiikillisen minäkäsityksen perusteella. Kun minäkäsityksestä erotettiin Tulamon perusajatuksen mukaisesti "suoriutumista ja sen fyysis-motorisia edellytyksiä" sekä "sosio-emotionaalista" koskevat osiot, havaittiin taidemusiikkiorientoituneiden kohdalla tilastollisesti erittäin

merkitsevää ($p=0,002-0,006$) yhteys ensin mainittuun faktoriin³¹⁹. Kaksiportaisella (hyvä-heikko) asteikolla mitattuna taideorientoituneiden minäkuva on ryhmistä toiseksi vahvin sotilasmusiikkiorientoituneiden jälkeen.

Vahvaa musiikillista minäkuvaa kuvastaa voimakas usko omiin mahdollisuuksiin muusikon uralla.

"...olen jo pitemmän aikaa haaveillut kuuluisuudesta ja huippuviulistin urasta..." Henkilö n:o 13.

"...kun tietämys musiikista kasvaa, niin kasvaa myös halu oppia lisää...odotan päivää jolloin saan opettajan paperit ja koulu loppuu. Onneksi siihen ei ole enää pitkälti..." Henkilö n:o 16.

"...musiikin merkitys on tietojen ja taitojen myötä kasvanut ja näin ollen en muuta ammattia näillä hetkin pystyisi kuvittelemaan..." Henkilö n:o 20.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Taidemusiikkiorientoituneet ovat vahvasti toisista vastuuta ottavaa joukkoa, jotka uskovat rehellisyyteen ja tasa-arvoon. He kannattavat naispresidenttiä maahamme ja uskovat myös musiikillisissa asioissa tasa-arvoon muita orientaatioryhmiä useammin.

Perhekeskeisyys ja toisten kunnioituksen saavuttamiseen pyrkiminen ovat tärkeällä sijalla taidemusiikkiorientoituneiden elämässä. Sen sijaan politiikka ei ole heille tärkeää ja he eivät koe tiedostavansa omaan paikkaansa yhteiskunnassa kovinkaan vahvasti. Kuitenkin he näkevät muita ryhmiä useammin tulevaisuuden valoisana.

Konserteissa käyminen ja vapaa-aikana tapahtuva rentoutuminen sekä rutinoitumisen välttäminen ovat taidemusiikkiorientoituneiden elämän kantavia voimia. He katsovatkin luovuuden yhdeksi ihmisen tärkeimmistä voimavaroista. Musiikkia ilman he eivät katso voivansa elää, ja musiikki ilmentää heidän pyrkimystään vapauteen. Musiikilla on taidemusiikkiorientoituneille myös jonkinlaista terapeutista merkitystä.

Pukeutumiseen ja ulkonäköön liittyvissä kysymyksissä taidemusiikkiorientoituneet ovat konservatiivisia, ja rockkliseisiin viittaavat niitit ja kuvasymbolit ovat heille vastenmielisiä. Farkut, nahkatakki ja bootsit tuntuvat heistä niin ikään vierailta. Vanhat autot tai moottoripyörät eivät taidemusiikkiorientoituneita suuremmin hetkauta. Sanalla sanoen rock-elämäntapa kaikinensa on heille vierasta.

Sen sijaan taidemusiikkiorientoituneet inhoavat epäjärjestyttä, he suunnittelevat tulevaisuuttaan jatkuvasti ja haluavat pitää elämänsä hallinnassa. He eivät viihdy väkijoukoissa ja heidän itsearvostuksensa ei ole kovinkaan korkea luokkaa muihin ryhmiin verrattaessa. Syynä tähän saattaa olla taidemusiikin muusikolle asettamat erittäin korkeat tavoitteet ja vaatimukset. Suhtautuminen armeijaan on neutraalia vaikka politiikka sinänsä torjutaankin. Hengelliset asiat merkitsevät heille jonkin verran, mutta eivät ole tärkeintä elämässä.

Taidemusiikkiorientoituneiden erityisorientaatiopolku

Taidemusiikkiin orientoituneiden polku yleisorientaatiosta erityiseen musiikilliseen orientaatioon on ollut yleisesti ottaen suoraviivainen:

319 Standardoitu residuaali solussa "erittäin myönteinen musiikillinen minäkuva" taidemusiikkiorientoituneilla 2,7.

Kodin ja koulun vaikutteet ->	Positiivinen yleisorientaatio->
soittotunnit ->	aktiivinen harrastaminen->
musiikkiopisto ->	erityisorientaation muovautuminen->
menestys opinnoissa->	erityisorientaation vahvistuminen ->
konservatorio->	ammattilliset päämäärät

Kotoa lähtöisin oleva positiivinen yleisorientaatio yhdistyneenä tilaisuuteen saada instrumentti ja sen opetusta lähinnä musiikkioppilaitoksen piirissä tarjosivat kelpo lähtökohdan erityisorientaation muodostumiselle. Menestys opinnoissa kannusti erityisorientaation vahvistumisessa, ja suuntauksen voimistumisessa. Lopputulokse-
na ammatillinen musiikkiorientaatio, jonka suunta on selkeästi taidemusiikki.

6.4.9.2 Gospelorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Gospelorientoituneet ovat tässä kyselyssä jakautuneet melko tasan miehiin ja naisiin, miehiä vastaajista oli 9 ja naisia 11 henkeä. Heidän keski-ikänsä oli 26 vuotta ja vaihteluväli 18 - 41 vuotta. Gospelorientoituneista naimisissa oli hieman yli puolet, avoliittolaisia ei joukossa ollut yhtään, mikä kuvanee uskonnollisen vakaumuksen syvyyttä.

Musiikillinen tausta ja - maailmankuva

Gospelorientaation perusta muodostuu jo lapsuudessa ainakin sen perusteella, että he ilmoittavat rakastaneensa gospelmusiikkia jo lapsena. Vanhempien suhtautumisessa musiikkiharrastukseen ei heidän kohdallaan ole eroja muihin orientaatioryhmiin verrattuna. Sen sijaan ensimmäisen instrumentin gospelorientoituneet ovat muita useammin saaneet lahjaksi jostain muualta kuin omilta vanhemmiltaan. Vanhempien koulutustaustalla ei ole tilastollisesti merkitsevää yhteyttä gospelorientaatioon.

Gospelorientoituneiden musiikillinen maailmankuva määräytyy pitkälti orientaatioperustan, uskonnollisen vakaumuksen kautta ja he katsovat musiikin ilmentävän korkeampia voimia ja samalla se ilmentää heidän elämänkatsomustansa. Gospelmusiikin asema on luonnollisesti korostunut sanoman perusteella.

Lapsuuden kodeissa gospelorientoituneiden virikeympäristö oli rikas: kodeissa laulettiin kaikista ryhmistä eniten (peräti kolmessa kodissa neljästä on laulettu paljon).

"...juhannuksena kokoonnuttiin mummolaan kitaroiden keralla ja laulettiin kokon loisteessa...serkkutyttöni kanssa soitettiin uruilla nelikätisesti...Kun sukulaisia oli tulossa, oli "keikka varma"" Henkilö n:o 10 (gospelorientaatioryhmä)

Myös soittamista heidän kodeissaan harrastettiin toiseksi eniten kaikista ryhmistä. Musiikin kuuntelu (erityisesti heidän äitinsä kuuntelivat kotonaan gospelmusiikkia) ja konserteissa käynti kuului kyllä heidän lapsuudenpiiriinsä, mutta ei yhtä voimakkaana kuin esimerkiksi taidemusiikkiin orientoituneilla. Gospelorientoituneiden joukossa on kaikista vastaajaryhmistä vähiten sellaisia joiden kodeissa ei harrastettu ollenkaan musiikillista toimintaa.

"...kannelta on soitettu suvussamme kauan...hän (isä) halusi siirtää meille taitoja, perinnekappaleita ja suvon tietoa...hän nauhoitti kelanauhurille kappaleet, että ne olisi muistissa...soitimme sisarukset yhdessä kanteleyhtyeenä. Esiinnyimme juhlissa..." Henkilö n:o 1.

Keskimäärin gospelorientoituneet ovat aloittaneet soittoharrastuksensa 8 vuotiaana, kuitenkin hieman vanhempina kuin taidemusiikkiin tai sotilasmusiikkiin suuntautuneet. Harrastuksen aloittamisen syynä on hieman taidemusiikkiorientoituneita useammin ollut oma innostus, joskin myös vanhempien toiveet ovat melko usein painaneet aloituksessa. Gospelorientoituneiden muut harrastukset suuntautuvat urheiluun ja sen valmentamiseen sekä jossain määrin luontoon. Musiikkitoiminnasta saadut myönteiset kokemukset näkyvät muistikuvissa voimakkaina vieläkin.

"...musiikkiurani alkoi vasta 8-vuotiaana, mutta upeasti: voitin koulun pianonsoittokilpailun! Muutenkin esiinmyin ahkerasti koulun juhlissa..." Henkilö n:o 3.

Koulun musiikkitunnit on koettu yleisesti ottaen kannustavina muita orientaatioryhmiä useammin. Ala-asteen aikaista mielimusiikkia ovat gospelorientoituneille olleet lastenlaulut ja hengellinen musiikki. Tähän mielimusiikkiin ovat kaikki läheiset ihmiset: opettajat, vanhemmat ja toverit suhteutuneet neutraalisti. Gospelorientoituneet ovat olleet koulumenestykseltään kaikkein parhaita verrattuna muihin orientaatioryhmiin: muita useammin heidän keskiarvonsa on ollut 9 -10 (tilastollisesti merkitsevällä tasolla).

"Koulussa innostavinta oli 3. ja 4. luokka. Pidimme opettajastamme. Lauloimme paljon ja opettelimme nokkahuiluja. Teorioita ja historioita ei muistaakseni ollut koulussa...viidennellä luokalla koulun kuorossa laulettiin iskelmiä..." Henkilö n:o 1.

Soiton- ja musiikinteorianopiskelussa gospelorientoituneet ovat keskittyneet pääosin muihin kuin musiikkiopiston tarjoamiin opintomahdollisuuksiin: kuuntelemalla, vapaan sivistystyön piirissä, kavereiden neuvomana tai vaikkapa kirjekurssilta on oppia hankittu muita ryhmiä useammin. Muiden instrumenttien soitto ei heitä ole kiinnostanut yhtä paljon kuin muita orientaatioryhmiä.

Musiikkimakua

Perustan gospelorientoituneiden musiikkimauulle luo jo varhain virinnyt kiinnostus hengellistä musiikkia kohtaan: se leimaa muista orientaatioryhmistä hieman poiketen koko myöhempää musiikkimaun muotoutumista, ainakin torjumisen kohteita säädellen. Heidän eniten pitämänsä kappaleet edustavat selkeästi gospeltyyliä: kolme suosituinta artistia olivat 1) Exit, 2) Jaakko Löytty ja 3) Jakaranda.

Afroamerikkalaiseen musiikkiin gospelorientoituneet suhtautuvat melko neutraalisti heviä lukuun ottamatta. Myönteisimpiä tuntemuksia heissä herättävät kappaleet kuten Beatles: Nowhere man, Cristie: Yellow river, Rubettes: I can do it, Abba: Take a chance, Rotation: Pomp it up) tai Keith Jarretin rauhallinen ja perinteiseen harmoniaan nojaava tyyli. Varsinaiset rockkappaleet herättävät torjuntaa gospelorientoituneissa. Torjunta perustuu ilmeisimmin rockin kapinahenkeen ja ylikorostuneeseen energialataukseen.

"...Gospel on (nykyään) tällasta pehmeemmäks hioutunutta musiikkia, joka ei silleen hyökkää vanhempienkaan ihmisten silmille...sinä ei oo sellasta rockin kapinaa..." Henkilö n:o 8.

Hevin kohdalla voisi tulkita sen edustavan gospelorientoituneiden näkökulmasta "sanomarockia" jonka sanoma on heidän näkökulmastaan vääränsuuntainen. Rotationin kappale Pomp it up edustaa puolestaan "muotirockia", jossa ei syvyysuottuvuutta eikä sanomaa ole, joten sen torjuminen ei ole aiheellista koneilla tehdyn

kompin energialatauksenkin jäädessä olemattomiin. Gospelorientoituneet katsovat, että heidän musiikkimakunsa ei ole ikäluokalleen tyypillinen, ja että se suuntautuu muita harvemmin menneisyyteen. Heidän suurimmat musiikilliset idolinsa ovat elossa, ja siis ilmeisesti juuri nykypäivän gospelmuusikoita.

Jazzmusiikki ei miellytä gospelorientoituneita juurikaan, mikä sinänsä pitää sisällään jonkinlaisen paradoksin: alunperin alkuperäinen tyyli jota gospeliksi nimitettiin oli yksi niistä mustien orjiksi kuljetettujen afrikkalaista alkuperää olevien väestönosien musiikinlajeista, joiden pohjalta koko jazzmusiikki alkoi kehittyä siihen muotoon kuin sitä vuosisatamme alkupuolella soitettiin.

"...tosin sana gospel sisältää vaihtelevan kirjon eri musiikkityylejä ja sitä kautta olen laulanut ja soittanut kaikkea mahdollista populaarimusiikkia gospelin nimellä..." Henkilö n:o 8.

Taidemusiikin alueella gospelorientoituneet pitävät rauhallisista kappaleista jotka tavallisimmin ovat suurten säveltäjien teoksia. Moderni musiikki tulee torjutuksi voimakkaastikin ja toisaalta kirkkomusiikiksi tunnistettavat kappaleet miellyttävät selvästi gospelorientoituneita. Perinteisessä tanssimusiikissa gospelorientoituneiden huomio kiinnittyy sanoihin, oman käsityksensä mukaankin sanat ja sanoma ovat heille tärkeintä musiikissa. Silloin kun sanoituksesta on löydettävissä jotakin hengelliseen viittaavaa, on suosio varma (esimerkiksi Koriseva: Enkelin silmin). Perinteisessä kansanmusiikissa gospelorientoituneita miellyttävät rauhalliset kappaleet. Myös kiinnostusta chansoneihin esiintyy gospelorientoituneilla jonkin verran.

Musiikkikäsitys

Gospelorientoituneiden musiikkikäsitystä voisi luonnehtia eräällä tavalla autonomiseksi: he kyllä periaatteessa hyväksyvät erilaiset musiikkityylit eivätkä laita niitä hierarkkisesti arvojärjestykseen: koko arvotuksen perustan muodostaa kristillinen vakaumus. Laulujen sanat ja sanoma ovat heillä korostuneessa asemassa.

"...toivon, että oma musiikkini välittäisi taidenautinnon lisäksi myös henkisiä ja hengellisiä ajatuksia. Koen olevani musiikintekijä Jumalan armosta, en niinkään gospelmuusikko, sananjulistaja..." Henkilö n:o 7.

Myös musiikki tulee näin suodatettua ei-musiikillisiin perusteisiin pohjautuvan ajatusmaailman lävitse. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna voisi musiikkikäsitystä selittää myös hierarkkiseksi siten, että gospelmusiikki muodostaisi hierarkian korkeimman huipun, mutta siinä tulkinnassa ei oikeastaan puhuttaisikaan musiikkikäsituksesta, ainoastaan uskontokäsityksestä joka heijastuu sanoitusten kautta musiikkiin.

"...Ne (omat laulut) lähtee mun omasta maailmankatsomuksesta, miten mie tän maailman nään ja miten mie tän elämän koen...jo koska mie nyt satun olemaan kristitty ihminen, niin silloin mie nään sen maailman tällaisen kristityn ihmisen silmin ja silloin niissä ajatuksissa on sellanen hengellinen näkökulma..." Henkilö 8.

Toki gospelorientoituneiden musiikkimaun eniten pidettyjen kappaleiden kärki muodostuu gospelkappaleista, mutta niiden musiikkityylit sisältävät vaikutteita monesta eri musiikinlajista. Autonominen musiikkikäsitys näkyy myös torjumisen vähäisyytenä, liberaalisuus heijastaa vapautta kunkin musiikkityylin keinoille niin kauan kun ne eivät ole ristiriidassa kristillisen vakaumuksen kanssa. Myös eri musiikinlajeja koskeviin väittämiin gospelorientoituneet muita useammin vastaavat kohtaan "en osaa sanoa".

"...nykyään olen musiikillisesti melkein kaikkiruokainen. Mikään musiikki ei varsinaisesti vihastuta, vaan kaikenlaisissa musiikkityyleissä ammattitaito ja tyyllitaju kiinnostavat..." Henkilö n:o 7.

Musiikillinen toiminta ja motivaatioperusta

Gospelorientoituneiden musiikillinen toiminta keskittyy erittäin vähän musiikillisten taitojen hiomiseen harjoittelun kautta (harjoittelevat vähiten kaikista tutkimusryhmistä), he soittelevat pääasiassa omaksi iloksi ja julistaakseen Jumalan kunniaa.

"...suurimman vaikutuksen teki Jouko Mäki-Lohiluoma ollessani 15-vuotias. Hän lauloi minut sisälle Jumalan valtakuntaan, antoi uskolle uuden ulottuvuuden muuttaen sen todellisiksi tosiasioiksi. Samalla hän istutti kipinän siittä, että osaisimpa tehdä yhtä hyviä lauluja, jätti kipinän kytemään..." Henkilö n:o 8.

He eivät halua tulla muusikoiksi, eikä musiikki ammattina ole heidän tavoitteenaan. Gospelorientoituneet säveltävät omia kappaleita melko paljon, vaikka katsovatkin ettei heidän musiikkimakunsa ilmennä luovaa asennetta. Musiikkitoiminnan tärkein tarkoitus on hengellisen sanoman julistaminen ja siihen tarkoitukseen oman materiaalin tuottaminen. Esiintyminen ei musiikillisen toiminnan muotona ole gospelorientoituneille tärkeä, ja soittamisessa/laulamissa on heille mukavinta toiminta Jumalan kunniaksi. Muusikonhommasta he ajattelevat muita harvemmin että se olisi aliarvostettua.

"...gospelmusiikissa on tärkeitä, että kun on tehny biisin, niin se pitää pystyä laulamaan silleen...että mie oon ite siinä kokonaan mukana...jos mie en oo ite samaa mieltä niistä sanoista mitä laulan, niin en mie voi sitä laulaa..." Henkilö n:o 11.

Sanat ovat musiikissa gospelorientoituneille tärkeintä. Musiikillisten tavoitteidensa saavuttamisessa gospelorientoituneet eivät uskon onnen tai kunnianhimon merkitykseen ja he eivät halua olla muusikoita kymmenen vuoden kuluttua. Soittamisessa gospelorientoituneille on julistamisen ohella tärkeintä itsensä ilmaiseminen. Gospelorientoituneet eivät käy usein kuuntelemassa bändejä ja rock ei ole tärkeä osa heidän elämäänsä. Soitetun musiikin lajeihin kohdistuneet muutokset ovat gospelorientoituneilla useimmin aiheutuneet juuri hengellisen vakaumuksen syntymisestä. Eri-tyisorientaatioon vaikuttaneista tekijöistä Afrikkalainen gospelmessu ja Pro Fide yhtye ovat tälle vastaajajoukolle merkityksellisiä.

"...mie olen saanut Jumalalta lahjan sanoa sävelin sellaisia asioita, joista uskon olevan apua ihmisten eri elämäntilanteisiin...mie toivon, että ihmiset voisivat miun laulujen kautta löytää lähemmäksi Jumalaa..." Henkilö n:o 9.

Orientaatiokriisit

Gospelorientoituneiden keskuudessa lopettamista on harkinnut noin kolmannes kaikista. Muihin ryhmiin verrattuna se on melko vähän. Soitetun musiikinlajin muuttumiseen on musiikkimaun muuttumisella vaikutusta puolella vastaajista. Soittotaidon kehittyminen on puolestaan vaikuttanut ainoastaan neljännekseen gospelorientoituneista (25%). Muihin ryhmiin verrattaessa vaikutus on selvästi kaikkein pienin. Opettajan vaihtumisella ei heidän soittamansa musiikinlajiin ole minkäänlaista merkitystä, kuten ei myöskään toveripiirin vaihtumisella. Oikeastaan ainoa selkeä vaikuttava tekijä heidän soittamansa musiikinlajin muuttumiseen on ollut hengellisen vakaumuksen aiheuttama. Siihen yhteydessä on ilmeisesti elämäntilanteen muuttuminen, joka niin ikään on voimakkaasti vaikuttanut tekijä. Instrumen-

tin vaihtamista on gospelorientoituneiden joukossa harkinnut muita ryhmiä useampi, peräti joka toinen. Tämä kuvastaa löysää sitoutumista instrumenttiin, olennaista on sanan julistaminen ei niinkään se, mitä instrumenttia siinä apuna käytetään. Muutenkin tämän orientaatioryhmän orientaatiokriisien syvin vaikuttava tekijä on kristinusko ja sen sisältämät probleemakentät.

"...kun soitto jäi (musiikkiopistossa opiskelun jälkeen omaksi "vapaaksi" harrastukseksi, siitä on löytynyt ihan uusia ulottuvuuksia...on tullut rohkeutta ja luottamusta omiin kykyihin..." Henkilö n:o 3.

"...mie oon joskus ollu vähän silleen harmissani...et jos lähtis vaikka jonnekki ravintolakeikalle...ei ois sellasia biisejä joista vois kattoo et noissa ei oo mitään mikä viittäis kristinuskoon tai uskonasioihin..." Henkilö n:o 8.

Musiikkiminä

Musiikkiminältään gospelorientoituneet sijoittuvat tutkittavan joukon keskipaikoille. Heitä vahvempi ja positiivisempi musiikkiminä on sotilasmuusikoilla, taideorientoituneilla sekä jazzorientoituneilla. Heidän minäkuvansa ei ole kovinkaan paljon riippuvainen musiikillisesta osaamisesta, mitä kuvastaa myös tavoitteisiin ja harjoitteluun asennoituminen. Näin ollen gospelorientoituneiden musiikkiminää ei heilauta se, että he eivät koe olevansa osaamistasoltaan korkealla tai matalalla, olennaistahan heille on Jumalan sanan julistaminen, jonka apuvälineenä soittaminen ja laulaminen, musiikillinen toiminta yleensäkin pelkästään toimii.

Itsensä ilmaiseminen ja siitä saatava mielihyvä musiikin kautta on heille tärkeää, ilmaisun kohteena juuri rakkaus Jumalaan. Musiikki merkitsee gospelorientoituneille stressistä vapautumista heidän ilmaistessaan musiikin avulla itseään, ajatuksiaan ja omaa elämänkatsomustaan. Yleisellä tasolla gospelorientoituneet arvostavat itseään muita ryhmiä enemmän. He myös viihtyvät ihmisjoukoissa ja nauttivat saadessaan näyttää osaamistaan muille.

Gospelorientoituneiden itseluottamus ja usko omaan musiikilliseen osaamiseensa on melko heikko, vaikka huippuja heidän joukossaan onkin hieman enemmän kuin muissa ryhmissä.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Gospelorientoituneet arvostavat ominaisuuksista ihmisessä tasapainoisuutta ja jossain määrin pehmeyttä. He katsovat että muista ihmisen ei tule pitää huolta vain omista asioistaan. Gospelorientoituneiden kristilliseen ajatusmaailmaan kuuluu myös ajatus siitä että ihminen ei itse päätä omasta elämästään. Myöskään ystävät eivät ole tärkeintä heidän elämässään: Jumala ilmeisesti on. He uskovat täydelliseen rehellisyyteen ja noudattavat annettuja normeja ja sääntöjä.

Avioliitto on gospelorientoituneiden mielestä yhteiskuntamme perusta ja sen solmiminen perheen perustamisen edellytys, ja sitä ajatusta he ilmeisesti myös omassa elämässään toteuttavat. Yhteiskunnalliset asiat sinänsä eivät heitä kiinnosta.

Gospelorientoituneiden mielestä heviväändeihin ei tarvita lisää naisia, ja he ovat sitä mieltä, ettei naisten osaamista musiikissa helposti vähätellä. He katsovat elävänsä täysillä tätä päivää, ajan hermolla, mutta eivät koe stressiä kuitenkaan yhtä usein kuin muut orientaatioryhmät. Pukeutumisessaan gospelorientoituneet välttävät muita enemmän mustaa, ilmeisesti uskonnollisesta symboliikasta johtuen. Myöskään originaaliesineet eivät heitä kiinnosta. Gospelorientoituneet kuuntelevat CD-levyjä muita mieluummin. Nautintoaineista he vastustavat luonnollisesti alkoholia, tupak-

kaa ja huumeiden käyttöä muita enemmän.

Luontevaa on, että gospelorientoituneet ovat ryhmistä kiinnostuneimpia hengellisistä asioista, ja he eivät usko evoluutioteoriaan. Myöskään eksistentiaalifilosofian ajatukset eivät herätä gospelorientoituneiden sympatioita ja he eivät usko ongelmien ratkeavan järjen ja tieteen avulla. Musiikki ilmentää heille korkeampia voimia, joihin he uskovat. Kohtalon vaikutukseen ihmisen elämässä he eivät usko, ja he pyrkivät löytämään elämälleen tarkoituksen ja sisäisen tasapainon uskonnosta. Uskonnon ovelta ovelle kaupittelu on gospelorientoituneista muita vastaajaryhmiä myönteisempi asia. He myös kokevat elämänsä muita useammin mielekkääksi, ja siinä on selkeät tavoitteet. Gospelorientoituneet antavat arvoa kauneudelle aina kun sitä näkevät. Terveys ja ystävät eivät ole heille tärkeimpiä asioita elämässä. Myöskään vapaa-aikaa he eivät koe tärkeimmäksi asiaksi elämässään, eikä elintason nostaminen ole heidän tavoitteenaan yhtä usein kuin muiden vastaajien.

Gospelorientoituneet vastustavat rasismia, mutta luonnonsuojeluun he eivät suhtaudu yhtä myönteisesti kuin muut ryhmät. Auktoriteetteja vastaan kapinoiminen on heille vierasta. He osallistuvat aktiivisesti gospelmusiikkitapahtumiin ja festivaaleille. Suhtautuminen kansanmusiikkiin ja sen edustamaan ajatusmaailmaan on gospelorientoituneilla positiivisempi kuin muilla orientaatioryhmillä kansanmusiikkiorientoituneita lukuun ottamatta.

Gospelorientoituneiden erityisorientaatiopolku

Perusteiltaan gospelorientoituneiden orientaatiopolku muistuttaa taidemusiikkiorientoituneiden vastaavaa tiettyyn pisteeseen saakka:

Kodin ja koulun vaikutteet ->	Positiivinen yleisorientaatio	->
soittotunnit ->	aktiivinen harrastaminen	->
musiikkiopisto ->		
uskonnollinen herääminen ->	erityisorientaation muovautuminen->	
viiteryhmän vaikutus ->	erityisorientaation vahvistuminen	->
musiikki harrastuksena, sanoman julistamisen välineenä		

Monet gospelorientoituneet ovat kokeneet voimakkaan uskonnollisen heräämisen nuoruutensa aikana, tällöin jo vireillä olleet musiikkiharrastukset (aktiivinen yleisorientaatio) ovat saaneet aivan uuden merkityksen. Varsinaista erityisorientoitumista ei varsinaisen musiikin suhteen ole tapahtunut: erityisorientaatio on melko puhtaasti hengellinen, mutta saa ilmiänsä musiikin alueella gospelorientaation muodossa.

6.4.9.3 Rockorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Rockorientoituneiden joukko koostuu tässä aineistossa pelkästään miespuolisista, mikä kuvastanee melko todenmukaisesti alueen kokonaistilannetta, joskin joitakin naisnäkökulmaa korostavia tutkimuksia sekä muita kannanottoja on viime vuosina tullut esille. Toki naisrokkareita on nykyisin näkyvästikin esillä, mutta käsillä oleva joukko on hieman heistä poikkeavaa tämän ryhmän musiikillisen suuntauksen ollessa enemmänkin 60-luvulle kallistuvaa.

Rockorientoituneiden keski-ikä on vastaajaryhmistä vanhin, 31 vuotta, vaihteluvälin ollessa 25-42. Tämäkin seikka tukee yllä esitettyä väitettä naisten suhtautumisesta tuolle ajalle tyypilliseen musiikkiin. Selvästi yli puolet vastaajista ilmoittaa elävänsä naimisissa tai avoliitossa.

Musiikillinen tausta ja - maailmankuva

Rockorientoituneiden vastaajien kotona on lapsuudessa kylläkin melko paljon harrastettu musiikkia, mutta joka viidennen vastaajan koti on kuitenkin ollut harrastamaton. Musiikkiharrastus on ollut kuunteluun ja laulamiseen enemmän painottuvaa, soittaminen on ollut hieman harvinaisempaa. Konserttikäynnit ovat yhtä yleisiä kuin gospelorientoituneilla.

"...kotona laulettiin jonkin verran...isä soitti kitaraa..." Henkilö n:o 4.

Varhaisimmat musiikilliset muistot painottuvat rockorientoituneilla kotona tai hoitopaikassa laulamiseen ja musiikin kuuntelemiseen vanhempien kanssa.

"...alle kouluikäisenä tuli laulettua mankalle sen aikaisia hittibiisejä. 8-vuotiaana sitten kolahti Hurriganes ja täytyy sanoa, että vieläkin diggaan bändiä että Remua..." Henkilö n:o 3 (rockorientaatio)

Soittoharrastuksen aloittaminen on rockorientoituneilla tapahtunut hieman myöhemmin kuin taide - tai gospelorientoituneilla, noin yksitoistavuotiaana. Harrastuksen aloittamissyynä tovereiden merkitys on rockorientoituneilla selvästi suurempi kuin useimmilla muilla orientaatioryhmillä.

"...kaveripiirissä kuitenkin ylä-asteajoista lähtien paljon muusikkoja ja lukio- ja opiskeluaikana vielä enemmän..." Henkilö n:o 6.

Kuitenkin oma innostus ja vanhempien toiveet ovat useimmin toistuva syy soittoharrastuksen aloittamiseen.

"...kun olin pieni, isäni soitti haitaria ja lauloi. Meillä oli komerossa vanhat rummut, joita sain soittaa vasta kun muutimme isompaan asuntoon. Sitten kun pääsin soittamaan rumpuja n. 10 vanhana olin niin innoissani, että tuo harrastus on jatkunut edelleen..." Henkilö 7.

Soittamisen ohella lukeminen, ruuanlaitto ja osin myös reserviläistoiminta ovat rockorientoituneelle aikuiselle tyypillisiä harrastuksia. He puukeutuvat muita ryhmiä useammin mieluusti nahkatakkeihin ja bootseihin sekä farkkuihin.

Koulussa musiikkituntien tunnelma rockorientoituneilla ei ole ollut voimakkaasti muista ryhmistä erottuva, lähinnä poikkeusta on musiikkituntien sekavuus, mutta sekään ei yllä tilastollisesti merkitsevälle tasolle erottuakseen muista ryhmistä. Yleisin musiikkinumero rockorientoituneilla muita ryhmiä useammin oli 8 yhdessä hevariryhmän kanssa.

"...1-2 luokalla olin mukana nokkahuilukerhossa, ja aloin opetella kitaransoittoa, jota minulle opetti siskoni poikaystävä joka oli tuohon aikaan kuuluisa kitaristi. Kenties tämä oli yksi syy siihen, että aloin soittamaan myöhemmin rock-musiikkia, koska ensimmäinen opettajani oli teini.-idoli..." Henkilö n:o 16.

Kouluaikainen mielimusiikki ei poikennut juurikaan muiden mielimusiikista, mikä luonnollisesti johtuu siitä, että rockmusiikkia paljon kuuntelevat myös muut kuin rockorientoituneet. Siksi sen suhteen erottuminen edellyttäisi aivan poikkeuksellista intensiteettiä kuuntelemisessa. Opettajan suhtautuminen rockorientoituneiden kouluaikaiseen musiikkimakuun on luonteeltaan melko neutraalia, sen sijaan

vanhemmat ja toverit ovat suhtautuneet positiivissävyyisesti heidän musiikkimakuunsa. Musiikkinumero rockorientoituneilla oli muita ryhmiä useammin 8 (sama kuin hevareilla).

"...ala-asteella ollessani aloitin pianonsoiton yksityisoppilana...musiikkiluokkien soittimet olivat minulle mielenkiintoni kohteita. Erityisesti innostuin rummuista ja muista lyömäsoittimista sekä kontrabassosta. Nokkahuilun soittoa inhosin enkä pidä siitä vieläkään..." Henkilö n:o20.

Musiikkiopinnoissa rockorientoituneet ovat teoriapuolella muita useammin opiskelleet kavereiden opastuksella. Kavereiden harrastuksen merkitys on muutenkin heille tärkeä: rockorientoituneet ovat useimmin aloittaneet soittamisen kavereiden musiikkiharrastuksen johdosta. Myös levyltä kuullun matkiminen on ollut heille muita ryhmiä useammin tärkeä tekijä harrastuksen kannalta.

The Beatles-yhtyeellä ja suomi-rockin syntyemisellä on ollut rockorientoituneisiin selvästi muita ryhmiä voimakkaampi vaikutus. Jonkinasteista vaikutusta on ollut myös yhtyeiden Kiss, Judas Priest tai Iron Maiden kaltaisilla bändeillä sekä hevibändeillä. Myös Hassisen kone-yhtyeellä on jonkin asteista yhteyttä rockorientoituneisiin, kuitenkin niin vähäistä, että sitä ei voida osoittaa tilastollisesti merkitseväksi. Mascararock-genre sekä bebop eivät rockorientoituneisiin vaikutusta ole tehneet.

Musiikkiminä

Muihin ryhmiin verrattaessa rockorientoituneiden musiikkiminä on keskivertoa luokkaa: kolmiportaisen luokituksen parhaimman minäkuvan joukkoon sijoittuu yli puolet vastaajista, mikä muihin ryhmiin verrattuna on rockgenren edustajista (rockhevi-punk) paras sijoitus. Kokonaisuutena ottaen rockorientoituneiden minäkuva vahvempi minäkuva on sotilasmusikoilla, taideorientoituneilla sekä jazzorientoituneilla.

Suurimmalla osalla rockorientoituneista vastaajista on hyvä musiikillinen minäkuva. Muihin ryhmiin verrattaessa he sijoittuvat koko lailla keskipaikkeille: rockorientoituneet eivät erotu muita ryhmiä heikommalla tai paremmalla musiikkiminäkäsityksellä. Erinomainen musiikkiminä viisiportaisella mittarilla mitattuna on rockorientoituneiden joukossa ainoastaan yhdellä vastaajalla. Kuitenkin kaikista ryhmistä useimmin he luottavat omaan osaamiseensa musiikin alueella kyselyn ajankohtana (tuloksella ei tilastollista merkitsevyyttä).

Rockorientoituneet ilmoittavat muita ryhmiä useammin soittavansa, koska haluavat olla huomion kohteena, heille soittamisella on myös selvästi terapeuttavaa luonnetta.

"...Tähän asti olen soittanut 6 vuotta rautalankabändeissä ja olemme kierrelleet sen kanssa pitkin Suomea, Olemme pitäneet myös tanssibändiä kasassa, jos on muuten ollut vapaita viikonloppuja (hyvää terapiaa huom!)..." Henkilö n:o 11.

"...musiikkia tehdään ja soitetaan hauskan pitämiseksi ja terapiamuotona..." Henkilö n:o4.

He myös ovat ryhmistä selvimmin itsestään varmoja ja katsovatkin selviävänsä hyvin tilanteessa kuin tilanteessa. Harrastukseen sitoutuminen on rockorientoituneilla melko vankkaa, kaikista ryhmistä harvimminkin he ilmoittavat harkinneensa harrastuksen lopettamista. Rockorientoituneet arvostavat henkilökohtaisista ominaisuuksista muita enemmän sosiaalisuutta.

"...suurin muutos oli harrastuksessani se, että perustettiin oma bändi ja huomasin osaavani tehdä itse musiikkia..." Henkilö 5.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Sosiaalisuus on ominaisuus, jota rockorientoituneet arvostavat ihmisessä. Hieman muita ryhmiä useammin sympatiaa saavat heiltä myös ominaisuuksina hullutteleva, nautiskelija ja itsepäinen. Rockorientoituneet ovat kohtalaisen aktiivisia osallistumaan erilaisille festivaaleille ja elämässä pitääkin heidän mukaansa olla vauhtia. He hyväksyvät muita ryhmiä useammin varauksetta erilaiset ihmiset. Rockorientoituneet kokevat kaikista ryhmistä useimmin itsensä yksinäiseksi, ja samoin he kokevat useimmin elämänsä epätasaiseksi. He eivät kuitenkaan usko, että elämässä tapahtuvat muutokset veisivät yleensä huonompaan suuntaan. Myöskään Rockorientoituneet eivät pidä elämää epärealistisena. Kansanmusiikkiorientoituneiden ohella rockorientoituneet ilmoittavat siisteyden olevan heille tärkeää. He niin ikään antavat arvoa kaukudelle, missä sitä näkevätkään muita enemmän. Asioiden järjestyksessä pitäminen on rockorientoituneille tärkeää. Rockgenren muista ryhmistä (hevi ja punk) rockorientoituneet poikkeavat eniten suhtautumisessa rehellisyyttä ja lainkuuliaisuutta mittaavaan summamuuttujaan. Rockorientoituneet ovat punkkareita ja hevareita positiivisemmin rehellisyyteen ja lainkuuliaisuuteen suhtautuvia. He ovat ryhmistä eniten kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista, mutta kuitenkin he harvimmoin ilmoittavat halunsa elää ajan hermolla. Yhteiskunnallisia asioita mittaavalla summamuuttujalla mitattuna rockorientoituneet olivat kaikista ryhmistä aktiivisimpia.

Rockorientoituneet suuntaavat mielenkiintoaan vanhempiin asioihin: moottoripyörät, 50-60-luvun autot sekä originaaliesineet kiinnostavat heitä voimakkaimmin. Myös rockmusiikki on tärkeä osa heidän elämäänsä. Soittamisella on heille muita ryhmiä useammin terapialuonne, ja he puhuvat mielellään musiikista. Muita ryhmiä useammin rockorientoituneet ilmoittavat että heidän musiikilliset idolinsa ovat kuolleet. He katsovat, että ammattina muusikon työ on aliarvostettua, vaikka uskovatkin että ravintolamusikkona tienaa hyvin.

Rockmusiikkiin liitetty elämäntapa on osuvampi kuvaamaan hevareita ja punkkareita, joilla kapinallisuus ja aggressiivisuus ovat enemmän pinnalla kuin rockorientoituneilla. Rockorientoituneet ovat oman mielimusikkunsa legitimoitumisen myötä joutuneet myös kapinallisuuden ja siihen liittyvän aggressiivisuuden ulkopuolelle: he muodostavat jo osaltaan tulevaisuuden normaaliväestön syrjäyttäessään vähitellen sen kulttuurin jota vastaan he olivat nuoruudessaan kapinoimassa. Näin rock musiikki on muodostunut valtaväestön musiikkikulttuuriksi aikaisemman marginaalimusiikin sijasta: ainoastaan äärimmäiset musiikilliset rock-ilmiot ovat riittävän poikkeavia aiheuttaakseen kapinan ilmentymää rockin genressä. Useimpien muiden väittämien suhteen rockorientoituneet sijoittuvat kultaiseen keskitiehen: he edustavat sellaista väestöosaa, joka ei jyrkästi ota kantaa puoleen eikä toiseenkaan, ja kapinahenkikin alkaa olla jo viilennyt.

Motivaatioperusta

Tärkeintä soittamisessa rockorientoituneille on oppiminen, itseilmaisuus ja soitosta saatava onnistumisen liittyvä mielihyvä. Tässä suhteessa rockorientoituneet muistuttavat eniten taidemusikkiorientoituneita. Sosiaalinen toiminta liittyy heidän kohdallaan (kuten myös sotilasmuusikoilla) muita ryhmiä vahvemmin soittamiseen. Koko soittoharrastuksen aloittamisella on heidän kohdallaan yhteys kavereiden musiikkiharrastukseen. Myös levyiltä kuullun matkiminen on rockorientoituneille tärkeää.

".....ensimmäiset rummut vuonna -70 omassa huoneessani, soitin niitä levyjen tahdissa pari vuotta..." Henkilö 19.

Menestys levynteko ja raha ovat merkittävä motivaatiolähde: puolet orientaatioryhmästä mainitsee sen tavoitteissaan, mikä on enemmän kuin muilla ryhmillä.

"...1987 pääsimme sitten levyttämään OSSY-yhtyeellä...tuli kierreltyä maata ristiin rastiin ja koki sen, että soittamalla ei rikastu jos ei hittiä tee. Kyllä sillä elää, mutta aika huonosti ainakin silloin..."
Henkilö 3.

Muusikkona kehittyminen kiinnostaa rockorientoituneita, vaikka he eivät aiokaan musiikkialan ammattilaisiksi. He luottavat muita ryhmiä vahvemmin omaan osaamiseensa musiikin alueella ja haluavat olla huomion kohteena. He ovat muita ryhmiä varmempia itsestään joka tilanteessa ja kokevat selviytyvänsä tilanteessa kuin tilanteessa.

"...Haluan kehittyä musiikin tekijänä ja soittajana, mutta tärkeintä on, että musiikki säilyy osana elämääni..." Henkilö n:o 4.

Orientaatiokriisit

Rockorientoituneiden kohdalla edes soittamisen lopettamisen harkitseminen on erittäin harvinaista: ainoastaan yksi kymmenestä on harkinnut lopettamista. Musiikkimaun muuttuminen on ollut vaikuttamassa soitetun musiikinlajin muuttumiseen hieman alle kolmanneksella vastanneista (30%). Taidon kehittymisellä on ollut merkitystä kahdelle viidestä rockorientoituneesta (40%), mikä muihin ryhmiin verrattaessa on melko vähän. Instrumentin vaihto on aiheuttanut kolmelle (15%) rockorientoituneelle myös musiikinlajin vaihtumisen, mikä on muihin ryhmiin verrattaessa melko suuri määrä. Opettajan vaihtumisella ei heille ole ollut merkitystä lainkaan.

Toveripiirin vaihtuminen on rockorientoituneiden parissa punkkareita lukuun ottamatta muita ryhmiä enemmän vaikuttava tekijä: joka viidennen soittamaan musiikinlajiin on vaikuttanut toveripiirin vaihtuminen.

"...kouluiässä muusikot kaveripiirissä eivät taitojensa perusteella saaneet paljoa painoarvoa...kaveripiirissä kuitenkin ylä-asteajoista lähtien paljon muusikkoja ja opiskeluaikana vielä enemmän..." Henkilö n:o 5.

Rockorientoituneiden kohdalla elämänasenteiden muuttumisella ei ole yhteyttä musiikinlajin muuttumiseen, kuten ei myöskään maailmankuvan muuttumisella. Hengellinen vakaumus, taloudellinen tilanne tai elämäntilanteen muuttuminen eivät myöskään ole vaikuttaneet heidän soittamaansa musiikinlajiin.

"...sain ekan kitaran 12 v. Soittelin rumpuja koulun orkesterissa ja sitten eka bändissä. Vaihdoin rummut kitaraan ja koskettimiin, samaan aikaan aloin itse tekemään musiikkia..." Henkilö n:o 4.

Aloitettut klassisen musiikin parissa tapahtuneet opinnot ovat usein saaneet nihkeän vastaanoton ja loppuneet lyhyeen. Kuitenkin myöhemmin virinnyt rockiin suuntautunut harrastus on sittemmin hyödyntänyt taidemusiikkiopintojen parissa saatua tietoa uudella tavalla.

"...ala-asteella haaveilin klarinetin tai oboen soitosta mutta en sitten innostunut. Kitaran sain lahjaksi ala-asteella ja ekan basson 7. luokalla..." Henkilö n:o 3.

"...10 vuotiaana aloin äitini kannustamana soittamaan trumpettia, mutta harrastusta kesti vain pari kuukautta. Muutama vuosi myöhemmin aloin soittaa alttotorvea, mutta vaihdoin pian baritoniin, mitä soitinkin sitten useita vuosia... Baritoni tippui 16-17 vuotiaana enkä sitten

soittanutkaan vuosiin ennekuin innostuin kontran lätkyttämisestä 25 vuotiaana..." Henkilö n:o 5.

"...ala-asteella ollessani aloitin pianonsoiton yksityisoppilaana. Kyllästyin siihen jo muutamassa kuukaudessa, koska soittamisen opetteluun kuului liikaa teoriaa. Pianon avulla ei voinut toteuttaa itseään riittävästi nopeasti. Aaronin pianokoulujen soittamisen sijaan soitin improvisoitua boogie-woogiea..." Henkilö n:o 9.

Musiikkimaku

Rockorientoituneiden musiikkimaku on selkeästi suuntautunut perinteiseen 60-luvun rockmusiikkiin. He vierastavat punk- ja hevivaikutteista musiikkia sekä nykyajan diskomeininkiä. Viihteellinen musiikki ja vanha jazz kiinnostavat jonkin verran, mutta ei kuitenkaan ryhmistä eniten. Moderni jazz ei rockorientoituneita kiinnosta. Taiteellis-viihteellinen musiikki ei rockorientoituneita innosta, päinvastoin sitä torjutaan melko voimakkaasti. Kärjistetysti voisi todeta rockorientoituneiden torjuvan modernin taidemusiikin ja modernin jazzin.

"...olin kiinnostunut laajalti 1950-luvun musiikista. Välillä halusin paneutua jopa bluegrassiin, western swingiin ja vanhaan rhythm and bluesiin (Big Joe Tamer, Lois Jordan) Halusin päästä alkulähteille. Keskeiset ihanteeni olivat Eddie Cochranin ohella, Gene Vincent, Buddy Holly, Elvis, Bill Haley, Little Richard Johnny Burnette, Carl Perkins, Roy Orbison ja Chuck Berry..." Henkilö n:o 20.

"...musiikilliset esikuvat Beatles, Rolling Stones, Kinks, Animals, (kaikki 60-luvun bändit)...kitaristit: Clapton, Beck, Page, Bloomfield, Henrix ym..." Henkilö 18.

Rockmusiikin ohella rockorientoituneet ovat kuunnelleet usein myös bluesia, mutta taidemusiikki on heille yleisesti ottaen vastenmielistä ja torjuttua. Soitetussa musiikissa ainoa ero kuunneltuun on, että punkkia eivät rockorientoituneet mielellään ole soittaneet. Rockorientoituneet ilmoittavat muita useammin puhuvansa mielellään musiikista. He ajattelevat muita ryhmiä useammin, että haitarimusiikin paikka ei ole kansanmusiikkifestivaaleilla. Rockorientoituneiden suhtautuminen kansanmusiikkiin on kansanmusiikkiorientoituneiden jälkeen myönteisin.

Rockorientoituneet eivät ole kiinnostuneet minkäänlaisten tutkintojen suorittamisesta, mutta jossain määrin ammatillisista päämääristä kylläkin. Rockmusiikin ohella heitä kiinnostaa jonkin verran perinteinen tanssimusiikki ja sen soittaminen. Perinteinen tanssimusiikki miellyttää rockorientoituneita myös kuunneltuna: Eino Grön, Humppaveikot, Värttinä, Hortto Kaalo ja Loiri ovat heidän suorimiaan artisteja ja ryhmiä.

Musiikkikäsitys

Rockorientoituneille on basson jyminä musiikissa melko tärkeää. Rytmin merkitys on heille niin ikään suuri. Musiikki välittää heille tunnelatausta voimakkaasti. Rock on heidän näkökulmastaan parasta musiikkia, ja jo lapsena he ovat pitäneet siitä. Hyvät saundit ja musiikin aggressiivisuus ja jossain määrin melodia ovat rockorientoituneille tärkeitä elementtejä, ja he pitävät melko paljon kovasta volyymistä musiikkia kuunnellessaan. Persoonallisuus musiikki-ilmaisussa on heille tärkeää. Sanoitukset eivät rockorientoituneille ole olennaisen tärkeässä asemassa ja he ovat ilmoituksensa mukaan jossain määrin tarkkoja kuuntelemansa ja soittamansa musiikin suhteen, vaikkakin iän myötä heidän musiikkimakunsa on selvästi laajentunut. Soittaessa syntyvä tunnelma merkitsee rockorientoituneille paljon ja kuulijoiden reagointi heidän musisointiinsa on tärkeää.

"...tällä hetkellä tärkeintä olisi löytää hyvät soittokaverit. Voisin kuvitella soittavani kahdessa bändissä yhtä aikaa. Olen tehnyt niin aiemminkin. Keikkojen tekemistä en halua missään nimessä lopettaa. Edellisestä keikasta on kulunut kuukausi ja jo polttee..." Henkilö 20.

Rockorientoituneet katsovat, että musiikkimaku kertoo ihmisestä paljon, vaikka sitä voi heidän käsityksensä mukaan tietoisesti muuttaa. Rockorientoituneilla on mielestään luovaa asennetta ilmentävä musiikkimaku, ja he eivät katso jazzmusiikin edustavan älyllisyyttä musiikissa.

Rockorientoituneet ovat lähinnä autonomiseen musiikkikäsitukseen kallistuvia, ja siihen suuntaan viittaa myös heidän musiikkimakunsa, joka jakautuu toisaalta rockista pitämiseen, toisaalta perinteisestä tanssimusiikista pitämiseen. Rockorientoituneet eivät jyrkästi torju mitään muita musiikinlajeja, vaan heidän suhtautumisensa on pääosin positiivista tai neutraalia, vaikka rock onkin heidän mielestään parasta musiikkia. He siis eivät peilaa muita musiikinlajeja ainoastaan rockin suhteen. Suomirokin syntymisellä ja The Beatles-yhtyeellä on heille ollut muita ryhmiä suurempi merkitys.

"...mielimusiikin kuuntelu on asia erikseen, mutta kyllä iän myötä tässäkin suhteessa tilaa on tullut erilaiselle musiikille..." Henkilö n:o 3.

"...Kiinnostus musiikkiin on ollut erittäin vahvaa. On ollut oma bändi, koottuja (eri kokoonpano) bändejä ja kuoro. Musiikkimakuni on samalla laajentunut hirveästi. Tykkään tätä nykyä melkein kaikesta..." Henkilö n:o 6.

Musiikillinen toiminta

Suosituin instrumentti rockorientoituneiden joukossa on selkeästi kitara. Bassoja ja rumpuja soitetaan seuraavaksi eniten, ja vain kolme pianistia on koko joukossa.

"...instrumenttini kitara tuli bändijuttujen myötä, koska sillä oli helpompi tehdä sanoitus ja sävellyshommia...(kitaran sain kaverin velanmaksuna)..." Henkilö n:o 6.

Satunnaisesti soitetaan myös muita instrumentteja. Noin puolella myös sisarukset soittavat jotakin instrumenttia, ja ensimmäinen instrumentti oli useimmin vanhempien hankkima, joskin myös itse ansaituilla rahoilla instrumentteja hankittiin jonkin verran. Instrumentti valittiin pääosin oman intressin perusteella. Harrastuksen merkitys suhteessa kouluun oli puolelle joukosta yhtä tärkeää tai tärkeämpää kuin koulunkäynti.

"...musiikkiluokalla soitimme myös jos jonkinmoisia soittimia ja musiikkiopistossa jatkoin klassisen kitaran opiskelua, mutta kaikenlainen panostaminen tapahtui omaan yhtyeeseen. Harjoittelimme jatkuvasti n. 5 tuntia päivässä..." Henkilö n:o 15.

Kokkaus, reserviläistoiminta ja lukuharrastus ovat rockorientoituneille muita orientaatioryhmiä yleisempiä. Erilaisissa konserteissa ja rocktapahtumissa käynti on melko yleistä rockorientoituneilla, joskin ne rajoittuvat melko tarkasti ainoastaan rockgenreeseen suuntautuviin tapahtumiin.

Esiintyminen on tärkeä toiminnan kannustin ja tavoite, esiintymiset myös koetaan voimakkaimpina tapahtumina muiden bändien ja solistien keikkojen kuuntelemisen ohella. Musiikin opiskelu on suurimmalta osalta tapahtunut musiikkioppilaitoksien suojissa, joskin kansalais- ja työväenopistoissa on jonkin verran opiskeltu. Teoriaa rockorientoituneet ovat useammin opiskelleet kavereiden kanssa. Omia kappaleita on tehnyt suuri osa rockorientoituneista.

Rockorientoituneiden soittamisessa torjunta kohdistuu lähinnä taidemusiikkiin, mikä on toisaalta ymmärrettäväkin taidemusiikin edellyttämän kompetenssin huomioon ottaen. Punkkia he sen sijaan oletettavasti osaisivatkin soittaa, mutta silti sen torjuvat. Samoin on asianlaita kansanmusiikin osalta. Paitsi rockmusiikkia, rockorientoituneet ilmoittavat viime aikoina soitelleensa myös perinteistä tanssimusiikkia. Soittoharrastuksen lopettamista rockorientoituneet harkitsevat harvemmin kuin muut ryhmät.

Rockorientoituneiden erityisorientaatiopolku

Rockorientoituneiden orientaatiopolku on monisäikeisempi kuin edeltävien ryhmien:

Kodin vaikutteet		
Toverien vaikutteet		
Musiikkimaku (Soittotunnit)	->	Positiivinen yleisorientaatio->
Itseopiskelu		
Kavereiden vaikutteet		
Levyjen matkiminen	->	aktiivinen harrastaminen->
Bänditoiminta	->	erityisorientaation muovautuminen->
Menestys		
Keikat	->	tanssimusiikki-intressi->
Levyn teko		
Raha	->	erityisorientaation vahvistuminen ->
Keikat	->	erityisorientaation laajentuminen perinteisen tanssimusiikin suuntaan->
perhe	->	harrastustavoitteet
/ei perhettä	->	jossain määrin ammatilliset päämäärät
		(piilevänä perinteisen tanssimusiikin orientaatiota)

Rockorientoituneiden orientaatiopolku sisältää enemmän ydinperheen ulkopuolisia vaikuttajia kuin esimerkiksi taidemusiikkiorientoituneilla. Ulkopuolinen vaikuttaja on tässä tapauksessa ollut rockmusiikki kaikkine radion ja TV:n sekä esiintyjien kautta imettyine vaikutteineen. Jossain määrin on varmastikin harrastuksen alkupuolella ollut myös kapinahenki mukana kuvioissa, mutta rockmusiikin saavutettua aseman valtakulttuurin musiikkina, on kapinahenkisyys rockorientoituneiden kohdalla hyytynyt suurimmalta osalta. Jäljelle on jäänyt kiinnostus tietyntyyppiseen musiikkiin ja toiminta sen musiikinlajin tyypillisten toimintamuotojen parissa. Perheellistymisen myötä tämän toiminnan saamat muodotkin ovat rauhoittuneet suurelta osin ja on siirrytty kiihkeästä erityisorientaatiosta seestyneeseen ja mielihyväkeskeiseen harrastuksenomaiseen soitteluun hyvien kavereiden kanssa.

6.4.9.4 Heviorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Tämän tutkimuksen hevariryhmään on valikoitunut ainoastaan miehiä. Se ei luonnollisestikaan tarkoita etteikö hevareissa voi olla myös pieni osa naispuolisia, joskin ehdottoman suuri enemmistö orientaatioryhmästä on miehiä kokonaisuudenkin huomioon ottaen. Tähän yhtenä selityksenä ovat koko hevigeneren maskuliinisuutta korostavat tyylipiirteet niin musiikillisesti kuin pukeutumiseen ja muuhun alakulttuuriin liittyviltä osin. Cock-rock tyyli, lavalla live-esityksessä tehdyt elkeet ja muu rekvisiitta ovat erittäin miehiä tyyliä. Lisäksi toistaiseksi ei ole maailmanlaajuisesti pinnalle päässyt yhtään hevibändiä jossa olisi naissolisti. Myös tutkimuksilla on osoitettu eri rocktyylien sidonnaisuus sukupuoleen (esim. Lähtenmaa). Näillä perusteilla heviorientoituneiden edustaman joukon voidaan katsoa kuvaavan orientaatio-

tiolle tyypillisiä henkilöitä huolimatta naisten puuttumisesta.

Ikäjakaumaltaan hevarit ovat väliltä 18-35 vuotta keski-ikänsä ollessa 24 vuotta. Hevareista naimisissa tai avoliitossa on kolmannes (33,2%). Kaikista ryhmistä useimmin hevarit ovat perheensä ainoita lapsia.

Musiikillinen tausta ja maailmankuva

Kaikista orientaatioryhmistä useimmin on hevareiden kotona kuunneltu musiikkia sekä harrastettu soittamista. Kodin musiikki-ilmapiiiri on siis ollut näiden toimintamallien suhteen erittäin aktiivinen muihin orientaatioryhmiin nähden.

"...aloin lauleskella jo vaahtosammuttimen kokoisena. Kopioin radiosta ja musiikkileikkikoulusta korviini kantautuneita biisejä. Lastenlauluista en ole kiinnostunut juuri koskaan....tapailin kitaraa jo pikkunaskalina, mutta vanhempani pukkasi minut musiikkiopistoon 7 vuotiaana opiskelemaan..." Henkilö n:o 22 (heviorientaatio)

"...Musiikki sinänsä on ihan samanlainen juttu kuin mikä muu tahansa. Kun sinne ruuhkaan on sattunut putoamaan (kiitos isä ja äiti) niin jotakin jokaisen on tehtävä, miksei siis voi puuhailta rockin parissa. Olisi minusta voinut tulla urheilijaksi. Tai poliitikko. Tai nokikolari. Mutta ei tullut..." Henkilö n:o 4

Muihin ryhmiin verrattuna laulaminen on hevareiden kodeissa ollut kaikkein harvinaisinta, laulettu on ainoastaan noin joka kolmannessa kodissa. Myös päiväkodissa laulaminen on hevareiden kohdalla harvinaisinta. Soittoharrastuksen aloittamisikä on hevareilla hieman yli kymmenen vuotta (mediaani 11 vuotta), eli ryhmistä toiseksi korkein.

Soittoharrastus on aloitettu useimmiten omasta kiinnostuksesta ja ainoastaan hyvin harvoin vanhempien toivomuksesta.

"...isovelji alkoi soittamaan. Sen myötä minäkin aloin..." Henkilö n:o 13.

"...siskolle ostettiin urut, mutta minä aloin soittamaan..." Henkilö n:o 14.

"...en tarkkaan osaa sanoa, miksi rupesin soittamaan kitaraa, mutta itse kiinnostuksessa soittamiseen lienee vaikuttanut, että perheessä on musikaalisia kykyjä..." Henkilö n:o 8.

"...vanhempieni pyynnöstä rupesin soittamaan pianoa, eikä se ollutkaan hullumpaa. Viulun soitosta en tykännyt ollenkaan. Käydessäni musiikkiopistolla viulutunneilla, näin eka kertaa runnut. Halusin jo silloin kokeilla niitä, enkä pimplutella homejuustolta haisevan opettajani johdolla...onneksi opiskelin muita soitintia ennen rumpuihin siirtymistä, sillä siitä on ollut suunnattomasti hyötyjä..." Henkilö n:o 9.

Usein kuitenkin vanhempien toivomuksesta aloitettu soittoharrastus lopahti omien intressien muuttaessa kiinnostuksen suuntaa tai kokemuksen jäädessä negatiivisesti värityneiksi.

"...klarinetin soiton harrastukseni oli sattumaa. Se alkoi ala-asteen opettajani kehoituksesta ja jatkui lähinnä vanhempieni kannustuksen/painostuksen ansiosta ts. En itse klarinetin soittoa kohtaan suurta kiinnostusta tuntenut. Se oli kuitenkin viiden vuoden ajan täysipainoinen harrastus, joten se vaikutti elämäni ja varmasti myös persoonallisuuden kehitykseen hyvinkin paljon. Koska kiinnostus/kunnianhimo klarinetin soittoon ei ollut itsestä lähtöisin se ei juuri tuottanut minulle itselleni iloa ja päätin lopettaa harrastukseni yhdeksännen luokan jälkeen..." Henkilö n:o 1.

Myöskään tovereilla ei hevareihin ole ollut niin suurta vaikutusta kuin punkkareille ja rock-orientoituneille. Useimmin instrumentti oli kotona jo valmiiksi, ja muita ryhmiä harvemmin hevarit hankkivat ensimmäisen instrumenttinsa itse ansaitsemallaan rahoilla.

"...hommasin kitaran ja aloin käydä yksityisillä tunneilla. Opettaja oli rock-tyyppi ja tämä takasi innostuksen. Hommasin äkkiä sähkökitaran..." Henkilö n:o 2.

Hevareilla on muita ryhmiä useammin myös muita harrastuksia, joista roolipelit ja biljardi korostuvat muihin ryhmiin verrattuina. Soitonopiskelu on hevareilla muita ryhmiä useammin tapahtunut itsenäisesti ja muita harvemmin kansalaisopistossa tai vastaavassa sekä musiikkiopiston yhteydessä. Sen sijaan he ovat muita useammin opiskelleet musiikkia (jazzorientoituneiden tapaan) kesäkursseilla ja musiikkileireillä. Myös musiikinteorian opiskelu on hevareilla ollut muita useammin yksityisesti tai itseopiskeluna tapahtunutta.

"...kun ei ole saanut mitään opetusta koko uran aikana, on oppiminen luonnollisesti ollut kivikkoinen polku. Täytyi keksiä juttuja ja mikä tärkeintä silloin, niin kuuntelemalla levyjä ja opettelemalla samat jutut..." Henkilö n:o 8.

Koulun musiikkituntien ilmapiiri on hevareiden kohdalla ollut muita useammin välinpitämätön, ja myös opettajan ankaruuteen tai pitämiseen/pitämättömyyteen liittyvät mielikuvat ovat heillä muita ryhmiä yleisempiä. Yhdessä rockorientoituneiden kanssa hevareilla yleisin musiikkinumero oli 8. Opettajan suhtautuminen mielimusiikkiin oli toisinaan myös erittäin kielteistä:

"...se oli suurinpiirtein syntiä, paholaisen keksintö ja suoraan helvetistä..." Henkilö n:o 4.

Jo ala-asteikäisenä hevarit olivat muita enemmän kiinnostuneita hevista musiikinlajeina. He eivät pitäneet lainkaan lastenlauluista, taidemusiikista tai iskelmistäkään. Rock ja hupi-iskelmät ovat ainoita hevareiden myönteisen suhtautumisen saavuttaneita musiikkityylejä ala-asteella ollessa. Opettajien ja vanhempien suhtautuminen hevareiden mielimusiikkiin oli kouluaikana yleisesti ottaen negatiivinen.

"...he (vanhemmat) luonnehtivat sitä adjektiiveilla "meteli", "räyhääminen" ja "melusaaste"..." Henkilö n:o 4.

Sen sijaan toverit olivat heitä kohtaan myönteisiä. Hevi kuului opettajien erityisesti torjumien musiikinlajien joukkoon, samoin oli asianlaita vanhempien kohdalla. Kouluaikana oli kuorotoiminta erityisesti hevareiden välttelemää. Hevarit olivat muita ryhmiä selvemmin kouluaikana kiinnostuneet taito- ja taideaineista ja hyljekisivät matemaattis-luonnontieteellisiä aineita.

Musiikkiminä

Hevareiden musiikillinen minäkuva on keskivertoa luokkaa: hyviä minäkuvia on melko vähän muihin ryhmiin verrattuna, toisaalta kaikkein heikoimpia on niin ikään vähän. Musiikillinen suoriutumisminäkäsiitys hevareilla on erityisen vahva. Myös fyysis-motorinen musiikkiminä on myönteinen, sen sijaan sosio-emotionaalinen musiikkiminä on melko negatiivinen.

Kaksiportaisella asteikolla (hyvä-heikko) tarkasteltuna hevarien enemmistö sijoittuu kokonaisuusiikkiminältään parempaan puoliskoon niukasti, mikä muihin ryhmiin verrattuna merkitsee näin mitattuna kuitenkin punkkareiden jälkeen negatiivisinta minäkuva.

"...taitojen kehittyessä myös tyylit kehittyivät, kunnes pystyi musiikillisesti seuraamaan jokaista tyylää, jonka tunsivat omakseen...nykyinen kehitys on monipuolisempaa ja hyväksyn soitettavaksi yhä useampia tyylejä. Eikä varsinaisia taidollisia esteitä enää ole..." Henkilö n:o 8.

Henkilökohtaisten ominaisuuksien arvostamisessa hevareilla korostuu muita useammin dynaamisuus, sivistynyt sekä itsepäinen. He sen sijaan torjuvat elämän- myönteisyyden ja tasapainoisuuden arvostamiensa ominaisuuksien listalta.

Hevarit näyttävät muille musiikillista osaamistaan mieluusti, ja he ryhmistä useimmin katsovat olevansa asiantuntijoita siinä musiikinlajissa josta pitävät.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Hevareiden mielestä muita ryhmiä enemmän on tärkeää kapinoida auktoriteetteja vastaan. Kapinointia mittaavalla summamuuttujalla he sijoittuvat toiseksi heti punkkareiden jälkeen. He suhtautuvat armeijaan melko negatiivisesti. Hevarit myös katsovat että ihminen ei ole vastuussa lähimmäisestään, poiketen tässä suhteessa eniten taidemusiikkiorientoituneista. Niin ikään suhtautumisessa väitteeseen: rehellisyys maan perii hevarit poikkeavat olennaisesti taidemusiikkiorientoituneiden näkemyksestä ollessaan väitteen kanssa vahvasti eri mieltä. Hevarit katsovat että musiikin alueella sukupuolella on merkitystä, ja myös, että naismuusikot saavat ulkonäöstä kohtuutonta etua verrattuna miehiin. Heille ei perhe ole muihin ryhmiin verrattaessa tärkeintä elämässä, ja myöskään lapsien eivät hevarit katso tekevän elämää elämisen arvoiseksi. Hevarit ovat kovasti kiinnostuneita moottoripyöristä.

Pitkä tukka miehillä on hevareiden mieleen poiketen näin erityisesti kansanmusiikkoiden näkemyksestä. He myös kaikista ryhmistä mieluiten pukeutuvat nahkatakkiin, bootseihin ja farkkuihin sekä yleisesti ottaen mustiin vaatteisiin. Kansanmusiikkiorientoituneista hevarit poikkeavat myös siinä, että he eivät pidä yksinkertaisesta elämäntavasta, kuten myös liikunnan suhteen: hevareiden elämäntapaan ei liikunta olennaisesti kuulu. Erityisesti kansanmusiikkiorientoituneista poiketen hevarit myöskään eivät käy mielellään lavatansseissa.

Hevareiden mielestä siivoaminen ei ole tärkeää, eivätkä he inhoa epäjärjestyttä toisin kuin kansanmusiikkiorientoituneet. He eivät liiku muihin verrattuna paljoa luonnossa. Hevareilla on oman ilmoituksensa mukaan harvoin kiire, ja he käyvät usein ravintoloissa poiketen näin gospelorientoituneista erityisen paljon. He myöskään gospelorientoituneista poiketen eivät vastusta alkoholinkäyttöä. Hevarit ryhmistä useimmin ovat sitä mieltä, että ihminen on maailmaan heitetty, tarkoitusta vailla. Ehkäpä tähän yhteydessä on myös se, että he ryhmistä vähiten kokevat elämän mielekkääksi, ja useimmin ajattelevat ettei millään ole niin väliä. Hevareita saatananpalvonta kiinnostaa muita ryhmiä useammin, ja he myös vastustavat uskonnon ovelta ovelle kauppaamista eniten. Henkiset ja hengelliset asiat ylipäättään eivät juuri hevareita kiinnosta. Myöskään terveys ja elämän tasapaino eivät ole heille olennaisen tärkeitä yhtä usein kuin muille ryhmille. He myös ryhmistä vähiten vastustavat rasismia.

"...kaikki on loppujen lopuksi hyvin yksinkertaista, kunhan ei erehdy kelailemaan juttuja liikaa, silloin voi mennä pää rikki. Ai niin ihmiskunnan tulevaisuus on kaaos. Se ei sinänsä ole hyvä eikä paha, se vain ON. Niin tai näin, kaaos on ainoa pysyvä asia (oli se sitten materiaa, olotila tai mitä tahansa). Siihen on vain sopeuduttava..." Henkilö n:o 4.

Hevareiden mielestä on kaikista ryhmistä vähiten hyvien tapojen kunniaan saattaminen tärkeää, ja heidän mielestään etiketti ja käyttäytymissäännöt ovat teennäisiä. Näissä ajatuksissa hevarit poikkeavat eniten kansanmusiikkiorientoituneista. He ovat myös useimmin sitä mieltä, että tasa-arvo ei toteudu kansanmusiikin alueella sukupuolten kesken. Hevareille kansanmusiikin uusi tuleminen maailmanmusiikin

muodossa merkitsee ryhmistä vähiten.

Hevarit ryhmistä harvimmin kuuntelevat musiikkia yksin, ja heidän musiikillinen suuntautumisensa näkyy päällepäin. Improvisaatio ei hevareille ole musiikkia kuunnellessa olennaisen tärkeä elementti.

Motivaatioperusta

Musiikkiharrastukseen hevareilla on eriten vaikuttanut oma kiinnostus musiikkia kohtaan, muita ryhmiä harvemmin musiikkiopistossa tai kansalaisopistossa annettu opetus tai yksityistunnit. Jossain määrin heihin on vaikuttanut levyiltä kuullun matkiminen, ei kuitenkaan niin paljon kuin rockorientoituneilla, hevarit haluavat päästä esiintymään. Musiikillisista kokemuksista saadut positiiviset tuntemukset ovat vieläkin vahvoina mielessä.

"...olin ilmeisesti hyvä oppimaan, sillä jälkepäin olen nähnyt mm. konsertti-ilmoituksia, joissa soitin sooloa, kun muut ryhmästäimme vain yhdessä..." Henkilö n:o 20.

"...musiikki käy päivää päivältä tärkeemmäksi minulle. Haluaisin saada tehdyksi parempia lauluja, ja haluaisin soittaa niitä orkesterin kanssa..." Henkilö n:o 10.

Keikkailu, bänditoiminta ja studiotyöskentely levytyksineen muodostavat muita ryhmiä useammin motivaatioperustan ytimen hevareille. Tavoitteet eivät ole ammattiin tähtääviä, mutta yhteytoiminnalla ja keikoille pääsemisellä sinänsä on suuri merkitys hevareille. Omien ideoiden tuottaminen ja toteuttaminen on hevareille niin ikään tärkeää.

"...minulla ei ole mitään paineita eikä ns. ammattiajatuksia tässä vaiheessa. Eikä mitään paineita. Haaveeni on : päivää kerrallaan tulee mitä tulee..." Henkilö n:o 6.

"...ennen en ottanut harrastustani kovin vakavasti, mutta nykyään kyllä. Uhrasin esim. Yliopiston opiskelupaikan ruotsissa, kun sain kuulla että bändini oli saanut levytyssopimuksen, ja nykyään teen paljon töitä bändin eteen..." Henkilö n:o 3.

Hevareihin ovat vahvasti muita ryhmiä enemmän olleet vaikuttamassa yhtyeet, kuten Kiss, Judas Priest ja Iron Maiden, sekä hiukan vähäisemmässä määrin Uriah Heep, ja Deep Purple. Myös mascararockin vaikuttajat David Bowie ja Alice Cooper ovat heihin muita ryhmiä enemmän vaikuttaneet. Muita ryhmiä vähemmän on hevareihin ollut vaikutusta UMO:lla, Afrikkalaisella gospelmessulla, Pro Fide -yhtyeellä tai free-jazzilla yleensä.

"...oli luonnollista soittaa heviä, koska itse pitää siitä. Bändi on tosi tärkeä tekijä elämässä...tulevaisuuden haaveet ovat tietysti menestyminen bändin kanssa ja että itse kehittyisi soittajana..." Henkilö n:o 13.

Hevareille soittamisessa tärkeitä asioita ovat oppiminen sekä itseilmaisuus. Myös estetiikkaan liittyvät seikat merkitsevät heille sotilasmusiikkiorientoituneita lukuun ottamatta muita ryhmiä enemmän. Älyllisiä haasteita hevarit kokevat soittamisesta kolmanneksi useimmin sotilasmuusikoiden ja taidemuusikoiden jälkeen seuraavina.

"...musiikissa minulle on tärkeää sävelkulut ja musiikista syntyvät mielikuvat ja tunnelma. Tämän merkityksen suuruus juontanee myös juurensa siihen, että ennen, nuorempana ei osannut kuunnella englanninkielisiä sanoja..." Henkilö n:o 8.

Myös aggressioiden purkaminen on yksi musiikin motivoivista puolista hevareille.

"...musiikki merkitsee minulle lähinnä terapiaa ja aggressioiden purkukanavaa..." Henkilö n:o 15.

Orientaatiokriisit

Hieman alla neljäsnes (23,8%) hevareista on harkinnut lopettamista, mikä on muihin ryhmiin verrattaessa melko vähän. Musiikkimaun muuttuminen on heidän kohdallaan muita ryhmiä vahvempi syy soitetun musiikinlajin muuttumiseen, peräti yli puolet hevareista ilmoittaa maun muuttumisen vaikuttaneen soitettuun musiikkiin. Taidon kehittymisellä ei yhteyttä musiikinlajin muuttumiseen ole kuin noin neljännekselle hevareista (28,6%). Ainoastaan noin joka kymmenes (9,5%) hevareista on muuttanut soittamansa musiikin tyyliä instrumentin vaihtamisen myötä.

Opettajanvaihdoksilla, toveripiirin vaihtumisella, elämänasenteen muuttumisella tai hengellisellä vakaumuksella ei hevareiden soittaman musiikin muuttumiseen ole vaikutusta ollut. Myöskään taloudellinen tilanne ei ole heillä soitettuun musiikinlajiin vaikuttanut. Suurimpana yksittäisenä syynä soitetun musiikinlajin muuttumiseen hevarit ilmoittavat vaihtelunhalun. Usein hevareiden taustalla ovat lapsena harjoitetut klassisen musiikin opinnot, jotka kuitenkin ovat yleensä lopahtaneet melko nopeasti.

"...viulunsoitto alkoi kuitenkin pikkuhiljaa tympimään ja lopullisen lopettamis päätöksen aiheutti silloinen opettajani, joka ei pitänyt soittotasnostani (oli kuulemma "pelimanneasento"). Jos kerta asento on soittoa tärkeämpi ja siihen käytetään aikaa, olkoot harrastus sitten tämän opettajan kaltaisten mulkkujen. Huomaan olevani vieläkin hieman katkera. Mutta, mutta hommasin kitaran ja aloin käydä yksityisillä kitaratunneilla. Opettaja oli rock-tyyppi ja tämä takasi innostuksen. Hommasin sähkökitaran ja tässä vaiheessa soitin koko ajan..." Henkilö n:o 2.

"...mutta vanhemmat pukkasiivat minut musiikkiopistoon 7v. Pianoa opiskelemaan. Motivaatio oli heikon keskinkertaista ja opettajan pedagogiset taidot väh. Heikkoja. Jätin pianon 3 v. Myöhemmin paikkakunnanvaihdon yhteydessä. Aloitin uudella paikkakunnalla klassisen kitaran soiton. Heavy potki kuitenkin iänikuista Bachia paremmin, joten sanoin 9. Luokalla heiheit konservatoriolle..." Henkilö n:o 5.

Musiikkimaku

Kuvaava erilaisia musiikkityylejä ja niistä pitämistä testaavan nauhan sivulle kirjoitettu hevarin kommentti oli seuraava:

"liikaa humppaa ja tangoa" Henkilö n:o 10.

Yhtä hyvin hevarien musiikkimakua kuvastanee seuraava:

"...Richie Blackmore, Yngwie Malmsten, Eddie van Halen, Brian Setzer, Michael Schenker, nämä kaikki erittäin hyviä soittajia..." Henkilö n:o 12.

Hevarit katsovat muita ryhmiä useammin, että heidän musiikkimakunsa on merkittävästi vaikuttanut tovereiden musiikkimakuun. Sen sijaan tovereiden musiikkimaku ei ole oman käsityksensä mukaan heihin vaikuttanut, näin ollen hevarit ovat olleet toveripiirinsä musiikkivaikuttajia ja mielipiteenmuokkaajia.

Heviä musiikinlajina on kaikkien vastaajaryhmien mukaan tutkittuna alettu kuunnella hieman myöhemmässä vaiheessa kuin rockia, mikä saattaa luonnollisesti olla yhteydessä vastaajien ikään ja musiikkigenren kehittymiseen.

"...isoveljeni vaikutti minuun enemmän kuin mikään muu. Hän alkoi kuunnella raskaampaa rockia kun olin 10 vuotias..." Henkilö n:o 2.

Rockorientoituneista hevarit poikkeavat lähinnä suhtautumisessaan kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin: he laittaisivat haitarimusiikin kansanmusiikkifestivaaleille, rockorientoituneet eivät.

"...rytmit kiinnostivat, samoin hyvät kitarariffit ja melodinen laulu..." Henkilö n:o 6.

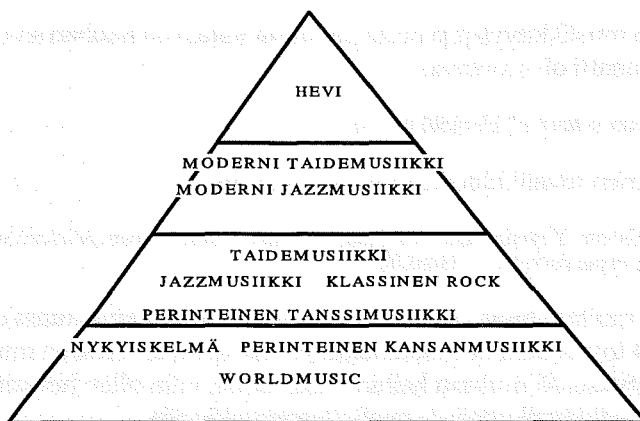
Klassinen rock and roll musiikki tyyliin Chuck Berry tai Ventures ei hevareita juuri kiinnosta, ja vielä vähemmän rhythm and blues tai soulpohjainen vanhempi rock-musiikki. Punkin suuntaan jonkinlaista myötätuntoa on havaittavissa. Diskomusiikki ei hevareille kelpaa, kuten ei myöskään blues tai latinorock. Afroamerikkalaisen musiikin alueella lievää positiivista suhtautumista herättää ainoastaan Ornette Colemanin Free Jazz part II kappale, mikä on jossain määrin yllättävää.

Klassis-viihteellisen musiikin alueella modernin taidemusiikin jotkut kappaleet selvästi kiinnostavat hevareita. Kaija Saariahon 10 miellyttää hevareita heti jazzorientoituneiden jälkeen toiseksi eniten. Saman suunnan viitteitä on havaittavissa muuallakin: hevareiden musiikkimakua miellyttää modernein musiikki heti hevigenren jälkeen seuraavaksi eniten. Torjunta on voimakkainta hengellisen kuoromusiikin kohdalla (Lasso).

Kansallis-perinteisten musiikinlajien humppa-tango-valssi -osasto ei hevareille kelpaa. Myöskään suomalainen nykyiskelmä ei lyö läpi sen kummemmin kuin worldmusic tyyppinen tai perussuomalainen kansanmusiikkikaan.

Musiikkikäsitys

Hevarien musiikkikäsitys on melko tiukka ja kritiikki kaikkia musiikinlajeja kohtaan on ankaraa. Kuitenkin he asettavat hevin selkeästi ykköseksi ajatusmallissaan. Kokonaisuutena arvioiden hevarien musiikkikäsitys on autoritäärisen hierarkkinen siten, että hevi muodostaa sen ytimen ja korkeimman huipun. Seuraavalla tasolla ovat modernin taidemusiikin ja osittain jazzinkin kappaleet ja alimpana iskelmämusiikki erilaisine ilmiöineen. Rockgenren muut ilmentymät sijoittuvat hierarkkisesti hevin ja punkin alapuolelle, mutta iskelmien yläpuolelle.

KUVIO 13 Hevarien hierarkkinen musiikkikäsitys

Hevarit pitävät nopeatempoisesta, aggressiivisesta musiikista sekä kovasta volyymitä musiikkia kuunneltaessa. He käyvät usein kuuntelemassa bändejä ja katsovat, että naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti. Hevarit valitsevat tarkasti mitä

musiikkia soittavat, ja he pitävät hyviä saundeja erittäin tärkeinä. Hevarit torjuvat ajatuksen siitä, että musiikkimakuaan voisi tietoisesti muuttaa. Laulujen sanat ja sanoma eivät ole heille tärkeitä, eivätkä myöskään soolot.

Kansanmusiikki ja maailmanmusiikki torjutaan samoin kuin perinteinen tanssimusiikki. Hevarit torjuvat myös ajatuksen siitä, että he kuuntelisivat mielellään mitä musiikkia tahansa. Nykyajalle ominainen musiikkimaailman pirstoutuminen häiritsee myös hevareita:

"...musiikkia tehdään ja tuotetaan niin paljon, että sen seuraaminen on mahdollista jollain tapaa vain teoriassa, eli lehtiä lukemalla, radiota kuuntelemalla ja keskustelemalla. Konserteissa käynti puhumattakaan levyjen ostamisesta ei ole mielekästä kuin poikkeustapauksissa. Yleensä äänittelen ja vaihtelen kavereiden kanssa niin äänitteitä kuin lehtiäkin..." Henkilö n:o 3.

Hevarien musiikkikäsitystä kuvaa hyvin heidän suhtautumisensa muihin musiikintyypleihin adjektiiveilla kuvaten:

Hevi:	Rock'n roll	Taidemusiikki	Jazzmusiikki
-virtuoosimaista	-helppoa	-uutta luovaa	-uutta luovaa
-aggressiivista	-kaupallista	-tunteellista	-virtuoosimaista
-mahtipontista	-seksikästä	-taiteellista	-kokeilevaa
-rytmikästä	-rytmikästä	-älyllistä	-vaikeaa
	-elävää	-kaunista	-älyllistä
	-rentoa	-harmonista	-luovaa
		-rauhottavaa	-yllätyksellistä
Punk	Tanssimusiikki	Kansanmusiikki	Gospel
-helppoa	-ulkokohtaista	-kevyttä	-tunteellista
-vastermielistä	-kaupallista		-vastermielistä
-levotonta	-kevyttä		
-aggressiivista	-staattista		
-sekavaa	-kaavamaista		
-elävää			

Musiikillinen toiminta

Musiikillinen toiminta hevareilla keskittyy bändityöskentelyyn, omien kappaleiden tekemiseen sekä äänitteiden tuottamiseen. Omien musiikillisten taitojen kehittyminen on yhtenä vahvasti mukana olevana seikkana yhdistyneenä omaperäisen musiikin tuottamiseen.

"...musiikki on kaltaisteni ("sukupolvemme edustajien" ihmisten keskuudessa helvetin keskeisellä sijalla. Tai ainakin se on kokoajan taustalla. Aamulla stereota päälle, päivällä ja illalla lehtien lukua, illalla taas kuuntelua. Viikonloppuisin erilaisille klubeille ja keikoilla oleskelua ja niiden järjestyä..." Henkilö n:o 3.

Viimeaikaiseen soitetun musiikin lajia koskeneeseen kysymykseen hevarit luonnollisesti vastasivat useimmin hevi. Torjutuista musiikkinlajeista korostuvat taidemusiikki, jazz ja kansanmusiikki sekä punk. Punk kuuluu kuitenkin usean hevarin musiikilliseen menneisyyteen: he katsovat sen jäänen taakse muusikontaitojen kehittymisen myötä, mutta aina joskus jotkut hevarit palaavat punkin pariin entisten bändikavereidensa kanssa.

Viisi vuotta harrastettuaan hevarit ilmoittavat soittaneensa enimmäkseen rockia ja heviä. Hevareiden kohdalla muita harvemmin on hengellinen vakaumus vaikuttanut musiikkimaun ja sitä kautta soitetun musiikin lajeihin tai niiden vaihtumiseen.

Hevareiden soittaman musiikkinlaji näyttää kulkeneen rockista punkin ja metallin kautta heviin laajentuen siitä kohti yhä erilaisia musiikkityylejä.

"...lukion jälkeen pidin ns. väliuotta ja keskityin rock'n roll-elämään. Keikkailu ja sen hyvät/huonot puolet tuli koettua. Niiden tutkiminen jatkuu yhä vaikka musiikkityylit vaihtelevat..."
Henkilö n:o 5.

Kuuntelussaan he torjuvat voimakkaasti kansanmusiikin ja perinteisen tanssimusiikin sekä gospelin. Tässä suhteessa he ovatkin punkkareiden ohella kiihkeimpiä mainittujen musiikinlajien vastustajia. Hevarit ovat myös muihin ryhmiin verrattuna kriittisiä musiikkitoimintansa suhteen. Punkkarien ohella hevarit muihin ryhmiin verrattuna useammin arvostavat ja pitävät musiikissa aggressiivisuudesta, basson jyminästä, nopeista tempoista sekä kovasta volyymistä.

Hevareiden musiikillisen erityisorientaation polku

Hevarien erityisorientaatioon johtavalla polulla hahmottuu mm. seuraavia seikkoja

Oma innostus		
Musiikkimaku	->	Positiivinen yleisorientaatio->
Soittotunnit	->	Negatiiviset kokemukset->
Harrastukselle uusi suunta, uusi instrumentti->		
Itseopiskelu		
Kesäkurssit	->	aktiivinen harrastaminen->
Bänditoiminta	->	punk-kausi ->rock-kausi
Musiikkimaku		
Musiikkiminän vahvuus	->	erityisorientaation muovautuminen->
Menestys		
Keikat		
Levytykset		
Oman musiikin tuottaminen	->	erityisorientaation vahvistuminen->
Ulkomaankeikat		
Levytyssopimukset		
Toiveet kuuluisuudesta	->	ammattilliset päämäärät (piilevänä punkorientaatio) (piilevänä rockorientaatio) (erällä piilevänä taidemusiikkiorientaatiota)

Hevareilla on kaikista ryhmistä vahvin luottamus omaan osaamiseen ja menestyksenkin. Monilla tutkimuksen kohdehenkilöillä oli olemassa oleva levytyssopimus sekä ulkomaankeikoista jo kokemustakin. Tilanne kuvanee siinä mielessä todellisuutta, että suomalaisten heviyhtyeiden menestys ulkomailla on nykyisin ollut kovaa luokkaa, ja tätä kirjoitettaessa on Saksan levymyyntilistojen ykkösenä suomalainen yhtye HIM.

6.4.9.5 Jazzorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Jazzorientoituneiden joukko on vastaajaryhmistä pienin ja keski-ikältään toiseksi vanhin (34v). Heistä hieman yli puolet on naimisissa tai avoliitossa (53%) Jazzorientoituneiden kotona on kaikista ryhmistä vähiten kuunneltu musiikkia, sen sijaan laulettu siellä on toiseksi useimmin. Soittoharrastus on aloitettu keskimäärin 9,7 vuoden iässä (mediaani 8v), ja harrastuksen aloittamisessa on kaikista ryhmistä harvimmin ollut oma innostus. Vanhempien kannustuksesta on sen sijaan muita ryhmiä useammin käynnistynyt jazzorientoituneiden soittoharrastus. Heillä ei ole muita harrastuksia yhtä usein kuin muilla ryhmillä, ja lukuharrastusta jazzorientoituneet vierastavat erityisesti.

Musiikkituntien kokemukset eivät erotu muiden ryhmien kokemuksista mitenkään erityisemmin, ja mielimusiikkia ala-asteen aika olivat heille ajan iskelmät,

jazz ja kuoromusiikki. Vanhempien suhtautuminen kouluaikaiseen mielimusiikkiin on ollut lievästi negatiivista, opettajilla sen sijaan neutraalia, kuten tovereillakin. Musiikkitoiminta kouluaikana oli useimmin kuoro- ja yhteytoimintaa. Kouluaineista taito- ja taideaineet olivat lievästi muita ryhmiä useammin jazzorientoituneiden suosimia samalla kun matematiikkaa hieman karsastettiin. Keskiarvoltaan jazzorientoituneet sijoittuvat muita ryhmiä useammin välille 7-8.

Musiikillinen tausta ja maailmankuva

Jazzorientoituneiden soittoharrastukseen ovat vaikuttaneet melko tasapuolisesti kaikki viiteryhmät: kaverit, koti ja koulu. Joidenkin kohdalla lapsuudessa koetut elävän musiikin tilaisuudet ovat antaneet ratkaisevan sykähdyn harrastukselle. Myös radion ja television vaikutusta on havaittavissa.

"...suuri elämys oli saada laulaa 10-vuotiaana ekaa kertaa suuressa 100 hengen kuorossa..."
Henkilö n:o 5.

"...lapsena kävin tilaisuuksissa, joissa oli elävää musiikkia...kun pääsin töihin ostin ensimmäisen klarinetin ja aloin ottaa tunteja. Aloin kehittyä tasaisesti..." Henkilö n:o 9.

"...vanhempien kuorolaulun kautta pääsy sisälle musiikkiin, naapurin haturinsoitto kiinnosti jo lapsena..." Henkilö n:o 3.

"...kuuntelin Ruotsista radio-ohjelmia sekä Amerikasta ja se jazzi tuli jäädäkseen!"
Henkilö n:o 10.

"...erään orkesterin vierailulla saimme kokeilla torvista ääniä pienenä..." Henkilö n:o 11.

Musiikkiopintoja musiikkiopistoissa ja kesäleireillä jazzorientoituneet ovat harjoittaneet useammin kuin kansanmusiikkiorientoituneet, punkkarit, hevarit tai rokkarit. Itsenäisesti tapahtuneet teoriaopinnot ovat jazzorientoituneilla yleisiä joskaan eivät niin yleisiä kuin hevareilla.

Muihin orientaatioryhmiin verrattuna jazzorientoituneet suhtautuvat erilaisten musiikkityylien soittamiseen avoimesti ja vähemmän kriittisesti. Musiikillisiin tekijöihin ja kuulijoihin suhtautuminen on heillä melko lähellä taidemusiikkiorientoituneitten suhtautumista.

"...haluan kokeilla kaikkea uutta, siksi soitan nyt tanssibändissä. Tosin olen todennut, että tanssimuusikon työ ei ole minua varten paskamaisten työaikojen ja tylsien kappaleiden vuoksi. No tulipahan kokeiltua..." Henkilö 6.

Musiikillisista seikoista jazzorientoituneisiin on vaikuttanut muita ryhmiä selvästi enemmän Uuden musiikin orkesteri UMO, sekä bebop-tyyli ja free-jazz. Muun musiikin puolelta ainoastaan The Beatles on suuntaa antavalla tasolla vaikuttanut jazzorientoituneisiin. Jazzorientoituneet ilmoittavat luonnollisesti mieluiten soittavansa jazzia, ja torjunta heillä kohdistuu kansanmusiikkiin, heviin ja punkkiin.

Jazzorientoituneet ilmoittavat orientaationsa mukaisesti pitävänsä jazzista. Kuitenkin kiinnostus jazzmusiikkiin on ilmeisesti virinnyt hieman vanhemmalla iällä, koska he eivät ilmoita pitäneensä siitä jo lapsuudessaan. He torjuvat ajatuksen siitä että rock olisi parasta musiikkia. Jazzorientoituneet ovat valmiita soittamaan mitä musiikkia hyvänsä, ja he torjuvat ajatuksen siitä, että soittaisivat ainoastaan sellaista musiikkia josta pitävät. Heille soolojen merkitys musiikissa on suuri ja jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa. Laulujen sanat ja sanoma eivät ole jazzorientoituneille tärkeitä. He uskovat, että ihminen voi tietoisesti muuttaa musiikkimakuaan.

"...uskon, että evergreen-musiikki tekee tuloaan jälleen ja 60-luku myös, se trendi on jo alkanut. Tanssimusa vetää minusta eniten väkeä ja toivon että tulevaisuus työllistää kotimaisia hyviä muusikoita..." Henkilö n:o 10.

Jazzorientoituneet eivät ota kantaa sukupuolten välisiin eroihin musiikin alueella. Myös erilaisiin kansanmusiikkia ja gospelmusiikkia koskeviin väitteisiin he suhtautuvat neutraalilla tavalla. Sen sijaan rockmusiikkia koskevat väitteet he torjuvat.

Musiikkiminä

Musiikkiminältään jazzorientoituneet ovat ryhmien keskivaiheille sijoittuvia. Kolmi-luokkaisella mittarilla he sijoittuvat kolmanneksi taidemusiikkiin ja sotilasmusiikkiin orientoituneiden jälkeen. Kuitenkaan itsensä arvostamisessa he eivät ole yhtä vahvoja kuin muut orientaatioryhmät. Usko omaan musiikilliseen osaamiseen on jazzorientoituneilla vahvempi kuin punkkareilla, kansanmuusikoilla ja gospeliorientoituneilla.

"...johtuen tietenkin siitä, että aloitin soittoharrastuksen melko nuorena, on suhde musiikkiin ajan myötä muuttunut. Alussa harrastus tuntui paljolti koulumaiselta velvollisuudelta; sittemmin musisointi on muuttunut lähinnä elämäntavaksi ja nautinnoksi. Välillä tuntuu siltä, että jopa osaakin jotain soittaa..." Henkilö n:o 13.

Jazzmuusikot asettavat muusikkoudelle ja ammattimuusikoksi ryhtymiselle lähes yhtä korkeat kriteerit kuin taidemuusikot, mikä seikka olennaisesti vaikuttaa uskoon omiin kykyihinsä ja osaamiseensa. Musiikillisesti ajateltuna jazzmusiikki erityisesti joiltakin osa-alueiltaan edellyttääkin muusikolta huikeita tietoja ja taitoja. Tähän suuntaan viittaa myös se, että jazzorientoituneet ovat punkkareiden kanssa epävarmimpia itsestään eivätkä usko selviävänsä hyvin tilanteessa kuin tilanteessa. Malli on sama myös itsearvostuksen suhteen: jazzorientoituneet arvostavat ryhmistä vähiten itseään.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Jazzorientoituneet poikkeavat hieman yllättävissä kohdin muista orientaatioryhmistä. He suhtautuvat kielteisimmin väittämään "hyväksyn varauksetta erilaiset ihmiset" poiketen tässä suhteessa eniten rockorientoituneista. Kaikista ryhmistä harvimmin he tuntevat itseään yksinäiseksi. Kansanmusiikkiorientoituneista eniten poiketen he eivät katso elävänsä sovussa toisten ihmisten kanssa. Henkilökohtaisista ominaisuuksista jazzorientoituneet arvostavat nautiskelijaa ja hulluttelijaa.

Jazzorientoituneet katsovat ryhmistä voimakkaaimmin että maahamme ei tulisi valita naispresidenttiä. Tässä suhteessa taidemusiikkiin orientoituneet edustavat toista ääripäätä. Samoin mainitut kaksi ryhmää poikkeaa suhtautumisessa väittämään klassisen musiikin sopivuudesta eri sukupuolille: jazzorientoituneet katsovat taidemusiikin sopivan paremmin työille kuin pojille.

Perheen suhteen jazzorientoituneet ovat perinteisiä: he useimmin katsovat, että ihminen ilman perhettä jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi. Myöskin lapset tekevät heidän mielestään muita ryhmiä useammin elämän elämisen arvoiseksi. He asettavat päämääräkseen hyvän yhteiskunnallisen aseman, ja katsovat politiikan olevan tärkeää. Jazzorientoituneet nauttivat ryhmistä eniten rahan kuluttamisesta ja katsovat päämääräkseen useimmin elintason nostamisen.

Jazzorientoituneille tuottaa vaikeuksia rentoutua vapaa-aikanaan sekä unohtaa kiireet ja työn. He eivät katso elävänsä täysillä tätä päivää ja kokevat ryhmistä useimmin stressiä elämässään. Soittaminenkaan ei auta heitä vapautumaan stressistä.

Perheeseen, perinteeseen ja puolustusvoimiin suhtautumisessa jazzorientoituneet ovat lähellä kansanmusiikkiorientoituneita molemmat ryhmät voimakkaasti

näitä arvoja kannattaen. Yhteiskunta ja politiikka sekä avioliitto ovat jazzorientoitu-
neille tärkeitä.

Jazzorientoituvat uskovat ongelmien ratkeavan järjen ja tieteen avulla, vaikka katsovatkin useimmin muutoksien vievän elämässä huonompaan suuntaan. Jazzorientoituneet eivät usko että millään ei olisi mitään väliä. He pitävät ryhmistä voimakkaimmin luonnonsuojelua tärkeänä poiketen näin gospelorientoituneiden näkemyksestä eniten.

Jazzorientoituneille musiikki jota he kuuntelevat ei ilmennä heidän omaa elämänkatsomustansa ja heidän mielestään ei ole olennaista mistä musiikinlajeista pitää. Heidän musiikillisen mielenkiintonsa kohde ei ole yhtä varma kuin muilla ryhmillä. Jazzorientoituneiden musiikkimaku ei näy päällepäin. He esiintyvät mielellään soolo-osissa poiketen tässä suhteessa eniten punkkareista. Myös soolojen suuren merkityksen korostuneisuus erottaa heidät eniten juuri punkkareista. Jazzorientoituneiden mielestä kansanmusiikki ei edusta maalaisuutta musiikissa. He katsovat improvisaation merkityksen suureksi myös kuuntelun näkökulmasta tarkasteltuna ja uskovat että luovuus ilmenee jazzmusiikissa enemmän kuin muualla. Jazzorientoituneet ovat sitä mieltä että ravintolamusikkona ei tienaa hyvin. He eivät usko musiikin ilmentävän yrkimystä vapauteen.

Motivaatioperusta

Omien taitojen kehittäminen ja uusien asioiden oppiminen ovat jazzorientoituneille muita ryhmiä useammin harrastuksessa olennainen päämäärä. Esiintyminen ei heitä suuremmin innosta. He eivät silmiinpistävällä tavalla osaa ottaa kantaan siihen mitkä seikat vaikuttava eniten heidän musiikillisten tavoitteidensa saavuttamiseen. Improvisaation tuoma vapauden tunne on selkeästi jazzorientoituneilla muita ryhmiä tärkeämpi.

"...improvisaatio avaa ihmistä, siksi pidän myös jazzin uusista tyyleistä..." Henkilö n:o12.

Heille on tärkeää oppia tuntemaan ja ymmärtämään muita musiikintyylejä. Myös itseilmaisuu on olennaisen tärkeässä osassa heidän harrastuksessaan. Musiikki ei jazzorientoituneille ole stressistä vapautumisen väline.

"...kotona musisoitiin paljon, vanhemmat veljeni olivat jo musiikkikoulun kirjoilla. Paikallisen puhallinorkesterin konsertit kiinnostivat ...halu päästä soittamaan omaa instrumenttia..." Henkilö n:o13.

Vaikutuksen jazzorientoituneisiin on muita ryhmiä useammin tehnyt joku solisti tai bändi. Opiskelupaikka tai levytyssopimus eivät kuulu heille tärkeimpiin vaikuttaneisiin tekijöihin. Harrastuksensa aikana jazzorientoituneet ovat soittaneet jonkin verran perinteistä tanssimusiikkia sekä viihdemusiikkia keskittyen kuitenkin pääasiassa jazzmusiikkiin.

"...oli kavereita, jotka olivat soittokunnassa...musiikki on ollut minulle aina tärkeä harrastus...tulevaisuudessa haluan soittaa big band-musiikkia ja tanssimusiikkia sekä soittokunnassa..." Henkilö n:o 9.

He torjuvat voimakkaasti rockmusiikkia lukuun ottamatta muut mainitut musiikkityyli. Soitetun musiikinlajin muuttumiseen on jazzorientoituneilla muita ryhmiä useammin vaikuttanut maailmankuvan muuttuminen. Heidän soittamisestaan on esiintymisiä melkoisen suuri osa.

Orientaatiokriisit

Jazzorientoituneista noin neljä kymmenestä on miettinyt lopettamista (41,2%), mikä muihin ryhmiin verrattaessa on toiseksi eniten soitelasmusiikkiorientoituneiden jälkeen. Miltei puolella (47,1%) vastaajista on musiikkimaun muuttuminen vaikuttanut soitettun musiikin lajiin. Taidon kehittyemisellä on niin ikään ollut vaikutusta soitettuun musiikinlajiin yli puolella jazzorientoituneista (58,8%). Sen sijaan instrumentin vaihtaminen, opettajan vaihtuminen, hengellinen vakaumus ja elämänasenteen muuttuminen eivät ole vaikuttaneet heidän soittamansa musiikinlajin muuttumiseen. Toveripiirin vaihtuminen sekä taloudellinen tilanne ovat lievästi vaikuttaneet musiikinlajin muuttumiseen. Jazzorientoituneiden kohdalla maailmankuvan muuttuminen on ollut muita ryhmiä suuremmassa määrin vaikuttamassa heidän soittamansa musiikin muuttumiseen.

"...se ns. harrastus muuttui ammattityöksi v.64 mutta tuli lyhyitä stoppeja ennen kuin parin vuoden jälkeen jatkui se mun unelma: olla lavalla musiikin parissa..." Henkilö n:o 10.

"...harrastus sai alkunsa vanhempien painostuksesta...aluksi suhde musiikkiin oli mekaaninen. Opettajani vaati tarkkaa nuoteista soittamista. Inhosin sitä. Myöhemmin aloin enemmän tulkita omia tuntojani..." Henkilö n:o 12.

"...joskus murrosiän kriisivaiheessa harrastus tuntui vähemmän kiinnostavalta, mutta lopettaminen ei käynyt mielessä. Myöhemmin harrastus on laajentunut musiikkikouluopintojen ulkopuolelle...alussa harrastus tuntui paljolti koulumaiselta velvollisuudelta; sittemmin musisointi on muuttunut lähinnä elämäntavaksi ja nautinnoksi..." Henkilö n:o 14.

"...alku oli katastrofi - mielenkiinto pahanhajuista pasuunaa kohtaan oli laimea. Saksofoniin vaihdon myötä soitosta alkoi saada uusia mukavia kokemuksia irti..." Henkilö n:o 15.

Musiikkimaku

Jazzmusiikista pitäminen koko tutkitussa ryhmässä on myöhäisimmässä vaiheessa viriävää, ja alkaa keskimäärin vasta yli 17 vuotiaana. Jazzorientoituneilla jazzmusiikin kuuntelu on jo ennen tuota ikäryhmää muita yleisempää, mutta heillä on selvästi kiinnostusta myös perinteisen iskelmä- ja tanssimusiikin suuntaan.

"...trumpetti...Louis Armstrong, Lee Morgan, Dizzy Gillespie, Miles Davis, Maynard Ferguson..." Henkilö n:o 1.

Afroamerikkalaisessa musiikissa jazzorientoituneet selkeästi ilmoittavat pitävänsä ylipäättään kaikesta jazzmusiikista, kuten olettaa sopiinkin. Klassiseen rockmusiikkiin he suhtautuvat erittäin myönteisesti. Merkillisen poikkeuksen muodostaa kuitenkin The Beatlesin hyljeksiminen. Myös hevi ja punk saavat osakseen torjuntaa jazzorientoituneilta. Blues ja soulpohjainen mustien artistien esittämä musiikki on jazzorientoituneiden mieleen, abbatyyppinen nykypop-rock sen sijaan ei erityisemmin. Kaikkiin ryhmiin verrattaessa jazzorientoituneet ovat kärjessä yhdessä rockorientoituneiden kanssa. Jos tarkasteluun otetaan mukaan puhtaasti englanninkieliset kappaleet, jazzorientoituneet ohittavat niukasti rockorientoituneet afroamerikkalaisesta musiikista pitämisen suhteen. Uudesta jazzista he pitävät ryhmistä eniten, vanhasta jazzista heitä enemmän pitävät rockorientoituneet. Ryhmiteltäessä kappaleita aggressiivisiin ja rauhallisiin jazzorientoituneet kallistuvat aggressiivisen puoleen.

Viihteellinen musiikki (Frank Sinatra-tyyli) ja vanhempi, laulettu jazzmusiikki ovat erittäin pidettyjä jazzorientoituneiden ryhmässä. Modernien jazzkappaleiden suhteen he sen sijaan eivät ole aivan niin myönteisiä.

Klassis-viihteellisen musiikin alueella erityisen pidettyjä tässä ryhmässä ovat modernit kappaleet, ja niistä erityisesti instrumentaalit. Ooppera ja operettityylit eivät

jazzorientoituneita innosta, joskaan niitä ei jyrkästi torjutakaan. Vuosisatamme alkupuolen musiikki sen sijaan miellyttää heitä melko paljon vanhemman barokkiromantiikan- ja klassisen musiikin jäädessä hieman vähemmälle pitämisen asteelle. Kaikkia ryhmiä vertailtaessa jazzorientoituneet sijoittuvat klassis-vihteellisestä musiikista pitämisessä kolmanneksi taide- ja gospelorientoituneiden jälkeen. Taide-musiikin ja vihteellisen musiikin suhteen jazzorientoituneet preferoivat taiteellista. Uudemman ja vanhemman taidemusiikin alueilla he pitivät selkeästi enemmän uudesta.

Kansallis-perinteisen musiikin alueella eniten pidettiin käännösrockeista sekä huumorikappaleista ja tangoista. Nykyiskelmä ei jazzorientoituneita innosta, samoin kuin ei perinteinen- eikä nykykansanmusiikkiaan (worldmusic)

Musiikkikäsitys

Jazzorientoituneiden musiikkikäsitys on liberaali: he eivät rakenna raja-aitoja kovin herkästi eri musiikinlajien välille. He kuuntelevat ja soittavat mielellään mitä hyvänsä musiikkia, vaikka pitävätkin eniten juuri jazzista. He ajattelevat juuri jazzin edustavan älykkyyttä musiikissa, mutta eivät silti torju muita musiikinmuotoja. Musiikkikäsitksen kolmiluokituksessa jazzorientoituneet ovat lähinnä autonomisen musiikkikäsitksen omaavia: jokainen musiikki on omalla tavallaan arvokasta ja toimii omien lainalaisuuksiensa mukaisesti.

Koska jazzmusiikki sinänsä asettaa muusikolle korkeitakin vaatimuksia, ei jazzorientoituneiden itsearvostus ole päässyt kohoamaan kovinkaan korkealle, mikä puolestaan heijastuu musiikkikäsitksessä eräänlaisena varovaisuutena kannanottoihin mihinkään suuntaan.

Musiikkikäsitkseen saattaa myös olla vaikuttamassa se, että jazzorientaation syntyminen on tapahtunut hiukan myöhemmässä vaiheessa kuin esimerkiksi gospelorientaation, ja musiikillinen maailmankuva on jo ehtinyt laajentua käsittämään paljon muutakin musiikkia ennen varsinaisen jazzin suuntaan kohdistuneen erityisorientaation syntymistä.

"...suhteeni jazziin on ollut myöhäisherännäistä. Lapsena en pitänyt siitä ja puhallinorkesterissa soittaessani suhteeni siihen muuttui..." Henkilö n:o 12.

Musiikillinen toiminta

Jazzorientoituneet kokevat soittoharrastukseensa vaikuttaneen paljon yksityistunneilla saadun opetuksen. He säveltävät jonkin verran omia kappaleita. Pääasiassa musiikillinen toiminta keskittyy bigbandissä soittamiseen ja pienyhtyeissä toimimiseen. Jossain määrin heillä on tavoitteita ammatilliseen suuntaan, ei kuitenkaan yhtä usein kuin taidemusiikkiin orientoituneilla.

"...tavoitteenani on että musiikkia voisi aina harrastaa, tai mahdollisesti siitä tulisi ammatti. Olisi myös kiinnostavaa tehdä joskus omaakin musiikkia..." Henkilö n:o 13.

Yksityistunneilla saatava opetus sekä erilaiset musiikkileirit ovat merkityksellisessä asemassa jazzorientoituneiden harrastukselle. He myös esiintyvät melko paljon verraten muihin ryhmiin.

Jazzorientoituneet käyvät aktiivisesti erilaisissa konserteissa ja musiikkifestivaaleilla. Paitsi jazzmusiikkiin, heidän mielenkiintonsa kuuntelupuolella kohdistuu myös rock- ja taidemusiikki- sekä jossain määrin myös gospelkonsertteihin.

"...(suosikkeja) ovat Jörgen Petersen ja Phi Driscoll...ensimmäinen soittaa trumpettia suurella tunnelatauksella... toinen osaa yhdistää jazzin ja swingin hengelliseen musiikkiin ja yleensäkin gospeliin..." Henkilö n:o 11.

Jazzorientoituneiden musiikillisen erityisorientaation polku

Jazzmusiikkiin orientoituneiden joukossa on monia erilaisia reittejä, mutta joitakin yhteisiä piirteitä voitiin hahmottaa kuitenkin.

Kodin vaikutteet	
Koulun vaikutteet	
Toverien vaikutteet	-> Positiivinen yleisorientaatio->
Radion ja levyjen kuuntelu	
Itseopiskelu	
Soittotunnit (yksityisesti)	-> aktiivinen harrastaminen->
Yhteytoiminta eri muodoissaan->tanssimusiikki-intressi->	
Musiikkimaku	
Idolit	-> Erityisorientaation muovautuminen->
Oppiminen	
Kehittyminen	
Improvisointi-> erityisorientaation vahvistuminen ja monipuolistuminen->	
Harrastustoiminta yleensä	
joskus myös	-> ammatillinen orientoituminen tanssimusiikkiorientaatio (piilevä tai avoin) Puhallinmusiikkiorientaatio (piilevä tai avoin)

Jazzorientoituneiden päätyminen ammatilliseen orientaatioon on yhteydessä paitsi ikään, myös tutkimushenkilövalintaan: on olemassa monenlaisia jazzorientoituneita. Tässä tapauksessa henkilöt ovat olleet painottuneemmin ei-ammattiorientoituneita, mutta toisenlaisella otannalla (esimerkiksi jostakin Sibelius akatemian tai Konservatorion pop-jazzlinjalta) olisi lopputulos toinen. Lähtökohdaltaan jazzmusiikin soittaminen edellyttää harrastajaltaan melko korkeaakin osaamistasoa, mikä sinänsä on omiaan ohjaamaan harrastusta ammatilliseen tavoitteeseen. Toisaalta ammatillisia pyrkimyksiä hillitsee kovastikin jazzmusiikin alalla tiukassa olevat esiintymistilaisuudet tai työpaikat yleensäkin.

6.4.9.6 Punkorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Punkkareita osallistui tutkimukseen yhteensä 25 henkilöä, joista tyttöjä oli 2. Olettaa sopii, että punkkarityttöjä on maassamme suhteessa punkkaripoikiin yhtä monta. Kuitenkin tyttöjen aktiivinen soittoharrastus joka nimenomaan suuntautuisi punkbändissä soittamiseen tai laulamiseen on mitä ilmeisimmin huomattavasti harvinaisempaa kuin poikien kohdalla. Tämän tutkimuksen tutkimushenkilöiden rekrytointi on tapahtunut paikallisia punkbändejä lähestymällä, sekä erään punkkareille suuntautuvan aikakauslehden ilmoituksen avulla. Kyseisen lehden lukijakunta on yhtä hyvin miehistä ja naisista koostuvaa, joten tieto tutkimuksesta ja etsittävästä kohdehenkilöistä on varmasti saavuttanut myös naispuoliset punkkarit. Edellisen perusteella pidän tutkimuksen tuloksia luotettavina huolimatta naispuolisten vastaajien vähäisestä määrästä.

Iältään punkkarit sijoittuvat 18 ja 32 vuoden väliin, keski-ikänsä ollessa 24 vuotta. Naimisissa tai avoliitossa eli kyselyn tekohetkellä miltei puolet (48%).

Musiikillinen tausta ja musiikillinen maailmankuva

Punkkareiden kotona on heidän lapsuudessaan laulettu hieman useammin kuin jazzorientoituneiden kodeissa, mutta sen sijaan soittamista harrastettiin punkkarien kodeissa ovat kaikista ryhmistä vähiten. Myös kokonaan musiikillista toimintaa harrastamattomia koteja on punkkarien taustalla ryhmistä useimmin. Musiikkiharrastuksen aloittaminen on punkkareilla tapahtunut ryhmistä kaikkein myöhäisimmässä vaiheessa: aloituksen keski-ikä on 13,68 vuotta (mediaani 13v). Kaikista ryhmistä useimmin on harrastuksen aloittaminen tapahtunut kavereiden harrastuksesta innostumisen vuoksi. Kuitenkin yleisin syy musiikkiharrastuksen alkuun on ollut oma innostus. Jonkin verran ovat myös vanhempien toivomukset vaikuttaneet punkkareihin.

"...yläasteella halusin bassoa, mutta äiti pisti hanttiin. Niinpä ostin kamat vasta yo-kirjoitusten jälkeen..." Henkilö n:o 1.

"...olen aloittanut musiikkiharrastukseni vain siksi ettei ollut muutakaan tekemistä..." Henkilö n:o 2.

Instrumenttivalintaan merkittävimmin vaikuttanut seikka ovat olleet erityisesti punkkareiden kohdalla soittimeen liittyneet mielikuvat useammin kuin muilla orientaatioryhmillä. Harrastuksen intensiteettiä kuvaa se, että kaikista ryhmistä useimmin on soittaminen ollut punkkareille kaikkein tärkeintä elämässä. Musiikin lisäksi punkkarit harrastavat jonkin verran lukemista sekä valokuvausta.

Koulun musiikkituntien ilmapiiri on punkkareilla ollut ahdistava kaikista ryhmistä useimmin. Muita useammin on ilmapiiri ollut myös sekava. Kannustusta punkkareiden musiikkitunnilla on ollut selvästi muita ryhmiä harvemmin. Musiikin-numero heillä on muita ryhmiä useammin ollut seitsemän, ja koko todistuksen keskiarvo kuuden ja seitsemän välillä.

"...muisto peruskoulusta: susta ei ikinä voi tulla muusikkoa, olet täysin vailla musikaalisuutta oleva yksilö..." Henkilö n:o 5.

"...inhosin musiikkia pakollisen virrenlaulun takia lähes koko ala-asteen, kunnes opettajani opetti pari kitarariffiä ja lainasi levyjä..." Henkilö n:o 15.

Ala-asteella ollessa punkkarit ilmoittavat mielimusiikkinsa ollen jo silloin punk. Erityisen torjuvasti he suhtautuvat lastenlauluihin. Kouluaikaiseen mielimusiikkiin suhtautuminen on ollut opettajien, vanhempien ja tovereiden taholta negatiivista. Yllättävää on, että erityisesti tovereiden negatiivinen suhtautuminen punkkareiden mielimusiikkiin on niin voimakas ja selvä. Punkkareiden orientaatioperustan täytyy olla vahva, koska he huolimatta joka suunnasta tulevasta torjunnasta silti ovat pysyneet valitsemansa musiikkisuuntauksen parissa. Punkkarit ovat ainoa orientaatioryhmä, jota kaikki kolme viiteryhmää on hyljeksinyt musiikkimaun mukaan.

Koulun musiikkitoimintaan osallistuminen on punkkareilla ollut vähäistä, ja erityisesti kuoroissa laulaminen on heille ollut vierasta. Jonkin instrumentin soittaminen sen sijaan on ollut huomattavan yleistä heidän koulumusiikkitoiminnassaan. Punkkarit ovat opiskelleet soittamista tai laulamista selkeästi kaikista ryhmistä vähiten musiikkioppilaitoksissa tai kansalais- ja työväenopistojen piireissä. Heidän musiikkiopintonsa ovat keskittyneet itseopiskeluun muita useammin, ja musiikinteoriana he useimmiten eivät ole opiskelleet lainkaan.

Punkkareiden kohdalla on havaittavissa lievää yhteyttä maailmankuvan muuttumiseen soittoharrastuksen aikana, ja sen seikan vaikutusta soitettavassa

musiikinlajissa tapahtuneisiin muutoksiin. Yhteys ei kuitenkaan ole tilastollisesti merkittävää luokkaa. Punkkarit ovat jossain määrin kriittisiä musiikillisen toimintansa suhteen, ja siinä suhteessa sijoittuvat summamuuttujalla mitattuna miltei samalle linjalle taidemusiikkiorientoituneiden kanssa vaikka suhtautuminen taidemusiikkiin ja jazzmusiikkiin sinänsä onkin punkkareilla kielteinen.

Hevareista punkkarit poikkeavat siinä suhteessa, että punkkareille musiikki kuvastaa enemmän heille tärkeitä arvoja ja sitä minkälaisia he haluavat olla. Sanoitukset ja sanoma ovat punkkareille erittäin tärkeässä asemassa: he selvästikin heijastelevat omaa maailman- ja minäkuvaansa musiikki-ilmaisunsa avulla. Punkkarit ovat kaikista ryhmistä selvimmin varmoja omasta musiikillisen mielenkiinnon kohteestaan ja he katsovat olevansa asiantuntijoita edustamansa musiikinlajin suhteen.

"...aloittaessani koin varmaan jonkinlaisen herätyksen ja tajusin, että tämä on minun. Herätyksen jälkeen mikään muu ei ole kiinnostanut niin paljon kuin musiikki. Tällä hetkellä edelleen jokapäiväistä..." Henkilön:o 13.

Musiikkiminä

Musiikkiminäkäsitykseltään punkkarit ovat kaikista ryhmistä heikoimpia kaikilla mittareilla mitattuna. Tällä seikalla lienee yhteys punkmusiikin vaatimaan matalaan osaamisen tasoon: muusikoksi ryhtymisellä ei ole niin korkeita kriteerejä kuin esimerkiksi taidemusiikin alueella. Edellisestä ymmärtää myös sen, että punkkarit eivät usko ahkeruuden vaikutukseen musiikkiharrastukseensa. He eivät myöskään erityisemmin korosta ahkeruutta arvostamissaan henkilökohtaisissa ominaisuuksissa.

"...(kitaransoittoharrastuksesta)...lähti käyntiin noin vaan, hetken mieltäjohteesta. Ei ole kummempin kehittyneet menneet suuntaan jos toiseenkaan, on niin paljon erilaista tekemistä, aika ei riitä kovinkaan paljon tiettyyn tekemiseen, kaikki jää liian vähälle..." Henkilö n:o 13.

Punkkarit arvostavat ominaisuuksista itsepäisyyttä sekä nautiskelijaa ja hulluttelevaa. Jossain määrin myös pehmeä kuuluu heidän arvostamiinsa ominaisuuksiin. Punkkarit torjuvat jyrkästi elämänmyönteisyyden, ahkeruuden ja dynaamisuuden arvostamiensa ominaisuuksien joukosta.

Punkkarit liittävät musiikillisen ilmaisunsa maailmankuvan heijastamiseen. Siinä ilmeisen voimakkaana kuvastuu kapinointi, mitä he myös koko persoonallisuudellaan pyrkivät tuomaan esille. Näin minäkuva on myös valjastettuna aatteiden palvelukseen koko persoonan ja musiikin tekemisen kautta.

"...harrastukseni suuntautui kyseiseen musiikkilajiin (punk) lähinnä elämäntapani johdosta..." Henkilö n:o 13.

"...kiinnostuin punkista siksi, että olen aina ollut erilainen kuin muut. Yläasteelle mennessä olin jo punkin näköinen, sitten löytyi punkmusa ja -aatteet..." Henkilö n:o 15.

He eivät halua esitellä muusikontaitojaan ja ovat sitä mieltä että ihmisen musiikillista lahjakkuutta ei voi nähdä nopeasti. Punkkarit eivät esiinny mielellään soolo-osissa, ja heille soolujen merkitys onkin ryhmistä vähäisin.

"...musiikillisista esikuvista ainoa mainitsemisen arvoinen oli Kurt Cobain jonka kuolema iski kuin oman isän kuolema. Olin aika kauan kadoksissa, kunnes tajusin, ettei musiikki ole maailman tärkein asia..." Henkilö n:o 13.

Punkkarit eivät viihdy hyvin ihmisjoukoissa, ja he ovat itsestään vähiten varmoja tilanteessa kuin tilanteessa. Itseluottamukseltaan punkkarit ovatkin kaikista ryhmistä heikoimpia.

"Olin aina erilainen kuin muut tuttuni jo lapsena...kaikki raskas, vihainen musiikki kiinnosti jo alasteella..." Henkilö n:o14.

Punkkarit ajattelevat kansanmusiikin kuuluvan vain tietyille sukupolville. He ovat erittäin varmoja musiikillisen mielenkiintonsa kohteesta, ja muita useammin he katsovat musiikillisen mielenkiintonsa suuntautuvan menneisyyteen. Kaikkein useimmin punkkarit ajattelevat musiikkimakunsa ilmentävän luovaa asennetta. Heidän mielestään jazzissa ei ilmene luovuus musiikinlajeista parhaiten.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Punkkarit uskovat, että jokainen ihminen päättää itse omasta elämästään. Heille myös ystävät ovat tärkeintä elämässä. Täydellinen rehellisyys ei saa punkkareiden kannatusta, kuten ei myös sääntöjen ja normien noudattaminen tai lakien ja sääntöjen kunnioittaminenkaan. Kaikissa mainituissa seikoissa punkkarit poikkeavat eniten gospelorientoituneista. Punkkarit eivät pyri saavuttamaan muiden kunnioitusta.

"...(päämääränä)...auktoriteettien murtaminen, 100% autonomian tavoittelu, maailman luonto, ihmiset, eläimet. Monikansallisten murtaminen jns...." Henkilö n:o14.

Punkkarit ovat vastaajista huumeiden käytölle myönteisin ryhmä. He myös harvimminkin vastustavat tupakointia. Punkkareilla on ryhmistä myönteisin suhtautuminen naisasiaan. Naisten aseellinen palvelus ei sovi punkkareiden elämänfilosofiaan, kuten ilmeisesti ei koko aseellinen palvelus sinänsä. Tässä suhteessa punkkareiden mielipide poikkeaa hevareista eniten. Punkkarit eivät katso sukupuolten välisen tasa-arvon toteutuvan hyvin suomalaisessa yhteiskunnassa, ja ovat sitä mieltä, että bändisoitto ei ole poikien hommaa. Punkkareiden mielestä on sopivaa tyttöjen riehua esiintymislavalla. He myös kaipaavat heviäbändeihin enemmän naispuolisia jäseniä ajatellen että hevin soittaminen sopii naisille, ja heistä ei ole lainkaan luonnollista että naisia on enemmän kansanmusiikin kuin rockin parissa. Punkkareiden mielestä naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti. Myöskään heidän mielestään naiset eivät kuulu rockmusiikissa kulisseeihin.

Punkkarit eivät pidä avioliittoa yhteiskuntamme perusarvona, eikä ihminen ilman perhettä jää heidän mielestään ulkopuoliseksi. Avioliiton solmiminen ei heille ole edellytys perheen perustamiselle, ja avioliittoon suhtautuminen on muutenkin heillä negatiivista. Perinteen, perheen ja puolustusvoimien merkitystä mittaavalla summamuuttujalla katsottuna punkkareille merkitsevät mainitut arvot kaikkein vähiten. Erityisesti armeijaan he suhtautuvat jyrkän kielteisesti. Myöskään työ ei ole heille tärkeintä elämässä, he katsovat vapaa-ajan olevan ihmiselle tärkeintä aikaa.

Punkkareille hyvä yhteiskunnallinen asema ei ole päämääränä, ja heidän näkökulmastaan yhteiskunta on mätä. Puoluepolitiikka ei myöskään punkkareille edusta todellista demokratiaa. Heidän mielestään elämä on epäreilua, eivätkä he voi nähdä tulevaisuutta valoisana yhtä usein kuin muut ryhmät. He eivät suunnittele elämäänsä koko ajan eteenpäin, ja punkkareiden elämällä ei ole selkeitä tavoitteita. Siisteyttä ja elämän järjestystä mittaavalla summamuuttujalla tarkasteltuna punkkareille merkitsevät ryhmistä vähiten asioiden suunnitelmallisuus, hallinta ja tavoitteiden selkeys sekä siisteys yleisesti.

Punkkarit pukeutuvat usein mustaan, mitä on perinteisesti pidetty kapinoinnin osoituksena. Heidän asusteisiinsa kuuluvat niitit ja kuvasymbolit. He kuuntelevat mieluummin vinyylilevyjä kuin CD:tä. Hengelliset asiat eivät punkkareita juurikaan kiinnosta, ja he eivät usko musiikin ilmentävän korkeampia voimia. Punkkarit eivät

yrityä löytää elämälleen tarkoitusta, eivätkä usko korkeampiin voimiin. Kirkkoon kuuluminen on punkkareille ryhmistä vähiten tärkeää. He myöskään eivät usko että raha ratkaisee. Punkkarit eivät erityisemmin anna arvoa kauneudelle.

Punkkarit kantavat huolta maapallon tilanteesta muita ryhmiä enemmän ja he katsovat ihmisen olevan vastuussa luonnosta. He vastustavat fasismia, ja aseellista asepalvelusta. Siviilipalvelusta punkkarit kannattavatkin eniten kaikista ryhmistä. Heidän mielestään puolustusvoimat eivät ole itsenäisyytemme tae, ja myöskään presidenttiä he eivät pidä maan isänä.

Punkkareille perinteen säilyttäminen ei luo edellytyksiä tulevaisuudelle, ja suomalaisen kansan kulttuurin säilyttäminen ei pelasta maata uhkaavalta monikansallisen kulttuurin vyöryltä. He eivät kaipaa perinteiden luoman turvallisuuden säilyttämistä, eivätkä katso velvollisuudeksemme siirtää perinnetietoisuutta lapsillemme. Kansallispuku ei edusta punkkareiden kunnioittamia arvoja, ja he eivät pidä Värttinä-yhtyettä parhaana mainoksena maallemme ulkomailla. Kansanmusiikkiin suhtautumista mittaava summamuuttuja osoittaa punkkareiden olevan kauimpana kansanmusiikkiorientoituneista.

Kaikista ryhmistä vahvimmin punkkarit mieltävät musiikkiorientaationsa elämäntavaksi: he elävät eräällä tavalla rockelämää, johon kapinointi vallitsevia arvoja vastaan kuuluu olennaisena osana koko elämän kirjoa. Nimenomaan kapinointi on punkkareille olennaisen tärkeä ominaisuus. Punkkareilla on idealistinen käsitys keikkaelämästä ja sen rasittavuudesta.

Motivaatioperusta

"...alussa musiikilla ei ollut kovin tärkeää osaa elämässäni, harrastuksen edetessä musiikin merkitys on kasvanut ja nyt musiikki on minulle erityisen tärkeää..." Henkilö n:o 13.

Oma kiinnostus musiikkia kohtaan on punkkareiden musiikkiharrastuksen tärkein vaikuttava tekijä. Myös muita ryhmiä useammin punkkareiden musiikkiharrastukseen on vaikuttanut jokin bändi tai solisti innostavana elementtinä. Koulun antama musiikkikasvatus on vaikutukseltaan ollut miltei negatiivinen, ja musiikkiopistoissa annettavalla opetuksella ei heille ole minkäänlaista merkitystä. Opiskelupaikan saaminen, bänditoiminta, keikkailu tai studiotyöskentely ovat niin ikään olleet punkkareille vieraampia vaikutteiden antajia. Minkäänlaista pyrkimystä tutkintojen suorittamiseen ei punkkareilla ole. Sen sijaan heillä on muita ryhmiä kovempi halu päästä esiintymään. Tovereiden musiikkiharrastus on heille kannustava tekijä, vanhemmat eikä koulun opettaja ole heitä juurikaan kannustanut.

Punkkarit eivät aseta tavoitteekseen soittotaidon kehittämistä, mutta silti pyrkivät menestykseen, levyjen tekemiseen ja rahan ansaitsemiseen musiikin kautta. Myös yhteytoiminnan sosiaalinen puoli on punkkareilla painottunut muita ryhmiä enemmän: muiden kanssa yhdessäolo on soittoharrastuksen kannalta tärkeä tavoite. Keikkabändiin pääseminen on niin ikään heidän tärkeä tavoitteensa. Punkkarit uskovat muita ryhmiä enemmän onnen olevan ratkaiseva tekijä heidän tavoitteidensa saavuttamisen kannalta.

Uusien asioiden oppiminen ei punkkareille ole tärkeää soittamisessa, he purkavat ennemminkin aggressioitaan musiikin kautta samalla toteuttaen itseään haluamallaan tavalla. Itseilmaisuus ja soittamisesta saatava mielihyvä ovat merkittävässä asemassa punkkareille. Joskus ne purkautuvat ulkomusiikillisella, kuitenkin punkiin sidoksissa olevalla tavalla.

"...koska uskoakseni tarkoittatte harrastuksen kehittymisellä soittoa niin totean, ettei siinä juurikaan kehitystä ole tapahtunut...joten olen luomisvimmaani ruvennut purkamaan järjestämällä keikkaa bändeille, sekä kirjoittamaan musiikkiartikkeleita ja levyarvosteluja..." Henkilö n:o 6.

Musiikillisista tekijöistä punkkareihin on vaikuttanut luonnollisestikin punk-ilmio muita enemmän. Myös muita vaikuttaneita yhteyksiä löytyy: Hassisen kone- ja Hanoi Rocks -yhtyeiden vaikutus punkkareihin on ollut voimakas, vaikkei bändejä punkgenreen voi kuuluvaksi voi lukeakaan. Erilaisilla jazzyhtyeillä tai -tyyleillä ei punkkareihin ole ollut minkäänlaista vaikutusta, kuten ei myöskään erilaisilla hengellisillä yhtyeillä tai ilmiöillä. Suomi-rockin syntymisellä on havaittavissa erittäin lievää vaikutusta punkkareiden harrastukseen.

Orienteatiokriisit

Punkkareista lopettamista on harkinnut noin joka kolmas (36%). Suunnilleen samassa määrin on musiikkimaun muuttuminen ollut vaikuttamassa soitetun musiikin muuttumiseen (32%). Maailmankuvan muuttuminen on ollut vaikuttavana tekijänä joka neljännellä (24%) punkkarilla, mikä muihin ryhmiin verrattuna on melko paljon. Toveripiirin vaihtumisella on punkkarien soittamaan musiikkiin ollut vaikutusta kaikista ryhmistä eniten. Instrumentin vaihtaminen on muuttanut punkkarien soittaman musiikinlajia kahdessa tapauksessa viidestä (40%).

Sen sijaan elämäntilanteen muutokset, taloudellinen tilanne, opettajan vaihtuminen, elämänasenteen muutos tai hengellinen vakaumus eivät ole vaikuttaneet muutoksena soitetun musiikin lajissa.

Myöskään taidon kehittyminen ei paljon heidän soittamaansa musiikinlajiin ole vaikuttaneet.

Punkkareiden kohdalla harvoin on taustalla minkäänlaisia soitto-opintoja, ja heihin kohdistunut suhtautuminen opettajien ja vanhempien taholta ei ole ollut omiaan ruokkimaan harrastustoiminnan aloittamistakaan. Punkkareilla kiinnostus musiikkiin on vahvasti sidoksissa punkin sisältämään anarkiaa ja vapautta, huumeiden vastaisuutta sekä henkilökohtaista kapinaa korostavaan ulkomuotoon kaikkine lisukkeineen. Musiikki on siis eräällä tavalla samanlaisessa asemassa heidän elämässään kuin gospelorientoituneilla.

Musiikkimaku

"...aluksi idoleita olivat perinteiset hevi-orkesterit, kun alkoi tulla rankempia, maku automaattisesti meni mukana kunnes löysin NAPALM DEATHIN 1987 ja siinä se oli! Se vaikuttaa edelleen...se raivo, energia ja intensiivisyys, se meni johonkin mihin ei oltu mennyt aikaisemmin, eikä sen jälkeen..." Henkilö 12.

Punkmusiikista pitäminen on melko vähäistä koko vastaajajoukolla ennen 14 vuoden ikää: vasta sen jälkeen alkavat punkkiin orientoivat erottua muusta joukosta. Korkeimmillaan punkista pitäminen on vanhimmista ikäluokissa: erityisorientaatio on jo ehtinyt syntyä ja vakiintua. Punkkia kuunnellaan hieman useammin kuin soitetaan koko vastaajajoukossa, syynä lienee hevarien lievä sympatiseeraaminen punkkia kohtaan.

"...idoleina mm. 80-luvun hevi-bändit mm. Kiss, Iron Maiden...myöhemmin Sex Pistols ..."
Henkilö n:o7.

Punkkareiden mielimusiikkia on selkeästi punk, ja sen ohella jossain määrin hevi. Jyrkkä torjunta kohdistuu jazz- taide- gospel- ja kansanmusiikkiin sekä perinteiseen

tanssi- ja iskelmämusiikkiin. Summamuuuttujalla mitattuna kansanmusiikin torjunta on kaikkein voimakkainta punkkareiden ja hevarien kohdalla. Taidemusiikkikonsertteja punkkarit välttävät kaikkein eniten vastaajajoukosta.

Punkkareiden soittama musiikinlaji on käsittänyt punkin lisäksi muista musiikityyleistä ainoastaan heviä. Kaikkia muita musiikinlajeja torjutaan voimakkaasti, eniten taidemusiikkia mutta myös jazzmusiikkia ja kansanmusiikkia sekä gospelia. Saundien, melodian, soittajien virtuoosisuuden ja persoonallisen ilmaisun suhteen punkkarit ovat vähiten kriittisiä koko vastaajajoukosta: heille niillä ei ole suurta merkitystä. Musiikin aggressiivisuus, basson jyminä, kova volyyymi ja nopeat tempot sen sijaan erityisesti punkkareita miellyttävät.

Kansanmusiikkiin suhtautumista mittaava summamuuuttuja osoittaa punkkareiden suhtautuvan kansanmusiikkiin suunnilleen samoin kuin muutkin rockgenreen kuuluvat orientaatioryhmät. Tosin punkkareiden kohdalla myös hajontaa kansanmusiikista pitämisen suuntaan esiintyy jonkin verran.

Punkkareiden musiikkimaku lienee kaikista ryhmistä eriytynein: he eivät afroamerikkalaisen musiikin alueella oikeastaan pidä mistään muusta kuin punknäytteestä ja hieman heviosastosta. Klassinen Rock and roll ei punkkareita miellytä lainkaan, jokin The Beatlesin Nowhere man kappaleesta pitivät vielä punkkareitakin vähemmän jazzorientoituneet sekä kansanmusiikkiorientoituneet. Diskomusiikki ja tekno torjutaan voimakkaasti, samoin country and western-tyyli ja blues. Kaikki jazztyylit ovat punkkareille vastenmielisiä.

Klassis-viihteellisen musiikin alueella torjunta on niin ikään erittäin totaalista: ainoastaan Saariahon moderni instrumentaaliteos 10 heilauttaa pitämisyjärjestystä positiivisempaan suuntaan. Muilta osin punkkarit hallitsevat hevarien kanssa vähiten kappaleista pitävien vaihtoehtoa. Kansallis-perinteisen musiikkisuunnan suhteen tilanne on pitkälti samanlainen: lähinnä torjunnan määrä ratkaisee hevarien ja punkkarien suhtautumisjärjestyksen. Nykyiskelmä ei punkkareita viehätä. Perinteisessä tanssimusiikissa näennäinen pitäminen eräiden kappaleiden kohdalla johtunee siitä, että jotkut muut ryhmät ovat pitäneet kappaleista vieläkin vähemmän. Mielenkiintoisena esimerkkinä mainittakoon Konsta Jylhän Peltoniemen Hintriikan surumarssi, josta vielä punkkareitakin vähemmän ovat pitäneet taidemusiikkiorientoituneet. Perinteinen kansanmusiikki ei punkkareita viehätä kokonaisuutena. Sen sijaan vaikuttaa siltä, että etnosävyinen nykykansanmusiikki tai worldmusic jonkin verran viehättää punkkareita. Angelin työt ja Hortto kaalo heilauttavat pitämisyjärjestyksessä punkkarit puoleen väliin asteikkoa. Käännösrockista Vilperin perikunnan kappale viehättää myös jonkin verran punkkareita, ei kuitenkaan pitämiseen saakka.

Suhtautumisessaan afro-amerikkalaiseen musiikkiin kokonaisuutena punkkarit pitävät näytteistä yleisesti ottaen vähiten kaikista ryhmistä. Kaikenlaisilla luokituksilla mitattuna jazzmusiikki ei punkkareita viehätä. Klassis-viihteelliseen musiikkiin punkkarit suhtautuvat ehdottoman torjuvasti, erilaiset luokitteluperusteet eivät muuta suhtautumista. Samankaltainen torjuva suhtautuminen myös suomalais-kansalliseen musiikkiin on punkkareille tyypillistä. Luokitteluperusteiden vaihtaminen ei vaikuta heidän sijoittumiseensa suomalais-kansallisesta musiikista kaikkein vähiten pitäväksi ryhmäksi.

Musiikkikäsiy

Punkkareille olennaista suhteessa musiikkiin on sen ilmentämä kapinointi: räävityn meininki kuvaa asennetta koko yhteiskuntaa ja sen edustamia perusarvoja kohtaan.

"...punkki kiinnosti aatteiden ja asenteen takia, ei vain musiikin takia. Jo 7 vuotiaana pidin punkkonäköstä ja irokeesit olivat mun mielestä coolin näkösiä. Punkkia on myös melko helppo soittaa..."
Henkilö n:o 9.

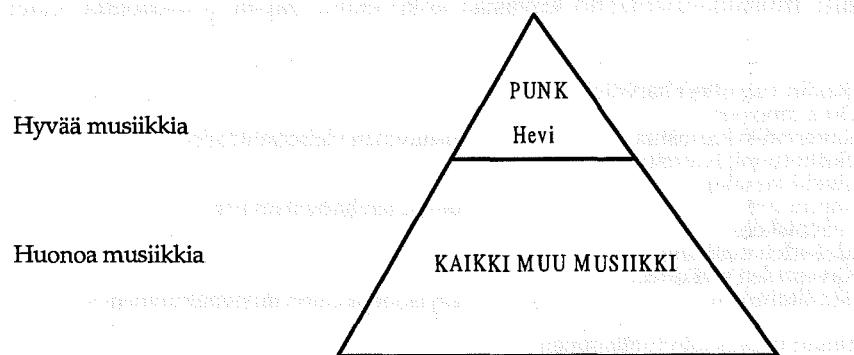
Punkkareille ei ole olennaista soiton tai laulutaidon taso, heille tärkeintä on musiikin kuvastama aggressiivisuus ja kova volyyymi yhdistyneenä vaatteiden, liikkeiden ja sanoituksien ilmaisuun, sanomaan. He kuuntelevatkin ryhmistä useimmin musiikkia niin kovalla volyyymillä kuin mahdollista ja käyvät kuuntelemassa bändejä mielellään.

"...musiikki on elämäni elinvoima, tarkoitus. Se täyttää kokonaan ajatukseni. Bänditoiminta on hauskin mitä voi housut jalassa tehdä..." Henkilö n:o 11.

Punkkarit ilmoittavat useimmin vihaavansa klassista musiikkia ja jazzmusiikkia. Rockia kohtaan heillä on hiukan liberaalimpi asenne: he pitivät siitä jo lapsena. Punkkarit katsovat musiikkimakunsa ilmentävän luovaa asennetta. Heidän musiikillinen suuntauksensa on näkyvissä päällepäin. Punkkarit puolustavat naisten osaamista musiikin alueella ja katsovat heille sopivan hevin soittamisen ja lavalla riehumisen yhtä hyvin kuin miehille.

"...musiikkihommissa törmää myös ääripäihin. Se on parhaimmillaan äärimmäisen innostavaa ja parasta ja heikoimmillaan tekisi mieli heittää soittokamat hevon kuuseen. Se kiehtoo. Elämyksiä laidasta laitaan sekä itse soittamalla että kuulijan roolissa..." Henkilö n:o 14.

Musiikkikäsitelyltään punkkarit ovat selkeän hierarkkisia: heille on olemassa ainoastaan hyvää musiikkia ja huonoa musiikkia: hyvää on punk (ja jossain määrin hevi), huonoa on kaikki muu.

KUVIO 14 Punkkarien kaksijakoinen hierarkkinen musiikkikäsitely

Musiikillinen toiminta

"...aloittaessani kitaransoiton oli lähinnä semmoista "noh, tää menee tässä" -asenne, tuo asenne sitten muuttui tähän nykyiseen "music is the meaning of the life" -asenteeksi..." Henkilö n:o 8.

Punkkarit käyttävät aikaansa harjoitteluun gospeliorientoituneita lukuun ottamatta muita ryhmiä selvästi vähemmän, mikä on yhteydessä siihen että musiikillisia taidon kehittymisen tavoitteita ei heillä juurikaan ole. Gospeliorientoituneet ovat ilmeisesti musiikilliset taitonsa jo aikaisemmin harjoittelemalla hankkineet, eikä heidän musiikillinen osaamisensa ole välttämättä lainkaan yhteydessä heidän gospelmusiikkiin kohdistuvaan orientaatioonsa.

"...tulevaisuudessa haluaisin tehdä levyjä...olis myös kivaa elää musiikilla. En halua tulla liian tunnetuksi, mutta sopivan tunnetuksi kuitenkin..." Henkilö n:o 9.

Punkkarit käyvät melko paljon erilaisissa rockkonserteissa sekä -festivaaleilla sekä muita ryhmiä useammin kuuntelemassa bändejä. Omien kappaleiden tekemisessä punkkarit ovat hevareiden ohella tuotteliaimpia.

"...nykyisin jää musiikille vähemmän aikaa, mutta soittelen silti jonkin verran ja käyn keikoilla ja festareilla..." Henkilö n:o 14.

"...tulevaisuudessa teemme bändin kanssa levyn ja ehkä kiertueen Keski-Eurooppaan missä tällainen musa menee paremmin...suhtaudun tulevaisuuteen luottavaisesti, olen vasta matkan alussa..." Henkilö n:o 11.

He soittavat ryhmistä useimmin lähinnä itselleen, eivätkä paljoa piittaa kuulijoiden reaktioista heidän musisointinsa.

"...tällä hetkellä musiikki on yksi tärkeä tapa saada itsensä hyvälle tuulelle joko kuuntelemalla tai soittamalla itse..." Henkilö n:o 11.

Punkkarit kuuntelevat ryhmistä vähiten radiota. Heidän mielestään keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljoa. Lisäksi punkkareiden mielestä ammattimusikoksi voi ryhtyä kuka tahansa.

"...tällä hetkellä soitan kahdessa bändissä kitaraa ja yhdessä bassoa. Tavoitteet? Lisää keikkaa, kunnan demo ulos ja sen myötä ties mihin asti." Henkilö n:o 13.

Punkkareiden erityisorientaatiopolku

Punkkareille musiikkiorientaatio kuvastaa koko elämäntapaa ja asennetta ennen kaikkea.

(Kodin vaikutteet harvoin)		
Oma innostus		
Kavereiden harrastus	->	Positiivinen yleisorientaatio->
(Soittotunnit harvoin)		
Musiikkimaku		
Kapinointi	->	Aktiivinen harrastaminen
Itseopiskelu		
Idoleiden matkiminen		
Kavereiden vaikutteet		
Bänditoiminta	->	erityisorientaation muovautuminen->
Oman materiaalin tuottaminen		
Demonauhat		
Keikat		
Terapia	->	erityisorientaation vahvistuminen ->
Kuuluisuus		
Sanoma		
Kapina	->	erityisorientaation säilyminen

Punkkareiden kohdalla on huomattava se, että heidän orientaationsa on sekä musiikillinen, että tietyllä tapaa filosofinen: he kokevat, että heillä on sanoma julistettavana kaikille muille ihmisille. Päämääräksi usein asetettu anarkian riemuvoitto järjestäytyneestä yhteiskunnasta ja täydellisen riippumattomuuden tavoittelu mistään kansallisista ja monikansallisista instituutioista ovat voimakkaita liikkeellepanevia voimia heidän elämässään ja sitä kautta musiikillisessa toiminnassaan.

Musiikillisena erityisorientaationa punk voi säilyä oikeastaan oman yksinkertaisuutensa vuoksi: koska se ei edellytä korkeaa taitotasoa muusikoilta, ei pääse tapahtu-

maan kompetenssin radikaalia kohoamista, ei siten myöskään siitä johtuvaa musiikillisen maailmankuvan suurta mullistumista - sehän on sidoksissa kokonaismaailmankuvaan jo entuudestaan - eikä näin ollen myöskään musiikkimaun radikaalia muuttumista. Kun musiikillisen kompetenssin puuttumisen vuoksi vielä musiikillinen minäkuva on ja pysyy heikkona, oikeastaan jäljelle jää ainoa vaihtoehto joka pitää koko punkorientaatiota pystyssä musiikillisessa mielessä ajateltuna: räävitön ja aggressiivinen, perinteiseen punkkiin nojaava punkmusiikki. Edellä kuvatusta syystä siis punkkareille ei useinkaan pääse kehittymään muita erityisorientaatioita punkorientaation rinnalle.

6.4.9.7 Kansanmusiikkiorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Kansanmusiikkiorientoituneita henkilöitä on yhteensä 25, joista miehiä kymmenen ja naisia viisitoista. Ikäjakaumaltaan he ovat 15-72 - vuotiaita keski-ään ollessa 44 vuotta. Vastaajaryhmistä kansanmusiikkiin orientoituneet ovat iäkkäimpiä, mikä kuvastanee todellista tilannetta: jos seuraa kansanmusiikkifestivaalien esiintyjä huomaa helposti heidän olevan varttuneempaa väestöä. Myös naisten suuri suhteellinen osuus kuvastaa todellista tilannetta: kansanmusiikkipiireissä todellakin on huomattavan paljon naisharrastajia.

Kansanmusiikkiorientoituneista naimisissa tai avoliitossa elää noin kaksi kolmasosaa (64%), mikä on kaikista vastaajaryhmistä suurin määrä. Koulutukseltaan he ovat matalimmin koulutettu vastaajaryhmä, mikä osittain selittyy myös ikäjakautuksen perusteella. Kansanmusiikkiorientoituneiden vanhempien koulutustaso on niin ikään ryhmistä matalin.

Musiikillinen tausta ja musiikillinen maailmankuva

Kansanmusiikkiin orientoituneiden lapsuudenkodeissa kuunneltiin musiikkia enemmän kuin jazz- ja punkorientoituneiden kodeissa ja soitettiinkin enemmän kuin punkkareiden kodeissa. Laulaminen oli niin ikään kohtalaisen yleistä heidän kodeissaan, mutta konserteissa käynti kaikista ryhmistä harvinaisinta.

"...tykkäsin laulella pienenä paljon ja sain 4-vuotiaana pianon sähköurkujen pimputtelun jälkeen..."
Henkilö n:o 7 (kansanmusiikkiorientaatio)

"...varhaisesta lapsuudestani muistan isäni soittaneen viulua ja soitti joskus myöhemminkin. Isäni ja erityisesti äitini lauloivat aina, myös molemmat lauloivat kuorossa..." Henkilö n:o 18.

Varhaislapsuudessa kansanmusiikkiorientoituneiden yleisin hoitopaikka oli oma koti, ryhmistä harvimminkin päiväkotia tai yksityinen hoitopaikka. Heidän varhaisimmat musiikilliset muistonsa muita ryhmiä harvemmin kohdistuvat musiikinkuunteluun.

"...soittajasukua..." Henkilö n:o 9.

"...minun setäni soitti haitaria, sekä hänen poikansa. Kun he tulivat meille kylään heillä oli haitari aina mukana. Muistan kuinka hyvältä se kuulosti. Nimittäin haitarin ääni..." Henkilö n:o 25.

Soittoharrastuksen aloitusikä on kansanmusiikkiorientoituneilla kovin vaihteleva: keskiarvon perusteella aloitusikä on kaikista ryhmistä vanhin 15,24 vuotta kun taas mediaanilla mitattuna se on vain 10 vuotta. Harrastus on kaikista ryhmistä useimmin aloitettu omasta innostuksesta, harvimminkin vanhempien kannustuksen johdosta. Ensimmäisen instrumenttinsa he hankkivat vastaajaryhmistä useimmin omilla ansaitsemillaan rahoilla.

"...vaikka kotini ei ollut köyhä tarvittiin rahat paljon tärkeämpiin kohteisiin. Vuonna 1941 vaihdoin koivuhaloilla itselleni mandoliinin, jolla opin suhteellisen nopeasti korvakuulolta soittamaan..."
Henkilö n:o 17.

Koulunkäyntiin suhteutettaessa oli musisointi kansanmusiikkiorientoituneille ryhmistä vähiten tärkeää. Sinänsä melko harvinaisista muista harrastuksista lukeminen on kansanmusiikkiorientoituneille kaikkein harvinaisin, käsityöt, luontoon liittyvät harrastukset tai puutarhanhoito sekä näytteleminen hieman yleisempiä.

Koulun musiikkitunnit ovat kansanmusiikkiorientoituneille olleet positiivisissä-
visiä, harvimmin kaikista ryhmistä ahdistavia.

*"...koulussa opettaja laulatti paljon ja piti musiikkiliikuntaa sekä kannusti pyrkimään musiikkiopis-
toon..."* Henkilö n:o 20.

Kouluaikainen mielimusiikki on heillä ollut monipuolista: lastenlaulut muita useam-
min, virret ja iskelmät hieman harvemmin, kansanmusiikki ehdottomasti useimmin.
Rockmusiikkia ja sen eri genrejä kohtaan kansanmusiikkiorientoituneilla kohdistuu
voimakas torjunta. Kouluaineista mieluisimpia heille ovat olleet reaaliaineet. Kouluto-
distuksen keskiarvojen suhteen kansanmusiikkiorientoituneet ovat melko hetero-
geeninen joukko keskiarvojen vaihdella välillä 7-9,4. Muihin ryhmiin verrattuna he
edustavat hyvää koulumenestyjäjoukkoa. Samaan viittaavat myös musiikkinumerot,
miltei puolella vastaajista oli musiikkinumero 10.

Mielimusiikki on vanhempien ja opettajien kannalta ollut pääosin hyväksyttyä,
ja tovereidenkin suhtautuminen neutraalia. Kouluaikainen musiikkitoimintaan
osallistuminen on heidän kohdallaan ollut harvinaisinta kaikista vastaajaryhmistä.
Tämä selittyy osittain iän perusteella: maamme koulujen musiikinopetus on vielä
muutama vuosikymmen sitten painottunut laulamiseen bändi- yms. toiminnan
sijasta. Myöskään kuorotoimintaan he eivät kouluaikanaan innokkaasti osallistuneet.
Kansanmusiikkiorientoituneet katsovat ettei heidän musiikkimaullaan ole ollut
juurikaan merkitystä toverien musiikkimakuun. He myös ovat sitä mieltä ettei heidän
musiikkimakunsa ole vaikuttanut mitenkään heidän instrumenttivalintaansa.

*"...kun aloin soittamaan harmonikkaa, oli kavereiden ihmetys suuri. Muistan kun osa oppilaista
koulussa melkein kiusasi sen tiimoilta. Se oli niin uutta pikkukylällä, että tyttö soittaa haitaria, eikä
vanhat papat..."* Henkilö n:o 25.

Musiikin opiskelu on kansanmusiikkiorientoituneilla keskittynyt kansalais- ja
työväenopistoihin. Musiikinteorian opinnot ovat heillä tapahtuneet lähinnä itse
opiskelemalla sekä kansalaisopistoissa. Kansanmusiikkiin orientoituneiden vastaajien
soittoharrastus tapahtuu tavallisimmin ryhmissä kansalais- ja työväenopistojen
piirissä sekä erilaisten kesätapahtumien ja festivaalien yhteyksissä.

Vaikka heidän harrastuksensa painopiste on nimenomaan kansanmusiikissa, on
heillä läheinen yhteys perinteiseen tanssimusiikkiin. Yhteys näkyy paitsi pitämisessä
ja torjumisessa, myös harrastuksen aikana soitettujen musiikinlajien vaihteluna.
Harrastuksen alkupuolella erityisesti he ovat ilmoituksensa mukaan soittaneet
perinteistä tanssimusiikkia sekä viihdemusiikkia erittäin paljon, jopa enemmän kuin
kansanmusiikkia. Kyselyn tekemishetkellä toki kansanmusiikki on selkeä ykkönen
muiden jäädessä vähemmälle huomiolle. Lähinnä soitettun musiikin alueella kansan-
musiikkiorientoituneiden torjunta kohdistuu rockgenren kaikkiin tyylihin sekä
taidemusiikkiin sekä jonkin verran jazzmusiikkiin.

"...olen soittanut useita vuosia tanssimusiikkia, joten aloin kyllästyä siihen. Sitä tietoisesti alkoi hakea uutta ja kansanmusiikki tuntui hyvältä..." Henkilö n:o 25.

Kansanmusiikkiorientoituneisiin eniten vaikuttanut musiikillisista ilmiöistä vaikutta olevan Joel Hallikainen ja Abba. Ilmeisesti on käynyt niin, että ne ovat olleet luettelossa mainituista sellaisia, jotka vastaajat ovat tunnistaneet ja siksi valinneet. Muuta selitystä Abban esiintymiselle on hankala löytää, Hallikainen sen sijaan kuuluu kansanmusiikkiorientoituneiden osin suosimaankin suomenkielisen nykyiskelmän piiriin. Vähiten kansanmusiikkiorientoituneisiin ovat vaikuttaneet rockgenreen kuuluvat ilmiöt.

Monet kansanmusiikkiin orientoituneet ilmoittavat ikään kuin ajautuneensa kansanmusiikin pariin harrastettuaan ensin musiikkia jonkin oppilaitoksen piirissä, mutta kyllästyttyään kaavamaisiin tutkintorakenteisiin.

"...mutta en ollut läheskään aina tyytyväinen (opetukseen musiikkiopistossa) koska opeteltiin vain tutkintoa varten tiettyjä kappaleita ja harjoituksia, joita jauhettiin jatkuvasti, mitään luovaa ei pianonsoitossa mielestäni ollut..." Henkilö n:o 24.

Musiikkiminä

Musiikkiminältään kansanmusiikkiorientoituneet sijoittuvat rockorientoituneiden tapaan keskivaiheille. Heitä ei ole muihin ryhmiin verrattuna huomattavasti liikaa kummassakaan ääripäässä. Standardoitujen residuaalien vertailukaan ei erota heitä muista ryhmistä tässä suhteessa. Kansanmusiikkiorientoituneiden iteluottamus ja usko omiin musiikillisiin kykyihin erottaa heidät kuitenkin rockorientoituneista, vaikka musiikkiminämittarin mukaan kouluaikainen musiikkiminä jakaumaltaan rockorientoituneita muistuttaakin. He luottavat omaan osaamiseensa musiikin alueella ryhmistä vähiten yksittäisellä kysymyksellä mitattuna, ja toiseksi vähiten summamuuttujan perusteella juuri ennen punkkareita.

"...päiväkodissa laulettiin paljon ja olin hyvä laulaja, pidin musiikista ylipäätänsä..." Henkilö n:o 20

Yksittäisenä ryhmänä tarkastellen kansanmusiikkiorientoituneet omaavat positiivisen musiikkiminäkäsityksen, ja ainoastaan noin kolmanneksella heistä se on keskiverto tai heikko. Kaksiportaisella tarkastelulla kansanmusiikkiorientoituneiden jakauma on suhteessa sama kuin rockorientoituneilla. Kansanmusiikkiorientoituneet arvostavat tunnollisuutta, elämänmyönteisyyttä ja ahkeruutta ihmisen ominaisuuksina muita ryhmiä useammin. Hullutteleva, dynaaminen, taiteellinen ja nautiskelija ominaisuuksina eivät ole heidän mieleensä. Kansanmusiikkiorientoituneet myös arvostavat itseänsä toiseksi eniten ryhmistä heti gospelorientoituneiden jälkeen.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Kansanmusiikkiorientoituneet ovat kaikista ryhmistä eniten perinteeseen suuntautuvia. He uskovat että perinteen säilyttäminen luo edellytykset tulevaisuudelle. Myös heidän mukaansa suomalaisen kansan kulttuuri pelastaa maamme uhkaavalta monikansallisen kulttuurin vyöryltä. Kansanmusiikkiin orientoituneiden näkemys on, että perinteiden tuoma turvallisuus tulisi säilyttää ja että velvollisuutemme on siirtää perinnetietoisuus myös lapsille.

"...jotta oppisin näitä jaloja perinteitä tulkitsemaan yhä paremmin ja paremmin sekä ehkä niitä edesauttamaan niiden säilymiseksi monessakin suhteessa..." Henkilö n:o 23.

"...olen pyrkinyt tallentamaan perinteistä ja myös sävellettyä perinteepohjalta olevaa musiikkia..."
Henkilö n:o 16.

Kansallispuku edustaa heidän kunnioittamiaan arvoja ja kansanmusiikki ilmentää heidän näkemyksensä mukaan parhaiten kansamme olemusta. Kansanmusiikkiorientoituneiden käsitys on, että Värttinä on maallemme parasta mainosta ulkomailla.

Kansanmusiikkiorientoituneiden mielestä jokaisen tulee pitää huoli vain omista asioistaan, missä väittämässä he poikkeavat eniten gospelorientoituneiden näkemyksestä. Muita ryhmiä useammin he katsovat elävänsä sovussa muiden ihmisten kanssa ja summamuuttujalla mitattuna he ovatkin positiivisimmin muihin ihmisiin suhtautuva ryhmä. Kansanmusiikkiorientoituneet kunnioittavat muita enemmän lakeja ja sääntöjä päinvastoin kuin punkkarit. He myös katsovat että musiikin alueella sukupuoli ei ratkaise. Kuitenkin heidän mielestään on luonnollista että kansanmusiikin parissa on enemmän naisia kuin rockmusiikissa, ja he ajattelevatkin useimmin että hevin soittaminen ei sovi naisille.

Yhtä kaikki kansanmusiikkiorientoituneet katsovat että kansanmusiikissa vallitsee sukupuolten välinen tasa-arvo. He katsovat myös kansanmusiikin kuuluvan kaikille sukupolville ja heidän mielestään heidän oma musiikillinen mielenkiintonsa on heidän ikäluokalleen tyypillinen. Naiset kuuluvat kansanmusiikkiorientoituneiden näkemyksen mukaan rockissa kulisseihin. Myöskään miesten enemmistä jazzmuusiikoissa ei ole kansanmusiikkiorientoituneiden mukaan väärin.

Kansanmusiikkiorientoituneet tiedostavat paikkansa yhteiskunnassa kaikista ryhmistä parhaiten, poiketen näin taidemusiikkiorientoituneista eniten. Heidän mielestään yhteiskunta ei ole mätä, ja puoluepolitiikka edustaa todellista demokratiaa.

Kansanmusiikkiorientoituneet kykenevät vapaa-aikanaan unohtamaan kiireet ja työn kaikista ryhmistä parhaiten. He eivät koe elämäänsä tai työtänsä stressaavana ja suhtautuvat kielteisimmin väittämään "elämässä pitää olla vauhtia". Kansanmusiikkiorientoituneet kuuntelevat vähiten musiikkia kaikista vastaajaryhmistä: päivittäin vähemmän kuin tunnin. He eivät pidä pitkistä tukasta miehillä. Kansanmusiikkiorientoituneet harvimminkin pukeutuvat nahkatakkiin ja bootseihin.

Kansanmusiikkiorientoituneille siivoaminen on tärkeintä kaikista ryhmistä, he inhoavat epäjärjestystä. Kansanmusiikkiin orientoituneet liikkuvat paljon luonnossa, ja heidän elämänsä on tasaista, harvimminkin ryhmistä myrskyisää.

"...rakastan musiikkia. Musiikkia on myös luonnossa: tuulen laulu, aaltojen loiske, metsän humina, linnun laulu..." Henkilö n:o 17.

Kansanmusiikkiorientoituneet pitävät yksinkertaisesta elämäntavasta johon kuuluu liikunta. He käyvät harvimminkin kuuntelemassa yhtyeitä, mutta kuuntelevat radiota ryhmistä eniten. Lavatanssit myös miellyttävät heitä toisin kuin elokuvissakäynti. Kansanmusiikkiorientoituneita eivät kiinnosta moottoripyörät tai 50-60-luvun autot. Heille kirkkoon kuuluminen on tärkeää, vaikka he uskovatkin kohtalon sanelevan ihmisen elämän kulun. Työ sekä terveys ovat heille tärkeimpiä seikkoja elämässä. Kansanmusiikkiorientoituneet eivät pyri irti rutinoitumisesta elämässään, vaan he suunnittelevat koko ajan tulevaisuuttansa eteenpäin. He eivät erityisemmin nauti rahan kuluttamisesta.

Kansanmusiikkiorientoituneille hyvät tavat ja etiketti eivät ole teennäisiä ja hyvät tavat tulisikin heidän mielestään nostaa kunniaan. Musiikin merkitys heidän elämälleen on kaikista ryhmistä vähäisin, missä suhteessa he poikkeavatkin eniten taidemusiikkiin orientoituneista. Rockmusiikilla ei ole minkäänlaista asemaa kansan-

musiikkiin orientoituneiden elämässä. He vastustavat ryhmistä vähiten fasismia ilmoituksensa mukaisesti. He ovat sitä mieltä, että aseellinen palvelus on ainoa oikea tapa suorittaa asevelvollisuus, ja he vastustavat siviilipalvelusta. Puolustusvoimat kansamusiikkiorientoituneet näkevät itsenäisyytemme takeena ja presidentin maamme isänä. He haluavat pitää asiansa järjestyksessä. Summamuuuttujalla mitattuna kansanmusiikkiorientoituneita lähimpinä ovatkin perinne, perhe ja puolustusvoimat sekä niihin sidoksissa olevat arvot.

Motivaatioperusta

Kansanmusiikkiorientoituneille yhteytoiminta ja sen sosiaalinen merkitys on muita ryhmiä suurempi.

"...että olis kivat kaverit joiden kanssa olisi kiva soittaa..." Henkilö n:o 12.

"...pääsin vähitellen mukaan yhtyesoittoon, joka on erittäin mukavaa..." Henkilö n:o 7.

He haluavat kehittyä musiikillisesti muita ryhmiä useammin ja soittamisesta saatava mielihyvän tunne merkitsee heille muita ryhmiä enemmän.

"...musiikki on sekä henkistä että ruumiillista terveyttä ja hyvinvointia. Musiikki tuo myös tasapainoa ihmisen elämään. Musiikkiterapia, jossa sopiva...meditatiivinen musiikki ja pehmeä, lempeä liikunta yhdistyvät aivojen työskentelyyn, on elämänilon terapiaa...Kaikkein hienointa musiikkia on iloinen, soinnikas linnun laulu luonnossa..." Henkilö n:o 17.

Eriaiset esiintymiset sekä äänitteiden tekeminen innostavat kansanmusiikkiorientoituneita harrastuksessaan. Myös uusien asioiden oppiminen koetaan mukavaksi. Heillä ei ole ammatillisia päämääriä juuri koskaan, ja oman materiaalin tuottaminenkin on kansanmusiikkiin orientoituneiden kohdalla muita ryhmiä harvinaisempaa. Soittamisella on heille vahva terapialuonne, vaikkakaan se ei ole yhtä terapeuttista kuin muille ryhmille.

Kansanmusiikkiorientoituneet eivät ilmaise itseään ja ajatuksiaan musiikin avulla, mutta ryhmistä heille on olennaista mistä musiikinlajista ihminen pitää. Kuitenkaan kansanmusiikkiorientoituneet eivät pidä itseään asiantuntijoina siinä musiikinlajissa josta he pitävät. He uskovat musiikillisen lahjakkuuden olevan nopeasti havaittavissa. Improvisaatiota ei koeta tässä ryhmässä merkitykselliseksi vaikka kansanmusiikille on ominaista jonkinasteinen muuntelu. Kansanmusiikkiorientoituneilla soittamisen motivaatiolähteenä ei ole halu olla huomion kohteena. He eivät myöskään nauti saadessaan näyttää muille osaamistaan. Kansanmusiikkiorientoituneet uskovat muita ryhmiä harvemmin ahkeruuden auttavan heitä harrastukselle asettamiensa tavoitteiden saavuttamisessa.

Orientaatiokriisit

Lopettamista on kansanmusiikkiorientoituneista suunnitellut alle viidennes (16,7%). Muihin ryhmiin verrattuna määrä on vähäinen, joten sitoutuminen soittamiseen on korkeaa luokkaa kansanmusiikkiorientoituneiden keskuudessa. Heidän musiikkimatkansa muuttaminen ei myöskään ole vaikuttanut soitettuun musiikinlajiin muuttumiseen yhtä usein kuin muilla ryhmillä lukuun ottamatta rockorientoituneiden joukkoa, joka on tässä suhteessa yhtä stabiili kansanmusiikkiorientoituneiden kanssa. Myös musiikkikäsitys on heidän joukossaan pysynyt melko samanlaisena, se ei ole vaikuttanut yhdenkään ryhmään kuuluvan soitettavan musiikinlajin muuttumiseen.

Sen sijaan elämäntilanteen muuttumisella on ollut jonkinlaista yhteyttä soitettavan

musiikinlajin muuttumiseen: noin joka viidennellä kansanmusiikkiorientoituneella (21,7%) seikka on vaikuttanut. Muihin ryhmiin verrattuna ainoastaan gospeliorientoituneiden joukossa seikka on vaikuttanut vielä voimakkaammin kuin kansanmusiikkiorientoituneilla. Elämänasenteen muuttuminen on niin ikään vaikuttanut noin joka neljännen (26,1%) kansanmusiikkiorientoituneen soittaman musiikinlajin muuttumiseen. Muihin ryhmiin verrattuna määrä on kolmanneksi suurin. Taloudellinen tilanne, hengellinen vakaumus, instrumentin vaihtuminen, toveripiirin vaihtuminen tai opettajan vaihtuminen eivät ole vaikuttaneet juurikaan kansanmusiikkiorientoituneiden soittamaan musiikinlajiin.

Kansanmusiikkiorientoituneet vaikuttavat voimakkaasti omaan musiikinlajiinsa sitoutuneelta ryhmältä, jotka eivät pienten seikkojen vuoksi siitä luovu. Jo aikaiseminkin todettu yhteys perinnetietoisuuteen yleisemmällä tasolla heijastuu heidän asenteessaan. Monet kansanmusiikkiorientoituneista ovat suuntautuneet aikaisemmin muihin musiikinlajeihin, ja päätyneet kansanmusiikin pariin orientaatiokriisin kautta. Koska nykyinen orientaatio on tarjonnut heille jotakin sellaista, mitä he eivät aikaisemmista erityisorientaation kohteista saaneet, on sitoutuminen tähän erityisorientaatioon vahvaa.

"...menin musiikkiopistoon n. 11-vuotiaana, minulle ehdotettiin viulua tai pianoa, mutta aloitin kuitenkin syksyllä soittamaan haitaria...teorian takia lopetin musiikkiopiston 15-vuotiaana, nyt soittelen omaksi ilokseni, mutta palaisin kyllä takaisin mus. Kouluun jos teoria ei olisi pakollista..." Henkilö n:o 10.

"...viulunsoiton aloitin 6-vuotiaana. Silloinen esikuva oli isovelji, joka myös soitti viulua. Konservatoriossa soitin viulua 12 vuotta. Syy konservatorion lopettamiseen oli se, että en halunnut musiikista ammattia. Kansanmusiikkiharrastus sai luontevasti alkunsa kansantanssiharrastuksen myötä..." Henkilö n:o 19.

"...musiikkiopistoon pääsin toisella yrittämällä....soitin viulua 4 vuotta ja vaihdoin alttoviuluun, jota soitin aktiivisesti 5 vuotta...kiinnostus kansanmusiikkiin ja kansanlauluun on kasvanut jatkuvasti ja kehittyminen sillä saralla kiinnostaa erityisesti tällä hetkellä...rutiinisoittamisesta olen päättänyt omaksi iloksi soittamiseen ja hyvän mielen tuottamiseen itselle ja muille soittamisen ja laulamisen kautta...tavoitteita esim. kurssitutkintojen suorittamisen suhteen ei nyt juurikaan ole, sen sijaan kehittyminen musiikin saralla monipuolisesti kiinnostaa..." Henkilö n:o 20.

"...soitin kauan pianoa musiikkiopistossa, mutta en ollut läheskään aina tyytyväinen, koska opeteltiin vain tutkintoa varten tiettyjä kappaleita, joita jauhettiin jatkuvasti. Mitään luovaa ei pianonsoitossa mielestäni ollut. Vaihdoin laulun pääaineeksi joskus lukioaikoina. Lauloin joitakin vuosia ja suoritin tutkinnonkin sekä lauloin oopperakuorossa, mutta ei klassinen laulukaan kiinnostanut pidemmän päälle. Sekin oli mielestäni niin kaavamaisista..." Henkilö n:o 24.

Musiikkimaku

Kansanmusiikista pitäminen kaikkien ryhmien keskuudessa on melko pientä eri ikäkausina, ja kokonaisuutena ottaen liikkuu noin viiden prosentin tietämällä. Kansanmusiikkia soitetaan vastaajien ilmoituksen mukaan hiukan useammin kuin kuunnellaan.

Kansanmusiikkiorientoituneet kuuntelivat lastenlauluja muita ryhmiä huomattavasti useammin. Niin ikään perinteinen tanssi ja iskelmämusiikki oli heitä lähinnä muihin ryhmiin verrattuna, mutta rockgenre yleisesti ottaen torjuttiin kautta linjan. Jonkin verran tilannetta selittää kansanmusiikkiorientoituneiden muita ryhmiä korkeampi keski-ikä: kansanmusiikki, tanssi- ja iskelmämusiikki olivat vanhemman ikäpolven nuoruuden ajan nuorisomusiikkia. Kansanmusiikkiorientoituneiden joukossa on kuitenkin myös nuoria vastaajia, jotka ilmoittavat radikaalisti kuuntelevansa myös teknoa, jopa muita ryhmiä useammin. Kansanmusiikkiorientoituneet

katsovat että heidän musiikkimakunsa ei ilmennä luovaa asennetta yhtä usein kuin muut ryhmät. Heidän mielestään muusikolla tulisi olla myös oikea työ.

Afro-amerikkalaiseen musiikkiin suhtautumisessa ovat kansanmusiikkiorientoituneet hiukan häilyväisiä. Klassinen rock and roll miellyttää jonkin verran, mutta The Beatlesin "Nowhere man" ei ollenkaan. Countryrock sekä viihteellinen vanhahko sinatra-tyyli miellyttävät jossain määrin, sen sijaan hevi tai purukumipop-tyyli eivät viehätä lainkaan. Abban ainoa testissä ollut kappale "Take a chance on me" oli kansanmusiikkiorientoituneiden parissa muita ryhmiä suosituimpi. Selkeä blues ei heitä miellytä sen kummemmin kuin big band -tyylikään. Yllättävää kyllä eräät modernin jazzin näytteet ovat kansanmusiikkiorientoituneiden mieleen ryhmistä jopa eniten. Miles Davisin "Venus de Milo" ja Modern Jazz Quartetin "Sketch" sekä Keith Jarrettin tyyli olivat kansanmusiikkiorientoituneille mieleen. Muihin ryhmiin verrattuna kansanmusiikkiorientoituneet eivät afroamerikkalaisesta musiikista yleisesti ottaen pidä. Ainoastaan hevarit ja punkkarit pitivät testin valikoimasta heitä vähemmän. Useimmat erilaiset luokitteluperusteet eivät pitämisyjärjestystä heidän kohdallaan muuttaneet. Nopeista ja aggressiivisista kappaleista kansanmusiikkiorientoituneet pitivät ryhmistä vähiten.

Klassis-vihteellisen musiikin saralla laulettu musiikki tuntuu vetoavan kansanmusiikkiorientoituneisiin. Oopperoiden ja operettien -ariat ja laulut ovat kansanmusiikkiorientoituneiden mieleen muita ryhmiä enemmän. Myös liedit sekä kuoromusiikki miellyttää heitä, joiltakin osin jopa modernin musiikin teokset. Yleisellä tasolla eri aikojen orkesteriteokset eivät erityisemmin kansanmusiikkiorientoituneita miellytä. Ryhmien välisessä vertailussa kansanmusiikkiorientoituneet sijoittuvat pitämisyjärjestyksessä neljänneksi. Jaottelussa taiteelliseen ja viihteelliseen musiikkiin on kansanmusiikkiorientoituneiden kohdalla suuri ero. Viihteellisistä kappaleista he pitivät ryhmistä kaikkein eniten, kun taas taiteellisista kappaleista pitämisessä he olivat vasta sijalla viisi. Jaottelussa modernimpaan ja vanhempaan musiikkiin he osoittivat pitävänsä enemmän vanhemmasta taidemusiikista kuin modernimmasta.

Kansallis-perinteinen musiikki on kansanmusiikkiorientoituneiden ominta aluetta. Yhtä hyvin nykyiskelmä kuin perinteinen tanssimusiikkikin ovat kansanmusiikkiorientoituneiden joukolle kaikista ryhmistä suosituimpia. Ainoastaan käännoiskelmät tai pop-laulut sekä gospelhenkiset laulemat eivät heitä miellytä. Kaikkien ryhmien vertailussa kansanmusiikkiorientoituneet pitivät suomalais-kansallisesta musiikista ylivoimaisesti eniten. Koko kuuntelutesti myös asetettiin kyseenalaiseksi joidenkin vastaajien kommentteissa:

"...musiikkiahan emme voi oikein näin arvostella, sillä jokaisella on oma makunsa ja tulkinnan kieli. Musiikki on kansainvälinen yhteinen kieli maapallollamme menemme sitten itään tai länteen, etelään tai pohjoiseen niin ei ole sellaista kolkkaa maapallollamme ole jotta ie toisiamme pystyisi ymmärtämään..." Henkilö n:o 23.

Musiikkikäsitys

Kansanmusiikkiorientoituneet torjuvat voimakkaasti kaiken rockgenreen liittyvän. Väittämistä voi myös päätellä hieman vanhanaikaista suhtautumista miesten ja naisten toimintaan musiikin kentällä, vaikka nimenomaan kansanmusiikin piirissä he katsovat tasa-arvon toteutuvan selkeästi.

Kansojen musiikin uusi tuleminen maailmanmusiikin muodossa on kansanmusiikkiorientoituneiden mielestä parasta mitä viime vuosina on tapahtunut. He suuntautuvat voimakkaasti nimenomaan kansallis-perinteisten musiikkisuuntauksien

pariin. Määräävänä tekijänä näyttää musiikkimakutestin perusteella olevan ensinnäkin kieli: kansanmusiikkiorientoituneet näyttävät pitävän kaikesta suomeksi laulettu musiikista paitsi julistavista gospelkappaleista. Seuraavaksi määräävin tekijä heille on itse laulaminen: kansanmusiikkiorientoituneet pitävät mistä tahansa laulettu musiikista enemmän kuin instrumentaalista. Musiikin aggressiivisuus on niin ikään erotteleva tekijä: kansanmusiikkiorientoituneet pitävät enemmän rauhallisesta kuin aggressiivisesta musiikista.

Pitämisjärjestyksestä muodostuu selkeä hierarkia taidemusiikkiorientoituneiden tapaan, mutta ylimmäksi sijoittuu kansallis-perinteinen musiikki, toiseksi taidemusiikki ja alimmaksi afroamerikkalainen musiikki. Kuitenkaan tämän hierarkian muodostuminen ei ole selkeän musiikillisista syistä johtuvaa vaan pikemminkin kansallisperinteisen ja kulttuuriin sidoksissa olevan elämäntavan sekä maailmankuvan muokkaamaa. Tällä perusteella katsonkin kansanmusiikkiorientoituneiden musiikkikäsitteen olevan kulttuurinen.

Musiikillinen toiminta

Pääosin kansanmusiikkiorientoituneiden musiikillinen toiminta keskittyy yhteissoittamiseen ja yksin tapahtuvaan harjoitteluun. Kansanmusiikkiorientoituneet osallistuvat mielellään kansanmusiikkifestivaaleille, mutta muiden musiikinlajien festivaalit eivät heitä kiinnosta, kaikkein vähiten jazzfestivaalit tai rockfestivaalit.

Omia kappaleita kansanmusiikkiorientoituneet tekevät kaikista ryhmistä harvimminkin. Soitetun musiikin suhteen kansanmusiikkiorientoituneet keskittyvät kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin torjuen voimakkaasti kaikki muut musiikinlajit. Saman seikan osoittaa faktorianalyysin tarkastelu kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin suuntautumisen suhteen.

Soittamastaan musiikinlajista kansanmusiikkiorientoituneet eivät ole erityisen kriittisiä, pikemminkin suhtautuminen on liberaalia. Myös musiikillisten tekijöiden suhteen kansanmusiikkiorientoituneet ovat melko neutraalisti suhtautuvia: syntyvä tunnelma ja tunnelataus yleensä, persoonallisuus ilmaisussa, virtuoosisuus ja saundit yleensä ei ole heille olennaisen tärkeitä tekijöitä. Suhtautumisessaan aggressiivisuuteen, nopeisiin tempoihin ja kovaan volyyymiin tai basson jyminäin musiikissa kansanmusiikkiorientoituneet muistuttavat taidemusiikkiorientoituneita: kummallekaan ryhmälle mainitut musiikilliset tekijät eivät ole olennaisia.

Klassiseen ja taidemusiikkiin suhtautumista mittaava faktori osoittaa, että kansanmusiikkiorientoituneet sijoittuvat asenteissaan melko lähelle rockorientaatiota torjuvuudessaan. Musiikin kuvastamat arvot eivät myöskään kansanmusiikkiorientoituneilla ole kaikkein eniten pinnalla. He eivät usko musiikin kuvastavan millaisia haluaisivat olla ja he eivät katso musiikin välittävän heille olennaisen tärkeitä arvoja.

Kansanmusiikkiorientoituneiden suhtautuminen kuulijoiden reaktioihin ei ole kovinkaan vakavaa: he soittavat usein lähinnä itselleen, joskin joukossa on vastaajia jotka ovat hyvinkin kriittisiä suhtautumisessaan kuulijoihinsa. Suhtautuminen jazzmusiikkiin ja sen edustamiin seikkoihin on kansanmusiikkiorientoituneilla kielteinen, samaa luokkaa punkkareiden kanssa, kun taas suhtautumisessaan rockmusiikkiin he ovat lähellä taidemusiikkiorientoituneiden asenteita.

Kansanmusiikkiorientoituneiden musiikillisen erityisorientaation polku

Periaatteessa kansanmusiikkiorientoituneissa on erotettavissa kahdenlaisia henkilöitä: niitä jolle kansanmusiikki on alusta saakka ollut ainoa oikea musiikkimuoto, sekä

niitä, joille kansanmusiikki on tullut tärkeäksi vasta muiden musiikkimuotojen parissa tapahtuneiden kokeilujen jälkeen tai ohessa.

Kodin ja suvun vaikutteet	
Koulun vaikutus	-> Positiivinen yleisorientaatio->
Soittotunnit (musiikkiopistossa)	-> aktiivinen harrastaminen->
Negatiiviset kokemukset	-> musiikinlajin muuttuminen->
Itseopiskelu	-> eri musiikinlajin parissa
Kurssit	
Kansalais- ja työväenopistot	
Piirit	
Yhteytoiminta	-> erityisorientaation muovautuminen->
Perinnetietoisuus	
Perinteen säilyttäminen	
Esiintymiset	
Sosiaalinen toiminta	-> erityisorientaation vahvistuminen ->
Julkaisut	
Mielihyvä	
Kaverit	
Esiintyminen	-> erityisorientaation säilyminen

Kansanmusiikkiorientaatiolle ominaista on myös rinnakkaisen orientaation olemassaolo. Perinteinen tanssimusiikki poikkeaa kansanmusiikista monilta tyyllisiltä seikoiltaan, mutta molemmilla on sekä musiikillisia että historiallisia yhteyksiä, jotka sitovat niitä toisiinsa. Syynä kansanmusiikkiorientaation säilymiseen on osittain sama kuin punkorientaatiossa: tavallisesti kompetenssin lisääntyminen on hidasta. Tämä puolestaan johtuu siitä, että tekniset tai puhtaan musiikilliset seikat eivät ole kansanmusiikissa olennaisesti tärkeitä taikka esillä. Useinkin kansanmusiikin soittaminen on myös tietoisella tai tiedostamattomalla tasolla sidoksissa perinnetietoisuuteen tai suomalaisuuteen liittyviin arvoihin. Siis vaikka pelimanni kehittyisikin musiikillisesti tai teknisesti taitavaksi muusikoksi, hänen sisällään oleva arvorakennelma ohjaa häntä erikoistumaan yhä edelleen kansanmusiikin piiriin. Nykyisin tosin on havaittavissa kansanmusiikkiperinteen pohjalta liikkeelle lähteneistä muusikoista jotka ovat laajentaneet reviiriään kansainvälisen tai etnisen musiikin piiriin hyvinkin onnistuneesti³²⁰.

Periaatteessa rinnakkaisen tai ylipäätään useamman erityisorientaation olemassaolo antaa edellytyksiä yhä uusien erityisorientaatioiden syntymiselle tarjotessaan uudenlaisia vaikutteita, jotka voivat sekoittaa hedelmällisellä tavalla toisiinsa musiikkitoiminnassa. Eräissä tapauksissa kansanmusiikkiorientoituneilla on havaittavissa pinnan alla taidemusiikkiorientoitumispiirteitä, mikä johtuu luonnollisesti joskus aloitetuista opinnoista musiikkioppilaitoksen piirissä.

6.4.9.8 Sotilasmusiikkiorientaatio

Tyypillisiä piirteitä

Sotilasmusiikkiorientoituneet ovat luonnollisesti ikärakenteeltaan homogeenistä joukkoa, nuorin 20 ja vanhin 21 vuotiaita. Yhdeksästätoista tutkitusta henkilöstä ainoastaan yksi on naispuolinen, mikä kuvastanee todellista sotilasmuusikoiden sukupuolijakaumaa. Kahta vastaajaa lukuun ottamatta sotilasmusiikkiorientoituneet ovat naimattomia.

320 Esimerkkeinä mainittakoon texmex-hanuristi Veli-Matti Järvenpää, tai maailmanlaajuista suosiota saavuttanut Maria Kalaniemi sekä Angelin työt ja Värttinä.

Kotien musiikkitoiminnan suhteen sotilasmusiikkiorientoituneet muistuttavat rockorientoituneita laulamisen, soittamisen ja kuuntelunkin osalta. Konserttikäyntien suhteen sotilasmusiikkiorientoituneiden kodit olivat kaikista ryhmistä aktiivisimpia. Sotilasmusiikkiorientoituneiden kodeissa muita ryhmiä useammin äidit kuuntelivat jazzmusiikkia.

Musiikillinen tausta ja musiikillinen maailmankuva

Lapsuudessaan sotilasmusiikkiin orientoituneet olivat muita ryhmiä useammin päiväkodissa hoidossa, ja vastaavasti muita harvemmin omassa kodissaan. Soittoharrastuksen aloittaminen on heillä tapahtunut varhain, jo noin kahdeksanvuotiaana (keskiarvo 8,05 v), ja aloitus tapahtui melko usein vanhempien toivomuksesta. Myös tovereiden musiikkiharrastuksella ja koulun opettajan kehotuksesta aloittamisella on ollut jonkin verran merkitystä heidän harrastukselleen. Omasta innostuksesta on sotilasmusiikkiorientoituneiden soittoharrastus saanut alkunsa ryhmistä jazzorientoituneiden jälkeen toiseksi harvimminkin.

"...musiikkiin kiinnostuminen tapahtui lähinnä ala-asteen musiikin oppitunneilla..." Henkilö n:o 9.

"...virikkeitä olivat kodin musikaalisuus ja instrumenttien saatavuus..." Henkilö n:o 7.

Ensimmäisen instrumenttinsa he saivat lainaksi (jazzorientoituneiden tapaan) melko usein muihin ryhmiin verrattaessa.

"...aloitin soittamisen 10-vuotiaana seurakunnan orkesterissa. Sain sieltä ilmaisia tunteja ja ilmaisen soittimen. Soittimeksi annettiin käyrätorvi, koska käyrätorvensoittajia oli niin vähän..." Henkilö n:o 11.

Soittoharrastus on kouluaikana ollut sotilasmusiikkiorientoituneille vähintäänkin yhtä tärkeää kuin koulunkäynti. Soittamisen ohella he harrastivat useimmin lukemista.

Koulun musiikkitoimintaan sotilasmusiikkiorientoituneet osallistuivat muita ryhmiä aktiivisemmin, päivittäin. Koulun musiikkitunnit eivät sotilasmusiikkiorientoituneille olleet voimakkaasti mihinkään suuntaan painottuneita sen kummemmin myönteiseen kuin kielteiseenkin suuntaan. Tässä suhteessa he muistuttavat taidemusiikkiorientoituneita, ja molemmat ryhmät ovat olleet ilmeisen kuuliaisia ja kiltejä oppilaita opettajan näkökulmasta.

"...nokkauilun helppous hämmästytti ja innosti minua koulussa. Kaverin soitto kaupunginorkesterissa vaikutti niin hyödyllä meiningiltä, että päätin tulla muusikoksi..." Henkilö n:o 2. (sotilasmusiikkiorientaatio)

Kouluaikainen mielimusiikki on sotilasmusiikkiorientoituneilla ollut muita ryhmiä useammin jazzia. Voimakkaimmin he torjuivat lastenlauluja, iskelmiä sekä kansanmusiikkia. Taidemusiikkiin suhtautuminen vaikuttaa myönteiseltä, mutta ei yhtä innokkaasti kuin jazzin suhteen.

Kouluaikaiseen mielimusiikkiin suhtautuivat opettajat myönteisesti, vanhemmat neutraalisti, mutta toverit negatiivisesti.

"...muut kaverit harrastivat urheilua, minä musiikkia. Klassinen musiikki oli luonnollinen vaihtoehto..." Henkilö n:o 9.

Sotilasmusiikkiorientoituneiden soiton opinnot olivat taidemusiikkiorientoituneiden

ohella kouluaikaisen musiikkitoiminnan tärkeä osa kuorotoiminnan lisäksi. Mieliaineita kouluaikana olivat heille matemaattiset aineet muita ryhmiä useammin.

Soittoharrastuksen kannalta erittäin merkitykselliseksi sotilasmusiikkiorientoituneet katsovat opiskelupaikan saamisen, mikä onkin luonnollista: tutkimushenkilöt rekrytoitiin Lahden sotilasmusiikkikoulusta. Muu soiton- ja musiikinteorian opiskelu tapahtui taidemusiikkiorientoituneiden tapaan pääosin musiikkiopistojen piirissä, joskin yksityistunneilla saatu soitonopetus on sotilasmuusikoilla muihin ryhmiin verrattaessa korostunut.

Harrastuksensa aikana sotilasmusiikkiorientoituneet ovat soittaneet lähinnä taidemusiikkia, jazzmusiikkia ja hieman viihdettä. Vähiten he ovat soittaneet perinteistä tanssimusiikkia tai eri rockgenreihin kuuluvia musiikintyyplejä. Lapsuudenaikaisessa musiikkimaussa havaitaan kiinnostusta taidemusiikin suuntaan, mikä ilmiselvästi johtuu opiskelusta musiikkiopistossa sekä yksityisopetuksessa. Hieman vanhemmalla iällä heidän kiinnostuksensa kohdistuu enemmän jazzmusiikin pariin sekä uudempaan afro-amerikkalaiseen musiikkiin ja sen tyyliin (esim. funky).

Sama tendenssi näkyy mieluiten soitetun musiikin lajeissa: jazzmusiikki, taidemusiikki, lattari, soul sekä funky edustavat sotilasmusiikkiorientoituneiden kiinnostuksen alueita. Luettelo kuvastaa melko hyvin sotilasmusiikin kirjoa, joskin marssit ja yleisesti ottaen puhallinorkesterien ohjelmistoon kuuluvat kappaleet näyttävät siitä puuttuvan. Toisaalta nykyisin sotilasmusiikki hyvin usein sovitetaan ihan uusimpien virtauksien mukaiseksi ellei erityisesti tavoitella entsaikojen soittokuntatunnelmaa, mikä sekin kuuluu sotilasmusiikin piiriin luonnollisella tavalla.

"... olen soittanut innolla kaikenlaista eteen tullutta musiikkia, harrastan useita soittimia...pyrin saamaan aina hyvät "vibat" soittamisesta..." Henkilö n:o 3

Sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat kansanmusiikkiin melko neutraalisti, taidemusiikkiorientoituneiden tapaan, kuitenkin torjuen mieluummin kuin hyväksyen. Taidemusiikkiorientoituneiden kohdalla kansanmusiikin torjunta on kiihkeämpää kuin sotilasmuusikoilla, vaikka nämä katsovatkin kansanmusiikin edustavan maalaisuutta musiikissa muita ryhmiä useammin. He myös katsovat ettei kansantanssi ilmennä kansamme olemusta parhaiten.

Kriittisyydessä musiikkivalintoja kohtaan he ovat hyvin lähellä jazzorientoituneita. Musiikin aggressiivisuuteen he suhtautuvat melko samaan tapaan jazz- ja gospelorientoituneiden kanssa: se ei suuremmin miellytä. Sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikillinen intressi on selkeästi jazzin ja taidemusiikin piiriin painottuva.

Musiikki välittää jossain määrin sotilasmusiikkiorientoituneille tärkeitä arvoja. Gospelmusiikkiin he suhtautuvat melko neutraalisti, melko samalla tavalla kuin kansanmusiikkiorientoituneet. Heille kuulijoiden reagointi soittamiseen ei merkitse kovinkaan paljoa. Musiikillisten elementtien tärkeyden suhteen sotilasmusiikkiin orientoituneet jakautuvat melko heterogeenisesti kansanmusiikkiorientoituneiden tapaan, kuitenkin painopiste on lievästi rytmin ja melodianmerkityksen painottumisessa heitä enemmän. Sotilasmusiikkiorientoituneiden suhtautuminen jazzmusiikkiin on jazzorientoituneiden jälkeen toiseksi myönteisin. Myös rockmusiikkiin liitettyjen väitteiden suhteen he ovat myönteisiä miltei punkkareiden tapaan. Laulujen sanoitusten merkitykseen sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat taidemusiikkiorientoituneiden tapaan melko kielteisesti.

"...olen löytänyt syvän yhteyden musiikista omaan sieluelämäni. Musiikki ja soittaminen antavat minulle jonkinlaisen tyydytyksen, jota en voi muualla kokea..." Henkilö n:o 8.

Heviin sotilasmusiikkiorientoituneiden suhtautuminen on lähellä jazzorientoituneita sekä rockorientoituneita, myönteisenpuoleinen lähellä neutraalia.

Musiikkiminä

Musiikkiminältään sotilasmusiikkiorientoituneet ovat musiikkiminätestin perusteella kaikista ryhmistä vahvimpia: heidän joukossaan ei ole yhtään heikon musiikkiminän omaavaa henkilöä. Selittäväna tekijänä voisi pitää heidän selviytymistään vaativista sotilasmusiikkikoulun pääsykokeista aloittamaan opintonsa. Valikoituminen mainittuiden kokeiden kautta lienee omiaan vahvistamaan käsitystä omasta hyvästä selviytymisestä musiikin alueella.

"...kehityin nopeasti, paljon erilaista musiikillista toimintaa...tärkeää on aina ollut oma kiinnostukseni tietyntylaiseen musiikkiin. Peruslähtökohta on, että nautin, mutta kaikkea muutakin on tehtävä "leipänsä" eteen..." Henkilö n:o 7.

Väittämien perusteella laaditun summamuuttuja-analyysin mukaan sotilasmusiikkiorientoituneet sijoittuvat kolmanneksi korkeimmalle sijalle "itseluottamus ja usko omaan musiikilliseen osaamiseen" muuttujalla mitattuna muihin ryhmiin verrattaessa.

"...aloin soittaa arvoellen soittamisen voivan olla hauskaa, tai lähinnä mielenkiinnosta soittamisen teknistä puolta kohtaan. Varsinaisia idoleita en koe itselläni koskaan olleen, en halua olla kuin joku muu, haluan olla itseni. Opiskelen muusikon ammattiin tällä hetkellä..." Henkilö n:o 14.

Yksittäisen väittämän perusteella sotilasmusiikkiorientoituneet ovat toiseksi itsevarmimpia vastaajista.

"...olen mielestäni kehittänyt soittamisessani suhteellisen nopeasti huolimatta murrosiän motivaationlaskusta..." Henkilö n:o 15.

Suhtautuminen muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan

Sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat lakeihin ja asetuksiin sekä sääntöjen noudattamiseen kunnioittavasti, joskaan eivät yhtä kiihkeästi kuin gospelorientoituneet tai kansanmusiikkiorientoituneet. Sotilasmusiikkiin orientoituneiden mielestä ei ole tärkeää kapinoida auktoriteetteja vastaan. He katsovat muita ryhmiä useammin tasa-arvon toteutuvan suomalaisessa yhteiskunnassa. Sotilasmusiikkiin orientoituneiden mielestä on oikein että bändisoitto on mieluummin poikien hommaa kuin tyttöjen. Myöskään heidän mielestään ei ole tytöille sopivaa riehua esiintymislavoilla.

Sotilasmusiikkiin orientoituneet ilmoittavat muita ryhmiä useammin, että heidän elämänsä on myrskyisää. Kaikista ryhmistä harvimmin he haluavat pitää asiansa järjestyksessä. Sotilasmusiikkiorientoituneet käyvät ryhmistä tiheimmin elokuvissa, mikä osittain johtune heidän elämäntilanteestaan iltalomineen.

Sotilasmusiikkiin orientoituneet ilmoittavat ryhmistä useimmin uskovansa evoluutioteoriaan poiketen jyrkästi gospelorientoituneiden näkemyksestä. He ilmoittavat etteivät ole kiinnostuneet hengellisistä ja henkisistä asioista. Myös gospelorientoituneista poiketen he harvimmin ilmoittavat pyrkivänsä sisäiseen tasapainoon. Sotilasmusiikkiorientoituneet eivät ole huolestuneita maapallon nykytilanteesta yhtä usein kuin muut orientaatioryhmät. Myöskään muihin ryhmiin verrattuna useimmin heidän näkemyksensä mukaan ihminen ei ole vastuussa

luonnosta.

Sotilasmusiikkiin orientoituneiden näkemyksen mukaan luovuus ei ole ihmisen tärkein voimavara. Tässä ajatuksessa he poikkeavat eniten taidemusiikkiorientoituneiden näkemyksestä. Rock-elämäntapaan he suhtautuvat jazzorientoituneiden tapaan melko positiivisesti tehden näin selvän eron taidemusiikkiorientoituneisiin. He eivät ole erityisen idealistisia suhtautumisessaan keikkaelämään.

Suhtautumisessaan perinteeseen, perheeseen ja yhteiskuntaan sotilasmusiikkiorientoituneet ovat yllättävän kielteisiä, ja armeijaa käsittelevistä väitteistäkin laaditulla sumamuuttujalla mitattuna he ovat vain keskipaikkeilla myönteisesti suhtautuvien joukossa. Sotilasmusiikkiin orientoituneet eivät koe politiikkaa erityisen tärkeäksi kuten eivät myöskään avioliittoa, johon liitettuihin arvoihin he suhtautuvat melko neutraalilla tavalla taidemusiikkiorientoituneiden tapaan. Kuitenkin heidän mielestään naispresidentti ja naisten aseellinen palvelus ovat hyväksyttäviä asioita. Muihin ihmisiin sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat muita ryhmiä ennakkoluuloisemmin ja jyrkemmin.

Sotilasmusiikkiorientoituneiden ajatusmaailmassa terveydellä ja elämän tasapainolla ei ole kovinkaan suurta merkitystä: he sijoittuvat heti hevareiden ja punkkareiden jälkeen seuraaviksi näiden seikkojen hyljeksimisellä mitattuna. Seikka voi olla yhteydessä vastaajien ikään: koska kaikki sotilasmusiikkiorientoituneet ovat noin kaksikymmenvuotiaita ja fyysisesti terveiksi todettuja, heillä ei liene paljoakaan syytä miettiä terveysseikkoja tuossa elämänvaiheessaan.

Motivaatioperusta

Sotilasmusiikkiorientoituneiden motivaatio perustuu hyvin pitkälti oppimiseen keskittyviin seikkoihin: luonnollisesti he haluavat oppia jopa ammatilliselle tasolle johtavan sotilasmusiikkokoulutuksen edellyttämät asiat. Muita ryhmiä heikompi merkitys heille on yhteytoimintaan liittyvillä seikoilla. Sotilasmusiikkiorientoituneiden selkeä tavoite on tulla ammattimuusikoksi. Tässä suhteessa he ovat lähellä taidemusiikkiorientoituneita. Keikkabändiin pääseminen ei sotilasmusiikkiorientoituneita erityisemmin kiinnosta. Myöskään oman materiaalin tuottaminen ei ole heille olennaisen tärkeää. Sotilasmusiikkiorientoituneet harjoittelevat ryhmistä toiseksi eniten taidemusiikkiorientoituneiden jälkeen.

Tavoitteisiin pääsemisen kannalta sotilasmusiikkiorientoituneet pitävät hieman muita useammin sosiaalisia taitoja tärkeinä. Kavereihin tutustuminen on heille muita ryhmiä tärkeämpää soittamisessa. Esiintyminen on heille kohtalaisen tärkeä motivaatiolähde. Vanhempien kannustus on heille ollut muita ryhmiä useammin merkityksellistä soittoharrastuksen kannalta.

Musiikillisista ilmiöistä sotilasmusiikkiorientoituneisiin ovat eniten vaikuttaneet free-jazztyyli sekä Uuden musiikin orkesteri UMO. Torjunta kohdistuu voimakkaimmin punkkiin, Abbaan ja suomirockin syntymiseen, joilla siis ei heidän harrastuksensa kannalta ole ollut merkitystä juurikaan. Sotilasmusiikkiorientoituneet ovat muita ryhmiä useammin harkinneet soittamisen kokonaan lopettamista. Henkilökohtaisista ominaisuuksista sotilasmusiikkiorientoituneet arvostavat eniten dynaamista ja sivistynyttä. "Pehmeä" on ominaisuus, jonka he torjuvat voimakkaimmin.

Orientaatiokriisit

Sotilasmusiikkiorientoituneiden parissa lopettamismietteet ovat olleet kaikkein voimakkaimpia: peräti yli puolet vastaajista on miettinyt lopettamista (60%), mikä on

muihin ryhmiin verrattuna erittäin paljon (tilastollisesti merkitsevä ero: std. Res. 2,2, Khin neliö $p=0,022$). Musiikkimaun muuttuminen on vaikuttanut sotilasmusiikkiorientoituneiden soittaman musiikinlajin muuttumiseen noin joka kolmannen vastaajan kohdalla (35%). Muihin ryhmiin verrattuna määrä edustaa keskivertoa vaikutusta. Hieman harvemmin on elämänasenteen muuttuminen ollut vaikuttavana tekijänä (30%). Joka viides (20%) sotilasmusiikkiorientoitunut katsoo soittamansa musiikinlajin muuttumiseen vaikuttaneen hänen maailmankuvansa muuttumisen. Hieman harvemmin (15%) on elämäntilanteen muutos vaikuttanut soitettuun musiikinlajiin. Hengellinen vakaumus, opettajan vaihtuminen, toveripiiriin vaihtuminen tai instrumentin vaihtuminen eivät ole vaikuttaneet juurikaan sotilasmusiikkiorientoituneiden soittaman musiikin muutoksiin.

Sen sijaan taidon kehittymisellä näyttää olleen seikkaan yhteyttä: kolme viidesosaa (60%) vastaajista ilmoittaa taidon kehittymisen vaikuttaneen soitettuun musiikinlajin muuttumiseen, mikä on muihin ryhmiin verrattuna kaikista suurin määrä. Sotilasmusiikkiorientoituneiden taustat ovat monipuoliset, heissä on sekä bändimuusikkoja, että puhtaasti klassiselle puolelle soittoaan painottaneita. Monille heistä ammatti on päämäärä, mutta joukossa on pitkälle ehtineitä harrastajia, jotka aikovat säilyttää soittamisen harrastuksenomaisena.

"...musiikkiopistossa sain loistavan opettajan ja jonkin verran menestystä, joka tietysti kannusti. Pääsin Sibelius-akatemian nuoriso-osastolle. Vuoden kuluttua tulin sairaaksi ja minut leikattiin ennen pääsykokeita. En tietystikään päässyt sisään, ja soittointoni loppui. Musiikkiopistossa ei soiteta kuin klassista. Joskus musiikki oli todella tärkeä, nyt vähemmän. Ei oikeastaan mitään tietoa toiveista tai näkymistä..." Henkilö n:o 2.

"...kehityin nopeasti -> paljon erilaista musiikkitoimintaa. Koska olen tehnyt jo kauan musiikkia tosissani on siihen mahtunut vaiheita laidasta laitaan: riemua, onnistumisia, epäonnistumisia, turhautumista, kyllästymistä, uusia virikkeitä jne..." Henkilö n:o 7.

"...musiikkiopistoon tultuani soitin periaatteessa mitä minulle eteen tuotiin, yleensä siis klassisia etydejä. Musiikki on tällä hetkellä minulle todella tärkeää, aionkin opiskella itseni muusikoksi. Alkuaikoina en edes tullut ajatelleeksi ammattilaisuutta, mutta opettajani kannustuksella - vaikeidenkin aikojen yli- olen löytänyt syvään yhteyden musiikista sielunelämäni. Musiikki ja soittaminen antavat minulle jonkinlaisen tyydytyksen, jota en muualla voi kokea." Henkilö n:o 8.

"...olen soittanut huilua kymmenen vuotta ja piccoloa n. 4 vuotta...olen mielestäni kehittänyt soittamisessa suht. nopeasti huolimatta murrosiän motivaation laskusta. Toivon pääseväni asepalveluksen jälkeen johonkin sotilassoittokuntaan soittamaan, mutta jos se ei ole mahdollista jää soittaminen luultavasti harrastuksen asteelle..." Henkilö n:o 15.

Musiikkimaku

"...musiikkimakuuni on vaikuttanut auktoriteeteiksi kokemani ja arvostamani henkilöt, joiden kautta olen tullut tuntemaan uusia ilmiöitä jotka ovat miellyttäneet minua..." Henkilö n:o 5.

Afro-amerikkalaiseen musiikkiin sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat yleisesti ottaen myönteisesti. Kielteisimmin he suhtautuvat glitterrock -tyyliin. Klassisen rock and rollin suhteen heidän suhtautumisensa on ryhmien keskivaiheilla. Countryrock sekä hevi miellyttävät jonkin melko paljon. Etnovaikutteinen latinorock (Santanen tyyliin) miellyttää sotilasmusiikkiorientoituneita ryhmistä kaikkein eniten. Sen sijaan disco ja punk ovat lievästi torjuttuja. Soul ja bluestyyli jäävät neutraalin suhtautumisen alueelle. Sen sijaan tekno miellyttää selvästi. Viihteellinen ja vanha jazzmusiikki jäävät vähemmän pidetyiksi, sen sijaan modernimmasta jazzista sotilasmusiikkiorientoituneet selvästi pitävät enemmän.

Ryhmiä kesken verrattuna sotilasmusiikkiorientoituneet pitävät afroamerikkalaisesta musiikista neljänneksi eniten, suunnilleen samalla tasolla taidemusiikkiin orientoituneiden kanssa. Jazzmusiikista he pitävät ryhmistä toiseksi eniten. Jaoteltaessa jazztyylejä vanhoihin ja uudempiin havaitaan, että uudemmasta jazzista sotilasmusiikkiorientoituneet pitävät erityisen paljon, vanhemmasta eivät juurikaan. He pitävät hieman enemmän nopeista aggressiivisista kappaleista kuin hitaista ja rauhallisista sijoittuen kummankin kohdalla keskipaikkeille ryhmiä. Traditioista musta musiikki-traditio on lähempänä sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikkimakua kuin valkoiseen traditioon lukeutuva tyyli.

Taiteellis-vihteelliseen musiikkiin sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat pitkälti samaan tapaan kuin afroamerikkalaiseenkin. Ooppera- ja operettiaariat eivät erityisemmin miellytä heitä, sen sijaan modernimpi instrumentaalimusiikki sekä erityisesti moderni kuoromusiikki ovat pidettyjä. Myös klassiset sinfoniat sekä romantiikan ajan instrumentaalimusiikki miellyttävät jonkin verran sotilasmusiikkiorientoituneita. Vokaalipolyfonia miellyttää jossain määrin, kun taas antiikin aaria sekä lied-tyyppinen musiikki ei suuresti miellytä sotilasmusiikkiorientoituneita.

Kaikkien ryhmien vertailussa koko taidemusiikkisektorin suhteen sotilasmusiikkiorientoituneet ovat neljänneksi alimpana pitämisjärjestyksessä. Taiteellinen-vihteellinen -akselilla sotilasmusiikkiorientoituneet pitävät enemmän taiteellisesta kuin vihteellisestä. Modernista musiikista he pitävät hiukan enemmän kuin vanhemmasta taidemusiikista. Tämän vuosisadan säveltäjät Satie ja Sibelius miellyttävät heitä kolmanneksi eniten.

Kansallis-perinteinen musiikki torjutaan melko selkeällä tavalla. Ainoastaan muutama kappale koettiin miellyttäväksi sotilasmusiikkiin orientoituneiden joukossa. Matti ja Teppo, Angelin työt sekä Jaakko Löytty miellyttivät. Erityisen vastenmielisinä sotilasmusiikkiorientoituneet pitivät Hortto Kaalon, Mikko Perkoilan ja Vilperin perikunnan kappaleita. Kaikkien ryhmien vertailussa sotilasmusiikkiorientoituneet pitävät yleisesti kansallis-perinteisestä musiikista neljänneksi vähiten ennen taidehevi- ja punkorientoituneita. Jaoteltaessa vanhempaan ja uudempaan vaihtuu järjestys vielä huonommaksi.

Musiikkikäsitys

Sotilasmusiikkiorientoituneiden taustalla on taidemusiikkiin painottuneita musiikkiopintoja ja kyselyn tekohetkelläkin he opiskelivat musiikinteoriaa ja taidemusiikin alueella opiskeltavia aineita. Musiikkimakutestauksen mukaan he eivät kuitenkaan muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta pitäneet näytekappaleista, vaan sijoittuivat pitämisjärjestyksessä mieluummin keskipaikkeille. Sen sijaan afroamerikkalaisen musiikin saralla heidän orientaationsa kohdistui nykyaikaiseen funk-tekno- tai lattarityyppiseen musiikkiin mieluummin kuin vanhempaan klassiseen rock and rolliin. Jazzin piirissä cool, ja electric jazz ajoivat muiden tyylien edelle. Taidemusiikin alueella ainoastaan huippumoderni kuoromusiikki oli suosituinta kaikista ryhmistä. Kansallis-perinteisessä musiikissa Matti ja Teppo sekä Jaakko Löytty miellyttivät sotilasmusiikkiorientoituneita. Yhteyttä mainittujen väliltä on hankala löytää.

Torjuttuja musiikinlajeja tarkasteltaessa huomaa samaa epäjohtonmukaisuutta: Hallikaisen kappale torjutaan, vaikka se musiikillisesti ja tyyliiltään sijoittuu hyvin lähelle Mattia ja Teppoa. Hortto Kaalon kappale torjutaan, vaikka siinä on etnisiä elementtejä kuten Angelin tyttöjen ja Santanankin kappaleessa.

Voisi olettaa, että sotilasmusiikkiorientoituneiden taustalla on musiikkioppilai-

toksista hankittu käsitys taidemusiikista ja sen soittamisesta. Kyselyn tekemishetkellä he kuitenkin ovat selkeästi suuntautuneet muun tyyppiseen musiikkiin, mikä näkyy musiikkimakutestin tuloksissa. Väittämien perusteella sotilasmusiikkiorientaatio kuitenkin sisältää paljon taidemusiikin elementtejä. He ilmoittavat pitävänsä jazz-musiikista, mutta samalla pitäneensä taidemusiikista jo lapsena. He myös käyvät taidemusiikkikonserteissa usein, vaikka katsovatkin jazzin edustavan älyllisyyttä musiikissa.

Jonkinasteista intressiä sukupuolta sivuaviin kysymyksiin on havaittavissa: sotilasmusiikkiorientoituneet katsovat, että naisille sopii hevimusiikin soittaminen, mutta toisaalta he torjuvat samaan aikaan tyttöjen riehumisen esiintymislavalla. Kuitenkin he toteavat, että naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti. Rockia koskeviin väittämiin sotilasmusiikkiorientoituneet suhtautuvat neutraalisti ottamatta kantaa puoleen tai toiseenkaan. Sotilasmusiikkiorientoituneet luottavat omaan musiikilliseen osaamiseensa vahvasti.

Edellisen perusteella muodostuu vaikutelma sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikkikäsituksesta: väittämien perusteella taidemusiikki on merkityksestä, musiikkimakutestin perusteella ei ole. Väittämien perusteella jazzmusiikki on tärkeintä, musiikkimakutestin perusteella ei kuitenkaan näin ole. Ja vaikka väittämien perusteella kansanmusiikki ja perinteinen tanssimusiikki torjuttiinkin, osoittaa musiikkimakutesti eräiltä osin niistäkin pidetyn. Jos sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikkikäsitystä pyrkii jotenkin luokittelemaan, lienee autonominen musiikkikäsitys lähinnä totuutta.

Musiikillinen toiminta

Sotilasmusiikkiin orientoituneet ovat aktiivisia festivaaleilla kävijöitä, muita ryhmiä useammin he ovat ilmoituksensa mukaan käyneet Porin jazzfestivaaleilla, Imatran Big Band -festivaaleilla, gospelfestivaaleilla, Lahden urkuviikoilla sekä jonkin verran Retretin konserteissa. Muita harvemmin he ilmoittavat käyneensä Joensuun laulujuhlilla. Kyseisen tuloksen kohdalla täytyy muistaa, että heidän opinahjonsa sijaitsee Lahdessa, mikä selittää urkuviikoille osallistumisen tiheyden. Muilta osin tulokset kuvastanevat luotettavalla tavalla sotilasmusiikkiorientoituneiden moniulotteista musiikillista intressipiiriä.

Omien kappaleiden tekemisen suhteen he sijoittuvat ryhmien häntäpään yhdessä taidemusiikkiorientoituneiden ja kansanmusiikkiorientoituneiden kanssa. Luovalla puolella ei sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikkitoiminnalla ole siis suurta painopistettä. Heille soittamisessa tärkeintä on itseilmaisu ja mielihyvä sekä muita ryhmiä useammin estetiikkaan liittyvät seikat ja älylliset haasteet. Sotilasmusiikkiin orientoituneille soittamisella on myös terapeuttista merkitystä.

Sotilasmusiikkiorientoituneiden erityisorientaatiopolku

Sotilasmusiikkiorientoituneet ovat ryhmistä ehkä taidemusiikkiorientoituneita lukuun ottamatta homogeenisin ryhmä. Tämä on luonnollista ottaen huomioon heidän opinahjonsa, joka oli tutkimuksen tekohetkellä Lahden sotilasmusiikkikoulu.

Kodin vaikutteet

Koulun vaikutteet

Toverien vaikutteet

Soittotunnit

Musiikkiopisto

-> Positiivinen yleisorientaatio->

-> Aktiivinen harrastaminen->

Musiikkimaku		
Erilaiset yhtyeet	->	Erityisorientaation muovautuminen->
Menestys opinnoissa		
Monet erilaiset musiikilliset intressit		
Musiikkimaku	->	Erityisorientaation vahvistuminen ja laajentuminen->
Konservatorio-opinnot	->	
Sotilasmusiikkikoulu ->		Ammatilliset päämäärät
		Taidemusiikkiorientaatio ohessa
		Jazzorientaatio
		(piilevänä rockorientaatio)

Sotilasmusiikkiorientoituneiden musiikillinen polku on ollut kutakuinkin taidemusiikkiorientoituneita muistuttava, mutta monipuolisempi ja se sisältää monimuotoisempaa musiikillista toimintaa kuin taidemusiikkiorientoituneiden musiikkihistoria. Suhtautumiseltaan sotilasmusiikkiorientoituneet ovat liberaaleja, eivätkä helposti rakenna musiikillisia raja-aitoja ympärilleen, mikä lienee osittain heidän saamansa koulutuksen ansiota. Monet heistä suunnittelevat musiikista itselleen ammattia, ja heillä onkin usein toiveena päästä soittamaan hyvien ammattimuusikoiden kanssa. Sotilasmusiikkiorientoituneet ovat vahvoja ja itseensä uskovia muusikoita, jotka monipuolisesti pyrkivät kehittämään itseään. Sotilasmusiikkiorientaatio poikkeaa taidemusiikkiorientaatiosta lähinnä juuri laaja-alaisuutensa ja monipuolisuutensa ansiosta. Musiikkiminän vahvuus selittyy nimenomaan monipuolisen musiikkitoiminnan kautta. Taidemusiikkiorientoituneihin verrattuna sotilasmuusikot ovat käyneet samantyyppisissä pääsykokeissa, joten niiden läpäiseminen ei tunnu uskottavalta selitykseltä vahvalle minäkuvulle. Syynä minäkuvan vahvuuteen saattaa luonnollisesti olla sotilasmusiikkikoulussa annettava muu sotilaskoulutus kaikkineen.

IV YHTEENVETO JA POHDINTA

7 TUTKIMUKSESSA KÄYTETTYJEN MENETELMIEN JA TULOKSIEN ARVIOINTIA

Menetelmä

Tässä tutkimuksessa käytetty pääosin tilastolliseen analyysiin perustuva menetelmä kyselylomakkeella tapahtuvine tiedonhankintoineen ja musiikkimakutestauksineen soveltuu melko hyvin suurehkon henkilökunnan analyysiin. Kun vielä tutkittavien joukosta on poimittu haastateltavia henkilöitä, on luotettavuutta saatu lisää. Henkilömäärä osoittautui riittävän suureksi johtopäätelmien tekemistä ajatellen. Käytetyt tilastolliset analyysit osoittivat tutkimushenkilöryhmien väliltä eroavuuksia, joiden selittäminen taustalle valittujen teoreettisten lähtökohtien valossa onnistui kohtalaisen uskottavasti. Vaikka tämänkaltaista tilastollista lähestymistapaa ei kovin usein musiikkikasvatuksen tai musiikkitieteen tutkimuksissa nykyisin näe, ei syy liene itse tilastollisten menetelmien heikkous vaan pikemminkin niiden edellyttämän suurehkon tutkimushenkilömäärän hankkimiseen tai itse menetelmiin käyttöön liittyvien teknisten seikkojen hallinnan edellyttämä työmäärä.

Monimenetelmäinen tiedonhankinta on monessa yhteydessä osoittautunut hyödylliseksi, niin myös tämän tutkimuksen yhteydessä. Tutkittavien itsensä kirjoittamat esseet tarjosivat paljon hyödyllistä tietoa tilastollisen tiedon lisäksi. Niin ikään haastattelujen antama persoonakohtainen täydennys antoi mielenkiintoista lisäväriä eräisiin tutkimuksen kohtiin.

Tutkimushenkilöt

Harkinnanvaraisen näytteen käyttämiseen liittyy aina tiettyjä riskitekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen henkilövalinnan pohjalla on ollut eri tutkimuksien perusteella muodostettu käsitys tutkittujen henkilöiden edustamien erityisorientaatioiden ryhmien koostumuksesta. Nimenomaan tutkittujen henkilöiden sukupuoleen kohdistunut valinta osoittautui tämän kokoisen näytteen kannalta ongelmalliseksi, joskaan analyysien osoittama sukupuolijakauman vinoutumisen vaikutus ei tutkimuksen uskottavuutta ratkaisevalla tavalla horjuta. Ikäjakautuksen vinouman vaikutus oli vielä sukupuolijakaumaakin pienempi.

Esimerkiksi tyttöjen muodostamia heviväandejä saattaa maassamme joitakin olla, mutta tämän tutkimuksen kohteeksi sellaista ei voitu löytää. Toisaalta mikäli noin kahdestakymmenestä kyseisen erityisorientaation omaavista olisi ollut viisi naisia, olisi erityisorientaation tämän tutkimuksen mukaisen kriteerin täyttävien

kokonaisuuden sukupuolijakauma vääristynyt. Tämä perustuu siihen, että tutkittavien erityisorientaation perustana tuli olla tämän tutkimuksen käyttämän määrittelyn mukaisesti aktiivinen musiikin harrastaminen - ei esimerkiksi pelkkä kuunteleluun pohjaava orientaatio. Mainittu peruste muuttaa ratkaisevalla tavalla erityisorientaatioihin valikoituvien sukupuolijakaumaa ainakin punkkareiden, hevareiden ja kenties jonkin verran myös rockorientoituneiden kohdalla.

Ikäjakauman vinoutuminen pohjasi tutkimuksen lähtökohta-asetelmaan: tässä tutkimuksessa haluttiin ottaa huomioon musiikkiorientaation muodostuminen pidemmällä musiikin kehityksen aikavälillä, ei pelkästään tämän päivän olosuhteissa. Mikäli tutkimushenkilöiden ikä olisi vakioitu, olisi tutkimus samalla sidottu tiukasti kaikkien tutkittavien yhtä aikaa elämän nuoruusajan taloudellisiin, yhteiskunnallisiin, poliittisiin sekä kulttuurisiin ja samalla musiikkimaailmassa eletyn vaiheen kehyksiin. Näin ollen olisi tutkimuksen uskottavuus erityisorientaatioperusteiden syntyminen suhteen keskittynyt ainoastaan tutkitun aikakauden ihmisiin, ei erilaisissa musiikkielämän kehitysvaiheissa eläneiden henkilöiden tutkimiseen kuten tehdyn ratkaisun perusteella voidaan väittää.

Ongelmalliseksi osoittautuneet ikä- ja sukupuolijakauman vääristymät pyrittiin minimoimaan analysoimalla kummankin vaikutukset. Analyysi toteutettiin tarkastamalla iän ja sukupuolen yhteydet kaikkiin tutkimuksessa käsiteltyihin muuttujiin. Tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä mainittuihin seikkoihin runsaasta muuttujamäärästä löytyi jonkin verran, sukupuolen suhteen noin viidenkymmenen muuttujan kohdalla ja iän suhteen noin neljänkymmenen muuttujan kohdalla. Kun kokonaisuuttujamäärä oli runsas, yli kuusisataa muuttujaa, voidaan löydettyjen yhteyksien vaikutusta pitää pienenä merkitykseltään.

Tulokset

Saatujen tutkimustuloksien yleistettävyyttä voitaneen tämän tutkimuksen kohdalla pitää melko hyvänä, lukuun ottamatta jo mainittuja ikä- ja sukupuolijakauman vinoumien aiheuttamia poikkeuksia, sekä eräiden tulosten kohdalla esitettyjä varauksia. Tuloksien luotettavuus yksittäisten tutkimushenkilöiden kohdalla on korkea, sillä kyselylomakkeeseen paneutuminen vaati huomattavan paljon aikaa ja vaivaa. Myös kuuntelutestin suorittaminen edellytti henkilökohtaista paneutumista ja suurta keskittymistä. Koska tutkimushenkilövalinnan perustana oli itse tunnustettu voimakas erityisorientaatio, voidaan olettaa tulosten kuvastavan erällä tavalla kärjistettynä niitä piirteitä, joita kohteena olleista erityisorientaatioryhmistä havaittiin. Näin ollen yleistyksyet ainakin jossain määrin laajempiinkin erityisorientaatiojoukkoihin ovat oletettavasti mahdollisia.

Tilastolliset reliabiliteettia kuvaavat analyysit on asianmukaisessa kohdin mainittu, ja niiden osoittamat luotettavuutta kuvaavat tunnusluvut ovat tutkimuskirjallisuudessa normaalisti sovellettavaa luokkaa, paikoin jopa parempiakin.

8 ERITYSORIENTAATIORYHMIEN TARKASTELUA

Erityisorientaatioihin liittyy monenlaisia yhdistäviä tai erottavia tekijöitä. Näitä kuvaavat seuraavat tärkeimpien muuttujien tarkasteluun pohjaavat dikotomiat:

ulkoisia merkkejä sisältävä	-	ei ulkoisia merkkejä
luonteeltaan sosiaalinen	-	luonteeltaan yksilöllinen
kompetenssia kehittävä	-	ei kompetenssia kehittävä
julistava	-	ei julistava
ammattillinen	-	-ei ammattillinen
produktiivinen (tuottava)	-	reproduktiivinen

Koska kunkin erityisorientaation pelkkä sanallinen kuvailu suhteessa dikotomioihin olisi hankalaa, pyrin muokkaamaan ne taulukoksi, johon sijoitan erityisorientaatioryhmät lukuisista eri yhteyksistä poimittujen ja yhdisteltyjen tutkimustuloksien perusteella. Taulukko mahdollistaa erityisorientaatioiden toisiinsa vertailun pareittain tai muulla tavoin. Luokittelussa käytettiin seuraavia muuttujia erityisorientaatioiden etäisyystaulukkon sijoittelun perusteena:

Ulkoiset merkit

- niitit
- pitkä tukka
- nahkatakki
- mustaan pukeutuminen
- musiikkimaun näkyminen ulospäin

Sosiaalisuus (bändisoiton merkitys)

- soittamisessa tärkeintä 1, 2, 3
- tärkeimmät tavoitteet 1,2,3
- kavereiden kanssa olon merkitys
- pääsee keikkabändiin
- en soita lähinnä itselleni

Kompetenssia kehittävä

- opiskelu (musiikkioppilaitoksessa, kansalaisopistossa, yksityisesti, kavereiden avulla)
- tärkeintä soittamisessa uusien asioiden oppiminen
- harjoittelun määrä
- tärkeintä kehittyä musiikillisesti
- tutkintojen suorittaminen
- soittamisessa tärkeintä 1,2,3

Julistava

- hengellinen tai yhteiskunnallinen sanoma (avoimien kysymyksien perusteella)
- myyttöisyys (musiikinlajien ominaisuuksiin perustuen)
- ohjelmallisuus
- tarinan tai kertomuksen sisältävä

Ammatillinen

- tärkeimmät tavoitteet 1,2,3
- avoimet kysymykset, oma essee
- halu olla muusikko 10 vuoden kuluttua
- tavoitteena saada musiikista ammatti

Produktiivinen

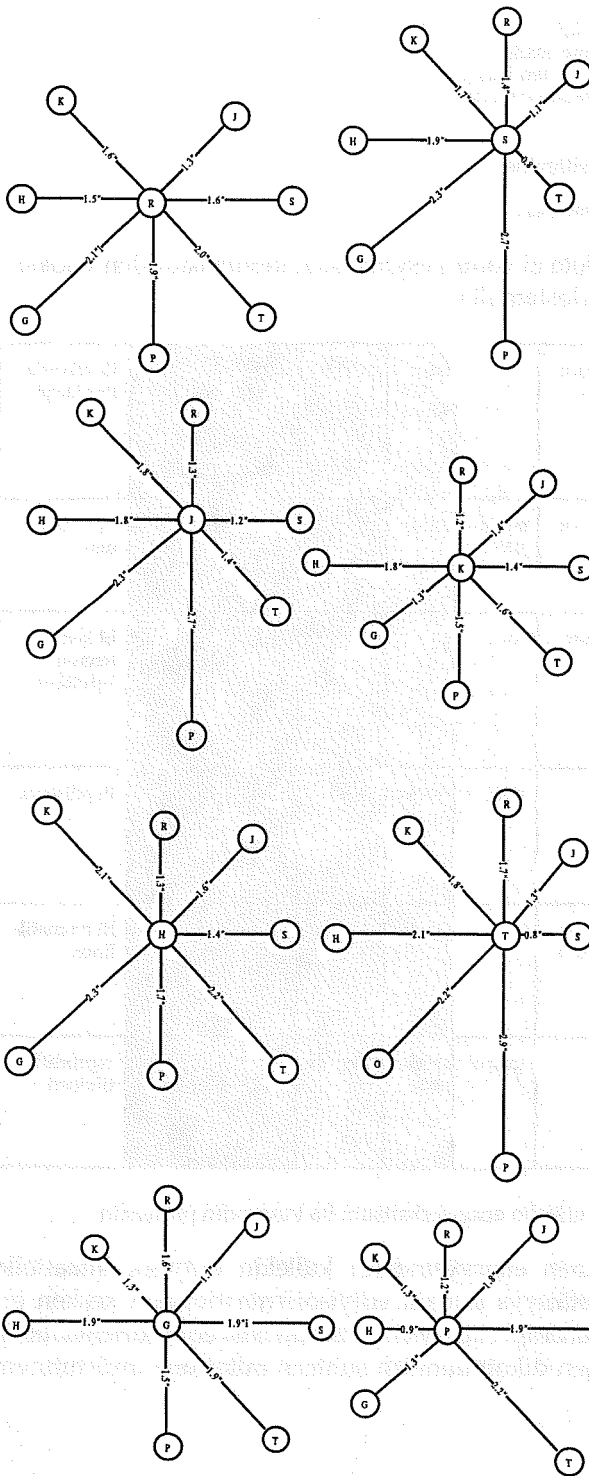
- omien kappaleiden säveltäminen
- tavoitteet 1,2,3
- oman materiaalin tuottaminen

Muuttujien antamaa informaatiota ei voitu kysymyksien moninaisuuden vuoksi käsitellä summamuuttujia muodostamalla.

Ulkoisia merkkejä orientaatiosta (pukeutuminen, hiukset, riitit jne.)	punk hevi		rock		jazz	sotilas	kansan gospel	taide	Ei ulkoisia merkkejä
Sosiaalinen (bändisoitto tärkeässä roolissa)	hevi punk	kansan	rock	sotilas jazz	taide			gospel	Ei sosiaalinen
Kompetenssia kehittävä (vaatii runsasta harjoittelua taidon saavuttamiseksi)	taide	sotilas jazz	hevi	rock			gospel kansan	punk	Ei kompetenssia kehittävä
Julistava (hengellinen, yhteiskunnallinen tai muu selkeä sanoma)	gospel	punk		hevi	rock	sotilas taide	kansan	jazz	Ei julistava
Ammatillinen (pyrkimyksenä musiikkialan ammattilaiseksi pääseminen)	taide	sotilas	jazz hevi		rock		gospel punk	kansan	Ei ammatillinen
Produktiivinen (oman materiaalin tuottaminen suuressa merkityksessä)	hevi punk			gospel	rock jazz	kansan		taide sotilas	reproduktiivinen

KUVIO 15 Orientaatiot suhteessa eräisiin erityisorientaatioita kuvaaviin piirteisiin

Taulukosta laskettiin eräänlainen etäisyysindeksi kullekin erityisorientaatiolle suhteessa muihin laskemalla etäisyys kunkin erityisorientaatioparin kesken eri dikotomioiden suhteen. Mitä pienempi etäisyysindeksi kahdella erityisorientaatiolla on, sitä enemmän ne mainittujen dikotomioiden suhteen mitattuna muistuttavat toisiaan³²¹.

Kuvio 16 osoittaa orientaatioiden suhtautumisen toisiinsa kuvattujen seikkojen suhteen. Nämä olivat: -ulkoisten merkkien näkyminen

- sosiaalisen toiminnan merkitys
- kompetenssikehittävyys
- julistavuus
- ammatillisuus
- produktivisuus

Kuviossa:

- T=taidemusiikkiorientaatio
- R=rockorientaatio
- S=sotilasmusiikkiorientaatio
- G=gospelorientaatio
- P=punkorientaatio
- H=heviorientaatio
- J=jazzorientaatio
- K=kansanmusiikkiorientaatio

KUVIO 16 Erityisorientaatiot suhteessa toisiinsa etäisyysindeksin perusteella

8.1 Musiikillisen orientaation syntyperusteet

Musiikillisen orientaation syntymekanismin selvittäminen on osoittautunut melko mutkikkaaksi tehtäväksi. Tämän tutkimuksen kuviossa 8 (luku 3.5.2. Musiikillinen erityisorientaatio) esitetty malli musiikillisen yleisorientaation muuttumisesta erityisorientaatioksi on kuitenkin osoittautunut kyselyn sekä haastattelujen perusteella hyvin toimivaksi ja uskottavaksi.

Malli muistuttaa aikaisempia lähinnä harrastuksen viriämistä tai musiikillisen preferenssin muovautumista koskevia malleja³²², mutta pyrkii menemään niitä pidemmälle syventäessään musiikillisen orientaation käsitettä ja jakaessaan sen erityisorientaatioon ja yleiseen musiikkiorientaatioon. Lähtökohtana on mielenkiinnon herääminen kyseistä aluetta kohtaan (musiikki yleensä). Seuraavan kynnyksen muodostavat alueesta saatavat positiiviset kokemukset. Niinikään sisäisten tarpeiden tyydytys liittyy olennaisesti malliin, joskin tässä tapauksessa ne on sisällytetty positiivisiin kokemuksiin, jotka siis pitävät sisällään mallissa sekä sisäisten- että ulkoisten tarpeiden tyydytyksen hyvin laajalti ymmärrettyinä.

Verrattuna esimerkiksi Metsämuurosen (1995, 37) laatimaan harrastuksen viriämistä ja loppumista esittävään kuvioon on yhteydet helppo havaita. Tässä tutkimuksessa painopiste ei ole Metsämuurosen tavoin ollut niinkään coping-ominaisuuden tarkastelussa, vaikkakin sillä lienee suuri merkitys harrastuksen loppumiseen johtavia tekijöitä tarkasteltaessa. Tämä tutkimus keskittyykin sellaisiin harrastajiin, jotka ovat jatkaneet harrastustaan siinä ilmenneistä negatiivisista kokemuksista huolimatta joko samankaltaisena tai jollakin tapaa modifioituneena. Tämän tutkimuksen näkökulma poikkeaa Metsämuurosen ansiokkaasta tarkastelusta lähinnä syvyysdimensiolla ja nimenomaan musiikkiharrastukseen olennaisesti yhteydessä olevilla musiikillisten tekijöiden liittämällä harrastamisen saamaan toiminnan muotoon. Oletettavasti kaikki Metsämuurosen mainitsemat elementit ovat erotettavissa myös orientaatiotarkastelun näkökulmaa tarkennettaessa, mutta tämän tutkimuksen tehtäväksi on yleisen harrastuksen mallintamisen sijasta musiikkiorientaatioiden, yleisen ja erityisen erottaminen toisistaan.

Kun yleinen musiikkiorientaatio määritellään yleisellä tasolla tapahtuvaksi kiinnostukseksi musiikkia kohtaan, on sen puhkeamisen edellytyksenä muutamia seikkoja, jotka toteutuessaan aiheuttavat yleisorientaation olemuksen muovautumisen positiiviseksi olemukseltaan. Nämä tekijät voidaan jakaa periaatteessa aktiivisiin ja passiivisiin luonteeltaan. Passiivisia tekijöitä ovat musiikin kuuleminen ja sen mahdollistavat tekijät sekä erilaiset musiikillisia (vastaanottavalla tasolla tapahtuvia) kokemuksia tarjoavat tilanteet. Aktiivisia tekijöitä ovat laulamisen tai soittamisen (musiikillisen toiminnan) mahdollistavat tekijät, kuten kodissa, päiväkodissa, tai koululuokassa tapahtuva musiikillinen aktiviteetti.

Passiiviset yleisorientaatioon vaikuttavat tekijät:

- mahdollisuus kuulla musiikkia (äänentoistolaitteet ja TV)
- mahdollisuus kokea musiikkielämyksiä elävässä elämässä (konsertit, esitykset)

322 Lähinnä viitataan Barry E Collinsin malliin (Collins 1970, 141), Pekka Ruohotien malliin (Ruohotie 1976, 26), sekä Albert LeBlancin musiikin kuuntelun preferenssin kehittymisen interaktiiviseen malliin (LeBlanc 1987, 139).

Aktiiviset yleisorientaatioon vaikuttavat tekijät

-mahdollisuus osallistua laulamiseen (koti, hoitopaikka, koulu)

-mahdollisuus osallistua soittamiseen (opetuksen saamismahdollisuus, instrumentti)

Kun mainitut tekijät ovat olemassa, on henkilöllä edellytykset muodostaa positiivinen yleinen musiikkiorientaatio. Tämä toteutuu silloin kun musiikkiin liittyvät kokemukset ovat positiivisia luonteeltaan³²³. Musiikin parissa toimittaessa persoonallisuuden kognitiiviset, affektiiviset sekä psykomotoriset osa-alueet aktivoituvat ja muokkaavat henkilön musiikkiarvoja sekä asenteita.

Musiikkikokemukset ovat jokaiselle henkilölle syvästi henkilökohtaisia omaan elämään sitoutuvia kokemuksia, jotka ohjaavat musiikillisen maailmankuvan, musiikillisen minäkuvan sekä musiikkikäsityksien, musiikkiarvojen ja musiikkiasenteiden kautta henkilölle vähitellen muodostuvaa musiikkiskeemaa. Tämä skeema muodostaa viitekehysten musiikilliselle yleisorientaatiolle.

Jos musiikillinen yleisorientaatio muovautuu myönteisten kokemusten (ja niistä saatavan sisäisten tarpeiden tyydytyksen) kautta olemukseltaan positiiviseksi, voi tapahtua yleisorientaation muuttuminen passiivisesta aktiiviseksi: soitto/lauluharrastuksen aloittaminen. Aktivoituneella yleisorientaatiolla tarkoitetaan vaihetta, jolloin soittoharrastus on aloitettu, mutta se ei ole vielä saanut mitään erityistä suuntaa tai kiinnostuksen erityiskohdetta. Useinkin harrastuksen loppuminen sijoittuu tähän vaiheeseen: negatiiviset kokemukset aiheuttavat yleisorientaation muuttumisen negatiiviseen suuntaan, ja näin ollen aktiivisen vaiheen perusedellytys lakkaa olemasta olemassa.

Mikäli kuitenkin aktivoituneessa yleisorientaatiovaiheessa on saatu positiivisia kokemuksia, voi seurauksena olla yleisorientaation muuttuminen erityiseksi musiikilliseksi orientaatioksi, joka voi saada hyvinkin monenlaisia ulkoisia esiintymismuotoja.

8.2 Erityisorientaatioperusteet

Erityisorientaation perusteet ovat musiikillisen yleisorientaation syntymisen ja aktivoitumisen jälkeen seuraavat:

- 1) yleiset edellytykset soittamiselle (mahdollisuus saada oppia haluamassaan instrumentissa, instrumentin olemassaolo, harjoittelun edellytykset)
- 2) lahjakkuusrakenne (kuinka pitkälle erityisorientaation edellyttämällä saralla on mahdollisuuksia edetä)
- 3) musiikkimaku musiikillisen maailmankuvan ilmentäjänä (kiinnostus jotakin musiikinlajia kohtaan, kuuntelutottumukset, idolit)
- 4) soitettavan musiikin laji, musiikillisen toiminnan muoto (se mitä soitonopettaja opettaa suhteessa harrastajan omiin intresseihin, yhteytoiminta, bändit)
- 5) muut elämäntilanteeseen vaikuttavat seikat (perhe, vakaumus, työ suhteessa vapaa-aikaan, instrumenttipintojen ohessa suoritettavat teoreettiset opinnot)

323 Positiivinen kokemus tässä yhteydessä pitää sisällään yksilön sisäisten tarpeiden saaman tyydytyksen.

- 6) soittamisesta saatavat kokemukset (soittamisesta saatava sisäinen tyydytys, esiintymistilanteet, opettajan palaute, tovereiden palaute, vanhempien palaute, keikat, palkkiot, levytyssopimukset, kuuluisuus jne.)

Perusolemukseltaan musiikillinen erityisorientaatio on voimistuva, eli se pyrkii ikään kuin automaattisesti voimistumaan ja saamaan yhä suurempaa merkitystä ihmisen elämässä. Tämä käy selvästi ilmi tutkittujen henkilöiden vastauksista musiikkitoiminnan merkitykselle heidän elämässään kautta kaikkien orientaatioryhmien.

8.2.1 Erityisorientaation säilymiseen vaikuttavat tekijät

Erilaiset musiikilliset orientaatiot ovat vahvasti yhteydessä ihmisen persoonallisiin tekijöihin, kuten elämäntavoihin, maailmankuvaan sekä minäkuvaan sekä henkilön lahjakkuusrakenteeseen. Orientaatioiden voimakkuus ja selkeys ovat suoraan yhteydessä eräisiin musiikillisiin ja ei musiikillisiin tekijöihin. Näitä ovat mm. soittamisen intensiteetti (sitoutuminen), yhteys eri alakulttuureihin, motivaatioperustaa määräävät tekijät sekä ulkomusiikilliset seikat, kuten resurssitekijät (taloudellinen tilanne, ajankäyttö, perheenjäsenten suhtautuminen). Moniin erityisorientaatioihin olennaisesti sidoksissa on myös harrastamisen sosiaalinen aspekti: bändeissä tai yhtyeissä soittaminen on eräiden orientaatioiden kasassa pitävä voima, eräänlainen liima, joka liittyy henkilön siihen sosiaaliseen viitekehykseen, johon hän haluaa kuulua ja jossa musiikillisen erityisorientaation toimintakenttä on³²⁴.

8.2.2 Orientaatiokriisi ja orientaation muokkautuminen

Musiikillisella orientaatiolla on erittäin voimakas yhteys persoonallisuuteen. Yhteys selittyy osittain musiikkimaulla, joka on yksi orientaatiota ohjaava tekijä. Musiikkimakumme ilmaisee musiikillista maailmankuvaamme, ja näin ajateltuna se on olennainen osa kokonaispersoonallisuuttamme.

Kuten Bourdieu toteaa, musiikkimaku on eräs herkimmistä alueistamme ja sen arvosteleminen on suoraan persoonaan kohdistuvaa arvostelua. Tämä kuvastaa musiikkimaun suurta merkitystä, ja samaan suuntaan viittaavat myös tämän tutkimuksen tulokset. Samalla kun musiikkimaku ohjaa erityisorientaatiota vaikuttaa harrastuksen viriämisen myötä saatava kokemussympäristö joko vahvistaen erityisorientaation muotoutumista tai aiheuttaen orientaatiokriisin, jonka seurauksena musiikkiorientaatio saa uusia toimintamuotoja tai poikkeustapauksessa saattaa loppua kokonaan.

Yhtä olennaista on soittamisesta saatava mielihyvän tunne, joka pohjaa onnistumisen elämyksiin, uuden oppimiseen, haasteiden voittamiseen ja toimimiseen itseään kiinnostavalla elämänalueella, mahdollisesti julistaen sanomaa johon uskoo. Tähän seikkaan on yhteydessä lahjakkuusrakenne, joka luonnollisesti ratkaisee kuinka pitkälle valitsemallaan saralla harrastaja voi selviytyä. Eräiden erityisorientaatioryhmien kohdalla huomaa helposti, että usko omaan suoriutumisi-

324 Tässä suhteessa tulokset tukevat Juvosen (1992) harmonikansoiton harrastajista tekemää tutkimusta, jossa kerhossa toimivat harrastajat muodostivat oman selkeän harrastajajoukkonsa nimenomaan sosiaalisiin yhteysoitossa täyttymyksensä saaviin syihin perustuen.

seen saattaa olla horjuvaa erällä osa-alueilla vaikka toisaalta ryhmän minäkuva olisikin muihin ryhmiin verrattaessa vahvalla pohjalla. Näin esimerkiksi taidemusiikin tai jazzmusiikin alueilla musiikin itsensä edellyttämä erittäin korkea musiikillisen kompetenssin taso sekä tiedollisten, teknisten että tai muiden taidollisten ja ilmauksellisten seikkojen osalta

Jos musiikkiminä muodostuu negatiiviseksi, on odotettavissa että jonkinlainen orientaatiokriisi puhkeaa ennemmin tai myöhemmin. Musiikkiminän vahvistuminen perustuu musiikillisesta toimimisesta saataviin positiivisiin kokemuksiin, ja näin ollen negatiivinen musiikkiminä osoittaa että kyseisen erityisorientaation toiminnan kautta tai sen alueella ole positiivisia kokemuksia juurikaan tarjolla.

Eräissä tapauksissa soitettava musiikki ja kuunneltava musiikki edustavat täysin erilaisia musiikkityylejä (esimerkiksi soitettava musiikki on pääosin taidemusiikkia, kuunneltava musiikki puolestaan johonkin rockgenren alalajiin tai lajeihin kuuluvaa). Koska musiikkimakua pidetään musiikillisen maailmankuvan eräänä ilmentymänä, voidaan todeta, että tällaisessa tapauksessa on harrastamisen myötä muodostunut oma soittamiseen keskittyvä musiikillinen maailmankuvansa, sekä toinen kuuntelemiseen ja soittamisen ulkopuoliseen elämään keskittyvä maailmankuvansa. Niin kauan kun nämä kaksi maailmankuvaa eivät ole suorassa toiminnan tasolla ilmenevässä ristiriidassa keskenään, on yhtäaikaisuus mahdollinen. Ideaalitilannehan luonnollisesti olisi selkeästi se, että henkilö saisi soittaa juuri sellaista musiikkia, josta itsekkin pitää, ja jota kuuntelee mieluiten.

Orientaatiokriisi

Mikäli erityisorientaatioperusteiden kesken vallitsee tasapaino, pyrkii erityisorientaatio vahvistumaan. Orientaatiokriisille ominaista on se, että soittoharrastuksen alulle saaneet perusteet menettävät merkityksensä, ja koko soittaminen asettuu kyseenalaiseksi. Syitä orientaatiokriisiin voi olla useita erilaisia, joista seuraavassa muutamia:

- 1) soittoharrastuksen asettamat paineet
 - esiintymisjännitys->haluaa välttää tilanteet jossa esiintymään joudutaan
 - tutkintojen edellyttämät kappalevalinnat->haluaa soittaa muunlaista musiikkia
 - opettajan huono psykologinen silmä->menetelmät ja kontakti oppilaaseen negatiivisia sävyiltään
- 2) musiikkimaun muuttuminen
 - kompetenssin lisääntyessä musiikkimaku muokkautuu ja laajenee
 - >ennen soitettu musiikki tuntuu liian yksinkertaiselta
- 3) maailmankuvan muuttuminen hengellisen tai muun vakaumuksen myötä
 - hengellisen vakaumuksen vaikutus soitettuun musiikkiin-> esiintymistapaan, pukeutumiseen tai muihin oheistoimintoihin kohdistuva torjuminen
 - >julistamisen tarve, musiikkitoiminta valjastetaan julistamisen apuvälineeksi
- 4) motivaatioperustan raukeaminen
 - kapinahenkisyys katoaa keskiluokkaisen arjen myötä
 - info omien kappaleiden tekemiseen laantuu
 - negatiiviset kokemukset esiintymistä tms. (pettymykset koulutuspaikkojen tms. saavuttamisen suhteen)
 - sisäisesti koettu tydytyksy soittamisesta loppuu syystä tai toisesta
- 5) harrastusedellytyksien loppuminen
 - taloudelliset ja perheen (läheiset henkilöt) aiheuttamat syyt
 - bändin hajoaminen

Mikäli esimerkiksi oman musiikkimaun ja soitettavan musiikinlajin suhteen vallitsee paha ristiriita, on seurauksena orientaatiokriisi. Orientaatiokriisissä henkilö ei koe enää soittoharrastustaan mielekkääksi, ja pyrkii ratkaisemaan ristiriidan joko pyrkimällä vaikuttamaan soitotunneilla soitettavan musiikin tyyliin tai lopettamalla harrastuksen siinä muodossa kuin se ennen kriisiä oli, ja etsimään soittoharrastukselle jonkin muun tyyliin tai toimintatavoiltaan edellisestä poikkeavan toteutumistavan. Tällöin on usein kysymyksessä siirtyminen yksin harjoittelemisesta johonkin ryhmään tai yhtyeeseen. Toisinaan siirtyminen tapahtuu musiikinlajien välillä esimerkiksi taidemusiikista kansarmusiikkiin.

Usein taidemusiikkiin painottuva pianon- tai viulunsoiton opetus on taustalla monenkin hevarin tai punkkarin musiikillisessa polussa tutkimuksentekohetkellä vallinneeseen tyyliin tultaessa.

Musiikkiorientaatioilla on taipumusta muodostua ihmisen elämässä erittäin tärkeäksi tekijäksi, mikä johtaa mahdollisuuksien niin salliessa ammatilliseen orientoitumiseen. Mikäli ammatillista orientoitumista ei pääse syntymään, säilyttää musiikillinen erityisorientaatio asemansa elämää jäsentävänä ja hallitsevanakin tekijänä erityisorientaation omaksuneen henkilön elämässä.

Erytisorientaatiotakin vahvemmat voimat voivat vaikuttaa musiikilliseen orientaatioon. Näitä ovat ammatillinen orientoituminen sekä hengellinen tai muu vakaumus, jotka vahvasti ohjaavat ihmisen elämänpolkua. Niin ikään musiikkiorientaatio voi ilmentää henkilökohtaisessa elämässä voimakasta kapinointia, joka juontaa lapsuudenajan kokemuksiin. Kapinoinnin voimakkuuden aste luonnollisesti vaikuttaa orientaation suuntautumiseen.

8.2.3 Erytisorientaatio ja kompetenssi, maailmankuva sekä minäkuva

Kompetenssi ja minäkuva

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että musiikillinen erityisorientaatio on luonteeltaan sellainen, että se luonnostaan pyrkii laajentamaan omaksujansa musiikillista maailmankuvaa ja vahvistamaan hänen musiikkiminäänsä lisääntyvän kompetenssin tuomien positiivisten kokemusten sekä saavutettavan varmuuden myötä. Näin erityisorientaatio luo edellytykset uudelle orientoitumiselle sellaisissa musiikin harrastamisen lajeissa, joissa musiikillisen kompetenssin lisääntymiselle on olemassa edellytyksiä. Luonnollisesti jokaisen ihmisen oma lahjakkuusrakenne on omiaan rajoittamaan erityisorientaatiomahdollisuuksia, samoin kuin yleiset harrastamisen mahdollisuudet sekä harrastukseen käytettävän ajan rajallisuus.

Koska uudelle erityisorientaatiolle on edellisen perusteella (lisääntyneen kompetenssin ja laajentuneen musiikillisen maailmankuvan myötä) olemassa edellytykset, se joko muokkautuu edellisestä orientaatiosta hieman modifioiden sitä tai hakee aivan uusia toimintamalleja joko musiikinlajin, instrumentin tai toimintamuodon muuttuessa kulloisenkin elämäntilanteen edellyttämään suuntaan. Tässä suhteessa konstruktivistinen näkemys puolustaa ansiokkaasti paikkaansa: erityisorientaation muovautuminen muistuttaa selkeästi skeemojen muovautumista assimiloitumisineen ja akkommodoitumisineen. Voitaisiinkin siis yhtä hyvin puhua musiikin erityisskeemoista erityisorientaation sijasta.

Maailmankuva

Musiikkimaun kautta ihmisen musiikillinen maailmankuva ilmenee tehokkaasti, mutta vielä tehokkaammin se ilmenee hänen soittamansa musiikinlajin kautta. Näin erityisesti silloin kun musiikkimaun ja soitetun musiikinlajin välillä vallitsee tasapaino.

Musiikilliselle erityisorientaatiolle ominaista on, että se indikoi selkeästi henkilön koko elämänasennetta ja tilannetta: musiikki ikään kuin on kanava, jonka kautta henkilö saa purkaa sellaisia tuntemuksia itsestään, joille ei muita purkautumisteitä ole sillä hetkellä olemassa. Soittamisen terapiaaluonne on tyyppillistä kaikille harrastajaryhmille, ainoastaan aste-eroja on havaittavissa eri orientaatioryhmien välillä.

Se, missä määrin ulkomusiikilliset seikat heijastuvat henkilön ulkomuodossa on yhteydessä paitsi erityisorientaatiolle ominaisiin alakulttuurin piirteisiin ja ilmenemismuotoihin, tai vastaavasti hänen julistamaansa sanomaan ja sen myötä omaksuttuihin käyttäytymis- ja pukeutumissääntöihin sekä yleisiin käyttäytymistapoihin. Suhtautumisessa eri alakulttuurityyleihin yhteydessä oleviin hiusmuotiin tai muuhun ulkonäköön liittyviin seikkoihin on orientaatioryhmillä selkeitä eroja. Toisiin erityisorientaatioihin liittyvät tietynlaiset pukeutumistavat kun taas toisissa pukeutuminen ei millään tavoin poikkea tavallisesta suomalaisesta pukeutumisesta.

8.2.4 Pällekkäiset erityisorientaatiot

Eräillä orientaatioryhmillä on havaittavissa pääorientaatioiden ohessa eräänlaisia sivuorientaatioita, jotka ovat erityisorientaatiotyyppisiä, toisinaan esille putkahtavia toimintoja. Tällöin niitä voidaan pitää joko varsinaisen erityisorientaation laajentumina tai jäänteinä nykyiseen erityisorientaatioon johtaneesta musiikillisen kehityksen polusta. Esimerkkinä tämäntyyppisestä voidaan mainita hevareiden poikkeaminen silloin tällöin soittamaan punk-tyyppistä musiikkia tai peräti rock and rollia. Kansanmusiikkiorientoituneilla voimakkaasti on myös esillä perinteiseen tanssimusiikkiin orientoituminen. Mainitut musiikinlajit poikkeavat niin selkeästi toisistaan, että voidaan puhua kahdesta erillisestä erityisorientaatiosta, jotka tarpeen mukaan ovat esillä tai piilossa. Samaan tapaan on gospelorientoituneiden taustalla useinkin taidemusiikin opintoja, jotka ovat jättäneet jälkensä heidän musiikkiorientoitumiseensa.

On helposti havaittavissa, että erityisorientaatioita muokkaava mekanismi saattaa oikeissa olosuhteissa aikaansaada useinkin erilaisen erityisorientaation muodostumisen. Näistä aina olosuhteiden mukaisesti aktivoituu se erityisorientaatio jota kyseisellä hetkellä tarvitaan. Tämänkaltaisista ilmiöistä voisi esimerkkinä pitää muusikkoa, joka kykenee vaihtamaan instrumenttia tai musiikin tyylilajia tarpeen mukaan vaikkapa oopperasta rockmusiikkiin tai taidemusiikista jazzin alueelle.

Mitä pidempi on henkilön musiikillinen polku, sitä todennäköisempää on useampien erityisorientaatioiden olemassaolo. Tämä seikka luonnollisesti koskettaa sellaisia erityisorientaatioalueita, jolla määräävänä tekijänä ei ole ulkomusiikilliset seikat kuten uskonnollinen tai muu vakaumus.

Mielenkiintoista olisi myös tutkia ravintolamusikoiden soittaman musiikin suhdetta heidän omaan musiikkimakuunsa: voiko muusikko toimia ikään kuin leipäpappi soittaen muuta musiikkia kuin mistä itse asiassa pitää. Oletettavasti

vastaus kysymykseen on kyllä. Tällöin painavat luonnollisesti taloudelliset seikat enemmän kuin mikään muu. Tässä suhteessa ammattimuusikko eroaa harrastajasta: ammattimainen asenne edellyttää omien musiikillisten intentioiden huomiotta jättämistä silloin kun tarjolla on rahakkaita esiintymisiä ikään kuin vääränlaisen musiikkikulttuurin alueelta.

Olettaa sopii, että ravintolamuusikoilla on olemassa useampia yhtäaikaista erityisorientaatioita, joista he ammentavat erilaisissa tilanteissa tarvittavaa materiaalia. Voidaan myös ajatella ravintolamusiikin kirjon olevan niin laaja, että se jo sinänsä sisältää monia erilaisia musiikkityylejä ja lajeja. Silloin kun on kyseessä kompetenssia kehittävä erityisorientaatio, on kehityksen myötä odotettavissa orientaation muuntuminen ja samalla musiikkimaussa tapahtuvat muutokset. Yleensä nämä muutokset ovat liberaaliin suuntaan tapahtuvia: suvaitsevaisuus eri musiikkityylejä kohden lisääntyy.

8.3 Sovelluksia ja uusia tutkimuksen kohteita

Musiikillisen yleisorientaation ja erityisorientaation syntymekanismien selvittämisen merkitys piilee niiden sovellusmahdollisuuksissa. Kouluopetuksen, vapaan sivistystyön sekä musiikkiopistojen ja konservatorioiden opetuksen suunnittelussa voidaan monella tapaa hyödyntää tutkimustietoa sekä opiskelijoiden motivoimisen että opintojen järkevän suunnittelun saralla. Epäilemättä tiedolla on olemassa myös kaupalliset sovelluksensa, joskaan ne eivät kuulu tämän tutkimuksen intressipiiriin.

Kuten tutkimuksen myötä on tullut ilmi, on musiikkiorientaatioissa kyse erittäin suuresta ja kokonaisvaltaisesta asiakokonaisuudesta, joka on läheisesti sidoksissa henkilön kokonaispersoonallisuuteen, lahjakkuusrakenteeseen ja maailmankuvaan sekä minäkuvaan. Ei voida kategorisesti erottaa musiikkiorientaatiota henkilön koko elämänfilosofiasta tai elämälle pontta antavasta motivaatiolähteestä. Musiikkiorientaatio saattaa olla joskus koko elämälle liikkeellepaneva voima tai toisinaan pelkkä sivujuonne, ikään kuin suola elämän keitossa. Tätä kautta tutkimuksella saattaisi olla sovelluksia myös musiikkiterapian alueella. Ihmisen koko kontekstin ymmärtäminen tarjoaa terapeutille uutta tietoa vaikuttamiskanavia etsittäessä.

Jatkotutkimusta ajatellen psykodynaaminen lähestymistapa mahdollistaisi musiikin merkityksien tutkimisen suhteessa erityisorientaatioihin, silloin saataisiin tietoa erityisorientaatioiden välillä olevista eroavuuksista. Tämä puolestaan tarjoaa paljon uusia sovellusmahdollisuuksia opetuksen sekä muiden ihmistieteiden käyttöön.

Suurimmalla osalla nyky-yhteiskunnan ihmisiä musiikillinen orientaatio ei pääse muodostumaan erityisorientaatioasteelle tai edes yleisen orientaation aktiiviseen vaiheeseen: kaikki eivät voi eivätkä edes halua aloittaa musiikkiharrastusta. Kuitenkin voidaan ideaaliksi asettaa tavoite tarjota kaikille mahdollisuus aktiivisen yleisorientaation muodostumiseen. Tämä tavoite tarjoaisi jokaiselle mahdollisuuden laajentaa oman persoonallisuutensa ulottuvuuksia lahjakkuusrakenteen edellytysten suomalla tavalla. Luonnollisesti vastaavat mahdollisuudet tulisi jokaiselle tarjota yhtä hyvin matemaattis-luonnontieteellisellä -, liikunnan - käsityön -, kuvataiteen tai minkä tahansa muun inhimillisen toiminnan sektorilla. Näiden mahdollisuuksi-

en tarjoamisessa on koulujärjestelmä avainasemassa, ja siksi olisikin sen kehittäjien tunnettava vastuunsa luomalla tasapainoisesti mahdollisuuksia tarjoavaa moniarvoista koulujärjestelmää, jota muu oppilaitosjärjestelmä luonnollisella tavalla tukee.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaankin ajatella, että yleisen musiikillinen orientaation vaihe sijoittuu pitkälti koulujärjestelmän alueelle, erityisesti ala- ja yläasteella annettavan opetuksen piiriin. Erityisorientaatio sijoittuu puolestaan lähinnä lukioaikaan tai sen jälkeen. Erityisorientaatioon ja sen muotoutumiseen yhteydessä ovat kouluopetuksen lisäksi kansalais- ja työväenopistojen opetus sekä musiikkioppilaitosjärjestelmä kokonaisuudessaan. Koulukasvatuksen yhteydessä esteettinen ja praktiialinen musiikkikasvatuskäsitys ovat helposti toisiinsa nähden törmäyskurssilla ja mainittujen näkemysten erot tarjoaisivatkin mielenkiintoisen jatkotutkimusnäkökulman. Mielenkiintoista olisikin tutkia onko opettajan musiikkikasvatuskäsitteillä vaikutusta erityisorientaatioihin ja vaikuttaako erityisorientaatio oppilaalla tai vielä enemmän opettajalla oppimistuloksiin.

Niin ikään erityisorientaation suhde ikään tarjoaa mielenkiintoisen jatkotutkimusalueen. Erityisorientaation syvyys ja siihen sitoutuminen tai toisaalta erityisorientaatioalueiden välillä tapahtuva surffailu ovat myös mahdollisia jatkotutkimusten aiheita.

Musiikillisen erityisorientaation luonne on sen synnyttyä, kuten todettua itseään vahvistava ja koko ajan laajentuva silloin, kun on olemassa sille suotuisat edellytykset. Näin ollen voidaan katsoa sen edustavan ihmisen kokonaiskehitystä edistävää suuntaa, suuntaa joka löytyy yhtä hyvin miltä tahansa elämän alueelta johon henkilö oman intressinsä ohjaamana aktiviteettiaan kohdistaa. Musiikillisessa orientoitumisessa on joitakin ominaisia piirteitä tai toimintamalleja, joiden vaikutusta tässä tutkimuksessa on selvitetty. Niiden saamat ilmentymismuodot muodostavat musiikillisen erityisorientaation tunnusmerkistöjä joiden perusteella erilaisia ryhmiä voidaan eritellä ja analysoida.

Kuten aina ihmisjoukkojen luokittelussa, voidaan myös erityisorientaatioiden kohdalla pohtia milloin on mielekästä erottaa toisistaan kahta orientaatioryhmää. Tämän tutkimuksen myötä saatu lisätieto auttaa osaltaan myös mainitun seikan arvioinnissa. Esimerkkinä mainittakoon vaikkapa taidemusiikkiorientaation ja sotalasmusiikkiorientaation yhteydet ja eroavaisuudet. Usean seikan suhteen ryhmät ovat samankaltaisia, mutta myös eroja on löydettävissä. Samaan tapaan voidaan pohtia onko syytä erottaa toisistaan punkkareita ja hevareita tai rockorientoituneita. Kysymys lieneekin orientaatiotarkastelun hienosäädöstä, siitä minkä tasoisia eroja orientaatioryhmistä halutaan etsiä. Lopultahan on kuitenkin kyse soittoa tai laulua harjoittavista ihmisistä verrattuna sitä harjoittamattomiin.

Kuten aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet musiikki-intressin tutkimusta voidaan tehdä erittäin monella tavalla. Alakulttuuritutkimus kaikkine erilaisine suuntauksineen sivuaa likeisesti tämän tutkimuksen intressejä samoin kuin soittoharrastukseen kohdistuva motivaatiotutkimus tai soitonopetuksen didaktiikkaan tai pedagogiikkaan kohdistuva tutkimus. Käsillä olevan tutkimuksen eräs hyödynnettävissä oleva uuden tiedon sarka on koulun ja opettajan merkitys yhtä hyvin varsinaisen koululaitoksen piirissä kuin musiikin opetuksessa vapaan sivistystyön tai musiikkiopisto-opetuksen alueilla. Opettajien toiminta on merkityksellistä joka tapauksessa, olipa sen saama väriytyminen negatiivista tai positiivista luonteeltaan. Vaikka opettaja ei yksinään määrääkään koko musiikillisen orientaation saamaa latausta tai suuntaa, on hänen panoksensa kokonaisuudessa kuitenkin merkittävän

suuri. Yleisorientaation synnyssä nimenomaan opettaja yhdessä kotoa ja tovereilta saatujen vaikutteiden kanssa on avainasemassa.

Koulujen opetussuunnitelmissa on kautta aikojen asetettu yhdeksi tavoitteeksi aktiivisen musiikkiharrastuksen virittäminen sekä myönteisten arvojen ja asenteiden luominen kriittisen ja perustellun musiikin arvioinnin pohjalta. Tämän tutkimuksen perusteella tavoitteisiin ei kouluopetuksen piirissä ole kaikilta osin päästy, vaikka kaikilla tutkimukseen osallistuneilla henkilöillä onkin aktiivinen musiikillinen erityisorientaatio. Tämä seikka puolestaan osoittaa, että silloin kun musiikillinen kiinnostus on viritäkseen, ei edes kannustuksen puute kykene itävää siementä tappamaan.

Yksi mielenkiintoinen tutkimuskohde olisi varmastikin sellaisten musiikkiharastuksen omaavien henkilöiden tutkiminen, jotka eivät ole koskaan saaneet osakseen minkäänlaista kannustusta ja silti ovat kyerneet löytämään musiikin itsensä ilmaisun välineeksi. Tämänkin tutkimuksen piirissä on joitakin tutkimushenkilöitä, joiden kohdalla kannustuksen puutteesta huolimatta on selkeä musiikkiorientaatio, vieläpä niin että se on muodostunut elämän sisältönä tärkeimmäksi vaikuttavaksi tekijäksi. Kannustamisen merkityksen tutkiminen saattaisikin avata mielenkiintoisia väyliä musiikkiorientaatioiden syntymisen selvittämiseen. Voisi esimerkiksi esittää kysymyksen siitä, voiko avoimen kapinoiva aggressiivinen punkkari tai hevvari jatkaa erityisorientaatiopolullaan jos hän alkaakin yllättäen saada osakseen hyväksyntää ja kannustusta musiikkitoiminnan ja muun elämän alueilla. Minäkuvaan ja sen eri osa-alueisiin kohdistuva jatkotutkimus saattaisi tarjota myös tähän kysymykseen mielenkiintoisia näköaloja.

Jo aikaisemmin mainitun koulun musiikkikasvatustyön lisäksi myöskään muun institutionaalisen musiikinopetuksen piirissä ei asetettuja tavoitteita ole kaikilta osin kyetty saavuttamaan ainakaan sillä perusteella, että kohtalaisen monet ovat harrastuksensa lopettaneet tai sen suunta on muuttunut toiseksi tässä tutkimuksessa esitetyllä tavalla. Lieneekin aiheellista ja tarpeellista pysähtyä pohtimaan musiikinopetukselle asetettuja tavoitteita sekä niihin pyrkimisen tapoja. Asetetut päämäärät tulisi kyetä niveltämään yhteiskunnassa arvostettuihin arvoihin ja vallitseviin käytäntöihin. Ilmeistä on, että koskaan ei tule olemaan mahdollista saavuttaa täydellistä tasapainoa tavoitteiden ja vallitsevien olojen välillä, koska tavoitteiden tuleekin pyrkiä muuttamaan vallitsevia oloja parempaan suuntaan. Näin ajateltuna on selvää, että joidenkin henkilöiden kohdalla tavoitteiden asettelu ei tule milloinkaan onnistumaan täydellisesti, ja ristiriidoille on olemassa puhkeamisedellytykset. Nämä ristiriidat ilmenevät tässä tutkimuksessa esitettyjen kaltaisina orientaatiokriiseinä.

Kuten tämän tutkimuksen myötä on käynyt ilmi musiikkiorientaationa puhkeavan toiminnan liikkeellepanevana voimana saattavat olla mitä moninaisimmat seikat, joita voivat olla hengellinen tai muu vakaumus, esiintymishalu (tai muut sen kaltaiset sisäiset motiivit), rahan tai kuuluisuuden tavoittelu (ulkoiset motiivit) tai yhdessäolon tavoittelu musiikillisen toiminnan kautta (sosiaalisuuteen perustuvat motiivit). Mahdollisesti voidaan löytää vielä muitakin motiiveja selittämään musiikkiin suuntautumista. Nämä kaikki yhdistyneenä lahjakkuusrakenteeseen sekä ulkoisten olosuhteiden myötä syntyviin edellytyksiin musiikilliselle toiminnalle muovaavat orientaation saamaa ilmiä. Tässä suhteessa musiikillinen erityisorientaatio on yksi monista inhimillisen toiminnan saarekkeista, joiden selittämi-

sellä saadaan lisävaloa ihmisen elämään ja toimintaan.

Tämän tutkimuksen myötä virinleistä tutkimuksen kohteista tärkeimpiä lienevät musiikillisen orientaation suuntautumiseen kohdistuvat sekä tässä tutkimuksessa esitetyjä malleja vahvistavat tai niissä piilevät puutteellisuudet osoittavat tutkimukset. Niin ikään etnomusikologien jo osittain hylkäämien maailmankuva- ja kompetenssikäsitteiden hyödyntäminen uudessa kontekstissa saattaa tarjota uudenlaista näkökulmaa musiikkitoiminnan tarkastelun alueelle. Tässä tutkimuksessa esitettyjen orientaatioperustaa määrittävien ja erityisorientaation syntymiseen ja muokkautumiseen yhteydessä olevat tekijät tarjoavat erään lähtökohdan lisätutkimukselle joka myös toivottavasti aikanaan osoittaa niille käytännön sovellutuksia.

Musiikkimakututkimuksellinen osuus tässä tutkimuksessa osoittaa paitsi musiikkimakujen moninaisuuden ja pirstoutuneisuuden, myös niiden tutkimisen vaikeuden: kymmeniin ja satoihin toisiinsa sidoksissa olevien musiikkityylien ja lajien jako erilaisiin kokonaisuuksiin tai ryhmiin on vaivalloista ja useinkin keinote-koista. Lajityypillisten näytteiden yksiselitteinen valitseminen on lähes mahdotonta, ja jokaiseen musiikilliseen erityisorientaatioon liittyy selkeästi oma musiikkima-kukspertiinsä, jonka suhteen kenenkään tutkijan henkilökohtainen musiikintun-temus ei voine, eikä onneksi tarvitsekaan kilpailla. Toisaalta haluttaessa tarkkaa tietoa musiikkimausta, lienee hyödyllisintä pohjata tieto kohderyhmältä itseltään saatavaan kappalevalikoimaan ennalta annetun kuuntelunauhan sijasta. Tällaisen menetelmän huonona puolena on luonnollisesti tarkasteltavan kappalevalikoiman leviämisen huomattavan laajaksi jo yksittäisenkin erityisorientaation alueella.

Musiikkimakututkimuksen liittäminen tutkittavan henkilön muuhun elämän kontekstiin lienee yksi tämän tutkimuksen viitoittamista lisätutkimusta mahdollista-vista poluista. Musiikillinen minäkuva puolestaan on tulevaisuudenkin musiikinopetuksen yksi avainkohta, johon kohdentuvaa tutkimusta soisi tehtävän nykyistä laajemmassa määrin ja myös erilaisista näkökulmista liikkeelle lähtien. Minäkuvan muovautuminen myönteiseksi eri osa alueiltaan on yksi opettajiin ja koko opetustyöhön osaltaan kohdistuvista lukuisista haasteista joihin soisi kiinnitet-tävän nykyistä enemmän huomiota paitsi arkipäivän työssä, myös jo opettajankou-lutusvaiheessa.

9 LOPUKSI

Musiikkiharrastus voi muodostua henkilön koko harrastamisen aloituksen jälkeisen elämän kannalta kovin merkityksekkääksi tekijäksi, joka parhaimmillaan tarjoaa sisältöä ja mielekkyyttä tai joskus ammatinkin lahjakkuusrakenteen ja ulkoisten olosuhteiden sen salliessa. Tältä pohjalta on mielekästä selvittää toimintaan yhteydessä olevia tekijöitä. Käsillä oleva tutkimus on osoittanut useita eroavuuksia ja yhteyksiä erilaisiin musiikinlajeihin ja toimintatyyppeihin suuntautuvien musiikillisten erityisorientaatioiden omaavien henkilöiden välillä.

Musiikilliselle toiminnalle on ominaista yksilötasolla tapahtuva henkilökoh- taisten ambitioiden purkamiseen pyrkivyyys, musiikillinen luovuus, jonka purkautu- misteitä voi olla yksinään tapahtuva soittelu, kuorossa laulaminen, omien kappalei- den laatiminen, hengellisen sanoman julistaminen musiikki-ilmaisun kautta kuin yhtä hyvin myös bändisoittaminen levyn tekemisineen tai keikoilla käymisineen. Kaikki kuvatun kaltaiset musiikillisen toiminnan muodot vaativat tietynasteista vapautta kyetäkseen toteutumaan. Paradoksaalista asetelmassa on se, että kompe- tenssin lisääminen jollakin soittamisen kaltaisella erityisosaamisen alueella vaatii useimmissa tapauksissa paitsi harjoittelun edellyttämää itsekuria, myös ohjausta. Kun ohjaus useimmiten tapahtuu institutionaalisen opetuksen piirissä, liittyy siihen useimmiten automaattisesti tavoitteellisuus ja ennalta asetetut järjestelmälliset vaatimukset joiden mukaisesti opetusta pyritään edistämään.

Musiikkiharrastuksessa erotettavat piirteet usein korostuvatkin päämäärien ja niihin pyrkimiseen käytettävien tapojen, uhrattavan ajan, henkisen, fyysisen tai taloudellisen panostamisen sekä sitoutumisen elementtien kautta. Ammatilliset päämäärät, oman elämän kannalta merkitykselliset seikat, tai muut motiivitekijät ovat selvästi yhteydessä musiikkitoiminnan saamiin muotoihin, ja harrastamisessa on erotettavissa erilaisia merkityksen asteita joiden tutkimus on vasta alkutekijöis- sään. Harrastuksen merkityssyvyttä musiikkiin orientoituneen henkilön elämälle pohtiva tutkimustehtävä lieneekin yksi mahdollinen looginen jatko tässä tutkimuk- sessa esitetyille ajatuksille ja tutkimusteemoille. Kuitenkin, kuten musiikkiin orientoituneen skeemarakenne, myös musiikkiin orientoituneen tutkijan vastaavat rakenteet ovat osa inhimillisen elämän kirjoa muuttumispotentiaaleineen ja orien- taatiokriiseineen. Elämän mielekkyyden kannalta olennaista kummallekin on kiinnostus ja rakkaus musiikkia kohtaan.

ENGLISH SUMMARY

Form of the study

The study is divided into three different parts which are: I The Frame of reference, II The Empiric part and III The Results. The first two parts form the first half of the book, and the results which are widely presented form the other half of the book.

Background and basis of the study

The term *musical orientation* is seldom used or even thought to be able to be used to open new explanations for the many different ways of music interest showing in the outer appearance, the way of talking and also the behaviour of persons who take music interests of different styles or genres. In this study the musical orientation is understood to include different phenomenons (*music taste, musical self-concept, musical world view, musical competence*) which form the basis for the beginning of the orientation process. The process is thought to begin in the early childhood and in some circumstances it tends to lead into specific musical orientation, which can have many different forms by music by genre or the appearance of music interests as a hobby.

The school teaching should always aim in the field of music education strongly to bringing to pupils an active interest on music. Nowadays, it seems, it quite seldom succeeds. This study is on one side, focussing on the school background and the teacher's attitudes towards pupils who have different music orientations. The climate in the classroom, the teacher's opinions on the pupil's music taste and the musical self-concept are in reasonably powerful position in the pupil's whole attitude against or fore music. Therefore it is important to study these elements of music education at school.

The recent debate about the aesthetic and practical approaches in music education has contributed to the points of departure of the present study: Strongly negative experiences of school music education can be detected in the background of many of the subjects of the study. Consequently, the study is related to the current state of music education. Activity based music education, which relies on the musical experiences of people and which is closely related to the surrounding cultural context, resembles D. J. Elliott's practical music education approach and it provides an essential viewpoint for this study. The background of Elliott's thinking lies on the basis of "learning by doing" presented by Dewey.

Informants

In investigating the very basis of music orientation, the study focuses on active post-adolescent music lovers who have strong interest in specific styles or genres of music (n=171). The informants (subjects) of the study represent music lovers with very different musical orientations who also take a living interest in instrument playing (or singing). In selecting the informants for the study there has been a wide process in which there were involved conservatoires, music schools, open colleges, some

minor newspapers which are aimed for specific music-listeners, music recording studios and music festival organisations. The help of those institutions has been great in finding the right persons for the study.

The informants who were chosen to be taking part in the study were decided to be grown up-persons (out of teens) to make shure that their music orientation is of stable and established by nature. Also it was decided that the informants should have a strong musical orientation aimed into a specific music style or genre, so that their thoughts and behaviour would strongly be connected in the music style they are involved with. The study focuses in finding differences between the groups of the informants in field of musical taste, musical self-concept, world view, and music behaviour to be able to explain the birth of common music orientation and the development of specific musical orientation.

The specific musical orientations of the study were chosen to include classical music orientation, gospel orientation, folk music orientation, rock orientation, punk orientation, heavy orientation, military music orientation, and jazz orientation. Also other orientations were investigated, but have been dropped out for several reasons. For example the musicians of the Orthodox Church were originally investigated as informants, but later the amount of persons that could be reached shoved to be too small. Also in the study there are a group of gospel oriented subjects , so in some ways also the church-music is represented in the study. The blow-instrument interest could have been one good style of music interests to be studied, but the problem was, that the same persons who, were playing in the marc-music orchestras were also involved with several other musical orientations (theatre-music, symphonic music, jazz-music for instance). That is the reason they were dropped out of the study. Also it could be said that the military music orientation is a very wide orientation in styles of music, and in the group investigated there are mostly blow-instrumentalists so that their orientation is in this way of looking also covered in this study.

The study investigates how home, parents, siblings, peers, and teachers have influenced the interest in music and musical taste of persons with different musical orientations. The subjects' musical self-concept, musical worldview, musical taste, musical values and attitudes, and musical experiences are considered to form the basis of orientation. Using these concepts the study constructs a model that explains the emergence of musical orientations and specific musical orientations.

Sex and age of the informants

The distributions of age and sex among the informants in this study are not equalised in each group while choosing the subjects. The solution was made so that the chosen informants would represent the specific musical orientation in which they belong both in number of female and male as well as different ages describing somehow the number they are represented in the real life. The age distribution was not equalised between the groups because it would have been impossible to find some people orientating in music styles which were born long before the subjects were born. So, if the age distribution had been the same in all partial groups, it would have led into situation in which the study had focussed only in the present time, which was not the

original purpose of the study. This study explains the beginning and forming of the music orientation in a long time period: the eldest participants are over 70 years old, the youngest only 14 years. Also the mistake that would have been caused by differencing age distributions and sex distributions between the groups with different specific musical orientations has also been avoided by cross tabulating all the variables with these two pointing out the ones in which the skewness of the age and sex might have influenced.

Reliability and validity of the study

The reliability and validity of the study have proved to be reasonably good measured by statistical means (such as Cronbach alpha). Of course every variable cannot be measured by such means and that is why the informants have been studied using three different ways: questionnaire, essay and interview. These methods make the reliability of this study rather good. The skewness of the age distribution causes minor error in about 40 cases of 608 variables. The skewness of sex distributions causes error in about 50 variables out of 608. These errors have been pointed out.

The results therefore cannot totally be generalized among the whole field of population with specified musical orientation, specially when talking about differences between the two sexes and in some ways about different age groups. However, the results are reliable in all other ways of thinking and also the validity of the study is of high level.

Theoretical background and the terminology of the study

Although the study is aimed in the field of music education, it has also many connections with other fields of sciences. In a way it is cross-scientific by nature because the study draws on the theories of *ethno musicology*, *semiotics*, *modern sociology*, and *anthropology*, which are then used in describing how musical orientation emerges and how the specific orientations are formed. The study is mainly based on a statistical analysis of the data collected by means of an extensive questionnaire and a test of musical taste. The statistical analysis is complemented by essays and interviews, which widen and also give more depth in the study by giving a possibility of personal thoughts and views to show and be heard in it.

Musical taste typing is divided in this study into three different fields: *the afro-american music*, *the national-traditional music* and *the classic-entertaining music*. The first mentioned category includes different styles of rock and pop-music and different styles of jazz-music from the beginning of the 20th century till about 1990's. The newest pieces of music are not included because the questionnaire was first taken into use in the early 90's. The second category includes old Finnish dance music, folk music and the newly published old-fashioned music which is mostly made for older people. Also some examples of world-music are included into this category. The last category includes classic pieces of music by Beethoven, Bach, Sibelius etc. from different ages of music (modern music included) and from different styles also. The category includes examples of lighter music styles like the light opera (operetta) and

musicals, too. The division is based on earlier studies about the musical taste of the Finnish people, and seems to be succeeded quite nicely in this study.

Musical self-concept is one of the main terms which is used to explain the specified musical orientation. In this study the use of the term is based on the representation by Kirsti Tulamo (1993). Also the measurement of the musical self is done with an application of a test which was originally made by her.

The term *musical world view* is based on the theory of common world view represented by many different writers (J. Von Wright 1986, Rauste-von Wright 1979, Takala 1982, Neisser 1982). The term musical world-view has been quite widely used in Finnish musicology (Laitinen 1982, Kurkela 1983, Moisala 1988, Pekkila 1988, Leisiö 1981). The thoughts of music and the values of music have got some influences in this study from the book by Sanna Karttunen (1992), and it is using the same kind of theory (the schemata for musical behaviour) in the background.

The old fashioned term *musical competence* is understood widely in this study, and it is only used to describe the multiple nature of music skills and knowledge.

These terms are used to build a model explaining common musical orientation and it's development to form specific musical orientation. The study also includes a description of the paths of the different specific musical orientations representing the terms like the orientation crisis, multiple specific musical orientations.

Results

A little child begins to adopt the norms of surrounding community as well concerning the music as other habits and values already in the early childhood. When growing up a child slowly constructs a picture of himself as a member of the society and starts to act the way surrounding society is used to act. In this process the child adopts the patterns of musical behaviour around him building at the same time the musical self-concept: what am I like concerning music compared with other people. Also the musical world view begins to be built: it has it's outer appearance in the musical taste. The meanings of music will slowly open to his mind and different situations will give the different uses of music it's typical information and meaning in the surrounding context. These inner meanings of music may later be guiding the preferences among different music styles and genres on older age.

The results indicate that the general and specific music orientation develops gradually with the aging process. The general orientation develops first, with a gentle movement in youngsters musical taste. Children's songs are not liked when the age reaches the years above 10 of age. The musical taste is among the first signs of specific music orientation, which begins to show after the general music orientation has reached the active stage after the passive period. The activity of general music orientation is related with the beginning of the music as an active hobby - the beginning of instrument-playing or singing. When the musical competence increases, also the interest usually is aimed (adjusted) at some kind of specified musical practise or genre or style of music.

After this period the positive impulses and encouragement gradually result in forming of a specific orientation, whose intensity and degree of commitment vary.

The developmental paths of the investigated orientation groups differ from each other in many ways both in terms of the hierarchy of relationship to music and the content and meaning of orientation. In poor conditions the positive general musical orientation may turn negative - meaning that the interest towards music commonly decreases. The decreased interest in music makes the general musical orientation impossible to be activated. It is possible though that the negative general musical orientation turns positive through positive feedback from outside. After it has turned positive, the activation becomes possible again and the path to the specific musical orientation is open.

Also the results show that it is possible for a specific musical orientation to be developed without out coming positive feedback. That is seen in the case of punk orientated group: they had no positive feedback about their musical taste during the school years from comrades, teachers nor from their own parents, and still they formed a specific musical orientation in punk. Of course, the punk music and everything that belongs to punk culture show somehow clearly rebellious disposition against the whole society.

The comparison between orientation groups are in some details putting some groups close to each other although the representation of their specific musical orientation should be quite different. For example in some points of view the classic music oriented group was close to the folk music oriented, in other points of view they were close to the military music oriented. Also interesting differences showed out comparing punk- heavy- and rock oriented subjects. They naturally had much in common, but also big differences were found in between the groups.

The end of the study describes the developmental paths of specific orientations and to identify orientation crises that have contributed to the formation of the current specific orientations in the subjects. Between the groups it is possible to point out differences for example in the following

matters:

Outer signs included (hairdo, clothes etc.)	- no signs showing
Big social value to the groups member	- no social value to the member
Developing musical competence	- does not develop musical competence
Declaring, proclaiming by nature (message)	- not declaring or proclaiming (no message)
Professional attitude	- hobby, non professional attitude
Productive (own songs etc)	- reproductive (no own songs made)

When the orientation groups are compared using the mentioned dimensions it is easy to see which groups are close to each other and which are far from each other.

Outer signs (hair, clothes etc.)	punk heavy		rock		jazz	military	folk gospel	classic	No outer signs
Big social value included	heavy punk	folk	rock	military jazz	classic			gospel	No social value
Developing musical competence	classic	military jazz	heavy	rock			gospel folk	punk	Not developing musical competence
Declaring, proclaiming (message)	gospel	punk		heavy	rock	military classic	folk	jazz	Not declaring not proclaiming
Professional attitude	classic	military	jazz heavy		rock		gospel punk	folk	nonprofessional attitude
Productive (own songs)	heavy punk			gospel	rock jazz	folk		classic military	Reproductive

TABLE 1 Specific musical orientations compared using five dimensions.

When a distance index is counted using all the elements above it show which of the orientations are close to each other and which are far from each other:

rock	The closest jazz heavy	The farthest gospel classic
military	classic jazz	punk gospel
jazz	military classic	punk gospel
folk	gospel rock	heavy classic
heavy	rock military	gospel classic
classic	military jazz	punk gospel
gospel	folk punk	heavy military classic
punk	heavy rock	classic military

As the whole the results provide new knowledge of musical interests and the formation of musical orientations, and, consequently, give directions for further research and applications in the fields of music education and musicology.

LÄHTEET

- Aaltonen E. 1936. Kyläyhteiskunta isojaosta alkaen. Suomen Kulttuurihistoria IV. Jyväskylä.
- Adorno T. W. 1953. A Social critique of Radio Music. Berelson & Janowitz: Reader in Public Opinion and Communication. Glencoe.
- Adorno T. W. 1984. Yhteenveto kulttuuriteollisuudesta. Tiedotustutkimus 7:3.
- Adorno T.W.1986. Aesthetic Theory. London.
- Aho L. 1979. Lapsi ja luonto. Tutkimus 7-9 vuotiaan lapsen luontotiedosta ja sitä selittävästä tekijöistä. Joensuun korkeakoulun julkaisuja, Sarja A, N:o 12. Lappeenranta.
- Aho L. 1980a. Opetussuunnitelman kehittäminen alkuopetuksessa luontoa käsittelevän aihepiirin osalta. Joensuun korkeakoulun julkaisuja, Sarja A, N:o 15. Lappeenranta.
- Aho L. 1980b. Ympäristöön perehtyminen luonnon osalta alle kouluikäisten lasten kasvatuksessa. Joensuun korkeakoulu, Kasvatustieteiden osaston opetusmonisteita, N:o 18. Joensuu.
- Aho L. 1981. Opetuksen lähtökohdista lasten kasvattamisessa ympäristön ymmärtämiseen. Teoksessa Seppo S. (toim.) Ihmisen kasvu ja sosiaalistuminen. Juhlakirja Annika Takalan Merkkipäivänä 3. Lokakuuta 1981. Joensuun korkeakoulun julkaisuja, sarja A, N:o 20.
- Aho S. 1987. Oppilaiden minäkäsitys. Minäkäsityksen rakenne, muuttuminen ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A: 117.
- Ahonen K. 1993. Koululaisten vokaalinen improvisointitaito melodiantäydennystehtävissä. Joensuun Yliopisto Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 49. Joensuu 1993.
- Ahonen K. 1996. Ala-asteen oppilaat musiikin rakenteellisen tiedon käsitteijöinä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 32 Joensuun yliopisto 1996.
- Ahponen P. 1991. Kulttuuripolitiikka ja sen representaatiot. Tutkimus ylevän maallistumisesta. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 13. Joensuu.
- Alanen A., Pohjola I. 1992. Sähköiset unet. Musiikkivideot: miten taiteesta tuli pop. Valtion painatuskeskus.
- Alkula T., Pöntinen S., Ylöstalo P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY. Juva.
- Allard E. 1956. Työläisnuorison harrastustoiminta. Työläisnuoriso ja yhteiskunta. Helsinki.
- Allard E., Jartti P., Jyrkilä F., Littunen Y. 1958. Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne. WSOY. Porvoo.
- Allard E. & Littunen Y. 1972. Sosiologia.4. uudistettu laitos. Porvoo: WSOY 1972.
- Allard E. 1986. Elämäntapa, harkinta ja muoti ihmisten valintojen perustana. Teoksessa Kalle Heikkinen: Kymmenen esseetä elämäntavasta 1986, 3-32. Oy Yleisradio Ab. Lahti.

- Ames C., Archer J. 1988. Achievement Goals in the Classroom: Students' Learning Strategies and Motivation Processes. *Journal of Educational Psychology*. 80/3, 260-267.
- Antikainen A. 1986. Johdatus kasvatussociologiaan. Porvoo: WSOY.
- Arjen kulttuuria 1993. Vapaa-aika ja kulttuuriharrastukset vuosina 1981 ja 1991 toim: Liikkanen M., Pääkkönen H. Tilastokeskus. SVT. Kulttuuri ja viestintä 1993:2. Helsinki: Painatuskeskus.
- Arnett J. 1991a. Adolescents and Heavy Metal Music. From the mouths of Metalheads. *Youth and Society*, Vol. 23 No. 1, Sept., 77-97. United States.
- Arnett J. 1991b. Heavy Metal Music and Reckless Behaviour among the Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol. 20, No. 6, Dec. Asafjev B.
- Asmus E.P., Harrison C.S. 1990. Characteristics of Motivation for Music and Musical Aptitude of Undergraduate Nonmusic Majors. *Journal of Research in Music Education* 38 (4): 258-268.
- Asmus Jr. E.P. 1986. Student Beliefs About the Causes of Success and Failure. *Teoksessa Music: A Study of Achievement Motivation. Journal of Research in Music Education* 34 (4): 258-268.
- Atkinson J.W. 1964. *An Introduction to Motivation*. Princeton: Van Nostrand.
- Ausubel D.P. 1968. *Educational psychology: A cognitive view*. Holt, Rinehart & Winston, New York.
- Ausubel D.P., Robinson F.G. 1969. *School learning. An Introduction to Educational Psychology*. London: Holt, Rinehart & Winston.
- Bach P. Von, Hakasalo I. 1986. *Iskelmän kultainen kirja*. Otava. Keuruu.
- Baltes P.B., Brim O.J. (Eds.) 1979. *Life-span development and behaviour*. Vol 2. New York: Academic Press.
- Baltes P.B., Willis S. L. 1979. *Life-span development psychology, cognitive functioning and social policy*. *Teoksessa Riley M.W. (ed.) 1979. C. Aging from birth to death. Interdisciplinary perspectives. AAAS Selected Symposium 30*. Boulder: Westview Press, Inc, 15-46.
- Bastian H.G. 1980. *Neue Musik im Schulerurteil. Eine Empirische Untersuchung zum Einfluss von Musikunterricht*. Mainz: B. Schott's Söhne.
- Bastian H.G. 1991. *Jugend am Instrument*. Mainz: B. Schott's Söhne.
- Beard R.M. 1971. *Piagetin kehityopsykologia*. Helsinki.
- Bee H.L. & Mitchell S. K. 1984. *The Developing Person: A LifeSpan Approach*. 2.p. New York: Harper & Row.
- Bendixen C. et. al. 1977. *Empirische Untersuchungen über Widersprüche Übergang von der Schule zum Beruf*. In Braun, K-H. Holzkamp, K. (Hrsg.) *Bericht über den kongress Kritische Psychologie in Marburg, Band II s. 288-314*. Pahl-Rugenstein, Köln 1977.
- Berry J.W., Dasen P.R. 1973. *Culture and Cognition: Readings in Cross Cultural Psychology*. London: Methuen.
- Bjurström E., Wennhall J. 1990. *Ungdomar och musik. Teoksessa Uppväxtvillkor - Årsbok om ungdom 1991, 82-88*.
- Blacking J. 1973. *How musical is man?* University of Washington press 1973.
- Blacking J. 1976. *How musical is man?* New edition. London Faber and Faber 1976.
- Blacking J. 1977. *Some Problems of Theory and Method in the Study of Musical Change*. -Yearbook of the international Folk Music Council, vol 9.

- Blacking J. 1979. *The Performing Arts: Music and Dance*. The Hague Mouton 1979.
- Sarjassa *The world Anthropology*.
- Blacking J. 1987. "A Commonsense View of all Music": Reflections on Percy Grainger's contribution to ethnomusicology and music education/ John Blacking. Cambridge University Press 1987.
- Blacking J. 1995. *Music, Culture & experience: selected papers of John Blacking*. Chicago (Ill.) University of Chicago Press 1995.
- Blaukopf K. 1951. *Musiksoziologie. Eine Einführung in die Grundbegriffe mit besonderer Berücksichtigung der Soziologie den Tonsysteme*. Kiepenheuer. Gologne-Berlin.
- Blaukopf K. 1980. *Nya musikaliska beteendemönster hos den unga generationen i industriesamhällen*. Teoksessa Jakobsson B.: *Folklig och kommersiel konst*. Stockholm: P.A. Norstedt & Söner.
- Blaukopf K. 1987. *Musikpolitik und Medienrealität*. *Media Perspektiven* 1987:7.
- Bontick I. (toim.) 1974. *New Patterns of Musical Behaviour*. Vienna: Universal Edition.
- Bourdieu P. 1968. *Outline a sosiological theory of art perception*. *International Social Science Journal* 20 (4).
- Bourdieu 1979. *La Distinction, Critique Sociale du Jugement*. Paris: Minuit.
- Bourdieu P. 1984. *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Harvard. Cambridge, Mass.
- Bourdieu P. 1985. *Sosiologian kysymyksiä. Vastapaino*. Jyväskylä.
- Bourdieu P. 1986. *Distinction - A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bourdieu P. & Loic J. D. Wacquant 1995. *Refleksiiviseen sosiologiaan. Tutkimus, käytäntö ja yhteiskunta*. Joensuu: Joensuu University Press.
- Boxtröm G. 1956. *Ungdomens fritidssysselsetningar i en by i Sibbo*. Julkaisematon sosiologian laudatur-tutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen seminaarikirjasto.
- Brake M. 1980. *The Sociology of Youth Culture and Youth Subcultures*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Broady D., Palme M. 1985. *Pierre Bourdieus kultur- och utbildningssociologi. En introduktion*.
- Broady D. 1985 (toim.) *Kultur och utbildning. Om Pierre Bourdieus sociologi*. Universitets- och högskule ämbetet. *Forskning och utveckling för högskulan*. Skriftserie 1985:4. Stockholm.
- Brolinson P-E., Larsen H. 1986. *Kalle Larsen och hans musikaliska vardag som 19 årig*. *Wahkgrenska stiftelsens rapportserie* 1986:2. Malmö: Wahlgrenska Stiftelsen, Sydsvenska Dagbladet Ab.
- Bronfenbrenner U. 1976. *Kaksi lapsuuden maailmaa*. Tammi, Helsinki.
- Brooks W. 1982. *On being Tasteless*. Teoksessa Middleton R., Horn D. (toim.), *Popular Music 2*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986, 9-18.
- Bruner J.S. 1960. *The Process of education*. Vintage Books, New York.
- Burnett R. 1987. *The global jukebox*. Nordicom. Sweden.
- Burns R.B. 1982. *Self-Concept Development and Education*. London: Holt, Rinehart and Winston.

- Burns R.B. 1986. *The self concept in theory, measurement, Development and behavior*. 4.p. New York: Longman.
- Cantell T. 1992. *Konserttimusiikki - mennyttä historiaa nykypäivässä*. Artikkelit Etnomusikologian vuosikirjassa 4. Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 1992.
- Cantell T. 1993. *Musiikkijuhlien yleisöt: Kaustinen Kuhmo Viitasaari*. Helsinki Taiteen keskustoimikunta 1993. Sarjassa Tilastotietoa taiteesta n:o 7.
- Cattell R. B. 1978. *The Scientific Use of Factor Analyses In Behavioral and Life Sciences*. New York: Plenum Press.
- Cavendish R. 1987. *Mythology, an illustrated Encyclopedia*. Czech Republic: MacDonald & Co. Ltd.
- Chaiken S., Stangor C. 1987. *Attitudes and Attitude Change*. Annual Rev. Psychology 38, 575-630.
- Clarke J., Hall S., Jefferson T., Roberts B. 1976. *Subcultures, cultures and class: a theoretical overview*. In *Resistance through rituals* (eds. Hall S., Jefferson T) Essex: Hutchinson.
- Clifton T. 1983. *Music as heard: A Study in applied phenomenology*. New Haven.
- Coleman J.C. 1982. *Nuoruusiän prosessi*. Teoksessa Coleman J.C (ed) Pilvinen E. (suom.) *Kouluvuosien psykologiaa*. Espoo: Weilin+Göös.
- Collins B. 1970. *Social Psychology. Social Influence, Attitude Change, Group Processes and Prejudice*. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
- Csikszentmihalyi M. & Nakamura J. 1989. *The Dynamics of Intrinsic Motivation: A Study of Adolescents*. Teoksessa Ames C. & Ames R. (toim) 1989: *Research on motivation in education*. Vol 13. *Goals and Cognitions*. San Diego: Academic Press, Inc., Harcourt Brace Jovanovich Publishers. 45-71.
- Csikszentmihalyi M. 1990. *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. New York: Harper & Row Cop.
- Dahlhaus C. 1981. *Musiikin estetiikka*. Helsinki. Suomen musiikkitieteellinen seura.
- Day H.I. 1985. *Motivation*. Teoksessa Husen T. & Postlethwaite T. N.(ed.): *The International Encyclopedia of Education Research and Studies*. Vol 6. Oxford: Pergamon Press.
- Deci E.L. 1975. *Intrinsic Motivation*. New York: Plenum Press.
- Deci E.L., Ryan R.M. 1985. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behaviour*. New York: Plenum Press. Denisoff R.S. & Levine M. 1972 *Youth and popular music: A test of the taste Culture Hypothesis*. *Youth and society*, 4, 237-255.
- Denisoff R.S. 1975. *Solid Gold. The Popular music Industry*. New Jersey: New Brunswick.
- Dickie G. 1981. *Estetiikka. Tutkimusalue, käsitteitä ja ongelmia*. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Hämeenlinna.
- Dillon W.R. & Goldstein M. 1984. *Multivariate analysis. Methods and Applications*. New York: Wiley.
- Donner P. 1983. *The Frame of Reference of Music - Two Realities*. *Tuomen antropologi* 1983:4 184-197.
- Dunteman G. H. 1989. *Principal Components Analysis*. Newbury Park Sage Publications.

- Eccles (Parsons) J. 1983. Childrens Motivation to Study Music. Documentary Report of the Ann Arbor Symposium. Session III. Motivation and Creativity. Reston, Virginia 31-39.
- Egidius H. (toim.) Psykologian nykytietoa. Otava.
- Ehn B., Löfgren O. 1982. Kulturanalys - Ett etnologiskt perspektiv. Stockholm: Liber.
- Ehnrooth J. 1987. Heavy Metal Baroque - voiko mahtipontinen olla legitiimiä? Nuorisotutkimus 1-2 /1987, 16-28.
- Ehnrooth J. 1988. Hevirock ja hevarit: myytit, tyyli ja alakulttuuri. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja N:o 83. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Elderen P.L. van 1984. Music and Meaning Behind the Dykes. Popular music 4. Cambridge University Press. Cambridge.
- Elderen P.L. van 1994. Artikkeleli:" Finnish popular music, culture and national identity. Some questitions by an outsider." Teoksessa Pekkilä E. (toim): Etnomusikologian vuosikirja 1994. Suomen Etnomusikologinen seura. Hakapaino Oy. Helsinki 1994.
- Elliott D. J. 1996. Music Education in Finland. A New Philosophical view. Artikkeleli Musiikkikasvatus-lehdessä (Finnish Journal of Music Education Vol. 1 No 1. Julkaisijat: Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osasto, Oulun Yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, musiikkikasvatuksen koulutus- ja tutkimusyksikkö. Hakapaino Oy Helsinki 1996.
- Elliott D.J. 1995. Music Matters. A New Philosophy of Music Education. Oxford University Press.
- Engeström Y. 1979a. Nuorten maailmankuva ja kasvatuksen tila. Koulutyöntekijä 1979, 7:3, 4-5.
- Engeström Y. 1979b. Koululaisten mielikuvitus ja käyttäytyminen rauhankasvatuksen kannalta tarkasteltuna. Rauhan ja konfliktintutkimuslaitos. Tutkimuksia N:o 19.
- Engeström Y. 1980. "Uuden nuorison" muodostuminen ja nuorten tietoisuuden kehitys. Teoksessa Seppo S. (toim.): Ihmisen kasvu ja sosiaalistuminen. Juhlakirja Annika Takalan merkkipäivänä 3. Lokakuuta 1981. Joensuun korkeakoulun julkaisuja, Sarja A N:o 20.
- Engeström Y. 1981. The laws of nature and the origin of life in pupils' conciousness: A study of contradictory modes of thought. Scandinavian Journal of Educational Research 25:2, 39-61.
- Eppstein H. 1978. Artikkeleli Otavan Isossa Musiikkitietosanakirjassa. Otava. Keuruu. 1978.
- Eriksson E.H.1982. Lapsuus ja yhteiskunta. 2.p. Suom. E. Huttunen. Jyväskylä. Gummerus.
- Erholm E. 1989. Radionkuuntelu helmikuussa 1989. Oy Yleisradio Ab. Suunnittelu ja tutkimusosasto. Sarja D 14/1989.
- Ernrooth J.1988. Hevirock ja hevarit: Myytit, tyyli ja alakulttuuri. Joensuu: Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 83/1988.
- Ernst D. 1977. The Evolution of Electric Music. New York.
- Eskola A. 1963. Jäykkyyks ja taidekäsitteykset. Tampere.

- Eskelinen T. 1981. Peruskoulun kuudesluokkalainen. Minäkäsitys, asenne luokassa ja toiminta koulun vuorovaikutustilanteissa. Joensuun Korkeakoulu. Kasvatustieteen osaston julkaisuja 21.
- Eskola K. 1976. Suomalaisten Kulttuuriharrastukset. Valtion kirjallisuustoimikunnan lukemisharrastustutkimuksen I osaraportti. Valtion taidehallinnon julkaisuja 7. Helsinki.
- Eskola K. 1983. Teatterin matka Martinlaaksoon. Tutkimus teatterialan lähiökulttuuritoiminnasta ja sen eräistä historiallis-sosiaalisista ehdoista. Helsinki: Euroopan Neuvoston kulttuuriyhteistyön neuvoston (CCC) 21 Euroopan kaupungin kulttuuritoimintaprojekti. Suomen projektin julkaisuja.
- Eskola A. 1975. Sosiologian tutkimusmenetelmät II. 2. p. Porvoo.
- Eskola A. 1984. Sosiaalipsykologia. 8. p. Helsinki: Tammi.
- Fabes R.A., Eisenberg N., Fultz J., Miller P. 1988. Reward, Affect and Young Children's Motivational Orientation. *Motivation and Emotion*. Vol 12, N:o 2, 155-169.
- Finnegan R. 1989. *The Hidden Musicians. Music Making in an English Town*. Cambridge University Press 1989
- Finnish Music Quarterly 1987. Musicology in Finland. *Julkaisun numero 1987:1*.
- Finnäs L. 1985. Högstadie-elevens uppfattning om sina jämnårigas musikmak: Åbo Akademi: Rapporter från pedagogiska fakulteten 21/85.
- Finnäs L. 1986. Hur kan man modifiera elevens musikpreferenser? Helsinki: Kouluhallitus.
- Flanagan B. 1988. *Rockia sydäimestä*. Otava. Keuruu.
- Fox W. & Wince M. 1975. Musical Taste Cultures and Taste Publics. *Youth and Society* 1975:2, 198-224.
- Fornatale P., Mills J.E. 1980. *Radio in the Television Age*. Woodstock, NY: Overlook.
- Frith S., McRobbie A. 1978. *Rock and Sexuality*. London: Screen Education, 29.
- Frith S. 1983. *Sound Effects: Youth Leisure and the Politics of Rock*. London: Constable.
- Frith S. 1987a. *The Industrialisation of Music*. Teoksessa Lull J. (ed.): *Popular Music and Communication*. Beverly Hills.
- Frith S. 1987b. *Towards an aesthetic of Popular Music*. Teoksessa Leppert R., McClary S. (toim.): *Music and Society - The Politics of Composition, Performance and Reception*. Cambridge 1987, 133-149.
- Frith S. 1988a. *Music for Pleasure*. London. Cambridge: Polity press.
- Frith S. 1988b. *Rockin potku. Nuorisokulttuuri ja musiikkiteollisuus*. Suomen etnomusikologinen seura ry:n julkaisuja 1. Tampere: Vastapaino.
- Frith S. 1988c. *Copyright and The Music Business*. Working paper s-3. Göteborg: IASPM-Norden.
- Frith S. 1989. *Facing the Music*. New York.
- Gans H. J. 1967. *Popular Culture in America*. Teoksessa Becker H.S. (ed.): *Social problems*. New York: Wiley.
- Gardner H. 1983. *Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- Gardemeister S. Etelälahti A. 1995. *Nuoren maailmankuva: kirjallisuuskatsaus*. Helsinki: opetushallitus 1995 (moniste).

- Geertz C. 1973. *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gellrich M. 1986a. Motivationsproblemen des Instrumentalunterrichts. *Uben Musizieren* 3 (2): 132-138.
- Gellrich M. 1986b. Ursachen von Motivationsproblemen im Instrumentalunterricht (Teil II). *Uben & Musizieren* 3 (#): 266-272.
- Gellrich M. 1986c. Eine kreative Motivationstests. *Uben & Musizieren* 3 (4): 338-343.
- Greenberg M. 1970. Musical Achievement and the Self-Concept. *Journal of Research in Music Education* 18, 57-64.
- Grieswelle D. 1978. *Jugend und Freizeit*. Minerva, München.
- Gronow P. 1965. Musiikkisosiologia ja musiikkipolitiikka. *Sosiologia* 1965:1
- Gronow P. 1968. Musiikkisosiologia -kaksi tutkijaryhmää. Teoksessa S. Toiviainen (toim.) *Johdatus taiteen sosiologiaan*. Tampereen yliopiston tutkimuslaitos. Tampere-moniste 56.
- Gronow P. 1971. Taide tutkimuksen kohteena. *Sosiologia* 1971:2.
- Gronow P. 1975. Kuka tuntee musiikin todellisuuden?. *Parnasso* 1975:1
- Gronow P. 1978a. Kuunnellaan musiikkia. Työväen sivistysliitto TSL. Ry. Helsinki. 1978.
- Gronow P. 1978b. Artikkelit Otavan Isossa Musiikkitietosankirjassa. Otava. Keuruu. 1978.
- Gronow P. 1981. Suomalainen kansanmusiikki. Teoksessa Asplund A. & Hako M. (toim.) 1981: *Kansanmusiikki*. Vaasa: SKS, 9-17.
- Gronow P. 1984. Taistelu kaseteista. *Tiedotustutkimus* 1984:4.
- Gronow P. 1987a. Afroamerikkalaisen musiikin diffuusio vuosina 1900-1945. Teoksessa Kurkela V., Pekkilä E. (toim.): *Etnomusikologian vuosikirja 1986*. Suomen Etnomusikologinen seura ry. 1987, 254-259.
- Gronow P. 1987b. Sosiaalisen vuorovaikutuksen muutokset ja populaarimusiikin synty. Julkaisussa Saunio I. (toim.): *Kansanmusiikista populaarimusiikiksi*. Kansanmusiikin keskusliitto.
- Grossman L. 1976. *A Social History of Rock Music: From the Greasers to Glitter Rock*. New York.
- Haaparanta L., Niiniluoto I. 1991. *Johdatus tieteelliseen ajatteluun*. Helsingin yliopiston filosofian laitos. Helsinki.
- Hakkarainen P. 1990. *Motivaatio, leikki ja toiminnan kohteellisuus*. Helsinki: Orientakonsultit Oy.
- Halme L. 1988. Rock - paholaisen musiikkia? Teoksessa Paakkola E., Lindstedt (toim.): *Ihminen Luciferin ja Ahrimanin jännitteessä*. Helsinki: Kriittinen korkeakoulu, julkaisuja N:o 8.
- Halme L. 1994. *Rockin syvin olemus: filosofia, uskonto ja rock*. Helsinki.
- Hammaren T. Karhu S. 1998. *Tanssilavan taikaa: lavatanssiharrastajan musiikillinen erityisorientaatio*. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Pro gradu tutkielma. Ei julkaistu.
- Hannerz U. et al. 1981. *Kulturteori för komplexa samhällen*. Socialantropologiska institutionen. Stockholms universitet.
- Harva U. & al. 1954. *Järjestäytyneen työväen sivistysharrastukset*. Työväen omaehtoinen sivistystyö. Helsinki.

- Haug W.F. 1983. Ideologiset mahdit ja vastarinta. Tutkijaliiton julkaisusarja 23. Helsinki.
- Hebb D.O. 1973. Psykologia. Helsinki: Tammi.
- Heinilä K. 1959. Vapaa-aika ja urheilu. Porvoo.
- Heikkinen Kalle (toim.) 1986. Kymmenen esseettä elämäntavasta. Oy Yleisradio Ab. Lahti. 1986.
- Heiniö M. 1984. Innovaation ja tradition idea. Näkökulma aikamme suomalaisten säveltäjien musiikkifilosofiaan. Helsinki
- Heiniö M. 1986. Taide- ja populaarimusiikki. Teoksessa Kurkela V.- Pekkilä E. (toim.): Etnomusikologian vuosikirja 1986. Helsinki: Suomen Etnomusikologinen seura 1987, 187-198.
- Heiniö M. 1987. Taide- ja populaarimusiikki. Teoksessa Kurkela V. & Pekkilä E.: Etnomusikologian vuosikirja 1986.
- Heiniö M. 1994. Musiikki ja kulttuuri-identiteetti: johdatusta keskeiseen käsitteistöön. Musiikki. Suomen musiikkitieteellisen seuran julkaisu 1/1994.
- Heiskanen I. 1980. Joukkoviestintä ja kulttuuriteollisuus. Teoksessa Sisättö 1980: Viestintä uuteen aikaan.
- Heiskanen I. 1985. Uusi viestintäteknologia ja rakenteellinen kuri suomalaisessa joukkoviestinnässä ja kulttuuriteollisuudessa. Teoksessa Mitchell R. (toim.): Uusi teknologia, taiteet, taidepolitiikka. Helsinki 1985, 193-247.
- Heiskanen J., Mitchell R. 1985. Lättähatuista punkkareihin. Suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurin kohtaamisen kolme vuosikymmentä. Keuruu: Otava.
- Hellman H. 1982. Äänilevyteollisuus, julkisuusmuodot ja musiikin murrokset. Moniste.
- Helve H. 1987. Nuorten maailmankuva. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus ry.
- Henricsson M. 1973. Tonåringar och normer. Utbildningsförlaget. Stockholm.
- Herndon M. & McLeod N. 1980. Music as Culture. Darby: Norwood Editions.
- Hetemäki I. 1982. Suomalainen musiikkipolitiikka - ideologianko muoto? Äänenkannattaja 1982:1 16-17.
- Hirsch P. 1978. Production and Distribution Roles Among Cultural Organizations. Social Research. Vol 45, 2.
- Hoffmann F. 1981
- Hoffmann F. & al. 1986. The Literature of Rock, II, 1979-1983. London: The Scarcrow Press.
- Hoikkala T. 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Helsinki: Gaudeamus.
- Horkheimer M., Adorno T.W. 1982. Dialectic of Enlightenment. New York.
- Hultsch, Plenons, 1971
- Hurley C.G. 1995. Student Motivations For Beginning And Continuing/Discontinuing String Music Instruction. The Quarterly Journal of Music Teaching and Learning Vol. 6, Nr. 1:44-55.
- Hurme H. 1981. Life changes during childhood. Jyväskylä studies in education, psychology and social research. 41. University of Jyväskylä 1981.
- Hyvönen L. 1995. Ala-asteen oppilas musiikin kuuntelijana. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Studia Musica 5.
- Iipponen K. 1986. Hevi musiikillisena orientaationa - Raskas rock - raskaat

- elämäntavat? Pro gradu-tutkielma Joensuun yliopiston kasvatustieteiden Tiedekunnassa. Julkaisematon opinnäytetyö.
- Jokinen K. 1985. Näkökulmia nuorisotutkimukseen. Jyväskylän yliopiston sosiologian laitoksen julkaisuja 33. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Jokinen K. 1987. Ostajat, lukijat, arvioijat, tutkijat. Lukijoiden ja kriitikoiden kirjallisuus suuren muuton jälkeisessä Suomessa. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimusyksikkö. Jyväskylä.
- Joukkoviestintätalasto 1991. Kulttuuri ja viestintä 1991:2. Tilastokeskus, Helsinki.
- Juvonen A. 1981. Harmonikka, kehitys rakenne ja sormittamisen periaatteet. Suomen harmonikkainstituutin julkaisuja n:o 9. Ikaalinen.
- Juvonen A. 1994. Hanurilla moneen makuun. Harmonikansoiton harrastajat Suomessa. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja n:o 56. Joensuu.
- Järviluoma 1997. Musiikki, identiteetti ja ruohonjuuritaso: amatöörimusiikkoryhmän kategoriatyöskentelyn analyysi. Tampereen yliopisto 1997. Acta Universitatis Tamperensis 555.
- Kahn R.L. 1979. Aging and social support. Teoksessa Riley M. W. (Ed.) 1979. C. Aging from birth to death. Interdisciplinary perspectives. AAAS Selected Symposium 30. Boulder: Westview Press, 77-91.
- Kaipainen J. 1983. Institutioidun kulttuurin ulkopuolinen taidemusiikki. Julkaisussa Salminen K. (toim.): Suomen musiikin koko kuva. Suomen etnomusikologinen seura ry. 1983, 23.
- Kallioniemi K. 1990. Dandy, soul-mies ja rock-sankari. Helsinki: Kansan sivistystyönliitto.
- Kangas A. 1977. Keski-Suomen kulttuurikokeilun osa II: Kulttuuriharrastukset ja niihin vaikuttavat tekijät kokeilukunnissa vuonna 1975. Jyväskylä.
- Kantelinen R. 1995. Ruotsin kielen opiskelumotivaatio ammatillisessa koulutuksessa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja 21. Joensuun yliopiston monistuskasutuskeskus. 1995.
- Karbusicky V. 1975. Begriff und Ästhetik der leichten und der ernsten Musik. Empirische Musiksoziologie. Wiesbaden.
- Kari J., Sauvala A. 1980a. Kasvatustavoitteiden saavuttaminen peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Kouluhallitus. Kokeilu- ja tutkimustoimisto. Tiedonantoja koulututkimuksesta 1, 1980.
- Kari J., Sauvala A. 1980b. Kasvatustavoitetutkimusprojekti 3. Ammatillisten oppilaitosten kasvatustavoitteiden saavuttaminen kevätlukukaudella 1979. Research Reports, Department of Education, University of Jyväskylä 89, 1980a.
- Kari J., Sauvala A. 1981. Kasvatustavoitetutkimusprojekti 4. Peruskoululaisten, lukiolaisten sekä heidän opettajiensa ja vanhempiensa yhteisesti hyväksymät kasvatusta voitteet ja niiden yhteydet taustamuuttujiin syyslukukaudella 1979. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja 1981: 308.
- Karlsson H. 1980. Musikspelet. Det Svenska musiksamhället av idag. Göteborgs Universitet 1980.
- Karma K. 1986. Musiikkipsykologian perusteet. Helsinki: Suomen musiikkitieteellinen Seura. Musiikkitieteen kirjasto vol 3.

- Karttunen S. 1992. Musiikki kulttuurisessa tietoisuudessa. Jyväskylän yliopisto, Nykykulttuurin tutkimusyksikkö. Jyväskylä.
- Karvinen N. & Pennala P. 1995. Sellaista mukavaa kuuntelumusiikkia. Tapaustutkimus musiikkimieltymyksistä ja radion kuuntelutottumuksista Artikkelikirjassa Musta lammas. Kirjoituksia populaari- ja massakulttuurista. Toim. Koistinen T., Sevänen E., Turunen R. Kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimuksia n:o 8, Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta. Gummerus Kirjapaino Oy Saarijärvi 1995.
- Kaskinen H. 1989. Rockin eliitti ja eliitin rock -rockin kulttuurikamppailu Suomessa. Tampereen yliopiston sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Tampere.
- Katajala K., Söderholm S. 1987. Rockkulttuuri ja kulttuurikonflikti - valtakulttuurin ja nuorisokulttuurin törmäys Suomessa vuonna 1978. Teoksessa Söderholm (toim.): Näkökulmia rockkulttuuriin. Helsinki: Otava.
- Kempainen J. 1990. Motivaatiotekijät peruskoulun yläasteen oppilaiden musiikin valinnoissa. Helsinki: Sibelius-Akatemia. Musiikkikasvatuksen tutkielma.
- Keränen R., Ruuhilehto K. 1976. Ympäristöopin opetussuunnitelmakokeilu Pirkkalassa lukuvuonna 1974-1975. Tampereen yliopiston psykologian laitoksen tutkimuksia 103.
- Kirjonen J. 1995. Hurman ja ahdistuksen ristipaineissa. Hyvä Terveys 10 (6), 12-14.
- Kjellberg E., Granholm Å. 1978. Artikkelikirjassa Otavan Isossa Musiikkitietosanakirjassa. Otava. Keuruu. 1978.
- Klecka W. 1985. Diskriminant analyses. 6. p. Beverly Hills. California. Sage 1985.
- Knudsen T. 1961. Model, type og variant (DMT 1961 Dansk Musiktidsskrift)
- Knuutila J. 1987. Miksi hevikitarrilla on miekka kädessä? Teoksessa Lähteenmaa J: (toim.): Rockin seksuaalisuus. Helsinki: Gaudeamus.
- Koskenniemi M., Valtasaari A. 1969. Taitava opettaja. 4. Painos Helsinki: Otava.
- Kosonen P. A. 1984. Ammattialan valinnan varmuus ja sosiaalinen rakenne. Helsinki: Työvoimaministeriö, suunnitteluosasto. Työvoimapolitiittisia tutkimuksia N:o 51.
- Kosonen P. A. 1991. Opiskelun mielekkyys ja opintomotivaatiot lukiossa. 44. Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteen julkaisusarja A. Tutkimuksia 44.
- Kosonen E. 1992. Soittamisen motivaatio varhaisnuorilla. Helsinki: Sibelius-Akatemia, Musiikkikasvatuksen tutkielma.
- Kosonen E. 1996. Soittamisen motivaatio varhaisnuorilla. Lisensiaattitutkimus Jyväskylän yliopiston Musiikkitieteen laitos.
- Krovoza A. 1976. Produktion und Sozialisation. EVA, Frankfurt am Main.
- Kulttuuritilasto 1981. Tilastollisia tiedonantoja Nro 73. Tilastokeskus, Helsinki. Painettu 1984.
- Kurkela V. & Valkeila R. (toim.) 1982. Musiikkikulttuurin murros teollistumisajan Suomessa. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: Tutkielmia ja Raportteja, n. 1.
- Kurkela V. 1983. Taistojen tiellä soitettiin - ja soiton tahdissa tanssittiin: Varkautelaiset työväenilmat ja niiden musiikki työväen osakulttuurin kaudella. Jyväskylä: Työväen musiikki-instituutin julkaisuja 2/1983.
- Kurkela V. & Pekkilä E. 1987. Etnomusiikologian vuosikirja 1986. Suomen Etnomusiikologinen seura ry. Jyväskylä: Gummerus.

- Kurkela V. & Pekkilä E. 1988. Etnomusikologian vuosikirja 1987-1988. Suomen Etnomusikologinen seura ry. Jyväskylä: Gummerus.
- Kurkela K. 1986. Esittävä säveltaide, esiintymisjännitys ja narsistinen häiriö. Synteesi 2-3 / 1986, 59-85.
- Kurkela V. 1989. Musiikkifolklorismi & järjestökulttuuri: kansanomusiikin ideologinen ja taiteellinen hyödyntäminen suomalaisissa musiikki- ja nuorisjärjestöissä. Suomen etnomusikologisen seuran julkaisuja 3. Väitöskirja.
- Kurkela K. 1993. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin tutkimuslaitoksen julkaisusarja 11. Helsinki: Sibelius-akatemia.
- Kuusinen K-L. 1991. Näkökulmia motivaatioon. Teoksessa Kuusinen J. (toim.): Kasvatuspsykologia. Porvoo: Werner Söderström Oy.
- Kytömäki J. 1984. Joukkoviestimet perheen arkielämässä ja lasten sosialisatiossa. Moniste.
- Kämäräinen K., Eronen M. 1968. Lyhennetty työviikko ja lisääntyvä vapaa-aika kaupunkiyhdyskunnissa. Lahti.
- Laccuel fait a la musique par des auditeurs, les telespectateurs et des discophiles. 1967 Ranskan radion moniste. Pariisi.
- Lahtela K. 1982. Vanhenevan yksilön toimintakyky ja persoonallisuus I. Turun yliopisto. Psykologian julkaisuja 58.
- Laitinen H. 1982. Talonpoikaismusiikin suuri murros. Teoksessa Kurkela & Valkeila (toim.) 1982: Musiikkikulttuurin murros teollistumisajan Suomessa, 117-129.
- Laitinen R., Salolatva J. 1985. Laitosteatterin markkinointi -tarkastelun kohteena erityisesti yleisön rakenne ja näytelmävalinnat. Yrityksen taloustieteen gradu-työ. Jyväskylän yliopisto.
- Laki musiikkioppilaitoksista. 516/1995
- Laki taiteen perusopetuksesta. 424/1992.
- Larkin C. 1992. The Guinness' who is who of Heavy Metal. Enfield: Guinness.
- Laske O.E. 1992. Johdatus kognitiiviseen musiikkitieteeseen. Käännös artikkelista "Introduction to Cognitive Musicology" (Computer music journal 1988, 12:1, 43-57) teoksessa Louhivuori J. ja Sormunen A. (toim) Kognitiivinen musiikkitiede. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia ja raportteja 8.
- Lassila J. 1987. Kultalevyn alkemia: Rockteollisuus musiikin suodattajana. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 6. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.
- Lassila J. 1990. Mitä Suomi soittaa? : Hittilistat 1954-1987. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 20. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lauri S. 1980. 1-4 vuotiaan lapsen toiminnallinen kehitys ja siihen yhteydessä olevat ympäristökijät. Pitkittäistutkimus 1-4 vuotiaista lapsista. Psykologian laitoksen julkaisuja, N:o 235, Jyväskylän yliopisto.
- Laurila H. 1956. Nuorten vapaa-ajan harrastuksista Soinin pitäjän kahdessa kylässä. Julkaisematon sosiologian laudatur-tutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen seminaarikirjasto.
- Lazarus R.S., Folkman S. 1984. Stress, Appraisal and Coping. New York: Springer.
- LeBlanc A. 1987. Development of Music Preference in Children. Teoksessa Peery J.G., Peery I.W. & Draper T.W. (ed): Music and Child Development. New York: Springer Verlag.

- Lehtonen K. 1982. Musiikinharrastus eri tekijäryhmien yhteistuloksena: Turun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, julkaisematon lisensiaattitutkimus.
- Lehtonen K. 1983. Harrastuneisuus musiikinopetuksen tavoitteena. *Kasvatus* 14(4): 290-295.
- Lehtonen K. 1984. Musiikki psykoanalyttisessä viitekehyksessä. *Psykologia* 20, 330-336.
- Lehtonen K. 1985. Musiikkiterapian teoriaa kohti. *Psykologia* 20, 411-416.
- Lehtonen K. 1985. Jean Piagetin ajattelu ja musiikkikykyjen kehittyminen. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. *Kasvatus* 16, 4, 283-289.
- Lehtonen K. 1986a. Musiikillisen kompetenssin teoria musiikillisen merkityksen muodostamisprosessin ja kulttuuris-sosiaalisten merkitysten strukturaalisena selittäjänä: Turun yliopiston Kasvatustieteiden tiedekunta. *Julkaisusarja B:22*.
- Lehtonen K. 1986b. Musiikki psyykkisen työskentelyn edistäjänä. Turun yliopiston *Julkaisuja C: 56*.
- Lehtonen K. 1986c. Musiikin olemuksen ongelma musiikkikasvatuksessa. *Kasvatus* 17 (3): 173-181.
- Lehtonen K. 1987. Musiikki, kieli ja kommunikaatio. *Kasvatus* 1987, 18:3, 218-226
- Lehtonen K. 1989a. Miten käy maikalta rock & roll? Rock-musiikki nuorisokulttuurien ilmentäjänä. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja *Kasvatus*, 20, 6, 504-511.
- Lehtonen K. 1989b. Onko musiikin ja psyyken rakenteilla vastaavuutta? *Psykologia* 1989:2, 84-89.
- Lehtonen K. & Niemelä M. 1995. Kuurankukkia hopeamaljassa. Lyttyyn lyödyn musiikkikulttuurin tarkastelua. Teoksessa Nyqvist, L & Suhonen, H. (toim) *Kansalaisuus ja kontrolli*. 105-121. Turun Yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja A:8/1995.
- Leichter K. 1984. Musiikki taidemuotona. *Synteesi* 3 (1-2), 42-43.
- Leisiö T. 1981. Tyyli, tunne ja yhteiskunta. *Musiikki* 1981: 3-4.
- Leisiö T. 1988. Kansanmusiikin tutkijan perussanastoa. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitoksen julkaisuja 12. Tampere.
- Leppert R. et al. 1987. *Music and Society*. Cambridge University Press.
- Lepper M.R., Hodell M. 1989. *Intrinsic Motivation in the Classroom*. Teoksessa Ames C., Ames R. (ed.) 1989: *Research on motivation in education Vol 3*. San Diego, CA: Academic Press. 73-105.
- Lewis G.H. 1987. *Patterns of Meaning and Choice: Taste Cultures in Popular Music*. Teoksessa J.Lull: *Popular Music and Communication*. Beverly Hills: Sage.
- Leskinen E. & Kuusinen J. 1991. Faktorianalyysin käytöstä kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. *Kasvatus* 22 (4), 289-297.
- Liimatainen M. 1997. Suomalaisen punkkarin profiili: musiikkimaku, arvot ja elämäntapa. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Pro gradu-tutkielma. Ei julkaistu.
- Lillstrang E-M. 1996. Rockin kapinaa vai "sisäänlämpiävää Jeesus-viihdettä"? - Gospelharrastajat kirkon ja rockkulttuurin yhdistäjinä. Pro gradu-tutkielma Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. *Julkaisematon opinnäytetyö*.

- Ling J., Salmenhaara E. 1978. Artikkele Otavan Isossa Musiikkietosanakirjassa. Otava. Keuruu. 1978.
- Ling J., Lönn A., Alakönni E. 1978. Artikkele Otavan Isossa Musiikkietosanakirjassa. Otava. Keuruu. 1978
- Linko M. 1986. Katsojien teatteri. Teatterin vastaanotto Helsingin Itäkeskuksen monitoimitalossa. Nykyykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 2. Jyväskylän yliopisto.
- Linton R. 1955. *The Tree of Culture*. New York: Knopf.
- Lloyd A.L. 1967. *Folk Song in England*. London: Lawrence a Wishart. 1967.
- Locke E.A. 1991. The Motivational Sequence, The Motivational Hub, and the Motivation Core. *Organisational Behaviour and Human Decision Processes*. 50, 288-299.
- Lomax A. 1968. *Folk Song Style and Culture*. New Brunswick: Transaction (1978).
- Louhivuori J. 1992. Kognitiivinen musiikkitiede - musiikkitieteen uusi tutkimusparadigma? Artikkele Teoksessa Louhivuori J. & Sormunen A. (Toim.): Kognitiivinen musiikkitiede. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia ja raportteja 8. Jyväskylä.
- Lull J. 1987a. Listeners' Communicative Uses of Popular Music. Teoksessa Lull (toim.) *Popular music and Communication*. Sage.
- Lull J. 1987b. *Popular music and communication*. London: Sage.
- Lähteenmaa J. 1989. Tytöt ja rock. Tutkimuksia ja selvityksiä 2. Kansalaiskasvatuksen keskus. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus ry.
- Lähteenmaa J. 1991. Näkyvä nuorisokulttuuri. Teoksessa Lähteenmaa J., Siurala L. (toim.): Nuoret ja muutos. Tutkimuksia 177. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lähteenmaa J., Siurala L. (toim.) 1991. Nuorten vapaa-aika. Nuoret ja muutos. Tutkimuksia 177. Helsinki: Tilastokeskus.
- Lähteenmaa J. 1992. Miten käy tytöiltä rock'n roll? Teoksessa Lähteenmaa J., Näre S. (Toim.): Helsingiläistyttöjen ystävyysuhteet: ihanteina itsenäisyys, läheisyys ja monipuolisuus. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Löfgren O. 1981. Cultural Dominance and Everyday life. Teoksessa Lull J. (toim.) *Mass Communication and Culture*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Madsen K.B. 1972. Miksi? -Käyttätymisen liikkeelle panevat voimat. Suomentanut P. Leisten. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Madsen K.B. 1983. Yleinen psykologia. Tanskankielinen alkuteos Almen psykologi. Ruotsinkielisestä laitoksesta Allmän psykologi. (Andra uppladen) suomentanut E. Pilvinen. Espoo: Weilin & Göös
- Manninen J. 1977. Maailmankuvat maailman ja sen muutoksen heijastajina. Teoksessa Kuusi M., Alapuro R., Klinge M. (toim.) *Maailmankuvan muutos tutkimuskohteena*. Helsinki: Otava 1977, 13-48.
- Manninen J. 1988. *Maailmankuvat maailman ja sen muutoksen heijastajina*. Otava. Helsinki.
- Maslow A.E. 1954. *Motivation and Personality*. New York: Harper & Brothers Publishers.
- Maslow A. H. 1971. *The Farther Reaches of Human Nature*. Harmondsworth, Middlesex, England: Penguin Books Ltd.
- Mauranen K. & Halonen P. & Jokela V. 1993 SPSS-opas. Kuopion yliopiston Atkeskus

- McDavid J.W. 1990. Self-Concept. Teoksessa R.M. Thomas (toim.) *The Encyclopedia of human development and education: theory, research and studies*. Oxford: Pergamon Press, 309-311.
- McDavid J.W., Harari H. 1968 *Social Psychology. Individuals, groups, societies*. New York: Harper & Row.
- McRae B. 1990. *Jazzin käsikirja*. (Suom. E. Pälli) Otava. Helsinki. Keuruu. 1990.
- Merriam A.P. 1964. *The Anthropology of music*. Northwestern University Press. Bloomington.
- Merriam A. P. 1977. *Musical c'Change in Basongye Village (Zaire)* *Anthropos* 72.
- Metsämuuronen J. 1995. Harrastukset ja omaehtoinen oppiminen. Sitoutuminen, motivaatio ja coping. Teoreettinen tausta, rakenneanalyysi ja sitoutuminen. Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja N:o 146, 1995.
- Meyer L.B. 1966. *Music, the Arts and the Ideas*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Mischel W. 1986. *Introduction to Personality*. 4.p. Forth Worth: Holt, Rinehart & Winston.
- Mitchell R. 1980. Nuorten elämäntyylistä ja kulttuuritoiminnoista. Lastensuojelun keskusliitto, Helsinki 1980.
- Mitchell R. 1985. (toim.) *Uusi teknologia, taiteet, taidepolitiikka*. Valtion taidehallinnon julkaisuja n:o 28. Helsinki.
- Moisala P. 1985. Musiikin muutoksen tutkimuksesta murroksen tutkimukseen. Teoksessa Leisiö T. (toim.) *Muutoksia musiikissa, musiikkia muutoksissa*. Suomen harmonikkainstituutin julkaisuja 11. Ikaalinen.
- Moisala P. 1988. Musiikkikulttuurin kognitiivinen viitekehys. Teoksessa Kurkela V. & Pekkilä E. (toim.) *Etnomusiikologian vuosikirja 1987-1988*. Suomen etnomusiikologinen seura. Jyväskylä.
- de la Motte-Haber H. 1985. *Handbuch der Musikpsychologie*. Laaber: Laaber-Verlag.
- Musicology in Finland 1987*. Finnish Music Quarterly 1987: 1. Helsinki: PKK/Offset.
- Musiikkikulttuurin murros teollistumisajan Suomessa*. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia ja raportteja, n:o 1. Jyväskylä.
- Mäki-Kulmala A. 1989. *Nuoruus on nuoruus*. Tutkijaliitto. Jyväskylä.
- Määttänen P. 1996. Pragmaattista musiikin filosofiaa. Artikkelit *Musiikkikasvatustiedessä* (Finnish Journal of Music Education Vol. 1 No 1. Julkaisijat: Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osasto, Oulun Yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, musiikkikasvatuksen koulutus- ja tutkimusyksikkö. Hakapaino Oy Helsinki 1996
- Nielsen P. 1981. *Studier i hverdagsmusikkens sociologi: teori, empiri, analyse 1-2*. Århus: Publimus.
- Niemi I., Lotti L. 1977. *Kiinteiden ammattiteattereiden katsojakunta keväällä 1977*. Suomen teatterijärjestöjen keskusliitto ry. Helsinki.
- Niemi I., Pääkkönen H. 1989. *Ajankäytön muutokset 1980-luvulla*. Helsinki: Tilastokeskus, Tutkimuksia 153.
- Niemi P., Nurmi J-E., Vauras M. 1986. *Johdatus persoonallisuuden psykologiaan*. 2.p. Turun yliopisto. Psykologian opintomonisteita 4.
- Neisser U. 1976. *Cognition and reality*. Freeman & Co., San Francisco.

- Neisser U. 1982. Kognitio ja todellisuus. Weilin & Göös. Espoo.
- Nettl B. 1978. Eight Urban Music Culture. Tradition and Change. Urbana.
- Nordberg J., Nowak L. 1985. Musikradions lyssnare 1984. Sverige Radio. PUB.
- Nordberg J., Nylöf G. 1988. Kulturarbarometren i detalj: Tema Musik. Sveriges Radios publik och programforskning / Statens Kulturråd. Stockhålm:Tiba Tryck AB.
- Nores T. (toim.) 1987. Inhimillinen kasvu. Helsinki: Otava.
- Nummenmaa T. 1981. Mitä tapahtuu siirryttäessä kehitystasolta toiselle. Artikkelit Annika Takalan juhla-kirjassa "Ihmisen kasvu ja sosiaalistuminen". Toimittanut Simo Seppo. Joensuun Korkeakoulun julkaisuja, sarja A no. 20, Pohjois-Karjalan Kirjapaino Oy, Joensuu 1981.
- Nummenmaa T., Konttinen R., Kuusinen J., Leskinen E. 1997. Tutkimusaineiston analyysi. WSOY Kirjapainoyksikkö. Porvoo
- Nunnally J.C. 1981. Psuichometric Theory. 2.p. New Delhi: Tata McGraw-Hill.
- Nylöf G. 1967. Musikvanor i Sverige. Rikskonsertter; Konsertbyråutredningens slutbetänkande. Stockholm SOU 9.
- Nylöf G. 1977. Så har våra lyssnarvanor förändrats under 70-talet. Teoksessa: Vem bestämmer din musik? ABF 1977.
- Nyman J. 1979. Rocktieto, osa 2. Soundi-kirja7. Pirkkala: Lehtijussi.
- Närhi A. 1988. Rupiset riimit. Ydin: 1988:8.
- Oramo I. 1974. Musiikin todellisuus ja sosiologinen musiikinteoria. Parnasso 1974:6
- Oramo I. 1975. Sosiologiasta musiikkipolitiikkaan. Parnasso 1975:1
- Pegg C. 1984. Factors affecting the Musical Choices of Audiences in East Suffolk, England. Teoksessa Middleton R., Horn D. (toim.): Popular music 4. Cambridge University Press. Cambridge.
- Pekkilä E. 1982. Suomalainen etnomusiikologia: katsausta historiaan, tutkimusmenetelmiin ja näkökulmiin. Teoksessa Kurkela & Valkeila (toim.) Musiikkikulttuurin murros teollistumisajan Suomessa, 7-22.
- Pekkilä E. 1988. Musiikki tekstinä: Kuulonvaraisen musiikkikulttuurin analyysiteoria ja metodi. Acta Musicologica Fennica, 17. Jyväskylä.
- Peltola S. 1997. Musiikki vei mukanaan: taidemusiikin harrastajat kulttuurin kentällä. Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Pro gradu-tutkielma. Ei julkaistu.
- Petersen R.A. & Di Maggio P. 1975. From a Region to Class. Social Forces, 53, 497-506.
- Peterson R.A., Berger R.D. 1975. Cycles in Symbol Production: The case of Popular Music. American Sociological Review 40, 158-173.
- Piaget J. 1929. The child's conception of the world. Routledge & Kegan, Paul, London.
- Piaget J. & Inhelder B. 1977. Lapsen psykologia (1966 La Psychologie de l'Énfant). Gummerus, Jyväskylä.
- Piepponen P. 1960. Harrastusten valinta. Porvoo.
- Plante T.G. & Swartz G.E. 1990. Defensive and Repressive Coping Styles: Self-presentation, Leisure Activities, and Assesment. Journal of Researc in Personality 24, 173-190.
- Puustinen A.I. 1993. Laulunopetuksesta musiikinopiskelun ohjaamiseen. Suomalaisen kansakoulun ja peruskoulun ala-asteen laulun - ja musiikinopetuksen kehityksen tarkastelua maalaiskansakoulun sekä kansa- ja peruskoulun

- opetussuunnitelmien mukaan. Julkaisematon pro gradu -tutkielma Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa.
- Pölkki P. 1978a. Koulutulokkaiden minäkäsitys eri kasvuympäristöissä. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitoksen tutkimuksia 210.
- Pölkki P. 1978b. Lasten minäkäsityksen kehittyminen, determinantit ja merkitys sosiaalisten taitojen kannalta. Katsaus kehityspsykologiseen minäkäsityskirjallisuuteen. University of Jyväskylä. Reports from the department of psychology 206.
- Qualen J. 1985. *The music Industry*. London: Comedia.
- Qvist M. 1960. *Lukemisharrastus*. Hämeenlinna.
- RAI (Radiotelevisione Italia) 1967. *La Cultura e i gusti musicali degli Italiani*. Appunti del Servizio Opinioni 38.
- Rannikko P. 1982. *Gemeinschaft ja Gesellschaft Ferdinand Tönniesin sosiologiassa*. Teoksessa *Yhteiskuntatieteiden kentältä. Yhteiskuntateoreettisia esseitä*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja C 34. Turku.
- Rauste M-L. 1975. *The image of men among Finnish girls and boys on the basis of material from Helsinki and North Karelia*. Reports from the Department of Psychology, University of Turku 1975: 41.
- Rauste- von Wright M-L. 1979. *Nuorison ihmis- ja maailmankuva X. Sosialisatioprosessi ja maailmankuva*. Turun yliopisto. Psykologian tutkimuksia 1979:36.
- Rauste-von Wright M-L., Kauri L. 1980. *Nuorison ihmis- ja maailmankuva IX. Nuorten toiminnasta: Vapaa-ajan harrastukset*. Turun yliopisto: Psykologian tutkimuksia 44.
- Rauste- von Wright M-L. 1982. *Kasvatustapahtuma ja maailmankuvan kognitiivis-emotionaaliset ainekset*. Joensuun Korkeakoulu, Kasvatustieteen osaston julkaisuja. Joensuu.
- Rauste- von Wright M-L., Niemi P., Nurmi J-E. 1984. *Arvojen empiirisen tutkimuksen problema tiikkaa: Eri menetelmien vertailua*. Turun yliopisto, Psykologian tutkimuksia. Turku.
- Rechard E. 1991. *Minuuden kokeminen musiikissa*. *Musiikkitiede* 2 (3), 19-33.
- Regelski T.A. 1975. *Principles and Problems of Music Education*. New Jersey: Prentice Hall.
- Regelski T.A. 1996. *Prolegomenon To a Praxial Philosophy of Music and Music Education*. Artikkelit *Musiikkikasvatus-lehdessä* (Finnish Journal of Music Education Vol. 1 No 1. Julkaisijat: Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osasto, Oulun Yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, musiikkikasvatuksen koulutus- ja tutkimusyksikkö. Hakapaino Oy Helsinki 1996.
- Reeves J. 1989a. *The Interest-Enjoyment Distinction in Intrinsic Motivation. Motivation and Emotion*. Vol. 13, No 2, 83-103.
- Reeves J. 1989b. *Intrinsic Motivation and the Acquisition and Maintenance of Four experimental States*. *The Journal of Social Psychology* 129/6, 841-854.
- Reimer B. 1989. *A Philosophy of Music Education 2*. Ed. Englewood Cliffs Prentice Hall 1989.
- Renzulli J.S. 1986. *The three-ring conception of giftedness: a developmental model for creative productivity*. Teoksessa Sternberg R.J. ja Davidson J.E. (toim.) *Conceptions of giftedness*. Cambridge University Press.

- Ridless R. 1984. *Ideology and Art. Theories of Mass Culture from Walter Benjamin to Umberto Eco*. New York.
- Riesman D. 1957. *Listening to popular music*. Teoksessa Rosenberg B., White D. (toim.) *Mass Culture*. New York: The Free Press.
- Robbins R.H. 1973. *Identity, Culture and Behavior*.-Handbook of Social and Cultural Anthropology, John J. Honigmann (toim.) Chicago.
- Roe K. 1987. *The School and Music in Adolescent Socialization*. Teoksessa Lull J. (toim.): *Popular Music and Communication*. London: Sage.
- Rojola L. 1995. *Kotelohehto ja uusi identiteetti-identiteettiongelmia suomalaisessa kirjallisuudessa*. Toim. Kaisa Kurikka. Turku. TY. Taiteiden tutkimuksen laitos A:33.
- Roos J.P., Vilkkonen A. 1979. *Suomalaisten elämä elämänkertakilpailun valossa. Elämäntavan muutoksen tutkimusprojekti*. Työpapereita 3. (moniste). Helsingin yliopisto. Suomen Akatemia 1979.
- Roos J.P. 1985a. *Pelin säännöt: intellektuellit, luokat ja kieli*. Teoksessa Bourdieu P.: *Sosiologian kysymyksiä*. Vastapaino. Jyväskylä.
- Roos J.P. 1985b. *Elämäntapaa etsimässä*. Gummerus Oy. Jyväskylä.
- Roos J.P. 1986. *Elämäntapateoriat ja suomalainen elämäntapa*. Teoksessa Kalle Heikkinen: *Kymmenen esseetä elämäntavasta 1986*, 35-76. Oy Yleisradio Ab. Lahti.
- Roos J.P. 1988. *Elämäntavasta elämänkertaan - elämäntapaa etsimässä 2*. Tutkijaliiton julkaisusarja 53. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Roos J.P. 1990. *Itsenäinen suomalainen 1990*. Yhtyneet kuvalehdet & J.P. Roos & Gallup Oy.
- Rosenberg M. 1979. *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Rothenbuhler E.W. 1985. *Program decision making in Popular Music Radio*. *Communication Research* 12. 209-323.
- Rowher J. 1979. *Revolutionäres Potential in der neuen Jugend*. *Das Argument* 21:113, 37-44, 1979.
- Ruohotie P. 1976. *Taideharrastukset ja taideasenteet erään oppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa*. Julkaisusarja A. tutkimusraportti n:o 10. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden laitos.
- Ryan J. 1985. *The Production of Culture in the Music Industry: The ASCAP-BMI Controversy*. Lanham, Maryland.
- Rösing H. 1984. *Listening behaviour and musical preference in the age of 'transmitted music' 1*. Teoksessa Middleton et. Al.: *Popular Music 2*. Cambridge. 1984, 119-149.
- Saarelainen J. 1998. *Kansanmusiikki musiikillisena orientaationa: tutkimus kansanmusiikin harrastajien musiikillisesta suuntautumisesta*. Joensuun Yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan Pro gradu tutkielma. Ei julkaistu.
- Saarinen P., Ruoppila I., Korkiakangas M. 1989. *Kasvatuspsykologian kysymyksiä*. Helsingin yliopisto: Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Salmenhaara E. 1976. *Miten sävellykseni ovat syntyneet*. (toim.). Keuruu.
- Salminen K. 1983a. *Rock, jazz, Chanson, Afro, Pop*. Taustaa aineistoa ja ongelmanasettelua. Kevyen musiikin koulutuksen työryhmän mietintö. Suomen muusikkojen liitto ry.
- Salminen K. (toim.) 1983b. *Suomen musiikin koko kuva*. Suomen säveltaiteen juhluvuoden 1982 erikoisjulkaisu. Suomen etnomusikologinen seura ry.

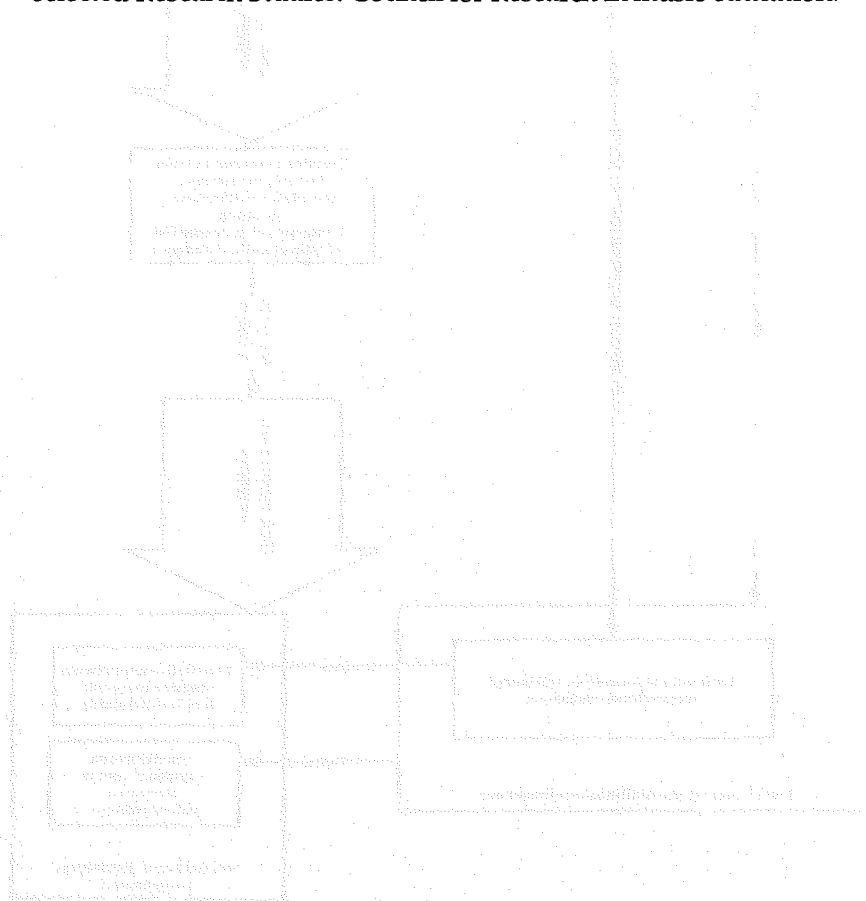
- Salminen K. 1989. Musiikkimakujen muotoutuminen (Musiikkikulttuuriin sosiaalistuminen ja enkulturaation ongelmat). Oy Yleisradio Ab. Sarja B 6/1989 Radioilmaisu: Musiikkikulttuurin ulottuvuudet. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Salminen K. 1990a. Nuorten ja varhaisnuorten musiikkimaku keväällä 1990. Hakapaino Oy. Helsinki.
- Salminen K. 1990b. 1980-luvun musiikkiviestintää. Kulttuurishokista populaarikulttuurin hallittuun legitimaatioon? Oy Yleisradio Ab. Sarja B 1/1990. Helsinki.
- Salminen K. 1991. Musiikin kokemisen eri sukupolvet. 20-75-vuotiaiden musiikkimaku. Oy Yleisradio Ab. Tutkimusraportti 6/1991, Helsinki.
- Salonen T. K. 1990. Konserttimusiikin yleisö makujen kentällä. Tutkimus konserttimusiikin yleisöstä, esimerkkinä Jyväskylän sinfoniaorkesterin yleisö. Jyväskylän yliopiston monistuskeskus. Jyväskylä.
- Saloniemi M-R. 1987. Populaarimusiikki Pohjoismaissa. Tiedotustutkimus 1987:4.
- Saunio I. 1982. Mitä on etnomusikologia? Äänenkannattaja 1982:2 7-18.
- Schafer R.M. 1974. The New Soundscape. Wien: Universal Edition.
- Shamir B. 1988. Commitment and leisure. Sociological perspectives, vol 31, n:o 2. 238-258.
- Schuessler K. 1980. Musical Taste and Socio-economic Background. New York: Arno Press. (Alkuperäinen teos vuodelta 1947).
- Seppänen S. 1993. Musiikin kuuntelu ja musiikkivalinnat. Teoksessa Liikkanen M., Pääkkönen H. (toim.): Arjen kulttuuria. Vapaa-aika ja kulttuuriharrastukset vuosina 1981 ja 1991. Tilastokeskus. Helsinki.
- Shavelson R.J., Hubner R.R., Stanton G.C. 1976. SelfConcept: Validation of construct interpretation. Review of Educational Research 46:3, 407-441.
- Silbermann A. 1963. The sociology of music. Routledge and Kegan Paul. London.
- Silbermann A. 1982. What questions does the empirical sociology of music attempt to answer? International social science journal 34 (4).
- Siltala P. 1987a. Persoonallisuutena kasvaminen, kehittyminen ja muuttuminen elämäntilassa. Teoksessa Nores T. (toim.): Inhimillinen kasvu, Helsinki: Otava.
- Siltala P. 1987b. Lapsuus ja nuoruus. Teoksessa Nores T. (toim.): Inhimillinen kasvu, Helsinki: Otava.
- Siltala J. 1994. Miehen Kunnia. Helsinki: Otava.
- Simmel G. 1882. Psychologische und ethnologische Studien über Musik. Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft XIII.
- Sinisalo P. 1981. Aikuisuuden kynnyksellä. Teoksessa Hautamäki A. (toim.): Kasvuvuosien psyykinen kehitys. Helsinki: Suomen Kaupunkiliitto, 125-141.
- Siurala L. 1991. Urbanin nuoren vapaa-aika. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1991:7, Helsinki.
- Sloboda J. 1985. The Musical Mind. Oxford: Oxford University Press.
- Sloboda J. 1987. What Can the Psychology of Music Tell Musicians? Eripainos teoksesta Henson M. (ed) Musical Awareness. Huddensfield Polytechnic, 23-35.
- Snow, R. 1983. Creating Media Culture. Beverly Hills: Sage.
- Sochor A. 1985. Soziologie und Musikkultur. Verlage Neue Musik. Berlin.

- Soramäki M. 1980. Joukkoviihde muotina. *Moniste*.
- Stefani G. 1985. Musiikillinen kompetenssi - Miten ymmärrämme ja tuotamme musiikkia. *Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisuja A: 3*.
- Sternberg R.J. ja Davidson J.E. 1986. *Conception of giftedness: a map of terrain*. Teoksessa Sternberg R.J. ja Davidson J.E. (toim.) Cambridge University Press.
- Strand S. 1997. Artikkelit Otavan Isossa Musiikkitietosanakirjassa. Otava. Keuruu. 1977.
- Sulkunen P. 1982. Society made visible - on the cultural sociology of Pierre Bourdieu. *Acta Sociologia* 25 (2).
- Sundin B. 1977. *Barnet musikaliska värld*. Lund: Liber.
- Sundin B. *Barnets musikaliska utveckling*. Lund: Liber
- Swanwick K. 1979. *A Basis for Music Education*. Windsor NFER 1979.
- Swanwick K. 1982. *Discovering Music: Developing the music curriculum in Secondary Schools*. London Batsford Academic and Educational 1982.
- Swanwick K. 1988. *Music Mind and Education*. London: Routledge.
- Swanwick K. 1994. *Musical Knowledge: intuition, analysis and music education*. London Routledge 1994.
- Swanwick 1996. *Music Education: Is There Life Beyond school?* Artikkelit *Musiikkikasvatus-lehdessä* (Finnish Journal of Music Education Vol. 1 No 1. Julkaisijat: Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osasto, Oulun Yliopiston kasvatus-tieteiden tiedekunta, musiikkikasvatuksen koulutus- ja tutkimusyksikkö. Hakapaino Oy Helsinki 1996
- Svengalis J. 1978. *Music attitude and the Preadolescent Male*. *Dissertation Abstracts International*, 39, 4800 A.
- Sysiharju A-L. 1981. *Kodin jäseneksi kasvaminen / Utveckling som familjemedlem*. Esitutkimusraportti tutkimushankkeen suuntaviivoista sekä kolme ryhmiteltyä katsausta ja luetteloa vuosien 1970-1980 kotimaisista julkaisuista. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia N:o 90. Huhtikuu 1981.
- Sänkiäho R. 1986. *Tempu ja kuinka ne tehdään, Monimuuttujamenetelmät kansan palvelijoina*. 6.p. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja 220.
- Söderholm S. (toim.) 1987. *Näkökulmia rockkulttuuriin*. Helsinki: Otava.
- Söderholm S. 1987. *Rockmusiikki ja nuorisokulttuurien tyylit; Modit, skinheadit ja punkkarit, sekä Rock ja kulttuurin trauma*. Teoksessa Söderholm (toim.): *Näkökulmia rockkulttuuriin*. Helsinki: Otava.
- Söderholm S. 1989. *Rock ja kulttuurin trauma*. Teoksessa Lähteenmaa J. (Toim.): *Rockin seksuaalisuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Söderholm S. 1995. *Musiikkimaun luonteesta*, artikkeli T. Koistisen, E. Seväsen ja R. Turusen toimittamassa kirjassa *Musta lamma*, Kirjoituksia populaari- ja massakulttuurista. Kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimuksia - *Studies in literature and culture*. Joensuun yliopisto, Humanistinen tiedekunta. University of Joensuu, Faculty of Arts. N:o 8 Gummerus kirjapaino Oy. Saarijärvi 1995.
- Tagg P. 1987. *Reading Sounds*. IASPM. Working Paper S-2.
- Tagg P. 1992. *Musiikki joukkoviestinnän tutkimuksessa*. Teoksessa Alm A., Salminen K. (toim.): *Toosa soi*. Oy Yleisradio Ab. Helsinki.

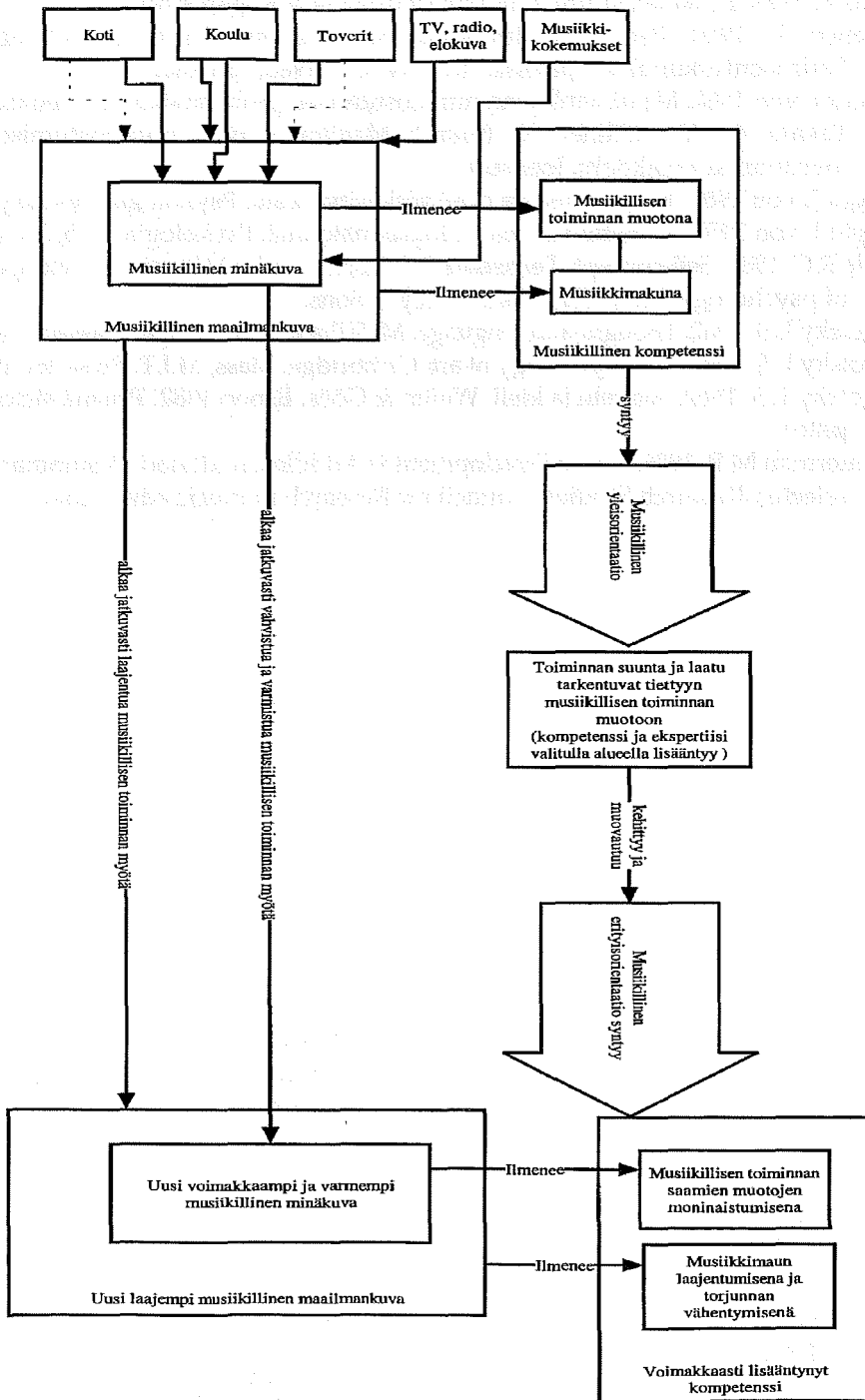
- Tagg P., Similä J., Nyman J. 1978 Artikkelit Otavan Isossa Musiikkitietosankirjassa. Otava. Keuruu. 1978.
- Tajfel H. 1978. Differentiation between social groups: studies in the social-psychology of intergroup relations. London: Academic Press.
- Takala A. 1978. Kasvatus ja maailmankuvan muodostuminen -projektin väliraportti 1. Joensuun korkeakoulu.
- Takala A. 1979. Kasvatus ja maailmankuvan muodostuminen -projektin väliraportti 2. Maailmankuvan spatiaaliset ainekset. Joensuun korkeakoulu.
- Takala A., Nuutinen P. 1979. Lasten eräissä yhteiskuntaa koskevissa käsityksissä tapahtuneista muutoksista aikavälillä 1956-1979. Joensuun korkeakoulu. Kasvatustieteen osaston selosteita ja tiedotteita 1979:17.
- Takala A. & Takala M. 1980. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. WSOY, Helsinki. Unesco, 1980: Unesco handbook for science teachers. Unesco, Pariisi.
- Takala A. 1980. Peruskoulun oppilaiden kognitiivisesta, sosiaalisesta ja eettisestä kehityksestä. Joensuun korkeakoulu, Kasvatustieteen osaston julkaisuja 1980: 16.
- Takala A. 1982a. Oppien, ajatellen ja tuntien. Miten maailmankuva syntyy. Artikkelit. Tiede 200 2/1982 Helsinki.
- Takala A. 1982b. Maailmankuvan muodostumisesta. Joensuun korkeakoulu. Kasvatustieteiden osaston julkaisuja. Joensuu.
- Takala J-P. 1980a. Teatteri- ja sinfoniakonserttiyleisö Helsingissä syksyllä 1979. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja A 1980: E 2. Helsinki.
- Takala J-P. 1980b. Helsingin juhla viikkojen yleisö 1980. Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta. Pääkaupunkiseudun julkaisusarja A 1980 E 3.
- Tannebaum A. 1986. Giftedness: a psychosocial approach. Teoksessa Sternberg R.J. ja Davidson J.E. (toim.) Conceptions of giftedness. Cambridge University Press.
- Tarasti E. 1982. Musiikki kulttuurin murroksen kuvastajana. Teoksessa Kurkela V., Valkeila R. (toim.): Musiikkikulttuurin murros teollistumisajan Suomessa. Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitoksen julkaisusarja A: tutkielmia ja raportteja, n:o 1. Jyväskylä.
- Tarasti E. 1983. Tulemisen aika. Synteesi 3, 50-67.
- Tarasti E. 1985. Musiikkitiede humanistisena tutkimusalana. Prof. Tarastin virkaanastujaispuhe 20.11.1985. Synkooppi 1985:3/4, 6-9.
- Tarasti E. 1987. Musiikkitiede - Sanoja sävelettä? Tiede 2000 1987: 7, 22-26.
- Tarasti E. 1988. Suomen musiikkitiede viime vuosikymmeninä - keitä me olemme ja minne olemme menossa. Teoksessa Kurkela & Pekkilä: Etnomusiikologian vuosikirja 1987-1988, 7, 22-26.
- Tarasti E. 1994. Myytit ja musiikki: semioottinen tutkimus myytin estetiikasta. Helsinki: Gaudeamus.
- Tarva P. 1986. Ruohonjuurirokkarin musiikillinen maailmankuva. Pro gradu-tutkielma Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. Julkaisematon opinnäytetyö.
- Takala A. ja Takala M. 1980. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. WSOY, Porvoo.
- Tiirikka S., Vinni M. 1996. Joensuun yliopisto-opiskelijoiden kulttuuriharrastukset. Pro gradu -tutkielma Joensuun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. Julkaisematon opinnäytetyö.

- Toiviainen K. 1983. Tulevaisuuden kynnyksellä. WSOY. Helsinki.
- Toiviainen S. 1970. Yhteiskunnalliset ja kulttuuriset ristiriidat - musikologisten osakulttuurien sosiologista tarkastelua. Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A, Vol 39.
- Tulamo K. 1990. Oppilaiden musiikkiminä: musiikkiminän rakenteen ja siihen yhteydessä olevien tekijöiden tarkastelua. Teoreettinen viitekehys ja mittareiden laatiminen empiiristä tutkimusta varten peruskoulun neljännellä luokalla. Sibelius-Akatemia. Syventävien opintojen Tutkielma.
- Tulamo K. 1993. Koululaisen musiikillinen minäkäsitys, sen rakenne ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimus peruskoulun neljännellä luokalla. Väitöskirja. Sibelius-Akatemia. Studia Musica 2. Valtion painatuskeskus, Pasilan Valtimo. Helsinki 1993.
- Tull J. 1977. B.V. Asafév's Musical Form as a Process: Translation and vol 1-3. Published on demand by University Microfilms International Ann Arbor, Michigan, U.S. A. London, England.
- Turunen R. 1993. Musta lammas ja hyvät paimenet. Populaari- ja massakulttuurin institutionalisesta asemasta. Teoksessa Koistinen T., Sevänen E., Turunen R. (toim.): Musta lammas: kirjoituksia populaari ja massakulttuurista. Kirjallisuuden ja kulttuurin tutkimuksia 8. Joensuu: Joensuu University press.
- Tyler L.E. 1978. Individuality: Human Possibilities and personal Choice in the psychological development of men and women. 2. Painos San Fransisco Jossey-Bass 1978.
- Tähtinen R. 1955. Nuorison vapaa-ajan vietto kahdessa Teuvan pitäjän kylässä. Julkaisematon sosiologian laudaturtutkielma. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen seminaarikirjasto.
- Uusikylä K. 1989. Lahjakkaiden nuorten koulukokemukset, persoonallisuuden piirteet ja harrastuspreferenssit. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia n:o 22.
- Uusikylä K. 1991. Lahjakuuden määrittelemisestä kasvatuksen kannalta. Kasvatus 2/4, 299-305.
- Uusikylä K. 1994. Lahjakkaiden kasvatus. Juva. WSOY.
- Uusikylä K. 1996. Isät meidän. Luovaksi lahjakuudeksi kasvaminen. Juva. WSOY.
- Valkonen T 1984. Haastattelu- ja kyselyaineiston analyysi sosiaalitutkimuksessa. 7. p. Helsinki: Gaudeamus.
- van Elderen P.L. 1984. Music and meaning behind the dykes. Popular music 4. Cambridge University Press. Cambridge.
- Weinstein D. 1991. Heavy Metal: A Cultural Sociology. New York: Lexington books.
- Velicer W. F., Jackson D. N. 1990. Component analyces versus Common Factor Analysis: Some Issues in Selecting an Appropriate Procedure. Multivariate behavioral Research 25 (1), 1-29.
- Westerlund P. 1987. Musiikin pienryhmäopetus peruskoulun yläasteella. Tapaus-tutkimus eräästä pienryhmäkokeilusta. Sibelius-Akatemia. Syventävien opintojen tutkielma.
- Westerlund P. 1988. Musiikin pienryhmäopetus peruskoulun yläasteella. Teoksessa V. Meisalo & K. Sarmavuori (toim.) Ainedidaktiikan tutkimus ja tulevaisuus II. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitoksen tutkimuksia 68.

- Williams D.E., Page M.M. 1989. A Multidimensional Measure of Maslow's Hierarchy of Needs. *Journal of Research in Personality* 23, 192-213.
- Willis P. 1978. *Profane culture*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Virtanen L. 1980. Perinteen yhteisöllisyys. Teoksessa Lehtipuro O.(toim.): *Perinteentutkimuksen parissa*. Juva: WSOY. 1980, 133-181.
- Wright J. von 1982. Maailmankuvan muodostumisen problematiikkaa. Teoksessa Takala A., Vepsäläinen K. (toim.): *Maailmankuvan muodostumisesta. Joensuun korkeakoulu*. Joensuu.
- Wright J. von 1986. Kognitiivisesta oppimiskäsityksestä. *Psykologia*. Jyväskylä.
- Wright J. von 1987. Kognitiivisen psykologian näkymiä. *Psykologia* 27: 5, 315-319.
- Wylie R.C. 1987. Self-concept. Teoksessa R. J. Corsini (toim.) *Concise encyclopedia of psychology*. New York. John Wiley & Sons.
- Vygotsky L.S. 1962. *Thought and language*. MIT-Press, Cambridge, Massachusetts.
- Vygotsky L.S. 1971. *The psychology of art*. Cambridge, Mass, M.I.T. Press & c 1971.
- Vygotsky L.S. 1982. *Ajattelu ja kieli*. Weilin & Göös. Espoo 1982. Prisma-tietokirjasto)
- Zimmerman M.P. 1986. *Music Development in Middle Childhood: A summary of selected Research Studies*. Council for Research in music education.

LIITE 1

KUVIO 1

Musiikillinen yleisorientaatio ja erityisorientaatio yhteydessä musiikilliseen maailmankuvaan, musiikilliseen minäkäsitykseen, musiikkimakuun sekä musiikilliseen kompetenssiin

LIITE 2

JOENSUUN YLIOPISTO

.....
 Kasvatustieteiden tiedekunta,
 Luokanopettajakoulutus

PL 111
 80101 Joensuu

Arvoisa vastaaja!

Joensuun yliopistossa tutkitaan laajassa projektiopintoihin kuuluvassa tutkimuksessa erilaisten musiikillisten mieltymysten merkitystä ihmisten elämässä. Tutkimus toteutetaan kyselyn, haastattelun ja vapaan kirjoitelman sekä musiikkimakutestin avulla vuoden 1994 aikana. Toivomme vastaajilta kärsivällisyyttä ja rehellisyyttä, jotta tulokset muodostuisivat mahdollisimman luotettaviksi. Vastaajien henkilöllisyys jää ehdottomasti ainoastaan tutkijaryhmän tietoon ja yksittäisten vastausten käsittelyssä ei missään vaiheessa paljastu vastaajan henkilöllisyys. Luottamuksellisuus taataan ehdottomasti.

Mikäli vastaajat ovat kiinnostuneita saamaan tietoja tutkimuksen tuloksista, pyydämme Teitä ottamaan yhteyttä Teitä haastatelleeseen tutkijaan tai suoraan projektin vetäjään Antti Juvoseen Joensuun yliopistolle (973-1512306).

Pyydämme Teitä ystävällisesti noudattamaan vastatessanne annettuja ohjeita. Vastaaminen tapahtuu oikean vaihtoehdon ympyröimällä tai kirjoittamalla vastaus annettuun tyhjään tilaan.

Kunnioitavasti,

.....
 Tutkielman tekijä

.....
 Projektin vetäjä: Antti Juvonen, Fil.lis., Musiikinopettaja,
 Harmonikansoiton opettaja, Joensuun yliopiston
 musiikinlehtori, yp.,

OSIO 1 Harrastuksen alku

Rengasta valitsemasi vaihtoehdot eri kysymysten kohdalla.

- 1) Sukupuoli: 1. Nainen 2. Mies
- 2) Syntymävuosi
- 3) Siviilisääty 1. Naimaton 2. Naimisissa 3. Avoliitossa
 4. Eronnut 5. Leski
- 4) Lasten lukumäärä:
- 5) Lasten ikä/iät:
- 6) Koulutus Ammatti
- 7) Isän ja äidin koulutus ja ammatti:
- Isän koulutus Isän ammatti
- Äidin koulutus Äidin ammatti

Seuraavassa on kysymyksiä siitä miten musiikkiharrastukseenne/kiinnostukseenne musiikkiin sai alkunsa.

- 8) Lapsuudessani vanhempieni asenne musiikkiharrastustani kohtaan oli:
1. Kielteinen 2. Välinpitämätön 3. Kannustava
4. Muunlainen, minkälainen?
- 9) Lapsuudessani vanhempani harrastivat musiikkia:
1. Kuuntelemalla 2. Soittamalla 3. Laulamalla
4. Käymällä konserteissa 4. Muuten, miten
5. Vanhempani eivät harrastaneet musiikkia
- 10) Vanhempani kuuntelevat/kuuntelivat mieluiten:
Isä :
1. Perinteistä tanssimusiikkia
2. Viihdemusiikkia
3. Taidemusiikkia (ns. "klassista")
4. Kansanmusiikkia tai ns. maailmanmusiikkia
5. Jazzmusiikkia
6. Rockmusiikkia
7. Gospelmusiikkia
8. Heavyä
9. Muuta musiikkityyliä, mitä?
- 11) Äiti:
1. Perinteistä tanssimusiikkia
2. Viihdemusiikkia
3. Taidemusiikkia (ns. "klassista")
4. Kansanmusiikkia tai ns. maailmanmusiikkia
5. Jazzmusiikkia
6. Rockmusiikkia
7. Gospelmusiikkia
8. Heavyä
9. Muuta musiikkityyliä, mitä?

- 12) Sisarukseni harrastavat musiikkia 1. Kyllä 2. Ei
3. Minulla ei ole sisaruksia
- 13) Ensimmäisen instrumentin hankintatapa
1. Vanhempien hankkima
2. Itse ansaitsemillani rahoilla ostettu
3. Lahjana muualta kuin vanhemmilta
4. Kotona oli valmiiksi ko. soitin
5. Muulla tavalla, millä?
- 14) Soittamani instrumentti:
1. Piano tai muut kosketinsoittimet
2. Kitara
3. Bassokitara
4. Rummut
5. Saksofoni
6. Trumpetti
7. Huilu
8. Viulu
9. Sello
10. Kontrabasso
11. Harmonikka
12. Kantele
13. Muu, mikä?
- 15) Aloitin soittoharrastukseni/lauluharrastukseni:
1. Omasta innostuksestani
2. Vanhempien toivomuksesta
3. Toverieni harrastuksesta innostuneena
4. Koulun opettajan kehoituksesta
5. Muusta syystä, mistä
- 16) Kuinka vanhana aloitit soitto/lauluharrastuksen
.....-vuotiaana
- 17) Musiikin lisäksi harrastan
1. liikuntaa, miten?
2. piirtämistä/maalaamista
3. joukkuepelejä, mitä?
4. Muuta, mitä?
5. Musiikin lisäksi minulla ei ole muita harrastuksia
- 18) Kouluaikana musiikkiharrastukseni oli suhteessa koulunkäyntiin
1. vähemmän tärkeää kuin koulunkäynti
2. yhtä tärkeää kuin koulunkäynti
3. tärkeämpää kuin koulunkäynti
4. kaikkein tärkeintä elämässä

- 19) Instrumenttivalintaani vaikutti eniten
1. Oma kiinnostukseni
 2. Vanhempieni toiveet
 3. Toverieni suhtautuminen
 4. Kotona oli jo valmiiksi ko. soitin
 5. Musiikkimakuni
 6. Instrumenttiin liittyvät mielikuvat
 7. Muu mikä?.....
-
- 20) Mitkä ovat varhaisimpia omaan musiikilliseen menneisyyteesi liittyviä asioita jotka muistat?
-
-
-
- 21) Oletko ollut musiikkileikkikoulussa tai vastaavassa ennen kouluikää?
1. Kyllä, missä?
 2. En
- 22) Olitko lapsuudessasi hoidossa
1. Lastentarhassa
 2. Yksityishoidossa
 3. Kotona
 4. Muualla, missä?
- 23) Laulettiinko hoitopaikassasi
1. Ei juuri koskaan
 2. Suunnilleen kerran viikossa
 3. Joka päivä
 4. Monta kertaa päivässä
- 24) Laulettiinko ala-asteen luokassasi
1. ainoastaan musiikkitunneilla
 2. ei juuri musiikkitunneillakaan
 3. lähes kaikilla tunneilla
- 25) Saitko osallistua musiikkitoimintaan koulussa
1. en juuri koskaan
 2. noin kerran kuukaudessa
 3. viikoittain
 4. päivittäin
- 26) Oliko ilmapiiri luokassa musiikkitunneilla
1. kannustava
 2. ahdistava
 3. välinpitämätön
 4. sekava
 5. leppoisa
 6. muunlainen, minkälainen?.....
- 27) Minkätyyppistä oli mielimusiikkisi ollessasi peruskoulun ala-asteella?
1. lastenlaulut
 2. sen ajan iskelmät
 3. rock`n`roll

4. virret
5. gospel
6. heavy
7. jazzmusiikki
8. kansanmusiikki
9. ns. klassinen musiikki
10. muu, mikä?.....

28) Minkälainen oli opettajiesi suhtautuminen mielimusiikkiasi kohtaan kouluaijana?

.....

29) Minkälainen oli vanhempiesi suhtautuminen mielimusiikkiasi kohtaan kouluaijana?

.....

30) Miten toverisi suhtautuivat mielimusiikkiisi kouluaijana?

.....

31) Mihin koulun ulkopuolisiin musiikkitoimintoihin osallistuit kouluaijana?

.....

32) Mitä pidät elämäsi tärkeimpinä musiikkitapahtumina? (mainitse tärkeysjärjestyksessä)

.....

33) Mitä ovat elämäsi tärkeimmät musiikilliset tavoitteet seuraavien 5-10 vuoden aikana? Mainitse kolme tärkeintä ja arvioi mahdollisuutesi saavuttaa ne.

	Suuret	kohtalaiset	pienet
1.....	1	2	3

.....

2.....	1	2	3
--------	---	---	---

.....

3.....	1	2	3
--------	---	---	---

.....

34) Arvioi seuraavia tekijöitä sen mukaan, kuinka suuri merkitys kullakin niistä on edellisessä kysymyksessä mainitsemiesi päämäärien saavuttamisen kannalta?

	Suuri	Kohtalainen	Pieni	Merkityksetön	Vaikea sanoa
1. Sosiaalinen tausta	1	2	3	4	5
2. Ahkeruus, uutteruus	1	2	3	4	5

3. Onni, sattuma	1	2	3	4	5
4. Sosiaalinen aktiivisuus	1	2	3	4	5
5. Koulutus	1	2	3	4	5
6. Neuvokkuus	1	2	3	4	5
7. Kunnianhimo	1	2	3	4	5
8. Poliittiset näkökulmat	1	2	3	4	5
9. Moraalinen rohkeus	1	2	3	4	5
10. Vaikutusvaltaiset Ystävät	1	2	3	4	5
11. Tieto, taito	1	2	3	4	5
12. Ihmissuhdetaidot	1	2	3	4	5
13. Älykkyys, kyvykkyys	1	2	3	4	5
14. Perheen apu	1	2	3	4	5
15. Muu tekijä, mikä	1	2	3	4	5

35) Mitä seuraavista henkilökohtaisista ominaisuuksista arvostat eniten?
(enintään kolme vaihtoehtoa)

1. Nautiskelija	6. Hienostunut	10. Tunnollinen
2. Tasapainoinen	7. Sosiaalinen	11. Hullutteleva
3. Taiteellinen	8. Elämänmyönteinen	12. Itsepäinen
4. Dynaaminen	9. Sivistynyt	13. Ahkera
5. Pehmeä		

36) Mainitse edellä mainituista kolme, joita pidät vähiten arvossa:

OSIO 2 Musiikkiminä kouluaikana

Seuraavassa on esitetty väittämiä kokemuksistanne koulun musiikkitunneilta. Vastaaminen tapahtuu merkitsemällä yksi rasti (x) väittämien väliselle viivalle siihen kohtaan, joka parhaiten kuvastaa musiikkitunneilla koettuja tuntemuksianne.

1) Olin hyvä musiikissa	_____	_____	_____	_____	_____	olin heikko musiikissa
2) Musiikinopettajani ei pitänyt minusta	_____	_____	_____	_____	_____	piti minusta
3) Olin auttavainen musiikkitunneilla	_____	_____	_____	_____	_____	olin muista piittaamaton (välinpitämätön)
4) Rytmitajuni oli huono	_____	_____	_____	_____	_____	hyvä
5) Koin laulaessani olevani kaunis (komea)	_____	_____	_____	_____	_____	ruma
6) Musiikkitunneilla usein jännitin	_____	_____	_____	_____	_____	en jännittänyt
7) Olin hyvä laulamaan	_____	_____	_____	_____	_____	heikko laulamaan
8) Kun liikuin musiikin mukaan, olin ketterä	_____	_____	_____	_____	_____	kömpelö
9) Olin musiikkitunneilla useimmiten tyytymätön	_____	_____	_____	_____	_____	tyytyväinen

- (esim. nokkahuilua) _____ huono soittamaan
- 30) Opin uudet asiat musiikki-
tunneilla hitaasti _____ nopeasti
- 31) Kun esiinnyin musiikki-
tunneilla, olin rento _____ olin jännittynyt
- 32) Peruskoulussa opettajani
oli innostunut musiikista _____ ei ollut innostunut
musiikista
- 33) Opettajani kannustivat
minua musiikissa _____ eivät kannustaneet
minua musiikissa
- 34) Musiikkitunneilla oli
hyvä ilmapiiri _____ huono ilmapiiri
- 35) Koulussa kannustettiin
myös muuhun musiikki-
toimintaan _____ ei kannustettu muuhun
- 36) Sain positiivisia kokemuksia
koulun musiikkitunneilta _____ sain negatiivisia koke-
muksia
musiikkitunneilta
- 37) Musiikkitunnit antoivat
tietoa ja taitoa _____ eivät antaneet tietoa
ja taitoa
- 38) Kouluaikaisten tovereiden
musiikkiharrastus vaikutti
soittoharrastuksen aloittamiseeni _____ ei vaikuttanut
- 39) Kuuntelin kouluaikana samaa
musiikkia kuin toverinikin _____ eri musiikkia kuin
toverit
- 40) Musiikkimakuni vaikutti
tovereitteni musiikkimakuun _____ ei vaikuttanut
- 41) Tovereitteni musiikkimaku
vaikutti omaan musiikkimakuuni _____ ei vaikuttanut
- 41) Instrumenttivalintaani vaikutti
se minkälaisesta musiikista pidän _____ ei vaikuttanut
- 42) Soittoharrastukseni haittasi
koulunkäyntiäni _____ auttoi koulunkäynnissä

Seuraavaksi vielä muutama kouluaikaasi koskeva kysymys, joihin vastaus kirjoitetaan annettuun tilaan

- 43) Mainitse kolme sinulle peruskouluaikana mieluisinta kouluainetta (mieluisin ensin)

1

2

3

- 44) Mikä oli peruskoulun päästötodistuksesi kaikkien aineiden keskiarvo ?
(jos et muista tarkkaan, arvioi suunnilleen)

.....

- 45) Mikä oli peruskoulun päästötodistuksesi musiikkinumero ?

OSIO 3 Musiikkitausta

Seuraavissa kysymyksissä selvitetään vastaajan musiikkiopintoja jne. musiikilliseen taustaan liittyviä seikkoja.

- 1) Olen opiskellut soittimeni soittamista
 1. Yksityisesti
 2. Musiikkioppilaitoksessa (musiikkiopisto/konservatorio)
 3. Kansalais-/työväenopistossa (esim. vapaaopisto)
 4. Kavereilta
 5. Itse opiskellut
 6. Muu tapa, mikä?
- 2) Olen opiskellut musiikinteoriaa
 1. Yksityisesti
 2. Musiikkioppilaitoksessa
 3. Kansalais-/työväenopistossa
 4. Kavereilta
 5. Itse opiskellut
 6. Muu tapa, mikä?
 7. En ole opiskellut musiikinteoriaa koulussa saadun opetuksen lisäksi
- 3) Olen soittanut muitakin soittimia, (ei satunnaisia kokeiluja)
 1. kyllä, mitä?
 2. en ole soittanut muita soittimia
- 4) Olen soittanut yhtyeessä/yhtyeissä
 1. Kyllä, minkälaisessa?
 -
 -
 2. en ole soittanut yhtyeessä
- 5) Soittamisessa/laulamissa mukavinta on (valitse kolme parhaiten sopivaa vaihtoehtoa)
 1. uusien asioiden oppiminen
 2. saa hyvin ajan kulumaan
 3. kavereiden kanssa soittaminen
 4. se, että pääsee esiintymään
 5. osaa jotakin sellaista, mitä muut eivät osaa
 6. tutustuu uusiin kavereihin
 7. oppii tuntemaan ja ymmärtämään erilaisia musiikkityylejä
 8. oppii ajattelemaan loogisesti
 9. oppii painamaan mieleen asioita
 10. oppii ymmärtämään muitakin taiteenlajeja
 11. improvisoinnin tuoma vapauden tunne
 12. soittamisen terapialuonne
 13. saa rahaa, kun pääsee esiintymään

14. saa purkaa paineita ja agessioita
 15. muu, mikä?

6) Mitä musiikinlajeja olet enimmäkseen soittanut

1. harrastuksen alussa,
2. harrastettuasi soittamista n. 5 vuotta.....
3. viime aikoina.....

7) Jos soittamasi musiikinlaji on vaihtunut harrastuksesi jatkumisen myötä, niin onko syy siihen

1. musiikkimakusi muuttuminen
2. soittotaitosi kehittyminen
3. instrumentin vaihtuminen
4. opettajan vaihtuminen
5. toveripiirin vaihtuminen
6. elämänsenteen muuttuminen
7. maailmankuvan muuttuminen
8. hengellinen vakaumus
9. elämäntilanteen muuttuminen
10. taloudellinen tilanne
11. Muu syy, mikä?

8) Oletko koskaan harkinnut musiikkiharrastuksesi lopettamista, ja jos olet, niin miksi?

1. kyllä, koska.....
2. en ole

9) Oletko koskaan harkinnut instrumentin vaihtamista, ja jos olet, niin miksi ja mihin instrumenttiin?

1. kyllä.....
2. en ole

10) Ilmoita kuinka monta prosenttia soittelustasi on

1. harjoittelua%
2. omaksi iloksi soittelua%
3. esiintymisiä%
4. muuta, mitä?

11) Soitto/lauluharrastukseni tavoitteena on

1. kehittyä musiikillisesti
2. tulla ammattimuusikoksi
3. päästä soittamaan keikkabändiin
4. tutkintojen suorittaminen (musiikkiopistossa tms.)
5. muu, mikä?

12) Millä seuraavista seikoista on ollut musiikkiharrastuksesi kannalta eniten merkitystä (positiivisessa mielessä), numeroi kolme tärkeintä:

- kodin ilmapiiri
- koulun musiikkitunnit
- kavereiden musiikinharrastus
- oma musiikkimaku
- oma kiinnostus musiikkia kohtaan
- vanhempien kannustus
- rippikoululeirin laulutuokiot
- musiikkiopistossa saatu opetus
- yksityisesti otetut soittotunnit
- kansalaisopistossa saatu opetus
- suuren idolin löytäminen
- halu päästä esiintymään
- halu julistaa hengellistä sanomaa
- halu tulla kuuluisaksi
- muu tekijä, mikä?

13) Mikä seuraavista ilmiöistä vaikutti sinuun voimakkaimmin musiikillisesti (niinsanotusti "kolahti") (numeroi korkeintaan viisi vaihtoehtoa, tärkein = 1 jne.)

- Bebop-tyylin tuleminen
- Free-jazzin tuleminen
- Dingo-ilmiö
- Avanti -yhtyeen perustaminen
- The Beatles-yhtye
- Suomi-rockin syntyminen
- Uriah Heep, Deep Purple, jne. heavy-yhtyeet
- David Bowie, Alice Cooper . jne mascara-rock ilmiöt
- Joel Hallikainen -ilmiö
- Afrikkalainen gospel-messu
- Tarvo Laakso, rockpappi
- Pro Fide-yhtye
- Abba
- Uuden musiikin orkesteri UMO
- Jesus Christ Superstar-musikaali
- Savonlinnan Oopperajuhlien esitykset
- Hanoi Rocks
- Punk-ilmiö
- Hassisen Kone
- Jokin yksittäinen taidemusiikin konsertti, mikä?.....

- Jokin yksittäinen taidemusiikin alueen solisti, kuka?.....

- Jokin yksittäinen pop-musiikin ilmiö, mikä?.....

- Jokin muu seikka, mikä?.....

12) Oletko käynyt seuraavissa tapahtumissa

- 0=en koskaan
 1=kerran
 2=monta kertaa
 3=säännöllisesti

Savonlinnan oopperajuhlilla	0	1	2	3
Porin jazz-festivaaleilla	0	1	2	3
Rock-festivaaleilla	0	1	2	3
Kaustisen kansanmusiikkijuhlilla	0	1	2	3
Sata-Häme Soi -juhlilla	0	1	2	3
Speleissä	0	1	2	3
Kuhmon kamarimusiikkijuhlilla	0	1	2	3
Imatran big-band-festivaaleilla	0	1	2	3
Joensuun laulujuhlilla	0	1	2	3
Tangomarkkinoilla	0	1	2	3
Järvenpään puistobluesissa	0	1	2	3
Naantalin musiikkijuhlilla	0	1	2	3
Retretin konserteissa	0	1	2	3
Jyväskylän kesän konserteissa	0	1	2	3
Helsingin juhlatiikojen tilaisuuksissa	0	1	2	3
Gospelfestivaaleilla/gospeltapahtumissa	0	1	2	3
Lahden urkuviikon tilaisuuksissa	0	1	2	3
Muualla, missä?.....	0	1	2	3

13) Oletko tehnyt itse kappaleita, ja jos olet, kuinka monta?

- 1) Kyllä, noin kpl
 2) en ole tehnyt kappaleita

14) Mikä sinulle soittamisessa/ laulamisesa on tärkeintä? (Mainitse kolme tärkeintä seikkaa)

- 1.....
 2.....
 3.....

15) Jos musiikillisen kiinnostuksesi suuntaus on eri elämänvaiheissasi muuttunut, kirjoita seuraavassa luettelon muotoon aikajärjestyksessä ne musiikkityylit/suuntaukset, joista olet ollut kiinnostunut (alkaen vanhimmasta kiinnostuksen kohteesta päätyen nykyiseen)

.....

16) Musiikillinen suuntautumiseni eri ikäkausina oli seuraava (mainitse se musiikkinlaji/tyyli, joka kiinnosti eniten (jos et tiedä tyylin nimeä, mainitse bändi tai solisti) Voit muuttaa vuosirajoja jos siltä tuntuu.

- 0-4v (- v).....
- 5-7v (- v).....
- 8-10v (- v).....
- 11-13v (- v).....
- 14-16v (- v).....
- 17-19v (- v).....
- 20v ja yli (- v).....

OSIO 4 Musiikkimaku

Seuraavassa osiossa on kysymyksiä, jotka koskevat musiikkimakuanne, ja suhtautumistanne erilaisiin musiikkityyleihin.

- 1) Mieluiten kuuntelen
1. rockmusiikkia
 2. perinteistä tanssimusiikkia
 3. kansanmusiikkia tai ns. maailmanmusiikkia
 4. taidemusiikkia (ns. "klassista")
 5. jazzmusiikkia
 6. gospelmusiikkia
 7. heavyä
 8. punkkia
 9. muuta musiikkia, mitä?
- 2) Mieluiten soitan
1. rockmusiikkia
 2. perinteistä tanssimusiikkia
 3. kansanmusiikkia tai ns. maailmanmusiikkia
 4. taidemusiikkia (ns. "klassista")
 5. jazzmusiikkia
 6. gospelmusiikkia
 7. heavyä
 8. punkkia
 9. muuta musiikkia, mitä?
- 3) Luettele kolme sellaista musiikkityyliä, joita et missään olosuhteissa haluaisi soittaa tai kuunnella (jos sellaisia ei ole, jätä tyhjäksi tai luettele vähemmän kuin kolme tyyliä)

.....

.....

.....

Seuraavassa on esitetty väittämiä, jotka liittyvät eri musiikinlajeihin ja niiden kuuntelemiseen. Valitse numeroista se, joka parhaiten vastaa omaa henkilökohtaista näkemystäsi..

1=täysin samaa mieltä

2=jokseenkin samaa mieltä

3=en osaa sanoa

4=jokseenkin eri mieltä

5=täysin eri mieltä

1) Vihaan ns. klassista musiikkia	1	2	3	4	5
2) Pidän jazzmusiikista jo lapsena	1	2	3	4	5
3) Rakastan kansanmusiikkia ja ns. maailmanmusiikkia	1	2	3	4	5
4) Basson jyminä on olennaisen tärkeää	1	2	3	4	5
5) Inhoan jazzmusiikkia	1	2	3	4	5
6) Lapsena kansanmusiikki oli mielimusiikkiani	1	2	3	4	5
7) Sydäntäni lähinnä on perinteinen tanssimusiikki	1	2	3	4	5
8) Jo lapsena rakastin ns. klassista musiikkia	1	2	3	4	5
9) Rytmä on tärkeintä musiikissa	1	2	3	4	5
10) Tunnelatauksen välittyminen on musiikissa tärkeintä	1	2	3	4	5
11) Rock'n roll on parasta musiikkia	1	2	3	4	5
12) Heavy on ylitse muiden	1	2	3	4	5
13) Gospelmusiikki koskettaa minua eniten	1	2	3	4	5
14) Pidän jo lapsena rockista	1	2	3	4	5
15) Hyvät soundit ovat musiikissa erittäin tärkeitä	1	2	3	4	5
16) Pidän aggressiivisesta musiikista	1	2	3	4	5
17) Nautin eniten rauhallisesta musiikista	1	2	3	4	5
18) Melodia on musiikissa tärkeintä	1	2	3	4	5
19) Jo lapsena rakastin gospelmusiikkia	1	2	3	4	5
20) Pidän kovasta volyyymistä musiikissa	1	2	3	4	5
21) Persoonallinen ilmaisu on musiikissa tärkeintä	1	2	3	4	5
22) Pidän nopeatempoisesta musiikista	1	2	3	4	5
23) Sanat ovat musiikissa tärkeimmät	1	2	3	4	5
24) Olen valmis soittamaan mitä musiikkityyliä tahansa	1	2	3	4	5
25) Valitsen tarkasti mitä musiikkia soitan	1	2	3	4	5
26) Valitsen tarkasti mitä musiikkia kuuntelen	1	2	3	4	5
27) Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia	1	2	3	4	5
28) Kuuntelen mielelläni ihan mitä tahansa musiikkia	1	2	3	4	5
29) Soitan vain sellaista musiikkia mistä pidän	1	2	3	4	5
30) Kuuntelen vain sellaista musiikkia mistä pidän	1	2	3	4	5
31) Soittaessani syntyvä tunnelma merkitsee minulle eniten	1	2	3	4	5
32) Kuulijoiden reagointi soittamiseeni/laulamiseeni merkitsee minulle erittäin paljon	1	2	3	4	5
33) On yhdentekevää, mitä muut ajattelevat musisoinnostani	1	2	3	4	5
34) Soitan lähinnä itselleni	1	2	3	4	5
35) Musiikkini välittää minulle tärkeitä arvoja	1	2	3	4	5
36) Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa	1	2	3	4	5
37) Tuon mielelläni esiin jazztuntemukseni	1	2	3	4	5
38) Musiikkimaku kertoo ihmisestä paljon	1	2	3	4	5

39) Musiikkimakuaan voi tietoisesti muuttaa	1	2	3	4	5
40) Edustan korkeaa musiikillista tietämystä	1	2	3	4	5
41) Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä	1	2	3	4	5
42) Muusikoiden virtuoosisuus on olennaisen tärkeää	1	2	3	4	5
43) Vihaisena kuuntelen musiikkia suuremmalla volyymillä
kuin hyvällä tuulella ollessani	1	2	3	4	5
44) Kuuntelen musiikkia aina niin voimakkaalla
kuin ikinä on mahdollista	1	2	3	4	5
45) Musiikki kuvastaa sitä minkälainen haluaisin olla	1	2	3	4	5
46) Haluan olla muusikko kymmenen vuoden kuluttua	1	2	3	4	5

Yhdistä nuolien avulla seuraavista termeistä (numerosta) eri musiikinlajeihin (numeroon) ne jotka kuvaavat sitä parhaiten:

Uutta luova	1	
Virtuoosimainen	2	
Kokeileva	3	
Ulkokohtainen	4	
Tunteellinen	5	
Helppo	6	
Vaikea	7	
Vastenmielinen	8	
Kaupallinen	9	
Taiteellinen	10	
Älyllinen	11	
Levoton	12	1 Taidemusiikki
Aggressiivinen	13	2 Kansanmusiikki
Mahtipontinen	14	3 Gospel
Kevyt	15	4 Heavy
Luova	16	5 Jazzmusiikki
Kaunis	17	6 Perinteinen tanssimusiikki
Harmoninen	18	7 Rock'n roll
Yllätyksellinen	19	8 Punk
Staattinen	20	
Sekava	21	
Seksikäs	22	
Rauhoittava	23	
Rytmikäs	24	
Elävä	25	
Rento	26	
Kaavamainen	27	

OSIO 5 Elämäntapa/Elämäkatsomus

Seuraavassa esitetään erilaisia väitteitä. Valitse kunkin väitteen kohdalta numeroista se, joka parhaiten vastaa omaa henkilökohtaista näkemystäsi.

- 1= täysin samaa mieltä
 2= jokseenkin samaa mieltä
 3=en osaa sanoa
 4=jokseenkin eri mieltä
 5=täysin eri mieltä

1)	Jokaisen tulee pitää huoli vain omista asioistaan	1	2	3	4	5
2)	Jokainen ihminen päättää itse omasta elämästään	1	2	3	4	5
3)	Rehellisyys maan perii	1	2	3	4	5
4)	Uskon evoluutioteoriaan	1	2	3	4	5
5)	Tiedostan oman paikkani yhteiskunnassa	1	2	3	4	5
6)	Yhteiskunnalliset asiat kiinnostavat minua paljon	1	2	3	4	5
7)	Kunnioitan lakeja ja sääntöjä	1	2	3	4	5
8)	Hengelliset asiat kiinnostavat minua paljon	1	2	3	4	5
9)	Raha ratkaisee	1	2	3	4	5
10)	Koen elämäni useimmiten mielekkääksi	1	2	3	4	5
11)	Täydellinen rehellisyys ei ole hyvästä	1	2	3	4	5
12)	Työ on tärkeintä elämässä	1	2	3	4	5
13)	Ystävät ovat tärkeintä elämässä	1	2	3	4	5
14)	Perhe on tärkeintä elämässä	1	2	3	4	5
15)	Inhoan epäjärjestyttä	1	2	3	4	5
16)	Olen huolissani maapallon nykytilanteesta	1	2	3	4	5
17)	Muutokset elämässä vievät yleensä huonompaan	1	2	3	4	5
18)	Elämä on epäreilua	1	2	3	4	5
19)	Annan arvoa esteettiselle kauneudelle	1	2	3	4	5
20)	Ihminen on maailmaan heitetty, vailla tarkoitusta	1	2	3	4	5
21)	Terveys merkitsee minulle elämässä eniten	1	2	3	4	5
22)	Hyvät tavat kunniaan!	1	2	3	4	5
23)	Vapaa-aika on ihmiselle tärkeintä aikaa	1	2	3	4	5
24)	Vapaa-aikanani rentoudun	1	2	3	4	5
25)	Etiketit ja käyttäytymissäännöt ovat teennäisiä	1	2	3	4	5
26)	Koen työni stressaavana	1	2	3	4	5
27)	Ongelmat ratkeavat järjen ja tieteen avulla	1	2	3	4	5
28)	Vapaa-aikanani kykenen unohtamaan kiireen ja työn	1	2	3	4	5
29)	Musiikin avulla vapaudun stressistä	1	2	3	4	5
30)	Luovuus on ihmisen tärkein voimavara	1	2	3	4	5
31)	Soittaminen on minulle kuin terapiaa	1	2	3	4	5
32)	En voisi elää ilman musiikkia	1	2	3	4	5
33)	Ihminen on vastuussa lähimmäisistään	1	2	3	4	5
34)	Kuuntelen musiikkia enemmän kuin tunnin päivässä	1	2	3	4	5
35)	Musiikin avulla ilmaisen itseäni ja ajatuksiani	1	2	3	4	5
36)	Hyväksyn varauksetta erilaiset ihmiset	1	2	3	4	5
37)	Musiikki ilmentää korkeampia voimia	1	2	3	4	5
38)	Musiikki, jota kuuntelen ilmentää omaa elämänkatsomustani	1	2	3	4	5
39)	Pyrin irti rutinoitumisesta elämässäni	1	2	3	4	5
40)	Suunnittelen koko ajan tulevaisuuttani eteenpäin	1	2	3	4	5
41)	Elämälläni on selkeät tavoitteet	1	2	3	4	5
42)	Ihminen on vastuussa luonnosta	1	2	3	4	5
43)	Elän täysillä tätä päivää	1	2	3	4	5
44)	Koen usein itseni yksinäiseksi	1	2	3	4	5
45)	Päämääräni on elintason nostaminen	1	2	3	4	5
46)	Rock on tärkeä osa elämääni	1	2	3	4	5
47)	Elämässä pitää olla vauhtia	1	2	3	4	5
48)	Päämääräni on hyvä yhteiskunnallinen asema	1	2	3	4	5

49)	Nautin rahan kuluttamisesta	1	2	3	4	5
50)	Vastustan alkoholinkäyttöä	1	2	3	4	5
51)	Vastustan huumeiden käyttöä	1	2	3	4	5
52)	Pyrin saavuttamaan toisten kunnioituksen	1	2	3	4	5
53)	Vastustan tupakointia	1	2	3	4	5
54)	Pukeudun mielelläni nahkatakkiin bootseihin ja farkkuihin	1	2	3	4	5
55)	Pidän pitkistä tukasta miehillä	1	2	3	4	5
56)	Pyrin sisäiseen tasapainoon	1	2	3	4	5
57)	Pukeutumiseeni kuuluvat niitit ja kuvasymbolit	1	2	3	4	5
58)	Yritän löytää elämän tarkoituksen	1	2	3	4	5
59)	Pukeudun usein mustaan	1	2	3	4	5
60)	Elän sovussa toisten ihmisten kanssa	1	2	3	4	5
61)	Olen erittäin kiinnostunut moottoripyöristä	1	2	3	4	5
62)	50-60-luvun autot kiinnostavat minua erityisesti	1	2	3	4	5
63)	Uskon korkeampiin voimiin	1	2	3	4	5
64)	Pidän kaikista originaaliesineistä	1	2	3	4	5
65)	Siivoaminen on tärkeää	1	2	3	4	5
66)	Saatananpalvonta kiinnostaa minua	1	2	3	4	5
67)	Haluan pitää asiani järjestyksessä	1	2	3	4	5
68)	Kohtalo sanelee ihmisen elämän kulun	1	2	3	4	5
69)	Millään ei ole niin väliä	1	2	3	4	5
70)	Yhteiskunta on mätä	1	2	3	4	5
71)	En voi nähdä tulevaisuutta valoisana	1	2	3	4	5
72)	Politiikka on tärkeää	1	2	3	4	5
73)	Vastustan rasismia	1	2	3	4	5
74)	Haluan elää ajan hermolla	1	2	3	4	5
75)	Minulla on harvoin kova kiire	1	2	3	4	5
76)	Liikun paljon luonnossa	1	2	3	4	5
77)	Vastustan fasismia	1	2	3	4	5
78)	Luonnonsuojelu on tärkeää	1	2	3	4	5
79)	Koen jatkuvasti stressiä elämässäni	1	2	3	4	5
80)	Elämäni on tasaista	1	2	3	4	5
81)	Käyn usein ravintolassa	1	2	3	4	5
82)	Elämäni on myrskyisää	1	2	3	4	5
83)	On tärkeää kapinoida auktoriteetteja vastaan	1	2	3	4	5
84)	Pidän yksinkertaisesta elämäntavasta	1	2	3	4	5
85)	Kuuntelen mieluummin vinyylilevyjä kuin CD:itä	1	2	3	4	5
86)	Käyn usein kuuntelemassa bändejä	1	2	3	4	5
87)	Elämäntapaani kuuluu olennaisesti liikunta	1	2	3	4	5
88)	Käyn usein klassisen musiikin konserteissa	1	2	3	4	5
89)	Kuuntelen paljon radiota	1	2	3	4	5
90)	Käyn mielelläni lavatansseissa	1	2	3	4	5
91)	Käyn usein elokuvissa	1	2	3	4	5
92)	Näytän muille mielelläni muusikontaitojani	1	2	3	4	5
93)	Ihmisen musiikillisen lahjakkuuden näkee nopeasti	1	2	3	4	5
94)	On olennaista mistä musiikinlajista pitää	1	2	3	4	5
95)	Puhun mielelläni musiikista	1	2	3	4	5

96)	Olen asiantuntija siinä musiikinlajissa, josta pidän	1	2	3	4	5
97)	Esiinnyn mielelläni soolo-osissa	1	2	3	4	5
98)	Luotan omaan osaamiseeni musiikin alueella	1	2	3	4	5
99)	Noudatan yleensä annettuja normeja ja sääntöjä	1	2	3	4	5
100)	Vastustan uskonnon ovelta-ovelle kaupittelua	1	2	3	4	5
101)	Aseellinen palvelus armeijassa on ainoa oikea tapa suorittaa asevelvollisuus	1	2	3	4	5
102)	Kannatan siviilipalvelusta	1	2	3	4	5
103)	Kirkkoon kuuluminen on tärkeää	1	2	3	4	5
104)	Puolustusvoimat ovat itsenäisyytemme tae	1	2	3	4	5
105)	Avioliitto on yhteiskuntamme perusta	1	2	3	4	5
106)	Ihminen ilman perhettä jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi	1	2	3	4	5
107)	Lapset tekevät elämän elämisen arvoiseksi	1	2	3	4	5
108)	Avioliiton solmiminen ei ole edellytys perheen perustamiselle	1	2	3	4	5
109)	Naisten aseellinen palvelus sopii elämäkatsomukseeni	1	2	3	4	5
110)	Puoluepolitiikka edustaa todellista demokratiaa	1	2	3	4	5
111)	Presidentti on maan isä	1	2	3	4	5
112)	Maahamme tulisi valita naispresidentti	1	2	3	4	5
113)	Suomalaisessa yhteiskunnassa toteutuu sukupuolten välinen tasa-arvo erittäin hyvin	1	2	3	4	5
114)	Musiikin alueella sukupuoli ei ratkaise	1	2	3	4	5
115)	On oikein, että bändisoitto on poikien hommaa	1	2	3	4	5
116)	Työille ei ole sopivaa riehua esiintymislavalla	1	2	3	4	5
117)	Heavybändeihin tarvitaan lisää naisia	1	2	3	4	5
118)	On luonnollista, että naisia on enemmän kansanmusiikin parissa kuin rock-musiikissa	1	2	3	4	5
119)	Klassinen musiikki sopii paremmin tytöille kuin pojille	1	2	3	4	5
120)	Heavymusiikin soittaminen ei sovi naisille	1	2	3	4	5
121)	Ei ole oikein, että suurin osa jazzmuusikoista on miehiä	1	2	3	4	5
122)	Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti	1	2	3	4	5
123)	Naiset kuuluvat rockissa mieluummin kulissemiin	1	2	3	4	5
124)	Ulkonäön merkitys antaa naismuusikoille kohtuutonta etua verrattuna miesmuusikoihin	1	2	3	4	5
125)	Perinteen säilyttäminen luo edellytykset tulevaisuudelle	1	2	3	4	5
126)	Suomalaisen kansan kulttuuri pelastaa maamme uhkaavalta monikansallisen kulttuurin vyöryltä	1	2	3	4	5
127)	Perinteiden tuoma turvallisuus täytyy säilyttää	1	2	3	4	5
128)	Perinnetietoisuuden siirtäminen lapsille on velvollisuutemme	1	2	3	4	5
129)	Kansallispuku edustaa kunnioittamiani arvoja	1	2	3	4	5
130)	Kansanmusiikki edustaa maalaisuutta musiikissa	1	2	3	4	5
131)	Kansanmusiikin paikka on haitarifestivaaleilla	1	2	3	4	5
132)	Kansantanssi ilmentää kansamme olemusta parhaiten	1	2	3	4	5
133)	Värttinä on parasta mainosta maaillemme ulkomailla	1	2	3	4	5
134)	Kansojen musiikin uusi tuleminen ns. maailmanmusiikin muodossa on parasta mitä viime vuosina on tapahtunut	1	2	3	4	5
135)	Kansanmusiikissa vallitsee tasa-arvo sukupuolten kesken	1	2	3	4	5
136)	Kansanmusiikki kuuluu kaikille sukupolville	1	2	3	4	5
137)	Musiikinkuunteluni tapahtuu yleensä yksin	1	2	3	4	5

138) Musiikillinen suuntaukseni ei näy päällepäin	1	2	3	4	5
139) Olen varma musiikillisen mielenkiintoni kohteesta	1	2	3	4	5
140) Musiikillinen mielenkiintoni on ikäluokalleni tyyppillinen	1	2	3	4	5
141) Musiikillinen mielenkiintoni on suuntautunut tulevaisuuteen	1	2	3	4	5
142) Musiikillinen mielenkiintoni suuntautuu menneisyyteen	1	2	3	4	5
143) Suurimmat musiikilliset idolini ovat kuolleet	1	2	3	4	5
144) Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta	1	2	3	4	5
145) Improvisaation merkitys on ratkaisevan tärkeää myös kuunneltaessa musiikkia	1	2	3	4	5
146) Soolojen merkitys on musiikissa tärkeää	1	2	3	4	5
147) Musiikki ilmentää pyrkimystä vapauteen	1	2	3	4	5
148) Luovuus ilmenee jazzissa enemmän kuin muualla	1	2	3	4	5
149) Ammattina muusikon työ on aliarvostettua	1	2	3	4	5
150) Keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljon	1	2	3	4	5
151) Ammattimuusikoksi voi ryhtyä miltei kuka tahansa	1	2	3	4	5
152) Muusikolla tulisi olla myös oikea työ	1	2	3	4	5
153) Ravintolamuusikkona tienaa hyvin	1	2	3	4	5
154) Olen joka tilanteessa varma itsestäni	1	2	3	4	5
155) Arvostan itseäni	1	2	3	4	5
156) Selviän hyvin tilanteessa kuin tilanteessa	1	2	3	4	5
157) Viihdyn hyvin ihmisjoukossa	1	2	3	4	5
158) Soitan, koska haluan olla huomion kohteena	1	2	3	4	5
159) nautin kun saan näyttää osaamistani muille	1	2	3	4	5

Lopuksi saat omin sanoin kertoa musiikillisesta menneisyydestäsi otsikolla

Minä ja musiikkini

Käsittele kirjoitelmassasi lyhyesti seuraavia seikkoja (voit käyttää ranskalaisia viivoja tms.)

- kokemuksia, elämyksiä tms. lapsuudessasi, jotka vaikuttivat mielenkiinnon heräämiseen musiikkia kohtaan yleensä ja omaa musiikillista mielenkiintoasi kohtaan erityisesti

- musiikillisia esikuvia (ketkä olivat, miksi juuri nämä, syitä idoliin muuttumiseen)

- harrastuksen kehittyminen, miten sai alkunsa, millaisia vaiheita olet läpikäynyt harrastuksesi tiimoilla

- asioita, jotka vaikuttivat siihen, että harrastuksesi suuntautui juuri kyseiseen musiikinlajiin

- suhteesi musiikkiin, miten se on muuttunut (mitä musiikki merkitsi elämässäsi aloittaessasi harrastuksen, harrastuksen edetessä; tällä hetkellä)

- tulevaisuuden näkymät, mitä harrastukseesi liittyviä ajatuksia, haaveita ja odotuksia sinulla tällä hetkellä on

Musiikkimakutesti (Haravatesti)

Seuraavassa musiikkimakutestissä kartoitetaan musiikkimakuprofiiliasi, toisin sanoen sitä, minkälaisesta musiikista pidät, ja minkälaisesta et pidä. Kuulet 70 lyhyttä musiikinäytettä, joista sinun tulee antaa arviot. Arviointi tapahtuu seuraavan asteikon mukaisesti: (Oikeassa reunassa on selventäviä kuvailuja niistä ajatuksista, joita kuhunkin luokkaan voisit liittää.)

1= Pidän erittäin paljon

2= Pidän jonkin verran

3= En osaa sanoa

4= En juurikaan pidä

5= En pidä lainkaan, vastenmielistä

(mielimusiikkiani)
 (mukavaa, vaikkakaan
 ei mielimusiikkiani)
 (en pidä, mutta en
 inhoakaan, neutraali)
 (melko vastenmielistä
 kuunneltavaa)
 (inhoan tällaista mu-
 siikkia)

Näytteen numero	arvio				
1.	1	2	3	4	5
2.	1	2	3	4	5
3.	1	2	3	4	5
4.	1	2	3	4	5
5.	1	2	3	4	5
6.	1	2	3	4	5
7.	1	2	3	4	5
8.	1	2	3	4	5
9.	1	2	3	4	5
10.	1	2	3	4	5
11.	1	2	3	4	5
12.	1	2	3	4	5
13.	1	2	3	4	5
14.	1	2	3	4	5
15.	1	2	3	4	5
16.	1	2	3	4	5
17.	1	2	3	4	5
18.	1	2	3	4	5
19.	1	2	3	4	5
20.	1	2	3	4	5
21.	1	2	3	4	5
22.	1	2	3	4	5
23.	1	2	3	4	5
24.	1	2	3	4	5
25.	1	2	3	4	5
26.	1	2	3	4	5
27.	1	2	3	4	5
28.	1	2	3	4	5
29.	1	2	3	4	5
30.	1	2	3	4	5
31.	1	2	3	4	5
32.	1	2	3	4	5
33.	1	2	3	4	5
34.	1	2	3	4	5
35.	1	2	3	4	5
36.	1	2	3	4	5
37.	1	2	3	4	5
38.	1	2	3	4	5

- 39. 1 2 3 4 5
- 40. 1 2 3 4 5
- 41. 1 2 3 4 5
- 42. 1 2 3 4 5
- 43. 1 2 3 4 5
- 44. 1 2 3 4 5
- 45. 1 2 3 4 5
- 46. 1 2 3 4 5
- 47. 1 2 3 4 5
- 48. 1 2 3 4 5
- 49. 1 2 3 4 5
- 50. 1 2 3 4 5
- 51. 1 2 3 4 5
- 52. 1 2 3 4 5
- 53. 1 2 3 4 5
- 54. 1 2 3 4 5
- 55. 1 2 3 4 5
- 56. 1 2 3 4 5
- 57. 1 2 3 4 5
- 58. 1 2 3 4 5
- 59. 1 2 3 4 5
- 60. 1 2 3 4 5
- 61. 1 2 3 4 5
- 62. 1 2 3 4 5
- 63. 1 2 3 4 5
- 64. 1 2 3 4 5
- 65. 1 2 3 4 5
- 66. 1 2 3 4 5
- 67. 1 2 3 4 5
- 68. 1 2 3 4 5
- 69. 1 2 3 4 5
- 70. 1 2 3 4 5

39. 1 2 3 4 5
 40. 1 2 3 4 5
 41. 1 2 3 4 5
 42. 1 2 3 4 5
 43. 1 2 3 4 5
 44. 1 2 3 4 5
 45. 1 2 3 4 5
 46. 1 2 3 4 5
 47. 1 2 3 4 5
 48. 1 2 3 4 5
 49. 1 2 3 4 5
 50. 1 2 3 4 5
 51. 1 2 3 4 5
 52. 1 2 3 4 5
 53. 1 2 3 4 5
 54. 1 2 3 4 5
 55. 1 2 3 4 5
 56. 1 2 3 4 5
 57. 1 2 3 4 5
 58. 1 2 3 4 5
 59. 1 2 3 4 5
 60. 1 2 3 4 5
 61. 1 2 3 4 5
 62. 1 2 3 4 5
 63. 1 2 3 4 5
 64. 1 2 3 4 5
 65. 1 2 3 4 5
 66. 1 2 3 4 5
 67. 1 2 3 4 5
 68. 1 2 3 4 5
 69. 1 2 3 4 5
 70. 1 2 3 4 5

LIITE 3

1) Klassis-viihteellinen musiikki

Kriteereinä kappaleita tähän kuunteluosastoon valittaessa on käytetty mm. seuraavia seikkoja:

- vokaalimusiikki/instrumentaalimusiikki
- kuoromusiikki/yksinlaulu
- eri tyylikaudet (barokki, romantiikka jne)
- sooloinstrumentti/orkesteri
- laajamuotoinen sävellys/pienimuotoinen sävellys
- eri musiikinlajit (ooppera, operetti, baletti jne.)

säveltäjä	teos	tyyli	muuta
1) Puccini	Aaria oopperasta Gianni Schicci	Ital.ooppera vokaalimusiikki	solo/tutti soolo/orkesteri
2) J.S. Bach	Fuuga D	instrumentaali barokki	urkusoolo
3) J. Haydn	Sinfonia 44 e Finale (presto)	instrumentaali sinfonia Wieniläisklassinen	tutti orkesteri
4) Sibelius	Viulukonsertto D	instrumentaali konsertto kansallisromantiikka	solo/tutti solo/orkesteri
5) Satie	Veritables Preludes Flasques	instrumentaali Les six/moderni	pianosoolo
6) Saariaho	10	instrumentaali Nyky musiikki/moderni	tutti orkesteri
7) Kortekangas	A	vokaalimusiikki Nyky musiikki/moderni	tutti kuoro
8) Lehár	Volga laulu	vokaalimusiikki Wieniläisoperetti	solo/tutti solo/orkesteri
9) Zeller	Kerran vielä	vokaalimusiikki Operetti	solo/tutti solo/orkesteri
10) Kalman	Heijaa	vokaalimusiikki Wieniläisoperetti	solo/tutti solo/orkesteri
11) Ketelbey	Luostarin puutarhassa	instrumentaali Romantiikka	tutti orkesteri
12) Tsaikovsky	Pähkinänsärkijä	baletti Kansallisromantiikka	solo/tutti orkesteri
13) Webber	Memory	vokaalimusiikki Musikaali	solo/tutti solo/orkesteri
14) Mozart	Pianosonaatti 11 A Menuetti	instrumentaali Wieniläisklassismi	pianosoolo

15) Schubert	Das Wandern Lied	vokaalimusiikki Wien.klass/romantiikka	solo/piano
16) Caccini	Amarilli Antiikin aaria	vokaalimusiikki	yksinlaulu
17) di Lasso	Bon jour et puis quelles nouvelles?	vokaalimusiikki Kuoropolyfonia Alankomainen koulukunta	tutti kuoro
18) Kaipainen	Stjärnenatten Moderni/nykymusiikkikuoro	vokaalimusiikki	solo/tutti
19) Zubitsky	Sonaatti 2 Allegretto	instrumentaali Moderni/nykymusiikki	harmonikkasoolo
20) J.S. Bach	Golberg-variaatiot Aaria	instrumentaali Barokki	pianosoolo
21) Mahler	Sinfonia 1 Titaani Osa 2. Scherzo	instrumentaali Myöhäisromantiikka	tutti orkesteri
22) Desprez	Benedicta es Vokaalipolyfonia	vokaalimusiikki kuoro Alankomainen koulukunta	tutti

2) Afro-Amerikkalainen musiikki

Kriteereinä tähän osaa valittaessa on käytetty mm. seuraavia seikkoja:

- rockin eri tyylilajeja
- jazzmusiikin eri tyylilajeja
- viihde
- instrumentaali/laulettu
- säveltäjä/esittäjä
- erityyppiset yhtyeet
- tansittavaksi/kuunneltavaksi soveltuva
- mustan musiikkitradition/valkoisen musiikkitradition edustaja
- solisti/yhtye

säveltäjä/esittäjä	kappale	tyyli/genre	muuta/traditio
1) Chuck Berry	Reelin' and rockin'	laulaja/studioyhtye Chicago rhythm and blues Klassinen rock and roll	solisti/säveltäjä/ esittäjä musta
2) The Ventures	Apache	Instrumentaali Sähkökitarayhtyeet	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
3) The Beatles	Nowhere man	yhtye Mersey Beat Brittiläinen pop USA:ssa	yhtye/esittäjä/ säveltäjä valkoinen
4) The Drifters	Save the last dance for me	melaluyhtye/studioyhtye Uptown rhythm and blues	luluyhtye musta

5) Cristie	Yellow River	yhtye Bubblegum	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
6) Deep Purple	Smoke on the water	yhtye Heavy	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
7) The Rubettes	I can do it	yhtye Kimallus/mascararock	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
8) The Ramones	Sheena is a punk rocker	yhtye Punk	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
9) Abba	Take a chance on me	yhtye/studioyhtye Disco	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
10) Santana	Oye Como Va	solisti/yhtye Latin rock	solisti/yhtye/ säveltäjä/esittäjä latino
11) Percy Sledge	When a man loves a woman	solisti/studioyhtye Soul	solisti musta
12) John Lee Hooker	One Bourbon, One Scotch One Beer	solisti/studioyhtye Blues/cityblues	solisti/säveltäjä/ esittäjä musta
13) Dolly Parton	There Goes my	solisti/studioyhtye everything Country and Western	solisti valkoinen
14) Rotation	Pomp it up	yhtye Tecno	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
15) Sinatra	Sentimental baby	solisti/studio-orkesteri Viihde	solisti valkoinen/italo
16) Armstrong	Willie The Weeper	solistit/yhtye/instr. New Orleans jazz	solisti/yhtye/ säveltäjä/esittäjä musta
17) Basie	Where shall I go?	Solistit/big band Swing/Big band jazz	laulu/solistit/ bigband/säveltäjä musta
18) Parker	My melancholy baby	solisti/studioyhtye/instr. Bebop	solisti/säveltäjä/ esittäjä musta
19) Davis	Venus de Milo	solisti/studioyhtye/instr. Cool	solisti/säveltäjä/ esittäjä musta
20) Blakey	Moanin	solistit/yhtye/instr. Hardbop	solistit/säveltäjä/ esittäjä musta

21) MJQ	Sketch	jazzyhtye /jouset/instr. Third stream jazz	yhtye/säveltäjä/ esittäjä valkoinen
22) Coleman	Free jazz part 1	solisti/yhtye Free	yhtye/säveltäjä/ esittäjä musta
23) Weather Report	Birdland	jazz/rockyhtye Electric jazz/Rockjazz	yhtye/säveltäjä/ esittäjä musta
24) Jarret	Köln Konsert part II c	solisti	solisti/säveltäjä valkoinen

3) Kansallis-perinteinen musiikki

Kriteereinä kappaleita tähän osastoon valittaessa ovat olleet mm. seuraavat seikat:

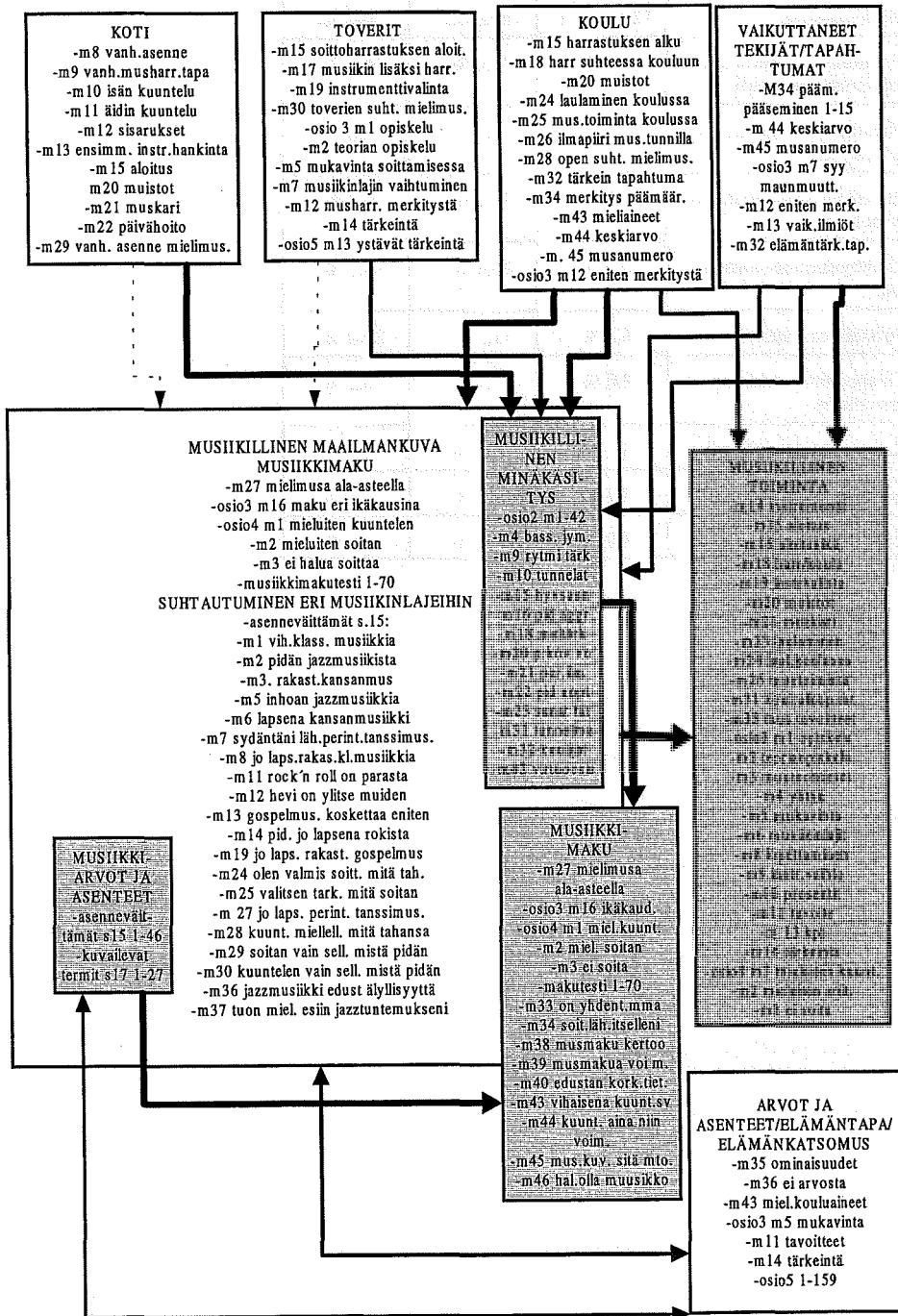
- perinteisen iskelmä- ja tanssimusiikin edustajia
- erityyppisiä nykyiskelmän edustajia
- cover-versioita
- lauluntekijä/solisti
- perinteinen kansanmusiikki
- nykykansanmusiikki/worldmusic
- laulu/instrumentti
- suomalainen gospel
- suomirock
- eri tanssilajit

esittäjä	kappale	tyyli/genre	muuta
1) Grön	Mustalaisviulu	perinteinen tanssimusiikki Tango	solisti/tangolaulaja
2) Koriseva	Enkelin silmin	nykyiskelmä Beat	solisti/iskelmälaulaja
3) Humppaveikot	Alaska	perinteinen tanssimusiikki Humppa	yhtye/säveltäjä/ esittäjä
4) Vainio	Iltatähti	perinteinen tanssimusiikki/ studioyhtye Tango	harmonikkasolisti Instrumentaali/solisti
5) Virta	Vihreät niityt	perinteinen lainaiskelmä solisti/studioyhtye Trioli	solisti/viuhdetaiteilija
6) Tallari	Kymmenen pennin tyyppi	yhtye/solistit Uusi kansanmusiikki/ world music	uuden kansanmusii- kin yhtye
7) Välimäki	Polska	2-rivinen haitari perinteinen kansanmusiikki	haitarisoolo
8) Konsta Jylhä	Peltoniemen Hintriikan surumarssi	kansanmusiikkiyhtye/instr. perinteinen kansanmusiikki	yhtye/säveltäjä/ esittäjä
9) Hallikainen	Anna vierellesi tulla	solisti/studioyhtye nykyiskelmä Beat	solisti/säveltäjä/ esittäjä

10) Voutilainen	Kyynelvirta	solisti/studioyhtye/ nykyiskelmä Beat	solisti
11) Katri-Helena	Syysunelma	solisti/studioyhtye nykyiskelmä Hidas beat	solisti
12) Matti & Teppo	Näitä polkuja	solistit/studioyhtye nykyiskelmä Discohumppa	solistit/säveltäjät/ esittäjät
13) Värttinä	Marilaulu	Yhtye Nykykansanmusiikki/ Worldmusic	yhtye/säveltäjät/ sovittajat/esittäjät
14) Angelin työt	Daja Maija	lauluduo/studioyhtye Nykykansanmusiikki/ Worldmusic	lauluduo/säveltäjät/ sovittajat/esittäjät
15) Hortto Kaalo	Bessarabia	yhtye Etnovaikutteinen iskelmä	yhtye /säveltäjät/ esittäjät
16) Loiri	Rempallaan	solisti/studioyhtye Jazziskelmä	solisti
17) Jaakko Teppo	Sammakko	solisti/studioyhtye Huumori-iskelmä/ Nykykupletti	solisti/säveltäjä/ esittäjä
18) Löytty	Matkamiehen virsi	solisti/studioyhtye Hengellinen laulelma Gospel	solisti/säveltäjä/ esittäjä
19) Jakaranda	Jäähyväislaulu	yhtye Hengellinen rock/ Gospel	yhtye/säveltäjä/ esittäjä
20) Exit	Kautta aikojen	yhtye Hengellinen rock Gospel	yhtye/säveltäjä/ esittäjä
21) Taipale	Sammunut nuotio	solisti Perinteinen tanssimusiikki Tango	solisti/tangolaulaja
22) Perkoila	Kari Ordinary	solisti/studioyhtye Goodbye Blues	solisti/lauluntekijä suomirock
23) Lapinlahden linnut	Köyhän taivas	yhtye Suomirock	yhtye/esittäjät
24) Vilperin perikunta	Älä tee musta fajjaa	yhtye/ Suomirock/cover	esittäjät

LIITE 4

Kyselylomakkeen kysymyksiin sijoittuminen teoreettisen viitekehyksen konseptioon

LIITE 5

Soittamisessa tärkeintä

Mikä tärkeintä	Tärkeintä 1	Tärkeintä 2	Tärkeintä 3
Oppimiseen liittyvät syyt (oppimismotivaatio)	19,0 %	22,0 %	14,5 %
Musiikin estetiikkaan liittyvät syyt	6,7 %	6,3 %	4,8 %
Itsensä ilmaisemiseen liittyvät syyt	31,3 %	27,0 %	30,3 %
Mielihyvä/onnistumisen tunne	20,9 %	16,4 %	13,1 %
Sosiaalinen toiminta	6,7 %	11,3 %	20,0 %
Terapeuttinen musiikin ominaisuus	8,0 %	9,4 %	6,2 %
Raha (ulkoiset motiivit)	3,7 %	5,0 %	8,3 %
Älylliset haasteet	3,7 %	2,5 %	2,8 %
YHTEENSÄ	100 %	100 %	100 %

LIITE 6

Eri harrastuksen vaiheissa enimmäkseen soitettut musiikinlajit (musiikinlaji sekä standardoitu residuaali suluissa sen jälkeen ilmoitettuna)

Orientaatio	Soitti enimmäkseen harrastuksen alussa	Ei soittanut harrastuksen alussa	Soitti viisi vuotta harrastettuaan	Ei soittanut viisi vuotta harrastettuaan	Soittaa enimmäkseen viimeaikoina	Ei soita mielellään viime aikoina
Taide	Taide.(3,6)	Rock (-2,0) Hevi (-1,4) Punk (-1,5)	Taide (4,0)	Rock (-1,8) Hevi (-1,6) Punk (-1,2)	Taide (8,4)	Rock (-2,0) Kansan(-1,8) Jazz (-1,8) Gospel(-1,5) Hevi (-1,5) Punk (-1,6)
Gospel	Gospel (5,2)	Hevi (-1,3) Punk (-1,4)	Gospel (4,6)	Viihde (-1,3) Punk (-1,1)	Gospel (10,6)	Jazz (-1,7) Kansan(-1,6) Taide (-1,5) Punk (-1,5)
Rock	Rock (5,8)	Viihde (-1,6) Punk (-1,4) Hevi (-1,3) Kansan (-1,1)	Rock (3,8)	Taide (-1,4) Viihde (-1,3) Punk (-1,1)	Rock (7,2) Perint.tanssim. (1,6)	Kansan(-1,6) taide (-1,5) Punk (-1,5) Hevi (-1,4) Gospel (-1,4)
Hevi	Hevi (4,8)	Kansan(-1,1) Taide (-1,0) Viihde (-1,0)	Hevi (3,1) Rock (2,4)	Taide (-1,9) Viihde (-1,3) Jazz (-1,3)	Hevi (9,6)	Taide (-2,1) Jazz (-1,8) Kansan(-1,7) Punk (-1,6)
Jazz	Jazz (2,7) Perint.tanssim.(1,1)	Punk (-1,3) Hevi (-1,2)	Jazz (2,4) Viihde (1,4)	Hevi (-1,4)	Jazz (8,6)	Taide (-1,9) Kansan(-1,5) Punk (-1,4) Hevi (-1,3) Gospel (-1,3)
Punk	Punk (7,0) Hevi (2,1)	Taide (-2,5) Viihde (-1,8) Perint.tanssim. (-1,3) Kansan(-1,2)	Punk (6,6) Hevi (4,3)	Taide (-2,6) Jazz (-1,4) Viihde (-1,4)	Punk (10,0)	Taide (-2,3) Jazz (-1,9) Kansan(-1,8) Hevi (-1,6) Gospel (-1,6)
Kansan	Kansan(4,6) Viihde (2,2) Perint.tanssim. (2,0)	Rock (-2,1) Punk(-1,5) Hevi (-1,4) Taide (-1,4)	Kansan.(3,8) Viihde (4,9) Perint.tanssim. (3,9)	Rock (-2,7) Hevi (-1,7) Jazz (-1,4) Punk (-1,3)	Kansan (10,7) Viihde (1,3) Perint.tanssim (1,3)	Taide (-2,3) Rock (-2,1) Jazz (-1,9) Punk (-1,7) Hevi (-1,6) Gospel (-1,6)
Soittas	Taide (2,3)	Perint.tanssim. (-1,6) Punk (-1,4)	Jazz (2,0) Taide (1,2)	Hevi (-1,5) Punk (-1,1)	Jazz (3,0) Taide (2,9) Viihde (1,6)	Kansan(-1,6) Punk (-1,5) Gospel (-1,4) Hevi (-1,4) Rock (-1,5)

LIITE 7

Voimakkaimmin vaikuttaneet musiikilliset tekijät

Ilmiö/yhtye tms.	Ilmiöön kohdistuneet valinnat yhteensä	Painotettu keskiarvo
Punk-ilmio	33	4,151
Kiss, Judas Priest, Iron Maiden jne.	45	4,088
Dingo-ilmio	21	3,904
Suomirockin syntyminen	32	3,843
Uriah Heep Deep Purple jne.	45	3,800
Uuden musiikin orkesteri UMO	29	3,862
The Beatles-yhtye	45	3,555
Savonlinnan oopperajuhlien esitykset	17	3,411
Pro Fide-yhtye	11	3,454
Bebop-tyyli	24	3,416
Free-jazz	17	3,294
Hanoi Rocks	17	3,235
Abba	27	3,185
Afrikkalainen gospelmessu	20	3,100
Hassisen Kone	44	2,977
Bowie, Cooper jne. Mascara-rock	22	2,863

LIITE 8a

Musiiikitapahtumiin osallistuminen

Tapahtuma	En koskaan	Kerran	Monta kertaa	Säännöllisesti
Savonlinnan ooppera	77,2 %	14,6 %	7,0 %	1,2 %
Pörin jazzfestivaalit	72,5 %	9,4 %	14,6 %	3,5 %
Rock-festivaalit	36,8 %	12,3 %	34,5 %	16,4 %
Kaustisen kansanmusiikkijuhlat	83,6 %	7,6 %	7,6 %	1,2 %
Sata-Häme Soi	95,3 %	3,5 %	0,6 %	0,6 %
Spelit	95,3 %	3,5 %	1,2 %	0
Kuhmon kamarimusiikkijuhlat	93,0 %	5,3 %	1,2 %	0,6 %
Imatran Big Band-festivaalit	76,0 %	9,4 %	7,6 %	7,0 %
Joensuun laulujuhlat	52,0 %	10,5 %	28,1 %	9,4 %
Tangomarkkinat	95,9 %	1,8 %	2,3 %	0
Järvenpään puistoblues	89,5 %	7,6 %	2,9 %	0
Naantalın musiikkijuhlat	98,2 %	1,8 %	0	0
Retetin konsertit	86,0 %	11,1 %	2,9 %	0
Jyväskylän kesä	92,4 %	2,9 %	4,1 %	0,6 %
Helsingin juhlaviikot	76,0 %	15,8 %	7,6 %	0,6 %
Gospelfestivaalit	70,0 %	12,9 %	12,9 %	4,1 %
Lahden urkuviikot	98,8 %	0,6 %	0,6 %	0
Muualla (Lieksan vas-kiviikot 5,8 %, Crusell-viikot 2,3 %, Haapavesi-folk 3,5 %, jazztapahtumat 1,8 %)	75,4 %			

Musiikkitapahtumiin osallistuminen (koehenkilövalinnasta johtuvat oletettavat epäluotettavuudet merkitty näkyville tummentamalla)

Tapahtuma	Erityisorientaatio, johon yhteys kohdistuu (std.res.)	Erityisorientaatio, johon yhteys kohdistuu päinvastaiseen suuntaan (std.res.)	Erityisorientaatio, johon yhteys kohdistuu suuntaa-antavalla tasolla (std.res.)	Eksaktien testien perusteella laskettu p-arvon luottamusväli
Porin jazzfestivaalit	Sotilasm. 3,2 Jazzorient. 2,9	Kansanm. -2,2	Punk -1,5	0,000
Rockfestivaalit	Rock 2,1	Kansanmor. -3,0 Taide -2,6	Punk 1,6	0,000
Kaustisen kansanmusiikkifestivaali	Kansanm. 4,4		Hevi -1,9 Taide -1,4	0,000
Imatran Bigband festivaali	Jazz 4,9	Kansanmu. -2,0 Punk -2,0	Sotilasm. -1,9	0,000
Juonon lauhajuhlat	Rock 2,4	Sotilasm. 2,8	Punk 1,7 Taide 1,2	0,000
Järvenpään puisto blues	Rock 4,1		Taide -1,6	0,000 - 0,002
Retretin konsertit	Jazz 2,3		Punk -1,9 Rock -1,7 Taide 1,5 Sotilasm. 1,3	0,004 - 0,008
Gospelfestivaalit	Gospel 4,9 Sotilasm. 2,0	Kansanmu. -2,7 Hevi -2,1	Punk -1,6 Jazz 1,3	0,000
Lahden urkuviikot	Sotilasm. 3,7			0,042 - 0,053

LIITE 9

Elämälle tärkeät asiat

sama =yleisesti ottaen vastaajat ovat samaa mieltä väittämän kanssa
 sama+ =vastaajat ovat voimakkaasti samaa mieltä väittämän kanssa
 eri =vastaajat ovat eri mieltä väittämän kanssa
 eri- =vastaajat ovat voimakkaasti eri mieltä väittämän kanssa

Väittämät:		Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Luovuus on ihmisen tärkein voimavara		sama	taide	sotilas
Suunnittelen koko ajan tulevaisuuttani eteenpäin		sama	kansan	punk
Vapaa-aika on ihmiselle tärkeintä aikaa		sama	punk	gospel
Olen huolissani maapallon nykytilanteesta		sama	punk	sotilas
Ihminen on vastuussa luonnosta		sama+	punk	sotilas
Vastustan rasismia		sama+	gospel	hevi
Luonnonsuojelu on tärkeää		sama+	jazz	gospel
Haluan pitää asiani järjestyksessä		sama+	kansan	sotilas
Työ on tärkeintä elämässä	(p=0,000)	eri	kansan	punk
Ystävät ovat tärkeintä elämässä	(p=0,012)	sama	punk	gospel
Perhe on tärkeintä elämässä	(p=0,012)	sama	taide	hevi
Terveys merkitsee minulle elämässä eniten	(p=0,000)	sama	kansan	gospel
Pyrin irti rutinoitumisesta elämässäni	(p=0,008)	sama	taide	kansan
Elämälläni on selkeät tavoitteet	(p=0,003)	sama	gospel	punk
Hyvät tavat kunniaa	(p=0,000)	sama	kansan	hevi
Etiketti ja käyttäytymissäännöt ovat teennäisiä	(p=0,003)	sama	hevi	kansan
En voisi elää ilman musiikkia	(p=0,011)	sama+	taide	kansan
Rock on tärkeä osa elämääni	(p=0,000)	eri	rock	kansan
Nautin rahan kuluttamisesta	(p=0,005)	eri	jazz	kansan
Päämääränäni on elintason nostaminen	(p=0,004)	eri	jazz	gospel
Inhoan epäjärjestystä	(p=0,003)	sama	kansan	hevi
Vastustan fasismia	(p=0,048)	sama+	punk	kansan
Aseellinen palvelus armeijassa on ainoa oikea tapa suorittaa asevelvollisuus	(p=0,000)	eri	kansan	punk
En kannata siviilipalvelusta	(p=0,000)	sama	kansan	punk
Puolustusvoimat ovat itsenäisyytemme ta	(p=0,000)	sama	kansan	punk
Presidentti on maan isä	(p=0,001)	eri	kansan	punk

P-arvot merkittynä näkyviin ainoastaan silloin kun tilastollisesti merkitsevä ero on olemassa.

LIITE 10

Elämäntapaväittämät

Väittämät:		Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Elän täysillä tätä päivää		sama	gospel	jazz
Siivoaminen on tärkeää		sama	kansan	hevi
Haluan elää ajan hermolla		sama	gospel	rock
Pyrin saavuttamaan toisten kunnioituksen sama		taide	punk	
Kuuntelen paljon radiota		sama	kansan	punk
Vapaa-aikanani rentoudun		sama	taide	jazz
Vapaa-aikanani kykenen unohtamaan kiireet ja työn		sama	kansan	jazz
Pidän kaikista originaaliesineistä		eri	rock	gospel
Koen jatkuvasti stressiä elämässäni		eri	jazz	gospel
En koe työtäni/elämääni stressaavana		sama	kansan	jazz
Kuuntelen musiikkia enemmän kuin tunnin päivässä	(p=0,021)	sama+	punk	kansan
Elämässä pitää olla vauhtia	(p=0,001)	sama	rock	kansan
Pidän pitkistä tukasta miehillä	(p=0,000)	sama	hevi	kansan
Pukeudun usein mustaan	(p=0,000)	eri	punk	gospel
Pukeutumiseeni kuuluvat niitit ja kuvasymbolit	(p=0,000)	eri-	punk	taide
Pukeudun mielelläni nahkatakkiin, bootseihin ja farkkuihin	(p=0,000)	eri	hevi	kansan
Minulla on harvoin kova kiire	(p=0,001)	eri	hevi	gospel
Liikun paljon luonnossa	(p=0,001)	sama	kansan	hevi
Elämäni on tasaista	(p=0,020)	eri	kansan	rock
Käyn usein ravintolassa	(p=0,000)	eri	hevi	gospel
Elämäni on myrskyisää	(p=0,000)	eri	sotilas	kansan
Pidän yksinkertaisesta elämäntavasta	(p=0,014)	sama	kansan	hevi
Kuuntelen mieluummin vinyylilevyjä kuin CD:itä	(p=0,000)	eri	punk	gospel
Käyn usein kuuntelemassa bändejä	(p=0,000)	sama	punk	kansan
Elämäntapaani kuuluu olennaisesti	(p=0,015)	sama	kansan	hevi
En käy usein klassisen musiikin konserteissa	(p=0,000)	sama	punk	taide
Käyn mielelläni lavatansseissa	(p=0,000)	eri	kansan	hevi
Käyn usein elokuvissa	(p=0,028)	eri	sotilas	kansan
Vastustan alkoholin käyttöä	(p=0,000)	eri	gospel	hevi
Vastustan huumeiden käyttöä	(p=0,000)	sama	gospel	punk
Vastustan tupakointia	(p=0,000)	sama	gospel	punk
Olen erittäin kiinnostunut moottoripyöristä	(p=0,004)	eri-	rock	kansan
50-60-luvun autot kiinnostavat minua erityisesti	(p=0,001)	eri	rock	kansan

LIITE 11

Sukupuolten välistä tasa-arvoa kohtaan asennoitumista mittaavat väittämät.

Väittämät:		Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Hevibändeihin tarvitaan lisää naisia		sama	punk	gospel
Ei ole luonnollista, että naisia on enemmän kansanmusiikin parissa kuin rock-musiikissa		sama	punk	kansan
Ei ole oikein, että suurin osa jazzmuusikoista on miehiä		sama	taide	kansan
Klassinen musiikki ei sovi paremmin tytöille kuin pojille		sama	taide	jazz
Maahamme tulisi valita naispresidentti		sama	taide	jazz
Ei ole oikein, että bändisoitto on poikien hommaa		sama+	punk	sotilas
Naisten aseellinen palvelus sopii elämäkatsomukseeni	(p=0,007)	sama	hevi	punk
Suomalaisessa yhteiskunnassa ei toteudu sukupuolten välinen tasa-arvo erittäin hyvin	(p=0,002)	eri	punk	sotilas
Musiikin alueella sukupuoli ei ratkaise	(p=0,039)	sama+	kansan	hevi
Tytöille on sopivaa riehua esiintymislavalla	(p=0,001)	sama+	punk	sotilas
Hevimusiikin soittaminen sopii naisille	(p=0,000)	sama+	punk	kansan
Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti	(p=0,000)	sama	punk	gospel
Naiset eivät kuulu rockissa kulusseihin	(p=0,035)	sama	punk	kansan
Ulkonäön merkitys ei anna naisille kohtuutonta etua verrattuna miesmuusikoihin	(p=0,026)	sama	kansan	hevi

LIITE 12

“Perinne, perhe ja puolustusvoimat” - summamuuttujaan suhtautuminen. (Mitä pienempi keskiarvo on, sitä myönteisemmin suhtautuu väittämiin).

Orientaatioryhmä	Keskiarvo	Keskihajonta
Kansanmusiikki	1,9022	0,6545
Jazz	2,5033	0,6100
Rock	2,5556	0,8779
Taidemusiikki	2,6329	0,5354
Gospel	2,6778	0,6627
Sotilasmusiikki	2,8556	0,5678
Hevi	3,3651	0,5524
Punk	3,9333	1,5164

LIITE 13

Summamuuttujaan “armeija” suhtautuminen (mitä pienempi keskiarvo on, sitä myönteisemmin suhtautuu summamuuttujan sisältämiin väittämiin)

Orientaatioryhmä	Keskiarvo	Keskihajonta
Kansanmusiikki	1,8700	0,8264
Gospel	2,4125	0,6702
Jazz	2,4265	0,8041
Sotilasmusiikki	2,5750	0,8264
Taide	2,5870	0,8414
Rock	3,0500	1,0687
Hevi	3,4524	1,0205
Punk	4,2600	0,7855

LIITE 14

Suhtautuminen summamuuttujaan "presidentti ja politiikka" (taulukossa ylimpänä olevat ovat suhtautumiseltaan lähinnä summamuuttujan väittämiä)

Orientaatioryhmä	Keskiarvon mukainen järjestysnumero ja suluissa keskiarvo (* merkityt poikkeavat Kruskal-Wallis-testin mukaisesta järjestyksestä)	Kruskal-Wallis-testin mukainen järjestystä ilmaiseva "mean rank"
Kansanmusiikki	1 (2,6400)	64,24
Sotilasmusiikki	4 (2,7750) *	66,90
Jazz	2 (2,7500) *	67,62
Gospel	5 (2,8125) *	74,43
Rock	3 (2,7625) *	75,07
Taide	6 (3,2174)	97,39
Hevi	7 (3,3810)	102,93
Punk	8 (3,9000)	128,84

LIITE 15

Perheeseen liittyvät väittämät

Väittämät:		Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Perhe on tärkeintä elämässä	(p=0,012)	sama	taide	hevi
Avioliitto on yhteiskuntamme perusarvo	(p=0,000)	sama	gospel	punk
Ihminen ilman perhettä jää yhteiskunnassa ulkopuoliseksi	(p=0,012)	eri	jazz	punk
Lapset tekevät elämän elämisen arvoiseksi	(p=0,000)	sama	jazz	hevi
Avioliiton solmiminen on edellytys perheen perustamiselle	(p=0,000)	eri	gospel	punk

LIITE 16

Uskontoa ja elämäkatsomusta koskeviin väittämiin suhtautuminen

Väittämät:		Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Pyrin sisäiseen tasapainoon		sama+	gospel	sotilas
Koen elämäni useimmiten mielekkääksi		sama+	gospel	hevi
Muutokset elämässä vievät yleensä huonompaan		eri-	jazz	rock
Millään ei ole niin väliä		eri-	hevi	jazz
Annan arvoa kauneudelle missä sitä näenkin		sama+	gospel	punk
Uskon evoluutioteoriaan	(p=0,000)	sama	sotilas	gospel
Hengelliset asiat kiinnostavat minua paljon	(p=0,000)	eri	gospel	punk
Ihminen on maailmaan heitetty, vailla tarkoitusta	(p=0,000)	eri-	hevi	gospel
Ongelmat ratkeavat järjen ja tieteen avulla	(p=0,011)	sama	jazz	gospel
Musiikki ilmentää korkeampia voimia	(p=0,011)	sama	gospel	punk
Yritän löytää elämän tarkoituksen	(p=0,000)	sama	gospel	punk
Uskon korkeampiin voimiin	(p=0,000)	sama	gospel	punk
Saatananpalvelonta kiinnostaa minua	(p=0,004)	eri	hevi	kansan
Kohtalo sanelee ihmisen elämän kulun	(p=0,000)	eri	kansan	gospel
Vastustan uskonnon ovelta ovelle kaupittelua	(p=0,000)	sama+	hevi	gospel
Kirkkoon kuuluminen on tärkeää	(p=0,000)	eri	kansan	punk
Raha ratkaisee	(p=0,016)	eri	hevi	punk
Elämä on epäreilua	(p=0,002)	eri	punk	rock
On tärkeää kapinoida auktoriteetteja vastaan	(p=0,000)	eri	hevi	sotilas
En voi nähdä tulevaisuutta valoisana	(p=0,015)	eri	punk	taide

LIITE 17

Perinneväittämiin suhtautuminen

Väittämät:		Yleinen suhtaut.	myönteisin ryhmä	kielteisin ryhmä
Perinteen säilyttäminen luodellytykset tulevaisuudelle	(p=0,009)	sama	kansan	punk
Suomalaisen kansan kulttuuri pelastaa maamme uhkaavalta monikansallisen kulttuurin vyöryltä	(p=0,003)	sama	kansan	punk
Perinteiden tuoma turvallisuus täytyy säilyttää	(p=0,000)	sama	kansan	punk
Perinnetietoisuuden siirtäminen lapsille on velvollisuutemme	(p=0,000)	sama	kansan	punk
Kansallispuku edustaa kunnioittamiani arvoja	(p=0,000)	eri	kansan	punk
Kansantanssi ilmentää kansamme olemusta parhaiten	(p=0,000)	eri	kansan	sotilas
Värttinä on parasta mainosta maallemme ulkomailla	(p=0,000)	eri	kansan	punk

LIITE 18

Faktorit ja niiden selitysosuudet.

Faktoroinnin tuloksena saatiin seuraavat faktorit, joille tyypilliset piirteet on lueteltu alapuolella, suluissa latauksen saama arvo.

Faktori 1: Kansanmusiikkiin ja perinteiseen tanssimusiikkiin suhtautuminen

- Rakastan kansanmusiikkia ja ns. maailmanmusiikkia (0,595)
- Lapsena kansanmusiikki oli mielimusiikkiani (0,688)
- Sydäntäni lähellä on perinteinen tanssimusiikki (0,760)
- Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia (0,732)

Faktori 1 selittää 11,172 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 2: Kriittinen musiikillinen toiminta

- En ole valmis soittamaan mitä musiikkityyliä tahansa (0,614)
- Valitsen tarkasti mitä musiikkia soitan (0,734)
- Valitsen tarkasti mitä musiikkia kuuntelen (0,672)
- En kuuntele mielelläni ihan mitä tahansa musiikkia (0,544)
- Soitan vain sellaista musiikkia mistä pidän (0,542)
- Kuuntelen vain sellaista musiikkia mistä pidän (0,504)

Faktori 2 selittää 8,674 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 3: Musiikilliset tekijät I

- Tunnelatauksen välittyminen on musiikissa tärkeintä (0,538)
- Hyvät soundit ovat musiikissa erittäin tärkeitä (0,435)
- Melodia on musiikissa tärkeintä (0,388)
- Persoonallinen ilmaisu on musiikissa tärkeintä (0,586)
- Soittaessani syntyvä tunnelma merkitsee minulle eniten (0,406)
- Muusikoiden virtuoosisuus on olennaisen tärkeää (0,481)

Faktori 3 selittää 7,887 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 4: Musiikilliset tekijät II

- Basson jyminä on musiikissa olennaisen tärkeää (0,580)
- Pidän aggressiivisesta musiikista (0,532)
- Pidän kovasta volyyymistä musiikissa (0,572)
- pidän nopeatempoisesta musiikista (0,600)

Faktori 4 selittää 5,875 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 5: Jazzmusiikki ja taidemusiikki (suhtautuminen jazziin ja taidemusiikkiin)

- Vihaan ns. klassista musiikkia (-0,442)
- Pidän jazzmusiikista jo lapsena (0,597)
- Jo lapsena rakastin ns. klassista musiikkia (0,628)
- Inhoan jazzmusiikkia (0,296)
- Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa (0,222)

Faktori 5 selittää 4,766 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta

Faktori 6: Musiikki arvojen kuvastajana

- Musiikkini välittää minulle tärkeitä arvoja (0,557)
- Musiikkimaku kertoo ihmisestä paljon (0,530)
- Musiikki kuvastaa sitä minkälainen haluaisin olla (0,654)
- Edustan korkeaa musiikillista tietämystä (0,288)

Faktori 6 selittää 4,255 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 7: Gospel (suhtautuminen gospeliin)

- Gospelmusiikki koskettaa minua eniten (0,830)
- Jo lapsena rakastin gospelmusiikkia (0,684)
- Pidän aggressiivisesta musiikista (-0,396)
- Pidän nopeatempoisesta musiikista (-0,223)

Faktori 7 selittää 3,969 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 8: Minä ja musisointini

- Kuulijoiden reagointi soittamiseeni/laulamiseeni ei merkitse minulle paljoa (0,709)
- On yhdentekevää mitä muut ajattelevat musisoinnistani (0,670)
- Soitan lähinnä itselleni (0,530)

Faktori 8 selittää 3,366 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 9: Musiikilliset tekijät III (musiikin ominaisuudet)

- Rytmni on tärkeintä musiikissa (0,457)
- Nautin rauhallisesta musiikista (0,457)
- Melodia on tärkeintä musiikissa (0,550)
- Kuuntelen vain sellaista musiikkia mistä pidän (0,402)
- Musiikkimakuaan ei voi tietoisesti muuttaa (0,517)

Faktori 9 selittää 3,155 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 10: Jazz (suhtautuminen jazziin)

- Pidän jazzmusiikista jo lapsena (0,364)
- Inhoan jazzmusiikkia (-0,521)
- Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa (0,618)
- Tuon mielelläni esiin jazztuntemukseni (0,721)
- Edustan korkeaa musiikillista tietämystä (0,402)

Faktori 10 selittää 2,853 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 11: Rock (suhtautuminen rockiin)

- Sydäntäni lähellä on perinteinen tanssimusiikki (-0,330)
- Pidän jo lapsena rockista (0,337)
- Pidän aggressiivisesta musiikista (0,543)
- Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia (-0,304)
- Muusikoiden virtuoosisuus on olennaisen tärkeää (-0,375)

Faktori 11 selittää 2,803 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 12: Sanoitukset ja sanoma (suhtautuminen sanoituksiin)

- Sanat ovat musiikissa tärkeimmät (0,692)
- Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä (0,770)

Faktori 12 selittää 2,583 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 13: Kansanmusiikki (suhtautuminen kansanmusiikkiin)

- Rakastan kansanmusiikkia ja ns. maailmanmusiikkia (0,392)
- Lapsena kansanmusiikki oli mielimusiikkiani (0,337)
- Rock and roll ei ole parasta musiikkia (0,542)
- Hevi ei ole ylitse muiden (0,484)
- En pitänyt lapsena rockista (0,564)
- En pidä aggressiivisesta musiikista (0,404)
- En pidä kovasta volyymistä musiikissa (0,335)
- Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia (0,221)
- En edusta korkeaa musiikillista tietämystä (0,300)
- En halua olla muusikko 10 vuoden kuluttua (0,545)

Faktori 13 selittää 2,548 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Faktori 14: Hevi (suhtautuminen heviin)

- Hevi on ylitse muiden (0,273)
- Vihaisena kuuntelen musiikkia suuremmalla volyymillä kuin hyvällä tuulella ollessani (0,517)
- Kuuntelen musiikkia aina niin voimakkaalla kuin ikinä on mahdollista (0,539)

Faktori 14 selittää 2,335 % alkuperäisten muuttujien vaihtelusta.

Musiikkimakutestaus

Kappaleet, joiden suhteen ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja orientaatioryhmittäin.

Kappaleista pitäminen (kaikki ryhmät)

++ = pitää paljon (ka 1-1,9),

+ = pitää (ka 2-2,9),

- = ei pidä (ka 3-3,9),

-- = vastenmielistä (ka 4-5)

Kappale	Tyyli	Keskiarvo suluissa p- arvo	Mediaani suluissa moodi	Kappaleesta pitäminen (kaikki ryh- mät)	Ryhmä, joka pitää eniten	Ryhmä, joka pitää vähiten
Kortekangas: A	Moderni taide- musiikki, kuorolaulu	3,7771 (0,091)	3,5 (3)	-	Sotilas	Punk
Abba: Take a chance	Discopop	2,4940 (0,282)	2 (2)	+	Taide	Punk
Rotation: Pomp it up	Teknopop	3,7771 (0,698)	4 (4)	-	Gospel	Punk
Ventures: Apache	Rautalanka/säh- kökitarock	2,8675 (0,076)	3 (2)	+	Rock	Punk
Värttinä: Mari- laulu	Kansanmusiikki/ worldmusic	2,7349 (0,161)	3 (2)	+	Kansan	Punk
Vilperin perikunta: Älä tee musta fajjaa	Käänösrock/ suomirock	3,4578 (0,406)	4 (4)	-	Rock	Sotilas
Lapinlahden lin- nut: Köyhän tai- vas	Suomirock	2,7410 (0,073)	3 (2)	+	Rock	Hevi

LIITE 20

Musiikkinäytteisiin suhtautuminen orientaatioryhmittäin

Lyhennökset:

- Taidemusiikkiorientaatio	=t
- Gospelorientaatio	=g
- Rockorientaatio	=r
- Heviorientaatio	=h
- Jazzorientaatio	=j
- Punkorientaatio	=p
- Kansanmusiikkiorientaatio	=k
- Sotilasmusiikkiorientaatio	=s

Kappaleista pitäminen

- + = pitää (ka 1-2,9),
- = ei pidä (ka 3-5),

Afro-amerikkalainen musiikki

Esittäjä, kappale, genre	Pitäminen (kaikki ryhmät) mediaani moodi	Pitäminen								Erojen tilastollinen mer- kitsevyys orientaatioryh- mien välillä: p-arvo * -ei tilastollisesti merkitseviä eroja
		Pitää eniten				Pitää vähiten				
Chuck Berry: Reelin and rockin', Klassinen rock (Chicago Rhythm and Blues)	+ 2 2	r	j	t	s	k	g	h	p	0,000
The Ventures: Apache, Klassinen rock (Sähkökitarayhteet)	+ 3 2	r	j	t	s	g	h	k	p	0,076*
The Beatles: Nowhere man Brittiläinen rock	+ 2 3	r	g	s	h	t	p	j	k	0,006
The Drifters: Save the last dance for me Uptown rhythm and blues	+ 3 2	r	j	g	k	s	t	p	h	0,001
Cristie: Yellow river Bubblegum	+ 2 2	r	g	s	j	k	t	p	h	0,000

Deep Purple: Smoke on the water Heavy	+ 2 2	h	r	s	p	t	j	g	k	0,000
The Rubettes: I can do it Glitterrock	+ 3 2	r	g	j	t	h	p	s	k	0,000
The Ramones: Sheena is a punk rocker Punkrock	- 3 4	p	h	r	k	g	s	t	j	0,000
Abba: Take a chance on me Disco	+ 2 2	k	g	t	j	r	s	h	p	0,282*
Santana: Oye como va Latin rock	+ 2 2	s	j	g	r	k	h	t	p	0,000
Percy Sledge: When a man loves a wo- man Soul	+ 2 2	r	g	j	s	t	p	k	h	0,000
John Lee Hooker: One Bourbon one Scotch one beer Blues	+ 2 2	r	j	g	t	s	h	p	k	0,000
Dolly Parton: There goes my everything Country and western	- 3 3	r	g	j	k	t	s	h	p	0,006
Rotation: Pomp it up Tecno	- 4 4	g	s	r	h	j	k	t	p	0,698*
Sinatra: Sentimental baby Viihde	+ 3 3	j	r	g	t	k	s	h	p	0,000
Louis Armstrong: Willie the weeper New Orleans (jazz)	- 3 3	j	r	g	s	k	t	h	p	0,048
Count Baste & Helen Hu- mes: Where shall I go Swing (Big band jazz)	+ 2 2	j	r	t	g	s	h	k	p	0,000
Charlie Parker: My melancholy baby Bebop (jazz)	+ 3 3	j	t	g	r	s	k	h	p	0,000
Miles Davis: Venus de Milo Cool (jazz)	+ 3 2	j	k	s	r	g	t	h	p	0,000

Art Blakey: Moanin Hard Bop (jazz)	+ 2 1	j	s	g	r	t	k	h	p	0,000
Modern Jazz Quartet Sketch Third Stream (jazz)	- 3 3	k	j	t	g	s	h	r	p	0,001
Ornette Coleman Free jazz part 1 Free jazz	- 4 4	j	h	s	r	t	g	p	k	0,000
Weather Report Birdland Electric/rockjazz	+ 2 1	j	s	t	g	r	k	h	p	0,000
Keith Jarrett The Köln Konzert Part II New Harmony (jazz)	+ 3 3	g	k	j	s	t	r	h	p	0,000

Klassis-vihteellinen musiikki

Säveltäjä, kappale, tyyli	Pitäminen (kaikki ryhmät) mediaani moodi	Pitää								Erojen tilastollinen merkittävyys orientaatioryhmien välillä: p-arvo * = ei tilastollisesti merkittäviä eroja
		eniten				vähiten				
Puccini: Aaria oopperasta Gianni Schicci Ooppera, solo-tutti	- 3 3	t	k	j	g	r	s	h	p	0,000
J.S. Bach: Fuuga D Barokki, instrumentaali, solo	+ 3 3	t	g	r	j	s	h	k	p	0,000
Haydn: Sinfonia 44 Em Finaali: Presto Wieniläisklassinen kausi, instrumentaali, tutti	+ 2 2	t	g	s	k	r	j	h	p	0,000
Sibelius: Viulukonsertti D Kansallisromantiikka, instrumentaali, solo-tutti	+ 3 3	t	j	s	g	k	h	r	p	0,000
Satie: Veritables Preludes Flasques Minimalismi, instrumentaali, solo	- 3 3	t	j	s	g	k	h	r	p	0,000

Saariaho: 10 Uusi musiikki, instrumen- taali, tutti	- 4 5		j	h	s	t	p	g	r	k	0,041
Kortekangas: A Uusi musiikki, kuoro, tutti	- 3,5 3		s	t	j	h	g	k	r	p	0,091*
Lehár: Volga-laulu Wieniläisoperetti, solo-tutti	- 3 3		k	g	j	t	r	s	h	p	0,000
Zeller: Kerran viel' Operetti, solo-tutti	- 3 4		k	t	g	j	r	s	h	p	0,000
Kahlman: Heijaa Operetti, solo-tutti	- 3 3		k	2	j	g	r	s	p	h	0,000
Ketelbey: Luostarin puutarhassa Romantiikka solo-tutti	+ 2 2		t	g	k	j	s	r	h	p	0,000
Tsaikovski: Pähkinänsärkijä Balettimusiikki solo-tutti	+ 3 2		t	s	j	g	k	r	h	p	0,000
Webber: Memory Musical, solo-tutti	+ 2 2		t	g	k	j	r	s	h	p	0,000
Mozart: Pianosonaatti 11 A (Menuetti) Klassismi, instrumentaali, solo	+ 2 2		t	g	j	k	s	r	h	p	0,000
Schubert: Das Wandern Lied, solo-piano	- 4 4		t	k	g	j	r	s	h	p	0,000
Caccani: Amarilli Aaria, solo	- 3 3		t	k	g	j	s	r	h	p	0,000
Lasso: Bon jour et puis quelles nouvelles? Motetti, solo-tutti	- 3 3		g	t	s	k	j	r	p	h	0,000

Kaipainen: Stjärnenatten Uusi kuoromusiikki solo-tutti	- 4 5	k	t	j	s	h	g	r	p	0,052*
Zubitsky: Sonaatti 2 Allegretto Uusi musiikki instrumentaali, solo	- 4 5	j	t	h	s	g	k	r	p	0,022
J.S. Bach: Goldberg-variaatiot: Aria Barokki Instrumentaali, solo	+ 3 3	t	g	r	k	j	s	h	p	0,000
Mahler: Sinfonia 1 Titan, osa 2. Scherzo Romantiikka, tutti	+ 3 2	t	j	g	r	k	s	h	p	0,000
Desprez: Benedicta es Vokaalipolyfonia, tutti	+ 3 2	t	j	s	g	r	k	h	p	0,000

Kansallis-perinteinen musiikki

Esittäjä, kappale, tyyli	Pitäminen (kaikki ryhmät) mediaani moodi									Erojen tilastollinen merkitsevyys orientaa- tioryhmien välillä: p-arvo * =ei tilastollisesti merkitseviä eroja
		Pitää eniten				Pitää vähiten				
Grön: Mustalaisviulu Perinteinen tanssimusiikki	+ 3 3	k	r	t	j	g	s	h	p	0,000
Koriseva: Enkelin silmin Nykyiskelmä	+ 3 3	g	k	t	s	r	j	h	p	0,000
Humpaveikot: Alaska Perinteinen tanssimusiikki	- 4 4	k	r	j	g	t	p	s	h	0,003
Vainio: Iltatahti Perinteinen tanssimusiikki	- 3 4	k	j	r	t	g	s	h	p	0,000
Virta: Vihreät niityt Perinteinen tanssimusiikki, käännösiskelmä	+ 3 4	g	r	k	j	t	h	s	p	0,000
Tallari: Kymmenen pennin ryyppy Nykykansanmusiikki	- 4 4	k	g	r	j	s	t	p	h	0,000

Välimäki: Polska Perinteinen kansanmusiikki	- 4 4	k	r	g	j	t	h	s	p	0,000
Jylhä: Peltoniemen Hintriikan surumarssi Perinteinen kansanmusiikki	- 3 3	j	g	r	s	j	h	p	t	0,001
Hallikainen: Anna vierellest tulla nykyiskelmä	- 3 3	k	g	r	j	t	h	s	p	0,000
Voutilainen Kyynelvirta nykyiskelmä	- 3 3	k	g	t	r	j	s	h	p	0,000
Katri-Helena: Syysunelma nykyiskelmä	+ 3 2	k	g	t	j	r	s	h	p	0,000
Matti ja Teppo: Näitä polkuja nykyiskelmä	- 4 4	k	s	g	r	j	p	t	h	0,000
Värttinä: Marilaulu nykykansanmusiikki (worldmusic)	+ 3 2	k	r	g	j	s	t	h	p	0,161*
Angelin työt: Dana Maija nykykansanmusiikki (worldmusic)	+ 3 3	k	g	s	r	p	j	t	h	0,033
Hortto Kaalo: Bessarabia perinteinen iskelmä	- 4 4	k	r	g	p	j	h	t	s	0,000
Loiri: Rempallaan jazziskelmä	+ 3 2	k	r	j	g	s	t	h	p	0,000
Teppo: Sammakko kupletti	- 3 3	k	j	r	g	h	s	p	t	0,004
Löytty: Matkamiehen virsi nykygospel	- 3 3	g	s	j	k	r	t	h	p	0,000
Jakaranda: Jäähyyvislaulu nykygospel	+ 3 2	g	r	j	t	s	k	h	p	0,000
Exit: Kautta aikojen nykygospel	- 3 3	g	j	r	s	t	h	k	p	0,000

LIITE 21

Summamuuttajat 1 ja 2

Afroamerikkalainen musiikki

Ornette Coleman: Free jazz Part 1.

Abba: Take a chance on me

*Vilperin perikunta: Älä tee musta fajaa

Basie: Where shall I go

Webber: Memory

Rotation: Pomp it up

*Perkoila: Kari Ordinary goodbye blues

Hooker: One bourbon, one schotch one beer

Ventures: Apache

Parker: My melancholy baby

Berry: Reelin' and rockin'

Weather Report: Birdland

Deep Purple: Smoke on the water

Rubettes: I can do it

Beatles: Nowhere man

MJQ: Sketch

*Lapinlahden linnut: Köyhän taivas

*Hallikainen: Anna vierellesi tulla

*Voutilainen: Kyynelvirta

*Koriseva: Enkelin silmin

Jarrett: The Köln Konzert Part II

Ramones: Sheena is a punk rocker

Sinatra: Sentimental baby

Santana: Oye como va

Armstrong: Willie the weeper

Sledge: When a man loves a woman

Cristie: Yellow river

Davis: Venus de milo

Drifters: Save the last dance for me

Blakey: Moanin'

Parton: There goes my everything

Summamuuttaja 2 on muuten sama kuin 1, mutta kaikki suomalaiset esittäjät on poistettu (*:illä merkitty).

LIITE 22

Summamuuttaja 3. Jazzmusiikki

Ornette Coleman: Free jazz Part 1.

Basie: Where shall I go

Hooker: One bourbon, one schotch one beer

Parker: My melancholy baby

Weather Report: Birdland

MJQ: Sketch

Jarrett: The Köln Konzert Part II

Armstrong: Willie the weeper

Davis: Venus de milo

Blakey: Moanin'

LIITE 23

Suhtautuminen jazzmusiikkiin orientaatioittain

Orientaatio	Summamuu- tuja 3 "Jazz-mu- siikki"	Pitämisjärjestys orientaatio-ryh- mittäin summamuut- tujan 3 suhteen	Summa- muuttuja 4 "vanha jazz"	Pitämisjärjestys orientaatio-ryh- mittäin summa- muuttujan 4 suhteen	Summa- muuttuja 5 "uu- dempi jazz"	Pitämisjärjestys orientaatio-ryh- mittäin summamuut- tujan 5 suhteen (sulussa suhtau- tuminen "vanha- jazz" summa- muuttujaan
Jazz	30,56	1	56,21	2 (1)	26,85	1 (2)
Sotilas	65,47	2	82,93	5 (2)	59,70	2 (5)
Rock	71,47	3	48,28	1 (3)	72,13	3 (1)
Gospel	73,43	4	77,53	4	79,63	4
Taide	78,72	5	77,20	3 (5)	83,85	5 (3)
Kansan	95,31	6	104,65	7 (6)	85,76	6 (7)
Hevi	101,36	7	95,53	6 (7)	103,47	7 (6)
Punk	126,66	8	113,16	8	130,60	8

LIITE 24

Summamuuuttuja "hitaat, tai luonteel-
taan rauhalliset kappaleet"

Webber: Memory
 Hooker: One bourbon...
 Beatles: Nowhere man
 Sinatra: Sentimental baby
 Sledge: When a man loves a woman
 Parton: There goes my..
 Jarrett: Köln Konzert part II
 Santana: Oye como va

Summamuuuttuja "Nopeat, tai luonteel-
taan aggressiiviset kappaleet"¹

Abba: Take a chance
 Rotation: Pomp it up
 Berry: Reelin' and rockin'
 Weather Report: Birdland
 Rubettes: I can do it
 Ramones: Sheena is a punk rocker
 Cristie: Yellow river
 Drifters: Save the last dance for me
 Deep Purple: Smoke on the water
 Coleman: Free jazz part II

1 Cronbachin alpha 0,7301.

LIITE 25

Summamuuttuja 8.
Valkoinen traditio

Abba: Take a chance
 Webber: Memory
 Rotation: Pomp it up
 Ventures: Apache
 Deep Purple: Smoke on the water
 Rubettes: I can do it
 The Beatles: Nowherw man
 MJQ: Sketch
 Jarret: Köln Konzert part II
 Ramones: Sheena is a punk rocker
 Sinatra: Sentimental baby
 Cristie: Yellow River
 Parton: There goes my everything

Summamuuttuja 9.
Musta traditio

Coleman: Free jazz part II
 Basie: Where shall I go?
 Parker: My melancholy baby
 Santana: Oye como va
 Armstrong: Willie the weeper
 Davis: Venus de Milo
 Blakey: Moanin'
 The Drifters: Save the last dance for me
 Sledge: When a man loves a woman
 Weather report: Birdland
 Berry: Reelin' and rockin'
 Hooker: One bourbon...

LIITE 26

Summamuuttuja 1. Suomalainen kansallis-perinteinen musiikki

- Katri-Helena: Syysunelma	- Loiri: Rempallaan
- Hortto Kaalo: Bessarabia	- Jylhä: Peltoniemen Hintriikan surumarssi
- Voutilainen: Kyynelvirt	- Humppaveikot: Alaska
- Vilperin perikunta: Älä tee musta fajaa	- Tallari: Kymmenen pennin ryyppy
- Angelin tytöt: Dana Maija	- Lapinlahden linnut: Köyhän taivas
- Exit: Kautta aikojen	- Välimäki: Polska
- Eino Grön: Mustalaisviulu	- Koriseva: Enkelin silmin
- Vainio: Iltatähti	- Virta: Vihreät niityt
- Teppo: Sammakko	- Hallikainen: Anna vierellesi tulla
- Matti ja Teppo: Näitä polkuja	- Jakaranda: Jäähvyäislaulu
- Perkoila: Kari Ordinary goodbye blues	- Taipale: Sammuut nuotio
- Löytty: Matkamiehen virsi	
- Värttinä: Marilaulu	

LIITE 27

Summamuuttuja Taiteellis-vihteellinen musiikki

Puccini: Aaria oopperasta Gianni Schicci	Kahlman: Heijaa
J.S. Bach: Fuuga D	Ketelbey: Luostarin puutarhassa
Haydn: Sinfoni 44 Em, Finaali, Presto	Tsaikovsky: Pähkinänsärkijä
Sibelius: Viulukonsertto D	Webber: Memory
Satie: Veritables Preludes Flasques	Mozart: Pianosonaatti 11 A, Menuetti
Saariaho: 10	Schubert: Das Wandern
Kortekangas: A	Caccani: Amarilli
Leha'r: Volga-laulu	Lasso: Bon jour et puis quelles nouvelles?
Zeller: Kerran viel'	Kaipainen: Stjärnenatten

Zubitsky: Sonaatti 2, Allegretto
 J.S. Bach: Golberg-variaatiot, Aaria
 Mahler: Sinfonia 1 Titan, Scherzo

Desprez: Benedicta es

LIITE 28

Summamuuuttuja "Taiteellinen musiikki"²

Puccini: Aaria oopperasta Gianni Schicci
 J.S. Bach: Fuuga D
 Haydn: Sinfoni 44 Em, Finaali, Presto
 Sibelius: Viulukonsertto D
 Satie: Veritables Preludes Flasques
 Saariaho: 10
 Kortekangas: A
 Ketelbey: Luostarin puutarhassa
 Tsaikovsky: Pähkinänsärkijä
 Mozart: Pianosonaatti 11 A, Menuetti
 Schubert: Das Wandern
 Caccani: Amarilli
 Lasso: Bon jour et puis quelles nouvelles?
 Kaipainen: Stjärnenatten
 Zubitsky: Sonaatti 2, Allegretto
 J.S. Bach: Golberg-variaatiot, Aaria
 Mahler: Sinfonia 1 Titan, Scherzo
 Desprez: Benedicta es

Summamuuuttuja "Viihteellinen musiikki"³

Webber: Memory
 Zeller: Kerran viel'
 Lehair: Volga-laulu
 Kahlman: Heijaa

2 Cronbachin alpha 0,9429.

3 Cronbachin alpha 0,8131.

Taulukko n. Taidemusiikista ja viihteellisestä musiikista pitäminen⁴

Orientaatio	Taide Pitämisjärjestys	Kruskall- Wallisin mean rank	Orientaatio	Viihde Pitämisjärjestys (suluisissa taiteesta pitämisen järjes- tysluku)	Kruskall- Wallisin mean rank
Taide	1	36,37	Kansan	1 (5)	48,22
Jazz	2	70,21	Taide	2 (1)	51,67
Gospel	3	70,22	Gospel	3 (3)	66,75
Sotilas	4	79,03	Jazz	4 (4)	70,62
Kansan	5	79,86	Rock	5 (6)	90,18
Rock	6	96,38	Sotilas	6 (4)	100,68
Hevi	7	106,61	Hevi	7 (7)	114,61
Punk	8	123,06	Punk	8 (8)	125,92

4 Kruskall-Wallis testin $p=0,000$ molempien musiikinlajien kohdalla.

LIITE 30

Summamuuttuja "Moderni musiikki"⁵:

Zubitsky:	Sonaatti 2
Saariaho:	10
Kortekangas:	A
Kaipainen:	Sjärnenatten

Summamuuttuja "Vanhempi taidemusiikki"⁶:

Puccini:	Aaria oopperasta Gianni Schicci
J.S. Bach:	Fuuga D
Haydn:	Sinfonia 44 Em, Finaali, Presto
Ketelbey:	Luostarin puutarhassa
Tsaikovsky:	Pähkinänsärkijä
Mozart:	Pianosonaatti 11 A, Menuetti
Schubert:	Das Wandern
Caccani:	Amarilli
Lasso:	Bon jour et puis quelles nouvelles?
J.S. Bach:	Golberg-variaatiot, Aaria
Mahler:	Sinfonia 1 Titan, Scherzo
Desprez:	Benedicta es

LIITE 31

Musiikinlajeista pitäminen orientaatioryhmittäin

Kansallis-perinteinen musiikki

	Pitää	Ei pidä
-taideorientaatio	6	17
-gospelorientaatio	13	7
-rockorientaatio	12	8
-heviorientaatio	4	14
-jazzorientaatio	6	11
-punkorientaatio	2	23
-kansanmusiikkiorientaatio	19	4
-sotilasmusiikkiorientaatio	4	16

Afro-amerikkalainen musiikki

	Pitää	Ei pidä
-taideorientaatio	16	7
-gospelorientaatio	16	4
-rockorientaatio	20	0
-heviorientaatio	11	7
-jazzorientaatio	15	2
-punkorientaatio	11	14
-kansanmusiikkiorientaatio	10	11
-sotilasmusiikkiorientaatio	19	1

5 Cronbachin alpha 0,8426.

6 Cronbachin alpha 0,9390.

Klassis-viihteellinen musiikki

	Pitää	Ei pidä
-taideorientaatio	20	3
-gospelorientaatio	10	10
-rockorientaatio	4	16
-heviorientaatio	3	15
-jazzorientaatio	10	7
-punkorientaatio	3	22
-kansanmusiikkiorientaatio	11	11
-sotilasmusiikkiorientaatio	5	15

LIITE 32

Musiikillista maailmankuvaa heijastelevia väitteitä orientaatioittain

Taide-orientaatio	Ajattelee näin	Ei ota kantaa/ei osaa sanoa	Torjuu ajatuksen
	Rakastan taidemusiikkia		Hevi on ylitse muiden
	En voisi elää ilman musiikkia		Vihaisena kuuntelen musiikkia suuremmalla volyyymilla
	Käyn usein klassisen musiikin konserteissa		Käyn usein kuuntelemassa bändejä
	Musiikki ilmentää korkeampia voimia		Hevimusiikin soittaminen sopii naisille
	Haluan olla muusikko kymmenen vuoden kuluttua		Työille on sopivaa riehua esiintymislavalla
			Rock on tärkeä osa elämääni
			Pidän aggressiivisesta musiikista
Gospel-orientaatio	Gospelmusiikki koskettaa minua eniten	Pidin jo lapsena rockista	Lapsena kansanmusiikki oli mielimusikkiani
	Jo lapsena rakastin gospel-musiikkia	Valitsen tarkasti mitä musiikkia soitan	Haluan olla muusikko kymmenen vuoden kuluttua
	Musiikki, jota kuuntelen ilmentää omaa elämäntätsumustani		Rock on tärkeä osa elämääni
	Musiikki ilmentää korkeampia voimia	En voisi elää ilman musiikkia	Käyn usein kuuntelemassa bändejä
	Sanat ovat musiikissa tärkeintä	Soitan vain sellaista musiikkia josta pidän	Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta
	Laulujen sanat ja sanomat ovat minulle tärkeitä	Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa	Keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljon
Rock-orientaatio	En inhoa jazzmusiikkia		Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa

	Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta		
	Rock'n roll on parasta musiikkia		
	Rock on tärkeä osa elämäni		
	Pidän aggressiivisesta musiikista		
	Pidin jo lapsena rockista		
Hevi-orientaatio	Hevi on ylitse muiden		Rakastan kansanmusiikkia ja ns. maailmanmusiikkia
	Pidän nopeatempoisesta musiikista		Musiikkimakuaan voi tietoisesti muuttaa
	Pidän kovasta volyymistä musiikissa		Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä
	Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti		Soolojen merkitys on musiikissa tärkeää
	Käyn usein kuuntelemaan bändejä		Sydäntäni lähinnä on perinteinen tanssimusiikki
	Pidän aggressiivisesta musiikista		Kuuntelen mielelläni mitä tahansa musiikkia
	Valitsen tarkasti mitä musiikkia soitan		
	Hyvät saundit ovat musiikissa erittäin tärkeitä		
Jazz-orientaatio	Pidän erittäin paljon jazz-musiikista	Pidin jazzmusiikista jo lapsena	Rock on parasta musiikkia
	Olen valmis soittamaan mitä tahansa musiikkia	Lapsena kansanmusiikki oli mielimusiikkiani	Soitan vain sellaista musiikkia josta pidän
	Soolojen merkitys on musiikissa tärkeää	Kansanmusiikin paikka on haitarifestivaaleilla	
	Musiikkimakuaan voi tietoisesti muuttaa	Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti	
	Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa	Kuuntelen musiikkia aina niin voimakkaalla kuin mahdollista	Rock on tärkeä osa elämäni
		Jo lapsena rakastin gospelmusiikkia	Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä
		Kansanmusiikki kuuluu kaikille sukupolville	

		Kuuntelen mielelläni ihan mitä tahansa musiikkia	
Punk-orientaatio	Vihaan klassista musiikkia		Pidin jazzmusiikista jo lapsena
	Inhoan jazzmusiikkia		Jo lapsena rakastin klassista musiikkia
	Rock on parasta musiikkia		Gospelmusiikki koskettaa minua eniten
	Pidin jo lapsena rockista		Olen valmis soittamaan mitä tahansa musiikkia
	Pidän aggressiivisesta musiikista		Valitsen tarkasti mitä kuuntelen
	Pidän kovasta volyymistä musiikissa		Nautin rauhallisesta musiikista
	Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta		Soolojen merkitys on musiikissa tärkeää
	Musiikillinen suuntaukseni näkyy päällepäin		
	Kuuntelen musiikkia aina niin voimakkaalla kuin mahdollista		Musiikki ilmentää korkeampia voimia
	Hevimusiikin soittaminen sopii naisille		Naiset kuuluvat rockissa kulisseihiin
	Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti		Kansanmusiikissa vallitsee tasa-arvo sukupuolten kesken
	Kansanmusiikin paikka on haitarifestivaaleilla		Kansanmusiikki kuuluu kaikille sukupolville
	Rock on tärkeä osa elämääni		Käyn usein klassisen musiikin konserteissa
	Käyn usein kuuntelemassa bändejä		Luotan omaan osaamiseeni musiikin alueella
	Keikkaelämä on mukavaa eikä rasita paljon		
	Tytöille on sopivaa riehua esiintymislavalla		
	Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä		
	Sanat ovat musiikissa tärkeintä		
	Pidän nopeatempoisesta musiikista		Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia

Kansanmusiikki- orientaatio	Vihaan klassista musiikkia	Gospelmusiikki koskettaa minua eniten	Rock on parasta musiikkia
	Rakastan kansanmusiikkia ja ns. maailmanmusiikkia	Jo lapsena rakastin gospelmusiikkia	Pidin jo lapsena rockista
	Inhoan jazzmusiikkia	Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa	Edustan korkeaa musiikillista tietämystä
	Sydäntäni lähinnä on perinteinen tanssimusiikki	Hyvät saundit ovat musiikissa erittäin tärkeitä	Haluan olla muusikko kymmenen vuoden kuluttua
	Lapsena kansanmusiikki oli mielimusikiani		Pidän aggressiivisesta musiikista
	Kansanmusiikki kuuluu kaikille sukupolville		Musiikkimakuni ilmentää luovaa asennetta
	On oikein, että bändisoitto on poikien hommaa		
	Naiset kuuluvat rockissa kulisseihiin		Rock on tärkeä osa elämäni
	Nautin rauhallisesta musiikista		Pidän kovasta volyymistä musiikissa
	Kansanmusiikissa vallitsee tasa-arvo sukupuolten kesken		Käyn usein kuuntelemaan bändejä
	Jo lapsena kuuntelin mielelläni perinteistä tanssimusiikkia		Pidän nopeatempoisesta musiikista
	Soitan vain sellaista musiikkia mistä pidän		En voisi elää ilman musiikkia
Sotilasmusiikki- orientaatio	Pidän jazzmusiikista	Rock on parasta musiikkia	Laulujen sanat ja sanoma ovat minulle tärkeitä
	Jo lapsena rakastin klassista musiikkia	Pidin rockista jo lapsena	Tytöille on sopivaa riehua esiintymislavalla
	Hevimusiikin soittaminen sopii naisille		Naisten osaamista musiikissa vähätellään helposti
	Luotan omaan osaamiseeni musiikin alueella		
	Käyn usein klassisen musiikin konserteissa		
	Jazzmusiikki edustaa älyllisyyttä musiikissa	Rock on tärkeä osa elämäni	

LIITE 33

Etäisyysindeksit

Taideorientaatio

- taide-sotilas	1,8
- taide-jazz	3
- taide-rock	4
- taide-kansan	4,3
- taide-hevi	5
- taide-gospel	5,16
-taide-punk	6,8

Gospelorientaatio

- gospel-kansan	3,5
- gospel-punk	4
- gospel-rock	4,16
- gospel-jazz	4,48
- gospel-sotilas	5
- gospel-taide	5,16
- gospel hevi	5,16

Rockorientaatio

- rock-jazz	2,66
- rock-hevi	3
- rock-sotilas	3,16
- rock-kansan	3,16
- rock-punk	3,83
- rock-taide	4
- rock-gospel	4,16

Heviorientaatio

- hevi-punk	2,83
- hevi-rock	3
- hevi-jazz	3,66
- hevi-sotilas	4,16
- hevi-kansan	4,83
- hevi-taide	5
- hevi-gospel	5,16

Punkorientaatio

- punk-hevi	2,83
- punk-rock	3,83
- punk-gospel	4
- punk-kansan	4,16
- punk-jazz	5,5
- punk-sotilas	6
- punk-taide	6,8

Jazzorientaatio

- jazz-sotilas	2,5
- jazz-rock	2,66
- jazz-taide	3
- jazz-hevi	3,66
- jazz-kansan	3,66

- jazz-gospel	4,83
- jazz-punk	5,5
Sotilasmusiikkiorientaatio	
- sotilas-taide	1,8
- sotilas-jazz	2,5
- sotilas-rock	3,16
- sotilas-kansan	3,83
- sotilas-hevi	4,16
- sotilas-gospel	5
- sotilas-punk	6
Kansanmusiikkiorientaatio	
- kansan-rock	3,16
- kansan-gospel	3,5
- kansan-jazz	3,66
- kansan-sotilas	3,83
- kansan-punk	4,16
- kansan-taide	4,3
- kansan-hevi	4,83